

ACADEMIA ROMÂNĂ • FUNDAȚIA NAȚIONALĂ PENTRU ȘTIINȚĂ ȘI ARTĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE ȘI TEORIE LITERARĂ „G. CĂLINESCU”

CRONOLOGIA VIETII LITERARE ROMÂNEȘTI

PERIOADA POSTBELICĂ

IX

1960 - 1962

ACADEMIA ROMÂNĂ • FUNDAȚIA NAȚIONALĂ PENTRU ȘTIINȚĂ ȘI ARTĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE ȘI TEORIE LITERARĂ „G. CĂLINESCU”

CRONOLOGIA VIETII LITERARE ROMÂNEȘTI

PERIOADA POSTBELICĂ

IX

1960 - 1962

Coordonare generală și prefață
Acad. Eugen Simion

Coordonator redacțional al ediției
Andrei Grigor

Documentare și redactare
Nicolae Bârna, Oana Soare, Andrei Grigor, Simona Marin, Carmina Cojocaru

Editura Muzeul Național al Literaturii Române
București, 2012

1960

IANUARIE

1 ianuarie

● Bună parte din materialul publicat în „Contemporanul“ (nr. 1) este legat de marcarea începutului unui nou an, dar și de aniversarea proclamării Republicii (30 decembrie 1947). G. Călinescu semnează textul *An nou* (sub rubrica, proprie autorului, „Cronica optimistului“): „Despărțirea, curat abstractă, între anul vechi și anul nou nu e însemnată prin nici o oprire, prin nimic nu se deosebește apa de aici de cea de dincolo, hotarul între ani nu există, Ba dimpotrivă, măsurând numai durata vieții, unii ani sunt mai lungi, iar alții mai scurți. Când unii din noi am trăit din plin, am lucrat mult pentru semenii noștri, anul a fost nu de 365, ci de o mie de zile. Cel care a dormit într-una nesăvârșind nimic, a avut o viață scurtă. Pășind tot înainte, mulți nu pot ține pașii noștri și se pierd în drum, rămânând la distanțe incalculabile înapoi. Încetează de a fi contemporanii noștri și noi ne aflăm cot la cot cu generațiile noi. Alții, dimpotrivă, au pasul iute, ne-o iau înainte și flutură din ce în mai pe zare flamura. Roata nu există în viața umană, e o utopie să crezi că poți suci vremea pe ax și să aduci un punct al ei, la semnul de unde ai plecat. Numai bătrânii absoluți, adică niște bolnavi de un soi special, au nostalgia portului original și privesc cu dezgust orice priveliște nouă. Important pentru omul socialist“ etc.

□ Sub genericul „Anul literar“, sunt publicate trei texte de prezentare-bilanț a activității literare a anului 1959, intitulate, simplu, *Proza*, *Poezia* și *Critica* și semnate de, respectiv, Radu Popescu, Dumitru Micu și Eugen Simion. Cei trei autori se străduiesc, recurgând într-o doză mai mare sau mai mică la optica politico-ideologică impusă în epocă, să dea seama de succesele – ori de aparițiile mai puțin demne de elogii – datorate scriitorilor care ilustraseră diferitele genuri literare în anul precedent. La proză, evaluarea are „drept principal criteriu modul în care prozatorii noștri au reușit să oglindească universul sufletesc al comunistului”. Printre realizările evidențiate se numără *Rădăcinile sunt amare* de Zaharia Stancu și *Pe muchie de cuțit* de Mihai Beniuc, „Eugen Barbu, care a publicat cartea de fișe a mahalalei muncitorești *Oaie și ai săi*, și marele roman *Șoseaua Nordului*”, Teodor Mazilu, cu *Bariera*, Marin Preda cu *Îndrăzneala*, Ben Corlaci, cu *Cazul doctor Udrea*, volumul al doilea al romanului *Bărăgan* de V. Em. Galan, „C. Chiriță, *Întâlnirea*, nedreptățit, oarecum, de critică. [...] Cei mai noi autori de proză sunt Fănuș Neagu, autor al volumului de schițe *Ningea în Bărăgan*, și V. Rebreanu – al volumului tot de schițe și nuvele *În plină zi*. Sunt amândoi tineri, de real talent, dar

șovăielnici încă în potrivirea mijloacelor literare cu temele ce îi preocupă”. Succesele poeziei sunt: volumul *Versuri* de Tudor Arghezi, Toate cărțile de versuri publicate de Arghezi, de la *Cuvinte potrivite* până la *Stihuri pestrițe*, Beniuc, cu volumul *Cu un ceas mai devreme*, volumul *Laude și alte poeme* al lui Miron Radu Paraschivescu, *Întoarcerea armelor*, de Miha Dragomir, *Întreg și parte*, de Veronica Porumbacu, Eugen Frunză cu *Oameni și câști și Cântece de leagăn*, Ion Brad *Cu timpul meu* etc. □ Noutatea în critica literară ar fi „o fortificare a spiritului critic, fenomenul esențial fiind combaterea spiritului apologetic manifestat în practica unor critici «generoși», lipsiți de discernământ critic sau adepți ai așa-zisei *critici selective*, «de capodopere».”, urmare a articolului *Împotriva tendințelor apologetice în critica literară și artistică*” (apărut în «Scânteia» nr. 4635, din 23 septembrie 1958) etc. □ În același număr, Geo Bogza publică textul *Perspective*: „Ne aflăm în fața unui nou an și, într-o perspectivă mai largă – pe care rotunjimea cifrelor o sugerează – în fața unui nou deceniu. Pășim peste un prag dincolo de care începe anul 1960, și cu același pas pornim pe un drum mai lung, la capătul căruia vom intra în 1970. Și anul și deceniul stau în fața noastră și avem dreptul să ne ridicăm în vârful picioarelor, încercând să privim cât mai departe. Ce va aduce 1960? Care va fi situația generală a omenirii după ce din acest secol zburciat și grandios se va fi scurs deceniul care începe mâine? De la început trebuie spus că 1960 va fi un an mare și că avem dreptul să ne așteptăm din partea lui la lucruri mari. Conferința la nivel înalt din primăvara viitoare poate să constituie un pivot de diamant în jurul căruia întreaga omenire – adică peste două miliarde și jumătate de bărbați și femei – va putea să-și întoarcă fața de la spectrul morții atomice spre priveliști mai luminoase, spre zări conforme cu aspirația la fericire a fiecărui om și a fiecărui popor. Poate că deceniul care începe mâine, ultimul înainte de a se împlini o sută de ani de la nașterea lui Lenin, va da prilej întregii omeniri – adică la peste două miliarde și jumătate de bărbați și femei, cei mai mulți dintre ei cum nu se poate mai buni, mai frumoși și mai inteligenți – să aplaude nu numai sosirea primului om în Lună, ci și topirea ultimului tun de pe Pământ. Zău, ce frumos ar fi ! Haideți cu toții la treabă, de la Hrușciiov și Eisenhower până la cel mai simplu om dintre oamenii simpli, să facem din acest vis realitate.“. □ Zaharia Stancu publică articolul *După 12 ani*: „Când întreg poporul român, eliberat de sub jugul fascismului prin lupta comuniștilor și a celor mai devotați fii ai patriei, cerea ca la cârma țării să fie adus un guvern democrat, care să înceapă o epocă nouă, o epică de slujire credincioasă a intereselor poporului, din nou au făcânit mitralierele și, în 1945, în piața palatului, au căzut oameni împușcați. Mitralierele erau instalate în palatul domnesc, și acționau din ordinul lui Mihai I, cel de-al patrulea domnitor din această dinastie blestemată. Optzeci și unu de ani de stăpânire hohenzollernică au echivalat în istoria noastră cu optzeci și unu de ani de suferință crâncenă pentru popor și tot atâția de huzur

pentru o bandă de tâlhari în jurul căreia s-a adunat tot putregaiul, toată tagma jefuitoare, toată liota cozilor de topor, toată landra trădătorilor de țară. Primul domnitor și-a început prădăciunile cu o vastă escrocherie, numită în presa timpului «afacerea drumurilor de fier», de pe urma căreia cărpănosul Carol I și-a achiziționat moșii întinse pe care robeau sate întregi de descultți, însângerați de vânele de bou ale vătafilor. Al doilea rege – înalt, bleg, clăpăug – a rotunjit averea primului, adăugând moșiilor celui ce l-a precedat în scaunul domnesc noi latifundii mănoase, noi masive de munți împăduriți, noi castele, noi ferme. Al treilea, cel mai versatil dintre ei, Carol Buzatul, a devenit cel mai înstărit acționar al tuturor întreprinderilor din țară, posesor al unei averi uriașe, transportată din timp și hoțește peste hotare. Ultimul, Mihai detracatul și detronatul, s-a visa continuatorul jafurilor, continuatorul asupririlor înaintașilor săi. În scurta lui domnie și-a împlinit, în bună parte, dorințele. Mihai I concepea România ca pe o moșie personală. Dar a venit – și nu din senin – trăsnetul de la 30 Decembrie 1947. Visul visat decenii de-a rândul de poporul nostru harnic, talentat și dornic să înceapă o viață nouă, a devenit, în sfârșit, o realitate“.

□ O notă nesemnată anunță aparițiile ale anului 1960, sub titlul **Literatură**: „La Editura de Stat pentru Literatură și Artă vor apare în 1960 volume de versuri semnate de Nina Cassian, Eugen Jebeleanu, Mihaela Dragomir, Demostene Botez, Cicerone Theodorescu, Dumitru Corbea, Violeta Zamfirescu, Ion Bănuță, Toma George Maiorescu și Valeriu Voronescu. Se pregătește editarea unui volum antologic al regretatului poet Nicolae Labiș; volumul va cuprinde și o seamă de inedite. Se revede alcătuirea unei antologii din poezia contemporană, precum și a unor culegeri din creația actuală a poezilor noștri“.

□ Perpersicium semnează un text ocazional, intitulat **Nu-mi amintesc**: „De e să fiu sincer – și, de bună seamă, am toate motivele –, nu-mi amintesc să fi fost, cu toate că am trăit sub patru regi, vreodată, în viața mea, dinastic. Nici chiar în anii îndepărtați ai adolescenței, când, pierdut în tagma sopranelor, cântam, însoțind «din cap» efectele de piculină ale orchestrei, cunoscutul «În pace și onor» al cuplului Hübsch-Alecsandri. Paradele militare și administrative de zece mai nu m-au ispitit niciodată. Liceean, încălțat în papuci cu talpă de cauciuc și drapat în costumul Banul Mărăcine, luam cu entuziasm drumul Monumentului cu gândul la bonul de prăjitură, ce ne aștepta după spectacol. Era singurul potmet cu care istorica zi ne mai ademenea. O zi prelungită de somn, pe vremea studenției, nu strica și zece mai era una dintre ele. Dacă erau mai multe, era cu atât mai bine și doliul regal din 1914, cel din 1915 și câte aveau să mai urmeze, aduceau nu numai școlărilor, dar și dascălului, ce ne aflam la vremea aceea, lungi ceasuri de mulțumiri. Mica noastră arhivă mai păstrează și astăzi: – scrisoarea publică, în care comentam bursa de o sută de mii de lei, cu care guvernul de pe vremuri găsea cu cale să doteze bugetul pauper al studentului Carol, ce se înscrieseră, prin 1913, la nu-ș-ce facultate“.

• Prima pagină a primului număr al „Gazetei literare“ apărut în anul 1960 (datat vineri 1 ianuarie) conține material festiv și bilanțier: versuri ocazionale (*An Nou*, de Mihai Beniuc, *Atâtea ecouri*, de Maria Banuș, *Toast de Anul Nou*, de Szemplér Ferenc (în românește de V. Porumbacu) și articole (***În pragul noului an***, semnat „Gazeta literară“, ***Cultura republicană***, semnat de Tudor Vianu, ***Triumful republicii***, semnat de Victor Eftimiu, ***Pași înainte***, semnat de Ion Vinea, care își încheie textul cu următoarele rânduri: „S-a prosperat odinioară și sub monarhi, și sub aristocrați, și sub oligarhi plutocratici, firește: n-o tăgăduiește nimeni. Dar bogățiile și puterea agonisite sub astfel de regimuri nu s-au dezvoltat decât în folosul unor stăpâni egoiști, a unor neînsemnate minorități care se socoteau elite pentru că dețineau comanda. Inegalitatea și, prin urmare, nedreptatea, alcătuiau miezul acelor constituții sub care statul devenea patrimoniul unui om, al unei familii, al unor cliici și în care marele număr îl formau nu cetățenii, ci «supușii». Dar măreția concepției republicane actuale, caracterul ei esențial stă în faptul că bunul obștesc, în irezistibilă și continuă creștere socialistă, e patrimoniul tuturor membrilor unui corp social fără clase suprapuse, patrimoniul întregului popor muncitor. Republica Populară e o realizare culminantă a zilelor noastre“. □ Henriette Yvonne Stahl publică, sub titlul ***Două drumuri***, relatări-confesiuni, cu accente de reportaj liric, ale unor „drumuri“ ale sale în București, după sejururi mai îndelungate în alte localități. □ Eugen Barbu semnează un amplu reportaj – intitulat *Cum trăim*, – despre masivele construcții de locuințe (în blocuri, din „fondul de stat“, urmând a fi închiriate „oamenilor muncii“) din ultima vreme și despre destinul unor oameni comuni care se mutau în casă nouă □ Scriitoarea Ticu Archip (profesoară) semnează un mic text de aparență confesivă — ***Întâlnire*** — de raliere la rânduielile politice oficiale ale epocii. □ În acest număr al revistei apare și articolul lui Șerban Cioculescu ***Un an hotărâtor***, cu conținut exclusiv politic: „Și în acest an, socialismul a dovedit tuturor, limpede, evident, sănătatea și puterea sa, calități care îl îndreptătesc să preia făclia umanismului de tip nou. Îmi propun să înfățișez aici, pe scurt, de ce consider anul 1959 ca anul cotiturii hotărâtoare în istoria vieții politice a ultimului deceniu. Plec de la acele realizări pe care le cunoaște toată lumea și pe care nu le ignoră, cred, nici copiii de vârstă preșcolară. În cursul acestui an, Uniunea Sovietică a deschis, prima dată în istoria omenirii, drumul către spațiile cosmice, trimițând mesageri în Lună și realizând un vis imemorial al omenirii, rămas în domeniul legendei, de la Icar încoace. Țara construirii comunismului a demonstrat prin aceasta, dar și prin alte multe succese tehnice, preeminența ei în domeniul științei tehnice, atrăgând atenția tuturor că aceste realizări au fost posibile datorită unei noi conștiințe sociale ce își are originile în ideologia comunistă“. □ O mică cronică (publicată sub titlul ***Câteva cuvinte despre „Surorile Boga“***, și vizând textul în sine, ca operă literară) la *Surorile Boga*, de Horia Lovinescu, este semnată de George Gană, „student la Facultatea de

Filologie, anul V^o: „Realizarea personajelor e făcută în măsură diferită, dar nu poți să nu observi că cele care aparțin altor medii sociale decât al muncitorilor, și în special micii burghezi, intelectualii, sunt mai veridic realizate. □ Aurel Baranga semnează articolul *Agonia anului sau a teatrului decadent?* ; „Piese sale [ale lui Tennessee Williams – n.n.] ultime sunt o mărturie consecventă a unei disperări la punctul de balanță dintre veghe și delir, dintre halucinație și profeția paranoică. Și Tennessee Williams nu este singurul exemplu al acestei alunecări pe panta disperării. Samuel Beckett aduce în peisajul singurătății mesajul său personal, cu un coeficient sporit de macabru, straniu, sinistru, lugubru, toate învăluite într-o mantie de cenușă, invitație peremptorie la demență, stupiditate și sinucidere. Osborne colorează perspectiva cu o tentă de cinism, iar Ionesco socotind universul definitiv absurd, propune ruinarea limbajului, acest instrument de comunicare între oameni, părându-i-se nu numai compromis, perimat și ineficient, dar și pernicios prin prețiozitate. În locul cuvintelor ar fi suficiente: «**urletele, scrâșnetele, gemetele și suspinele**». Repetăm, văzută lumea din această perspectivă, Elia Cazan [sic] are dreptate când vorbește de «agonia anului». Pe tema acestei poziții disperate se poate divaga la nesfârșit. S-ar putea, de pildă, începe, de la o obiecție dictată de un bun simț comun și elementar, observându-se o vădită nepotrivire dintre scrisul dramaturgilor dezolați, care, în opera lor, umblă somnambulici pe funia întinsă între clopotnița delirului și cea a disperării, și viața lor particulară, comodă, calmă, tihnită, îndestulată — într-un perfect acord cu idealul către care năzuia în chip secret Cocteau pe vremea când făcea elogiul opiumului: «o lampă, o supă, o pipă». [...] Anul nu agonizează. Să nu uităm, anul ce-și încheie calendarul e anul în care geniul uman a realizat călătoria în lună a unui vehicul ce a reprezentat mândria și speranța întregii umanități. E anul în care a început biruirea inerțiilor înrăite și potrivnice, fantome malefice, care doresc să vadă planeta noastră transformată într-un cimitir părăsit. Sub imperiul acestor victorii, spiritele cele mai disperate sunt obligate la o profundă meditație. Da, domnilor disperați, e inevitabil, va trebui să vă întoarceți fața către lume, să vă descrețiți frunțile tenebroase, să ștergeți din privirile voastre sticlirea dușmănoasă și furibund și să vă împăcați cu viața și cu universul care rămân grandioase și fermecătoare în simplitatea și fecunditatea lor creatoare. Soarele anului 1960 surâde umanității în toată splendoarea lui“. □ Textul lui Radu Cosașu, *Revelion în Antarctica* (cu subtitlul lămuritor: *Fantezie înaintea unui An Nou*), reunește însușirile unui articol politic, pacifist, antirăzboinic, și pe cele ale prozei SF (științifico-fantastice). □ Sub titlul *Șantier 1960*, sunt publicate scurte declarații ale unor scriitori cu privire la proiectele lor pentru anul 1960: „Voi publica un volum de versuri la E.S.P.L.A., cu titlul *Sărbătorile zilnice*. De asemenea, pregătesc împreună cu Gheorghe Dinu o piesă — *Provincia Cosmos* — pentru Teatrul de Marionete. Tot în cadrul anului viitor, sper că va vedea lumina tiparului poemul de dragoste *Spectacol în aer liber* și o carte de

versuri pentru copii, despre gospodăriile colective” (Nina Cassian); „Programul meu de lucru pentru anul viitor cuprinde lucrul în continuare, așa cum am mai anunțat, la «*Biografiile contemporane*». Voi încredința tiparului capitole care vor forma tomurile II și III din această lucrare“ (Petru Dumitriu); „Voi continua, firește, cronica literară. Voi publica mai de mult anunțatele micro-monografii (termenul, văd, a început să circule). Primul volum va fi gata în martie (*Poeți contemporani*). De asemenea, e în faza finală monografia despre Beniuc. Lucrez, împreună cu B. Elvin, la o carte de istorie literară (*Curenți și probleme în literatura română. 1900-1914*)“ (Paul Georgescu); „Am de gând să termin, în anul 1960, o piesă de teatru, care s-ar putea numi *Treapta iubirii*. Lucrez de mai multă vreme la un volum de proză satirică, intitulat *Proștii sub clar de lună*. În această carte – care dorește să fie o satiră a rămășițelor modului de viață mic-burghez – «proștii», adică meschinii și mărginiții care nu participă cu trup și suflet la construcția socialistă, sunt prezentați în cele mai fericite ocazii ale vieții lor, în concediu, în nopți cu lună, cu barca pe valuri. Dar toate aceste împrejurări nu le estompează ticăloșia, ci le-o amplifică (Teodor Mazilu); „Lucrez la o piesă de teatru (comedie) al cărei scop principal îl constituie dezvăluirea și combaterea câtorva aspecte ale ideologiei burgheze“ (Al. Mirodan); „În 1969 voi da la tipar volumul *Născut în Europa* și volumul de povestiri *Arca lui Noe*. Paralel fac regia filmului *Soldat fără uniformă*, după scenariul meu. Filmul îl lucrez împreună cu operatorul Gore Ionescu“ (Francisc Munteanu). Printre ceilalți respondenți sunt A. E. Baconsky, Maria Banuș, Aurel Baranga, Eugen Barbu, Eusebiu Camilar, Demostene Botez, Lucia Demetrius, Silvian Iosifescu, Al. Ivan Ghilia, Horia Lovinescu, Veronica Porumbacu, Aurel Rău etc. □ În ultima pagină a acestui număr, sub titlul *Surâs de Anul nou*, sunt publicate (ilustrate cu expresive caricaturi semnate de Cik Damadian) epigrame sau șarje mai mult sau mai puțin cordiale la adresa unor scriitori (câteva exemple: „Aurel Baranga nu ne-a prea dat, cam de mult, nici o piesă nouă. *Mielului turbat* punându-i/ *Arcul de triumf* ca salbă/ Și privindu-l și plăcându-i/ A rămas hârtia albă“; „Epigramă lui Breslașu ?/ Sună nu știi cum./ Nu vrea să și-o facă singur./ Că-i breslaș mai bun“; (Lui Mihail Davidoglu: „De la *Cetatea de foc*/ ți-a rămas Pegasu-n loc./ Tot mai împăcat te-arăți/ Nemaicucerind cetăți...“; (Lui Titus Popovici) „Cu amicul Titus, la un film mergând,/ Lui Munteanu Francisc i-a venit un gând:/ — Titus, noi, la filme, ne-am tot dus mereu,/ dar mai bine-i, frate, să vezi filmul tău!/ Și spunând aceasta, scoaseră plaivazuri/ și făcură filme lungi de două ceasuri“ etc.).

7 ianuarie

- În „Gazeta literară“ (numărul 2), sub titlul *Necesitatea judecării de valoare*, este publicată o analiză a activității critice din coloanele revistei „Iașul literar“, acuzând faptul că „sectorul criticii la «Iașul literar»” păstrează „pecetea unei

serioase rămăneri în urmă. Articolul și studiul de îndrumare teoretică, de problemă găsește [sic!] rar găzduire la «Iașul literar», iar atunci când sumarul îl înserează, abundă de obicei în locuri comune, neaducând idei noi în problemele respective.[...] Aici se cuvine reamintită și problema colaboratorilor. Revista, din neștiute considerente, ține să apeleze numai la forțe locale. Ori, cum criticii ieșeni cu îndelungată experiență (Al. Dima, Const. Ciopraga, N. I. Popa) scriu acolo destul de rar, iar cei mai tineri (Lucian Dumbravă, Aura Pană, G. Crăciun, M. Drăgan etc.) sunt de abia în stadiul începuturilor, sarcina cea mai grea revine criticilor I. Sârbu, D. Costea și N. Barbu, care, oricât de harnici și talentați ar fi (și sunt) nu pot face față tuturor nevoilor ce se cer împlinite. De aici fisurile și acceptarea minimei rezistențe. [...] Cititorii așteaptă să găsească în «Iașul literar» articole și studii care să le solicite atenția prin noutatea punctelor de vedere, prin analiza argumentată, științifică, bogată în sugestii, a fenomenului literar. [...] În cronică literară a revistei ieșene se îmbină adesea descriptivismul cu o manieră diplomatică de apreciere. Printr-o răsucire arbitrară, dureroasă a dialecticii, reproșul se transformă în laudă, calitățile unui volum fiind mai totdeauna căutate în chiar aspectele sale deficitare. Evident, în felul acesta totul se egalizează perfect, cititorul nemai-putând distinge ceea ce e bun de ceea ce e rău. [...] Ar trebui să se amintească semnatarilor cronicii literare de la «Iașul literar» că promptitudinea, operativitatea e o cerință de bază a cronicarului. Cronică literară a revistei ieșene păcătuiește și sub acest aspect. Numeroase opere valoroase importante, apărute în ultimul an, nu au intrat încă în atenția ei. Amintim: *Pe multe de cuțit* de Mihai Beniuc, *Șoseaua Nordului* de Eugen Barbu, *Surâsul Hiroșimei* de Eugen Jebeleanu etc., etc.“. □ B. Elvin semnează un comentariu amplu și măsurat elogios, cu unele observații, al volumului lui Dumitru Micu *Romanul românesc contemporan*: „[...] nu ne rămâne decât să subscriem la părerea lui S. Iosifescu în «Contemporanul» care arăta că, în cercetarea celor mai bune cărți ale literaturii noastre, Dumitru Micu îmbină entuziasmul cu luciditatea critică, spiritul său analitic având și suplețe și rigoare. [...] Alta este obiecția cea mai importantă care trebuie adusă volumului. Cărțile analizate se adună fără să adere suficient la un sistem de valori, ideile se grupează fără să se organizeze într-o sinteză. Așa se face că unor romane bune, romane de valoare deosebită, li se acordă aceeași atenție ca și altora, de valoare redusă. Așa se face că idei prețioase se pierd în culisele studiului pentru a nu se mai întoarce niciodată (observațiile despre *Cronică de familie*, despre *Moromeții*, trebuiau fructificate în încheiere tocmai pentru a reliefa originalitatea noului nostru roman). Câțiva ani în urmă, Dumitru Micu apărea ca o personalitate critică, divers înzestrată, dar confuz stăpânită. Este meritul său că n-a înțeles tinerețea ca o poliță fără termen ci ca o obligație corespunzătoare, investind muncă într-un studiu serios, necesar și bine orientat ideologic”. □ I. Fischer publică articolul ***O traducere necorespunzătoare***, o foarte aspră critică la adresa traducerii

satirelor și epistolelor poetului latin Horațiu, apărută în colecția „Biblioteca pentru toți”. Salutând apariția volumului și subliniind oportunitatea și necesitatea acesteia, relevând meritele prefetei (semnată de M. Nichita) și ale notelor (redactate de R. Albala), autorul articolului îi formulează severe reproșuri autorului traducerii, C. I. Niculescu, sprijinindu-și afirmațiile cu numeroase citate comentate. În esență, opinează I. Fischer, „Versiunea românească este fără îndoială corectă, lipsită de erori în transpunerea textului original; sub raport artistic, însă, ea lasă de dorit” □ În contextul repunerii în circulație a operei poetice argheziene (în urma apariției foarte cuprinzătorului volum antologic, în ediție de lux, *Versuri*, E.S.P.L.A., 1959, la care face referire), criticul Mihail Petroveanu inițiază publicarea, în „Gazeta literară”, a unei serii de eseuri critice de ținută, vizând diferite aspecte ale creației poetului. În acest număr apare articolul *Probleme de reconsiderare* (cu subtitlul: *Ipoteze*), care cuprinde prezentarea și elogierea volumului susmenționat. □ Sub titlul *Teatrul decadent în slujba prejudecăților burgheze*, cu recurs relativ consistent la citarea unor articole din presa culturală occidentală, Andrei Băleanu critică dramaturgia occidentală, în special pe cea beckettiană, contrapunându-i, ca soluție dezirabilă, realismul socialist: „Surpriza și iritarea au trecut, iar evoluția curentelor de «avangardă» a scos tot mai mult la iveală adevărata lor semnificație. Atacând societatea în genere, ele nu neagă societatea burgheză, ci o afirmă. Atacând rațiunea în genere, ele nu neagă rațiunea burgheză, ci o afirmă. [...] În așteptarea lui *Godot* nu este altceva decât așteptarea zadarnică a unei fericiri care nu va veni niciodată, nu poate veni și nici nu se știe de unde ar putea să vină. «Lăsați orice speranță», scrie printre rândurile acestei piese. [...] Ascultând horcăielile societății capitaliste, Beckett și confrății săi se grăbesc să cânte prohodul omenirii. Despre piesa lui Beckett *Sfârșit de partidă*, Pierre Marcabru scria în «Arts» că «nu este decât ultima zvârcolire a unui teatru care agonizează» (odată cu clasa care i-a dat naștere, adăugăm noi). Această artă secătuită de puteri – continuă criticul – «deschide gura ca un pește scos din apă; ea are o teamă atroce; ea se știe condamnată. După ea, nu mai rămâne nimic. Adică da...realismul socialist, care își găsește în aceasta cea mai bună justificare. Da, din fericire, procesul de putrefacție al artei burgheze, oricât este el de dăunător civilizației moderne, nu reușește să nimicească totul. Îi supraviețuiește tot ce este sănătos în artă, o artă nouă, cu adevărat inovatoare, arta care are viitorul în față, arta realismului socialist”. □ Un articol de Șerban Cioculescu, intitulat *Ion Creangă* este ocazionat de împlinirea a „70 de ani de la moartea marelui scriitor”: „Mă întreb dacă autorul a fost conștient de genialitatea sa creatoare, care-l așeza alături de marele lui prieten, Mihai Eminescu, în persoana căruia știuse să vadă pe «cel mai mare poet al românilor», așa cum a însemnat pe o carte primită în dar de la el. De bună seamă că nu. Scria greu, scria foarte greu, Scrisul era pentru el, după istețul joc de cuvinte al lui Valéry, mai mult transpirație decât inspirație. Asuda din greu,

își schimba una după alta batistele, chiar când nu redacta decât o scurtă bucată pentru manualele lui didactice. [...] Manuscrisele literare ale lui Creangă, așa cum ne-au ajuns câteva, norocos sustrase de A. D. Xenopol de pe tețgheaua unui băcan, ne dau o palidă idee de stările succesive ale limpezilor lui amintiri sau povești”. □ Vera Călin semnează textul **Contemporaneitate și anacronism în expresia poetică** (cu subtitlul „Discuții despre poezie“): „Raportul lui Ov. S. Crohmălniceanu și Paul Georgescu, citit nu de mult în fața secției de critică [a Uniunii Scriitorilor — n.n.] amintea de un neo-semănătorism fad și anacronic, deslușit de autorii raportului în conținutul unor poezii apărute în «Steaua» și în alte publicații. Firește, sămănătorismul cuprinde și expresia figurativă, își pune amprenta pe sistemul de imagini. În poeziile multor poeți tineri abundă comparațiile florale, simbolurile și personificările primăvăratice. [...] Întorcându-ne la sămănătorismul vădit de tropii unora dintre poeții de astăzi, adăugăm că există metafore idilice iremediabil atinse de bătrânețe. Când Beniuc spune: «Și doruri ce revin ca rândunele/ Cu ciripit sub streșinele mele» (*Seară friguroasă de decembrie*) comparația nu devine sensibilă în mintea cititorului, din pricină că unul dintre termenii ei și-a pierdut forța de sugestie. [...] Într-o poezie intitulată *Inima mea*, Ion Horea folosește o cascadă de comparații fructifere: «Inima mea de-o vreme o simt într-adevăr/ Că-n fiecare toamnă se coace ca un măr./ În clipele grăbite din zile lungi de vară/ O simt cum se-mplinește-n tăcere ca o pară». În continuare, inima poetului mai este prună, gutuie, nucă și strugure. Iar poezia în întregimea ei e un exemplu de manierism juvenil, ceea ce este paradoxal, fiind știut că manierismul este de obicei al artiștilor cu trecut, care încep să se autopastîșeze și al epocilor îmbătrânite, care cultivă formalismul. [...] Nu există domenii care să furnizeze în mod aprioric metafore prin excelență actuale sau perimate, după cum nu există sectoare cărora să te adresezi pentru o metaforă elevată și altele oferind cu precădere metafore și simboluri înjositoare. [...] Prozaicul cuvânt e transfigurat de aura de gingășie pe care i-o acordă semnificația lui în poezie. Am scris cele de mai sus, între altele pentru a afirma importanța analizei de către critici a limbajului și a expresiei figurative poetice, în contradicție cu cei care, la recenta discuție, au afirmat inutilitatea unei astfel de analize. Poate că, dacă afirmațiile adesea prea globale și intuitive care s-au făcut în legătură cu timbrul specific al poezilor noștri ar fi fost fondate și pe o analiză a expresiei poetice cât și a implicațiilor ei ideologice, ele ar fi fost mai puțin vagi și mai edificatoare”. □ O *Bibliografie* apărută în acest număr prezintă recente sau apropiatele apariții beletristice, grupate pe edituri: astfel, la E. S. P. L. A., „au apărut“: Cezar Bolliac, *Pagini alese*; N. Gane, *Nuvele*; Tatiana Nicolescu, *Opera lui Gogol în România*; Iaroslav Iwaskiewicz, *Fuga lui Telek Oron* (colecția „Meridiane”), Lucian din Samosata, *Scrieri alese* (în colecția „Clasicii literaturii universale”, masiv volum de 640 de pagini); *Pagini din proza bulgară* („Antologie, 574 pag.”), Racine, *Teatru* (în colecția „Clasicii literaturii

universale“, 400 de pagini), Lu Săn [Lu Xun — n.n.], *Opere alese* (în colecția „Clasicii literaturii universale) Ca „lucrări în curs de apariție“ sunt menționate: G. Ibrăileanu, *Adela*, și G. Topârceanu, *Opere alese* (în 2 volume), iar „în colecția «Biblioteca pentru toți»“ (probabil tot „în curs de apariție“): Eminescu, *Poezii*; Caragiale, *Teatru*; V. Alecsandri, *Proză* („*Călătorii în Africa* (vol. I) și *Dri-Dri* (vol. II)“); la Editura Tineretului, aflăm, „vor apare“ [sic !]: Costache Anton, *Seri albastre*; M. Breslașu, *Versuri* (în colecția „Cele mai frumoase poezii“), Delavrancea, *Nuvele* („Biblioteca școlară“). Elena Dragoș, *Orașul cu porumbei*; B. Elvin, *A. P. Cehov* (în colecția „Oameni de seamă“), D. Hâncu, *Mihail Kogălniceanu* („Oameni de seamă“) etc. □ Silvian Iosifescu publică un articol cu titlul **Conținut și compoziție** (cu precizarea *Cu privire la «Bariera» de T. Mazilu*), vizând o carte mult comentată, dar și controversată în epocă: „Cu privire la *Bariera* s-a vorbit de statism, de slăbiciune epică, de compoziție imperfectă. Toate acestea apar în măsura în care scriitorul folosește exclusiv modul de a nara pornind de la cutare trăsătură a unui personaj [...]. De aici, cu excepția ultimului capitol, impresia de statism. De aici nepotriviri între ultimele capitole care narează transportul de arme, sacrificiul, arestarea și executarea lui Vițu, și restul volumului, în care capitolele se înșiruie nu după logica unei acțiuni, ci prin alternarea de fișe de caracter. [...] Și trebuie repetat că problema nu e strict tehnică. Fazele sunt parțializate, lipsesc legături și laturi importante, în special în ce privește acțiunea politică a lui Vițu. În sfera morală și în felul de a gândi se face simțit faptul că Vițu e comunist. Despre activitatea politică aflăm brusc la urmă. Dar și atunci lipsește caracterul concret, organizat, minuțios al acțiunii revoluționare. Ar mai fi de discutat ceva cu privire la filiația literară a lui Mazilu. Raportările la Sadoveanu sunt, desigur, neîntemeiate. Nu văd prea bine nici influența lui Eugen Barbu, pe care Radu Enescu o consideră în trecere, ca evidentă. Stilistic, în sens larg, ca structură a mijloacelor artistice, Mazilu e foarte deosebit de Barbu, așa cum se deosebește mahalaua primului de a celui alt. Paul Georgescu a observat, pe bună dreptate, că Vițu e un personaj moromețian, dar dorind probabil să nu minimalizeze originalitatea lui Mazilu, a contestat influența lui Marin Preda în *Bariera*. Mi se pare însă că avem aici un exemplu de modul în care un talent original e în stare să anuleze o influență, fără a repeta pur și simplu. În cele mai multe cazuri, influența lui Marin Preda — care se ivește și în înrudirea tipurilor și a raporturilor dintre ele și într-un anumit mod de analiză, nu e un simplu calc.“ □ Lucian Raicu scrie, la rubrica „O carte pe săptămână“, despre volumul Veronicăi Porumbacu *Întreg și parte*: „[...] Poeta aspiră să guste încântarea, senzația de împlinire provocată de faptele durabile socialiste ale contemporanilor, să trăiască cu toată ființa iubirile sale, să lupte pe toate baricadele pentru cauza Revoluției, să fie prezentă cu maximă intensitate oriunde e viață, zbucium și bucurie. [...] Versurile cele mai izbutite ale Veronicăi Porumbacu din acest volum au

capacitatea de a concentra materia sensibilă, percepția concretă a vieții într-o «idee» lirică, de natură morală cel mai adesea, și dedusă din străduința poetei de a pune în chip comunist problemele vieții.“

• Referindu-se la romanul lui Mihai Beniuc, *Pe muchie de cuțit*, Ion Lungu, îi reproșează, în „Tribuna” (nr. 1/153), libertatea acordată eroului de a deține „funcția de interpretator al conduitei și atitudinii celorlalte personaje”, în loc să adopte un criteriu de apreciere obiectiv și, mai ales, că „Partidul, ca organizație puternică și monolită nu intervine în acțiunea romanului”. Subscriind opiniei exprimate anterior de Radu Popescu și Paul Georgescu cu privire la cel dintâi roman scris de Beniuc, Ion Lungu dezaprobă în mod ferm comportamentul personajului principal, Anastasie Mustea, incapabil să se dovedească un „erou comunist exemplar”, săvârșind o serie de greșeli grave, atitudine adoptată și față de autor, care „îi trece cu vederea lipsurile, încercând nu o dată să i le justifice”, înfățișându-l ca pe un militant comunist exemplar. Urmarea este că această inacceptabilă eroare săvârșită în procesul de creație de Mihai Beniuc generează „o imagine neveridică a organizației de partid, a luptei Partidului din perioada istorică respectivă.” □ Sub titlul *Poem despre mine*, „Tribuna” reproduce un grupaj de poezii de Ana Blandiana intitulate: *Întâiul cântec, Al doilea cântec, Al treilea cântec. I. Ursitoarele, II. Bucurie, III. Imn*: „Cine vă frânse cântul, ursitoare,/ Cine-a rupt legenda ca pe-o plasă grea,/ Ca să toarne lavă-n noile tipare/ Înălțate roșii pentru soarta mea?// Cine-ți spuse, mamă, calea către-aceste/ Timpuri socialiste-n ritmul triumfal,/ De mi-ai pus în suflet zborul către creste/ și incandescența albă de metal?// (...)// Astăzi în adâncul lui ca niciodată/ Voi pătrunde oceanul tău de umanism,/ Flamură-idee larg desfășurată/ Peste fruntea vieții mele, Comunism!”

8 ianuarie

• În „Contemporanul” (nr. 2), Geo Bogza semnează un **Bilanț**: „Spuneam rândul trecut că de la viitorii zece ani ne putem aștepta la lucruri mari. Dar oricât de extraordinar s-ar anunța deceniul care vine, oricâte speranțe ne-ar îngădui și până la urmă nu le-ar dezminți, întorcând o clipă privirile spre trecut, eu îndrăznesc să spun că marele, hotărâtorul deceniu al acestui secol a fost acela care s-a sfârșit acum câteva zile. Da, acești ultimi zece ani pe care i-am trăit au fost cei mai dramatici și, în același timp, cei mai hotărâtori ani din viața noastră și — poate — din toată viața omenirii. În acești ani s-a dat, fără bubuituri de tun, bătălia împotriva neantului atomic, și a fost obținută prima mare victorie. În anii și deceniile care vin — oricât de promițătoare, oricât de fantastice — rămâne ca ea să fie doar desăvârșită.“ □ Într-o notă culeasă într-o casetă, cu fotografia poetului, sub titlul **Publicistică activă**, este relevată și elogiata activitatea recentă a lui Tudor Arghezi: „În acest An Nou, mare bucurie le-a fost hărăzită iubitorilor de poezie. Căci neîntrecutul maestru al cuvântului, care e Tudor Arghezi, mai generos ca oricând parcă, a prilejuit

tuturor categoriilor de cititori un contact cu marea sa artă. În «Scânteia» i-am citit un imn închinat Republicii, un imn care slăvește toate cuceririle noastre, construit în manieră fabulistică, dar în așa fel, încât fiecare cuvânt să te înfioare, ca un pahar de Cotnari. În «Luceafărul», l-am întâlnit cu o urare de An-nou, în care meșterul potrivește astfel vorbele încât fiecare dintre ele să mângâie, să binecuvânteze și, la nevoie, să usture chiar: «De Anul Nou, să rugăm *Luceafărul* să pogoare în pana caligrafilor, din tărie, purtați de strălucirea lui. Pe sfios a-l stârni, iar înfumuratului să-i dea stângăcia sfiei. Îngâmfaților să le aducă smerenia pedepsitoare a păcatului celui fără ispășire». În «Scânteia tineretului» l-am auzit lansând o chemare către noua generație, de a cărui frumusețe spirituală maestrul e cucerit. Confraților săi, strălucitul poet le dă, astfel, încă o pildă de publicistică activă care, la Arghezi, se confundă cu marea poezie“. □ „Cronica optimistului“, semnată de G. Călinescu, este intitulată *Lil*: „Zilele acestea am fost nespus de mâhnit. Asta nu e în nici o contradicție cu optimismul care e o vigoare permanentă și rațională a spiritului. Aveam un canar, n-am știut niciodată, nepricepându-mă dacă e de sex masculin sau feminin, dar îi ziceam Lil, asociindu-l cu florile. Era într-adevăr galben ca polenul crinului. Cânta de-i vibra gușa, făcea complimente pe bățul lui, răspundea cu un sunet ascuțit, aplecându-se, la întrebări și saluturi. Se născuse din ou în colivie, aceasta era patria lui, prietenii lui erau oamenii, și când îi auzea, trila de bucurie. Nu e nimic neobișnuit într-asta, vedeți dar că nu mă pierd în sentiment ieftin, Mâhnirea mea e profundă și cerebrală, e de ordin filozofic, ca să mă exprim astfel. [...] Ei bine, deunăzi canarul a dispărut. Probabil, mi-am zis, în timp ce zbură prin casă, fereastra fiind deschisă, o pisică a trecut pe aproape și pasărea, de spaimă, a zburat mai departe și s-a rătăcit. Lil a plecat, mi-am zis, Lil nu se va mai întoarce. Trebuie să vă spun ce importanță avea Lil pentru mine, ca să înțelegeți întâmplarea. El era un ecou al sufletului meu robust, un chiot stilizat și întrupat într-o pasăre galbenă ca aurul. – Lil! – îl vesteam – aici în apropiere se ridică un cartier superb pentru muncitori. Te bucuri? – Tiu, tiu, tiu, tiu, trrr! făcea el, aclamând evenimentul. Cel puțin așa mi se părea mie. – Lil – îi mai spuneam – pe câmpurile noastre merg azi tractoarele în sus și în jos, am făcut progrese uriașe. Am să scriu asta. – Tiu, tiu, tiu, tiu, trrr ! mă aproba Lil. Nu vreau nicidecum să spun că Lil era un simbol. Era o pasăre adevărată de a cărei exultanță îmi plăcea să asociez exultanța mea. Dispărând, n-au pierit nici adevărurile de mai sus, nici optimismul, ci doar un biet canar. Alți canari vor cânta neconținut bucuriile vieții și ale construcției, pentru cine îi vor lua ca imagini ale freneziei.“. □ Sub titlul *Mișu, Coste și Costel*, Zaharia Stancu combate în tonuri pamfletare intervențiile radiodifuzate ale fostului monarh Mihai I și ale unor personalități din exilul românesc anticomunist: „În noaptea Anului Nou, când în toate casele noastre strălucea un zâmbet de speranță și de încredere în anul ce vine, la cumpăna nopții, hoțește, pe ascuns, s-au strecurat în bucuria noastră glasul

unor strigoii. Numai că la ceasul acela, de veselie și de fericire, când în mâinile noastre ridicam a închinare o cupă cu de vin rubiniu către vremea ce ne așteaptă cu toate făgăduielile ei, glasul fantomelor, vinete și strâmbe, cu rânjete de hârci pocite, în loc să ne tulbure ne-a veselit. A fost ca un fel de supliment neașteptat la glumele lui Mircea Crișan și ale lui N. Stroe, transmise de televiziune. Glumele strigoilor, strecurate șerpește pe unde streine, n-aveau nici un haz în amara lor decrepitudine. La cumpăna nopții, de departe, de acolo unde i-a izgonit, pentru totdeauna, mânia poporului nostru, și-au trimis glasurile dogite, știrbe, câțiva trădători, câțiva transfugi, sub forma unor penibile mesaje adresate poporului nostru. Nu știu câți i-au auzit, nu știu câți i-au ascultat, dar sunt încredințat că oriunde a ajuns, pe calea undelor, acolo unde se sărbătorea cu bucurie, entuziasm, cu un deplin simțământ de satisfacție Anul Nou, oriunde a ajuns glasul strigoilor a trezit același sentiment și același hohot tonic de râs. A fost un scheci penibil, e drept, dar nu fără intenții umoristice. Întâi a vorbit cunoscutul orator, elocventul bălbâit Mihai, ce-și mai zice întâi al României. Despre ce credeți că a pomenit degenerata odraslă a Hohenzollernilor von Sigmaringen? Reproducem între ghilimele: de «pământul strămoșesc» . De când face parte Pădurea Neagră din pământul țării noastre? Sau poate vorbești de imensele moșii de Carol I von Sigmaringen cu prețul sudorii poporului nostru? [...] În aceeași noapte, un alt strigoii vânat, spumegând de furii pi neputință, a îndrăznit să se adreseze poporului nostru, tot pe ascuns, tot hoțeste. După Mișulică von Hohenzollern, după elocventa lui bălbâială, rostită într-o limbă pe care n-a știut-o niciodată, a vorbit Constantin Vișoianu, cunoscutul transfug și delincvent de drept comun. [...] Intelectual «distins», Vișoianu s-a adresat, într-o bună parte a emisiunilor sale, intelectualilor țării, acestor muncitori onești ce fac astăzi trup cu trupul țării. Marea disperare a lui Vișoianu, citez între ghilimele, e «că în sânul intelectualilor români nu s-a putut naște nici o discuție, nici o controversă ca în Ungaria». Iată ce visează transfugul și delincventul de drept comun Costel Vișoianu: case în flăcări, autodafeuri pe străzi și asasinarea celor mai buni fii ai poporului, Asta visează Costică Vișoianu și asta ne-a transmis în seara Anului Nou. Fii liniștit, Costică! În această țară, în care tot ce este cinstit, capabil, se găsește integrat într-un vast șantier de construcții ce transformă zi de zi țara noastră, pe care ai prădat-o, într-o grădină minunată, cum mintea ta ticăloșită n-a putut întrevedea niciodată, în această țară nu se va naște niciodată o «discuție ca în Ungaria»”. □ În același număr, Radu Popescu semnează cronică literară vizând romanul lui Ion Istrati *Tinerețe fără bătrânețe* (titlul textului este: **Ion Istrati: „Tinerețe fără bătrânețe”**): „*Tinerețe fără bătrânețe* este un roman în care autorul a urmărit să zugrăvească momentul istoric al eliberării patriei noastre așa cum s-a oglindit el în viața Iașului, a Moldovei de Nord și a populației respective.” Cronicarul examinează analitic cartea, formulând metodic și în detaliu reproșurile pe care are a i le aduce, următoarele câteva rânduri oferă

însă, concentrat, observația critică de căpetenie: „Comuniștii lui Istrati nu au figură individuală încheată, nu au substrat intelectual și sufletesc, și nu se arată acționând cu continuitate și consecvență. Ei apar și dispar, când ici, când acolo, furnizând o succintă informație, pronunțând o vagă judecată, exprimând o intenție sau amintind o acțiune trunchiată și, întocmai că și ceilalți eroi, fără a stabili relații substanțiale sau a se înrădăcina într-o situație, într-un grup, în viață [...]“. Concluzia cronicii este formulată cu relativă asprime: „Interesante sunt documentele și actele istorice, amuzante sunt anecdotele (și trebuie să recunosc că Istrati le povestește cu mult haz vorbit), pitorescă [sic!] și chiar atrăgătoare poate fi limba dialectală. Dar numai cu ele nu se poate face un roman care se face cu oameni vii, cu idei limpezi și adânci, și cu sentimente puternice. Istrati e un scriitor de talent, care se complăce și se pierde în deliciale superficiale ale vorbirii“. □ Eugen Simion tratează, într-un consistent articol analitic, despre **Probleme ale genului scurt**, constatând, mai întâi, predilecția tinerilor pentru schiță și „Ne vom referi la cei mai activi în ultima vreme, și dintre aceștia, la cei care dovedesc mai multă afinitate față de acest gen. În primul rând, la Nicolae Țic, autorul unor sugestive **profiluri**, în general un bun tehnician al portretului. [...] Există însă în cazul acestei modalități posibilitatea de a simplifica faptele, portretistul rămânând la detalii exterioare, pitorești, fără să determine din punct de vedere psihologic tipul pe care îl are în vedere. Creatorul se dovedește în această situație preocupat de coloritul portretului, înainte însă de a fi desăvârșit desenul. Problema s-ar reduce, cu alte cuvinte, la condiționarea psihologică a faptelor culese din realitate, la o eșalonare epică în stare să reliefeze orizontul moral-politic al omului contemporan. Această reliefare rămâne, însă, din păcate, în creațiile unor prozatori, pur exterioară. Ei nu depășesc literatura faptului, consemnarea «cazului», nereușind să transfigureze artistic observațiile culese din viață. (La acest stadiu se opresc unii reporteri care depășind granițele genului predilect, se apropie de portretul epic, fără să reușească însă să determine viața afectivă a personajului, orizontul lui etic și politic). Elocvente sunt în acest sens lucrările epice referitoare la redobândirea demnității umane, a integrității morale în cadrul orânduirii socialiste – fenomen frecvent și caracteristic pentru epoca noastră“. □ În același număr este publicat articolul (scris special pentru publicația românească) **Romanul sovietic în 1959**, semnat de Gheorghii Vladimirov (și datat: Moscova, 4 ianuarie 1960).

13 ianuarie

● În „Scânteia tineretului”, Aurel Baranga publică textul **În ajun**, un elogiu adus Uniunii Sovietice, care „se întinde pe a șasea parte a pământului și pe o bucată de cer. Hotarele ei sunt: la Nord Oceanul înghețat, la Sud țările nisipoase, iar la Zenit Soarele”, centrându-și admirația pe inaugurarea erei cosmice: „trăiesc neconținut cu sentimentul că suntem în ajun, că mă voi trezi

măine dimineată cu vestea supunerii concrete a astrelor, cu știrea aterizării primilor astronauți în Marte, cu ultima telegramă care va anunța explorarea inelului lui Saturn, și am certitudinea că nu vehiculez utopii când, mai febrilă și mai într-aripată decât fantezia fără limită a poezilor, undeva, în profunzimea lor contemplație, lucrează, scriind cel mai frumos poem al timpului, poezii-savanți sovietici”.

14 ianuarie

• Sub titlul *Lirica și reflectarea realistă*, Eugen Simion publică un articol în „Gazeta literară“, identificând două direcții lirice mai importante și sesizând atât atuurile cât și deficitul estetic al amândurora: „Două sunt direcțiile mai importante (evident, nu singurele) pe care se dezvoltă o parte a liricii noastre, îndeosebi cea susținută de tineri și anume: reportajul liric și studiul imagistic, cu un corolar negativ, și dintr-o parte, și din alta — în alunecarea spre obscuritate. Nuanțele nu diferă prea mult, de regulă un reportaj liric, când nu este total și irevocabil prozaic, se transformă într-un studiu de imagini, axat într-adevăr pe o temă culeasă din realitatea vie, dar deviat spre asocieri de multe ori stranii prin amestecul de noțiuni eterogene. Reportajul constituie o modalitate eficientă de a lumina sensurile evoluției sociale, de a comunica direct semnele de înnoire ale realității imediate, în așa fel încât, fără alte gesticulații, se așează o oglindă în fața cititorului, o oglindă care reflectă notele esențiale, definitorii, ale unei noi epoci sociale. Care este rațiunea acestei modalități, atunci când ea este transpusă în lirică? Pentru a lămurii mai bine lucrurile, să recurgem la câteva exemple. Iată unul ales la întâmplare din creația unei tinere poete: e vorba de reportajul *Într-o primăvară*, de Florența Albu. Poeta merge la Ghiuverle, un sat dobrogean, și relatează aspecte caracteristice pentru transformările structurale petrecute în viața satului contemporan; printre eroii anonimi descoperă și o bibliotecară pasionată de munca ei nobilă — și-i reconstituie portretul după cum urmează: «Era o fată subțire/ și veselă și gureșă ca o ciocârlie/ și tânără./ Umbla printre rafturi de cărți/ cu tinerețea ei —/ nu știu cum —/ ca o lumină/ Veneau tractoriștii din brigada de câmp / Îi cereau pentru orele de răgaz,/ poeziile lui Eminescu/ sau romanul lui Pavel Korceaghin./ Veneau cale de kilometri pe jos;/ să ia cărți. Înțelegeți?/ Cale de kilometri./ Și fata aceea / nu știa că sub ochii ei/ se săvârșește o minune,/ nu știa că ea și rafturile acelea, pline de cărți/ așezate într-o fostă crâșmă/ gheboșită și afumată/ fac împreună — minuni./ Nu mai știu cum o cheamă./ Dar mi-amintesc cum, într-o seară,/ a vorbit prima la difuzor,/ la ora locală —/ cu vocea subțire, tremurătoare,/ despre superstiții...» («Viața Românească», nr. 3/1959). Acest portret care (n-avem de ce să ne îndoim) poate fi realist, este de fapt un portret în proză, și numai printr-o răsturnare de principii estetice poate fi luat drept o comunicare lirică. Că există două-trei imagini — acestea pot înflori și în proza cea mai curată. Dar problema, după câte îmi dau seama,

nu indică o simplă opacitate în fața regulilor de compoziție ale liricii; ea ține de viziune și de o modalitate pe care am putea-o defini prin *prozaizarea* voită a versului, prin abandonarea totală a elementelor de incantare poetică, printr-o emfază a *simplificării*. Creatorul acestui gen de poezie se dezice cu inima împăcată de elementele clasice, socotindu-le inadecvate expunerii de idei poetice noi. În realitate, astfel de compoziții sunt verbioase la modul silnic și constituie, ca realitate estetică, o încălcare bătătoare la ochi a specificului liricii. Nu vrem să spunem prin aceasta că în versul alb sau liber nu se poate scrie o creație durabilă — și că muzicalitatea ideilor și a imaginilor nu poate suplini muzicalitatea prozodică clasică. [...] Reportajul liric presupune participarea emoțională a poetului, punctul său de vedere chiar transmis indirect prin intermediul descripției. Relatarea care se menține la suprafață, organizându-se doar prin notații de imagini, prin senzații, impresii singulare — rămâne în afara sferei lirismului. [...] Ideea este că — indiferent de modalitatea acceptată (determinată de conținutul afectiv, de viziunea poetică specifică), lirica își are rațiunile ei care nu pot fi neglijate decât cu prețul unei înstrăinări totale, cu prețul ancorării nemijlocite în cel mai cras prozaism“. □ În același număr, la rubrica „O carte pe săptămână“, Boris Buzilă comentează monografia *Poezia lui Marcel Breslașu*, de Eugen Luca. Cronica este plină de rezerve, iar obiecțiile recenzentului sunt de genul acesta: „Afirmația că una din coordonatele poeziei lui Breslașu ar fi îmbinarea elementului liric cu cel epic și satiric, este doar enunțată, fără explicitarea pe care o merita. În ce privește fixarea coordonatelor operei lui Marcel Breslașu, Eugen Luca, pe lângă afirmații juste, săvârșește o eroare de conținut. Se afirmă repetat că poezia lui Marcel Breslașu este muzicală ca substanță (pagina 24), «muzicală prin esența ei» (pag. 144). Întrucât poate fi definită substanța, esența operei literare, muzicală?“ □ Șerban Cioculescu consacră un articol recentei ediții a poeziei eminesciene, apărută în colecția „Biblioteca pentru toți“: „În ediția nouă, pe care o răsfoim cu nesaț, se găsesc întâi în ordine cronologică poeziile publicate în timpul vieții lui Eminescu, iar apoi, în aceeași ordine, un număr mare de postume. Cu fiecare ediție populară a poeziilor lui Eminescu, selecția operată în câmpul postumelor se arată a fi mai receptivă. Procesul a fost câștigat de partizanii postumelor, care nu împărtășesc scrupulele unui «estetician integral» ca profesorul Mihail Dragomirescu sau chiar acelea ale colegului său de la Iași, G. Ibrăileanu, necontaminat de estetism, dar temător că gloria genialului poet ar putea fi umbrită de încercările de atelier ale tinereții. Asemenea reticențe se mai întâlnesc la câte un cunoscător al scrisului eminescian, cum este I. Crețu, dar opinia generală, la care se alătură și scriitorul acestor rânduri, este cucerită principiului nu al esteticii zise «integrale», ci al publicării integrale a poeziilor, operei, ca singurul mijloc al unei judecăți de valoare. [...] Ediția e precedată de un splendid mai vechi cuvânt înainte semnat Tudor Arghezi și de o prefață iscălită Zoe Dumitrescu-Bușulenga. Tudor Arghezi

interpretează ca și G. Călinescu poezia erotică eminesciană, punând accentul pe nota senzuală, a iubirii trupești. Este drept că Eminescu nu platonizează la desperare ca petrarchiștii, dar nu e mai puțin adevărat că idealizarea femeii este cealaltă polaritate, atât de frecventă, a atitudinii lirice eminesciene, încât nu se poate vorbi de exclusivitatea unei singure modalități erotice. La citatele date de succesorul lui Eminescu, citate ce ocupă o pagină, s-ar putea răspunde cu tot atâtea, de pură adorație eterată, fără ca «spiritualizarea» femeii să fie o consecință a decepției, cum crede comentatorul. Erotica lui Eminescu e nereductibilă la o singură formulă. Ne temem că nici explicația polarității duale nu este suficientă, și că ea trebuie înțeleasă sub unghiul mai larg al complexității structurale de care beneficiază un geniu ca Eminescu. [...] Din judicioasa prefață, care, subliniind sensul protestatar, direct sau indirect, al liricii eminesciene, fixează limitele înțelegerii istorice ale acesteia, ne mărginim să relevăm conținutul bogat în sugestii al primului paragraf: «Creația lui Eminescu nu prezintă o fulgurație uluitoare, unică și neașteptată pe cerul poeziei românești, ci o sinteză istorică de tradiție popular-națională și de cultură, concentrate într-o personalitate genială, cu o gândire socială și filozofică profundă și cu o sensibilitate de acuități superioare». Totul este just în această formulare de sinteză critică. [...]. Ediția folosește textul ediției Perpessicius, fără îndoială cel mai bun” □ În cadrul rubricii „Răsfoind revistele“, este comentată mai întâi **Critica din «Viața Românească»**: „Sectorul de critică al revistei «Viața Românească» se remarcă prin seriozitate și nivel științific în tratarea problemelor literaturii. Numărul 11 nu este însă destul de reprezentativ în acest sens, deși și aici întâlnim o strădanie de a cuprinde aspecte variate ale literaturii și relevăm câteva articole merituoase. Cronica literară, semnată de Horia Bratu, este consacrată romanului *Bariera* de Teodor Mazilu. Criticul face o analiză interesantă, așezând cartea lui Mazilu pe filiera literaturii despre periferia Bucureștiului și evidențiază calitatea ei nouă, determinată de apartenența la realismul socialist.[...] Este judicios în aprecieri articolul lui Eugen Simion *Creație și pitoresc*, care analizează romane de Nicuță Tănase și Dragoș Vicol. Un pamflet plin de vervă, cu forță demascatoare scrie Vladimir Colin.“ În continuare, sunt comentate succint câteva texte din cuprinsul numărului din 8 ianuarie al „Contemporanului“: „Cronica optimismului”, a lui G. Călinescu, articolele lui Z. Stancu, Geo Bogza ș.a. Cel mai pe larg e comentat articolul lui Eugen Simion: „Un interesant articol de sinteză scrie Eugen Simion despre *Probleme ale genului epic scurt*. În prima parte a articolului, autorul pledează pentru schiță, nuvela scurtă etc.: «În afară de conciziune [...], genul epic se caracterizează — și în aceasta constă esențialul — prin ceea ce s-ar putea numi caracterul lui *publicistic și actual*. Dintre speciile genului epic, schița și povestirea [...] sunt acelea în care transformările realității se răsfrâng cu mai multă promptitudine. Formează, ca să spunem așa, un prim sistem de semnalizare, fără să înțelegem

prin aceasta un stadiu artistic rudimentar.»“ □ Mihai Novicov publică articolul **Cunoașterea vieții și creația literară**, în care, după enunțarea unor generalități, condamnă așa-zisa „documentare“ scriitoricească (expeditivă, formală și superficială) care se practica în epocă: „Documentarea scriitorului e propria sa viață. Ea va fi cu atât mai bogată, cu cât mai variată și mai plină va fi existența umană și cetățenească a scriitorului talentat. Marii artiști niciodată n-au făcut «documentări», dar – de asemenea – niciodată nu se închideau în cetatea preocupărilor exclusiv literare. Se cunoaște cât de bogate în «aventuri» (în sensul nobil al cuvântului) sunt biografiile lui Dante, Cervantes, Shakespeare, Molière. [...] E greu de dat rețete, dar nu încapă îndoială că scriitorul poate fi ajutat să-și îmbogățească experiența și cunoașterea vieții.” În concluzie, este recomandată soluția „cunoașterii vieții“ prin ...participarea, angajată, la viață: „[...] nu există decât o singură cale — participarea activă, intensă, încordată, încontinuu alimentată de neastâmpărul creator al omului talentat în miezul însuși al vieții, în rezolvarea practică a uriașelor probleme de construcție, prin care, sub conducerea partidului, poporul, descătușat, urcă ana de an noi trepte spre viitorul luminos al socialismului și al comunismului“.

□ Tudor Vianu semnează articolul **Eminescu**: „Însemnătatea lui Mihail Eminescu în dezvoltarea literaturii române provine nu numai din valoarea mesajului adresat de el poporului românesc, dar și din înalta conștiință artistică prin care a organizat acest mesaj, l-a făcut să răsunе adânc și să ajungă departe. Împreună cu I. L. Caragiale, în aceeași epocă, Eminescu reprezintă tipul unui artist literar care nu se încrede numai în spontaneitatea sa, ci cercetează cu hărnicie, trece cu simț critic dintr-o etapă în alta a procesului de creație, revine asupra primei însemnări a cugetării sale și o îmbunătățește, până când atinge forma perfectă, adică aceea în fața căreia cititorul simte că nu se putea spune mai bine și nu se putea spune altfel. Ne-au rămas multe manuscrise scriitoricești din secolul al XIX-lea, dar nici unul din ele nu înfățișează semnele acelei intense munci artistice dovedite de manuscrisele lui Eminescu. [...] Aș vrea să dau un singur exemplu în legătură cu intensitatea lucrării poetice a lui Eminescu. Am cercetat de curând în fișierul *Dicționarului limbii lui Eminescu*, care se elaborează la Institutul de Lingvistică din București, fișele cuvântului *lumină* și am comparat semnificațiile notate de acestea cu acelea ale *Dicționarului limbii române literare contemporane*. Am găsit aici următoarele sensuri mai frecvente: 1. radiație emisă de corpuri incandescente, 2. izvor de lumină, 3. pupilă (lumina ochilor), 4. (fig.) învățătură, cultură, înțelepciune, educație. Este interesant de văzut cum, din aceste patru sensuri fundamentale, Eminescu derivă un mare număr de sensuri conexe, uneori figurate, obținute prin legăturile în care cuvântul respectiv este introdus. Astfel, lumină ajunge să însemne la Eminescu stea («Cerule...cu râuri de lapte și flori de lumină»), o personificare («De-ai fi noapte — aș fi lumină»), mediu luminos («munții în lumină»), o personalitate intelectuală de mare valoare («Se stinse o lumină» – A. Pumnul), flăcăriie

(«Arde-n candel-o lumină»), conștiință morală («Ah! – zise unul – spuneți că-i omul o lumină»), înțelepciune supremă («Iar duh dă-i tu, Zamolxe, sămânță de lumină»), soarele într-o cosmogonie primitivă («Nici sămburul luminii de viață dătător»), o suprafață întinsă, strălucitoare («Și-n ochii ei s-adună lumina sfinteii mări»), noroc, fericire («Spăși-voi visul de lumină/ Tinzându-mi dreapta în deșert»), iluminare («N-auzi cântări, nu vezi lumini de baluri»), amintire fermecătoare («Lumina stinsului amor/ Ne urmărește încă»), flacăra («Aud cântări și văd lumini de torții»), imagine scumpă («Răasai asupra mea, lumină lină,/ Ca-n visul meu ceresc de-odinioară»), etc. etc. □ „Cronica literară“, semnată de Paul Georgescu, vizează romanul lui Liviu Rebreanu *Pădurea spânzuraților*, recent reeditat (volumul III din seria de *Opere*, la ESPLA); comentariul critic e amplu și consistent, dar, evident, marcat de poziționarea ideologică a vremii; introducerea, cu caracter oarecum teoretic, de fapt de ideologie literară depolitizată, cuprinde un punct de vedere voit îndrăzneț față de rezerva (presupusă retoric) a unor ipotetici preopinienți mai obtuzi: criticul dezvoltă, de fapt, o pledoarie în favoarea legitimității romanului de analiză, „suspect“, până nu de mult, în optica oficială, și, după ce schițează o contrapunere contrastivă a celor două modalități de creație românească, relativizează chestiunea și afirmă că formula de creație e determinată și de subiectul operei etc., considerațiuni judicioase și nuanțate, care marchează tendința de despărțire de schematismul observat în perioade anterioare: „Adesea, în discuțiile purtate în presa noastră literară se confruntă sau chiar se înfruntă preferințele pentru două modalități ale prozei realiste: proza obiectivă, romanul monografic, cu planuri multiple, construcție solidă, personaje numeroase, mișcări de mase etc.; proza analitică, mai personală, dacă nu mai subiectivă, în care trepidează un ritm inegal, dar viu și în care atenția se concentrează asupra subtilității deplasărilor în câmpul conștiinței. Dacă preferințele nu s-au manifestat încă teoretic și exhaustiv, ele se subînțeleg. Astfel, pasiunea pentru construcția clasică (un clasicism cu o vechime de o sută de ani...), confruntarea încruntată a oricărui nou roman cu Balzac (care, de altfel, nu era prea balzacian în construcție) e un mod de manifestare al adepților «prozei obiective», care privesc proza analitică cu neîncredere, drept o puțință redusă a forței creatoare, învinuind-o de frecvențări moderniste. «Analiticii», în schimb, consideră prima modalitate ca învechită, depășită și rudimentară, privind cu suspiciune însăși ideea de «construcție» a romanului. Adevărul e că asemenea frontiere trasate apăsător în domeniul realismului sunt subiective, că anume particularitățile reale sunt exagerate și unilateralizate brutal, realitatea fiind mai complicată și mai nuanțată decât aceste scheme prefabricate de critici. În ceea ce privește problema construcției, discuție ce pare a înfierbânta numeroase stilouri, trebuie să spunem că organizarea operei în jurul unei idei, construcția operei adică, este absolut necesară acesteia. Dar adăugăm că nu poate fi impusă de un model prestabilit, ci este cerută cu

necesitate de conținutul operei. Deci, liberă de orice model, liberă de orice «regulă», construcția e totuși determinată riguros de conținut pe care, la rândul ei, îl poate influența. De aceea sunt inacceptabile acele construcții care pot duce la opacizarea ideilor, la înfățișarea deformată, bruiată a realității“. □ Matei Călinescu se ocupă, într-un articol, de **Probleme ale poeziei pentru copii**: „Mijloacele care asigură eficiența educativă a acestei poezii – căci, după cum se știe, țelul ei principal este acela de a educa în spiritul socialismului – sunt deduse din înclinațiile și posibilitățile de înțelegere ale copilului. Acesta trăiește într-un univers în continuă formare, ale cărui dimensiuni i se lămuresc treptat. Înzestrat cu deosebită putere imaginativă, copilul e foarte sensibil la fantastic, la creațiile fanteziei. Această însușire poate fi ușor utilizată într-un scop educativ, printr-o reducere a fantasticului la real, în vederea explicitării acestuia din urmă.“ etc. Sunt relevate și alte trăsături proprii poeziei pentru copii – recursul la umor, de pildă –, se pledează pentru exigența în materie de realizare artistică, sunt menționate și apreciate – fie elogios, fie critic – diferite texte concrete (de Nina Cassian, M. Breslașu, Mioara Cremene ș.a.). □ G. Dimisianu semnează articolul **Procedee în reportaj**. Sunt vizate reportaje de Eugen Barbu, Ștefan Bănulescu, Radu Cosașu, Ion Istrati, Romulus Rusan, apărute în ultima vreme în diferite publicații periodice. Câteva dintre constatările și recomandările criticului: „Se face vizibilă în aceste reportaje strădania autorilor de a nu se rezuma numai la înșiruirea unor fapte. Ceea ce se urmărește aici este depășirea simplei informări. [...] Credem că nu trebuie trecut cu vederea încă un aspect foarte important pentru reportaj: raportul dintre conținut și expresie. Prin natura sa reportajul — poate mai mult decât ale specii — are drept condiție elementară accesibilitatea. Ritmul vieții contemporane, construirea socialismului (conținutul de fapt al reportajelor noastre) cere o exprimare adecvată“. □ Una dintre notele publicate sub titlul **La Casa Scriitorilor** anunță că „Sâmbătă, 16 ianuarie, orele 17, va avea loc la Casa Scriitorilor ședința de lucru al cenaclului «Nicolae Labiș». Citesc: Dragoș Vicol – proză; Toma George Maiorescu – poezie“. □ Din seria de eseuri critice consacrate de Mihail Petroveanu creației lui Arghezi, apare textul **Ce fel de contradicții?**: „Evidența contradicțiilor în gândirea «filozofică» argheziană nu este, ca atare, o idee nouă: s-a impus de la început, tuturor. Chestiunea e determinarea esenței lor. Reducând antinomiile la latura mistică, confundându-le cu antitezele spirit-materie sau satanic-divin, scoase din doctrina și istoria cu miros de tămâie a amvonului, trecutul idealist a prefăcut drama complexă a poetului într-un spectacol religios, într-un «mister» medieval. *Introducere în poezia lui Tudor Arghezi* de Șerban Cioculescu fiind un studiu de familiarizare a publicului, pe cale descriptivă, cu limbajul faurului, implică doar prudent acest punct de vedere. În schimb, eseul anterior, *Tudor Arghezi* (1940) al lui Pompiliu Constantinescu îl postula cu entuziasm de apologet (al misticii!), într-un amestec nedistilat și pretențios de teologie și

blagism, neașteptat din partea unei pene reci și bine strunite. G. Călinescu, păstrând inițial noțiunile în accepția tradițională a vechiului idealism și a dogmaticii creștine, după care spiritul se confundă cu «purul» și materia cu «impurul», le-a considerat «lucruri juste, dar superficiale». El a susținut că poetul a resorbit, a depășit antitezele, ca artist: «E vorba nu de antiteze, de concepte ideal-real, ci de un proces văzut în planul poeziei de metamorfoză, de osmoză între spiritual și material, amândoi termenii luați ca momente îndepărtate ale aceleiași materii» (vezi *Istoria literaturii române*, pag. 705). Versiunea, subtilă, dinamică, conținând și un adevăr imediat, pare pe moment satisfăcătoare. Aptitudinea marelui creator de a se mișca cu egală plasticitate și înfiorare între — să admitem provizoriu termenii — spiritual și material, de a surprinde relațiile, fuziunea aproape a unui pol cu altul, este exactă și, prin înfățișările sale fascinante, neapărat extraordinară. De aici, însă, G. Călinescu a conchis că poetul, incluzând antitezele în universul său specific și strict artistic, ar fi echivalat spiritul cu materia sau cel puțin le-ar fi șters culoarea religioasă sau chiar filozofică. Va să zică, contradicțiile de orice fel (filozofic, etic, social) pot fi rezolvate de un talent «osmotic» care n-ar mânui decât mijloacele artei sale, Cu alte cuvinte, o gândire artistică «pură» este, prin sine, dialectică! Nu. Teza, seducătoare poate, e sigur inacceptabilă, atât în principiu cât și în aplicația sa. Pentru dialectica materialistă, pentru unica dialectică creatoare, adecvată realității și gândirii obiective, lichidarea antitezelor de tip religios, ca cele despre care vorbim, este o pseudo-problemă, întrucât ele intră în categoria reprezentărilor complet denaturate, absolut imagine despre existență și om, indiferent de prestigiul victimei lor. Ca problemă autentică, nereligioasă, ca refecare subiectivă a unei realități obiective, opoziția spirit-materie, constituind o unitate a contrariilor în care materia este factorul prim, iar spiritul factorul secund, nu poate fi opoziție antagonică, solubilă doar prin luptă. [...] Ca și în *Faust*, în care sălășluiau două suflete, în Tudor Arghezi au existat doi Arghezi: nu sfântul și păcătosul, ci adoratorul umil al «misterului» divin și rebelul mândru, gata să-l violeze. Termenii contradicției argheziene sunt pe de-o parte impulsul mistic și pesimist, iar pe de alta impulsul laic și optimist, de cunoaștere și îmbrățișare a vieții. Istoria poeziei «clasic» argheziene este istoria acestui conflict statornic, a acestui război cu sine. [...] Chiar acolo unde ar fi trebuit să-și serbeze triumful, în *Psalmi*, comuniunea mistică este mai mult o aspirație decât o împlinire, o îndoială mai degrabă decât o certitudine: «Ești ca un gând și ești și nici nu ești./ Între putință și-ntră amintire». Și îndoiala de sine a chemării mistice trădează, prin reflex, presiunea chemării faustice“.

15 ianuarie

- Numărul din 15 ianuarie al „Contemporanului“ cuprinde mai multe texte dedicate lui M. Eminescu, la 110 ani de la nașterea poetului. Cel semnat de G.

Călinescu e intitulat, simplu, *Luceafărul*: „Acum o sută zece ani, la 15 ianuarie 1850 stil vechi, la Ipotești ori la Botoșani, s-a născut Mihai Eminescu, întâia stea într-adevăr falnică a poeziei noastre, care urcându-se apoi pe firmamentul culturii atestă în veci prezența poporului român în sistemul valorilor universale. Ursitoarele sunt doar ficțiuni mitologice, dar dacă ar fi existat aieveja, i-ar fi venit fără îndoială astfel: *Fie-i dat ca totdeauna/ El să simtă adânc într-însul/ Dorul după ce-i mai mare/ 'N astă lume trecătoare,/ După ce-i desăvârșit/ Și să-și vadă la picioare/ Acest dor neprețuit*. Într-adevăr, a năzuit spre poezia cea mai înaltă care a venit la chemarea lui și i-a căzut la picioare ca nimănui altuia. Dar el, ca om a fost nefericit pentru că s-a invitat într-o vreme când în țara noastră creatorul era privit cu nepăsare ori cu un aer suficient de protecție și apoi de a fost admirat de unii, avea o inimă cu bătaia prea tare față de tictacul mărunț al inimilor mărunților foarte numeroși din vremea lui. A asculta glasul unui geniu e operă de timp și de distanță, pe care o săvârșesc masele prin trecerea generațiilor, și dangătul solemn al clopotului pe care îl ascultăm cu înfiorare de departe nu-l aud muștele lipite de el.“ □ Sub titlul *Ce și cum învățăm de la clasici*, Eugen Luca publică un consistent articol: „Problema modului în care trebuie însușită de către tinerii scriitori, și nu numai de către aceștia, experiența clasicilor, a scriitorilor realiști dintre cele două războaie, a clasicilor realismului socialist și, – de ce nu ? – a celor mai reprezentative condeie ale literaturii noastre noi, prezintă un interes deosebit. Căci în discuție nu e doar o problemă mărunță de «tehnică» literară, ci însuși progresul literaturii noastre, care presupune, ca o condiție indispensabilă, asimilarea bogatei moșteniri a predecesorilor. [...] În operele unor scriitori care s-au impus e vizibilă, nu o dată, folosirea unor tehnici diverse, însușite din studiul adânc al clasicilor, dar aceasta nu impietează cu nimic originalitatea stilistică a scriitorului respectiv.” Autorul articolului opinează că poetul cel mai apropiat de „spiritul lui Eminescu, din generația poetică de astăzi, e „regretatul Nicolae Labiș care n-a scris versuri după model eminescian, care a și creat un alt univers imagistic, dominat de munți, de brazi, căprioare și zăpezi. Și care a profesat cu totul altă filozofie decât autorul *Glossei*, filozofia marxist-leninistă, dar care a învățat de la Eminescu și și-a însușit organic ceea ce este esențial la acesta: viziunea lui, capacitatea de a privi sentimentele noastre de pe o înaltă platformă filozofică. Eminescu când cântă dragostea, scrie *Luceafărul*. Labiș, care l-a înțeles foarte bine, când scrie despre prima zăpadă, nu se mulțumește să facă doar pastel, ci, urmărind «destinul» primului fulg care se topește în noroi, demonstrează artistic că orice realizare artistică presupune cu necesitate sacrificii individuale. În această viziune largă constă eminescianismul său profund, de esență. Petru Dumitriu e balzacian, nu fiindcă pe alocuri utilizează tehnica balzaciană, ci fiindcă are asupra vieții o *viziune istorică* cum avea și Balzac, deși concepția lui istorică e alta. [...] O opinie justă despre noțiunea de însușire a experienței artistice a

predecesorilor are Paul Georgescu care, în această direcție, a făcut unele observații subtile. El a intuit, în cronica literară pe care a semnat-o la volumul 14 din Operele lui Sadoveanu («Gazeta literară», nr. 46/1958), o mare apropiere «între o anumită latură a ironiei lui Sadoveanu și a lui Caragiale din *Schițe și momente*», pe care autorul *Zodiei cancerului* o folosește «întru micșorarea micilor orgolii»; tot el a intuit («Gazeta literară» din 22. X. 1959) că Moromete e un personaj înrudit cu eroii sadovenieni. [...] am susținut și susțin și acum că Mazilu e într-un anume sens un elev al lui Sadoveanu, un elev care folosește creator lecția maestrului. Pe Mazilu, totul pare a-l despărți de Sadoveanu: mediul oglindit, limba, stilul. Dar, ca și Sadoveanu, el are o *viziune etică* a conflictelor sociale, insistă mai ales pe aspectul moral al contradicțiilor economice dintre clase, reliefează superioritatea morală a claselor exploatate și conștiința acestei superiorități. [...] Tot în legătură cu ultima carte a lui Mazilu s-a vorbit și despre influența pe care Marin Preda a exercitat-o asupra lui. Influența e reală. Unii critici însă au mers atât de departe încât au vorbit despre o pastişă. Se poate accepta opinia lor? Nu, mai întâi fiindcă Vișu, deși temperamental e din același aluat cu Moromete, este – cum a arătat și Horia Bratu («Viața românească» nr. 11/1959) – exact contrariul lui Moromete, este reprezentantul mentalității proletare și, ca atare, își bate joc de iluziile micului proprietar Moromete“. □ Cronica literară, semnată de Radu Popescu, vizează recent apărutul volum al lui Goe Bogza *Scieri în proză*: „S-au identificat și sunt azi unanim acceptate drept caracteristici fundamentale ale operei lui Geo Bogza: prezența permanentă și decisivă a spațiului (tinzând mereu spre dimensiunea maximă, fie cea macro-cosmică, fie cea micro-cosmică, și chiar spre infinit, mare sau mic) și a timpului (tinzând de asemenea spre dimensiunea maximă, spre timpul incomensurabil în trecut și în viitor și chiar spre eternitate) și acțiunea lor directă, sub forma coordonatelor natură și istorie, pentru fixarea poziției omului în univers și în lume; interacțiunea dialectică a acestor trei termeni și dinamica grandioasă și eficientă a raporturilor lor; prioritatea omului în acest raport, plasarea lui în centrul universului, urmărirea destinului uman de-a lungul timpului. [...] Ce se desprinde din cele trei cicluri: *pamflete, timpuri întunecate și condeie în lanțuri*? Că și poporul nostru, și țara noastră, și toate popoarele și țările lumii capitaliste au traversat tragicul deceniu care a precedat al doilea război mondial, în condițiile unei orânduiri de nedreptate socială ajunsă la paroxism, de descompunere ucigătoare a clasei exploatatorilor și de oprimare maximă a exploataților și că din acest paroxism al nedreptății sociale s-a născut o luptă pe viață și pe moarte, a cărei cea mai dramatică etapă a fost marcată de asaltul fascismului, pregătitor al războiului, împotriva ultimelor drepturi democratice ale popoarelor, apărătoare ale păcii. În această luptă, Geo Bogza a considerat ca o obligație a condiției umane să ia poziție directă, de prima linie, împotriva fascismului și pentru dreptatea celor mulți. Aceasta este esența activității

ziaristice a lui Goe Bogza [...]. De fapt, opera lui Geo Bogza nu ține de literatură, de artă, ci de marea luptă morală. El e un om care vrea să-și justifice umanitatea într-o luptă dârză pentru oameni și pentru viață“. □ În același număr al revistei, Geo Bogza publică, sub titlul ***O impresie colosală***, gânduri suscitade de așteptata lansare a unei rachete cosmice sovietice „mai puternică decât cele precedente“: „Într-un univers despre care nu se poate ști cât e de bătrân, a apărut de curând și activează o umanitate tânără, capabilă de fapte mari și de entuziasmul faptelor sale. Măsura acestui entuziasm este impresia colosală. Prima asemenea impresie s-a produs pe pământ – mai țineți minte? – când a fost născocită roata. De atunci, trăim într-o nesfârșită serie de impresii colosale. Bravo nouă!“ □ Sub titlul ***Eminescu – azi***, o notă neșemnată furnizează informații despre editarea operei poetului: „Grija regimului democrat-popular pentru creația lui Eminescu se poate vedea și din această scurtă confruntare de cifre: timp de mai multe decenii, de la 1883 (data primei ediții a poeziilor lui Eminescu) până în 1944 – toate edițiile eminesciene n-au depășit numărul de 115 080 de exemplare – în timp ce în ultimii zece ani, din 1949 până în 1959, tirajul edițiilor apărute însumează peste 700 000 exemplare. [...] Editura Academiei R. P. Române a scos, sub îngrijirea acad. Perpessicius, două volume (vol. Al IV-lea și vol. al V-lea) din ediția integrală a operelor lui Eminescu “. □ O notă din „Contemporanul“ informează cititorii că romanul lui Cezar Petrescu *Fram, ursul polar* fusese publicat cu puțină vreme în urmă în Franța, în traducerea lui Luce Vidal și ilustrat de Henri Dimpre, într-un tiraj de 30 000 de exemplare. □ Apare, în traducerea lui A. E. Baconsky, poemul lui Salvatore Quasimodo *Plângere după Sud*.

● În articolul ***Progresul adevărului la Eminescu*** apărut în „Luceafărul” (nr. 2), Zoe Dumitrescu consideră că viziunea pesimistă asupra vieții a poetului este generată de „târzia dezvoltare a proletariatului român” și de lipsa unor perspective care „să susțină elanuri, idealuri de luptă, mai ales la noi în țară”. Din acest motiv eroii eminescieni precum Toma Nour, Dan, Andrei Mureșanu sunt înfrânți „în încercările de depășire a datelor obiective oferite de o lume nedrept orânduită, stăpânită de inegalitate”, poetul ajungând la „acceptarea unora din postulatele filosofiei negativiste a lui Schopenhauer .” Întors de la Viena, dezamăgit de decalajul tot mai mare „între înaltele năzuințe de realizare a decalajului social, național și etic și mizeria vieții contemporane, atât de lipsită de orizonturi”, Eminescu va fi așa de afectat de „influența ideologică a claselor dominante” încât receptarea filosofiei idealiste germane „e ușurată și de orientarea pe care încearcă să o imprime culturii românești *noua direcție* junimistă promovată de Titu Maiorescu. În încheiere, Zoe Dumitrescu afirmă răspicat că, fără acele articole în care Eminescu găsește puterea de a se ridica „deasupra unor momente ideologice înguste, retrograde, spre adevărul obiectiv și general al intereselor maselor populare pe care le-a înțeles și susținut aprig”, valoarea operei sale de ziarist ar fi semnificativ redusă. „Nimeni n-a înțeles

mai bine decât el cât de dăunătoare pentru desfășurarea procesului istoric al poporului său era politica dușmănoasă și oportunistă a claselor dominante, cât de fundamental deosebite erau interesele acestora de cele ale maselor de țărani și muncitori care se zbăteau în mizerie.” □ În același număr al „Luceafărului”, sunt publicate poezii de Victor Eftimiu (*Două sonete*), Octavian Paler (*Sfârșit de zi*, apărut în ciclul *Orele orașului meu*) și Tiberiu Utan (*Bicaz, Oraș, primăvara*: „M-am învățat cu zgomot de tramvaie,/ Cu blocuri foarte-nalte la statură,/ De parcă n-am dormit nicicând în paie (...)// În zgomotul de bulevarde seara/ În mine cântă grâul și secara...”)

□ În preajma „Întâlnirii Tineretului din Țările Balcanice și ale Mării Adriatice” de la București programată în perioada 29 ianuarie și 2 februarie, Demostene Botez, președintele Comitetului Național de pregătire al acestui eveniment, afirmă că ea are loc ca urmare a propunerii făcută la Praga de delegatul tineretului din România de a denucleariza această zonă și de a interzice amplasarea unei rampe de lansare de rachete. □ Recenzând volumul Veronicăi Porumbacu, I. D. Bălan consideră că titlul volumului, *Întreg și parte*, „sună grav, filosofic, și sugerează una din probleme centrale ale dialecticii marxiste”, respectiv raportul dintre popor și artist ca personalitatea creatoare, ca „întruchipare a ideilor și principiilor colectivității.”

17 ianuarie

● În „Scânteia tineretului”, Dan Deșliu publică *Fântâna din poveste*. Articolul amintește de „marii vrăjitori ai cuvintelor și sunetelor, ai formelor și culorilor” care „s-au învrednicit să răzbească mai adânc în acele regiuni fabuloase... Eminescu și Creangă, Sadoveanu și Arghezi, Grigorescu și Luchian, George Enescu...”.

21 ianuarie

● În numărul 4 al „Gazetei literare”, S. Damian semnează articolul *Lenin și concepția ideologică a scriitorului*, la împlinirea a „36 de ani de la moartea genialului învățător și conducător al proletariatului internațional”: „Chemarea de a zugrăvi realitatea de pe poziția proletariatului revoluționar, de a afirma înaltele idealuri ale comunismului, se bizuie tocmai pe cunoașterea științifică a rolului clasei muncitoare în transformarea societății umane. Așadar, principiul leninist al spiritului de partid — atașamentul deschis, fără rezervă, la cauza revoluției — este rezultatul respectării adevărului istoric. Astăzi, literatura, dacă vrea să îndeplinească cerințele fundamentale, de reflectare a realității, trebuie să exprime neapărat sensul dezvoltării actuale: triumful inevitabil al ideilor clasei muncitoare. Învățătura leninistă asupra spiritului de partid în literatură și artă reprezintă de aceea o culme a gândirii estetice progresiste universale.” □ În continuarea seriei de articole despre creația argheziană, Mihail Petroveanu publică textul *Lupta pentru cunoaștere*: „Susțineam în articolul precedent că implorările alternate cu somații și chiar ultimatumuri,

prin care poetul cere lui Dumnezeu să se legitimeze cu acte de identitate controlabile, ori măcar să-i trimeată curierii săi tradiționali, îngerii vestitori, nu denotă deloc, cum s-ar părea, o foame mistică nesătulă, și, implicit, un triumf al ideologiei bisericii. Misticul absolut crede și nu cercetează, așteptând întăriri din partea fanatismului propriu, a «grației» sau a ierarhiei bisericești [...]. Or, Arghezi a dorit aprig să cerceteze. A fost el un sceptic ascuns sub masca religioasă? E adevărat că setea de concret, caracteristică sensibilității sale artistice, a constituit în general un ferment al faimoasei lucidități argheziene și, în mod deosebit poate, în materie de credință. Totuși, obsesia religioasă, îndelungată și atât de abundentă în ilustrările ei, rămâne de neînțeles la un sceptic organic, consecvent.“ □ Sub titlul *Între poezie și studiul imagistic* (cu subtitlul *Discuții despre poezie*), Eugen Simion comentează aspecte din creația unor poeți tineri, lansați în ultima vreme, vizând în special așa-numita poezie-reportaj: „Mai există încă o anomalie în lirica noastră, cauzată în fond de aceeași slabă cunoaștere a realității zilelor noastre. Este vorba de orientarea creației spre «studiul imagistic», de dispersarea, voită sau nu, a liricii «în temă» și materialul imagistic care rămâne adiacent, neincorporat. Cum decurg lucrurile? Un poet își alege o temă de actualitate, să zicem despre colectivisti, despre Grivița sau masacrul de la Fu Loi, și o tratează după un procedeu straniu: dă mai întâi o explicație de rigoare — o expunere epică — după care, în interiorul acestui cadru social-istoric rămas în stadiu de obiect al poeziei, nu de conținut al ei, — face o demonstrație de imagini, multe dintre ele inedite, dovedind meșteșug — însă inadecvate teme, fără nici o legătură cu conținutul expus. [...] Aleg, spre ilustrare, un poem aparținând unui tânăr poet talentat, în plină evoluție, dar care se lasă uneori furat de detaliul imagisticii, ajungând la ocultism, altfel spus — obscuritate. Bunăoară în poemul *Inscripție pe o casă nouă* («Steaua», nr. 5/1959), Grigore Hagiu vorbește despre construcția unui bloc nou, raportând imaginile la ideea de muncă colectivă... Poetul aduce o viziune autobiografică: «Curând zidul se va ridica până la pragul / care, odată trecut, ne va găsi mereu împreună; / curând zidul va ajunge până la patul mic de copil, / până la sunătoarele jucării colorate; / curând zidul va ajunge până la pătratul mesei, / până la merele roșii, *până la umbele merelor roșii* » (s. n.) / Vom auzi iedera suind lângă tâmpilele noastre... / și mireasma părului tău va pleca într-o parte odaia». Lucrurile sunt clare, există aici un fior liric — mai mult prin sugestia vagă — dar oricum există — numai că, ce poate simboliza zidul care după ce se ridică până la merele roșii de pe masă, se ridică și până la «umbrile merelor roșii», sau iedera care suie «lângă tâmpilele noastre», nu este, oare, un detaliu nebulos, ca și cel din final — «mireasma părului tău va pleca într-o parte odaia» — dorind, probabil, să dea un plus de nuanțare prin răsturnări de planuri noționale, însă eliptică de sens? Atunci când renunță la imaginile parazitare preocupându-se de tema aleasă, Grigore Hagiu ajunge la rezultate remarcabile. [...] Am avut deseori prilejul să relev creația unuia dinte

cei mai talentați poeți ai tinerei generații: Nichita Stănescu, însă — după părerea mea — acest poet își dispersează cu bună știință unele dintre versurile sale — printr-o lipsă de coeziune lirică evidentă. Nichita Stănescu scrie de pildă despre un ilegalist, distribuitor de manifeste revoluționare: *Citește și dă mai departe* și, după o prezentare interesantă, poemul deviază spre stadiul imagistic, fără ca acesta să fie cerut de conținut. Bunăoară, lauda adusă acestui erou se transformă într-o suită de comparații — după procedeul scrisului «în volute» — « O laudă bărbătească,/ scurtă/ ca o strângere de mână pe front./ ca un țipăt de izbândă / la capătul pădurii,/ ca saltul de panteră/ al soarelui sperind sunetul/ subțire al nopții, / alungându-l/ ca să vină liniștea dinaintea zorilor/ când îți auzi liniștea»... («Gazeta literară», 26. III.1959). După această avalanșă de metafore, tonul liric, firesc, este regăsit și poemul înaintează fără alte dificultăți până când un nou sens, o nouă sugestie verbală, incită fantezia nepuizabilă a poetului, la o nouă și furioasă demonstrație de imagini”. □ În spațiul rubricii „O carte pe săptămână”, G. Dimisianu comentează recent apărutul volum de poezie *Laude și alte poeme*, de Miron Radu Paraschivescu: „Am căutat în această nouă serie a *Laudelor* pe M. R. Paraschivescu din *Cântice țigănești*. Anecdotică, expresia plasticizată, coloritul antonpannesc al *Cânticelor* lipsesc din acest volum, în care balada a fost înlocuită cu meditația. Convingerea că viața înseamnă ardere, dăruire pasionată capătă în *Laude*... confirmarea și împlinirea adusă de revoluția socialistă”. □ Apare partea a II-a a amplului studiu referitor la *Pădurea spânzuraților*, publicat de Paul Georgescu în cadrul rubricii „Cronica literară”. □ Miron Dragu publică articolul **Care este opinia criticului**: „Urmărind recenziile publicate de revistele noastre literare, întâlnim încă destul de frecvent formule generale, pretențioase, care înlocuiesc raționamentele limpezi și observațiile la obiect. [...] O problemă de ton sau de limbaj? Nu, de atitudine. Erudiția, ingeniozitatea și bogăția stilului criticii literare se valorifică numai în funcție de consecvența ideologică și estetică a verdictului critic. La timpul său, încă acum mai bine de o sută de ani, Cernâșevski combătea cu asprime «orice reticențe, rezerve, aluzii fine și confuze și orice ocolișuri asemănătoare, care sunt numai o piedică pentru expunerea deschisă și clară a problemelor!». □ Din sumarul acestui număr mai este de semnalat un amplu material intitulat **Probleme ale poeziei sovietice**, în care sunt relatate și comentate, sintetic, dar și analitico-descriptiv, dezbateri care avuseseră loc cu puțină vreme în urmă în Uniunea Sovietică. Pe aceeași pagină este publicat, sub titlul **Nivelul înalt al discuțiilor** (la rubrica „Răsfoind presa sovietică”) un comentariu al lui Mihai Novicov în marginea dezbaterilor din U.R.S.S.: „[...] discuția recentă despre critică nu trebuie înțeleasă ca o discuție despre critică în general, în care fiecare se referă la încă un detaliu oarecare, ci are și ea un obiectiv concret. De fapt s-a precizat raportul care trebuie să existe între datoria criticului de a fi exigent (cu alte cuvinte de a nu cădea în greșala apologiei) și obligația — poate tot atât de serioasă — de a da

dovadă de maximum de înțelegere față de scriitor, care este și un tovarăș de luptă al său. În sfârșit, și discuția pe tema «poezie și contemporaneitate» urmărește cu precădere câteva probleme: cum se exprimă contemporaneitatea în poezia lirică, lipsită de referiri directe la faptele vieții, ce raport există între contemporaneitate și stil, între tradiție și inovație etc. [...] Dușmanii socialismului insinuează că unitatea politico-ideologică ar frâna, — chipurile — discuțiile creatoare. Realitatea sovietică dovedește contrariul. Faptul că în presa literară sovietică toți aceia care susțin puncte de vedere diferite, uneori chiar contradictorii, se găsesc pe aceeași poziție de apărare a ideologiei socialiste și a științei marxist-leniniste nu numai că nu frânează discuția, ci, dimpotrivă, o însuflețește”. □ În același număr, la rubrica „Răsfoind revistele”, sunt comentate numerele 1, 2/1960 ale săptămânalului clujean „Tribuna”: „Cronica literară, consacrată volumului de versuri *Luna din călimară* de Cezar Drăgoi este o analiză serioasă, în spirit critic, cu concluzii documentate. D. Cesereanu se evidențiază ca un tânăr critic literar cu frumoase perspective. [...] De câteva numere, «Tribuna» supune unei disecții nimicitoare opere ale prozatorilor români contemporani: *Rădăcinile sunt amare* de Zaharia Stancu, *Pe multe de cușit* de Mihai Beniuc, *Biografii contemporane* de Petru Dumitriu. Cine combate spiritul apologetic în critică nu trebuie să ajungă la extrema opusă, tot atât de reprobabilă. [...] «Tribuna» a ales însă calea negației pătimase. În ultimele două numere, Dumitru Isac își exersează și el condeiul pe multe coloane, ca să distrugă *Bariera*, cartea unui prozator de talent, Teodor Mazilu □ Tudor Vianu publică un articol despre **Romain Rolland**: „Dar această întoarcere neîncetată către sine nu l-a lipsit pe scriitor de puterea de a privi natura și de a zugrăvi oamenii (mai ales portretele sale feminine sunt printre cele care se întipăresc mai adânc), de a observa societatea și de a distinge curentele încrucișate în sânul ei. Împreună cu romanele lui Anatole France și ale lui Proust, dar cu un câmp de observația mai întins decât al acestora, pentru că înglobează mai multe popoare și medii mai variate, romanele lui Romain Rolland vor fi prețuite de viitorime ca unele din documentele cele mai autentice despre viața societăților veacului nostru.” □ În același număr al „Gazetei literare”, Ion Vinea comentează laudativ ideile expuse de premierul sovietic — și lider al partidului comunist din U.R.S.S. — N. S. Hrușciiov într-un raport al acestuia către Sovietul Suprem (parlamentul sovietic).

● Menționând, în articolul său *Îngrijorări fără teme*, publicat în „Tribuna”, nr. 3 (155), concluzia unui grup de cercetători compus din „gânditori, sociologi și psihologi burghezi” la o întrunire ținută în Elveția, privind depersonalizarea muncitorului, prin „mecanizarea tot mai radicală a muncii fizice” și anihilarea tensiunii creatoare a individului, ceea ce-i va influența negativ „viața interioară, spiritualitatea și, în cele din urmă, fericirea”, Ion Agârbiceanu consideră că un astfel de fapt este cu puțință numai în societatea

capitalistă. „Când nu mai este silit pentru câștigarea pâinii de toate zilele la o muncă fizică, el își găsește una de bună voie tocmai pentru satisfacția și bucuria ce va avea-o la sfârșitul ei. Pentru că munca în societatea socialistă pe măsura dezvoltării ei, va deveni tot mai mult o necesitate interioară a omului.”

□ În același număr, Mircea Zăciu își propune să înlăture numeroasele „confuzii moștenite de la critica burgheză, ce persistă în descifrarea esențelor sămănătorismului și a raportului dintre ideologia sa și scriitorii ce i-ar fi ilustrat.” În acest sens criticul face o serie de observații categorice cu privire la cercetarea întreprinsă de G. C. Nicolescu și la opiniile exprimate de acesta în studiul *Sămănătorismul* publicat la rubrica „Scriitori și curente” din „Viața românească” (nr.11/1959). Semnatarul articolului constată că „inconsecvența cercetătorului față de poziția sa începe cu definirea rolului lui Coșbuc și Vlahuță”, cărora le atribuie o „parte a responsabilității ideilor sămănătoriste”. Amendarea opiniilor exprimate de G. C. Nicolescu se face de pe o poziție tranșantă: „Pentru realismul critic, sămănătorismul prezenta un adevărat pericol sub raportul ideologie sale (și sub aceasta și-a supraviețuit), nu atât sub acela al unei literaturi pe care simpla alăturare de aceea a clasicilor o strivește. Ideologia sămănătoristă însă, prin caracterul ei diversionist, putea să atragă în cursă (așa cum s-a și întâmplat), talente reale, în plină dezvoltare, falsificându-le mesajul, abătându-le atenția de la aspectele esențiale ale epocii. Cât despre ceilalți, era nevoie de o violentă campanie de falsificare, de prezentare a lor (prin intermediul criticii prosămănătoriste), într-o lumină exagerată, de acreditare a ideii eronate că aceasta este adevărata literatură (nu cea promovată de scriitorii „Vieții românești”, de pildă!), așa cum Maiorescu avusese nevoie, pentru justificarea ideilor lui, de poeziile Matildei Cugler sau ale unui Șerbănescu etc. Iar când marii creatori scăpau atât tiparelor maioresciene cât și directivelor sămănătoriste se impunea totuși atenției generale, se întreprindea (sămănătoristi au învățat tactica de la Maiorescu) falsificarea sensurilor operei, fără multe scrupule. După legenda «junimismului clasicilor», a urmat «sămănătorismul lui Sadoveanu» și al atâtor creatori înfeudați cu de-a sila într-un curent cu care n-au fost de acord și ale cărui influențe le-au suferit incidental sau uneori fără voia lor, încrezându-se în aparența de democratism a unor lozinci. Dar pentru a explica toate acestea (și altele încă), era absolut necesar să se pună la contribuție arsenalul teoretic al sămănătorismului în domeniul culturii și al esteticii, ceea ce studiul tov. G. C. Nicolescu nici nu încearcă măcar. S-ar fi putut demonstra atunci că așa cum o literatură maioresciană, ortodox junimistă, nu s-a putut crea decât cu metode de laborator (și rezultatele au fost rizibile), tot așa o literatură sămănătoristă *pură*, expresie fidelă și integrală a doctrinei social-politice și culturale sămănătoriste nu s-a produs decât în limitele mediocrității sau a imposturii literare. Și în ambele cazuri, istoria literară nu se oprește la asemenea faună.”

22 ianuarie

• G. Călinescu își intitulează „cronica optimistului“ din numărul 4 al „Contemporanului“ *Cu optimism aprins*, tratând autoanalitic – și cumva justificativ – chestiunea optimismului său publicistic (textul începe în pagina 1 și continuă în pagina 2, purtând acolo titlul *Confesiune*): „M-au întrebat mulți, atâtea ori, de ce înainte eram mizantrop iar acum optimist, și sunt încredințat că sunt unii care cred că totul e o simplă evoluție verbală. Dar nu e adevărat. Schimbarea (căci a fost una, de vibrație, sinceră și totală) s-a făcut pe un fond original exuberant și sănătos. Totdeauna am fost un optimist, adică un om născut spre a-și proiecta toate forțele sufletului către un țel măreț. Totdeauna, chiar când nu am știut limpede acest lucru, am fost stăpânit de dragoste pentru oameni. Caut, și foarte adesea, câștig iubirea multora, și ajutat de ea, arunc spre oameni flăcări de iubire. Înainte însă am cunoscut solitudinea. Unii au spus și cred că eu sunt solitar, ceea ce este, vai, radical fals. Neîncetat am stat printre oameni și, tânăr de tot, am exultat în mijlocul generației mele, căutând mereu de atunci încolo sufletele tinere, fremătătoare și cu ochii mai deschiși spre viață. [...] Tovarășii mei de primă tinerețe, din acel timp burghez, au eșuat, dacă stai să te gândești, lamentabil. Fetele care s-au temut de mari datorii și suișuri repezi, au îmbătrânit celibatate sau au dispărut cu totul de la orizontul la care apăruseră. Tinerii s-au estompat și s-au risipit ca niște nori prea subțiri. Unul dintre ei, care părea cel mai fugos, un Liszt al intelectualității, s-a împotmolit într-o vagă încercare de bibliografie, apoi a căzut definitiv și greu în neantul cel mai neprevăzut. De aceea, atunci eram împreună cu toții, dar mă simțeam singur. Multă vreme am privit câmpurile goale, negăsind pe ele nici o urmă de drum. Apoi, ajutat și de dragostea celor din preajma mea, am pornit din ce în ce mai focos, din ce în ce mai plin de lumina de mâine în ochi. Nici o ambiție personală, ci numai entuziasm. [...] Astăzi, când în toiul luptei la care particip, împart tunete și fulgere și glasul mi-e uneori strident, când sancționez cu asprime și mușc cu vorba, sau, în fine, mâhnit de inutilitatea temporară a eforturilor și de greutatea de a topi gheața câte unui suflet cu flacăra entuziasmului meu, las puțin capul obosit, azi când mă privesc în oglindă, rămân iarăși surprins: imaginea din fața mea este candidă și senină. Prin urmare, optimismul meu, cu care iau parte sincer la lupta pentru construirea socialismului, e o impulsie adevărată și francă a ființei mele și nu mi-a fost greu să mă apropii de oameni de vreme ce i-am iubit totdeauna. Teatralitatea, patetismul ce însoțesc câteodată gesturile mele sunt departe de a fi teatru și poză: ele sunt exact corelatele fizice ale sufletului meu avântat și solemn. Tot ce spun și scriu e plin de credință, de tinerețe și deci de inocență, detest cuvântul gol și mișcarea retorică. [...] Deși ca om pozitiv nu cred firește în minuni, cred însă în «miracole», adică în redeșteptarea, pe temeiul științific însuși al structurii umane bune, a pornirilor solemne din sufletele o clipă abătute pe sol ale semenilor mei. Cu o filozofie stenică asupra omului, deci

fără mizantropie, ci cu optimismul inocent și aprins, vom construi viitorul cel falnic“. □ Ilie Constantin publică poemele *Schela roșie* („Pe schela zvultă închegată/ Din lemne drepte și din cuie / Cu pași de piatră-ncovoiată/ Viu și statornic zidul suie. // Aceste trecătoare trepte / Spre nalt pe care zidul saltă / Stăruitoare por să-aștepte / Să crească scara lui înaltă!// Să suie-n slavă uriaș,/ Oglindă clară dură-n calea Lunii./ ...În schela roșie a Comunii/ Mi-e generația etaj!“ și *Dialectică*. □ Dumitru Micu semnează cronica literară, tratând despre volumul Veronicăi Porumbacu *Întreg și parte*; după ce a analizat poeme considerate notabile, criticul formulează destul de aspre obiecții: „Poeta n-a operat însă o selecție riguroasă a propriilor manuscrise; dimpotrivă, manifestând o îngăduință extremă față de numeroase pagini fade și chiar față de unele versuri stângaci construite, cum sunt câteva din cele relevate ca atare de I. D. Bălan în «Luceafărul», a trimis la tipar un volum foarte inegal, lipsit de orice omogenitate. Nu sunt puține bucățile în care notația, unul din procedeele cele mai frecvente în creația din ultimii ani ai Veronicăi Porumbacu, rămâne constant la suprafața lucrurilor, neizbutind să transmită sensuri inedite, să creeze tensiune lirică.“ □ Nina Cassian exprimă păreri despre *Câțiva poeți din «Tribuna»*: „Răsfoind ultimele numere ale revistei «Tribuna», mă opresc fără a ezita la prezența poetică a foarte tinerei Ana Blandiana, al cărei debut înregistrat cu interes de comentariile unor critici, a fost urmat de o activitatea susținută și ascendentă. Dacă *Balada omului în haină de piele* mai vădește reminiscențe din Victor Tulbure (*Balada tovarășului căzut împărșind «Scânteia» ilegală*), *Cântec pentru fericire* este o excelentă fișă personală în care «inoportuna tristețe» se convertește într-un stimulent al căutării fericirii și în generozitate. Concentrată și sobră, *Oda 1918* dovedește o bună stăpânire a uneltelor, lucru surprinzător pentru vârsta autoarei. Cadența e scurtă, retezată, iar caracterul ciclic al versurilor, necesar: „*Slavă veacului acesta/ Vremurilor noastre, slavă!/ Slavă erei ce se naște, / Dușmănită și grozavă;/ Slavă! Slavă fericirii;/ Vremii viitoare, slavă;/ Slavă lumii ce se naște/ În această oră gravă*“. În schimb, inadmisibil de convențională pentru pretențiile pe care ni le-a îndrituit e poezia *Aniversare*, în care poeta, într-un ceas de lenie artistică, scrie: «*Cântece și jocuri frământând tăria/ Însoțesc culesul fără de alean./ Cui să-i spun că-n ziua asta ca un zâmbet/ Colectiva noastră împlinește-un an?*». □ În acest număr în «revenire de formă», Ana Blandiana publică ciclul *Poem despre mine*. Cu variații de ritm și expresie, de la descântecul folcloric la versul amplu și vocabularul cult, poeta trasează un fel de coordonate ale vieții ei în devenire, sub semnul idealului comunist [...]. Am mai remarcat talentul lui Petre Ghelmez (*Cântecul lui Octombrie*), un vers frumos în poezia lui Romulus Guga despre Lenin (*Iar mâna lui arăta peste stepe și timpuri*), poezia *Țară* de Horia Zilieru, bine făcută dar exterioară, versurile Florenței Albu, la o etapă pe care am dori-o depășită”

23 ianuarie

● „Scânteia Tineretului” publică o tabletă semnată de Tudor Arghezi, *Ai carte, ai parte*, în care remarcăm discursul expresiv, impresionant, dar și categoric asupra rolului pe care îl are cartea în prezent spre deosebire de trecut, „acum 60 de ani”, când „cititul era interzis”: „Ex-compatrioții noștri, absenți din viața noastră, ar putea să vadă și în tramvaie tineretul citind, citind cărțile cele mai variate, poezie, roman, matematici, fizică, istorie. Cu băiatul de pe banca din fața poți începe o convorbire vioaie, care-l face să uite stația de coborât. Cartea i sporește văzul, desfășurat în marile orizonturi. Din paginile numerotate, dintre coperti, cresc și mintea și viața. Omul pătrunde în omenire. Multiplicat, gândul se face gândire, insul devine lume, solidarizat cu ea. Cartea e un criteriu, o temelie, un stil, o decență, o delicatețe, o morală, o dragoste înaltă”; „Pe vremuri, cartea fusese numai școala, școala o porți acum în buzunar. Duci cartea cu dumneata pretutindeni”.

24 ianuarie

● În „Scânteia tineretului”, Eugen Barbu publică articolul *Un lucru nou în materie de dragoste*, o analiză asupra unor texte apărute în același ziar, „Scânteia tineretului”, care au ca temă „problema etern omenească a dragostei”. „În ceea ce mă privește eu nu cred că s-au schimbat multe lucruri în domeniul atât de vast al relațiilor de inimă dintre oameni. Gândim altfel, ne purtăm altfel, muncim altfel, dar de iubit, iubim ca acum o mie de ani. Oamenii n-au uitat să roșească și să se bălbâie unul în fața celuilalt, atunci când iubirea îi tulbura. Sărutarea este aceeași și chiar cuvântul. Tot privim la lună și tot rupem liliac (dacă nu mergem la florărie) pentru femeia iubită. Numai că astăzi s-a născut o nouă morală, o nouă mentalitate despre femeie, despre cinste și sinceritate, care se reflectă și în atitudinea omului în dragoste. Există un curent obștesc în stare să apere pe unii dintre noi de reaua credință a altora. Aceasta este cu adevărat un lucru nou în materie de dragoste”. □ În același număr, p.2, Al. Mîtru amintește în articolul *Marile poeme ale lumii* de scriitorii marcanți ai timpurilor trecute, pornind de la poemele lui Homer, alunecând atent prin scrierea renascentistă (Dante Alighieri), oprindu-se pentru câteva momente la romantism: Lermontov, Byron și Hugo dar și Eminescu, Negruzzi, Alecsandri, Coșbuc, Vlahuță; culminând cu arta lui Maiakovski, Arghezi, Beniuc, Jebeleanu ș.a.

28 ianuarie

● D. Micu recenzează în „Scânteia” volumul I din *Operele alese* ale lui Lu Sin, „marele scriitor chinez revoluționar, numit și «Gorki al Chinei»”, în paginile căruiua descoperă „o lume surprinzător de asemănătoare în esență cu lumea oglindită în atâtea opere literare românești, ce zugrăvesc viața de altădată a sărăcimii satelor sau a populației sărace de la periferia orașelor și din

umile târguri înecate în colb și mizerie.” Criticul schițează, în continuare, paralele între nuvelele scriitorului chinez și literatura realistă inspirată din viața „oamenilor de la marginea societății” – „de la prozatorii satirici spanioli din secolul XIV până la Jack London și Maxim Gorki”, arătând în ce constă „nota profund originală” a textelor analizate: „Zugrăvind existența dezmoșteniților, Lu Sin (autor și al unor eseuri politice scripitoare, militant pentru o viață mai bună) este călăuzit mai ales de preocuparea de a descifra efectele pe care foamea și umilința le produc în conștiința, în caracterul personajelor. [...] Fără să absolve indivizii de răspunderea pentru propria lor decădere, scriitorul vede cauza primordială a distrugerii valorilor omenești în structura monstruoasă a societății.”

● Pe prima pagină a numărului 5 a „Gazetei literare” este omagiat Cehov, cu prilejul centenarului; semnează Tudor Vianu (*Arta poetică a lui Cehov*) și Andrei Băleanu (pe un subiect de actualitate, *Eroii teatrului realist-socialist*).

□ Pe aceeași pagină, Nina Cassian semnează articolul *Condiția artistului în societatea capitalistă* în care formulează comentarii în marginea lucrărilor unei consfătuiri a artiștilor din diferite țări, care avusese loc la Veneția, sub egida UNESCO: „Care este «lumea de dincolo» făgăduită artiștilor ca o compensație a mizeriei lor materiale? Evident, «independența» și «libertatea absolută». Drept care toate cuvântările protestează vehement împotriva cenzurii (se protestează, deci există!), problema abolirii ei intrând chiar în rezoluțiile conferinței. «Libertățile» și «independențele» se ilustrează în continuare prin faptul că pentru a monta în Franța o nouă operă, ea trebuie să fie semnată de un om «influent politicește»; prin faptul (amintit de Honneger) că impresarul nu-i îngăduie interpretului să introducă în repertoriul său lucrări noi, dat fiind că vechiul repertoriu, uzat și răsuflat, îi asigură, fără riscuri, câteva succese călduțe; [...] Toate aceste semne de «libertate» și «independență», lupta împotriva amestecului monopolurilor în chestiunile artei, îl arată pe artist dependent de editorul său, de directorul său, de teatru, de impresarul său, în ultimă instanță de cel care posedă finanțele și puterea politică, de capitalist.” □ Tudor Vianu publică articolul *Arta poetică a lui Cehov* (sub titlul de rubrică „Însemnări”): „Progresele realismului în secolul al XIX-lea legase pe oameni de natură și societate cu mai multă putere decât în tot trecutul literaturii. În direcția acestor progrese, Cehov ni-i arată trăind în același moment social, respirând și degajând aceeași atmosferă morală, evocată de marele scriitor cu mijloacele inteligenței celei mai pătrunzătoare și a sensibilității celei mai vibrante”. □ În seria de texte consacrate operei poetice argeziene, Mihail Petroveanu publică eseul *Triumful cunoașterii și al creației*: „Ce rezultate a dat efortul lucid de cunoaștere și creație? Ochiului laic, universul i s-a dezvăluit infinit, unitar în diversitatea lui contrastantă (cosmos), acționat de comenzi interne și nu divine, cum am spune azi, «autodinamic». Participarea tuturor formelor animate la circuitul organic, la viața întregului sublim, chiar a

spețelor infime, debile sau larvare și teratologice (melci, broaște, arici, găngăni, omizi, păianjeni), în care se aliază senzațional «metale» nobile cu altele inferioare, gingășia și puritatea cu elementul dizgrațios și «impur», anihilează disprețul dogmaticii religioase pentru materia ocolită de așa-zisul har, rezervat omului ca ființă aleasă de Dumnezeu. [...] Vizionarul timpului preistoric și cosmic a perceput simultan și mai intens încă timpul *concret istoric*, continuitatea omogenă pe care o întruchipează unica forță socială statornică, poporul de rând. Și pe care o simbolizează în spațiu întinderile, pământul patriei. Acum el apare ca fiu al strămoșilor, urcați târâș din ieri spre azi, ca descendentul lor social-biologic (vezi *Testament*); alteori se simte element geologic, parte din solul țării, de vreme ce poartă în sine „sfintele oseminte“ ale străbunilor [...]; [...] Mărturiile invocate în slujba permanenței omului, a poporului, în timp și în spațiu, nefiind suficiente, concludente, limitează eficacitatea mesajului istoric lansat atunci de poet. [...]. Consecvența spre o țintă superioară este indiciul absolut al bărbăției supreme, spirituale. Despoiat de straie mitologice sau magice, Faust-ul arghezian rămâne «un om de sânge»“. □ La rubrica „Răsfoind revistele“ (semnată: „CRONICAR“), critica de la revista „Steaua“ face obiectul unei severe analize (*Critica literară în „Steaua“*): „«Steaua» este de mult cunoscută ca o revistă preocupată aproape exclusiv de poezie. Nu vrem să ne ocupăm acum de calitatea și mai ales de caracterul poeziei publicate de revista clujeană, Însemnările noastre sunt făcute pe marginea sectorului de critică de la «Steaua». Mai întâi de toate trebuie spus că îndreptându-și întreaga atenție spre poezie, revista pierde de cele mai multe ori din vedere problemele criticii, care sunt acolo evident adiacente, complimentare [sic !]. În paginile «Stelei» nu pătrund de aceea decât ecouri slabe din freamătul vieții noastre literare, lectura revistei creând certa impresie a unei ciudate detașări, a unei anume depărtări de realitate. De clocotul mișcării noastre literare. În spațiul rezervat criticii, totul e egal, mecanic distribuit în rubrici de mult statornicite. Rar întâlnești la «Steaua» o luare de atitudine fermă față de o problemă a literaturii actuale. Altminteri critica de la «Steaua» se înviorează pe dată când își poate exprima opinii în probleme ce privesc poezia. Atunci, colaboratorii revistei coboară în forum, angajează discuții, dau replici, își clamează cu pasiune punctul de vedere, vrând parcă să facă tuturor cunoscut că în sfârșit au prilejul să dezbată o problemă care îi interesează. [...] Sectorul criticii literare de la «Steaua» trebuie să facă neîntârziat o serioasă cotitură în activitatea sa. Revista clujeană se va putea achita de sarcinile ce-i revin numai repunând spiritul științific al criticii în drepturile ce i se cuvin și îndreptându-și toată atenția spre literatura și arta noastră realist socialistă“. □ Apare, în acest număr, partea a treia (și ultima) din amplul studiu consacrat *Pădurii spânzuraților*, pe care Paul Georgescu – profitând de reeditarea romanului lui Rebreanu – l-a publicat în spațiul rubricii „Cronica literară“; comentariul este analitic, aplicat, inteligent,

dar se conformează riguros perspectivei politico-ideologice oficiale a epocii. Abordarea este, desigur, plină de inteligență și de talent critic, textul vehiculează numeroase subtilități și nuanțări, manifestând o oarecare abandonare a rigidității doctrinar-dogmatice din perioada imediat anterioară. □ Sub titlul ***Umanismul și epoca noastră***, revista publică un grupaj de extrase ori rezumate ale intervențiilor participanților la o dezbatere cu această temă organizată de Comisia Națională a R. P. Române pentru UNESCO în zilele de 18 și 25 ianuarie, la Academia R. P. Române. Printre vorbitori: Alexandru Graur, Iorgu Jordan, Mihail Ralea, Tudor Vianu, Demostene Botez și Al. Philippide.

● În numărul 4 (156) al „Tribunei”, apare poezia lui Al. Jebeleanu *În muzeul „Lenin”*. „Din lucruri mici, din cărți și din tablouri/ Aș vrea să-i strâng avid lumina și făptura.// În toate sunt din geniul lui ecouri,/ În toate-i simt prezența și căldura.// Prin săli aud vibrând adâncu-i glas,/ Cuvântul lui în suflet cald îmi sună.// Și-mi pare că aici, la orice pas,/ Mai luminos văd drumul spre Comună.” □ Mircea Zăciu continuă și în acest număr al „Tribunei” procesul intentat sămănătorismului, susținătorilor săi și lui Maiorescu. Încercând să răspundă la întrebarea enunțată de titlu ***A fost sămănătorismul un curent literar?***, criticul condamnă orientarea naționalistă exprimată de Maiorescu încă din 1894, când, într-un discurs, criticul junimist își declara un punct de vedere în care coincidențele cu teoriile de mai târziu ale lui Iorga nu scapă neobservate. „Plasându-se pe o platformă conservatoare, dictată de interesele de clasă ale moșierimii, Maiorescu și Iorga veneau unul în întâmpinarea celuilalt. Sămănătorismul, - recrudescență în acest sens a junimismului reacționar adaptat noilor împrejurări - era de altfel salutat, în numele aceluiași junimism, de S. Mehedinți, ca o «primăvară literară» de mari speranțe pentru cei ce încercau o reanimare a obiectivelor de la 1863!” Nu lipsește dintre aspectele criticate „o parte a gândirii politice eminesciene exprimată în numeroase articole unde se definește poziția adoptată la un moment dat de marele poet față de societatea românească, ce se dezvoltă în tiparele compromisului burghezo-moșieresc.”; „Conexarea unei asemenea atitudini ideologice la romantismul regresiv pare cu totul firească și fenomenul a fost intuit de Ibrăileanu care remarca odinioară că «clasa detronată» generează «o literatură de nemulțumire, nostalgică, cu idealul în trecut, o literatură pesimistă și romantică» (*Înainte și după război*), adică tocmai trăsăturile promovate de sămănătorism. Curentul de opinie (purtător al intereselor de clasă ale moșierimii feudale), care a lăsat unele amprente asupra scriitorilor secolului trecut, a făcut o primă tentativă de teoretizare în cadrul junimismului. Maiorescu poate fi considerat (mai cu seamă prin critica *formelor fără fond*), primul său exponent conștient, deliberat. Ideologia socialist-feudală redevine activă în cadrul secolului nostru, atunci când coaliția burghezo-moșierească, în fața primejdiei comune prezentată de mișcările țărănești și de vertiginosul avânt al proletariatului avea nevoie de o diversiune ideologică cu alt nume

(junimismul eșuase), dar de aceeași esență. Sămănătorismul va fi noua variantă autohtonă sub care ideologia socialist-feudală va încerca să abată atenția scriitorilor de la adevărata înfățișare și de la adevăratele soluții ale crizei sistemului burghezo-feudal. Sămănătorismul nu va putea fi pe deplin înțeles și s-ar perpetua grave confuzii cu privire la apartenența sau non-apartenența unor scriitori la el, atâta vreme cât nu se va recunoaște că ne aflăm în fața unui curent social-politic și nu al unui literar.” Arătând că, încercându-se organizarea sămănătorismului sub forma unei mișcări literar-estetice, Mircea Zăciu declară că eșecul unei astfel de tentative a fost resimțit mai cu seamă de Iorga care i-a dat „o formulare cât mai generală, substituind obiective ce erau de multe ori proprii curentului realist-critic dominant în epocă, cu intenția vădită de a le confunda. [...] De altfel, sămănătorismul nu-și supraviețuiește prin opere literare, cât prin elementele izolate de viziune socială a autorilor, și, prin urmare, el transmite mai degrabă o moștenire ideologică decât una literară. Epigonismul sămănătorist este unul ideologic, și nu unul estetic, de aceea se poate vorbi de un «neo-sămănătorism» chiar la unii scriitori «moderniști» sau tot de aceea s-a putut semnala primejdia unei tendințe idilizante, de esență sămănătoristă, la unii scriitori care s-au manifestat în cadrul realismului socialist, după eliberarea patriei noastre.” Criticul consideră că „junimismul” clasicilor „ne apare în adevărata sa lumină de prejudecată burgheză (pusă în circulație cu un scop bine precizat). Junimismul însuși nu mai e considerat în studiile, manualele și programele noastre drept un curent literar, ci ca unul politic, așa cum a fost în realitate. O literatură junimistă n-a existat, ceea ce nu înseamnă că junimismul, ca ideologie a claselor exploatare, n-a influențat negativ creația unor scriitori. El și-a lăsat, din păcate, pecetea chiar asupra gândirii eminesciene”.

29 ianuarie

- „Scânteia” publică, la aniversarea a 100 de ani de la nașterea lui Cehov (din a cărui proză scurtă – mai exact din nuvela *Stridiile* – sunt publicate fragmente în numărul următor, cel din 30 ianuarie), un articol semnat de Andrei Băleanu, intitulat „*La om, totul trebuie să fie frumos...*”. Ca toate textele a căror miză este recuperarea canonică a măștrilor trecutului burghez, articolul lui Andrei Băleanu începe cu plasarea experienței scriitorului într-un context demonizat, care își pune, firește, amprenta asupra lumii ficționale construite: trăind „sub cerul mohorât al Rusiei țariste”, acesta a descris „o lume urâtă, o societate despotică, ipocrită și trivială”, ale cărei figuri emblematice sau, dimpotrivă, victime, cronicarul le caută mai întâi în nuvelele, apoi în dramaturgia cehoviană. Finalul articolului îl aduce pe Cehov în actualitate, conform tiparelor consacrate ale criticii pe linie, preocupate de relectura clasicilor: „Astăzi, când făurim această lume nouă, pe care eroii cehovieni abia o presimțeau, o societate bazată pe munca tuturor, azi, când clădim pentru

oameni o viață frumoasă, fără trândăvie, fără necinste și fără servilism, Cehov e alături de noi, cu tot ce-a urât, cu tot ce-a iubit.”

• În prima pagină a numărului 5 al revistei „Contemporanul“, Geo Bogza semnează un pamflet (construit sub formă dialogată, ca o scenetă, în care iau cuvântul pe rând diferite personaje) vizând politica presupus revanșardă, neohitleristă, a cercurilor politice de dreapta din Germania Occidentală: „— Comuniștii? Cum, nu știi ? Ei au făcut, fac și vor face tot ce-i rău pe lumea asta! Ei au incendiat Reichstagul! Ei, cu toate eforturile noastre supraomenești, ne-au împiedicat să menținem pacea. Ei au adus lumii atâtea nenorociri. Eu au provocat războiul.... — Și Auschwitzul? — Auschwitzul? Dar te mai îndoiești? O, ce greu îi este adevărului să iasă la lumină! Cine putea pune la cale Auschwitzul dacă nu comuniștii?” □ O pagină întreagă este consacrată celebrării centenarului nașterii lui Cehov cu articole semnate de Al. Philippide (*Arta scriitorului*), Tatiana Nicolescu (*Cehov în România*), Maria Botta, actriță la Teatrul Național din București (*Interpretând-o pe Irina*), materialul fiind completat de o casetă intitulată **345 000**, referitoare la editarea marelui scriitor rus în România vremii („În anii regimului democrat-popular, operele lui Cehov au fost editate în țara noastră într-un tiraj total de 345 000 de exemplare”). □ În „Cronica optimistului“, intitulată *Esența realismului*, G. Călinescu alege ca punct de amorsare al argumentației sale eseistice un recent eveniment editorial, reeditarea romanului său *Enigma Otiliei*: „Apariția unei noi ediții în limba română din *Enigma Otiliei*, cu un cuvânt înainte foarte inteligent și fin de Paul Georgescu, și a unei versiuni în limba franceză (*L'Énigme d'Otilia*), mă îndreptătesc sau poate mai bine zis mă scuză de indiscreția de a spune despre această carte câteva cuvinte care vor ajuta din punct de vedere teoretic pe unii să înțeleagă mai bine izvoarele intime ale realismului. Nu știu, fără nici o ipocrizie, care este valoarea acestei cărți și nici un tânăr critic să nu se aștepte din partea mea la vreo întâmpinare, inclusiv acutul și exactul Radu Popescu. Ceea ce simt este că, printre tineri, figurile acestei cărți, și mai ales Otilia, au început să devină familiare. Eu însumi ieșit cu totul din condiția subiectivă a născocitorului, citind cartea ca pe o operă a unui alt autor, sunt urmărit de figurile ei, și am sentimentul că ele fac parte din lumea în care am trăit și trăiesc. [...] În panul poetic, Otilia este «eroina mea lirică», proiecția mea în afară, o imagine lunară și feminină. Flaubertian așa putea spune și eu *Otilia c'est moi*, e fondul meu de ingenuitate și copilărie. Amicul meu, M. Novicov, explică din punctul de vedere marxist-leninist foarte bine acest fenomen («Studii și cercetări de istoria literaturii și folclor», 1959, 1-2, p. 25): «Între poet și 'eroul liric' al propriei sale poezii, raportul e asemănător cu cel dintre oricare tip literar și prototipul său în viață. În creația lirică, poetul se autotipizează. Iar în procesul de tipizare își dezvăluie și aici — ca în orice alt sector al literaturii — orientarea ideologică.» . Eroina este tipizarea mea fundamentală, în ipostază feminină. Otilia este oglinda mea de

argint. [...] Ce rezultă din cele de mai sus ? Că unica cheie posibilă e aceea care descoperă câteva orientări subiective, fundamentale la un scriitor. Acesta însă, observând obiectiv realitatea, le reia mereu în alte ipoteze concrete, creând eroi independenți de fondul său liric, trăind de sine stătător. Eroii care stau pe picioare prin propriile lor puteri nu sunt reductibili la autor, ci explicabili prin mediul care le-a dat naștere. Dar, fiindcă autorul le-a născut în viscerele sale, este evident că sângele care curge în arterele lor nu-i fără înrudire cu al său.“ □ Dumitru Corbea publică poezia *La paralela 17* (însoțită de mențiunea locului și a momentului scrierii ei: „R. D. Vietnam, septembrie 1959) □ În ultima pagină a acestui număr este publicată, sub titlul **Imperativul epocii** (cu subtitlul explicativ: *În U. R. S. S.: dezbateri creatoare despre reflectarea artistică a contemporaneității*) și cu semnătura Dmitri Fedorov (și datarea: Moscova, 27 ianuarie 1960), o relatare destul de detaliată a dezbaterilor care avuseseră loc la Moscova și Leningrad pe tema orientării „juste“ (dezirabile pentru oficialitate, evident) a artelor în perioada respectivă (se remarcă accente specifice „dezghețului“ din perioada hrușciovistă, apelul la modernizare, multilateralitate și complexitate). „Concluzia la care au ajuns în unanimitate criticii literari a fost următoarea: pentru a se orienta just în procesul viu și complex al dezvoltării realității — independent de asta nu se poate aprecia măsura în care o anumită lucrare reflectă adevărul vieții —, criticului i se cere maturitate ideologică și sensibilitate, pasiune partinică și principialitate. Concluzia de mai sus a decurs în mod firesc din minuțioasa analiză a modului în care critica a contribuit în ultima vreme la dezvoltarea literaturii, a atenției pe care ea a acordat-o lucrărilor abordând actualitatea, a măsurii în care critica literară însăși oferă o cunoaștere vie a realității”.

● În „Scânteia tineretului”, M. Dragu semnaleză apariția a două volume de versuri scrise de Eugen Frunză: *Cântece de veghe* și *Oameni și căști*.

30 ianuarie

● „Scânteia tineretului” publică poezia lui Dan Deșliu *Cântec de drum*: „Parcă visează o fecioară/ îndrăgostită prima oară.../ Parcă un paradis de strune/ așteaptă clipa să răsune.../ O pasăre vrajită, parcă/ acum aripile-și încearcă”.

[IANUARIE]

● Sub titlul **Temă și realizare**, în „Scrisul bănățean“ (nr. 1), sub rubrica „Cronica literară“, apare un articol semnat de Sergiu Levin, referitor la antologia de poezie *Sub steagul revoluției*, „înmănunchind creația a 30 dintre cei mai tineri poeți ai noștri”: Spre diferență de haosul și marasmul ideologic în care bâjbâia tânăra poezie de la noi din țară, imediat după primul război mondial, când poezia celor tineri, reclamându-se anti-conformistă, participa din plin la conformismul artei burgheze (anarhismul formal și fronda unor canoane estetice făcându-se din interiorul artei burgheze), poezia noastră

tână se dezvoltă în climatul unei însuflețite și unanime mișcări a poporului întreg înspre socialism, evoluează în cadrul întregului nostru front literar, într-o impunătoare linie de atac care începe du Sadoveanu și Arghezi și termină cu cei mai tineri dintre tinerii prezentei antologii. Această unitate în peisajul petic, tonul atât de cunoscut și de drag al poeziei realist-socialiste, faptul că prezentul volum nu adăpostește vane melancolii sau regrete de împrumut, ci că din paginile lui se aude marșul epocii, ne bucură și confirmă — pentru a câta oară? — lucrul bine știut că, în literatura noastră nouă, metoda realismului socialist oferă un câmp atât de larg dezvoltării multiplelor talente, încât «*cele mai diferite flori își pot ridica spre soare corolele, ele crescând însă cu toatele pe solul nostru comun*».” Printre poezii antologate, se numără: Andi Andrieș, Emilia Căldăraru, Ion Rahoveanu, Anghel Dumbrăveanu, Miron Scorobete, Romulus Vulpescu, Florența Albu, A. Storin, I. Constantin ș.a. □ Nicolae Ciobanu semnează articolul *Între modalitatea epică și veridicitatea imaginii artistice*, o piesă a „dosarului” dezbaterii purtate în epocă asupra identității volumului lui Teodor Mazilu *Bariera*: „Recenta și prima lucrare de mai largi proporții a lui Teodor Mazilu a stârnit, pe drept cuvânt, un real interes în paginile revistelor literare. Ceea ce nu trebuie să ne mire deloc, deoarece sunt elemente susceptibile de a concura la stimularea acestui interesant roman al unui tânăr prozator de certă vocație, interesul mereu crescut pentru literatura inspirată din viața clasei muncitoare, manifestele tendința polemică ale cărții cu o mai veche literatură de aceeași inspirație (până și titlul se îndreaptă în acest sens, vezi *Bariera* lui G. M. Zamfirescu) etc. În discuțiile ce s-au purtat până acum, aproape toți cronicarii s-au oprit în jurul următoarei probleme: dacă *Bariera* poate fi sau nu socotită o producție literară aparținând speciei romanului. În această direcție, meritul lui Radu Enescu («Tribuna» nr. 48 și 49, din 1959) e acela de a fi pus în mod deschis această întrebare. Din păcate, criticul de la «Tribuna» s-a mulțumit să pună întrebarea și să răspundă în chip negativ: *Bariera* nu-i roman. Dar, prin aceasta, n-am realizat mare lucru, fiindcă cel puțin tot atât de important e să aflăm de ce cartea lui Teodor Mazilu nu este roman, aceasta pe de o parte, iar pe de alta, să ni se spună, în acest caz, cărei specii epice anume aparține *Bariera*. [...] Fără a intra în detalii, trebuie spus că în delimitarea sferei noțiunii de roman se manifestă adesea o mare doză de anacronism. Se are aproape întotdeauna în vedere experiența romanului clasic, în speță a romanului balzacian sau tolstoian, la care se raportează orice producție epică actuală, de mai largi proporții, ignorându-se cuceririle speciei (e vorba de literatura realistă) din ultimele 4-5 decenii. Așa stând lucrurile, dacă ne-am referi numai la modelele amintite, ne întrebăm cum ar mai putea fi considerate romane scrieri ca acelea ale lui Panait Istrati, Matei Caragiale, Zaharia Stancu etc., ca să ne referim numai la exemple recrutate din literatura română? Evident că specia romanului oferă mai multe modalități epice, distincte, decât ni se pare la prima vedere. Revenind la *Bariera* de

Teodor Mazilu, nu-i exclus de loc să ne aflăm în fața unui caz similar cu cele de mai sus (nu-i vorba de valoarea artistică), în care spiritul receptiv al criticii literare în domeniul inovației artistice trebuie să fie mai treaz decât oricând. Căci cartea lui Teodor Mazilu, cu toate lipsurile ei, în această direcție prezintă indiscutabile aspecte interesante. Spre deosebire de Radu Enescu și în acord cu Eugen Luca, sunt de părere că Bariera este concepută după criteriile romanului monografic“.

□ O foarte detaliată recenzie a numărului 23 (34) al revistei „Luceafărul“ este semnată de M. Cerbu: „Sunt criticabile acele note grăbite, unele foarte asemănătoare chiar cu aceea publicată de «Luceafărul» despre «Gazeta literară» din 12 noiembrie 1959. În nota amintită, spre exemplu, numărul de rânduri care spun ceva vag despre partea beletristică din revista recenzată este mai mic decât numărul de rânduri de la sfârșit, de la acel post-scriptum, neconcludent și neprincipial care încearcă să limpezească o chestiune personală foarte nelimpede! Nu știm de ce, dar în foarte multe dintre aceste *Revista-revistelor* discutarea lucrărilor beletristice ori este pur și simplu lăsată la o parte, ori este făcută din obligație, așa, din fuga condeiului. Este firesc ca, într-o perioadă când tonul apologetic al criticii literare și artistice este repudiat din viața literară a țării, să se ridice, cu ascuțime problemele acestui important sector în paginile revistelor noastre“.

□ Sub rubrica „Miniaturi critice“, textul ***O rubrică interesantă și combativă***, semnat de Traian Liviu Birăescu, tratează despre rubrica „Miscellanea“, a revistei „Viața românească“: „Restrânsă, la început, la domeniul literaturii, rubrica «Miscellanea» a revistei «Viața românească» și-a lărgit, treptat, și profilul și preocupările. Radioul și televiziunea, teatrul și cinematograful, urbanistica, arhitectura, informații despre activitatea brigăzilor artistice și a S.R.S.C-ului, amintiri despre Rebreanu și Ion Călugăru, iată numai câteva spicuiuri variate care și-au găsit exprimarea în «Miscellanea». [...] Un loc însemnat ocupă în cadrul acestei rubrici demascarea decadenței culturii în țările capitaliste. Într-o serie de articole (*Cinismul dezinvolt, Toată casa miroase a cadavru, În tramvaiul dorinței*) sunt scoase în relief aspecte semnificative ale antiumanismului teatrului lui Beckett, Ionesco, Tennessee Williams“.

□ În cadrul aceleiași rubrici de „Miniaturi critice“, Nicolae Ciobanu, sub titlul ***De la ansamblu la detaliu***, comentează articolul lui Eugen Simion *Creații epice noi despre satul contemporan*, apărut în „Viața românească“, în care criticul se ocupase de romanul lui D. R. Popescu *Zilele săptămânii*. Nicolae Ciobanu afirmă: „La începutul articolului, Eugen Simion scrie: «Ca modalitate epică, el (D. R. Popescu, n.n.) pornește de la realismul critic ardelenesc (Slavici-Rebreanu-Pavel Dan), cu o vădită preocupare pentru aspectul psihologic. Nu lipsesc nici interpretările lirice — descripțiile de natură indicând o bună ucenicie la școala prozei sadoveniene. [...] că D. R. Popescu folosește arta analitică a lui Marin Preda este un lucru care se poate exemplifica cu numeroase capitole din ultima lui creație epică». Dacă așa ar sta lucrurile, ne întrebăm care ar mai fi

specificul de prozator al lui D. R. Popescu. Dacă apropierea de linia celor trei prozatori ardeleni este cel puțin discutabilă [...], apoi ideea că D. R. Popescu ar descinde, pe linia lirismului, din proza sadoveniană, este de-a dreptul hazardată! [...] Era de ajuns dacă Eugen Simion se mulțumea cu ultima formulare citată mai sus: D. R. Popescu este un talentat prozator ce se dezvoltă pe linia prozei de analiză (nu lipsită însă nici de lirism) a lui Marin Preda“. □ Haralambie Țugui semnează poezia (ocasională) *Inaugurare* (dedicată „constructorilor Uzinei de apă nr. 2): „Un cântec nou, ca un zefir de vară/ Mi-e versul ce-ți cânt astăzi, Timișoară !.../ Din flaut de cleștar și clar arcuș/ L-or zice robinetele acuș — Când în bătrânele-ți artere-or năvăli/ cei «zece mii de metri cubi pe zi»/ De ape-albastre, limpezi, ce dau zvon/ Prin strungile acestea de beton“. □ Un articol prin care, cu abilitate, problema indezirabilității versului alb în poezia epocii este dezamorsată, Leonard Gavrilu, sub titlul ***La finalul unei false dispute***. Problema este circumscrisă cu prudență și cu recurs masiv la autoritatea patrimoniului istoric, științific și academic („Asocierea dintre versul alb și modernism, pe care o fac unii, nu are nici o justificare. Chiar dacă exceptăm antichitatea, care n-a cunoscut rima, versul alb tot împlinește o vârstă venerabilă. Sub forma poemului aliterativ popular, el a precedat, în Germania, poezia cultă.[...]“ etc., etc.) și, după exemplificări, comentate, de poeme valoroase sau izbutite, în vers liber, din creația autorilor din diferite generații, de la Arghezi la Nina Cassian, autorul articolului conchide în favoarea legitimității recurgerii la versul liber (delimitându-se, prudent, de ceea ce, în spiritul vremii, putea fi considerat extremism avangardist): „În intervenția sa din «Luceafărul», Dan Deșliu a avut în vedere, rigid și unilateral, exclusiv «tradițiile poporului nostru», dar nu și aderența maselor largi la ceea ce este inovație, bineînțeles în marginile decenței. Se înțelege, vom combate totdeauna vehement marile exhibiții formaliste, gen Apollinaire care (în volumul *Caligrammes*) transcria versul «Un cigare allumé qui fume» în așa fel încât pe hârtie apărea figurat din semne tipografice firul spiralat al fumului de țigară, pe când cu ajutorul versurilor «Amants vous couchez ensemble vous séparez mes membres» desena un schelet omenesc cu membrele dispersate. Tot așa poemul *Il pleut* avea versurile dispuse astfel încât să contureze grafic căderea stropilor de ploaie, iar poemul *La colombe poignardée et le jet d'eau* zugrăvea cu ajutorul literelor o fântână țâșnitoare. De asemenea, ne vom bate joc mereu de panglicăriile dadaiste. [Se poate bănui că, de fapt, însăși evocarea destul de stăruitoare a unor astfel de „panglicării“ putea viza cu subtilitate, de al le repune în circulație, fie și ca repere așa-zicând „negative“: totuși, se aducea vorba de ele... — n.n.]. Dar de ce să îngădim libertatea legitimă a poezilor de a alege, de la caz la caz, sub auspiciul inspirației, între versul clasic și cel liber?”.

• La *O sută de ani de la nașterea lui Th. Neculuță*, Eugen Jebeleanu semnează în numărul 1 al revistei „Viața românească” *Stihuri despre poetul-*

cizmar. □ În acest număr mai semnează poezii Demostene Botez (*Crochiu parizian*), Maria Banuș (*Grădina*), Nina Cassian (*Căsnicie*), Veronica Porumbacu (*Revedere*) și Florin Mugur (*Casa neterminată*). □ O povestire lungă, de peste șaiszeci de pagini, cu titlul *Omul liniștit*, semnează Suto Andras. E vorba despre procesul colectivizării într-un sat din Ardeal și complicațiile deja clișeizate apărute în acest proces. □ La „Cronica ideilor”, Z. Ornea consideră *Sociologia țărănistă – diversiune ideologică a burgheziei*. □ La *O sută de ani de la nașterea lui Cehov*, revista publică, sub acest generic *Cehov în conștiința lumii literare* (culegere de opinii ale unor scriitori despre Cehov) și articolul Verei Călin, *O temă cehoviană*: „tema existenței strivite, a rătăririi, a declinului lent în ordinea socială, morală și psihologică”. □ La rubrica „Teorie și critică” semnează Ion Vitner (partea a doua a articolului *Scriitori și opere: Titus Popovici*), Horia Bratu (*Criticul în fața operei și în fața vieții. Despre disputele în jurul volumelor lui Victor Tulbure, Miha Dragomir, V. Em Galan, Petru Dumitriu, Teodor Mazilu* – autorul propunându-și să facă o sinteză a acestor dispute, dar și să propună un punct de vedere imparțial), Lucian Raicu (*Despre criterii*: „Criteriile judecării artistice trebuie să fie demne de menirea fixată de partidul comunist literaturii socialiste – aceea de a se situa pe primul loc în lume nu numai sub aspectul conținutului, dar și sub aspectul valorii artistice. În această lumină trebuie să gândim și să judecăm fenomenul literar”) și V. Moglescu (*O lectură care stârnește reacții contradictorii* – despre romanul *Întâlnirea*, de Constantin Chiriță).

FEBRUARIE

1 februarie

● Entuziasmul față de *Întâlnirea tinerilor din Țările Balcanice de la București* este exprimat, în nr. 3 (38) al „Luceafărului”, de scriitori precum Tudor Arghezi („Să ne ridicăm drapelele, care până acum purcedeau în fruntea oștirilor, la război, să le ridicăm sus, cu inima și conștiința, și să le plecăm dinaintea unui tineret care intrând până acum cel dintâi în foc, la trâmbița morții, sunt cei dintâi să pornească marea solie a Păcii.”), Ion Agârbiceanu („Cu adâncă emoție mă gândesc la întâlnirea tineretului din țările balcanice, și din zona Mării Adriatice, pe pământul României, pentru a-și afirma încă odată voința și hotărârea de a apăra pacea, alături de tineretul nostru. Loc mai chemat pentru o asemenea întâlnire nici nu putea fi.”), Geo Bogza („Dar ce interes comun poate avea un băiat din Baia Mare și altul din Salonic, o fată din Sofia și alta din Palermo? Ce interes comun pot avea tineri care învață să prindă chefalii pe Marea de Marmara cu cei care urmează chimia industrială la Universitatea din Belgrad? Ce interes pot avea fetele care culeg portocale în livezile de pe Țărmurile Adriatice și se duc duminica la liturghie, cu acelea care torc firele sintetice în uzina de la Săvinești și nu cred că trebuie să se

spovedească atunci când le plac ochii cuiva? După părerea mea, interesul lor comun este să nu moară - și mai ales să nu moară de pomană.”) și Demostene Botez („Din munții suri ai rusticei Albanii/ [...] Nepoții celui ce-a învins dușmanii/ [...] Vor coborî prin jnepi cu promoroace/ Și Dunărea vor trece-o pân-la noi/ Să facă azi războiului război/ Să se-nscrie-n oastea pentru pace.// (...) Studenți bulgari același drum vor face.” □ Mihai Novicov conturează **Chipul luptătorului comunist** așa cum se desprinde el din *Bariera* al lui Th. Mazilu, roman pe care, deși îl consideră populat de tipuri „pline de căldura vieții” ancorate în situații reprezentative pentru superioritatea morală și curajul comuniștilor, rămâne deficitar în prezentarea vieții și a muncii de partid, a legăturii sale complexe cu masele. Din acest motiv, Novicov își propune ca, prin articolele sale, să sprijine scriitorii în demersurile lor de a contura „eroul adevărat al timpului nostru”, căci „a sosit timpul să analizăm cu temeinicie cât de adevărată și cât de realizată, din punct de vedere artistic, e imaginea luptei partidului în ilegalitate și cât de corespunzător dimensiunii sale reale e chipul luptătorului comunist.” □ Dezavuând, la începutul cronicii, opinia maioreșciană conform căreia arta nu poate fi înțeleasă decât de elite, Miha Dragomir salută apariția *noii ediții Eminescu*, ce se va afla pe „raftul modest de cărți al elevului, în buzunarul tractoristului, în port-hartul ofițerului, și cu fiecare nouă ediție poți urmări înscrierea pe harta iubitorilor de poezie a noi contingente, ieșite din adâncul poporului ținut atâta vreme în întuneric.” □ Fănuș Neagu publică povestirea *Drăgaica*.

4 februarie

● Tableta semnată de Tudor Arghezi (datată de autor: „2 februarie“) în numărul 6 al „Gazetei literare“ e intitulată **Camil Ressu**: „Sunt împrietenit cu persoana și paleta lui Camil Ressu de peste vreo 50 de ani, Un timp am și locuit împreună un etaj mic, împărțit în două cu ușile la fel. Ba nimerea el în odaia mea, ba eu într-a lui. Pardon ! Pardon ! Nu-i nimic ! Dar ce mâncăm la prânz? Las’că se descurcă nevastă-mea Paraschiva. Persoana lui, lesne irascibilă, era, de două ori pe an, la cele două soroace ale chiriei, revoltată. Samsarul de tablouri, Iscovici, care aproviziona viitoarele muzee Simu și Kalinderu, se arăta cu surâsul lui comercial în capul scării. Claie peste grămadă, șasiurile și mucavalele, începute sau sfârșite, ocupau «atelierul», odaia de dormit, împruțită de mirosul greșos al tuburilor de vopsea. Atelierele propriu-zise, confortabile, de pictură și sculptură, sunt de-abia operă recentă. Iscovici «cumpăra» toată marfa, de la un pol în sus, dar susul era scurt și pictorul îi ardeau palmele să le puie în acțiune. — Mă grăbesc, maestre, n-am timp de pierdut. Mă așteaptă trăsura să le duc. — «Du-te la dracu» se împerechia, măcar în gând și cu câte o mai plastică exclamație. — Hai, că mai dau ceva pe deasupra. Orișicum, alișvelișul se făcea aproximativ posibil, dar dezgustat pictorul tot rămânea în palmă cu nițel argint, tocmai bun de țigările

pe o săptămână. Sucit, necăjit, bosumflat, plin de chichițe, Ressu era un excelent camarad și coleg, cu toate că gura le-o lua bucuros, adese ori, intențiilor înainte. Nu l-am simțit niciodată pizmuind succesele altora, solidar, în meșteșugurile lui, cu «băieții», cu bunii băieți. Pictorii sunt băieți la toate vârstele vieții, și până în ziua de azi, Camil a rămas un băiat. În sinceritățile lui, când abrupte, când sfioase, naive și gingașe, Ressu e mai mult un băiețel, un copilandru de 80 de ani, inimos și gata să-și cheltuiască însuflețirile larg, pentru toți. Mi se pare că asemenea fire răscolită s-ar chema temperament“. □ Articolul de fond al acestui număr, semnat de Zaharia Stancu și intitulat **A. P. Cehov** este dedicat marelui scriitor rus, de la a cărei naștere se împlinesc o sută de ani; conținutul articolului e preponderent biografic. □ Sub titlul *Bombardamentul*, revista publică un fragment de roman de Petru Dumitriu; fragmentul e prezentat ca făcând parte din romanul (în lucru) *Proprietatea și posesiunea* (carte care nu avea să fie publicată, în România, decât mult mai târziu, în anul 1991, deoarece autorul, la data apariției acestui fragment, nu se afla în țară și, la foarte scurtă vreme, chiar în februarie 1960, avea să fie înregistrată „fuga“ lui în Occident, urmată de anatemizarea lui de către regim și de interzicerea circulației operelor sale). □ În cadrul dezbaterii purtate sub genericul „Discuții despre poezie“, Maria Banuș publică, în acest număr, articolul **Fiorul liric și critica**, polemizând cu Eugen Simion: „În scânteierea unor spade încrucișate am văzut două păreri cu privire la analiza imaginii poetice: una, care recunoaște posibilitatea analizei eficace (sau «eficiente», ca să fim la zi cu limbajul critic) numai în cazul unor imagini neizbutite; alta, care susține dreptul și capacitatea criticii de a pătrunde cu succes în miezul unității indestructibile între conținut și formă — întruchipată în imagine. Notele de față reprezintă o modestă încercare de a demonstra valoarea unei poezii prin aplicarea ultimei metode. Ea reclamă microscopul și scalpul. [...] Aprecierile la care mă refer și care m-au incitat să scriu articolul de față privesc poezia lui Grigore Hagiu *Inscripție pe o casă nouă*. Ele sunt susținute în articolul *Între poezie și studiu imagistic*, de Eugen Simion, apărut în ultimul număr al «Gazetei literare». Cred că e tot atât de vătămător să se numească o reușită rebut, pe cât e de vătămător să trecem sub tăcere sau să cocoloșim cusururile lucrărilor noastre. Rezervele critice din acest articol au fost cu atât mai surprinzătoare pentru mine, cu cât poezia incriminată îmi dăruise, cu luni în urmă, la lectură, o undă de emoție proaspătă, pe care nu totdeauna o primești, citind versuri. [...] Nu, nu e banală, această poezie! Și nu e tehnicistă! Nu ne copleșesc nici excavatoarele gigantice, nici betonierele apocaliptice, nici zidurile dominante“. □ La „Cronica literară“, Paul Georgescu comentează recent apărutul volum al lui Dumitru Micu *Romanul românesc contemporan*: „Volumul lui Dumitru Micu ne dă o imagine de ansamblu asupra a cincisprezece ani de roman românesc, văzut în izbutirile sale. Ceea ce face meritul cărții e calitatea analizelor. Judicios, atent, cu simțul proporțiilor și al

nuațelor, criticul trece cu răbdare de la un roman la altul și astfel se încheagă cu încetul o imagine unitară, care chiar dacă nu e teoretizată sintetic, nu e mai puțin, prin aceasta, prezentă.“ □ Ion Vinea semnează un articol (*Visul strigoilor*) în care comentează impresii de lectură a unor cărți despre lagărele de exterminare naziste („Dar ți-amintești că tot acest coșmar, care a durat cât un răstimp istoric, a fost înfăptuit din ordinul unui mănunchi de semidocti, spoți cu falsă știință și zmințiți de teoriile tenebroase ale profeților supraomului, – unelte, lucide sau nu n-are importanță, ale marilor și nesăuilor magnați ai profitului, ai puterii. Ți-amintești că până la urmă, Nürenbergul [sic!], combinație de grafie franceză și germană] a fost sfârșitul lor. Și-ți spui că orice s-ar mai încerca de către strigoii care mai mișună în penumbrele nietzscheismului, trecutul de groază și de demență de la Auschwitz nu mai poate reînvia.“) □ Într-o recenzie (*G. Ibrăileanu — „Adela“*, în cadrul rubricii „O carte pe săptămână“) prilejuită de recenta reeditare a romanului *Adela* de G. Ibrăileanu, Liviu Călin scrie între altele: „Cu toate că *Adela* nu este o carte dinamică, a exultanței romantice, prin intuițiile și reflecțiile ei de o finețe de netăgăduit, e stenică, emoționantă. Const. Ciopraga, în prefață, stăruie cu competență tocmai asupra acestor elemente care justifică și reeditarea.“ □ Sub genericul „Tineri scriitori la sate“ și cu explicația „Pagină realizată de Organizația de bază a U[niunii]. T[ineretului]. M[uncitor]. a Uniunii Scriitorilor, în cinstea întâlnirii tineretului și studenților din țările regiunii Balcanilor și a Mării Adriatice“, revista publică texte de proză scurtă (Nicolae Velea, *Secretarul*; Fănuș Neagu, *La Tătărăști*) și poezii (Mihai Negulescu, *Tinerețea părinților*; Rusalin Mureșanu, *Cântați, vânturi...*; Ion Gheorghe, *Poema sporturilor*; Nicolae Stoian, *Ploaie de mai*; Aurel Storin, *Monumentul lui Vasile Roaită*; Gheorghe Tomozei, *Tinerețe*) și un mic articol de însoțire, semnat G. Dimisianu.

5 februarie

- În „Contemporanul“, nr. 6, sub titlul *Reflecții*, Eugen Barbu formulează considerații despre activitatea scriitorilor, a oamenilor de artă, pledând pentru o documentare serioasă și o creație conformă cu orizontul de așteptare a oamenilor muncii: „Este vremea să tragem o linie apăsată dedesubt și să adună. Atât cu atât. Iese sau nu iese? Până acum nu prea iese. A te repezi numai până la Petroșani sau Baia Mare și a te întoarce cu un vraf de note, iute transformate într-un roman aducând mai mult cu reportajul, e un bilanț cam silnic. Trebuie stăruit, trebuie muncit mai mult pentru că omul cu lopată când apucă o carte în mână știe ce să-ți ceară. Drăgănelele din pagini au început să se ofilească și metafora cu fistic s-a demodat. Trebuie ceva nou în fiecare rând și suflul nu se formează stând pe scaun acasă“. □ În „Cronica optimistului“, intitulată *Abstracționism muzical*, G. Călinescu respinge, printr-o argumentație deopotrivă consistentă și subtilă, muzica atonală dodecafonică (care era

„la modă“ în Occident, și era condamnată și „interzisă“ de oficialitățile din țările așa-numitului „lagăr socialist“): „Revista franceză «Esprit» a dedicat numărul său pe ianuarie 1960 problemelor muzicii noi, adică atonale, dodecafonice și seriale ca să fim limpezi de la început. Articolele sunt în felul lor foarte interesante și dezvăluie o fixațiune a spiritului burghez occidental. Și la noi s-au scris și se vor scrie multe articole despre muzica nouă, într-un chip care nu dumirește suficient pe cititor. De bună seamă aici nu voi putea decât să iau o simplă atitudine teoretică față de articole strict teoretice. Piese de dodecafonice de răsunet (occidental-burghez) nu le-am auzit încă, am o intuiție vagă din ceea ce se apropie de strictul program abstract, de ceea ce poate fi”. □ Cronica literară, semnată de Radu Popescu, este consacrată volumului *Arhitectura copacilor*, al poetului grec Iannis Ritsos. Comentariul este extrem de elogios, punând accentul în special asupra atitudinii amicale a poetului față de România și asupra militantismului său comunist. □ Apariția, sub egida Institutului de Studii româno-sovietic al Academiei Republicii Populare Române, a primului număr (1/1960) al publicației „Viața literară sovietică“ este comentată într-un text nesemnat, intitulat *O nouă revistă de estetică și critică literară*, în care se prezintă detaliat articolul de fond semnat de Anisimov, *O epocă nouă în literatură*: „Cercetătorul sovietic pleacă de la ideea că în lumea capitalistă nu au existat și nu pot exista literaturi monolite, că în cadrul aceleiași literaturi, potrivit tezei leniniste, există două literaturi antagoniste, reprezentând două forțe sociale. Concentrarea literaturii realiste de partea progresului și a revoluției este fenomenul cel mai interesant al epocii noastre; această concentrare nu poate fi despărțită de influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie când, după cum precizează I. Anisimov: «a intrat în acțiune legea concentrării forțelor înaintate ale literaturii universale de partea revoluției socialiste». În continuare, Anisimov analizează situația existentă în literatura din țările capitaliste, scoțând la iveală caracterul alexandrin, agonic, al literaturii legate de burghezie, marasmul întregii culturi oficiale burgheze. Critica adusă unor teoreticieni occidentali, suporterii ai ideii de singurătate în masă, este elocventă. În cadrul acestei literaturi se afirmă însă, spune I. Anisimov, o puternică direcție realistă, critică și această direcție nu poate fi despărțită de lupta clasei muncitoare, de influența Marii Revoluții Socialiste și a literaturii realismului socialist”.

6 februarie

● „Scânteia” consacră, sub titlul *Ucenicie*, un spațiu amplu unor fragmente din romanul, aflat în lucru, al lui Petru Dumitriu, *Biografii contemporane*.

11 februarie

● În numărul 7 al „Gazetei literare“, textul publicat de T. Arghezi e intitulat *Un fel de tabletă*: „Mi se spune că politețea cere să-i salut pe cititori și în film.

Șovăiesc... Nu-i destul că le brutalizez răbdarea și delicatețea cu arătarea mea în carne și oase transparentă ? Tot ce-i rog pe cititori este să nu mă acuze. Nu sunt eu vinovat că mă arăt, cu atât mai puțin cu cât le mărturisesc că nu-mi place nici mie să mă văd la cei 80 de ani ai mei. Mi-aș fi preferat un obraz mai tânăr și în locul pleșuvei o chică a părului vâlvoi., întrucât poezia se împacă mai bine cu coama decât cu chelia“. Textul, semnat „Tudor Arghezi“, e datat de autor „8 februar 1960“ și are o notă de subsol („Rânduri scrise pentru televiziune cu prilejul filmării unui reportaj“). □ Într-un articol intitulat **Observații asupra metricii eminesciene**, Șerban Cioculescu formulează observații minuțioase și argumentate privind utilizarea, în ediția Perpessicius, a unor semne diacritice menite să indice lectura recomandabilă pentru a obține eufonia, procedeu privit cu rezervă de autorul articolului. Câteva citate semnificative: „[...] versul eminescian nu suferă calificarea, scumpă parnasienilor, de impecabilitate. Poetul a râvnit desigur la perfecțiune, dar nu cu orice preț. Iar adeseori, în tumultul gândirii sau al simțirii, ritmul inițial, iambic sau trohaic, este sacrificat expresivității“; „[...] Dar mai frumos este textul curat, fără nici un fel de semn diacritic! Cititorul eminescian împătimit va învinge singur toate dificultățile metriche“. □ O notă informează că „Sâmbătă 13 februarie a.c. orele 17 va avea loc, la Casa Scriitorilor «Mihail Sadoveanu», ședința de lucru a cenaclului literar «Nicolae Labiș. Vor citi: Al. Andrițoiu — poezii și Adrian Cernescu — proză“. □ În acest număr apare încă un fragment (sub titlul *Taina duratei*) din romanul, în lucru, *Proprietatea și posesiunea*, de Petru Dumitriu (este unul din ultimele, dacă nu ultimul text al scriitorului, publicat în România înainte de ostracizarea lui care avea să dureze aproape 30 de ani: în februarie 1960, aflat în călătorie, cu aprobare de la autoritățile române, Republica Democrată Germană, Petru Dumitriu trece în Berlinul occidental, de unde, la 16 februarie, îi adresează o scrisoare liderului comunist al României, Gheorghe Gheorghiu-Dej: „Cu adâncă durere în suflet am hotărât să plec pentru câțiva timp din țară. După ce, de la vârsta maturității, am slujit prin scris neconținut, vreme de cincisprezece ani, pe mii de pagini, patria partidul și regimul de democrație populară, am ajuns acum la descurajare, ba chiar disperare. De câțiva ani de zile, sunt obiectul unei campanii de intrigi și persecuții sistematice, pe toate căile, din partea primului secretar al Uniunii Scriitorilor, Mihai Beniuc, și a ciracilor săi, Crohmălniceanu, Gafița, Mihale și alții. Ajuns la disperare, am hotărât să trăiesc departe de situația distrugătoare a tov. Răutu, câtă vreme îmi vor permite mijloacele materiale. Vă rog să nu credeți nici o clipă că numele Petru Dumitriu va apărea pe o carte ce ar ataca regimul de democrație populară din R.P.R. Numele de Petru Dumitriu nu poate figura pe *Drum fără pulbere* și pe o asemenea carte.“; în zilele următoare, „fuga“ lui este confirmată de postul de radio „Europa liberă“, în țară este scos din librării și biblioteci, iar referirile la el sunt interzise). □ Continuă și în acest număr apariția seriei de articole de Mihail Petroveanu

consacrate poeziei argheziene: textul e intitulat *Între certitudine și îndoială*. □ În același număr al „Gazetei literare“ este publicat, sub titlul *Literatura ultimilor ani*, textul unui „raport prezentat de Stepan Șcipaciov la plenara scriitorilor din Moscova“; textul e relativ amplu, analitic, bogat în referiri concrete la literatura sovietică a ultimilor ani, marcată de un anumit „dezgheț“, după începutul destalinizării, amorsat de Hrușciov în 1956.

● Recenzând monografia *Aristotel* a lui Dumitru Isac, apărută în 1959 la Editura Tineretului, D. D. Roșca precizează, în nr. 6 (158) al revistei „Tribuna” că acesta se sprijină pe indicațiile relativ sumare „date de clasicii marxism-leninismului referitor la Aristotel și, aplicând cu rigoare și suplete metodele materialismului istoric, a reușit să ne dea o imagine plastică atât despre personalitatea omului considerat de Marx ca cel mai mare gânditor al antichității eline, cât și despre enorma lui operă filosofică și științifică.”

12 februarie

● În „Contemporanul“, Eugen Barbu dedică memoriei greviștilor de la Grivița, din 1933, un text (*Ecou de februarie*) cu inserții memorialistice: „Aici, deasupra Griviței noastre, sunt sunete de demult, cântecul sirenei are pentru mine nuanțe și fără să mă declar un muzicant, știu ca, din pântecul vechilor viori, să deslușesc două note grave ce mă fac să plâng. Există și un gard de fier în care a fost zidită o placă de marmură. Dincolo și dincoace de drugii cenușii de metal am văzut cu ani în urmă cea mai cutremurătoare panoramă de chipuri omenestii. La 7 ani, când abia scapi în codrul gândirii, silabisind abc. Revolta, Ura, muzele mizeriei și se arată exacerbat și lacrima de copil cu mai multă sare, lasă o urmă mai adâncă în obrazul proaspăt. Știu un licăr adânc unde scânteia Speranța, știu o spaimă dărză amestecată cu multă hotărâre de neuitat. Câteva mii de chipuri: feroviarilor mei negri de cărbune, cățărați pe un zid, înflăcărați de chemările Partidului și strigând sub fonta unui cer de iarnă cuvinte mărețe: — Pace! Pâine! Libertate! un cor uriaș răsunând într-un mare Ateneu al Revoluției. 5000 de bărbați, hotărâți să moară pentru a fi auzit în lume acest refren al a poporului asuprit: — Pace! Pâine! Libertate!“. □ În același număr al revistei, apare, sub titlul *Tudor Arghezi*, un articol elogios, semnat de A. E. Baconsky: „Fără să fi fost încă tradus și cunoscut așa cum ar trebui și cum suntem siguri că va fi într-o zi, Tudor Arghezi este astăzi unul dintre marii poeți ai lumii contemporane, iar numele său trebuie scris alături de un Maiakovski și Esenin, Apollinaire și García Lorca, Antonio Machado și Ruben Darío, Carl Sandburg și Robert Frost, întemeietori ai poeziei moderne. Câtă bucurie ne poate aduce numai gândul că marele nostru poet — pe care oameni fără nume și țară, discipoli ai întunericului, au cutezat să-l calomnieze pentru aceasta — e în mijlocul nostru continuând să graveze în aur cuvinte de laudă țării și oamenilor care zidesc în cuprinsurile ei o eră de fericire și liniște. Poezii de azi care cu bună știință dau fără să-și dea seama sunt cu toții ucenicii

săi, nu vor putea să nu mediteze la adâncimile înfiorate ale acestei cărți și să nu poarte dragoste și recunoștință marelui poet care a creat-o“. □ „Cronica optimistului“, semnată de G. Călinescu, este intitulată *Tinerețea cântecului*: „Câțiva tineri, binevoitori față de mine, impresionați de declarația mea de a fi iubit întotdeauna oamenii și de a dori să stau în mijlocul lor, m-au muștrat, totuși, unii prin viu grai, alții prin scris, că sunt încă prea «solemn» pentru un luptător socialist, și că nu vin, spărgând cristalul care mă desparte de ei, de aici din această cronică, de-a dreptul în mijlocul lor. Aș putea să-i asigur că nu sunt singur, fiind înconjurat de tineri care împreună cu mine merg pe drumul urcător spre noul umanism. Deocamdată, încerc să răspund la ceea ce mi s-a cerut: să exemplific în mod mai figurat și literar comandamentul «actualității poeziei», al tinereții ei față de lucrul perimat și îmbătrânit, ceea ce esteticeste corespunde și adevărului că marea poezie care a fost actuală odată izbuteste să rămână prin anume permanente umanistice încă multă vreme actuală, așezându-se fără încetare, cel puțin printr-o parte a ei, în mijlocul prezentului veșnic tânăr.“ □ În același număr, cronică literară semnată de Radu Popescu tratează despre volumul lui Aurel Baranga *Teatru*, recent apărut; comentând cuprinsul volumului, cronicarul recenzează tematica (definită în termeni istorici și ideologici) a pieselor dramaturgului: „[...] naționalizarea industriei capitaliste și lupta pentru progresul științei și tehnicii în slujba ridicării nivelului industriei socialiste – *Iarbă rea*; începuturile agriculturii socialiste, înființare primelor gospodării colective și lupta împotriva dușmanilor lor – *Recolta de aur*; lupta pentru afirmarea largă a inițiativei creatoare a poporului, pentru valorificarea marilor calități înnăscute ale oamenilor muncii, și combaterea tuturor formelor dușmane acestui elan: birocratie, dispreț intelectualist, servilism și mediocritate mic-burgheză – *Mielul turbat*; lupta pentru pace – *Cântecul libertății*. La acestea trebuie adăugate trei teme istorice, dar dintre acelea care nu ne duc departe în trecut, ci ne leagă direct de actualitatea noastră cea mai fierbinte: lupta Partidului Comunist Român în epoca ilegalității împotriva fascismului și războiului – *Anii negri*; lupta Partidului în fruntea întregului popor pentru doborârea jugului hitleristo-antonescian și sfârșitul odioasei agresiuni antisovietice – *Arcul de Triumf*; demascarea politicianismului corupt și a falsei democrații burghezo-moșierești – *Bulevardul împăcării*. În sfârșit, trebuie să facem un loc oarecum aparte dramei *Rețeta fericirii*, ultima în ordinea cronologică, tema ei neputându-se formula atât de precis în raport cu momentul istoric obiectiv, și fiind, poate, primul semn al unei noi căi de orientare a scriitorului spre formele actuale ale realităților noastre. [...] Baranga are remarcabile daruri de scriitor de comedie; are spirit umoristic, imaginația situațiilor comice, plăcerea de a lăsa replicile să se rostogolească într-o cascadă hazlie“.

• Eugen Barbu semnează, în „Scânteia tineretului“, articolul *Cartea a ajuns la locul ei*, o altă abordare asupra cărții decât cea propusă de Arghezi anterior, și

anume poziția ei în raport cu structura socială. Astfel, „pentru bătrâni există marfă mai delicată: „Sfânta Scriptură”, „Visul Maicii Domnului”, „Cartea Sfintei Vineri”, „Cum să ghicim în cafea” sau „Cum să reușim în viață după sfaturile lui Dale Carnegie”. Condimentată cu informațiile practice din presa zilnică, cu tălmăcirea destinului în cafea și cu cifre astrologice, toată aceasta „cultură” era în stare să înmormânteze de viu pe un om care ținea cât de cât să fie nițel „citit”. „Muncitorului i s-a pus pe masă și Cartea. Nu biografia contesei nu știu care, nu demagogica lătrătura a miliardarului cu sfați care între schimbarea a două automobile mai găsește timp și pentru „memorii”, ci Cultura Universală, în sute de volume. De aici vitrina cu Balzac, cu Tolstoi, cu Stendhal lângă strung, de aici bătaia la librărie la apariția noutăților, de aici imensul contingent de cititori înfometați de literatură.”

13 februarie

- În „Scânteia tineretului”, Demostene Botez publică *Monumentele*, un text descriptiv în care sunt *consemnate succint aspecte importante din istorie*: „Pe câmpul aurit de grâu copt al țarinei satului Grivița, movile mari înseamnă morminte comune ale dorobanților români și ale soldaților ruși, căzuți în războiul pentru independență. În cripta de la Grivița și apoi în cea de la Plevna am văzut danteștile osuare ale celor căzuți”. Discursul reprezintă de fapt un imbold pentru tânăra generație: „*Tineretul*, are, în această privință o admirabilă treabă de făcut. Dar, e nevoie și de o carte bună, scrisă literar, care să prezinte istoria adevărată a tuturor monumentelor istorice și a locurilor de seamă, însemnate de popor și oameni, măreț basorelief al luptelor revoluționare ale poporului nostru”.

14 februarie

- Tudor Arghezi publică în „Scânteia” un reportaj despre Atelierele *Grivița Roșie*, a căror vizitare îi oferă prilejul unei (noi) incursiuni în trecutul revoluționar național (cu obișnuita oprire la momentul răscoalei din 1907) și al unei reflecții reînnoite asupra opoziției dintre noua lume și cea veche, a „unei orânduiri de putregai, de pături și teancuri de puroaie stratificate”. □ În același număr, Nestor Ignat analizează romanul *Pe multe de cuțit* de Mihai Beniuc, apreciat pentru tematica pe linie, pentru stilul „plin de spontaneitate” și pentru construcția unor personaje în care autorul „a pus [...] o tensiune, o dogoară ideologică ce-i este proprie, trezind în cele mai izbutite pagini ale cărții un viu interes în jurul ciocnirilor de idei care, alături de acțiune, au un rol caracterizator”. Din păcate, romanul prezintă și unele „deficiențe”, pe care cronicarul consecvent cu direcțiile criticii angajate le enumeră conștiincios: „Procesul de educare partinică a eroilor cărții rămâne foarte palid. [...] Romanul nu reușește să înfățișeze principalitatea care-i însușește pe comuniști, intransigența față de concepțiile oportuniste, străine. [...] Este evident că în carte nu se manifestă

spirit critic față de atitudinile intelectualiste, anarhice ale eroilor. [...] Cu toate calitățile lui, volumul I al romanului „Pe multe de cuțit”, datorită deficiențelor la care ne-am referit, nu reușește să redea o imagine veridică a luptei partidului, a muncii eroice, dusă zi de zi, vreme îndelungată, cu principialitate, perseverență, disciplină și modestie de nenumărați activiști comuniști.” Acestor deficiențe cronicarul le adaugă lipsa unui „ax unitar” al acțiunii, includerea unor „amănunte” ale „vieții intime” care „rămân ne semnificative”, „nefinisarea unor părți ale textului” – elemente asupra cărora scriitorul este chemat să reflecteze, pentru a nu-și dezamăgi cititorii, urmând exemplul „literaturii sovietice consacrate revoluției”.

15 februarie

- Demostene Botez scrie, în „Luceafărul” (nr. 4/39), despre **Producție și poezie**, arătând că numai în socialism producția are un „țel nou, uman, general”, iar „creșterea ei epopeică e o condiție a construirii comunismului.” □ Mihai Novicov continuă seria portretelor *luptătorului comunist în proza noastră*, oprindu-se, de această dată la *Șoseaua Nordului* lui Eugen Barbu, care poate fi citat, „fără rezerve ca o nouă și elocventă dezmințire a insinuărilor revizioniste cu privire la o așa-zisă «uniformizare» pe care ar aduce-o în literatură realismul socialist”, și care are în centrul acțiunii trei comuniști - Dumitrana, Mareș, Niculescu - „atât de diferiți ca tipuri umane și, totuși, atât de apropiați în ce privește comportarea lor, prin disponibilitatea de a jertfi totul - și viața la nevoie - pentru triumful cauzei comuniste.” Punctul slab al acestei scrieri rămâne, după părerea lui M. Novicov, plasarea acestor personaje tipice pentru mișcarea revoluționară a clasei muncitoare în situații atipice.

16 februarie

- „Scânteia tineretului” publică, sub semnătura lui Eugen Barbu, articolul **Contraste**, în care scriitorul manifestă spiritul „protectiv” față de muncitor „Nu un muncitor istovit, bolnav, depășit de furia mașinilor lucrează acum în fabricile noastre. Ne interesează foarte mult apărarea individului de șubrezierea organismului, de îmbătrânire prematură, inevitabile în sistemul capitalist. Un muncitor cultivat, cu biblioteca lângă strung, cu săli de spectacol în incinta uzinei, cu artistul urcat pe o estradă, cântându-i în fața cuptorului sau recitându-i urcat pe o pasarelă, deasupra munților de dolomită....”.

18 februarie

- Sunt publicate, în „Gazeta literară” (nr. 8) alte intervenții prezentate la colocviul UNESCO despre umanism (*Umanismul și epoca noastră*, cu subtitlul: „Umanismul socialist — cea mai înaltă treaptă a umanismului”). Ca și prima parte a materialului (publicat la 28 ianuarie), intervențiile participanților (academicienii Tudor Vianu, Andrei Oțetea, Șt. Milcu, Mihai Ralea,

scriitorii Demostene Botez și AL. Philippide) combină erudiția și nivelul intelectual elevat cu supunerea strictă la anumite „comandamente“ ale politicii oficiale a vremii (superioritatea umanismului socialist etc.). □ Scriitoarea Henriette Yvonne Stahl (care încă nu fusese arestată: arestarea și anchetarea ei, în urma „fugii“ lui Petru Dumitriu, fostul ei soț, avea să survină în noiembrie 1960) publică, sub titlul ***Eroi și precursori***, notații pline de emoție prilejuite de un pelerinaj la Atelierele Grivița: „Cu un sentiment făcut din grijă și respect, am merse spre uzinele «Grivița Roșie». Mergeam, aș zice, într-un fel, ca la o judecată a mea. Socoteam că văzând munca și realizările de acolo îmi voi da seama dacă sunt la înălțimea lor. [...] Cei ce au luptat la 16 Februarie 1933, cei ai lumii noi, știau că vor fi victorioși, că sunt victorioși, că viața e a lor. Azi mentalitatea lor, a eroicilor precursori — gânditori și muncitori — din acea zi și din toate zilele eroismelor săvârșite, a cuprins realitatea vie a veacului nostru, revoluționar, realitate cu care se pot mândri cei care au luptat pentru înfăptuirea ei. Cine înțelege măreția acestei realități nu își irosește viața. [...] Trăim o epocă măreață. Omul vremurilor noastre se simte pionier al unei expediții solemne, pornit nu numai în descoperirea, fie chiar a unei noi planete, ci mai ales în descoperirea, creșterea și întregirea omului nou, omului care crede în legea întregului tot, în înfrățirea lui cu toți oamenii care gândesc ca el și ajută să se împlinească și să crească miracolul conștiinței noi, de pace și de respect în fața acestei năvalnice creșteri fără sfârșit“. □ Un articol intitulat ***Creație artistică sau «pasiență»?***, semnat Marcel Breazu, ia poziție în mod extrem de critic față de muzica atonală, practică în Occident, calificând-o drept expresie a ideologiei burgheze: „Aici mi se pare că se pune degetul pe rană. În această transformare a creației muzicale în «obiecte sonore» — în sensul pe care-l dau esteticienii burghezi acestui termen, rezidă, cred, explicația crizei reale a muzicii moderne burgheze.“ □ Matei Călinescu publică un articol intitulat ***Sensul social al experienței lui Gheorghidiu*** (rubrica: „Probleme de istorie literară“): „Importanța, în economia romanului [*Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*, de Camil Petrescu], a părții a doua, este că ea ne dă soluția dilemei erotice a lui Gheorghidiu — constituind totodată relatarea unei experiențe umane decisive pentru erou. Tragicul individual, limitativ, este depășit prin covârșitoarea tragedie colectivă a războiului. [...] E demn de subliniat că «faptul de a fi pe front» e pentru Gheorghidiu numai un «act de prezență, moralmente necesar» și că el nu lupta, în acel război, nici pentru «ideea de patrie», cu atât mai puțin pentru «cea de stat, în tendințele de cucerire economică, pentru că n-am orgoliul fierului și tăbăcăriei românești». Totuși, lipsit de singura concepție științifică asupra războiului, aceea marxistă, autorul nu izbuțește să determine caracterul exact al participării României la primul război mondial. □ În același număr este publicat, în traducere, un articol reprodus — fără îndoială, cu scopul de a servi de „îndreptar“ pentru activitatea din România — din revista sovietică

„Kommunist“, și anume *Principialitatea și obiectivitatea — însușiri intrinseci ale criticii literare*, semnat V. Ivanov: „Forța criticii marxiste rezidă în principialitatea ei partinică, în obiectivitatea și în caracterul ei profund științific. Aceste trăsături o deosebesc radical de critica burgheză reacționară de astăzi, care este adeseori o critică estetizantă sau cu un grosolan caracter de reclamă. În fața criticii noastre stau sarcini mărețe, care s-au conturat deosebit de clar în etapa actuală. Ea trebuie în primul rând să elaboreze teoria realismului socialist, folosind experiența deosebit de bogată a literaturii sovietice, a literaturii celorlalte țări socialiste și a literaturii progresiste din lumea întreagă, să contribuie prin analiza competentă a operelor de artă la dezvoltarea întregii noastre literaturi, ca și la succesele în creație ale fiecărui scriitor în parte. În al doilea rând, critica noastră trebuie să formeze gustul artistic al cititorilor, să-i învețe să înțeleagă și să aprecieze just operele literare și de artă. În al treilea rând, critica este chemată să lupte împotriva esteticii burgheze și revizioniste, să respingă atacurile îndreptate împotriva literaturii și artei sovietice și să demaște esența antipopulară a modernismului sub toate manifestările sale”. [...] Sarcinile criticii cresc acum în toate privințele. În condițiile actuale se dă o luptă foarte ascutită între ideologia socialistă și ideologia burgheză. E firesc, deci, ca nici critica să nu rămână pasivă. Ar fi o greșală să se creadă că coexistența pașnică pentru care se pronunță guvernul sovietic în politica sa externă, înseamnă încetarea luptei ideologice. Coexistența pașnică, ne învață partidul, nu înseamnă slăbirea luptei dintre ideologii. Trebuie să luptăm, cu hotărâre și consecvență pentru ideile noastre comuniste, pentru modul nostru de viață, pentru sistemul nostru socialist. Nici nu poate fi altfel, cu atât mai mult cu cât ideologia noastră, inclusiv literatura și arta noastră, au fost supuse și sunt supuse în ultimii ani unor atacuri furibunde din partea apologetilor orânduirii burgheze și a acoliților lor revizionști. În țările capitaliste și mai ales în S. U. A au fost editate zeci de cărți, au apărut sute și mii de articole care defăimează prin toate mijloacele literatura sovietică și metoda ei artistică — realismul socialist. După cum se știe, tocmai din acest izvor se inspiră revizionștii din literatură, care se dedau neîncetat la atacuri împotriva literaturii și artei noastre. Revizionștii afirmă în mod calomnios că «cei ce se intitulează realist-socialiști» sunt «vulgarizatori în domeniul culturii». Călăuzindu-se după critica burgheză estetizantă, revizionștii proslăvesc poezia care se ține departe de «viața practică», care reprezintă «întruchiparea veșnicei reînnoiri, aplicare unor mijloace mereu noi și expresia sentimentelor, dorințelor și năzuințelor noastre». Pentru apologetii modernismului optimismul în poezie este în general intolerabil. Ei poetizează vise confuze, rupte de realitatea concretă, ale unui subiect vlăguit. Asemenea tendințe sunt cu totul străine poeziei sovietice și poeziei progresiste din întreaga lume. Critica noastră a luptat și luptă cu succes împotriva dușmanilor literaturii sovietice“. □ În același număr al revistei sunt publicate, sub titlul *Două interviuri cu Hemingway*, fragmente

din interviuri acordate de scriitorul american unor publicații occidentale: „Recent, în presa străină, au fost publicate două interviuri cu Ernest Hemingway. Unul dintre ele cuprinde răspunsurile lui Hemingway la întrebările corespondentului de la săptămânalul francez «Arts»; altul, publicat în revista americană «The Week» reprezintă înregistrarea discuției scriitorului cu un grup de tineri și tinere americane din statul Idaho. Reproducem fragmente din acest interviu, care cuprinde părerile scriitorului în legătură cu probleme de măiestrie scriitoricească și păreri asupra celor mai importante evenimente politice din ultimul timp. — La întrebarea corespondentului «Arts», ce crede despre călătoria lui N. S. Hrușciiov în Statele Unite ale Americii și despre «încălzirea atmosferei politice», Hemingway a răspuns: — Mi se pare că asta este un lucru bun. Și cui ar putea să i se pară altfel?... Deși... Poate că sunt tineri dezamăgiți de viață care contau pe bomba atomică ca pe o posibilitate de rezolvare a problemelor viitorului lor. Acum, ei văd că trebuie să muncească așa cum trebuie să muncim noi toți. Nu-i nimic altceva de făcut.“ □ În același număr al revistei apare partea a doua a raportului — ***Despre literatura ultimilor ani*** — prezentat de Stepan Șcipaciov la plenara scriitorilor din Moscova.

● În articolul ***Complexitatea eroului comunist***, din nr. 7 (159) al „Tribunei”, D. Cesereanu afirmă că Eugen Barbu are „capacitatea de a utiliza analiza (monologul interior îndeosebi) în mare măsură pentru a propulsa viața personajelor, să le deslușească rosturile, dimensiunile sufletești, universul moral, intelectual, politic”, regretând însă dezvăluirea acesteia doar în capitolul XXXII al romanului, *Șoseaua Nordului*. De aici și concluzia că, deși între personajele lui Eugen Barbu există o „diferență caracterologică evidentă”, apărând ca „trei ipostaze ale unui ideal de luptă comunist”, că, deși „viața lor individuală, structura lor psihologică, particularitățile gândirii și sentimentele lor se desfășoară pe fondul conștiinței revoluționare colective”, ar fi trebuit ca scriitorul să-și valorifice acest potențial și în celelalte capitole ale cărții. □ Tot în acest număr, este publicată poezia lui Octavian Paler, *Iarna, 1933*, un omagiu adus muncitorilor care s-au ridicat împotriva nedreptăților sociale comise de regimul burghezo-moșieresc: „Zăpezile stinse/ aceste zăpezi care troienesc înserarea și strada./ nu vor putea stinge și focul/ pe care-l acoperă cenușa lor albă:/ Sângele căzut aici va arde zăpada./ Dar sângele acesta va arde zăpezile/ și atunci va izbucni peste ele/ primăvara așteptată de mult...”

19 februarie

● G. Călinescu publică în „Contemporanul” poezia *Vera*: „Încă un an din timpul cel hărăzit de parcă/ Pluțiți spre viitor suiți în a mea barcă./ Cârmaci îndemânatec, neostenit vâslaș / Să trec pe lângă stâncă și goluri nu sunt laș./ În mine bate falnic o inimă de foc./ În ale vieții spume ca un delfin mă joc./ Eu sunt de-a pururi tânăr deși la păr cărunt./ Căci a lui Chronos coasă știu iscusit

să-nfrunt./ Săr sprinten ca copiii, la râset n-am pereche /Încât ades cununa îmi cade pe-o ureche./ Vijelios la fire, la suflet prea curat,/ V-am fost de-atâtea ori supus și împărat./ Am mângâiat pe harnic, lenosul năvălit/ Cu scepstrul, mânios, în creștet l-am, lovit. / Acu mâini împreunate făcut-am rugăminte/ Acelor încă cruzi în cap să vâre minte/ Dar n-am lăsat ca vorba vicleană să mămbete,/ Pe cel înșelător l-am spintecat cu sete./ Veniți din patru colțuri sfioși și încruntați/ V-am dat în gură naiuri și cugete de frați./ Făcui din unul zmeu, din alta făcui zână/ Și-n jurul meu jucați, ținându-vă de mână“.

□ O notiță critică intitulată *A scrie* vizează un articol publicat de Matei Călinescu în „Gazeta literară“ (observațiile nu ținesc fondul celor susținute de critic, ci reprezintă mai mult proprietatea termenilor): „În articolul său din «Gazeta literară», altminteri foarte interesant intitulat *Dialogul criticei*, tov. Matei Călinescu scrie: «Ignorarea părerilor critice formulate anterior e un fenomen încă răspândit în critica noastră». Ignorarea nu este un fenomen, ci, în acest caz, o deprindere. Mai jos: «Romanul lui Mazilu trebuia judecat în raport *de* (s.n.) elementele noi pe care le aduce în proza noastră realist-socialistă, prin figura lui Vițu». Se spune corect «în raport cu elemente noi»” etc. □ Sub genericul „Discuții“, Dumitru Micu publică textul *Experiența înaintașilor*, în care formulează observații în marginea articolului lui Eugen Luca din numărul 3 al aceleiași reviste (*Ce și cum învățăm de la clasici*, „Contemporanul“, 15 februarie): „Nu știu dacă întrebarea e pusă în modul cel mai fericit cu putință. De la clasici și de la scriitorii mari în genere, scriitorii contemporani, indiferent de etate, au de învățat o infinitate de lucruri, dintre care arta de a exprima limpede și concis idei și sentimente complicate nu e deloc cel mai puțin însemnat. A vorbi în abstract despre însușirea experienței clasice ar fi a emite o grămadă de înțelepte locuri comune. Eugen Luca se ferește de asta, atrăgând atenția asupra unei singure laturi – esențiale – a chestiunii. Combătând tendința de a prezenta preluarea de către scriitori a moștenirii înaintașilor numai ca o operație de «însușire a procedeelelor clasice, a tehnicii lor literare», el scrie, cu multă dreptate: «...de la fiecare mare scriitor se poate învăța cum să descoperi, să citești și să valorifici o realitate». Mai puțin convingător devine criticul, pe cât îmi dau seama, când începe să-și argumenteze teza. Spre a demonstra, bunăoară, că regretatului Nicolae Labiș îi era propriu un mod eminescian de însușire estetică a lumii, el se referă la capacitatea tânărului poet «de a privi sentimentele noastre de pe o înaltă platformă filozofică». Foarte adevărat, dar insuficient. Oare, dintre toți poeții români, numai Eminescu a privit, înainte de Labiș, viața dintr-un unghi filozofic ? Cu alte cuvinte, orice poet contemporan care exprimă emoții ale intelectului e, neapărat, un eminescian? □ În același număr al revistei, Teodor Mazilu publică, la rubrica „Confesiuni pe teme actuale“, articolul *Ce se află în adâncuri*: „Sensul educativ al artei, sens pe care marii artiști l-au recunoscut cu mândrie, a stârnit întotdeauna protestul intelectualismului și al curentelor

reacționare. Obiecții la adresa sensului educativ al artei au adus cu predilecție artiștii mediocri. Ei încercau în acest fel să dea sterilității și ineficacității lor o oarecare grandoare și o oarecare justificare. O dată cu spulberarea justificărilor, artiștii cu pricina au dispărut: au rămas și fără cititori, și fără grandoare. Realismul socialist, preluând creator marile cuceriri ale literaturii tuturor timpurilor, a sporit sensul educativ al literaturii și, mai ales, a dat acestui sens o direcție limpede: educația omului în spirit comunist. [...] De câte ori încep o carte nouă recitesc *Manifestul Comunist* și mărturisesc că, în decursul muncii, nu marii artiști sunt cei care mă urmăresc, ci acele nemuritoare și niciodată îndeajuns de laudate cuvinte ale *Manifestului Comunist* care au schimbat fața lumii. [...] Adversarii literaturii cu un înalt scop educativ, ai unei literaturi scrise ascultând melodia sublimă a *Manifestului Comunist*, se ascund, crezându-se mai bine păziți, sub masca unei anume complexități. [...] Cărțile noastre, cărțile realismului socialist, demonstrează că tocmai înalta ținută morală, nevoia de frumos, setea de creație, noblețea sentimentelor, puritatea năzuințelor sunt foarte proprii și foarte organice omului. În condițiile vieții socialiste unde omul își poate dezvolta toate aptitudinile spirituale, scriitorul poate dovedi cât de puțin utopică e înflorirea personalității umane. [...] Literatura realismului socialist înlătură aceste false mistere care ascund un imens gol sufletesc. Omul nou va strivi cu cruzime falsele mistere, pregătindu-se să trăiască o viață liberă și adâncă. Citind cărți despre marile satisfacții prilejuite omului de ideologia comunistă, am sentimentul că dintre toate influențele literare exercitate asupra marilor scriitori ai realismului socialist, cea mai puternică a fost cea a *Manifestului Comunist*. Iar această influență e singura care subliniază adevărata originalitate“. □ „Cronica optimistului“ este un omagiu-portret făcut de G. Călinescu lui Mihail Sadoveanu: „Într-o stradă aproape pustie din București, un fel de alee de grădină mai degrabă, într-un parc foarte puțin zgomotos din București, este o casă în stil neo-romanesc ferită de apropierea brutală a posibilului trecător printr-un zăplaz din fier ale cărui porți nu se deschid decât celui așteptat. Acolo locuiește un om iubit de multe decenii de toți românii care știu a scrie și a citi. Un om prezent în toate generațiile, deși pierdut parcă într-o legendă, solemn ca o operă a naturii din cele mai vechi timpuri pomenită, în fața căreia te oprești cu emoție, când o vezi totuși tangibilă nu departe de tine. [...] M. Sadoveanu vorbește limpede și cu sobrietate, e sensibil la cele mai fine nuanțe ale gândului, ochii lui te învăluie cu o simpatie indicibilă și cu un fel de sănătoasă melancolie ce nu este decât efectul unei sensibilități emotive ajunse la apoteoză. Astfel suprafața lacului perfect geometric și adânc tremură în cercuri la cea mai mică adiere a vântului. M. Sadoveanu, cu toată structura lui sufletească opusă firilor analitice, mi s-a părut întotdeauna că este omul cel mai inteligent artisticeste dintre contemporanii mei. Forme de gândire dintre cele mai complexe, la care oamenii abstractivi au încă spasmi, găsesc în vastitatea sufletului lui M.

Sadoveanu ecou. El aude toate gândurile. Din când în când, câte un suspin iese din pieptul acestui geniu cu cei mai minunați ochi albaștri pe care i-am văzut vreodată. Sunt suspine nu de tristețe ci de imensă viață, o fremătare de frunze într-un codru infinit“. □ În același număr al publicației amintite, sub titlul **O prefață haotică**, A. S. (posibil: Al. Săndulescu) comentează dezaprobator prefața unei ediții școlare a nuvelor lui Delavrancea (Barbu Delavrancea, *Nuvela și povestiri*, ediție îngrijită, cu note și prefață de Elena Savu, Editura Tineretului, colecția «Biblioteca Școlară»); observațiile semnatarului articolului, deși atent alinate exigențelor „corectitudinii politice“ oficiale din epocă, par totuși să ateste o modificare de accent, o mai mare grijă pentru calitate și o relativă împlânzire a politizării oricăror afirmații relative la literatură: „În locul unei analize temeinice, bine informate, care să sublinieze contribuția lui Delavrancea la dezvoltarea realismului nostru critic, dar și limitele sale politice foarte serioase, pe care autoarea nu le explică, ci doar le menționează (pag. 9), Elena Savu oferă elevilor o prezentare în cea mai mare parte haotică, scrisă într-un stil încâlcit, plin de erori gramaticale (ca și de concepție), care stârnesc pe bună dreptate nedumerirea cititorului. Exemple: p. 11.: «Portretul Domului Vucea nu se conturează prin rememorarea spaimelor micului școlar, ci prin tipizarea personajului, *adăugându-i-se liniile corespunzătoare ale acestei categorii sociale* (s.n.)»: De ce era nevoie să i se adauge mecanic «liniile corespunzătoare categoriei sociale»? Nu era el destul de tipic?“. □ Poetul Eugen Jebeleanu publică articolul **Despre viitorul poeziei**, elogiare a poetului Iannis Ritsos, la acea vreme exilat politic în România: „Ce va deveni poemul — iată titlul sub care unul dintre ultimele numere ale hebdomadarului «Les Lettres françaises» strânge recoltă considerabilă de versuri. În zilele în care perspectiva călătoriilor în Lună nu mai e de domeniul fantasticului, mai e nevoie de ajutorul acestor străvechi piloți care sunt poeții? Nu cumva pilotajul e mai mult decât anacronic? Este poezia utilă? — se întreabă unii. Televizorul și pick-up-ul nu sunt suficiente? Este poezia o necesitate? Dacă sunt oameni care simt nevoia să viseze, atunci să se culce, să doarmă și vor visa... Există, în Occident, critici care vorbesc despre agonia poeziei, alții despre absoluta ei inutilitate. Și unii și alții ignoră natura omului. Ei uită că picturile și desenele rupestre, de acum sute de mii de ani, de la Altamira și La Madeleine, au fost făcute de oameni care puteau să trăiască aproape fără veșminte, dar nu fără posibilitatea de a-și exterioriza viziunile. [...] Ce este, așadar, pe cale să devină poemul? Nu doar poemul intitulat *Fereastra*, pe care oaspetele nostru Iannis Ritsos îl publică în amintitul număr din «Les Lettres françaises» răspunde cu strălucire la întrebare, ci întreaga sa operă. [...] Marele poet grec — spuneam — și marele poet al lumii: al lumii, cu chinurile ei, cu zâmbetele ei, cu lanțurile și cu aripile ei, cu argintiile ploii de primăvară și cu ploile de cenușă radioactivă, cu florile ei de totdeauna dar un pic mai palide, din pricina stronțului, cu copiii ei frumoși și cu copiii palizi

din pricina foamei sau a leucemiei, cu lepra care se numește capitalism și cu cei care vor vindeca lumea de ea: comuniștii. E o invitație la viață poezia lui Ritsos. O invitație la distrugerea universului opac, meschin, dezumanizat, mecanizat în chip monstruos, al societății burgheze, cu tarele ei, cu crimele ei, cu incapacitatea ei de a mai fi de vreun folos mersului înainte al umanității; cu rapacitatea ei bestială și cu surâzătoarea ei cruzime. Problema aceasta: a anacronismului și izolării fără ieșire a meschinei, inumane psihologii burgheze, în epoca umanismului cel mai avântat, a umanismului deplin, care e umanismul socialist, este prezentă nu doar într-unul din poemele lui Iannis Ritsos. *Sonata clarului de lună* rezolvă cu magistrale mijloace poetice această problemă. [...] Poezie larg cuprinzătoare și adâncă, reflexivă și invitând la reflecție, fără a cădea în filozofare, bărbătească și subtilă, severă și generoasă – poezia admirabilului Iannis Ritsos arată limpede care e drumul poeziei pusă în slujba Omului și cât de însemnat e rolul artei în sesizarea și comunicarea problematicii timpului nostru“.

25 februarie

● „Gazeta literară“ publică, în numărul 9, nuvela *Prânzul de duminică*, de Eugen Barbu, și poemul *Liniște nouă*, de A. E. Baconsky. □ „Cronica literară“ din numărul 9 al „Gazetei literare“, semnată de Paul Georgescu, analizează volumul *Laude și alte poeme*, de Miron Radu Paraschivescu, recent apărut. Referindu-se — după un comentariu concentrat-analitic — la amplul poem *Cântarea României*, cronicarul formulează anumite rezerve, contracarate însă pe dată de elogii oportune în epocă: „[...] Dacă ar fi totuși să facem o rezervă am formula-o astfel: partea «haiducească» a poemului e mai răsfirată decât ar fi fost nevoie, în timp ce partea închinată luptei ilegale a partidului e mai puțin întinsă și mai puțin impresionantă decât ar fi fost necesar. Dar adevărata Laudă a partidului e în cele *Cinci toasturi de ziua partidului* sau în acea prea frumoasă *Dedicație* ce se află la sfârșitul volumului.“ □ Eugen Simion publică în acest număr articolul **Rigori ale genului și criteriul de valoare**: „În discuțiile purtate în ultima vreme în jurul unor creații epice, s-au ridicat probleme de metodologie critică, asupra cărora trebuie să reflectăm, pentru a evita erorile relativismului critic și exagerările dogmatice, ambele pernicioase. Una dintre aceste probleme se referă la modul cum trebuie să întâmpine critica o operă literară, ale cărei atribute nu concordă cu cele ale speciei și genului respectiv. Întrebare cât se poate de firească și acei care sunt dispuși să vadă aici o simplă chestiune literară, didacticistă, în genul celor inițiate cu câteva decenii în urmă de autorul teoriei «Capodoperei literare», scapă din vedere importanța ei estetică mai largă. Îndeosebi discuțiile de această natură s-au concentrat în jurul recentului volum al lui Teodor Mazilu, *Bariera*, intitulat, impropriu, **roman**. Prevăzând această obiecție, Paul Georgescu remarca, în cronică sa din „Gazeta literară“ (22 oct. 59), că nu este cu puțință să utilizezi

criteriile romanului clasic în cazul unei opere epice cu profil deosebit: «Este *Bariera* un roman? se întreabă criticul. Roman în accepția precisă a termenului, nu. Descoperim cu greu un conflict central, o evoluție gradată a unei acțiuni, o anumită dispunere a personajelor în raport cu personajul principal și e dificil chiar să rezumi subiectul cărții. Nu putem judeca deci volumul după criteriile romanului clasic, așa după cum un portret nu poate fi judecat cu criteriile frescei». Pusă în acești termeni, problema se rezolvă fără prea mari dificultăți. În fond, toată lumea este de acord că genurile și speciile literare evoluează, capătă, pe măsura dezvoltării literaturii, atribute noi, drumul fiind — după cum observa Silviu Iosifescu în cartea sa despre roman — acela de la determinarea rigidă, de la corectitudine — la suplețe și proteism. Mai mult decât oricare dintre specii sau genuri, romanul (după unii romanul este un gen aparte, sau genul prim, ceea ce a fost în antichitate epopoea) se caracterizează prin elasticitate, prin puterea de a cuprinde elemente și procedee ce aparțin altor specii literare. Întrebarea este, însă, cât de departe poate merge această fuzionare, care sunt, totuși, limitele proteismului și în ce măsură ieșirea din cadrul atributelor specifice, determinante, ale romanului sporește puterea de a cuprinde și reflecta realitatea, sau — ipoteză cât se poate de plauzibilă — dacă nu cumva spargerea normelor tradiționale de compoziție limitează realismul operei, întunecă imaginea artistică. Problema modalității romanului s-a pus nu acum, ci cu mult înainte în literatură. De la onestele compuneri ale învățăceilor peripateticieni și de la primele povestiri mai întinse din vremea Renașterii (sau de la Antoine de la Sale, pe care Pierre Daix, în cartea sa *Șapte secole de roman*, îl socotește «fondator al romanului modern») până în epoca noastră, romanul a parcurs un drum lung, nu totdeauna rectiliniu, nu fără a fi negat și exclus din domeniul artei. Chiar în secolul nostru — după un veac de înflorire vertiginoasă a romanului — s-au auzit voci denigratoare. Jacques Bainville, concentrând atitudinile opoziționiste față de acest gen plebeu intrus în literatură, spunea: «L'erreur principale du *stupid* dix-neuvième siècle (subl. J. B.) en littérature est d'avoir fait du roman une œuvre d'art et peut-être, tout simplement, d'y avoir vu une œuvre d'art». Se reproșa romanului tocmai capacitatea lui de a îmbrățișa procedee variate și un limbaj bogat colectat din toate sferile de umanitate — în fine — era privit nu fără oarecare invidie pentru locul favorit pe care îl ocupa în literatură. Până să ajungă la complexitatea din epocile moderne, până să atingă plenitudinea simfonică, romanul a trebuit să treacă printr-un lung proces de evoluție în care s-au fixat, nu ca determinante rigide, ci ca atribute specifice, distincte față de celelalte specii literare, legile sale de reflectare a realității, de compoziție. Părintele romanului modern este socotit Balzac, autorul *Comediei umane*, un Shakespeare al genului — cum îl numea un critic, dar de la Balzac înapoi romanul a cunoscut și alte modalități, a anexat și alte procedee și a trecut prin noi fuzionări». □ În același număr al „Gazetei literare“, apare articolul Mariei

Banuș *Problematica poeziei lui Iannis Ritsos*. □ În același număr apare un amplu material intitulat *Probleme ale măiestriei în dramaturgia contemporană* (cu subtitlul-explicație: *Plenara secției de dramă a Uniunii Scriitorilor*), de fapt, raportul prezentat la această întrunire de Simion Alterescu, care prezintă îndeosebi creațiile tinerilor, caracteristicile ale acestor creații, fiind „relevante și comentate, cu accente pronunțat critice, uneori, unele dintre acele caracteristici, de pildă «FORMULA REPORTAJULUI DRAMATIC», identificată în piesele „*Ediție specială, Opinia publică sau Orașul fără istorie*, [care] încearcă să cuprindă amploarea și diversitatea evenimentelor actuale într-o manieră publicistică“; este menționată și recomandată „CONCENTRAREA ACȚIUNII DRAMATICE“, deficiențe în legătură cu aceasta fiind semnalate în piese precum „*Oprăți-l pe Dick Warings* sau *Noaptea de august*, [în care] timpul este amorf, indiferent față de acțiune“. Printre chestiunile — cam eterogene — care mai sunt menționate figurează „EROUL DRAMATIC“, „PROCEDURELE PREZENTĂRII RETROSPECTIVE“, „[procedeu] DRAMEI DE IDEI CU PERSONAJE SIMBOLICE“, „RITMUL DRAMEI“, „[chestiunea] LIMBAJULUI ÎN TEATRU“. Discuțiile care au avut loc la respectiva plenară sunt relatate în rezumat, sub titluri ca *Raportul dintre cunoașterea vieții și noile forme de expresie în dramaturgie*. Între alții, a luat cuvântul Aurel Baranga, care, „[...] remarcând necesitatea concordanței dintre dramaturgie și nivelul actual al realităților socialiste, a vorbit despre sarcinile mereu noi ale dramaturgilor care trebuie să-și revizuiască uneltele, să-și regroupeze forțele. Referatul ar fi trebuit [- opina Aurel Baranga -] să discute și piesele celor vârstnici pentru a sublinia necesitatea depășirii vechilor etape pe întreg frontul dramatic.[...]“. □ Apare aici, sub titlul *Dunărea revărsată*, un fragment de roman, de Radu Tudoran. □ În același număr apare partea a II-a din textul lui V. Ivanov *Principialitatea și obiectivitatea — însușiri intrinseci ale criticii literare*, cu aplicație la critica sovietică, dar valabile, se înțelege, și pentru critica literară românească. □ Constantin Chiriță semnează articolul *Clasa muncitoare și literatura* („A scrie despre clasa muncitoare nu înseamnă numai o datorie, ci o necesitate. A scrie despre lupta clasei muncitoare pentru înfrângerea vechiului regim, despre lupta clasei muncitoare pentru construirea socialismului, nu înseamnă altceva decât de a rosti adevărul și acest lucru devine firesc pentru fiecare cetățean, cu atât mai mult pentru un scriitor. Lipsa unei tradiții bogate în acest domeniu poate fi suplinită prin cunoaștere.“). □ Lucian Raicu, sub titlul *Observații pe marginea unei prefețe* (și subtitlul explicativ *Interpretări eminesciene*, textul fiind publicat în cadrul rubricii intermitente „Probleme de istorie literară“) comentează cu asprime prefața semnată de Zoe Dumitrescu-Bușulenga la o nu demult apărută ediție a poeziilor lui Mihai Eminescu (în colecția „Biblioteca pentru toți“, București, 1960), acuzând-o, în esență, de platitudine și insuficiență: „Anticipând concluzia observațiilor noastre, vom spune de la început că nu «ideile», în

sensul curent al cuvântului, lipsesc din prefața volumului Eminescu, ci temeinicia, seriozitatea. Cerința minimală ar fi fost de aceea de a populariza idei consacrate, [...] să facă accesibilă opera în înțeleșurile ei mari, maselor de oameni dornici să-l cunoască pe Eminescu (ceea ce, de altfel, ar corespunde scopurilor colecției). [...] Ceea ce surprinde, mai departe, este că marele dramatism al vieții lui Eminescu, continua zbatere între limitele strâmte ale veacului său, vehemența sublimă cu care izbea în aceste limite, amărăciunea și uneori deznădejdea de a nu fi înțeles, extrema complexitate a reacțiunilor sale lirice, aspirația la puritate și oroarea de pervertirea și corupția societății burgheze, ardoarea erotică înlănțuită de prejudecățile și opacitatea femeii timpului său, tot ce constituie destinul eminescian trăit de genialul poet cu o gravitate care nu admitea ironia, ușurința, echivocul — sunt tratate în prefață cu o anumită facilitate, o anumită dezinvoltură care pare că nu ia lucrurile prea în serios, cu tendința ciudată de a tempera, a modera, a nivela“. □ Matei Călinescu scrie despre literatura pentru copii publicată în ultima vreme (***Din nou despre literatura pentru copii***): „Poezia pentru copii exprimă — bineînțeles, într-un fel adecvat înțelegerii copilului — anumite atitudini care, în definirea personalității unui poet, pot nuca uneori un rol însemnat. [...] Păreră greșită că poezia pentru copii ar fi un gen «minor», dar mai ales facil, care nu necesită cine ști e ce eforturi de creație, a făcut să apară în ultimii ani un număr de presupuși «specialiști» în poezia pentru copii, oameni cu o conștiință artistică scăzută care dovedesc în schimb o râvnă deosebită de a fi «fecunzi» și de ași tipări mediocrele versificări. [...]“. După ce exemplifică și comentează critic și ironic unele exemple de versificații de valoare scăzută, destinate copiilor, criticul îl elogiază (cu rezervă) pe Gellu Naum și își continuă pledoaria: „[...] Exerciții amuzante, cu o ironie disimulată la adresa unor astfel de manierisme, încearcă Gellu Naum, în *Cartea cu Apolodor*, în scena în care pinguinul Apolodor se întâlnește cu rudele sale: «Pe coasta golfului Terror/ S-au adunat cu mic, cu mare/ Tot neamul lui Apolodor./ Și l-au primit la debarcare./ Bunicu Apolodorin / (Cel mai în vârstă pinguin)/ Și mama, Apolodorica/ (O pinguină atâtica...)/ Și tatăl Apolodorel/ (Un pinguin mărunț și chel) și unchiul Apolodorini/ Și neamurile și vecinii...». Rămâne însă de văzut în ce măsură copiii pot fi receptivi la asemenea ironii. Cartea lui Gellu Naum — construită pe o variantă a lui *Fram ursul polar* de Cezar Petrescu — scrisă cu multă virtuozitate dezinvoltă și de un retorism mereu amuzant, suculent (nici această trăsătură nu pare ușor accesibilă unui copil), rămâne oricum o lectură agreabilă. Educarea copiilor în spiritul socialismului, introducerea în modul lor de a se comporta și de a gândi, a unui sistem de valori etice înalte, lărgirea cercului lor de cunoștințe, nu pot fi realizate cu ajutorul unor procedee artistice degradate, primitive, de felul celor discutate mai sus. Gustul încă neformat al copilului, lipsa lui de selectivitate, trebuie să impună, din partea celor ce se ocupă cu literatura pentru copii, o înaltă exigență în acest

sens.“ □ Nichita Stănescu publică în acest număr poezia *Lui Wotan*: „Cu fulgere amestecat e piscul meu!/ Nici arsă, mâna ta nu-l va atinge./ Din toate stâncile, strigând mereu,/ îți zdrențuiesc târcata ta meninge.// Din fiecare stea a mea, coboară-un ștreang./ Te-așteaptă fiecare, iubindu-ți beregata,/ și din sonorul trup al tău, doar un balang/ va smulge vântul; noaptea-nfiorată,// o să te clatine, și, bucuros strigând/ pe trepte de cascade, gândul meu/ ocol o să îți dea, curând:/ atâta ești, un stârv de dumnezeu.“.

- În „Scânteia tineretului”, în articolul *La examenele vieții, egoistul pierde*, Dumitru Almaș analizează impactul pe care îl poate avea egoismul asupra unei societăți: „Egoismul a fost un sentiment și o formă de caracter cultivate cu fervoare în societatea burgheză. Oricum s-ar manifesta egoismul, el ține în esență de o morală străină societății noastre socialiste. Egoiștii nu se gândesc decât la ei, la conservarea și propășirea propriei și „sacrei” lor persoane, fără să țină nici un dram seama de interesele altora, de colectivitate. Egoiștii par a fi generoși doar cu ei înșiși. Dar în fond, ei sunt dușmanii fericirii proprii ca și ai fericirii altora tocmai pentru că fericirea personală nu se poate realiza pe deplin decât prin fericirea colectivității”.

- Constatând că, spre deosebire de alte lucrări, precum *Șoseaua Nordului, Rădăcinile sunt amare, Pe muchie de cuțit*, față de care „critica s-a mulțumit să-și îndeplinească o datorie de circumstanță”, Dumitru Isac afirmă, în „Tribuna” (nr. 7), că interesul pentru *Bariera* lui Teodor Mazilu, venită ulterior se datorează unei bune orientări politico-ideologice, a situației „în perspectiva opticii populare protestatate manifestată evident în toate conversațiile, în toate luările de atitudine și acțiunile eroilor principali.” Totodată criticul apreciază preferința pentru mediul urban de periferie și conturarea unei galerii „de oameni simpli cu o etică sănătoasă, reprezentanți ai poziției larg populare în fața regimului opresor, a dezământului burghez, a exploatarei de clasă, și a regimului dictatorial atașat servil și angajat total în războiul fascist împotriva Uniunii Sovietice.” Sunt apreciate deopotrivă lupta muncitorimii conștiente, condusă de comuniști, pentru sabotarea producției de război destinată armatei hitleriste, ca și „străduința autorului de a crea un personaj central, un erou comunist, luptător convins, neînfricat, gata de jertfa supremă pentru cauza clasei muncitoare, în spiritul partidului. Cel de-al XX-lea capitol al cărții, deși numai de două pagini reprezintă un apogeu în această străduință a scriitorului, o *apoteoză*, cum s-a mai spus.” □ Augustin Buzura debutează, în „Tribuna”, cu povestirea *Pământ*, al cărei subiect se concentrează asupra eroului principal, Nuțu, care se zbate între dorința de a accepta cele opt hectare de pământ donate de moșierul Colțiș sau de a urma îndemnul soției sale de a se înscrie în colectiv.

26 februarie

- În numărul 9 al „Contemporanului”, Al. Piru semnează articolul *Reconsiderarea literaturii române vechi*: „Problema reconsiderării literaturii române

vechi în lumina concepției marxist-leniniste despre moștenirea literară constituie o preocupare importantă a forurilor de cultură și a oamenilor de știință din țara noastră, preocupare care în ultimii ani a dat roade însemnate. Este de ajuns să amintim editarea în condiții necunoscute în trecut a *Cronicii* lui Grigore Ureche (1955-1958), a *Operelor Complete* ale lui Miron Costin (ediție critică, 1958), a *Letopisețului* lui Ion Neculce (1956), a *Istoriei Țării Românești* de la 1688 la 1717 (1959), a *Cronicii* lui Balthasar Walther despre Mihai Viteazul (1959). Editura Academiei Republicii Populare Române și Editura de Stat pentru Literatură și Artă au înscris în programul lor pentru acest an și anii următori publicarea în ediții critice a monumentelor limbii române din secolele XVI-XVIII (*Psaltirea Hurmuzachi, Tetravanghelul, Tâlcul evangheliilor, Molitvelnicul și Paxiul* lui Coresi, *Pravila mică* a lui Matei Basarab, *Cartea românească de învățătură de la pravilele împărătești* a lui Vasile Lupu, *Noul Testament de la Bălgrad, Didahiile* lui Antim Ivireanu), a cronicilor muntene (*Letopisețul cantacuzinesc*, cronica lui Radu Popescu, *Istoria Țării Românești* de Constantin Cantacuzino, cronograful lui Dionisie Ecleziarhul) precum și a operelor complete ale lui Dimitrie Cantemir. [...] Comentariile istorice cu privire la majoritatea [...] cronici[lor] slavo-române din sec. XV-XVI insistă competent asupra valorii documentare a fiecărei opere sub raportul precizunii datelor și obiectivității autorilor, mai puțin, sau aproape deloc, asupra valorii literare a textelor. Cel mai mult de suferit din acest punct de vedere au cronicile lui Macarie, Eftimie și Azarie, cronici oficiale, inobiective în adevăr, encomiastice sau denigratoare, nu mai puțin în căutarea unei expresii retorice, după modelul cronografului bizantin al lui Constantin Manasses, în original în versuri. Sforțarea lui Macarie (șef de școală literară în istoriografia slavonă a secolului al XVI-lea) de a alege din versiunea slavonă a cronografului lui Manasses circumstanțe și figuri de stil, pentru a le aplica (fie și *tale quale* !) împrejurărilor și eroilor letopisețului său, merită atenția istoricului literar, după cum în secolele următoare influența latină în cronicile lui Grigore Ureche, Miron Costin, Constantin Cantacuzino, Radu Popescu, Nicolae Costin și Dimitrie Cantemir reprezintă un factor de seamă în dezvoltarea progresivă a artei primilor noștri povestitori și istorici“. □ Un articol purtând titlul ***Cartea științifico-fantastică*** apare în acest număr, cu semnătura lui Ion Roman: „Stimulată de marile progrese ale științei și tehnicii contemporane, literatura științifico-fantastică tinde să capete o însemnătate deosebită. Datorită sputnicilor și lunicilor sovietici, un sector important al acestui gen – așa-numita literatură de anticipație – are la îndemână din ce în ce mai numeroase elemente care nu mai aparțin viitorului, ci actualității. Faptul acesta ușurează desigur munca autorilor de povestiri în cea ce privește mânăuirea datelor tehnice, dar le impune mai multă seriozitate și un spirit simț de răspundere. Documentarea tehnico-științifică fiind mai lesnicioasă, atenția se poate concentra acum asupra a ceea ce constituie în fond domeniul de investigație al literaturii – indiferent

de epoca și locul unde se desfășoară subiectul unei narațiuni – viața oamenilor, reacțiile lor sufletești, relațiile și morala lor. Sub acest aspect, nu numai literatura de anticipație, ci întreaga noastă literatură științifico-fantastică a provocat reproșuri îndreptățite. «Am dori ca în povestirile ce apar să întâlnim oameni vii, nu scheme», – această cerință a străbătut ca un fir roșu materialele publicate în vara anului 1957, în cadrul interesantei discuții organizate de «Scânteia tineretului». [...] A cultiva în rândurile tineretului [...] îndrăzneala, avântul, fuga de rutină e desigur o sarcină importantă, dar ea nu trebuie confundată cu îndemnul la aventurism. Tipul «deșteptului», care bagă în cofă pe specialiști, e în literatura științifico-fantastică de astăzi un anacronism. În literatura mai veche, acest tip, foarte frecvent, ilustra tendința critică a scriitorilor împotriva «specialiștilor» obtuzi, birocrați lipsiți de elan. Vor mai fi existând și astăzi la noi unii «specialiști» prizonieri ai unor tare burgheze. În povestirile la care ne referim nu apare însă nici unul, pentru a îndreptăți acțiunea individuală, întotdeauna încununată de un surprinzător (și nemeritat) succes, a unui diletant atotștiutor. [...] Se pare că, deocamdată, efortul de a organiza detaliile tehnice necesare, în general de a imagina condițiile materiale de existență în viitor este încă epuizant, astfel că fantezia sărăcește atunci când e vorba de conturarea profilului moral al oamenilor din veacurile, chiar deceniile viitoare. Dar cine ar putea ridica piatra? [...] Între progresul tehnico-științific și cel social-economic există un raport dialectic ce nu poate fi trecut cu vederea. În *Paradoxala aventură* de Ion Mânzatu (povestire meritorie prin tema abordată: călătoria în timp) ni se pare îndoielnică realizarea în condițiile societății capitaliste a unei astronave atât de perfecte încât permite o călătorie până dincolo de sistemul nostru solar, călătorie care durează o mie de ani terestri! Astronava aceasta fantastică părăsește Pământul spre sfârșitul secolului nostru, fiind smulsă de niște oameni cinstiți, dar fără nici un nivel politic, din mâinile unor imperialiști ce vor s-o folosească pentru dezlănțuirea războiului termonuclear. A admite că ațâțătorii la război își vor putea continua manevrele încă atâtea decenii și că planul lor criminal va fi dejucat atunci, în ultimul moment, de un grup foarte restrâns înseamnă într-adevăr a nu sesiza progresul umanității și perspectivele luptei pentru pace a milioanele de oameni de pe întregul glob.“ etc. □ Mihai Novicov publică un text — **Literatura sovietică** — de prezentare și bilanț a activității fostei edituri „Cartea rusă“ (devenită de o vreme secție a E.S.P.L.A.). □ În ampla prezentare a numărului 12/1959 a revistei „Viața românească“, semnată M[ihai]. G[afița]. și publicată sub rubrica „Revista revistelor“ rețin atenția unele observații critice, cum sunt cele care vizează „epilogul la volumul I al romanului *Voica* de Henriette Yvonne Stahl, apărut acum 35 ani. [...] Miezul greșelii în orientarea povestirii credem că îl constituie faptul că autoarea privește și apreciază marile transformări revoluționare care s-au produs în satul Voicăi nu ca un rezultat al procesului istoric, al condițiilor sociale, politice, economice

care existau în țara noastră, al luptei comuniștilor care au condus masele țărănești pe drumul revoluției socialiste, ci mai mult ca un rezultat al activității desfășurate după întoarcerea de pe frontul antihitlerist de către Ion, fiul Voicăi, care fusese prizonier în U.R.S.S. [...] S-ar fi convenit ca redacția «Vieții românești» să îndrume mai concret scriitoarea, mijlocindu-i un contact mai real cu viața”. Alte aspecte vizate: „La rubrica «Miscellanea» se publică un articol intitulat *Din of-urile telespectatorului* (semnat Z. O.). [...] Există destule lipsuri reale care trebuie criticate și au fost criticate adeseori în presă, dar «of-urile» lui Z[igu]. O[rnea]. depășesc limitele criticii principiale. După o introducere constatativă, [...]. Z. O alunecă pe panta negativismului, aducând învinuiri neîntemeiate, generalizând nivelul scăzut [...]. Nedumerește, de asemenea, editorialul *Gânduri pentru 1960*, datorită stilului sec, neinteresant, neliterar în care acesta e scris. Putem astfel cita pasajul din care aflăm că în anul care a trecut «s-au zămislit» numeroase produse de care țara avea nevoie: 37 000 tone de fontă, 77 000 tone oțel, 39 600 tone de laminate finite [...] etc. E greu să credem că vreunul din cititorii «Vieții românești» s-ar putea exprima cu astfel de cuvinte: «s-au zămislit 37 000 tone fontă»“.

[FEBRUARIE]

● Primul text publicat în numărul 2 al revistei „Viața românească” este un fragment (circa șaiszeci de pagini) din romanul *Proprietatea și posesiunea* de Petru Dumitriu. □ În același număr, publică din creațiile lor Victor Eftimiu (*Noi ne rostirăm, aștrilor, cuvântul, Eu calc pământul nostru, voinicește, Poetul, Și, veșnic, firea omul o subjugă*), Eugen Jebeleanu (*Două cântece împotriva morții*), Miron Radu Paraschivescu (*August, Septembrie*), Mihaela Dragomir (*Zborul pescărușilor din Berlin*). □ La rubrica „Scriitori și curente”, Dumitru Micu publică prima parte a studiului **Poporanismul**, în care, în ciuda unor clișee ideologice, reconstituie cu minuție istoricul și imaginea acestei orientări. □ „Cronica literară” este dedicată de Ov. S. Crohmălniceanu romanului *Rădăcinile sunt amare*, de Zaharia Stancu. Criticul încearcă să identifice și să definească formula epică a acestui roman a cărui construcție stârnise unele controverse în critica literară. □ Rubrica „Teorie și critică” este realizată prin colaborarea lui S. Damian – **„Bariera” și judecata criticii** („Ceea ce stârnește mirare la lectura unor cronici dedicate lui Teodor Mazilu nu este abundența observațiilor critice, ci absența acelei vibrații speciale pe care o inspiră o lucrare de o originalitate evidentă”), Titus Priboi – **Probleme de construcție** (opinii critice „pe marginea romanelor *Pe muche de cuțit* de Mihai Beniuc, *Șoseaua Nordului* de Eugen Barbu, *Bariera* de Teodor Mazilu”) și Paul Cornea – **Câteva observații asupra influențelor străine în literatură în lumina teoriei marxiste**. □ În spațiul rubricii „La «Diverse»”, Aurora Cornu semnează trei texte: *Inspectori ai bunului gust public*, *Birocrația în acțiune* și *Proces de divorț respins*.

MARTIE

1 martie

● La rubrica „O seamă de cuvinte”, din „Luceafărul” (nr. 5/40), Pompiliu Marcea consemnează apariția volumului de reportaje al lui Haralamb Zincă, *Popasuri*, o demonstrație, în fapt, a ideii că, indiferent de locul în care se va opri scriitorul, „pe vastul șantier al construcției socialiste din patria noastră, totul merită să fie văzut”, reușind, după părerea lui P. Marcea, să înregistreze, cu succes, „graficul creșterii demnității omului nou.” □ Convins că evoluția ideologică și structurală datorată noii conștiințe politice obținute prin „însușirea ideologiei marxist-leniniste și prin intensificarea legăturii cu viața, cu evenimentele istorice și sociale ale contemporaneității” a Mariei Banuș, de la apariția, în 1937, a primului volum de versuri, *Țara fetelor*, la cel publicat cu ocazia celei de-a XV-a aniversări de la eliberarea patriei, *Torente*, I. D. Bălan crede că această maturizare nu ar fi fost posibilă fără sprijinul partidului, după cum declară însăși autoarea, în poezia *Partidului meu*, „un fel de *ars poetica*” a volumului. □ „Luceafărul” publică poeziile Ninei Cassian, *De genul feminin*, și ale lui Nichita Stănescu, *Stihuri de îmbărbătare*: „La ce, deșert al verii, zâmbatele ciuperce/ cu nefirească moarte se-ncercă să te-ncerce?! O temelie stearpă să fii, când lungi canale/ ți-am hotărât, și codri, la sânurile tale?.../ La ce-ai lăsat să-ți salte, din tine, gropi întoarse,/ de-au prăvălit văzduhuri, cu marginile arse?! De ce-ai lăsat la pieptul tău, încrețit de vânturi,/ să-și scuture ciuperca doar racle și mormânturi?! Și până de sub soare ți-au dărâmat lumina/ din țărnișii de mare la dunga zării, lina!/ ți-au otrăvit pustiul, o, galbenă Sahară,/ dar dorul meu de pace mai strâns te înconjoară,/ mai viu mi-apare-acuma și mai de neînfrânt:/ își va preface mâine nisipul în pământ/ și stătătoare oaze pe dunele acele/ vor înverzi, în vârful gândurilor mele.”

3 martie

● În „Gazeta literară”, nr. 10, apare *Vizita mamei*, „fragment de roman”, de Marin Preda (este vorba de un fragment din viitorul roman *Risipitorii*). □ În același număr al revistei apare, sub titlul *O jumătate de oră și treizeci de secunde*, un fragment din romanul *Dunărea revărsată*, de Radu Tudoran. □ Un articol ideologic — și schiță de bilanț, totodată — publică Paul Georgescu cu titlul ***Pentru actualitate și partinitate în literatură***: „Ne propunem în această schiță sumară o recapitulare a realizărilor și deficiențelor noastre din ultimul timp, recapitulare care nu urmărește să înlocuiască o analiză temeinică, amplă și completă a situației literare, ci doar să-i creioneze contururile. Fenomenul cel mai de seamă, ce caracterizează literatura scrisă în cinstea celei de a XV-a aniversări a Eliberării, îl constituie orientarea puternică și frontală a creației către temele majore ale realității. În acest sens, bătălia ideologică pe frontul literar, condusă de partid, și care se duce de mulți ani sub lozincă *Actualitate și*

partinitate a obținut un nou, important și hotărâtor succes. Firește, nu trebuie să înțelegem de aici, de fel, că până nu de mult literatura noastră ar fi avuta o altă orientare sau un alt aspect. Dar ea și-a modificat acum greutatea specifică iar caracteristica de literatură de și despre actualitate, caracterul său partinic au primit un spor impresionant de amploare și calitate. [...] Despre descrierea luptei ilegale a partidului, pregătirea insurecției armate, lupta pentru zdrobirea reacțiunii organizate în așa numitele «partide istorice», s-au scris câteva romane: *Rădăcinile sunt amare*, de Zaharia Stancu, *Pe muchie de cuțit*, de Mihai Beniuc, *Șoseaua Nordului*, de Eugen Barbu, *Bariera*, de T. Mazilu, *Tinerețe fără tinerețe*, de Ion Istrati, au apărut numeroase fragmente din *Biografii contemporane* de Petru Dumitriu și nuvela *Îndrăzneala* de Marin Preda. Lupta clasei muncitoare pentru construirea socialismului a fost reflectată în alte romane: *Întâlnirea*, de Constantin Chiriță, *În munții de miez-noapte*, de Dragoș Vicol, iar construirea socialismului la sate se reflectă în cel de-al doilea volum al romanului Bărăgan de V. Em. Galan, nuvela lui D. R. Popescu *Zilele săptămânii* ș.a. Paralel cu romanul se dezvoltă speciile epice scurte: nuvela (Remus Luca, H. Zincă), reportajul, portretul literar ș.a. Trebuie să subliniem, în cadrul aceluiași fenomen general, participarea însuflețită a tuturor generațiilor de prozatori. În această perioadă debutează sau se afirmă tineri romancieri ca Eugen Barbu, T. Mazilu, C. Chiriță, Al. I. Ghilia, nuveliști: D. R. Popescu, Vasile Rebreanu, Fănuș Neagu, C. Leu, N. Țic, sau reporteri: Pop Simion, V. Nicorovici, R. Cosașu, H. Rohan ș.a. Acești tineri scriu despre probleme actuale, despre oamenii zilelor noastre, constructori ai socialismului. Prezența lor s-a făcut simțită, la un nivel artistic demn de stimă. [...] Apreciind îndrăzneala scriitorilor noștri și talentul lor, presa a relevat totuși câteva lipsuri serioase ale romanelor consacrate ilegalității. S-a observat insuficienta cunoaștere a modului concret de muncă ilegală a partidului în epoca respectivă, s-a observat că legăturile strânse ale partidului cu masele nu reies în suficientă măsură, că se insistă mai mult asupra rezistenței fizice (tortura) a eroilor și mult mai puțin asupra ideilor și convingerilor ce-i însuflețeau, că sunt înfățișate inexact, deformat unele detalii istorice privind mișcarea muncitorească etc. Așa cum e și firesc, criticile amintite nu se referă toate și nici în egală măsură la fiecare roman în parte, dar nu e cazul aici să reamintim diferențele respective, care sunt cunoscute. Fără îndoială, aceste lipsuri sunt serioase și tonul criticii a fost, de aceea, aspru. Dar criticile aduse trebuie înțelese just și constructiv. [...] Se cere așadar prozatorilor noștri o mai temeinică documentare asupra luptei partidului, o cunoaștere mai profundă a fenomenelor sociale și psihologice de azi. Această cunoaștere a vieții actuale despre care s-a vorbit atâta, se obține nu printr-o «documentare» sporadică și întâmplătoare, ci printr-o legătură stabilă cu o anume unitate socialistă, printr-o integrare de o anumită durată în procesul muncii. Aceasta ar îngădui prozatorului (romancier sau reporter) să nu privească lucrurile ca «observator», ci să

participe și efectiv la faptele descrise“. □ Este publicat — în traducere și versiune prescurtată — textul *În vizită la Heinrich Böll*, de A. Bezimenski, apărut anterior în revista sovietică de limbă rusă „Literaturnaia gazeta“ („[...] Böll povestește despre viața și munca scriitorilor din Germania Occidentală. Scriitorii trăiesc izolați unii de alții. Uniunea scriitorilor este o organizație cu caracter formal și se ocupă doar de problemele juridice, legate de drepturile de autor. Scriitorii se întâlnesc rar unii cu alții, despre întâlnirile cu cititorii nici n-ai ce vorbi. [...]“). □ În același număr, la rubrica „Răsfoind revistele“, semnatul („Cronicar“) se referă la numărul 1/1960 al revistei „Scrisul bănățean“, cu câteva recomandări: „Era bine dacă inițiativa laudabilă a revistei de a publica schițe și reportaje inspirate din viața marilor șantiere ale patriei, inițiativă pe care am avut prilejul să o relevăm recenzând unul din numerele anterioare ale « Scrisului bănățean », ar fi fost continuată. Sperăm că, pe viitor, vom citi în « Scrisul bănățean » din ce în ce mai multe lucrări inspirate din actualitate, realizate la un nivel artistic corespunzător“.

4 martie

● G. Călinescu publică, în „Contemporanul“ (nr. 10), sub titlul *Începerea lucrărilor*, câteva considerații prilejuite de proiectul tratatului, în mai multe volume, de istorie a literaturii române, a cărui realizare fusese pornită de către institutul științific pe care îl conducea: „Volumul I al *Istoriei literaturii române* a intrat în lucru și în curând și pe rând vor trece în faza de elaborare și celelalte. Câteva cuvinte trebuie neapărat spuse sub latura tehnică. Volumul I tratează o materie în cea mai mare parte în sens îngust culturală și urmează a fi scris, cum e firesc, de specialiști. [...] Cronicarii sunt admirabili și dau mari emoții stilistice și de reflecție morală cititorilor rafinați. Artiști în înțelesul exact al cuvântului nu sunt, pentru că intenția propriu-zis artistică le e necunoscută și fără asta arta nu există. În această perioadă întâlnim versificatori, poeți însă nu, pentru că nici unul din ei n-are noțiunea oricât de vagă a subiectului în funcție universală, sau, mai simplu, nu știu să spună patimile și bucuriile lor în numele întregii omeniri. Poezia populară răspunde cu mult mai complet comandamentelor artei decât orice fenomen cultural cărturăresc din epoca veche. [...] Fiindcă noi scriem o istorie a literaturii române, concepția marxist-leninistă însăși ne indică un drum simplu: a urmări prin sensibilitatea strânsă în limbă și prin producțiile culturale, exprimând idei și afecțiuni neoriginale, adică nereductibile la o personalitate artistică propriu-zisă, deșteptarea încetul cu încetul a nevoii de a înțelege universul prin oglindirile ce le produce în sufletul adevăraților creatori. Istoria noastră are, tehnicește, ca punct central, definirea creației poporului român sau, spre a folosi alte cuvinte, revelația ideologiei poporului român prin opere de frumusețe vorbind întregii umanități. Pentru latura ideologico-politică nu mă îndoiesc că redactorii volumului vor ști să conducă în așa chip lucrările nu numai producând o

introducere, dar elaborând prin discuții întreaga operă, încât capitolele și paragrafele să nu rămână simple articole izolate, de informație, sau legate prin formule ostentative și de convenție. Mai dificilă mi se reprezintă problema raportării volumului I la întregul manual sub raportul artei. [...] Cu atât mai acută devine această nevoie a spiritului integral, când e vorba de alegerea colaboratorilor pentru întreaga operă, tratând despre scriitori în sensul adevărat al cuvântului. Tendința către specializare materială trebuie combătută, deși, fără nici o îndoială, autorii se cade să fie specialiști, dar mereu ca critici ai frumosului. Trebuie oare ca colaboratorii noștri să aibă talent, în înțelesul creator al acestui cuvânt? Cu această condiție socotesc că nu s-ar putea scrie niciodată o istorie a literaturii. Ei nu trebuie să aibă talent, totuși să fie transfigurabili la marea creație, să fie sensibili la muzica marilor capodopere. Această vocație, dacă lipsește unora, se poate compensa în aerul general pe care redactorii îl vor crea, prin discuțiile între toți. Dacă, deci, capitolele și paragrafele vor fi executate de autori individuali, toată *Istoria literaturii române* se cuvine să fie, prin rezonanța ei, opera unei orchestre bine dirijate de interpreți magistrali. Urez tuturor colaboratorilor bucurie și spor la muncă, spre a avea cu toții marea mulțumire ca, fără multă întârziere, să oferim culturii române această lucrare atât de necesară și înscrisă, ca atare, în planul de construcție socialistă“. □ Dumitru Mircea semnează un necrolog plin de căldură: A fost prin excelență un scriitor comunist: a fost un om cu inimă de aur. A iubit cu pasiune frumosul, ideile generoase. A luptat din fragedă tinerețe împotriva șovinismului de orice nuanță, atașându-se de pe atunci marilor idei de înfrățire între popoare și le-a rămas credincios până la moarte.“ □ Dumitru Micu scrie amplu, descriptiv-analitic, în marginea celor *Două cărți despre Ibrăileanu* – una de Savin Bratu (*Ibrăileanu, omul*), cealaltă de Al. Piru (*Opera lui Ibrăileanu*) – care apăruseră cu nu multă vreme în urmă și conchide: „Cele două cărți despre Ibrăileanu, a lui Savin Bratu și a lui Al. Piru, se înscriu, indiscutabil, printre realizările istoriografiei noastre literare“. □ Apare, sub titlul *Știință și fantezie*, partea a II-a a analizei făcute de Ion Roman „pe marginea colecției «Povestiri științifico-fantastice»“. □ În articolul – cu titlu de rezonanță justițiară: *Alte verdicte* [,] *mai drepte*, Teodor Mazilu își comentează propria carte – romanul *Bariera* – în lumina principiilor realismului socialist; demersul este unul de justificare teoretico-ideologică și politico-morală: „În numele idealurilor de luptă ale clasei muncitoare, literatura realist-socialistă supune valorile etice și filozofice unei noi judecăți, descoperă «dosare uitate», redeschide «procesele clasate». Literatura realist-socialistă face, în primul rând, operă de justiție, adică face dreptate, restabilește adevărul, pune ordine, așează fiecare lucru la locul lui, respinge apeluri neîntemeiate, anulează vechi sentințe nedrepte, dă noi verdicte. Cu puține excepții, omului muncitor nu i se acorda dreptul la o viață sufletească bogată și intensă, acesta fiind privilegiul prinților, moșierilor, curtezanelor etc. Ei, dar,

ei aveau dreptul de a fi sensibili, dreptul de a iubi apusurile de soare. Erau și acestea un soi de privilegiu de clasă. Literatura realist-socialistă revizuieste procesul și dă un alt verdict. Viața sufletească a omului muncitor a fost întotdeauna mai adâncă și mai bogată și mai pură decât a tuturor prinților și curtezanelor la un loc. [...] Desigur, în condițiile exploatării, chiar în rândurile celor din clasele avute care, într-un fel s-au rupt de clasa lor, s-au afirmat de-a lungul veacurilor și unele valori morale, valori pe care literatura realist-socialistă le preia cu un adânc sentiment de dragoste și respect. Sentințele literaturii realist-socialiste sunt întotdeauna drepte. [...] Noi, scriitorii realist-socialiști, pe măsura puterilor noastre, avem misiunea nu de a răsturna o prejudecată prin altă prejudecată, ci de a spune adevărul marxist, singurul adevăr adevărat. Ca să fie mai explicite cele spuse de mine, îmi voi permite să fac câteva referiri la romanul meu *Bariera*, bineînțeles numai în măsura în care se întâlnește cu problema aflată în discuție. Indiferent de treptele artistice pe care se aflau, multe cărți din trecut despre lumea periferiei aveau un defect capital: mințeau într-o măsură mai mare sau mai mică, prezentând prostituatele și hoții într-o lumină romantică și ignorând lumea muncitorilor, adică lumea care prezenta valorile morale. [...] Orice nedreptate produce un sentiment de indignare și m-am apucat de lucru din imboldul de a repara nedreptatea, de a încerca să spun adevărul. Am scris deci cartea cu sentimentul că fac în primul rând o operă de justiție, că apar greșeli, reabilitez oameni cinstiți, condamn pe ticăloși, dau sentințe mai drepte. În această privință am conștiința curată. [...] În domeniul acesta, al lumii periferiilor, prejudecățile și concepțiile burgheze – prezente într-o măsură mai mare sau mai mică în vechea literatură – erau îngrozitor de multe și de bine înrădăcinate. Într-o asemenea situație, după părerea mea, scriitorul trebuie să taie în carne vie, să fie necruțător, căci numai în felul acesta va putea reuși să facă ordine. De aceea toți eroii mei se află asupra vieții. Ei cunosc concepția despre viață a burghezului și a filistinului mic-burghez, și, în toate împrejurările, apără punctul de vedere al clasei muncitoare. [...] Cartea încearcă să supună oamenii și concepțiile lor filozofice la o nouă judecată. Care sunt sentințele acestei noi judecăți? Oamenii munci au fost reabilitați, arătându-se că în ei se află valorile morale cele mai înalte, iar lumea burgheză nu numai că e ticăloasă, dar și stupidă, incompatibilă cu viața adevărată. Aceasta nu e o oarecare viziune polemică, ci o încercare de a așeza lucrurile pe făgașul lor normal. Exploatarea omului de către om apare ca un fenomen absurd, în afara legilor vieții. Cartea disprețuiește complexitatea abuzivă și sterilă, mărturie a incapacității de a ghici sarcinile fundamentale ale existenței“. □ Nina Cassian publică un poem intitulat *Bach*.

8 martie

- Geo Bogza publică în „Scânteia” un scurt text care celebrează – sub numele generic (și simbolic) de *Maria* – femeia-mamă muncitoare pe ogoarele și în

fabricile și uzinele patriei, un „înger al vetrei” năpăstuit și hărăzit sacrificiului permanent în trecutul abolit, care devine, în prezentul luminos, „Erou al Muncii Socialiste”. □ Pe aceeași pagină, Maria Banuș omagiază și ea aceeași figură feminină mitizată, într-un poem care juxtapune oda închinată „maicii” de poeta vremurilor noi și doina de jale a femeii obidite din trecut, lovită de „soarta haină” (*Slăvită fi, maică...*).

10 martie

● Pe prima pagină a numărului 11 al „Gazetei literare” începe un articol amplu (care continuă în pagina a patra a aceluiași număr și se încheie în numărul 13, din 24 martie) al lui Savin Bratu, intitulat *Teoria leninistă a reflectării și critica literară*: „O cale exclusiv intuitivă de cunoaștere, indiferentă și antagonică față de cea teoretică, opunând inteligenței – imaginația, este ceea ce, în fond, susțin, în ciuda aparentului aparat marxist, esteticienii revizionști care neagă rolul hotărâtor al concepției, al ideologiei în artă, susținând că talentul singur ajunge pentru reflectarea veridică a realității și combătând principiul leninist al partinității. Iată de ce studiul profund și sistematic al teoriei reflectării, astfel cum a elaborat-o Lenin în *Materialism și empiriocriticism* și în bogatele adnotări create din «Caiete filozofice», se impune criticii și teoriei literare ca o sarcină permanentă și de imediată actualitate totodată. [...]Dialectica leninistă descoperă raportul just dintre varietate și unitate. Din punctul de vedere al dialecticii leniniste imaginea artistică își justifică specificitatea numai dacă e, mai întâi de toate, o expresie a însușirii realității obiective, o expresie a cunoașterii. Criticul literar este deci îndrituit să combată ignorarea specificului artistic. Dar cu atât mai mult el trebuie să combată ignorarea sarcinilor esențiale, ideologice, unice, ale oricărui proces de cunoaștere, inclusiv al celei artistice. Fiecare imagine a lumii dată de un creator este o imagine artistică, adică o expresie a cunoașterii specifice a artei. Dar tocmai această cunoaștere specifică face să nu existe o singură imagine artistică a lumii, ci o infinitate de imagini care, în manifestarea lor concret sensibilă, poartă pecetea subiectivității artistului, a autorului lor. De aceea, cum s-a arătat, leninismul insistă asupra diversității artistice împotriva oricărei nivelări și a oricărui exclusivism. Dar criteriul leninist fundamental în judecata de valoare, deasupra diversificării concrete, este unic: acela al valorii de reflectare, de cunoaștere. Oricât de inedit în manifestarea lui, concretul vieții reprodus de imaginea artistică trebuie să tindă spre înălțimea și profunzimea cunoașterii marxist-leniniste și să contribuie la dezvoltarea acestei cunoașteri. De aceea, criticul literar, dând toată atenția viziunii proprii fiecărui scriitor, trebuie înainte de toate să verifice valabilitatea gnoseologică a operei sale”. □ Cronică literară din numărul 11 al „Gazetei literare”, semnată de Paul Georgescu, vizează volumul *Cartea de lângă inimă*, de Al. Andrițoiu: „Andrițoiu are, în acest volum, un vers care îl caracterizează mai bine decât își

închipuie el însuși: «Și ca Ovidiu, mă-mbăta uimirea/ că orice-aș rosti se face vers» («*Entuziasm*»). De aici decurg și calitățile, și defectele poeziei sale. Andrițoiu e o natură poetică, un poet născut, iar nu făcut, și darul acesta îi dă posibilitatea de a converti totul în vers, dat nu totdeauna și în poezie, fiindcă versificarea nu e totdeauna poezie și...invers. [...] Volumul Cartea de lângă inimă conține poezii frumoase și destul de multe versuri reușite. Totuși, Andrițoiu rămâne mai mult — încă! — un poet la unor mari posibilități și depinde numai de el ca viitorul volum să fie cartea promisiunii respectate“. □ În cadrul rubricii „Răsfoind revistele“, este examinată critica din numărul 1/1960 al „Vieții românești“; se pot citi, între altele, considerații precum: „În cadrul sectorului de «Teorie și critică», revista publică continuarea studiului lui Ion Vițner despre Titus Popovici (*Creatori și opere, Titus Popovici, II*) în care este analizat în amănunțime romanul *Setea*. Studiul lui I. Vițner se distinge prin seriozitate și obiectivitate. Se propun direcții analitice interesante, mai ales în ceea ce privește figura lui George Teodorescu. Ne-a surprins totuși concluzia după care George Teodorescu ar reprezenta «ipostaza narodnică, dar cu evident sâmbure revoluționar, a problemei pământului». Chiar dacă am admite prezența unor elemente de «narodnicism» în mentalitatea învățătorului pandur, n-am fi îndreptățiți să o caracterizăm ca atare. Însăși analiza întreprinsă de critic infirmă verdictul contradictoriu. Într-un amplu articol, intitulat *Criticul în fața operei și în fața vieții*, Horia Bratu se referă la «disputele în jurul volumelor lui Victor Tulbure, Miha Dragomir, V. Em. Galan, Petru Dumitriu, Teodor Mazilu». Considerațiile criticului pe marginea discuțiilor despre ultimul volum al lui Victor Tulbure rămân neconcludente. Justificarea elementelor tradiționale abuzive din poezia lui Tulbure, prin mentalitatea țărănimii muncitoare de azi, nu ni se pare convingătoare. Oare universul «familiar», casnic, al țăranului de azi, nu se deosebește substanțial de cel de acum 50 de ani?“. □ Este anunțat decesul scriitorului Asztalos István, omagierii personalității defunctului fiindu-i consacrată o întreagă pagină de revistă, reunind texte ale lui Asztalos, o scurtă biografie, articole necrologice. Cităm câteva rânduri din articolul lui Mihai Beniuc (intitulat *Un bun scriitor comunist*): „În epoca noastră moartea unui bun comunist este o pierdere incalculabil de grea. Căci pierdem nu numai un om iubit care ne-a lăsat un gol în suflet cu care gândul nu se împacă, o durere de inimă e care nici timpul nu o vindecă decât lăsând în urmă o aspră și mereu sensibilă cicatrice, ci pierdem un făuritor al conștiinței omenesti noi, un constructor al viitorului omenirii. Un astfel de bun comunist a fost scumpul nostru prieten, scriitorul de mare talent și renume, Asztalos István“. □ Sub titlul *Judecata*, „Gazeta literară“ publică, în nr. 11, în traducere, „capitolul final din vol. II al romanului *Pământ desțelenit* de Mihail Șolohov“. Pe aceeași pagină a revistei este publicat un articol — *Mihail Șolohov* — de T. Trifonova („scris special pentru „Gazeta literară““).

15 martie

● În „Scânteia tineretului”, Miron Dragu semnează articolul *Menirea educativă a literaturii de aventuri*, o *pledoarie* pentru (re)descoperirea *literaturii* pentru copii și tineret, care « a încetat de mult să mai însemne în exclusivitate ceva „de necrezut”, „imposibil”, „ireal”, „exorbitant”, de „senzație care taie respirația”, sau „teribil de straniu”», întrucât în aceste timpuri „este menită să aducă o contribuție de seamă în formarea moral-politică a tinerei generații. Educarea ei în spiritul devotamentului pentru cauza socialismului, pentru orânduirea care se construiește astăzi sub ochii noștri urmărește să creeze cetățeni curajoși cu o minte ageră, îndrăzneți și perseverenți în lupta vieții. Asemenea sarcini înalte nu pot fi rezolvate prin imagini searbăde, vulgare sau simplificatoare. Opere literare care prin specificul lor influențează îndeosebi masele mari ale tineretului, acestor cărți de aventuri le revine în zilele noastre o responsabilitate politică și ideologică deosebită. Ele trebuie să participe substanțial la marea operă de educație comunistă în spiritul idealului socialist de viață, al devotamentului pentru apărarea cuceririlor revoluționare și a sentimentului solidarității proletare de luptă. Dorim să găsim în paginile literaturii pentru tineret acel patos romantic care-i împinge pe oamenii zilelor noastre spre fapte îndrăznețe. Răspunderea socială a scriitorului este mai evidentă ca oricând atunci când opera sa se adresează tineretului, unor caractere în plină formare, călăuzindu-i spre sensurile fundamentale ale epocii noastre”.

● Barău T. Argezi povestește cititorilor revistei „Luceafărul” împrejurările care au dus la apariția „Biletelor de papagal”, despre dorința tatălui său de a descoperi și lansa, în paginile publicației, tineri talentați, dar și despre înclinația poetului pentru desen, exprimată public doar printr-un portret în peniță făcut lui Gala Galaction apărut alături de articolul prozatorului în 17 august 1928. □ Din seria articolelor *Chipul luptătorului comunist în proza noastră*, Mihai Novicov analizează romanul lui Zaharia Stancu *Radăcinile sunt amare*, apreciind, contrar opiniilor exprimate de unii critici cu privire la „planurile narațiunii, foarte diferite și foarte depărtate”, galeria de tipuri, prezentate caricatural, „ale stăpânilor României de ieri, începând cu regele și cuprinzând miniștri, prefecti, procurori, judecători, inspectori și comisari de siguranță, filosofi, ziariști etc.” Sunt remarcate pozitiv portretele morale ale unor eroi, „tăria de caracter, demnitatea, forța de abnegație, frumusețea interioară a comuniștilor”, evidențiate în scene „puternice, emoționante”. Totuși M. Novicov obiectează împotriva descrierii cu lux de amănunte a interogațiilor și torturilor la care sunt supuși luptătorii ilegaliști nu doar pentru tendința de a se repeta pe parcursul cărții, dar mai ales pentru pericolul „unor alunecări naturaliste” de nedorit în noua literatură socialistă. □ Nicolae Țic publică povestirea *Logodnica*. □ Recenzând volumul de nuvele *Ningea în Bărăgan*, I. D. Bălan descoperă în eroii lui Fănuș Neagu „firi aprige, voliționale, animați de pasiuni puternice, violente chiar, oameni care scutură cu hotărâre fermă

jugul prejudecăților și frângând cercul îngust al unei existențe sufocante, anacronice, pătrund în sfera vieții noi, socialiste”, convingerea cronicarului fiind că, înscriindu-se printre „fruntașii” tinerei generații de prozatori, „cu talent viguros”, F. Neagu va oferi cititorilor opere „tot mai actuale, pătrunse de spirit partinic.”

17 martie

● În „Gazeta literară” (nr. 12) este publicat un amplu articol de M. Novicov, **Lenin și cunoașterea vieții**, în care autorul glosează, invocând autoritatea lui Lenin, asupra unui subiect foarte prețuit, instituit în dogmă, de forurile de îndrumare culturală promoatoare ale realismului socialist, și anume „cunoașterea vieții”: „Învățătura leninistă cu privire la cunoașterea vieții ca o condiție necesară a creației presupune deci atitudine activă, un efort conștient de a te informa la fața locului despre realizările oamenilor muncii, conduși de partid. Tocmai asupra acestei necesități Lenin îi atrăgea atenția lui Gorki, atunci când în iulie 1919, îi scria că, dacă vrea să cunoască adevăratele înfăptuiri ale puterii muncitorești-țărănești, trebuie să le observe «jos, acolo unde se poate vedea munca de construire a unei vieți noi, într-o așezare muncitorească din provincie, într-un sat». Dacă ești un scriitor devotat cauzei socialismului, un scriitor partinic în deplinul înțeles al cuvântului, atunci evident, nu poți să rămâi pasiv și să aștepti ca noul «să vină la tine», ci trebuie să-l cauți, cu înverșunare și pasiune, în vâlmășagul faptelor cotidiene“. □ În cadrul rubricii „Probleme de istorie literară”, apare articolul **Discuție despre sămănătorism. Scriitorii și curentul sămănătorist**, de Al. Săndulescu: „În perioada 1900-1910, induceau în eroare nu numai articolele teoretice scrise de N. Iorga, dar și literatura pe care o promova și o aplauda el. [...] Pentru moment, N. Iorga a fascinat și a derutat mai ales tânăra generație, dezorientată după trădarea «generoșilor» de la 1888, și mulți poeți și prozatori debutează sub egida sămănătorismului. Alături de numele pomenite [M. Sadoveanu, V. Pop, D. Anghel, C. Sandu-Aldea – n.n.], vom întâlni în paginile revistei, la diverse date, pe Panait Cerna, I. Agârbiceanu, G. Topârceanu, Elena Farago, Alice Călugăru, care, după un oarecare stagiou, vor abandona orientarea iorghistă, devenindu-i chiar adversari [...]. Alții însă, vor continua colaborarea mai multă vreme, fie că făceau parte dintr-o generație care se afirmase aproximativ concomitent cu *Sămănătorul* și se angajaseră du răspunderi redacționale (Iosif, Gârleanu, Anghel), fie că erau dintre acei anonimi neajutorați de talent. Cu o asemenea listă de colaboratori, cum s-a mai remarcat, Iorga și ideologia sămănătoristă vor avea de întâmpinat greutăți. O luptă aprigă începe să se desfășoare între buna-credință, realismul talentelor autentice, induse mai mult sau mai puțin în eroare, și impostura literară, care se supune în cea mai mare parte diversiunii. Curentul sămănătorist se hrănea cu literatura tuturor Adamilor, Ciocârlanilor și Volovicilor, promovată de N. Iorga, dar nu se

mulțimea cu atât. Lupta lasă unele răni, repede vindecate, în povestirile lui Sadoveanu și îi istovește în bună măsură pe Iosif și pe Gârleanu. Anumite opere ale lor (*Bătrânii* de Emil Gârleanu, piesa *Zorile*, de Șt. O. Iosif) sunt integral viciate și vor fi bineînțeles atrase automat în curentul sămănătorist. Dar îi putem afilia pe acești scriitori, care au scris în același timp, sau după aceea, și opere realiste, unui curent diversionist și antirealist, în cursa căruia au căzut adesea fără voia lor? Categorie, nu. După părerea noastră, ei trebuie revendicați literaturii realiste, așa cum și facem, iar operele conținând greșeli considerate ca un rezultat parțial sau integral al curentului sămănătorist. În felul acesta, cred că vom avea o imagine mai aproape de realitatea peisajului literar al epocii, decât dacă vom trece cu vederea existența unui curent literar sămănătorist, curent epigonic, minor și desuet, care s-a opus realismului aproape un sfert de veac, nu numai prin latura sa social-politică, dar și prin opere literare, aparținând uneori, cum am văzut, unor scriitori talentați“. □

Apar în acest număr rezultatele unei anchete întreprinse în rândul unor profesori și elevi ai unor licee bucureștene. Întrebările anchetei: „1. Ce preferă să citească elevii: proză sau poezie? De ce? ; 2. Ce autori clasici (din literatura română și universală) sunt citați mai mult de către elevi?; 3. Credeți că preocuparea deosebită a elevilor pentru știință și tehnică îi poate îndepărta de la lectura literară?; 4. Elevii frunțași în studiul științelor exacte sunt tot atât de bine pregătiți și în științele umaniste?; 5. Ce părți din manualele școlare credeți că ar trebui revizuite la o viitoare ediție? ; 6. Ce volume de proză, apărute anul trecut, v-au satisfăcut în mod deosebit?; 7. Dar dintre volumele de poezie? ; 8. Ce lucrări de critică literară, publicate în ultimul timp, v-au folosit în activitatea dumneavoastră profesională și pe care dintre ele le considerați necorespunzătoare?; 9. Ce credeți despre poezia actuală de dragoste? Ce poezii de dragoste, apărute recent, v-au plăcut?“. Răspunsurile sunt diferite, menținându-se însă într-o zonă de conformitate cu recomandările și valorizările oficiale. Dintre operele în proză, de pildă, sunt apreciate cele „recunoscute“ de critica oficială etc. Diferențe de opinii se manifestă în privința oportunității utilizării versului alb, existând păreri pro și contra. Printre respondenții-elevi se numără și „eleva Magdalena Popescu“, care declară că: „Dintre clasicii români citim mai ales pe: Eminescu, Caragiale, Slavici, Sadoveanu. Dintre clasicii literaturii universale: Tolstoi, Dostoievski, Balzac, Stendhal, Victor Hugo, Dickens, Mark Twain, Jack London“ și opinează: „Îmi place versul liber. Versul liber are toate calitățile pentru a deveni una din formele cele mai frecvente de exprimare ale poeziei. Neîncadrat în corsetul rimei și al ritmului, versul liber are posibilitatea unei exprimări clare. Logice, sobre și adecvate. În același timp, îi rămâne apelul direct, contactul nemijlocit cu cititorul. Am însă impresia că la noi se cam abuzează de această formulă și versul liber este de multe ori un refugiu din fața problemelor pe care le ridică ritmul și rima“. □

Sunt anunțate (sub titlul *De la Casa scriitorilor*) două manifestări care urma să

aibă loc la Casa scriitorilor „Mihail Sadoveanu“: „Vineri 18 martie a.c., ora 18 va avea loc o seară de poezie Miron Radu Paraschivescu. Recitări, interpretări pe fond muzical, pantomimă. Presentare de Ov. S. Crohmălniceanu. Își dau concursul: Fory Etterle, Constantin Codrescu, Lucia Cristian, Felix Karoly. Regia: Val. Săndulescu; Miercuri, 23 martie ora 17.30 va avea loc la Casa scriitorilor «Mihail Sadoveanu» ședința secției de traducători a Uniunii scriitorilor, dedicată literaturii din țările Africii. Va vorbi, cu acest prilej, prof. dr. Stanciu Stoian președintele Asociației pentru prietenia cu popoarele afro-asiatice. Vor citi traduceri din literatura popoarelor africane: J. Byck, Geo Dumitrescu, Tașcu Gheorghiu și Gelu [sic!] Naum.“. □ Apare, sub titlul ***Idealul armoniei***, un nou eseu critic din seria de astfel de texte consacrate de Mihai Petroveanu operei argheziene: „Noua înfățișare a elementului vitalist și anarhizant din concepția argheziană a acelei faze nu a spulberat — cum iarăși am văzut în articolul precedent — suflul critic și umanist al *Florilor de mucigai*. Totuși a slăbit vigoarea mesajului, făcându-l nu numai inoperant ca soluție valabilă pentru societatea în ansamblul ei, ci chiar pentru promotorul și destinatarul său, pentru insul izolat, pentru poet. Individualismul înșală încă o dată așteptările individualistului însuși, — firești, când acesta își propune țeluri superioare, ca Tudor Arghezi —, tot așa cum și credința, derivată din aceeași poziție asocială după care senzația ar asigura comunicația cu absolutul, este falsă. Simptomul eșecurilor individualismului, este revenirea în *Versuri de seară* a vechilor întrebări din *Cuvinte potrivite*, a neliniștilor legate de imposibilitatea descoperirii unui răspuns pe deplin edificator, capabil să aducă pacea în suflet. Problemele îl vor tortura chiar dacă ele nu mai sunt atât de evidente, și patosul lor nu mai este atât de crispant. (Problemele nesoluționate sfârșesc prin a osteni chiar și pe cel care nu vrea să dezarmeze fiindcă nu poate să nu lupte). Vreți confirmarea? Peste poezii ca *Ora rece*, *Mă uit*, *Ploaie*, *Cântec din fluier*, *Oră târzie*, *Transfigurare*, *O zi*, se cerne bruma unei toamne a ideilor, a deprimării“. □ Nicolae Velea publică în acest număr nuvela *Odiha*,

- „Tribuna” publică, în numărul 11 (163), un fragment de roman de Marin Preda, intitulat *Portretul*, a cărui acțiune urmărește relația dintre două personaje cu preocupări, temperamente și perspective diferite asupra vieții, inginerul Vale Sterian și pictorul Manea. □ Un articol semnat de D. Cesereanu, ***Formula abstractă și poezia***, reliefează dezamăgirea cronicarului de a descoperi printre poeziile publicate în volumul *Întreg și parte*, compuneri în care Veronica Porumbacu adoptă o formulă artistică abstractă, „vidată de emoții, lipsită de orice conținut concret.” Este „încriminat” totodată punctul de plecare al versurilor, altul decât „experiența socială și personală”. Desigur că, odată deschis drumul poeziei orientate de realismul socialist, prin care ea „devine purtătoare de cuvânt a milioanele de oameni în aspirația lor spre societatea comunistă, spre noul umanism” și „poetii devin „exponenții unor sentimente înaripate care ne caracterizează cum nu se poate mai bine epoca”, cronicarului

îi e greu să-și imagineze cum ar putea exista unii care, situându-se „în sfera unor idei și sentimente foarte generale, abstracte”, să mai poată da „glas realităților vii.” Totuși, consideră D. Cesereanu, „formulării abstracte în poezie nu i se poate face proces de intenție,” fiind „un fenomen parțial, efemer”. Această caracteristică este evidentă și în câteva poezii mai recente publicate în „Gazeta literară” de A. E. Baconsky, „cu deosebire în *Meditație*”. Cititorul nu poate pătrunde în atmosfera afectată de abstractism decât abia spre final, când scriitorul își reamintește că expresia artistică capătă valoare numai atunci când nu se depărtează de la rolul său militant „Pentru toate păcatele izbăvirea e numai în timp, e numai în roșu.”

18 martie

• În „Contemporanul” (nr. 12), cronică literară este semnată de Eugen Simion și tratează despre volumul de debut al scriitorului Vasile Rebreanu: „Volumul *În plină zi* reprezintă o experiență literară interesantă, afirmând un talent autentic, în plină evoluție, preocupat să găsească o modalitate epică mai accesibilă sensibilității omului contemporan, constructor al socialismului. [...] Vom spune [...] că în proza de factură lirică a lui Vasile Rebreanu, filonul epic obiectiv este puternic și fructuos, așa cum dovedesc nuvela Pământ amar și schița *În plină zi* din recentul volum, compuse în stilul prozei obiective. Această oscilare între modalitatea lirică și cea epică este, până la un punct, justificată. Voind să consemneze, în creații epice scurte, o anumită sensibilitate, un sentiment puternic în fața bogăției policrome a naturii, în fața dragostei și purității, scriitorul se menține în marginile unei ușoare fabulații, utilizând cu precădere sugestia și simbolul. [...] Pe drumul bun al prozei obiective, Vasile Rebreanu calcă cu pași hotărâți. Dar cealaltă virtuți ale sale? Sugestia și simbolul îi vor fi utile în măsura în care fabulația epică este puternică, în măsura în care analiza psihologică nu este neglijată. Poemul rămâne, orișice s-ar spune, o modalitate festivă pentru un prozator. Armele sale cotidiene sunt altele – și Vasile Rebreanu dovedește, prin cele mai reușite piese ale volumului său de debut, că le cunoaște”. □ Un articol de Tudor Vianu („membru al Delegației române la Conferința Comisiilor Naționale Europene pentru UNESCO”) dă seama de lucrările conferinței UNESCO ținută la Taormina între 23 și 28 februarie 1960 (se înțelege din articol că s-au discutat, la conferință și la „masa rotundă” organizată în paralel, chestiuni nu numai culturale, ci și politice, delegația română, prin conducătorul ei, Mihai Ralea, susținând punctul de vedere pacifist arborat de țările blocului răsăritean conform liniei trasate de politica lui N. S. Hrușciiov). □ În același număr al, la „Revista revistelor”, sunt consemnate și comentate câteva recente apariții ale altor periodice culturale. Sub titlul *Inițiative și îndatoriri*, este relevată campania lansată de „Gazeta literară” și de „Viața românească” în vederea discutării, în paginile lor, a unor chestiuni de istorie literară, inițiative considerate a fi „[...]”

menite să sprijine elaborarea tratatului de *Istoria literaturii române* [...]“ și se precizează: „În afară de problemele pe care le ridică dezvoltarea literaturii noastre în secolul XX sau evoluția curentelor, abordate de «Gazeta literară», respectiv de «Viața românească», mai pot fi discutate cu folos – de pe pozițiile riguros științifice ale marxism-leninismului – criteriile de periodizare a istoriei noastre literare, proporțiile și semnificațiile principalelor influențe străine, particularitățile de constituire la noi a diferitelor metode de creație, moștenirea unor scriitori mai puțin cunoscuți din veacul al XIX-lea [...]“; trecerea în revistă a conținutului numărului 2 al revistei «Scrisul bănățean» se soldează cu următoarea concluzie: „[...] se caracterizează printr-o înviorare a criticii și prin abandonarea nejustificată a prozei originale“. Despre numărul 12/1859 al revistei „Iașul literar“ se formulează o constatare similară: abandonarea publicării prozei originale.

● „Scânteia tineretului” propune o *anchetă* despre literatura „science-fiction”, pornind de la pledoaria lui O. S. Crohmălniceanu, ***Pentru o literatură științifico-fantastică majoră***: „În Occident, literatura științifico-fantastică de «science-fiction» cum e numită, tinde să înlocuiască romanul polițist; din păcate i se dă acolo un caracter deseori reacționar, de fabulație în jurul războiului și cataclismelor-universale. E de la sine înțeles că o asemenea literatură, nu poate decât să provoace groaza, teama în fața creșterii impetuoase a științei și tehnicii și nicidecum să înaripeze visurile omenirii, să dezvolte încredere în capacitățile omului. La noi există încă puține opere de literatură științifico-fantastică în adevăratul înțeles al cuvântului. Lucrările apărute până acum constituie, din punct de vedere literar, forme nu prea evolute. La rădăcina acestui fapt stau după părerea mea, câteva contradicții interioare ale genului însuși și pe care reprezentanții actuali ai literaturii științifico-fantastice n-au reușit să le rezolve la înălțimea cerințelor epocii”. Totodată, „ca orice literatură și literatura științifico-fantastică nu se poate realiza decât în funcție de om, omul constituind interesul principal. Valoarea noutății fantasticului științific se verifică în primul rând în felul în care schimbă condițiile de viață ale omului. Surpriza începe atunci când lucrurile cele mai familiare, cele mai curente ale vieții omeniești sunt afectate de noile realități create printr-o asemenea ipoteză științifico-fantastică. Aici intervine necesitatea ca detaliile, amănuntele, care dau întruchiparea acestor situații noi, neobișnuite, extraordinare să intre adânc în viața oamenilor, în relațiile lor sociale, în raporturile obișnuite, umane de lucru, de prietenie, de dragoste etc. Dacă nu se respectă această condiție a întregii literaturi vom avea de-a face cu un fel de „oameni fizici» simple figurine despersonalizate ca în cărțile de fizică, oameni care n-au individualitate, meserie, familie, prieteni, singurul lor rol fiind acela de a pune în mișcare o aparatură sau a realiza o experiență în calitatea cea mai abstractă cu putință. Aici, desigur, e o sursă serioasă de schematism.”; „...această literatură abordează problemele foarte specifice epocii noastre, ca năzuința omului de a

transforma natura, visul omului de a cuceri întregul univers și de a-l supune voinței sale, adică tocmai acele probleme de care oamenii epocii sunt pasionați”.

19 martie

- „Scânteia” publică o poezie de Mihai Beniuc, intitulată *Primăvara voastră* – o odă închinată celor mulți și necunoscuți care au „clădit” lumea nouă și nu au mai apucat să se bucure de minunile ei („Și parte nu avură de slăvi ori de lumini”), precum și urmașilor cărora le-a fost dat să culegă roadele jertfei celor dintâi, celor care trăiesc în prezent bucuria „primăverii”.

20 martie

- În „Scânteia tineretului”, Fănuș Neagu scrie articolul *Individualismul - o infirmitate morală*, „un omagiu adus deopotrivă colectivităților vârstnici și tineri care au schimbat cu totul prin muncă, sub conducerea comunistilor”, fața satului Livedea din mijlocul Bărăganului. Amintește aici de cuvintele pe care poetul Tudor Arghezi le-a potrivit în cartea de aur a gospodăriei agricole colective din Livedea: „În satul Livedea aș vrea să mă mut cu copiii și caprele și câinii mei, să stau într-o casă ca a țatei Voica și să mă gândesc că s-au schimbat lumea, țara și peisajul gospodăresc numai în câțiva ani...”.

24 martie

- În „Gazeta literară” (nr. 13) e publicat articolul lui Eugen Simion intitulat *Tradiție și inovație în roman*: „S-a discutat și se discută încă despre modalitatea *clasică* și cea *modernă*, unii teoreticieni văzând în aceste două noțiuni un hiat. [...] Mulți se simt stingheriți de aceste noțiuni și atributul *clasic* (în modul *clasic*) îi înspăimântă, identificându-l cu acela de anacronic. Cât de reală este această suspiciune? În general, creatorii clasici obiectivi nu pot fi pastșați în esență și acei care se încumetă să reproducă întocmai un realist nu reușesc să reproducă decât fie detalii de stil (caricându-le în mod elogios), fie scene mărunte, Pot fi pastșați Slavici, Rebreanu, în substanța lor epică? Eu cred că nu! A-i imita înseamnă a umple niște tipare generale (tiparele specifice ale prozei obiective cu substanța vieții, care, dacă este respectată în configurația ei, este totdeauna nouă, totdeauna la alte dimensiuni. A rămâne, însă, la viziunea lor, iarăși nu mai este cu puțință. Între timp, a apărut în proza rurală alt mare creator, Marin Preda, care aduce o viziune nouă despre viața țaranului, viziune bazată pe cunoașterea legilor obiective ale realității sociale. Ce păstrează și ce aduce nou Marin Preda în raport cu înaintașii? Renunță la personaje constituite, renunță la creația de tipuri, la conflict, la subiect, la descrieri...? Evident că nu! În comparație cu prozatorii anteriori, el dă extensie monologului interior, utilizează li alte procedee — în măsura în care creația de tipuri le cere, în măsura în care *viziunea* asupra

realității le determină. De bună seamă, chestiunea nu este simplă, căci în literatură, ca în toate fenomenele realității, avem de-a face cu un proces dialectic, de dezvoltare. Pe scurt, ceea ce conferă *characterul actual* unei opere literare este *viziunea* asupra vieții create și, evident, în legătură cu aceasta, și o tehnică literară adecvată. Dar trebuie făcută precizarea că tehnica, sau modalitatea specifică de organizare a unui conținut de viață, evoluează, dar nu haotic, ci după anumite principii, după anumite legi, care sunt legi ale reflecției realiste, acestea sunt eterne și orice inovație respectă esența lor. Compoziția, subiectul, prezentarea personajului, în afara acestor determinante, nu au nici un înțeles. Evoluția, îmbogățirea mijloacelor de expresie se produc în cadrul acestor legi, nu răsturnându-le, ci dându-le și mai multă expresivitate, dezvoltându-le în spiritul lor”. Nu este decât un loc comun aserțiunea că, pe măsură ce se dezvoltă, romanul își perfecționează tehnica, renunțând la unele procedee care nu mai corespund viziunii creatorului sau nu mai concordă cu natura eroului, introducând în schimb altele noi, cerute imperios de conținutul vieții reflectate. [...] Aceste locuri comune dau însă multă bătaie de cap teoreticienilor modernști, care nu vor nici în ruptul capului să recunoască realitatea obiectivă a romanului, legile sale de reflectare, stabilite în cursul dezvoltării literaturii. Ei trag un zid despărțitor între clasici și moderni, conchizând că ceea ce aparține modalității clasice este perisabil, singurele modalități de roman ale viitorului fiind cele moderniste, anti-clasice. Uneori, prevederilor lor sunt derutante. Voind să definească noul tip de roman, acești teoreticieni recurg la niște concepte stranii. Michel Butor, în studiul său *Le roman comme recherche*, analizând diverse păreri în această direcție, preciza că un lucru este clar, și anume acela că noțiunea de roman evoluează, lent dar sigur, spre o specie nouă de poezie, epică și didactică în același timp“. □ Georgeta Horodincă prezintă, într-un amplu articol (*Premiul Goncourt 1959*), cartea lui André Schwarz-Bart *Le dernier des justes*, care fusese distinsă cu renumitul premiu literar francez; comentariul este politizat după uzanțele epocii: „Marele interes al cărții lui Schwarz-Bart stă însă în puterea ei demascatoare, anti-nazistă care lasă din fericire în umbră latura ei confuzivă. Începuturile fascismului în Germania ca și prigoana ce a urmat, ca și lagărele de exterminare, sunt zugrăvite impresionant, cu acel dar al creației durabile care nu face «literatură» din tragediile cutremurătoare prin ele însele. Scrisă frumos ca un poem, cu o «pasiune calmă», cartea lui Schwarz-Bart împlinește în momentul actual u rol de seamă: ea zgâlțâie conștiințele celor care au uitat ororile fascismului și subapreciază posibilitatea reeditării lor. Schwarz-Bart nu e un temperament de militant și mila lui pentru victimele fascismului nu face loc și unei drepte mâinii. Deși realismul narațiunii compensează într-o măsură această inerție în suferință, lipsa unui strigăt de revoltă se face simțită“. □ Sub genericul „Puncte de vedere asupra literaturii pentru copii“, sunt publicate două articole: *Perspectiva criticii*, de Vladimir

Colin, și *Gândire și imaginație*, de Ion Brad. Vladimir Colin tratează cu disimulat scepticism și camuflată ironie interesul subit pe care-l manifesta critica momentului pentru literatura destinată copiilor: „Presa literară, de obicei atât de zgârcită când e vorba să acorde atenție și spațiu literaturii destinată copiilor, răsfată de la o vreme scriitorii care-și închină eforturile celor mai mici cititori ai țării noastre. Critici mai mult sau mai puțin competenți, dar deopotrivă animați de proaspăta dragoste față de un sector al literaturii ce scăpa până mai ieri privirii lor, se apleacă deodată asupra cărților pentru copii, cu ceva din sentimentul amical și condescendent cu care Gulliver își considera liliputanii. Privirea investigatoare descoperă o lucrare nereușită și criticul, satisfăcut că experimentul confirmă o veche și intuitivă aprehensiune, scoate la iveală cu două degete obiectul cercetării și-l expune oprobiului public. [...]” □ A. E. Baconsky publică trei poeme: *Reculegere* („Duceți-vă de la mine chipuri întunecate/ Pieriți din oglinda de-argint/ A memoriei mele, tâlharilor negri și voi/ Care-ați ucis și-ați aruncat în lume/ Semințele pustului. Pieriți/ Din amintirea mea, chipuri viclene/ De intriganți, chipuri mieroase de lași, chipuri de brute,/ Chipuri galbene de invidie, chipuri/De lacomi posesori ce vă-ntâlnii cândva/ La vreo răspântie a vieții mele pieriți/ Trunchiuri putrede cu-nșelătoarea voastră fosforescență./ Ochi de pisică pândind zgribulitele vrăbii/ Spirale verzi de reptilă / Prin ierburi bolnave de somn.“), *Trecătorul din zori* și *Femeile privesc schelăriile noilor case* („Femeile privesc schelăriile noilor case, privesc la zidarii/ ce pun cărămizile sus și măsoară amurgul tăcut. Femeile/ caută lung spre balcoanele roșii visând viitoare cămine;/ ele singure-ntrec pe zidari. Încă nu e nimic, numai seara aceasta de martie umedă și ochii deschiși ai mașinilor negre/ în vuietul dens, dar femeile văd mai departe” etc. □ O notă semnată „Rep.“ și intitulată *O seară de poezie la Casa scriitorilor* relatează: „Vineri, 18 martie, Casa Scriitorilor a găzduit o seară de poezie: Miron Radu Paraschivescu. La început, criticul Ov. S. Crohmălniceanu a vorbit în câteva cuvinte despre personalitatea poetică a lui Miron Radu Paraschivescu, amintind că acesta este, de altfel, și «nașul» său literar. Apoi, în introducere la programul de lecturi din opera poetului, Felix Caroly, de la Teatrul Tineretului, a recitat o poezie programatică, definind idealul etic al poetului *Cânticelor țigănești* și al *Laudelor*, după care actorul Constantin Codrescu, de la Teatrul «Constantin Nottara» a dat viață sugestivei *Tristă e viața de mort*. Piesa de cea mai mare popularitate a «cânticelor», celebra baladă *Rică*, s-a bucurat de interpretarea plastică și sugestivă a artistului emerit Fory Etterle. Felix Caroly l-a mimat pe celebrul Rică, fantele din Obor. Lucia Cristian, de la Teatrul Municipal, a recitat Cântec de poterași, după care Constantin Codrescu a interpretat o poezie apărută în *Laude*, și anume *Pruncul*. O nouă poezie, rod al muncii poetului în anii de după Eliberare, a recitat Fory Etterle, iar în final Constantin Codrescu a recitat binecunoscuta poezie *Vasile Roaită*. Poetul Miron Radu Paraschivescu a citit, ca un omagiu

adus partidului, poemul Dedicăție. Un aport substanțial a adus la reușita serii de poezie regizorul și actorul Val Săndulescu. Viitoarea manifestare de acest fel va fi închinată lui Vladimir Maiakovski”.

25 martie

• În „Contemporanul“, la rubrica (o rubrică ocazională, cu apariție intermitentă) de note intitulată „Literatură“, echipa redacțională de la „Steaua“ (care fusese ținta unor aspre muștrări din partea factorilor oficiali de „îndrumare“ ideologico-literară) primește o „notă bună“, temperată însă de unele rezerve și recomandări: „Ultimele numere ale revistei «Steaua» poartă amprenta unui reviriment al spiritului critic în exegeza literară, — ca urmare a apariției articolului din «Scânteia» [este vorba de articolul *Împotriva tendințelor apologetice în critica literară și artistică*, apărut în «Scânteia» nr. 4635, din 23 septembrie 1959 – n.n.] — iar în domeniul beletristicii sunt de asemenea vizibile eforturile de a apropia creația de realitatea epocii noastre. Faptul este îmbucurător pentru o revistă care a avut în diferite perioade alunecări spre evazionism în poezie și spre subiectivism în critica literară. Poeții revistei acordă mai multă atenție prefacerilor adânci ale vieții contemporane, străduindu-se să exprime, prin formele specifice ale liricii, sensibilitatea omului contemporan, constructor al socialismului. Un exemplu, între altele, ni-l oferă Aurel Rău, prin poemul *Constructorii, noaptea*, apărut în numărul 1/1960 al «Stelei». Am exagera însă dacă am spune că în paginile revistei nu mai apar versuri în care notația panteistică și decorativă abundă, în care imagismul gratuit estompează patosul ideilor. Asemenea versuri mai apar încă, și în acest sens revista trebuie să-și concentreze eforturile pentru a lega și mai intim creația poetică de realitatea zilelor noastre, căutând totodată modalitățile lirice cele mai accesibile. Realismul socialist, se știe, se caracterizează printr-o pluralitate de stiluri în creația artistică, însă are un ax unic, și acesta este conținutul ideologic, viziunea marxist-leninistă asupra lumii. Dacă un poet utilizează cu preponderență sugestia și aproximația în locul mijloacelor directe, cantabile (așa cum arată, într-un articol despre poezie, Aurel Rău), condiția este ca imaginea lirică să nu rămână absconsă, ca viziunea asupra lumii să fie clară. În pastelistica lui Petre Stoica, de pildă, efortul de a clarifica mesajul social-politic este încă minor în raport cu necesitățile reale ale poeziei militante. În domeniul criticii, efortul de a îndrepta exegeza pe calea criticii științifice, marxiste, se face simțit într-o serie de articole, cronici și recenzii, așa cum sunt articolele despre specificul poeziei de Victor Felea, *Discuții despre poezie* de Aurel Rău, cronica lui Matei Călinescu la volumul de versuri *Întreg și parte* de Veronica Porumbacu și altele. Totuși revista nu s-a preocupat îndeajuns de problemele esențiale ale literaturii noastre, n-au apărut în ultima perioadă articole sintetice în care să fie dezbătute, de pildă, aspecte ale epicii contemporane. Revista s-a mulțumit să publice cronici și recenzii, unele

dintre ele remarcându-se printr-un spirit sentențios, în defavoarea celui analitic, după cum s-a semnalat în presa literară. Alteori, ca în articolele despre specificul poeziei de Victor Felea, lipsesc exemplele, discuția purtându-se aproape exclusiv pe terenul definițiilor. [...] «Steaua» trebuie să acorde mai multă atenție problemelor esențiale ale literaturii realismului socialist, iar în domeniul creației artistice trebuie să se îndrepte cu mai mult curaj spre actualitate, – cu tot ce presupune această cerință “. Textul notei nu e semnat. □ Tot sub rubrica „Literatura“, în același număr al revistei, un text (semnat P. A.) vizează – după cum se indică în titlu – *Critica literară din „Tribuna”*. Observațiile și recomandările sunt în tonul epocii, este elogiată intervenția lui Mircea Zăciu în privința clarificării unor chestiuni ținând de analiza sămănătorismului, sunt consemnate aprobativ contribuțiile unor Radu Enescu, Dumitru Isac, Ion Lungu la elucidarea subiectului construcției romanului, meritul acestora „de a fi ridicat problema specificității acestui gen de creație și de a fi semnalat unele deficiențe în construcția unor romane contemporane“, precizându-se și că: „Discuția s-a concentrat în jurul *Barierei* lui Teodor Mazilu. [...] Uneori cu reveniri și insistențe nejustificate.[...]“. Lui Radu Enescu i se reproșează că, într-o cronică (intitulată *Cântece noi din instrumente vechi*) „execută» într-un mod cu totul abuziv volumul de versuri *Cântece de veghe* de Eugen Frunză“. În încheiere, este formulată următoarea remarcă: „Revista îngăduie încă să mai apară unele note ireverențioase la adresa unor scriitori: lupta de idei eșuează în astfel de cazuri într-o deplorabilă răfuială mărunță, străină de climatul muncii noastre”. □ Un amplu, încâlcit și fastidios articol intitulat *Semnificația leninistă a conceptului de „frumos”* publică George Munteanu; concluzia este de o platitudine rară chiar și în epocă: „(să unească simțirea, gândirea și voința poporului, ridicându-l spre mai bine)», – în această formulă lapidară e condensată semnificația profundă și profund inovatoare pe care o atribuia Lenin frumosului, așa cum a adeverit-o timpul, prin apariția și dezvoltarea realismului socialist“. □ Al. Philippide semnează articolul *Spre o definiție a artei literare*, în care glosează asupra raportului dintre talent și meșteșug. „Arta literară“ ar fi tocmai „[...] putere[a] de a alege tocmai ceea ce trebuie (care putere și ea se dezvoltă, se perfecționează, se rafinează prin exercițiu, studiu, lectură și, în aceeași măsură, prin cunoașterea vieții, fără de are orice talent e bicisnic și orice meșteșug e o moară care macină viață –, această însușire de a alege ar putea să fie prezentată drept un principiu al acestei măiestrii artistice de care se vorbește atât de mult în publicistica noastră, pe care atâtă critici o recomandă și care ar trebui, în sfârșit, să fie definită, nu numai pomenită.[...]“. □ Sub semnătura lui Eugen Blideanu, „directorul Direcției pedagogice din Ministerul Învățământului și Culturii“, apare articolul intitulat *„Luceafărul“ și unele probleme ale școlii*, în care sunt expuse, detaliat, „considerații asupra manualelor de istoria literaturii române“, făcându-se referire la consfăturile organizate de redacția

revistei „Luceafărul“ cu profesorii și elevii din orașele Craiova și Ploiești. Autorul articolului apreciază că amintitele consfătuiri au avut rezultate utile, însă critică vehement inițiativa revistei „Luceafărul“ de a da cuvântul elevilor în chestiunile discutate și de a le reproduce și sprijini propunerile și sugestiile. Pe de altă parte, în context, sunt amintite responsabilitățile și „vinile“ diferitelor instituții, ca, de pildă în acest pasaj. „[...] Apariția cu întârziere a manualelor școlare de istoria literaturii române se datorește în mare parte faptului că n-a existat un tratat de *Istoria literaturii române*, care să prezinte în mod științific reconsiderarea întregii noastre literaturi în lumina învățaturii marxist-leniniste. Un astfel de tratat ar fi avut o mare însemnătate pentru întreaga noastră cultură și ar fi constituit în același timp pentru școală un ajutor prețios, întrucât, pe baza lui, s-ar fi putut elabora mai ușor manualele școlare. Institutul de teorie literară și folclor, care a avuta sarcina să elaboreze *Istoria literaturii române*, n-a publicat până în prezent nici măcar tezele. Câteva articole apărute în presă în legătură cu intenția elaborării unui astfel de tratat, ca și unele discuții fără concluzii clare, n-au putut ajuta prea mult procesul de realizare a programelor și manualelor de istoria literaturii române“.

26 martie

- În „Scânteia” un scurt articol nesemnificativ consemnează apariția, în paginile „Gazetei literare”, a unui fragment de roman al lui Marin Preda („cunoscut îndeosebi ca un excelent zugrav al vieții satului”), intitulat *Vizita mamei*, care se bucură de o primire elogioasă, fiind apreciat pentru „veridicitatea și prospețimea lui” și pentru măiestrită construcția a figurii protagonistei, o tânără profesoară care reușește să depășească, prin muncă perseverentă, problemele suscitade de neînțelegerile din viața de cuplu: „Asemenea celorlalte opere ale prozatorului, atât de prețuite de cititori, și pe drept cuvânt, fragmentul de roman cucerește îndeosebi prin ascuțimea observării stărilor sufletești ce însoțesc manifestările personajului.”

29 martie

- În „Scânteia tineretului”, apare articolul *Etica tânărului critic literar* semnat de Al. Oprea, o analiză detaliată a profilului moral și intelectual pe care tânărul critic literar l-a afișat de-a lungul timpului: „N-avem de loc intenția să milităm împotriva luptei de opinii, dimpotrivă, suntem pentru polemicele cele mai ascuțite, cu o singură condiție: ca acestea să se desfășoare de pe poziția intereselor generale ale literaturii noastre. La început citam articole care au luat atitudine față de problemele majore ale frontului literar. Dar față de forțele tinerilor ele sunt încă destul de puține. Presa de partid a atras atenția asupra lipsurilor ideologice dintr-o seamă de cărți, asupra deficiențelor din diferite sectoare ale creației artistice. Tinerii critici au preferat însă să se războiască pe terenuri mai puțin „accidentate”, n-au dovedit îndrăzneala în primele linii ale

frontului literar. Iar orgoliul despre care am vorbit se exercită uneori în chestiunile mărunte și nu în cele esențiale. În ședință s-a dat exemplul unui tânăr care a admis să i se introducă obiecții cu care nu era de acord, la adresa unor persoane numai pentru a-și vedea articolul apărut. Nu este vorba aici numai de sentimentul mândriei și demnității personale, ci în primul rând de moliciune ideologică, de lipsa unei fermități principiale. Nu poți să devii un critic marxist dacă adevărurile literaturii noastre nu-ți devin crezuri ale sufletului și ale inimii, pe care să le aperi cu toată îndrăzneala comunistă...”.

31 martie

● Pe prima pagină a numărului 14 al „Gazetei literare“, Silvian Iosifescu semnează articolul *Leninismul și estetica* (cu subtitlul „Învățând de la Lenin“; este prima parte a articolului, următoarea va apărea în numărul 15 al „Gazetei literare“): „Niciunul dintre clasicii marxism-leninismului nu a scris tratate de estetică. Nu avem în acest domeniu lucrări sistematice și de ansamblu corespunzând cu *Capitalul*, *Imperialismul*, *stadiul cel mai înalt al capitalismului*, *Materialism și empiriocriticism*. Dar accentuând importanța artei, locul ei în viața socială, Marx, Engels, Lenin au revenit cu prilejuri foarte diferite asupra problemelor esteticii”. □ E publicată cronică, elogioasă, a lui Paul Georgescu la volumul *Energii. Schițe, de Radu Cosașu*, recent apărut: „Cosașu are o viziune proprie, schițată de abia, desigur, dar are; așa cum are și o problematică interesantă, contemporană, majoră. Cronicarul — care nu se poate mulțumi cu suma aritmetică a părților pozitive și părților negative — vede într-o carte (mai ales a unui începător !) ceva mai mult și anume, posibilitatea unei dezvoltări viitoare sau posibilitatea unor drumuri închise. Nu trebuie să încurajăm confuzia care vrea să suprapună noțiunile de critic literar și cititor. Sferele lor au un teren de interferență, dar criticul literar nu este un cititor fiindcă acesta e un consumator de valori, pe când criticul, creator el însuși, are răspunderea morală a dezvoltării viitoare a literaturii. Eu văd în volumul de față al lui Radu Cosașu prefigurarea unui scriitor contemporan al actualității și aceasta mă interesează mai mult decât orice“. □ În același număr de revistă, în cadrul seriei de texte despre Arghezi (fragmente din viitorul volum, publicat în 1961, la Editura pentru literatură, în colecția „Mica bibliotecă critică“) semnate de M. Petroveanu, apare cel intitulat *Viața ca joc?*: „Prin latura ei critică, așa-numita soluție estetică propusă în «Hore» nu poate fi asimilată cu jocul de gratuități specific estetismului de tip aristocratic sau intelectualilor burghezi, amatori de o artă fără consecințe. Menționăm în aceeași ordine de idei că și ca artist —, Arghezi și-a luat o mică revanșă aspra obtuzității și impotenței pretențioase și arogante în materie de artă. Ce altceva reprezintă săcăiala și glumele lui «Moș Pârțag» căruia, cu o mărinimie malițioasă, poetul îi făgăduiește podoabe ridicole: «Hâtrule, nu e niciun /Mijloc să te mai îmbun ?/ Taica ți-ar drege și ție / Vreo chivără, vreo tichie, / Când ai vrea în arătare/

Să ieși mândru și călare»? (*Horă de hâtru*). În această perspectivă credem că și smerenia artistică a poetului nostru, insistența sa asupra modestiei și perseverenței de meșteșugar anonim pe care trebuie să o manifeste creatorul, e tot un mijloc de a evita destinul lamentabil al artistului burghez grandilocvent și găunos, un mijloc de luptă împotriva mitului individualist a unei arte lipsite de orice contingență cu munca de rând a omului“. □ Sub genericul „Probleme de istorie literară“, și cu subtitlul explicativ, în chenar, „Lupta realismului cu diversiunea“, apare articolul lui Al. Săndulescu **Discuție despre sămănătorism**: „Cum remarca și G. C. Nicolescu, sămănătorismul s-a constituit în curent literar, continuând o pseudotraditie, tratând teme deja existente (evocarea trecutului istoric, viața satului, natura) pe care însă le mistifică, orientându-le în direcția scopurilor sale politice diversioniste. Așa se face că anumite înclinații individuale ale scriitorilor sunt captate de Iorga și folosite ca argumente pentru «direcția» sa literară. Patriotismul lui Iosif, spaima de capitalism a lui Gârleanu — trăsături pe care nu le declanșase Iorga și sămănătorismul, — sunt încurajate și destinate unei finalități, de care autorii s-au văzut, cel puțin în parte, străini până la urmă. În această măsură se poate spune că cei doi scriitori au servit curentului literar sămănătorist «modelele», nu celebre, dar onorabile, cărora li se face o mare publicitate (Vd. Articolul lui Iorga despre vol. *Bătrânii* de E. Gârleanu: «Boierimea de țară care se duce»). Totuși, lupta dintre tendințele realiste și diversiune se declară din capul locului prin însuși faptul că nu toate poeziile lui Iosif, de pildă, confirmă practic teoriile lui Iorga, ca să nu mai vorbim de povestirile lui Sadoveanu, cărora directorul le dădea interpretarea tendențioasă, voită. Presiunea sămănătoristă se exercită asupra fiecăruia, dar cu rezultate profund inegale. Receptivitățile sunt deosebite, ceea ce ne știe explică de ce unii, ca D. Anghel sau P. Cerna, sunt așa de puțin influențați de sămănătorism, și de ce alții, ca cei mereu citați, lasă o bună parte a operei lor în unda tulbure a curentului“. □ În același număr, pe prima pagină, sub supratitlul generic comun „Probleme ale literaturii pentru copii“, sunt tipărite (cu continuare în interiorul revistei) articolele **Observații asupra romanului**, de G. Dimisianu, și **Pe marginea unei discuții**, de Matei Călinescu. În articolul său, G. Dimisianu tratează, cu exemplificări concrete, despre romanul de aventuri destinat (foarte) tinerilor cititori: „Depășind vârsta basmelor, copilul se îndreaptă mai ales spre roman, unde e atras de bogăția întâmplărilor, și mai puțin spre schiță sau nuvelă. Lectura primelor romane corespunde așadar unei perioade hotărâtoare în formarea gustului estetic, a deprinderilor cetățenești. E lesne de înțeles că predilecția proaspătului cititor de romane se îndreaptă, din motive cunoscute, mai ales spre cartea de aventuri. Acest gen cunoaște, la noi, o înviorare explicabilă în primul rând prin conținutul său nou, prin problematica majoră pe care o ridică“. G. Dimisianu examinează critic trei cărți pentru copii sau adolescenți apărute în ultima vreme — *Întoarcerea pescărușului* de Vladimir Colin, *Cei de la Crisanta*, de

Gica Iuteș și *Cartea cu ochi albaștri*, de Octav Pancu-Iași —, formulând diferite observații și recomandări: „Romanul actual pentru copii trebuie să aspire la o astfel de reflectare amplă a realității noastre, în nici un caz simplificată până la schematism — cum se face adeseori sub pretextul accesibilității. Scriitorii noștri trebuie să descrie în cărțile lor adresate copiilor și tineretului istoria contemporană, lupta pentru socialism în toată amploarea ei“. În articolul său, Matei Călinescu polemizează cu Vladimir Colin, autor al unui articol triumfalist despre literatura nouă pentru copii, apărut tot în „Gazeta literară“: „Confruntarea părerilor critice asupra unui domeniu literar până nu de mult ignorat cu desăvârșire, și pe nedrept, poate ajuta într-o mare măsură operației de selecție a valorilor autentice, atât de necesară în ceea ce privește literatura pentru copii. Spunem atât de necesară, pentru că acest sector al literaturii noastre se resimte încă din pricina unor mai vechi preconcepții care, chiar dacă nu sunt declarate, persistă încă în mentalitatea unora care cred că poezia pentru copii e forte utilă, își propune țeluri nobile, dar rămâne, oricum, un gen minor prin excelență, neserios aproape, cu posibilități estetice restrânse tocmai din pricina «specificului» ei. Un atare mod de gândire — profund eronat — favorizează o anumită inerție, o anumită comoditate intelectuală a unora dintre cei care scriu pentru copii și care își închipuie că activitatea lor în acest domeniu nu implică cine știe ce răspunderi, că o volubilitate familiară — cel mai adesea afectată — sau o infantilizarea grațioasă a tonului, sunt suficiente pentru a suscita interesul cititorului-copil. Aici e necesară o precizare esențială. Nimeni nu va nega că în anii socialismului, nivelul general al poeziei pentru copii — ca și al întregii noastre literaturi — a crescut simțitor. Suntem departe de agramatele gingășii (care serveau adesea la educarea copilului în spiritul unor idei nocive), suntem departe de absurditățile rimate din «Universul copiilor», de toată acea penibilă maculatură alimentată de condeie ratate sau de sollicitudinea duioasă a unor doamne din lumea «bună» cu vagi bovarisme literare. Dar succesele realizate până acum de noua poezie pentru copii nu trebuie să ne facă să neglijăm lipsurile care mai există încă în acest domeniu. Iată de ce punctul de vedere exprimat cu vehemență polemică de Vladimir Colin (în articolul «Perspectiva criticii» din ultimul număr al «Gazetei literare») ni se pare greu acceptabil. Oare e poate vorba, în ceea ce privește poezia pentru copii din ultima vreme, de «pădurea unor opere valoroase», care «se înalță chiar sub ochii criticului»?“. □ Apare partea a doua a articolului lui Eugen Simion *Tradiție și inovație în roman*: „Problema dacă un romancier trebuie să-i ofere cititorului concluzii sau numai sugestii, este cu totul colaterală. Eugen Barbu are în vedere [în articolul *Opinii despre tehnica romanului*, publicat în „Viața românească, nr. 6/1957 – n.n.] și o tehnică față de cititor, gândindu-se la posibilitatea de a-l antrena și de a-l face, pe cât este cu putință, un element activ, să devină erou și să caute soluții: «Cititorul modern trebuie hărțuit, trebuie ațâțat și sunt permise orice mijloace». Captarea

afectivității cititorului se bazează totuși pe ceva constituit, durabil, pentru că el vrea să se rezeme pe certitudini: antrenarea, «hărțuiala» nu înseamnă altceva decât a-i ține mereu spiritul treaz pentru a putea urmări evoluția conflictului. Cu privire la compoziție, Eugen Barbu remarcă, în același articol, că romanul modern ar cuprinde, printre alte modalități, și pe aceea a aglomerării de secvențe, legate prin «cârlige». Țin să precizez că, în accepția modernă a cuvântului roman, intră și această aglomerare de nuvele, legate între ele prin «cârlige» nevăzute, cum, ar fi repetiția unei expresii, apariția în planul doi a unui personaj secundar chiar, ca să nu mai înșir și alte procedee. Aceasta presupune însă o dizolvare a compoziției, căci oricât de multe nuvele ai pune cap la cap, nu iese un roman rotund, cu o intrigă, cu o evoluție convingătoare a personajului; în fine, în astfel de secvențe înnodate nu se poate concentra o dialectică a sentimentelor, o condiționare între logica caracterelor și logica socială. Lipsesc tocmai *unitatea și continuitatea* proceselor psihologice și, în acest caz, romanul modern astfel conceput se dovedește sub posibilitățile sale reale. Exemplul elocvent îl oferă însăși *Groapa* lui Eugen Barbu, a cărei modalitate epică autorul o justifică. *Groapa* nu este însă un roman, ci numai o înlănțuire de episoade”.

[MARTIE]

● „O discuție la «Masa rotundă»” a „Vieții românești” este publicată în numărul 3 al acestei reviste. Dezbaterea are tema ***Critica literară și școala***. La discuții au participat „unii membri ai redacției”, fără să se precizeze numele lor, și nouă profesori de la diferite licee („școli medii” din București. Temele lansate în discuție au fost: *Cum sprijină critica și istoria noastră literară predarea literaturii române în școli?*; *Ce efecte are diversitatea de opinii în materie de critică și teorie literară asupra predării istoriei literaturii în școli?*; *Există lacune în studiile de istorie literară de azi și cum ar putea fi ele remediate?*; *Cum s-ar putea realiza o apropiere mai strânsă între școală și critici?*; *Stilul criticii literare*. Redăm doar un scurt pasaj din aceste dezbateri. O profesoară face următoarea observație: „În manual simbolismul este prezentat în bloc ca un curent diversionist, reacționar. Elevilor le-a căzut în mână opera lui Minulescu. Unii mi-au citit câteva poezii de Minulescu și m-au întrebat: Ce părere aveți tovarășă profesoară? A trebuit să părăsesc poziția aceasta nediferențiată și explicându-le tendințele evazioniste ale poeziei să le arăt și anumite calități ale formei”. Răspunsul „Redacției” este prompt: „Simbolismul este un curent reacționar”. □ La rubrica „Pe drumul realismului socialist”, Cornel Regman analizează activitatea literară a lui Geo Bogza. □ Horia Bratu susține „Cronica literară” din acest număr cu articolul ***Teoria romanului și analiza lui***, în care analizează două cărți recente despre roman: Dumitru Micu, *Romanul românesc contemporan*, și Silviu Iosifescu, *În jurul romanului*. Horia Bratu evidențiază meritele „utilitare” ale studiului lui

Dumitru Micu și respinge, oarecum amenințător, o observație făcută de Eugen Simion în această privință, reproducând-o în textul său: „«A reduce importanța lui numai la utilitate, (așa cum au sugerat unii comentatori) – scrie de pildă tânărul critic Eugen Simion – înseamnă a face abstracție de analizele concrete, a te mărgini la chestiuni adiacente, lăsând să scape substanța intimă a cărții». Nu am vrea să-i facem șicane lui Eugen Simion pe tema sensului pejorativ pe care-l capătă în concepția sa noțiunea de «utilitate», atunci când se referă la un volum de critică marxistă”. □ La rubrica „Scriitori și curente”, Dumitru Micu continuă articolul Poporanismul a cărui primă parte fusese publicată în numărul din februarie. □ Vasile Nicorovici și Eugenia Tudor contribuie la realizarea rubricii „Teorie și critică”, semnând articolele *Pasiunea de a descoperi*, respectiv *O problemă de stil în proza tinerilor*. □ Printre semnatarii recenziilor din cadrul rubricii „Cărți noi”, se află Eugen Simion, cu o prezentare a romanului *Cazul doctor Udrea*, de Ben Corlaci. □ În secțiunea dedicată creațiilor originale, Nicolae Țic publică un fragment de roman, intitulat *Ora șase* (în care, conform prezentării care însoțește fragmentul, „inițiativa comuniștilor de a introduce noi metode de muncă” întâmpină împotrivirea câtorva elemente înapoiate, descompuse moralicește, care încearcă prin diverse manevre să-i compromită pe comuniști”), alături de poezii semnate de Al. Andrițoiu (*De dragoste, Cartea cu amintiri, Execuție*), Florența Albu (*Oțelarii*), Ion Gheorghe (*Construcții*) și alții.

APRILIE

1 aprilie

● În numărul 14 al revistei „Contemporanul”, personalitatea și creația poetică, activitatea de eseist, prefațator, traducător ale lui Al. Philippide sunt comentate elogios de Dan Hăulică, într-un articol intitulat *A. A. Philippide*: „Intelectual profund, Al. A. Philippide a înțeles că truda creatorului n-are a fi o distilare de serbede esențe, după cum o voiau diversele purisme; ci, dimpotrivă, trebuie să zămislească realități de neștirbită plenitudine, opere de generoasă substanță. [...] Acest om de cultură ia parte, astăzi, cu experiența sa întinsă, la discuțiile menite să elucideze probleme gingașe ale meșteșugului; cercetează *Stilul criticii*, semnalând întrebuintarea abuzivă a unor termeni, condamnând vorbele goale de miez. Nu se lasă impresionat de zgomotul inovațiilor îndoielnice, de ceea ce rămâne *simplă ingeniozitate*. Pentru că e convins de acest adevăr, pe care-l formula răspicat în 1920, într-un articol unde combătea modernismul: «Platitudinea nu se poate acoperi cu expresii nouă, după cum nu se poate scuza când aplică cu sânguință rețeta clasică» etc.). □ Eugen Simion se ocupă, în spațiul unei singure cronici, de două cărți pentru copii: *Seri albastre*, de Costache Anton, și *Cei de la Crisanta*, de Gica Iuteș.

- Amintindu-și, în nr. 7 (42) al „Luceafărului”, de *Mărțișor*, Barbu T. Arghezi are convingerea că fără el, „multe pagini de literatură n-ar fi apărut niciodată”, principiul creator exprimat de poet fiind acela că „ideea trebuie muncită mult pe hârtie. Ți trebuie timp și răgaz sufletesc... În literatură e bine să nu te grăbești...” Acolo, la Mărțișorul ridicat în mai mult de 20 de ani, se adunau și se pierdeau în povești N. D. Cocea, V. Demetrius, Dem. Theodorescu, Gala Galaction și I. C. Visarion, împreună cu T. Arghezi. Acolo a început Mitzura să deprindă tainele desenului și tot acolo timpul și-a rătăcit clipele. □ În același număr al „Luceafărului”, Ion Lăncrăjan publică povestirea *În toiul iernii*. □ În articolul intitulat *Tinerețe, cultură, voieșie*, Pompiliu Marcea mărturisește cu bucurie că, luând parte la organizarea întrecerii artistice studențești de la Casa de cultură a studenților „Grigore Preoteasa”, are șansa de a-și retrăi, alături de tinerii unui prezent glorios, o nouă adolescență, „lipsită de condițiile mizere de acum 20 de ani.”

2 aprilie

- În „Scânteia tineretului”, Eusebiu Camilar publică articolul *Un moment de mare frumusețe*. Căsătoria este definită în termeni lirici ca „unul din monumentele frumoase, monument ridicat Iubirii, societății omenești și valurilor fremătătoare ale vieții. Oamenii trecuți ceva mai de mult prin înflăcăratele vaduri ale tinereții, își amintesc cu nostalgie de ziua când s-au luat de mână cu iubitele și s-au înfățișat celor ce oficiau unul din cele mai solemne dintre acte, căsătoria. Am avut atunci un sentiment înalt și profund, de întemeietori, sau de temerari hotărâți să ia împreună în piept vânturile lumii și - să le biruie împreună...O spun, că multora ni s-a părut întreg pământul mai frumos în ziua aceea, iar dacă acest eveniment s-a petrecut într-o primăvară, ne-am putut asemăna cu berzele și cu rândunelele, și unele și altele vrednice întemeietoare de cuiburi” etc. ...

- „Scânteia” publică două poezii de laudă la adresa patriei socialiste și a comunismului, semnate de Traian Coșovei (*La noi*) și de Ilie Constantin (*Comunism*). □ Pe aceeași pagină, într-un reportaj intitulat *Mă urmărește o melodie*, Maria Banuș se entuziasmează de realizările minerilor din Valea Jiului, care, după munca în mină, găsesc timp să urmeze cursurile liceale la seară, ba chiar să execute gravuri artistice, și cărora le creionează portrete sărbătorești.

7 aprilie

- În „Gazeta literară” (nr. 15), pe prima pagină, Dumitru Corbea publică, sub titlul *Tudor Arghezi*, un articol omagial, elogios, închinat personalității scriitorului, anticipând aniversarea a 80 de ani de viață a poetului. În finalul articolului, sunt citate din T. Arghezi fraze favorabile rolului conducător al partidului unic din epocă: „Dar muncitorimea nu putea birui fără o conducere,

fără o organizare, fără partidul său marxist-leninist. Și lucrul acesta esențial nu-i scapă lui Tudor Arghezi când vorbește de partidul clasei muncitoare: «Partidul era însăși conștiința vie a poporului, apărătorul intereselor lui vitale, statul major al revoluției în pregătire. Partidul știe și cum va începe și cum va fi sfârșitul. Nu se putea să nu izbutească o luptă la care se ridica întregul popor muncitor condus de partidul clasei muncitoare revoluționare, de un partid luminat de o concepție clară, înaintată a vieții, cu o putere de sacrificiu încă necunoscută și cu o rețea de energii proaspete, desfășurată în uzine, fabricile și atelierile din toată țara.»⁴. □ Sub titlul *Din turnul vremii*, Boris Buzilă scrie un comentariu despre două volume recente ale poetului Eugen Frunză, și anume *Cântece de veghe* și *Oameni și câști*, cu aprecieri în general favorabile, deși relativ reținute, convențional-binevoitoare, scopul principal al textului părând să fie cel de a-l «apăra» pe autorul «oficial», cu mare trecere pe lângă autoritățile culturale și forurile de partid, însă detestat de scriitorii valoroși și de criticii onești, împotriva atacului reprezentat de cronica semnată de Radu Enescu în „Tribuna”:⁵ „Poezia pe care o cultivă autorul *Cântecelor de veghe* solicită cu necesitate gesticulația largă, timbrul retoric, în ciuda faptului că ea tinde să se realizeze pe un amplu registru poetic, de la pamfletul politic la meditația lirică. [...] Comunicând cu cititorii de la înălțimea tribunei, Eugen Frunză a înțeles că oratorul care folosește fraze generale, expresii ofilite, riscă să nu se bucure de atenția auditorului. Eforturile sale în direcția lărgirii registrului poetic și a perfecționării mijloacelor de expresie sunt vizibile. Iată de ce socotesc că Radu Enescu, în cronica sa din “Tribuna”, cercetează poezia lui Eugen Frunză cu un zel destructiv, care vedește, de fapt, înțelegerea deformată a combaterii tonului apologetic în critica literară. [...] Pașii înainte, vizibili în paginile acestor cărți, îmbogățesc experiența poetică a autorului *Cântecelor de veghe*, obligându-l în același timp la o folosire mai eficientă a tuturor modalităților poetice. Eugen Frunză are datoria să ridice poezia publicistică de tribună la un nivel artistic mai înalt”. □ Paul Georgescu semnează cronica literară referitoare la volumul lui Eugen Luca *Dimineața de Mai*, al cărei text demarează cu o observație vizând nu cartea aflată în vizor, ci politica editorială a momentului: „E.S.P.L.A. avea o idee excelentă lansând colecția «Luceafărul», numai că și-a uitat de ea și aceasta e grav, fiindcă dezvoltarea vestitului gen scurt nu se poate face numai prin exhortații ale criticii. Este oare posibil să lansezi o nouă colecție (acum nu mai e nouă...) fără o periodicitate anumită, o colecție care arbitrar e întreruptă...un an întreg! E.S.P.L.A. trebuie să pună capăt grabnic acestei situații. [...] Firește, Remus Luca n-are nici o vină aici și mă va ierta de această incursiune (căutam de mult un pretext...), cum mă va ierta, poate, de întârzierea în recenzarea nuvelei sale de care, nu știu de ce, critica nu s-a preocupat aproape de loc.” □ Același număr publică un comunicat intitulat *Plenara comitetului Uniunii Scriitorilor*: „Zilele acestea s-au ținut lucrările plenarei lărgite a Comitetului de

conducere a [sic!] Uniunii Scriitorilor din R. P. Română. În cadrul plenarei, tov. Zaharia Stancu a prezentat raportul Biroului Uniunii Scriitorilor «cu privire la situația literaturii noastre pe anul 1959 și perspectivele ei de dezvoltare». Raportul a fost urmat de vii discuții la care au participat numeroși scriitori vârstnici și tineri, printre care: Victor Eftimiu, V. Em. Galan, Titus Popovici, Panaitescu-Perpessicius, Nagy Istvan, Eugen Barbu, Eugen Jebeleanu, Alexandru Philippide, Dumitru Mircea, Eusebiu Camilar, Demostene Botez, Szemler Ferenc, Dan Deșliu, Radu Tudoran, Ion Marin Sadoveanu, Al. Andrițoiu, Horia Lovinescu, Ov. S. Crohmălniceanu, Anton Breitenhofer, Al. Jebeleanu, Maria Banuș, D. Ignea, Aurel Mihale și alții. În încheierea discuțiilor a luat cuvântul tovarășul Mihai Beniuc. Atât raportorul cât și participanții la dezbateri au arătat că anul literar 1959 a fost un an bogat; în întâmpinarea celei de-a XV-a aniversări a eliberării patriei noastre au apărut mai multe opere literare care s-au bucurat de prețuirea publicului cititor. [...] Plenara a luat o serie de măsuri organizatorice. Secretariatul Uniunii a fost reorganizat în felul următor: Mihai Beniuc, prim secretar, Zaharia Stancu, Nagy Istvan, Aurel Baranga, Aurel Mihale, secretari. Au fost aleși ca membri ai Biroului Uniunii Scriitorilor: Eugen Barbu, Anton Breitenhofer, Kovacs György, Cicerone Theodorescu“. De altfel, în acest număr, revista publică, sub titlul, *Cu privire la situația literaturii noastre pe anul 1959 și perspectivele ei de dezvoltare*, „raportul prezentat de acad. Zaharia Stancu la plenara lărgită a Comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor din Republica Populară Română“ (**vezi Anexa**) □ În continuarea ciclului de articole publicate sub genericul „Învățând de la Lenin“, Silviu Iosifescu semnează partea a II-a a textului *Leninismul și estetica*: „Teoria leninistă a reflectării rezolvă contradicția veche dintre cunoaștere și specificitate. N-o rezolvă concesiv, acordând un anumit spațiu emoției și imaginației, ci cu aceeași armonioasă unitate cu care clarifică marile probleme filozofice. Pornind de la faptul fundamental că arta generalizează și ea, că e gândire în imagini, explică importanța pe care o au emoția și imaginația prin modul specific de a generaliza. Din generalizarea artistică, inseparabilă de concretul individual, izvorăște și diferențierea și intensitatea superioară a afectului și imaginației. Raportul dintre cunoașterea prin imagini și accentul pus pe afect și fantezie capătă, astfel, necesitate, nelăsând spații vagi pe care să poată încolți estetismul. Consecințele acestei poziții estetice pentru critică, istoria literară ori practica pedagogică sunt esențiale. Planul cunoașterii și cel al specificității nu pot fi separate, sun fațetele aceluiași fenomen. Putem, eventual, cerceta separat, din interese didactice, concepția despre lume a unui scriitor și personalitatea lui artistică. Dar separarea efectivă a problemelor înseamnă reîntorcerea lui la un mod vechi și neștiințific de a face critică ori pedagogie. Lucrul nu e ușor, se știe. Analiza de tip sociologist și cea estetistă, chiar dacă simulează atenția pentru amândouă planurile, se ocupă, de fapt, doar de unul și sunt operații mai ușoare. Dar tot ce s-a creat

serios în critica ultimului deceniu înseamnă maturizare treptată în cercetarea și aprecierea conținutului de idei — deci a valorii de reflectare — făcută în termenii specifici artei. Situația inversă explică de ce s-au înfundat cercetări pornite inteligent și cu finețe. Un exemplu: Se știe voga — explicabilă și ca o reacție împotriva unor vulgarizări — pe care a avut-o acum câțiva ani investigarea specificului artistic. Concepute de cele mai multe ori formal, căutând un timbru pur și unic care să diferențieze pe Jebeleanu de Beniuc sau de Maria Banuș, observațiile deveneau împerechere de adjective, clădiri șubrede care nu rezistau la o privire mai atentă, fiind la fel de potrivite sau nepotrivite pentru diverși alți poeți. Cu toată finețea unor analize, calea adjectivală nu putea descoperi decât un specific extrem de nespecific“. □ Șerban Cioculescu semnează, sub rubrica „O carte pe săptămână“, o recenzie a recent publicatei, într-o nouă traducere („În românește de Radu Albala, cu un «Cuvânt înainte» de P. P. Panaitescu și cu notă asupra metodei de editare. «din partea traducătorului», E.S.P.L.A., 1960“) lucrării lui Dimitrie Cantemir *Viața lui Constantin Cantemir*: „Științific prezentată, într-o traducere mai îngrijită decât cele precedente și cu o introducere substanțială, scurta lucrare a lui Dimitrie Cantemir apare într-o editură literară. Ca o operă de imaginație. Ca un roman, să zicem. Să fie acesta un reproș ? Nicidecum. Așa se și cuvenea. Scrierea întâiului istoric român e o apologie a modestului său părinte, menită să ofere ambițiosului ei autor încă un titlu în scaunul ereditar al țării lui, garantat prin semnătura lui Petru cel Mare“.

8 aprilie

● În „Contemporanul“, Al. Philippide semnează eseul *Stăpânirea limbii*: „Considerarea în chip mistic a limbii duce la fetișismul cuvântului, Despre un poet care s-ar conduce după acest fals principiu (și puțini poeți scapă cu totul de această ispită) s-ar putea spune ce spun Marx și Engels în *Ideologia germană* despre Max Stirner, propovăduitor paroxistic al egocentrismului, îmbătat de egotism, și anume că «a pornit în căutarea unui cuvânt care în calitate de *cuvânt* să înceteze de a mai fi simplu cuvânt și care să indice într-un mod misterios, supralingvistic, ieșind din limbă, adevăratul obiect pe care îl desemnează». Stirner descoperă acest cuvânt în *Unicul*, expresie a egolatriei bolnăvicioase; poetul fetișist al cuvântului ar ajunge pe aceeași cale la anarhie verbală și la neant. Arta literară e făcută într-o mare măsură tocmai din grija de a evita anarhia verbală. Scriitorul trebuie să stăpânească limba, nu să se lase stăpânit de ea“. □ Cronică literară, semnată de Dumitru Micu, se referă la volumul de versuri *Ritmuri contemporane*, de Toma George Maiorescu; criticul exprimă rezerve privind anumite aspecte ale liricii autorului comentat: „T. G. Maiorescu e unul dintre poeții care își fac o ambiție din faptul de a integra poeziei notația prozaică. În acest sens are predecesori iluștri: Whitman, Maiakovski, și alții, peste hotare, Arghezi, Beniuc, la noi. O asemenea îndelet-

nicire de alchimist e însă din cale afară de dificilă. [...] Diverse trucuri mai mult sau mai puțin facile, ca dispunerea tipografică originală a versurilor, scrierea cu litere de o șchioapă a unor cuvinte, introducerea de cifre astronomice printre versuri, de formule matematice («Astronautica+Comunism») — toate acestea sunt, de altminteri, procedee demult perimate, nu pot suplini, natural, carența vibrației sufletești. De aici, concluzia că, spre a fi cu adevărat creatoare, căutările poetice trebuie să aibă ca scop nu realizarea de năstrușnicii epatante, ci obținerea acelor sinteze lirice care, condensând un conținut afectiv proaspăt, viguros, să mărturisească viitorimii forța și măreția timpului nostru“.

9 aprilie

- Eusebiu Camilar semnează în „Scânteia” un reportaj despre „o seară literară într-un sat ardelean”, unde *Totul amintea de Lenin*: săteni colectivști, pionieri (mici „prometei”!), învățători îi oferă scriitorului, invitat să le vorbească despre literatură, o demonstrație de o „nemaîîntâlnită deschidere de orizonturi”, care „n-ar fi fost cu puțință dacă în istoria omenirii Marea Revoluție Socialistă din Octombrie – condusă de omul cel mai plin de omenie, Vladimir Ilici Lenin, nu ar fi repezit la o parte munții întunericii și ai timpului deschizând drum luminii nebiruite”.

14 aprilie

- În „Gazeta literară”, Perpessicius semnează articolul *Lenin și literatura* (anticipând aniversarea nașterii lui Lenin, la 22 aprilie): „A încerca să schițăm relațiile lui Lenin cu literatura este, iată că recunoaștem, o operație dintre cele mai temerare. [...] Și totuși omul acesta de acțiune, care a luptat și și-a sacrificat viața pentru «veșnica înălțare a omenirii», a cărui operă, zidită pe temelii de granit iradiază atâta prestigiu și înrăurește busola tuturor navelor intercontinentale, a fost unul nu numai din marii cărturari și gânditori ai timpurilor, dar și unul din cei mai originali interpreți ai literaturii. Amintirile și scrisorile tovarășei sale de viață N. K. Krupskaja aduc numeroase dovezi de interesul și chiar de patima cu care Lenin își asimila literatura“. □ În contextul pregătirii omagierii lui Lenin cu ocazia celei de-a 90-a aniversări a nașterii, Eugen Luca semnează articolul *Concepția leninistă despre măiestria artei*: „Că e cu neputință ca Lenin să fi neglijat factorul estetic, să nu fi legat ideea de partinitate de aceea de artă înaltă, o arată însăși împrejurarea că el consideră că literatura trebuie nu numai să oglindească năzuințele maselor muncitoare, dar și să se adreseze acestor mase pentru a le mobiliza în vederea îndeplinirii sarcinilor revoluționare. «Arta aparține poporului» e o lozincă leninistă. Se știe că democrații burghezi, filistini până în măduva oaselor nu numai în problemele politice, dar și în cele culturale, disprețuiesc în fond masele, îi detestă pe oamenii simpli, considerându-i lipsiți de sentimente înalte, incapa-

bili să înțeleagă și să guste frumosul“. Articolul lui E. Luca face și referiri concrete la cărți românești ale vremii: romanele *Șoseaua Nordului* de Eugen Barbu, *Pe multe de cuțit* de Mihai Beniuc, *Bărăgan* de V. Em. Galan. □ În același număr, un alt text consacrat sărbătoririi apropiatei aniversări a nașterii lui Lenin este semnat de Eusebiu Camilar (*Chipul lui Ilici*), iar cu prilejul comemorării a 30 de ani de la moartea lui Maiakovski, Demostene Botez semnează articolul *Maiakovski — poetul revoluției*: „Maiakovski e marele nostru înaintaș. E dascălul tuturor poezilor de azi și de mâine. Nu în forma de neimitat a cadenței și versului său care-i aparține structural, ca însăși vigoarea lui fizică, ci în noua esență a poeziei: în conținutul de idei; în marea pasiune pentru popor și lumea pe care o făurește; în încrederea neclintită în victoria socialismului; în arzătorul lui patriotism socialist; în devotamentul față de partid“. □ S. Damian semnează articolul *Estetica leninistă și aprecierea talentului*. După o introducere consistentă și o înșiruire de referiri la Lenin și poziția aceluia față de arta de valoare etc., autorul articolului prezintă, în context, și o succintă trecere în revistă a unor valori literare afirmate în anii din urmă, invocate întru legitimarea realismului socialist: „Denigratorii realismului socialist susțin cu perfidie că spiritul de partid duce la uniformizarea creației. Concepția comună ideologică ar netezi diferențele, ar nivela literatura. Este o calomnie, care nu rezistă în fața experienței practice. Înțeleapta conducere a Partidului Muncitoresc Român a determinat efervescența creației literare. Adeziunea la cauza socialismului favorizează tocmai valorificarea aptitudinilor creatoare într-o varietate inepuizabilă. Numai estetica marxist-leninistă clarifică de fapt problema specificului artei și acordă o însemnătate reală talentului. [...] Peisajul literaturii noastre noi confirmă justetea indicațiilor leniniste. Să schițăm foarte sumar spre exemplificare câteva trăsături artistice, care deosebesc pe unii dintre prozatorii români contemporani. Un suflu romantic animă reportajele lui Geo Bogza. Solemnitatea stilului provine aici din aglomerarea de grandoare. Perspectiva e monumentală, omul fiind privit de la distanță, de acolo de unde nu se mai remarcă detaliile individuale, ci se întipăresc numai conturile definitive., proiectate ca simboluri gigantice. Totul este spus cu patetism, cu gravitate, trind parcă înfiorarea marilor revelații. [...] În peisajul prozei de după eliberare se evidențiază și tendințe stilistice opuse. Romanele și nuvelele lui Marin Preda vădesc sobrietate în relatare, depoetizarea faptelor. Se ocolesc efuziunile, sunt parodiate izbucnirile grandilocvente. Scriitorul retează frazele avântate, cultivă o narațiune transparentă, chiar dură, cu o aparentă imparțialitate nemiloasă. Sub veșmântul impasibilității se ascund însă pasiuni adânci, comori de gingășie sufletească. Adversar al descrierii înflorite, Marin Preda sugerează însă continuu umanitatea eroilor. Nu sunt evitate suferințele, tragediile, dar tocmai acumularea lor face de prisos retorismul în relatare. Aceeași oroare față de sentimentalism o manifestă și Eugen Barbu și alți scriitori tineri. La Zaharia Stancu, organizarea

narațiunii e determinată de freacă și de direcția lirică a povestitorului. E răsturnată dispoziția sistematică, premeditată a evenimentelor, iar învălmășeala asociațiilor are ca focar subteran numai vâlvătaiele imaginației lui Darie. [...] Sunt importante deosebiri stilistice fiindcă ele prefigurează evoluția pe acest plan a literaturii noi. Exemplificările se cer desigur completate, corijate, aprofundate. Care este datoria criticii? Să depășească faza aprecierilor generale, sociologice, să judece opera literară cu criterii ferme estetice. Noțiunea de idee artistică, de viziune artistică este astăzi mai des utilizată ca în anii trecuți. Se încetățenește convingerea că nu se poate evalua cu seriozitate eficiența ideologică a unei cărți fără a se cerceta orizontul ei estetic, perspectiva particulară a scriitorului asupra lumii și oamenilor, tot ceea ce dă unitatea stilistică specifică a operei“.

□ Sub titlul *Discuții la raport* publică (aici și în numărul din 21 aprilie), în formă rezumată și selectivă, o parte din intervențiile participanților la plenara lărgită a conducerii Uniunii Scriitorilor care avusese loc cu nu multă vreme în urmă. (vezi Anexa)

● Dumitru Micu semnează în „Scânteia” un articol aniversar dedicat lui Vladimir Maiakovski – *Un mare cântăreț al revoluției* – la împlinirea a 30 de ani de la moartea poetului. Considerat „vocea lirică cea mai caracteristică a epocii deschise de marele Octombrie”, Maiakovski apare, sub pana criticului, ca un poet care „deschide un drum larg poeziei lirico-agitatorice superior realizate, plină de patos, pătrunsă de un vibrant lirism, în stare să trezească ecou în conștiința milioanei de oameni. Prin Maiakovski, în lirica lumii pătrunde suflul revoluției socialiste, identificarea afectivă cu aspirațiile celor ce transformă existența, descifrarea înfiorată a înțelesului evenimentelor contemporane.” La capătul micii sinteze bio-bibliografice, căreia i se adaugă o analiză a marilor teme raportate la ideologia îmbrățișată de scriitorul omagiat, criticul concluzionează că „opera lui Maiakovski”, „născută din tumultul realității în plină transformare revoluționară”, „își trage substanța dintr-o arzătoare pasiune cetățenească, din sentimentul identificării cu poporul, cu tendințele cele mai înaintate ale actualității, fiind menită să ducă peste secole fiorul participării la cea mai grandioasă operă din câte cunoscuse până atunci istoria: opera de dărâmare a unei lumi putrede și de făurire a unei noi societăți.”

● Recenzând, în „Tribuna”, la rubrica „Cronică literară”, volumul lui Dumitru Micu *Romanul românesc contemporan*, Ion Lungu constată că „cele mai prețioase elemente pentru caracterizarea evoluției romanului românesc contemporan se află, cum era și firesc, în partea consacrată creațiilor din anii construcției socialismului. Aici se îmbină mai des analiza cu sinteza, inducția cu deducția, obținându-se unele generalizări cu totul remarcabile (câteva subliniate de Paul Georgescu). Regretabil este că ele se rezumă totuși, în cel mai bun caz, la opera unui scriitor și nu la fenomen în ansamblu.” □ În același nr. 15 (167) al „Tribunei”, Eugen Barbu publică schița *Bufet-expres*.

15 aprilie

● Eugen Simion semnează, în „Contemporanul“ (nr. 16), o cronică la volumul *Energii*, de Radu Cosașu: „*Energii* este cartea unui scriitor care păstrează contactul permanent cu realitatea înconjurătoare. Ceva din farmecul acestei vieți eruptive se răsfrânge în cele mai reușite creații ale volumului lui Radu Cosașu“. □ La rubrica „Revista revistelor“, în recenzia numărului 2/1960 al revistei clujene „Steaua“, sunt formulate critici de principiu la adresa „poeziei de notație“: „În privința abordării multilaterale și de la un nivel corespunzător a problemelor actualității, revista «Steaua» înregistrează de la un timp progrese certe, însă mult prea lente totuși în raport cu posibilitățile de care dispune. [...] În îndelungile lor căutări, poeții de la «Steaua» și-au creat un limbaj poetic nuanțat, stăpânesc în egală măsură tehnica versului clasic sau liber, dovedesc că pot mânui cu pricepere diferitele modalități a imagini artistice. Surprinde neplăcut, de aceea, supremația pe care a dobândit-o de la o vreme în «Steaua» poezia numită de notație, care se bizuie numi pe *una* dintre modalitățile de a crea o poezie a vremii noastre și — în întrebuintărea dată de poeții revistei — *nu pe cea mai adecvată*. Un poem (de altfel, scris îngrijit) cum e *Comuniune* de Aurel Gurghianu e definitiv pentru atitudinea contemplativă, distantă față de realitate, din unele versuri publicate în «Steaua», în pofida declarațiilor care tind să demonstreze contrariul: devine evident astfel că viciul poeziei de notație deficitar înțelese e și el, de a nu vedea pădurea (= esența realității) din pricina copacilor (= impresiile subiective insuficient diferențiate“.

● În „Luceafărul“, T. Arghezi îl consideră pe Lenin, „conducătorul Marii Revoluții ruse și al socialismului în continuitate neîntreruptă“, „în erupție și ofensivă, guvernând direct, întorcând întregul front al armatei imperiale, împotriva imperiului chiar“, un pasionat al condeiului pe care nu l-a lăsat din mână nici „în doldora luptei cu împărăția, nici în răgazuri“, rămânând „poet în simțire și mare prozator în scris.“; „Tăria socialismului, cum s-a văzut și se vede și la noi, vine de la preocupările esențiale, de cunoaștere și înnoire. Lenin e perpetuu prezent în toate problemele și manifestările minții și talentului, în literatură, în pictură, în cântece, înainte de toate, alături de meșteșugarii acestor discipline, ocrotitor aplecat ca un frate mai mare peste umărul lor.“ □ Urmând aceeași tematică promovată în pagina întâi a „Luceafărului“, Al. Andrițoiu vorbește despre **Generația noastră leninistă**, beneficiară a „economiei socialiste“, a „artei realismului socialist“, „parte integrantă a cauzei proletare“, a ideilor leniniste ce au „înnobilat vioara și dalta, condeiul și penelul.“ Întregul articol este un imn de slavă închinat leninismului, cel care a dat scriitorilor „busola sigură a orientării“, un optimism „tipic pentru toate manifestările noastre“, care dă „profilului nostru un farmec bărbătesc unic și posibil numai în condițiile aderării totale la marxism-leninism.“ □ Articolul **Leninismul și critica literară** de I. D. Bălan („Confruntarea permanentă a operei cu viața, în lumina unei înalte atitudini filosofice, pasiunea pentru promovarea noului, a

ceea ce este valoros și înaintat, intransigența comunistă față de ceea ce este vechi și anacronic, constituie pentru critica literară de azi o parte din nepieritoarea moștenire leninistă.), cât și cel al Rodicăi Florea, **Poeții noștri îl cântă pe Lenin**, urmează directivele adoptate în presa vremii de întărire a convingerii cititorului că fără acest ctitor al comunismului nu ar fi fost posibile democrația, progresul și bunăstarea. „Poezia închinată lui Lenin constituie un amplu capitol în istoria literaturii noastre actuale. De la poeții cei mai reprezentativi ca M. Beniuc, Radu Boureanu, Eugen Jebeleanu, Maria Banuș, Miha Dragomir, Veronica Porumbacu, Nina Cassian, Cicerone Theodorescu, Dan Deșliu, până la cei mai tineri, dintre care unii abia fac primii pași în poezie, toți îl descoperă liric, pe Lenin, odată cu aprofundarea principiului literaturii partinice și împreună cu receptarea și răspunsurile la chemările contemporaneității.” □ Răspunzând unor observații făcute de revista „Contemporanul”, Dan Deșliu se întreabă dacă ele pot fi considerate **Sprîjin tovarășesc sau aserțiuni arbitrare**, considerând nepotrivite „tonul sentențios” și atitudinea de superioritate adoptată de semnatarul anonim al articolului din „Contemporanul” (8 aprilie 1960), dar și nefondate obiecțiile făcute privind „îndrumarea creațiilor tinerilor”, și lipsa de interes a „Luceafărului” pentru evoluția lor ulterioară. □ Lucia Olteanu salută interesul manifestat, prin creația sa, de Mircea Sîntimbreanu pentru universul copiilor, dar mai ales apreciază modul prin care scriitorul știe să combată, prin comic, ironie și caricatură, lenea, minciuna, lașitatea.

16 aprilie

● „Scânteia” publică un articol de Geo Bogza, intitulat **Acum și aici**, care îl celebrează pe liderul mesianic Lenin. Întorcându-se la momentul Marii Revoluții Socialiste din octombrie, scriitorul insistă, în termeni hiperbolic-mitologici, asupra rolului jucat în istoria umanității de „arhitectul” lumii noi, arătând că „ATUNCI și ACOLO au fost puse temeliiile unor realități foarte îndrăznețe, care se cheamă viitor, și pe care noi azi le trăim în toată grandoarea lor, de la Marea baltică până la Oceanul Pacific, de la Pământ până la Lună, și mai departe...”

17 aprilie

● Gh. Ștefănescu semnează în „Scânteia” un articol intitulat **Literatura – în pas cu viața poporului!**, în fapt, un „rezumat” al dezbaterilor din cadrul ședinței plenare lărgite a Comitetului Uniunii Scriitorilor, „debateri publicate pe larg în presa literară”. Un prim reper fixat de autorul articolului este raportul prezentat în cadrul ședinței de acad. Zaharia Stancu, „Cu privire la situația literaturii noastre pe anul 1959 și perspectivele ei de dezvoltare”, din care „a reieșit [...] că în ansamblul ei literatura creată în anul 1959 constituie un aport însemnat la dezvoltarea literaturii țării noastre. Se constată orientarea

masivă spre temele contemporaneității, ale construcției socialiste și spre temele legate de lupta partidului în ilegalitate.” Pornind de la același raport, autorul consemnează aparițiile cele mai importante ale anului trecut (unele dintre acestea – inclusiv romanul *Rădăcinile sunt amare*, cărui i se adaugă *Șoseaua Nordului* de E. Barbu și *Pe multe de cuțit* de M. Beniuc – făcând obiectul unor analize critice care au permis sublinierea „lipsurilor”): primele pe listă sunt cele trei romane deja menționate, urmate de *Bariera* de T. Mazilu, „ampla nuvelă” *Îndrăzneala* de M. Preda, *Bărăgan II* de V. Em. Galan, *Cuscii* de Alecu Ivan Ghilia, *Întâlnirea* de C. Chiriță etc. „Pornind de la realizările obținute –s-a arătat în raport – este necesar ca scriitorii să lupte mai departe pentru tratarea în literatură a temelor contemporaneității la un înalt nivel artistic, corespunzător cerințelor în continuă creștere ale cititorului nou, constructor al socialismului.” Sunt menționate, în continuare, într-o manieră sintetică, pozițiile exprimate de participanții la dezbateri – acad. Victor Eftimiu, Ion Marin Sadoveanu, Horia Lovinescu, Radu Tudoran, Demostene Botez, acad. Tudor Vianu, acad. Perpessiciu, V. Em. Galan, Silviu Iosifescu, Aurel Mihale, Alex. Jebeleanu, E. Barbu, M. Banuș, Titus Popovici, E. Camilar, D. Ignea, Dumitru Mircea, M. Novicov, Dan Deșliu, Al. Andrițoiu, Mihai Dragomir, Al. Philippide ș. a. Intervențiile participanților la ședință gravitează, cu puține excepții (Tudor Vianu pare să fie una dintre acestea), în jurul temelor deja consacrate – alinierea la direcțiile realismului socialist, ancorarea tematică în actualitate și în experiența poporului muncitor, consolidarea conținutului ideologic etc. – subliniind, în egală măsură, rolul criticii în orientarea și îndrumarea noii literaturi: „Critica noastră literară a devenit mai activă, exigența sa ideologică și artistică a crescut. La Uniunea Scriitorilor și în presa literară au avut loc dezbateri interesante cu privire la problemele poeziei, dramaturgiei, literaturii pentru copii. Totodată, raportul și intervențiile unor participanți la dezbateri s-au referit la superficialitatea de care dau dovadă unele reviste publicând articole de critică literară care nu tratează probleme însemnate și care sunt nefundate științific, redactate într-un stil întortochiat. Mai mulți vorbitori au arătat că se resimte încă puternic lipsa studiilor de generalizare cu privire la problemele literaturii noastre realist-socialiste.”

19 aprilie

- Andrei Băleanu publică în „Scânteia” un articol pe tema *Lenin și realismul în artă*, care începe cu evocarea iubirii pentru artă și literatură a marelui lider sovietic – „cel mai mare visător dintre realiști și cel mai realist dintre visători” –, continuând cu prezentarea sintetică a „teori[ei] materialist-dialectic[e] a reflectării, elaborată de Lenin în lucrarea « Materialism și empiriocriticism » și în « Caiete filosofice »”, care ar fi oferit „fundamentarea filozofică a realismului în artă”. Pornind de la reperatele filosofice furnizate de textele citate, care

îi înlesnesc demonstrația privind superioritatea literaturii realiste angajate (și aflate sub îndrumarea partinică) față de diversele direcții moderniste (etichetate de Lenin ca „măimănăreli”), autorul pledează cu căldură pentru metoda realist-socialistă, întemeiată pe „însușirea concepției ideologice marxist-leniniste, pe aderarea fățișă la principiul partinității. [...] Prin trăsăturile sale originale și inovatoare – atât în conținut, cât și în formele artistice – realismul socialist, călăuzit de ideile lui Lenin, reprezintă etapa superioară a realismului în artă.” După ce va fi oferit ilustrări ale literaturii realist-socialiste din spațiul sovietic (începând cu maeștrii A. Tolstoi, M. Șolohov, V. Maiakovski, S. Eisenstein, A. Tvardovski și continuând cu V. Vișnevski, N. Ostrovski, A. Fadeev, L. Leonov etc.), criticul, luat de valul entuziasmului partinic, ajunge să pună sub semnul metodei evocate opere celebre apărute în Occidentul capitalist, unde „cele mai bune forțe creatoare [...] se află pe pozițiile realismului”. Astfel, *Inimă vrăjită* de Romain Rolland, *O tragedie americană* de Th. Dreiser, *Focul* de Barbusse, scrierile lui Aragon, Neruda, Johannes Recher sau Jack Lindsay, „inspirate de ideile și lupta clasei muncitoare”, apoi *Fructele mâinii* al lui Steinbeck, piesa *Coloana a cincea* a lui Hemingway, romanele lui Feuchtwanger, Heinrich Mann, piesele lui Arthur Miller apar ca opere demascatoare ale iluziilor și tarelor lumii capitaliste, pe care criticul le „recuperează”, după tipicul bine cunoscut, fără a uita să reliefeze „opoziția înverșunată a claselor dominante” din lumea occidentală față de aceste produse ale realismului. În fine, o ultimă parte a articolului este consacrată literaturii realist-socialiste autohtone, ilustrate prin operele lui M. Sadoveanu, N. Istvan, Francisc Munteanu, V. Em. Galan, Titus Popovici, Zaharia Stancu, M. Beniuc, Eugen Barbu, cărora le adaugă nuvelele lui Marin Preda – *Desfășurarea*, *Ferestre deschise*, *Îndrăzneala* – care „analizează cu multă finețe psihologia unor personaje din sânul țărănimii muncitoare, luminarea lor treptată, eliberarea de prejudecăți și însușirea unei noi concepții de viață.” Prezentării temelor și a conținutului ideologic caracteristice câtorva dintre aceste opere „înaintate” le urmează eterna pledoarie pentru ancorarea în contemporaneitate și în viața maselor, care „sporește răspunderea ideologică și artistică a scriitorului”, încheiată cu evocarea îndemnului leninist (extras dintr-o scrisoare către Gorki din 1919): „Dacă vrei să **observi** [...], trebuie să observi jos, acolo unde se poate vedea munca de construire a unei vieți noi, într-o așezare muncitorească din provincie sau într-un sat.” Pe urmele modelului invocat, criticul îndeamnă, la rândul său, artistul angajat să ia contact nemijlocit cu această lume, în vederea „oglinzir[ii] veridic[e] a conflictelor vieții, a luptei dintre nou și vechi. A trăi în mijlocul oamenilor muncii este necesar artistului nu numai pentru a culege subiecte, ci în primul rând pentru a **înțelege** procesele istorice în ceea ce au ele **esențial**, pentru a privi viața nu dintr-un unghi intelectualist mic-burghez, ci cu ochii poporului. Contopirea deplină cu poporul este școala realismului în epoca noastră.”

21 aprilie

• Numărul 17 al „Gazetei literare“ este dedicat în bună parte omagierii personalității lui Lenin, de la nașterea căruia se împlineau nouăzeci de ani. Printre alții, semnează texte adecvate Perpessicius (partea a doua a articolului *Lenin și literatura*), Nagy Istvan (*Gânduri despre Lenin*), Aurel Baranga (*Legendarul Ilici*), iar editorialul *Politica leninistă de pace* poartă semnătura lui Zaharia Stancu. Paul Georgescu semnează articolul *Spiritul de partid și libertatea de creație*: „Geniul multilateral al lui Lenin a cuprins toate domeniile existenței umane, și cine vrea să fie folositor semenilor săi câtă, neîncetat, să reflecteze asupra gândirii mereu vii a marelui nostru învățător. [...] Gândirea estetică marxist-leninistă se opune fundamental oricăror «arte poetice» în sensul unor codificări manieriste de precepte și interdicții. Realismul socialist este, de aceea, metoda de creație cea mai largă din istoria artelor, iar artistul revoluționar cunoaște maxima libertate de creație. Neonorabilii pamfletari, care ne acuză în emisii radio confuze sau în texte obscure, precum că noi am răpi artistului libertatea de expresie, viziunea proprie ș. a. m. d., ar putea vedea — dacă nu ar gândi cu portofelul! — că realismul socialist nu cunoaște precepte apodictice. Căci, lăsând artele poetice ale clasicismului, romantismului și simbolismului, cunoscute prin coturnii strâmți cu care încălțau imaginația, lăsând rigorismul lui Mallarmé și Valéry (și al ermeților [sic!], în general, vom vedea, analizând cu o cât de mică obiectivitate faptele, că suprarealismul, abstracționismul, decedatul cubism, curentele decadente în muzică, toate reprezintă dogmatice absolutizări, codice sclerozate de abuzive interdicții și sclerozante obligații artistice. Oricine citește cu obiectivitate lucrările teoretice ale lui André Breton — supranumit «papă al suprarealismului» — se înspăimântă de intoleranța-i prohibitivă și de rigiditatea prescripțiilor. Dacă ar fi să enunțăm lista de totemuri și tabu-uri a tașismului ne-am cutremura. Nimic din toate acestea în realismul socialist, care nu e o școală cu catehism artistic, ci o metodă de creație, în senul profund și generos al cuvântului. De aceea, discutând cu Clara Zetkin despre literatura revoluționară, Lenin — ne relatează aceasta — spunea: «Într-o societate care se întemeiază pe proprietate privată, artistul produce mărfuri pentru piață, are nevoie de cumpărători, evoluția noastră a eliberat artiștii de sub jugul acestei condiții destul de prozaice. Ea a transformat Statul Sovietic în apărătorul și clientul lor. Oricare artist, oricine se consideră artist, are dreptul să creeze liber, conform idealului său, independent de orice». (*Lenin despre literatură*, pag. 248). Robit «sacului cu bani» al editorului burghez, robit snobismului clienților «suprasătui», ca să nu mai vorbim de «metode» mai «concrete» de convingere, încarcerat în catehismul unui grupușor literar (care are însă la îndemână mijloacele materiale ale publicării), artistul din societatea burgheză are de ales între acceptarea acestui lanț de servituți și mizeria, neputința de a publica etc. [...] Lenin a cerut artiștilor să devină deplin conștienți de forța ideologică a operei lor, să se

declare deschis, pe față alături de clasa care reprezintă progresul, de proletariat. De vreme ce scriitorul, prin opera sa, participă în mod necesar la lupta de clasă, este cu mult mai bine ca el să transforme această participare implicită, deseori confuză, într-o atitudine conștientă, deschisă, avântată, într-o luptă dusă de pe pozițiile proletariatului revoluționar. [...] Problema nu este deci dacă artistul să facă artă cu tendință sau nu, fiindcă a face artă fără semnificație ideologică este cu neputință, ci care este această tendință, cărei clase îi servește (obiectiv) și în ce măsură autorul este conștient de această tendință“. □ În același număr (omagial) al revistei mai semnează: A. E. Baconsky, M. Banuș, E. Barbu, D. Botez, I. Brad, Al. Căprariu, N. Cassian, M. Dragomir, V. Eftimiu, I. Ehrenburg, Guillen, I. Jalea, H. Lovinescu, T. Mazilu, V. Mândra, Al. Mirodan, Al. Philippide, V. Porumbacu, Szemler Fr., Al. Șahighian, N. Tăutu, V. Tulbure și alții. □ Eugen Barbu semnează un reportaj liric (*Casa lui*), evocând o vizită la locuința în care a decedat liderul sovietic: „Locul, așa cum am mai scris undeva, avea un farmec indicibil. Am intrat într-o vilă joasă, cu un singur etaj, cu sfiala celui care, deși curios, simte că tulbură ceva din aerul neclătinat, părăsit de multă vreme de o ființă unică. [...] Peste două ore, mă aflu în Mausoleul din Piața Roșie. L-am regăsit pe Lenin dormind într-un sicriu de sticlă, cu fața lui palidă, atât de liniștită, nepărăsită de zâmbetul său. E îmbrăcat într-o simplă haină neagră și senzația de durere, de revoltă împotriva morții, nu ne părăsește multă vreme de la ieșirea din încăperea de marmură. Totdeauna, când mă gândesc la Vladimir Ilici, am un sentiment ciudat, în care intră și puțină vinovăție. Știind ce operă vastă a lăsat după o atât de scurtă viață, cunoscându-i pasiunea pentru studiu, citind mai ales paginile sale numeroase, îmi spun că nu este intelectual adevărat decât acela ce-și sacrifică toate orele existenței sale în vederea unui scop înalt“.

● Mihai Beniuc publică în „Scânteia” un poem encomiastic dedicat lui *Lenin*, în care figura mesianică a liderului sovietic face obiectul unei mitologizări la vedere, grație limbajului ritualic și metaforelor amintind de imageria evanghelică: „cel mai uman dintre oameni”, „...unul singur a fost și el fi-va”, „... Lenin, adevărul, rămâne tot lumină”, „... Lenin o să fie atunci în orice om / Ca primăvara seva și soarele în pom.”

22 aprilie

● În numărul omagial al „Contemporanului” (nr. 17), la a 90-a aniversare a nașterii lui Lenin, Tudor Arghezi semnează tableta *Lenin*: „În spațiul unei vârste și în 80 de ani de durată, ai fost contemporan, fără nici un alt merit decât al coexistenței, cu sumedenii de lume. Șefi de sat și armate, împărați, regi, personaje decorative, înecate pe rând în timp și-n uitare. Ce a rămas din cei mai mulți? Niște găoci de crisalidă, ca din omizi, dispăruți din memorie, ca numerele de telefon. [...] N-aș putea să determin secunda în care l-am ales întâi, prin simpatie violentă, pe Lenin. Acum 55 de ani când l-am zărit prin

Elveția? Tinerii ruși, cu care prânzeam la fostele «Cuisines populaires» din Geneva, îl știau, respectat cu stimă. Cu ani mulți înapoi, tot așa, într-o altă secundă, secundele veciei bătând rar. Îl zărisem pe Eminescu în București și i-am asociat înrudiți prin substanță“. □ În același număr, G. Călinescu semnează textul *Portretele lui Lenin*: „Contemplan de câțiva vreme figurile fotografice ale lui V. I. Lenin. Portrete n-ar fi bine zis, căci asta ar însemna pozarea solemnă și convențională în fața fotografului, Figurile de care vorbesc sunt simple instantanee fotografice, și adesea Lenin nici nu e în planul întâi. Înlătur cu totul din comentariul meu portretele în ulei, făcute postum, marile compoziții. Lenin n-a pozat, e de la sine înțeles, nici marilor pictori, stând pieziș pe un jilț ca un Carol Quintul ori lângă o mare draperie de velur întinsă între două coloane. Compozițiile picturale în spirit realist sunt, în sensul bun și educativ al cuvântului, hiperbolice. Un Lenin uriaș întinde, de pildă, sub flamuri roșii bătute de un vânt impetuos și invizibil brațele către o mulțime de soldați, muncitori și țărani. Instantaneele fotografice luate «pe viu» sunt emoționante și pline de semnificație. Lenin a fost întâi de toate un om de știință aplicată, care a trecut din bibliotecă în mijlocul mulțimii. Om umblat care cunoștea multe limbi și tot ce e fundamental în domeniul culturii și al artelor, el știa, ca marxist desăvârșit, că revoluția n-a izbucnit decât fiindcă era coaptă și ineluctabilă“. □ Geo Bogza glosează în marginea coincidenței temporale a evenimentelor „Comunei din Paris“ (martie-mai 1871) și a copilăriei lui V. I. Lenin (născut la 22 aprilie 1870): „Îngrozitoare a fost în istoria omenirii acea primăvară, când pe străzile Parisului au fost uciși treizeci de mii de comunarzi, când treizeci de mii de frunți și treizeci de mii de inimi, treizeci de mii de frunți dintre cele mai nobile și treizeci de mii de inimi dintre cele mai avântate au fost oprite să mai gândească și să mai bată, de plumbii grei ai reacțiunii. [...] Era, în cea mai cumplită dezlănțuire a iernii, un mugur pe care nimeni nu-l știa, un mugur din care avea să izbucnească marea primăvară a lumii.“. ■ În același număr al „Contemporanului“, alte articole de evocare ori de glorificare a memoriei și a contribuției istorice a lui Lenin sunt semnate de George Ivașcu (*Leninismul*), Victor Eftimiu (*Lenin în amintirile mele*), Eugen Jebeleanu (*În inima oamenilor*), George Munteanu (*Leninismul și orientarea filozofică a literaturii*), acad. Mihai Beniuc (comunicarea *Leninismul și problemele literaturii și artei*, prezentată în cadrul unei sesiuni organizate în cadrul Academiei R. P. R.) și alții.

- „Scânteia” publică, „la a 90-a aniversare a nașterii lui Lenin”, numeroase texte care celebrează personalitatea și activitatea de întemeietor a liderului mesianic sovietic, începând cu *Cuvântarea tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej la dezvelirea monumentului lui V. I. Lenin*, plasată pe prima pagină. □ Pe pagina a doua apar reportaje despre lumea nouă sovietică (*În chip leninist* de V. Em. Galan) și românească (*Un fulger luminează lumea* de Sergiu Fărcășan), urmate, în pagina a treia, de texte encomiastice la adresa partidului-proletariat

mesianic (articolul *Există un asemenea partid!*, de Cezar Petrescu) și a liderului comemorat (poemul *Lenin* de Dan Deșliu și articolul *Vis și realitate* de Maria Banuș).

24 aprilie

● Sergiu Fărcășan semnează în „Scânteia” un articol comemorativ dedicat lui Mark Twain, la 50 de ani de la moarte, intitulat *Râsul nu moare*. Sinteza bibliografică este construită, conform scenariului recuperator valorificat masiv de critica partinică, în jurul ideii de actualitate a operei scriitorului, înțeles insuficient sau eronat în epoca lui, îndeosebi din cauza perspectivei deformatoare a criticii burgheze. Sub pana criticului angajat, M. Twain apare ca fiind „cel mai mare scriitor al literaturii americane” și, deopotrivă, „atât de apropiat sufletelor noastre, încât îl simțim și ca pe un scriitor al nostru”, a cărui operă cunoaște astăzi o răspândire cum n-a cunoscut niciodată în trecut. [...] Mark Twain e mai actual ca niciodată și trăiește prin râsul lui.”

26 aprilie

● În „Scânteia tineretului”, Lucia Olteanu amintește în studiul *Din problemele literaturii pentru copii*, de scriitori care „pot aduce o contribuție substanțială în formarea conștiinței, caracterului, idealurilor viitoarei generații, creând figuri de eroi care să înflăcăreze inimile tineretului nostru, să lase o amintire de neșters. În lupta de eliberare a poporului nostru s-au afirmat nenumărate figuri legendare de eroi, figuri de comuniști și uteciști. Oamenii muncii, eroii pașnici ai zilelor noastre, cresc astăzi atât de repede și slujind poporul săvârșesc asemenea lucruri îndrăznețe încât ei pot oferi scriitorilor noștri nenumărate modele demne de inspirație. [...] „scriitorii pot și trebuie să sădească în sufletul copiilor noștri sentimente patriotice, o iubire activă, pasională, pentru a nu cunoaște mila față de dușmani și a fi gata de orice sacrificii, dacă patria o va cere. Prin ce opere au răspuns scriitorii noștri setei de cunoaștere a copiilor, ce eroi le-au oferit drept exemplu? Către care aspecte ale realității noastre le-au îndreptat atenția?” Printre exemplificările la care recurge autoarea articolului se află și numele lui Arghezi, Marin Preda, Radu Tudoran, dar că privilegiați în lista modelelor sunt obișnuința zilei în materie de conformism cu cerințele ideologice ale momentului: „Poeziile înaripate, publicate în revistele pentru copii, de Mihai Beniuc, Dan Deșliu, Dumitru Corbea, Eugen Frunză, Nina Cassian, Dimos Rendis, Victor Tulbure, Ion Brad, Nicolae Tăutu și alții, închinată patriei noastre socialiste, partidului, eroilor căzuți în lupta de eliberare de sub jugul exploatării, eroilor muncii, vieții pionierești, dovedesc prin valoarea lor că poezia lirică pentru copii și mai ales balada, pot reflecta în imagini de neuitat idei și sentimente caracteristice omului înaintat al vremii noastre, dezvoltând totodată gustul copiilor pentru frumos, pentru limba literară colorată, simplă, muzicală”.

28 aprilie

• În „Gazeta literară“ (nr. 18), care celebrează ziua de 1 Mai (în prima pagină, Aurel Baranga semnează editorialul *1 Mai 1960*), Dumitru Solomon publică articolul *Clasa muncitoare în proza noastră*: „Pentru fiecare scriitor în parte contactul artistic cu această temă nouă, cu tema clasei muncitoare, a constituit, de cele mai multe ori, primul pas spre originalitate, spre formarea propriei personalități creatoare. Tăierea cordonului ombilical care-i lega de unul sau altul dintre marii maeștri din trecut. Ion Călugăru cu *Oțel și pâine*, Nagy István cu *La cea mai înaltă tensiune*, Francisc Munteanu cu *În orașul de pe Mureș* și apoi cu *Statuile nu rîd niciodată* s-au realizat ca scriitorii ai contemporaneității, și-au conturat personalitatea artistică. Aceste cărți au constituit un început nu numi în ansamblul literaturii, dar și în evoluția autorilor lor, chiar și a aceluia care, ca Nagy István sau Ion Călugăru, scriseseră și înainte de Eliberare. După apariția acestor prime volume dedicate clasei muncitoare, tematica muncitorească a cucerit teren și scriitorii și, numai din vara lui 1959 până acum au fost publicate mai multe cărți de proză care oglindesc chipul muncitorului: *Șoseaua Nordului* de Eugen Barbu, *Bariera* de Teodor Mazilu, *Întâlnirea* de Constantin Chiriță, *Profluri* de Nicolae Țic, *Astăzi e ziua mea* de Nicuță Tănase, *Dimineață de mai* de Remus Luca, *Energii* de Radu Cosașu“. □ În spațiul rubricii „Cronica literară“, S. Damian tratează despre volumul *Astăzi e ziua mea*, de Nicuță Tănase: „Cine asistă la numeroase întâlniri cu cititorii, constată că tipurile lui Nicuță Tănase se bucură de popularitate. Despre scriitor există opinii formate, se rostesc replici descinse din paginile sale și cu legitimă curiozitate îi sunt urmărite proiectele de creație. [...] Nicuță Tănase a fost muștrat și de către colegii mei critici (G. Horodincă, E. Simion) pentru că nu evită prea hotărât manierismul. Cercetând povestirile în succesiunea lor, se observă ușor reluarea unor motive, fără stăruința unor prezentări primenite. Pornirea spre sentimentalism este înfrânată adesea prin cenzura umorului. Nicuță Tănase nu poate omite resortul comic al unor situații (înclinația firească e prea puternică) și atunci însăși duioșia apare pe drept transformată. [...] Câteodată, schimbul de replici pare, însă, o colecție din argoul maidanelor, reprodus fără sfială de autor: «Poți să micșorezi compasul, nu s-a prins caraliul! Ai umflat ceva din tramvai? Vreun portofel...Lasă peria de ghetete pe ladă. Trebuie să fii carmangiu de clasă mare dacă ai rufe de-astea malagamba pe tine. Ți-a mers plugul!»“. □ Sub rubrica „Probleme de istorie literară“, Șerban Cioculescu semnează un articol despre ediția de opere G. Topîrceanu, recent apărută („În colecția «Scriitori români», ediție îngrijită, bibliografie și studiu introductiv de Al. Săndulescu, 1959, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, vol. I. Poezii, vol. II Proză): „Dintre poeții posteminescieni, cel mai iubit de publicul cel mare — cu deosebire în ani de democrație populară, când opera lui a fost răspândită în aproape o sută de mii de exemplare — este G. Topîrceanu. Fenomenul l-ar fi uimit înainte de toate pe însuși beneficiarul lui,

care nu căuta popularitatea, dar nici nu o respingea, ca alții, prin prețiozitate sau ermetism. Omul era mândru, fără a fi vanitos și doritor de publicitate.[...] Pentru că fragmentul de mai jos a scăpat strașnicei vigilențe bibliografice a editorului său Al. Săndulescu, îl reproducem — nu atât pentru valoarea lui artistică, destul de modestă, cât pentru savuroasele detalii autobiografice. [...]

«A fost un vis pe vremea aia, /Când patriot recunoscut,/ Fui prins în fort la Turtucaia / Și pus pe listă: “dispărut”./ Da, “dispărut”! Credea o lume/ Că de la finul umorist,/ Doar parodiile-i postume/ Vor mai stârni un zâmbet trist./ Dar eu, mai șolitic, mă-nvârtisem/ Și de la geamul meu stingher/ C-o bulgăroaică începusem/ Romanul unui prizonier/ Și-n timp ce ăia din tranșee/ Duceau un trai fără de hal,/ Cu terci și fără de femeie,/ Eu o duceam *tant bien que mal*/ Și fiind șolitic pân-la urmă/ De un *ausweis* m-am învârtit/ Și despărțindu-mă de turmă/ Frumos în țară am pornit./ Aici-mi împodobii odaia,/ De la podea până-n tavan,/ Cu *Amintiri din Turtucaia* și gânduri rupte din Coran»“. □ Dumitru Micu publică un comentariu elogios al monografiei Anton Pavlovici Cehov, de B. Elvin, recent apărută: „Apărută în colecția «Oameni de seamă», cartea lui Elvin nu este o biografie — numai o biografie — și, cu atât mai puțin, una romanțată. Ca și *G. Ibrăileanu, omul* de Savin Bratu, ea depășește considerabil caracterul colecției — și în chip pozitiv. B. Elvin întreprinde o radioscopie a operei, a creației cehoviene, apelând la date biografice numai în măsura în care ele pot călăuzi spre înțelegerea operei”. □ Sub titlul *Pandurii*, Ion Lăncrănjan publică un fragment din romanul *Cordovanii*. □ Revista informează că 25-27 aprilie a avut loc plenara lărgită a Comisei de literatură pentru copii a Uniunii Scriitorilor din R. P. R. în legătură cu **Probleme prozei și poeziei pentru copii**, iar în ziua de 30 martie a avut loc, plenara lărgită a Comisiei pentru literatura minorităților naționale a Uniunii Scriitorilor. Este publicată, pe o pagină întregă, o amplă și amănunțită relatare de la *Plenara comisiei pentru literatura minorităților naționale a Uniunii Scriitorilor* cu frecvente citate ori parafrazări rezumative ale intervențiilor participanților. □ Continuă publicarea documentelor plenarei lărgite a Comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor, respectiv a așa-numitelor „Discuții la Raport“ și a textului intitulat **Concluzii**. Sunt publicate (în rezumat, parțial parafrazate) intervențiile lui V. Em. Galan, Ion Istrati, Al. Andrițoiu („Ceea ce e ciudat la așa-ziiși poeți *moderniști*, e faptul că ei sunt, în fond, conservatoriști. Sunt conservatoriști fiindcă reiau maniere prăfuite, clasate încă de mult de către istoria literaturii la capitolul insucceselor și sunt conservatoriști prin paseism [...]. Constatarea de mai sus ne întristează, dat fiind că parte dintre poeții împričinați sunt oameni de talent. Socotesc însă că ar fi bine pentru ei, pentru însăși arta lor, să renunțe la această cochetărie mic-burgheză“), Eugen Jebeleanu, Dan Deșliu (care a arătat că „unii din poeții tineri urmează linia unui vag lirism, descriind frământările sterile, ale unui eu foarte mărunț, foarte dezlegat de problemele mari, profunde, ale societății timpului nostru, ale patriei noastre” și a pledat

pentru dezvoltarea cercurilor literare pentru a crea „o bază pentru a se ridica de acolo, dacă nu mereu valori literare foarte puternice, dar oameni de cultură care să contribuie la promovarea tendințelor sănătoase, noi, ceea ce interesează poporul nostru în literatură și artă”), Eusebiu Camilar, Nagy István, Ion Bănuță, Veronica Porumbacu („Cred că eforturile noastre viitoare vor contribui ca literatura noastră să ocupe pe plan universal locul pe care-l merită”), Al. I. Ștefănescu („Rostul nostru principal este acela de a scrie opere literare puse în slujba poporului. Dar acest lucru e posibil nu numai stând la masa de scris, ci mai ales fiind permanent prezenți în muncile așa-zis organizatorice, în treburile zilnice ale gospodăririi socialiste, în viața politică în înțelesul ei cel mai larg.“). **Concluziile** Plenarei Comitetului au fost, se afirmă, prezentate de „tovarășul Mihai Beniuc, prim-secretar al Uniunii Scriitorilor din R.P.R.“ □ Demostene Botez semnează articolul **Bucureștiul care dispăre, Bucureștiul care se ridică**: „Bucureștiul —, vechiul București, amestec de orientalism și fanar, construit în marea lui majoritate de-o mică-burghezie de abia înfiripată sau meschină și câțiva capitaliști speculanți de terenuri și blocuri hidoase cu un aspect de crematorii dezafectate, — orașul cu cel mai anarhic urbanism, stă pe cale de a dispărea. În locul lui se înalță, văzând cu ochii, într-un ritm uluitor, Capitala unui stat socialist“.

- „Scânteia tineretului” publică articolul-reportaj semnat de Fănuș Neagu și Nicolae Stoian, **Viața culturală într-un sat de la Dunăre**, care prezintă idilic imaginea satului Dăbuleni, un loc plin de tradiții și cultură, căci aici „cartea este un oaspete drag în casa mai fiecărui țăran”:, „Au căutat în primul rând cele care vorbesc despre realitățile noi ale satului nostru: *Setea, Desfășurarea, Bărăgan*. De multe ori, citind, tinerii, ne-au mărturisit, că au în fața ochilor câte un om pe care îl cunosc. El seamănă când cu Anton Filip, când cu Ilie Barbu. E firesc așadar ca în urma lecturii unei cărți fiecare să aștepte prilejul de-a discuta cu tovarășii săi despre cele aflate. Și asemenea prilejuri sunt destule. Ba are loc o șezătoare literară, ba o discuție pe marginea unei cărți, ba un tânăr prezintă o nouă carte. Numai în primele luni ale anului s-au ținut zeci de manifestări de acest fel”.

- Al. Căprariu comentează în „Tribuna” volumul *Energii* al scriitorului Radu Cosașu, pe care îl elogiază pentru „încercarea sa de a descifra sensurile etice ale epocii noastre, ale omului acestei epoci”, pentru felul în care scriitorul conturează „ideea transformărilor sufletești înregistrate de conștiința muncitorului” cât și pentru portretele unor tineri „animați de patosul construcției socialismului”, precum Nedelea din povestirea *Un agitator*, care, stânjenit de ordinul cu caracter restrictiv de a nu lucra la temperaturi sub minus 15 grade, „se folosește de afecțiunea lui Böji, tehniciană de la punctul de meteorologie”, distrăgându-i atenția de la aparatele ei pentru a nu putea semnala scăderile de temperatură ce ar fi generat „încetarea temporară a muncii”. Al. Căprariu respinge cu vehemență opinia „unor recenzenți” că autorul ar fi purces la un

soi de hibridizare a unor specii literare, fapt care împiedică o precisă localizare a lui – sau, în cel mai fericit caz, îl lasă undeva, indefinit, între schița realizată mai aproape de reportaj și reportajul realizat mai aproape de schiță.” În acest sens, Căprariu îl numește pe Eugen Simion, acuzându-l de „superficialitate” și „diletantism”.

29 aprilie

● În „Contemporanul” (nr. 18) apare articolul *Probleme și perspective literare*, semnat de Lucian Blaga: „Citesc în presă dări de seamă despre ședința plenară lărgită a Comitetului Uniunii Scriitorilor care s-a ținut recent în Capitală. În cadrul ședinței a fost prezentat raportul cu privire la situația literaturii noastre pe anul 1959 și cu privire la perspectivele ei de dezvoltare. Citirea raportului a fost urmată de ample dezbateri în legătură cu multiple, foarte variate, aspecte și probleme ale vieții noastre literare. Atât din raport cât și din dezbateri se desprinde impresia clară, de ansamblu, că scriitorii noștri sunt tot mai adânc pătrunși de convingerea că, prin orientările ei, creația literară trebuie să fie legată de viața poporului și de solul Patriei. Vreau să-mi alătur și eu glasul la al acelora care sprijină această înjghebare de conștiință. Legătura strânsă nu numai de orientare, dar oarecum de ființă, între creație și viața înțeleasă în toată adâncimea ei, a poporului, rămâne învederat cea mai solidă garanție atât pentru continuitatea, cât și pentru noutatea creației. Aceeași legătură asigură, mai mult decât orice, și **substanța** literaturii. Spun acestea nu numai ca un cetățean loial al Patriei așezată pe temelie nouă, ci și ca unul care urmăresc cu luare aminte repercusiunile, ce le-au avut în viața ce palpită pe meleagurile țării, răsturnările de orânduire socială din ultimii cincisprezece ani. Răsturnările și eforturile de construcție. S-au înfăptuit în acești ani în țara noastră, în toate sectoarele activității, și îndeosebi în acelea care sunt legate de ideea colectivului uman și de interesele într-adevăr obștești, în industrie, în agricultură, în construcții de clădiri și de uzine, în învățământ în știință, impresionante, mari progrese. Acestea nu mai sunt o chestiune de apreciere pe scara aproximațiilor, ci de constatare pur și simplu, pe scară matematic controlabilă. Izbânzile sunt o evidență a tuturor simțurilor. Le vezi, le auzi, le pipăi. S-a pornit un fluviu; cota apelor o poți citi de pe țârm. [...] S-au relevat în ședințele Uniunii Scriitorilor realizările recente ale scrisului românesc, acestea fiind supuse unor analize în perspectiva reușitei și a neajunsurilor. S-a subliniat îndeosebi că proza și poezia trebuie să aspire spre o tot mai înaltă calitate. Nu cred că s-a vorbit îndeajuns despre un mijloc de îmbunătățire calitativă a literaturii originale, pe care însuși regimul de democrație populară din Republica noastră îl pune cu largă generozitate la dispoziția noilor generații de scriitori. Să mi se dea voie să spun un cuvânt mai apăsător despre eficacitatea mijlocului educativ la care fac aluzie. Mă refer anume la traducerea din clasicii literaturii universale, care au apărut în ultimii ani. Din

operele acestor clasici ai literaturii universale, tinerii scriitori pot să-și însușească cele mai importante secrete care duc la măiestria artistică. În adolescență și mai târziu am fost mereu urmărit de regretul că literatura noastră nu era și o oglindă a celei universale. Constatam cu admirație și, recunosc, cu oareșicare pizmă, că în limba rusă sau germană, sau chiar în cea maghiară, exista un asemenea «univers». De la înființarea Editurilor de Stat, s-a produs însă și la noi, pe linia împământării literei universale, o mirabilă, încântătoare cotitură. Fapta, ce nu poate fi îndeajuns elogiată, se datorește impetuoaselor inițiative culturale ale regimului. Ca una din cele mai de seamă realizări ale regimului de democrație populară din republica noastră, în domeniul scrisului, socotesc faptul că astăzi ne putem mândri cu o literatură universală mutată în casa noastră. Cel mai îmbucurător efect al acestei prodigioase activități, de transpunere dintr-o limbă în alta, nădăjduiesc să fie ridicarea conștiinței literare a noilor generații de scriitori. Tinerilor scriitori români li se deschide întâia oară posibilitatea de a-și încerca puterile țintind la o comparație cu ale fraților lor de alte graiuri, din alte părți ale globului. Unitatea de măsură cu care scriitorii români își vor măsura propriile produse literare a crescut de la proporții provinciale la proporții intercontinentale“.

• Tudor Arghezi publică în „Scânteia tineretului” **Tinerete și poezie**, o scurtă proză cu poetică „În geamul atelierului meu de cuvinte împodobite, dăduse-n floare, acum vreo patru dimineți, un puiandru de cais. Mânunchiul ramurilor lui verticale, încărcate de bucurii trandafirii, mi-a urat în așteptarea creionului meu o zi de daruri delicate ale pământului și luminii, chibzuite de-a lungul iernii, la întuneric. Fermecata exuberanță a tinereții, izbucnită într-o singură noapte, mi-a surâs fericit din droaia de muguri cu petale. În splendoarea limbii mute, puiandru mi-a dat bună dimineața. I-am răspuns: Iubitule, fii binevenit. Te aștept încă din octombrie trecut, să-ți înșiri giuvaerele pe cracă, mărgăritarele tezaurului tău tănuit în rădăcini. E și buna ta și buna mea vestire, Făt-Frumosule din lacrimă și rouă. Băiețandru înflorit intra până-n ziua, în poezia proaspătă și fragedă, în tinerețe, care-i și a dumatăle, puiandrule cititor. Ce-i tinerețea, iubitul? Are ea vârstă? Tinerețea de timp se mlădie pe tinerețea de cuget și de gând. Muncește-o, ca să-ți rămâie proaspătă întotdeauna, tinerețea închipuirii, a speranței și a visării. Poezia nu-i numai în stihurile cântate, care de puține ori ajunge poezie întreagă. Poezia-i și dragostea, și prietenia, și credința, și munca, și lupta, învăluite în darurile scăldate zi cu zi în lumină. Poezie-i țara, țarina, e căminul, e casa, e viața de toate zilele. Tu înfrumusețează-ți-o prin înnoirea neîntreruptă a sufletului tău. Poezia e tinerețea dumatăle. Poezia începe cu nașterea, odată cu tinerețile de o dată. E cineva bătrân? Nu-i nimeni bătrân. Poezia îți restituie treptat tinerețea cu care ai pornit în lume de-a lungul vieții, pe neștiute. Bucură-te gândule. Bucură-te tinerețe, bucură-te poezie!”

30 aprilie

● „Scânteia” publică alături de texte sărbătorești consacrate apropiației sărbătorii de 1 Mai (un scurt articol de Geo Bogza, intitulat *Cei pentru care noi suntem MĂINE*, o schiță de Nicuță Tănase – *Tot un 1 Mai* – și o poezie de Mihai Beniuc – *Gândește-te* – un text de gloriificare a popoarelor „învingătoare” în lupta împotriva vechilor orânduirii), un articol semnat de Lucian Blaga (extras din nr. 18 (717) al revistei „Contemporanul”), pe tema *Probleme și perspective literare*. Punctul de plecare al reflecțiilor poetului este raportul asupra anului literar 1959, recent prezentat de Zaharia Stancu în cadrul ședinței plenare lărgite a Comitetului Uniunii Scriitorilor: „Atât din raport, cât și din dezbateri se desprinde ideea clară, de ansamblu, că scriitorii noștri sunt tot mai adânc pătrunși de convingerea că, prin orientările ei, creația literară trebuie să fie legată de viața poporului și de solul Patriei. Vreau să-mi alătur și eu glasul la al acelora care sprijină această înjghebare de conștiință. Legătura strânsă nu numai de orientare, dar oarecum de ființă între creație și viața, înțeasă în toată adâncimea ei, a poporului, rămâne învederat cea mai solidă garanție atât pentru continuitatea, cât și pentru noutatea creației. Aceeași legătură asigură, mai mult decât orice, și *substanța* literaturii. Spun aceasta nu numai ca un cetățean loial al Patriei așzate pe temeiuri nouă, ci și ca unul care urmăresc cu luare aminte repercusiunile, ce le-au avut în viața, ce palpită pe meleagurile țării, răsturnările de orânduire socială din ultimii cinsprezece ani.” Autorul continuă prin consemnarea acestor transformări, care pun scriitorilor „mereu alte și alte probleme”, aceștia aflând „nenumărate prilejuri de inspirație [...] în chiar actualitatea cotidiană, din care parcă faptul divers a dispărut ca să facă loc umanului de largă semnificație.” Revenind la raportul asupra literaturii publicate în 1959 și asupra dezbaterilor amintite, autorul ține să sublinieze un aspect insuficient discutat de participanții la ședință, referindu-se la „un mijloc de îmbunătățire calitativă a literaturii originale”: „Să mi se dea voie să spun un cuvânt mai apăsător despre eficacitatea mijlocului educativ la care fac aluzie. Mă refer anume la traduceri din clasicii literaturii universale, care au apărut în ultimii ani. Din operele acestor clasici ai literaturii universale, tinerii scriitori pot să-și însușească cele mai importante secrete care duc la măiestria artistică.” Constatând importanța acordată traducerilor de editurile de stat, în noul context socio-cultural, poetul își exprimă speranța că acestea vor avea un puternic impact asupra tinerilor scriitori, cărora „li se deschide întâia oară posibilitatea de a-și încerca puterile țintind la o comparație cu ale fraților lor de alte grăiuri, din alte părți ale globului.”

[APRILIE]

● Revista „Viața românească” dedică mai multe texte, însumând aproximativ o sută de pagini, împlinirii a **90 de ani de la nașterea lui Lenin**. Printre semnătarii acestor texte se numără: Victor Tulpure (Omul de afară), Miha Dragomir

(Lenin), Petre Solomon (Hidrocentrala Lenin), Ștefan Iureș (Patul de fier), Ion Gheorghe (Conducători). Tot pe această temă aniversară, contribuie cu articole Ov. S. Crohmălniceanu și Horia Bratu, cosemnatari ai textului **Principiul leninist al partinității și problemele literaturii** („Se pune problema esențială de a dezvolta realismul în concordanță cu noile condiții și sarcini ale vieții sociale, de a elibera pe scriitori din mrejele pozitivismului naturalist și ale subiectivismului anarhic simbolist. De aceea, articolul lui Lenin *Organizația de partid și problemele literaturii de partid* a răsunat ca o chemare pentru o literatură nouă. De aceea se poate spune că reînnoirea artei, emanciparea ei de naturalism, simbolism și alte maladii literare ale sfârșitului de veac sunt strâns legate de ideologia socialistă a proletariatului și că, [...] într-un moment de cotitură a istoriei, principiul partinității, descoperit și formulat de Lenin, este destinat să devină un punct nodal al dezvoltării literaturii”). Nicolae Bellu (**Însemnări despre profilul comunistului**, partea întâi), Savin Bratu (**Lenin și metodologia istoriei literare**: „În înfăptuirea revoluției culturale, partidul nostru a aplicat, cu fermitate și înțelepciune, principiile leniniste ale preluării moștenirii literare. Îndrumată de partid, tânăra noastră istoriografie marxist-leninistă a înregistrat succese importante în dificila bătălie științifică a reconsiderării trecutului”), Dan Hăulică (**Ideile lui Lenin despre artă în publicistica noastră dintre cele două războaie**). □ „Cronica literară” este semnată în acest număr de Ioanichie Olteanu, care comentează volumul lui Radu Boureanu *Cântare cetății lui Bucur*. □ La rubrica „Teorie și critică”, Ion Brad abordează **Temele actualității în literatura pentru copii**. □ Dumitru Micu ajunge la a treia parte (și ultima) a studiului său despre poporanism publicat la rubrica „Scriitori și curente” (**Poporanismul**, III).

MAI

1 mai

● Încercând să fie de folos tinerilor cu vocație literară, Tudor Vianu recomandă, în articolul **Vizita poetului**, din „Luceafărul” (nr. 9/44), pe lângă studiu intens, „însușirea temeinică și exercitarea unei profesiuni.” Convingerea criticului literar este că „printr-o profesiune te legi de viață, dobândești un punct de observație asupra ei și îți formezi deprinderi de muncă, folositoare și activității literare. Dacă au existat scriitori care au reușit, rămânând numai scriitori, pot fi amintiți și alții, pierduți prin boemă, prin lipsa legăturii cu viața, cu una din formele muncii care alcătuiesc conținuturile ei. Cultura profesională mi se pare că trebuie să se însoțească cu cea literară, cu cea mai întinsă și mai adâncă dintre ele.” Neconsiderând înțeleaptă izolarea scriitorului de lume, căci „ imaginea poetului solitar a fost făurită de un romantism decadent”, Tudor Vianu recomandă pătrunderea într-o „rețea de relații complexă”. □ Îndemnat de câțiva cunoscuți să reia seria de profiluri literare publicată în anul precedent

în „Luceafărul”, Al. Oprea face dintru început precizarea că nu intenționează, cum se obișnuia în vremurile trecute, să întrețină un conflict între generații. Căci „despre generație, în adevăratul sens al cuvântului, nu se poate vorbi decât în orânduirea noastră. [...] Iată pentru ce în condițiile noastre teza burgheză a luptei între generații și care era considerată o lege biologică, este de-a dreptul absurdă, tineretul nostru împărtășind un ideal unic cu vârstnicii, alături de care comunică intim și indestructibil cu revoluția clasei muncitoare.” Totuși, Al. Oprea este nevoit să admită, după cum „a arătat și tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej”, că sunt scriitorii tineri care, deși nu cunosc altă epocă decât pe aceea a construcției socialismului, nu o reflectă suficient în operele lor, preferând să se izoleze într-un „cerc îngust și desuet de probleme.” Abia aici trebuie să intervină în ajutor critica marxist-leninistă, cea care are posibilitatea să „explice armonios și în toată diversitatea de nuanțe” cum trebuie să fie personalitatea unui artist. □ Propunându-și să schițeze doar, la rubrica „O seamă de cuvinte”, trăsăturile esențiale ale dramaturgiei lui Aurel Baranga, Mihai Botez are în vedere, mai cu seamă, capacitatea acesteia de a „îmbrățișa aspecte multiple ale realității socialiste”, puterea de evocare a luptei eroice a comuniștilor în anii dominați de stăpânirea burghezo-moșierească, galeria amplă de personaje. □ „Luceafărul” publică povestirea lui Fănuș Neagu, *Somnul de la amiază* și poezii de Gheorghe Tomozei, (*De când a început pacea*), Ion Țârlea (*Diminețile păcii*) și Adrian □ Privitor la predarea literaturii române în instituțiile de învățământ, G. C. Nicolescu este de părere că manualele de clasa a VIII-a și a IX-a „depășesc capacitatea de înțelegere și de reținere de care sunt capabili elevii de vârstă respectivă și că îngrămădesc un număr exagerat de date.” El găsește utilă, pentru o bună cunoaștere a literaturii române, o „limpezire a problemelor litigioase”, elaborarea unor monografii și completarea fondului de carte în bibliotecile școlare, tipărirea unei reviste lunare dedicate problemelor de istorie și teorie literară și celor ale studiului literaturii în școli – „așa cum sunt cele sovietice de acest gen” –, reevaluarea instrumentelor de lucru, precum unele istorii literare care, după 23 August, s-au dovedit a fi „greșite, oferind date necomplete, interpretări tendențioase, caracterizări ale operelor și scriitorilor necorespunzătoare, semnificații trecute cu vederea sau trucate.” □ Interesându-se de activitatea din cadrul Academiei R.P.R., „Luceafărul” stă de vorbă cu *academicianul Iorgu Iordan despre munca tinerilor cercetători științifici*. Astfel, cititorii numărului 10(45) pot afla că succesele lor sunt concretizate în lucrări valoroase apărute în periodicele românești și în cele străine. „Călăuziți de concepția marxist-leninistă, conform căreia teoria și practica alcătuiesc o unitate indisolubilă, lucrătorii științifici de toate gradele, participă în mod direct, prin cercetările lor, deopotrivă cu toate categoriile de muncitori din republica noastră, la marea operă de construire a socialismului.”

5 mai

● Pe prima pagină a numărului 19 al „Gazetei literare“ sunt publicate articole ocazionale, „pregătind“ congresul partidului Partidul Muncitoresc Român, care urma să aibă loc în iunie ori celebrând aniversările marcate oficial (1 mai, 9 mai). Semnează articole Dumitru Corbea (***În întâmpinarea Congresului:*** „Cauza construirii societății socialist a devenit de mult cauza milioanelor de oameni ai muncii din țara noastră. În această muncă merg strâns uniți muncitorii, țărani, intelectualii cinstiți,„ legați de popor. Ei sunt mândria și țaria țării. Ei sunt mândri că fac parte din marea familie a lagărului socialist care se întinde pe a patra parte a globului pământesc.“), George Ivașcu (***Pentru construirea păcii***), Șerban Cioculescu (***Lumină de mai***) ș.a. □ Cronica literară, semnată de S. Damian, se referă la volumul de reportaje *Profiluri*, de Nicolae Țic: „[...]Dacă faza patetică, solemnă, a reportajelor bogziene a creat școală, nu e mai puțin adevărat că unii tinei reporteri aleg propoziția nudă, depoetizată. Și Nicolae Țic se simte stânjenit de vecinătatea cuvintelor sonore, retorice. [...] Tacit se desfășoară o polemică împotriva relatărilor înflorite, împotriva reportajului gongoric“. □ Matei Călinescu semnează articolul ***Semnificația eroicului***, cu subtitlul explicativ „Al II-lea război mondial și proza noastră“: „Ceea ce a caracterizat, în ansamblu, literatura despre primul război mondial (și pe cea română, implicit) a fost un refuz deliberat, uneori violent, al eroismului; un refuz determinat nu de scrupule literare, ci de însăși atitudinea luptătorului anonim față de un război în care se aflau în joc interesele claselor exploatare. [...] De fapt, realismul — uneori cu accentuate corective critice — își asimilează conceptul de eroism (respingând însă atributele pe care i le asociase retorica romantică sau, mai târziu, ideologia naționalist-burgheză), și reducându-l la dimensiunile lui omenești. [...] Eroismul nu poate exista fără o justificare etică profundă. Justificare pe care primul război mondial, având un caracter imperialist, n-o putea oferi. Pentru cei care luptă (fie ei germani, francezi sau englezi), înfruntând teribilele dificultăți ale frontului, conceptul de eroism e gol de orice sens. [...] Dar în plin război imperialist, izbucnește, în Rusia țaristă, Revoluția din Octombrie. Lupta poporului pentru răsturnarea vechii orânduiri și, mai târziu, pentru menținerea puterii, amenințată de intervenționiști sau de gărzile albe, a constituit demonstrația unui *eroism* nemaîntâlnit până atunci, de o calitate esențial nouă: eroismul revoluționar, ale cărui manifestări multiple au fost de la început sursa de inspirație a literaturii sovietice. [...] Eroismul devine astfel o dimensiune spirituală firească și permanentă, manifestată atât în marile înclăștări ale luptei cât și în planul cotidian, al muncii constructive. [...] Declanșat de imperialismul hitlerist, cel de-al doilea război mondial a avut un caracter deosebit de al celui dintâi. Opoziția față de fascismul cotropitor a determinat caracterul drept al războiului purtat de aliați — de Uniunea Sovietică, Anglia, Franța, S.U.A. și celelalte țări — împotriva fascismului.

Dacă literatura despre primul război mondial se caracterizează în ansamblu prin refuzul eroicului, nu acela-i lucru se poate spune despre literatura ultimului război. [...] În literatura română redescoperim semnificația de răscruce istorică pe care a avut-o sfârșitul celui de-al doilea război mondial pentru țara noastră. Rușinoasa participare la războiul antisovietic, în care ne-a târât dictatura antonesciană, a prilejuit noii noastre literaturi opere demascatoare în care atmosfera tragică a acelei perioade retrăiește intens [...]. O trăsătură generală e însă comună operelor care se ocupă de perioada ultimului război mondial: reflectarea eroismului comunist și a trezirii conștiinței revoluționare a maselor. [...] Faptele de arme ale soldaților noștri în timpul războiului antihitlerist poartă și ele pecetea eroismului revoluționar. Sfera lui se lărgeste după terminarea războiului, odată cu răspândirea tot mai mare pe care o iau ideile comunismului“. □ Ion Vinea semnează articolul *Kaput*, un concentrat montaj de evocări și meditații asupra celui de-al doilea război mondial: „Consecințele acestui război îngrozitor au fost, ca și dezastrelor pe care le-a pricinuit, incalculabile. Dar el a inspirat, în sfârșit, omenirii, nu numai groaza statornică de război, ci și sentimentul că el nu este un rău inevitabil și cu atât mai puțin un rău necesar. Mulțimile instruite prin experiență și prin analiza cauzelor economice și sociale care îl provoacă, au văzut limpede în mecanismul lui. Fapt care a demascat și paralizat uneltirile permanente ale acelor plutocrații cosmopolite, interesate și specializate în dezlănțuirea și exploatarea războaielor. Totdeodată, o eră istorică nouă s-a deschis. Rând pe rând, la chemarea ideilor noi, popoarele asprite ale Asiei și Africii, s-au scuturat de jugul capitalului colonial, ridicându-se la viață de stat și la independența economică, în vreme ce se accelera pretutindeni procesul descompunerii capitalismului și ascensiunea clasei muncitoare în câmpul puterii. Prin declarații solemne, chiar și guvernele cele mai conservatoare ale timpului, au trebuit să repudieze războiul ca mijloc de rezolvare a litigiilor între state și este azi unanim recunoscut că victoria supra hitlerismului a contribuit hotărâtor la apariția în istorie a unei conștiințe noi».“.

- Ana Blandiana publică în „Tribuna” (nr. 18) poezia *Comentar politic*.

6 mai

- Radu Popescu semnează în „Contemporanul” (nr. 19) cronică literară referitoare la *Dimineața de mai*, de Remus Luca; în comentariu, observațiile vizând chestiuni de compoziție și tehnică narativă se împletesc cu cele privind virtuțile politico-propagandistice ale textului, tălmăcite și explicitate de cronicar: „Ca și Marin Preda, Remus Luca s-a «specializat» în dimensiunea maximă, scriind nuvele care cuprind toate datele unui roman, nuvele totuși prin caracterul lor liniar-narativ și prin dominația unui singur personaj, care atrage spre el posibilitățile diferite ale întregului fond epic, ca focarul unei lupe. Când citești astfel de lucrări, te bucură unitatea lor monografică, limpede

și echilibrată, dar te nemulțumește uneori într-un mod destul de obscur renunțarea scriitorului la atâtea perspective de amploare și de complexitate pe care le-a deschis el însuși în cursul cărții sale. [...] Mai subtil, mai implicat într-un text a cărui strictă înlănțuire de fapte pare să rămână fără răspuns, ni se pare gândul autorului că dezlegarea se va produce din direcția mediului socialist, a ambianței morale socialiste în care se află cuprins cuplul Cădea, cu toate nelămuririle și nedesăvârșirile fiecăruia în parte, și cu toate discrepanțele ce au existat și există încă în însăși structura sa de cuplu. [...] Legătura lor cu societatea socialistă, cu oameni ei, e profundă, activă, e fecundă, și în această legătură, care prin muncă cinstită și pasionată în folosul tuturor poate deveni din ce în ce mai solidă stă secretul rezolvării conștiente, depline — nu al uitării — tuturor dilemelor individuale“.

• „Scânteia tineretului” publică un articol semnat de Cezar Petrescu *Școala, limbă, carte, literatură*, un text memorialistic exemplificator: „Pornesc de la amintirile mele de școlar. Nu mă pot plânge. Am avut noroc. Dacă la alte obiecte din programa analitică nu întotdeauna s-a nimerit să mă bucur de dascăli frunțași și pătrunși de înalta lor răspundere, în schimb primul meu profesor de limba și literatura română a fost Calistrat Hogaș, cunoscutul scriitor; iar al doilea, Nicolae Apostol, fostul profesor și îndrumător literar al marelui nostru Mihail Sadoveanu. [...] Ei mi-au pus primele cărți în mână. Ei m-au luminat să-mi prețuiesc și să-mi iubesc limba maternă, venită de departe, din zăcămintele graiului popular. Ei au sădit în conștiința mea de copil încă, lăstarele sănătoase ale viitorului scriitor. Mai târziu, e drept, spre sfârșitul anilor de învățătură, norocul a fost mai vitreg. S-au perindat la catedră profesori de mântuială, care nu mă întrebau nici ce cărți citesc, nici nu le păsa ce cărți aș fi năzuit vreodată să scriu.” În același articol surprindem și o scurtă analiză asupra modului cum a evoluat limba română sub toate aspectele ei: „Mă gândesc cu deosebire la limba părinților și străbunilor noștri. La acea limbă a cronicarului Neculce, a lui Ion Creangă, a lui Mihail Eminescu, a lui Odobescu, a lui Caragiale, a lui Delavrancea, a lui Mihail Sadoveanu ori a lui Tudor Arghezi — la acea limbă a poporului trudnic, care în creuzetul său, din vechile zăcăminte și din noile noțiuni, a știut mereu să se primenească asimilând diferite elemente. Vocabularul s-a primenit; s-a primenit pe alocuri și sintaxa; dar spiritul esențial al graiului a rămas același, dar într-o firească evoluție, în pas cu vremea. [...] Frumusețile, pitorescul, plasticitatea, precizările în formele adesea eliptice și definitive, aforistice, nu exprimă o adâncă și multiplă experiență în contact cu locul și cu timpul, cu mediul biologic și social? Deschidă oricine „Dicționarul limbii române moderne” editat după ultimele fișe, documentări și principii lingvistice de Academia Republicii Populare Române. La fieștece pagină, pentru profan, altă și nouă uimire. Cuvinte pe care le credea de baștină, plămădite și născute aici, între vechile hotare ale patriei, ne-au venit de afară. Dar ce definitiv împământenite! Ce is-

cusit frământate din nou și adoptate la spiritul permanent al limbii și la plămada noastră particulară, națională, încât ni se par ale noastre de când poporul românesc; pe când toate exagerările artificioase ale școlii latiniste au fost respinse instinctiv și-au devenit doar subiecte de obștești ironii și sarcasme. Limba se apără ca tot ce e viu. [...] ca și limba literară rusă, și limba vechilor și marilor noștri scriitori clasici, s-a inspirat cu deosebire din graiul poporului. Originea limbii noastre literare a fost sănătoasă de la începutul începuturilor, în veșnic contact cu poporul. Aceasta i-a dat viabilitate, ca și limbii literare ruse, dacă ne amintim că Pușkin a susținut întotdeauna că primul său profesor de literatură îi fusese dădaca din primii ani ai copilăriei, o femeie de la țară, o șerbă a pământului. Astăzi, școala, ca și cartea și literatura, au între altele o menire de căpetenie. În tumultul uriașelor transformări la care nu numai asistăm, ci și luăm parte zi de zi, avem datoria să veghem la păstrarea limbii poporului”.

7 mai

● În „Scânteia tineretului”, Al. Andrișoiu publică articolul *Tineretea – vârsta poeziei*, în care definește „liric” poezia în spiritul cerințelor politico ideologice ale momentului și în primul rând prin tematica angajată a creației: „Poezie sunt marile șantiere, în al căror aparent haos există o armonie uimitoare. Poezie sunt marile uzine, elegantele și multicolorele blocuri muncitorești, viaductele și magistralele, munții și marea, pâinile și grădinile cu garoafe. Poezie au ochii savantului și al inovatorului, inima activistului, mâinile zidarului, surâsul mamei. Căci oare nu din această mare întindere lirică ne inspirăm noi, poeții contemporani? Nu aici își au oare pivotul toate cărțile noastre de versuri? Viața însăși a devenit poetica așa încât a vorbi despre poezie însemnează, totodată, a vorbi despre viață. Partinitatea vieții este poezie, poezia vieții de azi.” Finalul, adresat direct cititorului, amintește de solidaritatea profesiilor, sub semnul „partinității”: „Dragă cititorule, noi poeții ne iubim meseria cu pasiunea cu care și tu ți-o iubești. Și mi-e că scriem versuri împreună. Nu arareori mi s-a întâmplat să mi se pară că scriem amândoi cu o singură mână. Poate fiindcă eu sunt chemat să talmăcesc, cu meșteșugul pe care niciodată nu l-am deprins destul, forța, entuziasmul, dragostea pentru patrie și partidul nostru, care ni-i comună amândurora: Scriem, citim, creăm. Noi, amândoi, poeți și ziditori. Noi, visătorii cei mai realiști și realiștii cei mai visători”. □ În același număr, B. Dumitrescu semnează articolul *Locul poeziei în Școală* în care remarcă rolul și „locul de cinste” acordat poeziei în cadrul manifestărilor organizate de școli în cinstea unor sărbători ca 30 Decembrie, 7 Noiembrie, cea de-a 90-a aniversare a nașterii marelui Lenin, 1 Mai, unde elevii recită versuri de Malakovski, Isacovski, Tvardovski, de Tudor Arghezi, Mihai Beniuc, Cicerone Theodorescu, Victor Tulbure, Alfred Margul Sperber etc. „Școala este locul în care

tânărul învață să iubească literatura, poezia, și-și apropie bogăția de idei a operelor scriitorilor înaintați. În școală, profesorul este acela care poate deschide tânărului pentru toată viața căile spre poezie, insuflându-i pasiunea pentru versuri”. [...] Și organizațiile UTM din școli pot face mult pentru educarea estetică a tinerilor prin mijlocirea poeziei. Cât de frumos și necesar în același timp este ca fiecare utemist și tânăr să știe să recite câteva poezii pentru cele mai diferite prilejuri: o adunare UTM, o reuniune, o serbare școlară etc. [...] Poezia trebuie predată elevilor cu pasiune, cu dragoste, relevându-se elevilor toate comorile ei de frumusețe. Nu avem dreptul să subapreciem ajutorul pe care și-l poate da poezia noastră nouă în însuflețirea tineretului pentru noile sarcini ale luptei de construire a socialismului, în educarea tineretului în spiritul patriotismului și al dragostei fierbinți față de partid”.

12 mai

• În „Gazeta literară“ continuă publicarea seriei de articole de Eugen Simion despre chestiunile prozei, în special ale romanului. În acest număr (20), apare textul *Roman, frescă, monografie*, cu subtitlul *Probleme ale compoziției în romanul actual*. (vezi Anexa) □ S. Damian la romanul *Seri albastre*, de Costache Anton, carte destinată în special cititorilor adolescenți: „Sub veghea tradiției, Costache Anton știe să deseneze în cuvinte, să sugereze o atmosferă, în narațiunea epică, se răzvrătește însă împotriva ritmului lent al predecesorilor care nu concordă cu faptele selectate. Ritmul transformărilor socialiste impune o accelerare a cadenței în relatare. Când răzvrătirea eșuează și autorul se întoarce smerit la preceptele povestirii sfătoase, încetineala în desfășurarea câtorva episoade amenință să devină monotonie.“ □ La rubrica „Răsfoind revistele“, apare, sub titlul *Un studiu valoros despre poporanism*, un comentariu în general elogios al studiului publicat de Dumitru Micu în „Viața românească“, numerele 2, 3 și 4 din 1960, fără a-i cruța deficiențele: „Studiul lui Dumitru Micu, foarte valoros și distingându-se prin rigoarea analizei științifice, nu e ferit pe alocuri de unele scăderi. De pildă, concepția lui Ibrăileanu e studiată exclusiv sub raportul esteticii, ignorat fiind aspectul ei sociologic, deși Ibrăileanu a afirmat puncte de vedere în această privință. Dacă ar fi să ne referim numai la conținutul polemicii dintre Gherea și Ibrăileanu și încă nu ar fi de ajuns pentru a releva că cel ce a fost «spiritus rector» la revista ieșeană a promovat unele erori poporaniste. D. Micu nu explică de asemenea baza social-economică colaborării dintre liberali și poporanisti până la primul război mondial și nici nu precizează clar, răspicat, că una din direcțiile principale ale atacului poporanist a fost lupta împotriva socialismului“. □ Eugen Barbu glosează admirativ, în reportajul liric *Poezia comerțului*, pe marginea succeselor industriei bunurilor de consum și ofertei comerțului socialist, cu referire precisă la „noile magazine din spatele Palatului Republicii“. □ G. Dimisianu publică articolul *Tendințe noi în reportaj*, text cu

referiri concrete la lucrări de Eugen Barbu, Ioan Grigorescu, V. Nicorovici, Petru Vintilă și unele concluzii generale: „Cristalizarea unor tendințe, a unor modalități specifice în abordarea reportajului, mărturisește progresul său, remarcabil în ultimul timp. Prin arta sa dinamică, directă, reportajul răspunde în epoca noastră necesității de oglindire literară promptă a vieții noi“.

13 mai

● În „Contemporanul“ (nr. 20) e publicată poezia lui Tudor Arghezi *Pasul dulce*: „Singurătatea mi-e întotdeauna/ Și pretutindeni bună-nsoțitoare. Asemuindu-mi sufletul cu luna/ Care îngheață viața, cum răsare.// Mișcare-n jurul meu încetinează / Se micșorează uliți și cetate,/ Și oamenii trecând pe la amiază, / Au gânduri și cuvinte depărtate.// Cui să-i vorbesc, de nu știu ce mă doare?/ Cine s-asculte sufletul e-n stare/ Ce degetul trecut în cingătoare,/ Fără să-mi ceară să-i vorbesc mai tare?/ Tu pricepeai din gest. Într-o privire/ Păstrai comoara ce-mi lipsea/ Și cunoșteași și din închipuire/ Ce bolți de cer veghiau deasupra mea.// Dar când venea s-asculte îndoiala/ La ușa-ntredeschisă către vis, Îți auzeam pantoful și podeala.../ Și-atunci știam că ușa i s-a-nchis“. Poezia este datată: „1910-1959“ și dedicată „Paraschivei“. □ „Cronica optimismului“ semnată de G. Călinescu e intitulată *Imaginea viitorului*: „Un creator, respectiv un poet, dinaintea erei socialiste, dacă era adânc, nu putea să nu vadă, indiferent de poziția lui ideologică, antagonismele proprii societății împărțite pe clase și toate relele decurgând din ele. În general, după gradul de profunditate, creatorul trebuia, măcar parțial, să osândească acele rele și ca atare opera lui avea fie caracter polemic, fie mișcare elegiacă, după temperament. Invectiva și descurajarea sunt în ultimă analiză forme de protest împotriva prezentului. Însă un creator nu este complet dacă nu vede în viitor, percepând, oricât de confuz, idealul care va deveni real. [...] Visele adevăraților poeți spun însă totdeauna direcția în care merge omenirea. Interpretând o operă a trecutului e necesar să ținem seamă de această facultate a poetului de a construi sau cel puțin de a desena viitorul și să nu ne lăsăm apăsați de clișee de catedră“. □ Eugen Luca publică, sub genericul „Discuții“, articolul *Despre perspectiva revoluționară*. Tema abordată e ilustrată atât la nivel teoretic și doctrinar, cât și prin exemplificări concrete, vizând opere contemporane: „Esteticieni și criticii marxiști-leniniști combătând aserțiunile teoreticienilor revizionști au demonstrat strălucit că necesitatea unei perspective revoluționare pentru orice creație literară nu decurge dintr-un principiu exterior artei, ci din înseși cerințele oglinzirii consecvent realiste a fenomenelor actuale. Demonstrația fiind făcută, e cazul, cred, să ne întrebăm dacă și în ce măsură scriitorii noștri reușesc să privească și să reflecte noua realitate din perspectiva revoluționară a socialismului. [...] Or, în pofida unor succese remarcabile în această privință, lucrurile nu sunt de natură să satisfacă deplin pe cititor. [...] Contemporanul nostru e măreț în măsura în care l-a depășit pe

cel care a fost el însuși cândva și fiindcă posedă capacitatea de a se depăși în continuare; el nu întruchipează însă și nu poate întruchipa perfecțiunea. Dacă vor porni de la această premisă în studiul realității, atâția scriitori care oglindesc viața satului nu se vor mai înduioșa de «tragedia» mijlocașului, care suferă cumplit că trebuie să se despartă de inventarul pe care-l duce la colectivă, fiindcă apreciată nu numai prin prisma omului de mâine, dar chiar prin aceea a omului înaintat de azi, tragedia aceasta apare nu numai ca o falsă tragedie, dar dobândește caracterul unei tragi-comedii. [...] A avea mereu prezentă în minte traiectoria dezvoltării conștiinței umane de la capitalism la comunism, a fixa punctul de pe traiectorie în care se află un contemporan sau altul, și a-l privi cu ochii omului de mâine, aceasta înseamnă a avea perspectivă revoluționară. Deschiderea unei astfel de perspective reclamă din partea scriitorilor nu numai contemplarea realității, ci și gândirea acestei realități, înțelegerea ei revoluționară”. □ Eugen Simion publică în acest număr articolul **Compoziție și viziune** (cu subtitlul explicativ „Pe marginea a două nuvele de Sütő András și D. R. Popescu“), analizând detaliat, cu raportare la un instrumentar teoretic, dar și cu tributul obligatoriu minimal plătit dogmelor epocii, nuvelele la care se referă, respectiv *Omul liniștii*, de Sütő András, publicată în „Viața românească“, nr. 1/1960, și *Neam adânc*, de D. R. Popescu, publicată în „Steaua“, nr. 12/1959. □ Un text informează despre încheierea etapei naționale a concursului de literatură română (așa-numitele, uzual, „olimpiade“ de literatură română), intitulat **Faza republicană a concursului de literatură română**. Din lista numelor celor premiați, remarcăm pe „Virgil Tănase (Galați)“ (clasa a VIII-a) și „Nicolescu Basarab (Ploiești) — pentru a patra oară, consecutiv, distins cu premiul I la faza republicană a concursului de literatură română“ (clasa a XI-a). □ O notă anunță apariția volumului *A. V. Lunacearski despre literatură*.

15 mai

- M. Pop comentează în „Scânteia” romanul *Domnul Președinte* (apărut în 1946) al lui Miguel Angel Asturias – „patriot înflăcărat, militant al mișcării mondiale pentru pace” – „o puternică operă artistică de demascare a regimurilor dictatoriale, instituite de monopolurile imperialiste în țările Americii Latine”: „Sumbră, viziunea ce se creează în romanul lui Asturias conține și anumite mijiri de lumină, în unele pagini – acelea în care sunt surprinse profiluri de oameni din popor, victime ale samavolniciei instaurate de Președinte. În anii când își scria această operă, romancierului nu-i apărea încă de ajuns de clar calea eliberării din robia colonialismului camuflat: de unde încheierea oarecum bruscă a cărții, fără deschiderea unei perspective spre o altă existență.”
- În nr. 10(45) al „Luceafărului”, Ion Marin Sadoveanu recomandă scriitorului epocii socialiste atenție, spirit de observație, permanentă prezență în actua-

litate, cultură multilaterală: „el poate visa, constructiv firește, dar încadrat în felul de a gândi al realismului socialist și în felul de a resimți cu mândrie toate câștigurile omului de azi care, sub conducerea Partidului Muncitoresc Român, construiește o viață nouă.” □ Alcătuind *profilul literar* al lui Titus Popovici, Al Oprea consideră că el a intrat, prin romanele *Străinul* și *Setea*, „în rândul scriitorilor formați prin maturitatea observației.” Personajele sale se înscriu în formula dictată de politica de partid și de stat, fapt pentru care scriitorul, „atras de ceea ce este grav și monumental în epoca noastră”, este considerat ca o „mare speranță a prozei contemporane.” □ La rubrica „O seamă de cuvinte”, Pavel Ruxăndoiu face o serie de observații pe marginea studiului semnat de Al. Piru despre opera lui G. Ibrăileanu, remarcând, printre altele că „influența dăunătoare a filosofiei idealiste asupra formației lui Ibrăileanu este expeditată într-o singură frază”. □ În articolul *Vers și spirit modern*, Radu Boureanu pledează în favoarea versului clasic, detașându-se categoric de partizanii poeziei moderne care susțin că prozodia poeziei clasice „ar constitui un pericol de sclerozare, de calcifiere a fenomenului poetic.” Pentru a-și impune punctul de vedere, R. Boureanu declară: „Scăpat din corsetul versului clasic, din rigurile prozodiei, versul liber și alb își poate lua câmpii, mai ales când autorul, neputând sintetiza, pierde hăturile și nu-și stăpânește caii.” □ Exprimând, la rândul său, în articolul *Să fim serioși!*, opinii negative cu privire la „exhibițiile cunoscute sub denumirea de lirică modernistă, Dan Deșliu se declară și împotriva criticii, în general, care „n-a luat în serios aceste teribilisme infantile. Întâlnim prea adesea în paginile revistelor literare proză proastă așezate în trepte, ceea ce la urma urmei nu modifică mare lucru – poate doar onorariul.” Din acest motiv, scriitorul se declară foarte dezamăgit, chiar indignat, atunci când, descoperind în paginile „Gazetei literare” o schiță de articol intitulată *Sunt liniștit...*, în formă versificată, semnată de Eugen Barbu, constată că autorul *Șoselei Nordului* nu numai că nu tratează cu toată seriozitatea probleme atât de imortante cum sunt cele ale păcii și războiului ori „sentimentele de calm și încredere în viitor pe care le inspiră planetei noastre existența Uniunii Sovietice”, ba chiar că adoptă o „viziune estetică vulgarizatoare.” □ Scriind despre universalitatea spiritului arghezian, despre etica populară a poetului „care i-a făurit dreapta judecată asupra orânduiri burghezo-moșierești”, Zoe Dumitrescu-Bușulenga amintește de poziția scriitorului privind rolul și rostul omului de cultură, citând dintr-un articol arghezian, din 1915, când scriitorul făcea muștrări colegilor care, rămânând închiși „în câte-o hermetică scoică”, uitau că „fac parte din omenire și din așteptările ei.” Astfel, ajungând la o concepția „luminoasă și vastă”, fără să mai piardă din vedere „ținta supremă”, de a vorbi în numele neamului său, Arghezi a trecut, după 1944, de la liniile „vechii orientări general democratice” la noua concepție de viață a noii orânduiri. „și asupra lui Arghezi, ca și asupra celorlalți creatori de artă legați de popor, ideile marxist-leniniste au avut o

influență hotărâtoare. și, pe rând, veninurile s-au prefăcut în miere, viziunea critică ce-l despărțea de lumea veche s-a transformat în îmbrățișarea cuprinzătoare a întregii opere de construire a socialismului, zidurile personalității necoformiste au căzut și poetul, la 80 de ani, realizează azi, miracolul universalității.” □ Gh. Achiței consemnează deciziile luate la Plenara lărgită a comisiei de literatură pentru copii a Uniunii Scriitorilor din R.P.R. În acest sens, se dorește ca basmul și povestirea fantastică, deși „au indiscutabile legi proprii de compoziție”, iar anumite elemente vechi „nu pot fi totdeauna neglijate”, „să militeze pentru idei contemporane”. „Cultivând anumite calități, hiperbolizându-le, basmul și povestirea fantastică pregătesc caracterul pe care literatura destinată vârstelor mai mari are menirea să îl educe în cadrul dimensiunilor realității.” Nu sunt de dorit, spune Achiței, producții „lipsite de orizont, cu un conținut anacronic” și în care este încă prezent un univers de tip patriarhal, opus civilizației moderne. □ Inițiind o rubrică de „Propuneri și angajamente”, „Lucașul” acordă prilejul deopotrivă cititorilor și scriitorilor să contribuie la mai buna dezvoltare a vieții literare românești realist-socialiste. Astfel Al. Andrițoiu solicită Editurii Tineretului ca, așa cum scriitorii pentru adulți „își leagă activitatea de o întreprindere industrială din Capitală, urmând să depună o activitate susținută pe lângă brigăzile artistice de agitație sau pe lângă ziarele din uzină”, tot așa scriitorii pentru copii să realizeze o legătură mai trainică cu școala, cu palatul pionierilor pentru a avea înfățișată, „la nivelul cuvenit, viața nouă de colectiv a școlarului și pionierului.”

17 mai

- Sergiu Fărcășan analizează în „Scânteia” volumul *Profiluri* de Nicolae Țic, apărut recent la E.S.P.L.A. – „o culegere de portrete, reportaje, schițe, lucrarea unui autor încă tânăr, care scrie despre tineri și al cărui stil mai are încă atributele frumoase ale tinereții, ca și câteva din stângăciile ei”. Apreciat pentru tematica ancorată în actualitate și pentru unele dintre portretele oamenilor noi evocați, volumul e, totuși, „realizat inegal, cu slăbiciuni și oarecare monotonie”. Însă, „tocmai din asemenea cărți „inegale” – și e bine că „Profilurile” au fost publicate – supunându-le dezbaterii critice și dându-le scriitorilor posibilitatea de a se perfecționa de la volum la volum, vom căpăta cărți tot mai bune”.

19 mai

- O bună parte a numărului 21 al „Gazetei literare” este consacrată omagierii lui T. Arghezi, care urma să împlinească 80 de ani la 21 mai. Grupajul de texte despre Arghezi cuprinde, între altele: *Arghezi, poet al actului literar*, de T. Vianu; *Sensurile „Cântării omului”*, de Mihail Petroveanu; *Arghezi și umbra lui Caragiale*, de Vicu Mândra; *Tableta lui Tudor Arghezi*, de Liviu Călin; *Excursie în Țara de Kutu. Satira politică argheziană*, de Matei Călinescu;

Tudor Arghezi și colaboratorii săi, de Camil Baltazar („Zeloșii istoriografi de mai târziu ai lui Arghezi — nu istoriografii reci, ci înfățișătorii ardenti ai chipului său uman — vor trebui să consemneze, la loc de cinste, rolul de îndrumător pe care l-a jucat inegalabilul poet ca director al «Biletelor de papagal». [...] Umanismul care-i atrăgea și incita pe tineri în poezia maestrului lor, ei îl găseau întruchipat și în persoana scriitorului. [...] De câte ori zăresc silueta zveltă a artistului Emil Botta, mă duce gândul la ziua memorabilă când plecând împreună cu autorul volumului *Întunecatul april*, de la Arghezi, Botta a exclamat: — «Doamne ! Nu-mi vine să cred că trăiesc aieve aceste clipe! Atâta înțelegere! Atâta căldură nu mi-aș fi închipuit niciodată că voi găsi la uriașul Arghezi!» Dar el poate nu știa că interesul activ față de tânărul înalt, subțiratec și fremătător ca un plop, marele poet îl acorda unei întregi pleiade de autori tineri. Ea îngloba pe I. Peltz, pe Otilia Cazimir și C. Nisipeanu, pe Aderca și Mircea Pavelescu, pe Gh. Brăescu și Eugen Jebeleanu ca și pe atâția alții. [...] Ei l-au simțit pe Arghezi intervenind în procesul lor de formare, și acesta e încă un sector pozitiv din plurala activitate, și încă un laur ce se așează pe fruntea slăvită a octogenarului sărbătorit astăzi.“); **Poetul „piscurilor mari de piatră“**, de Ov. S. Crohmălniceanu. Sunt publicate și o serie de poeme omagiale, semnate de Ion Bănuță, Romulus Vulpescu, Veronica Porumbacu. În pagina întâi a numărului este reprodus *Cuvânt[ul] înainte* semnat de Tudor Arghezi la propriul volum *Cu bastonul prin București*, care se afla „în pregătire, la E.S.P.L.A.“ („Târâș, grăpiș, am șchiopătat prin București, cu bastonul, o viață. Aș zice «o viață întregă», dar la 80 de ani sunt încă viu și nu aș prea avea de gând să mi-o întregesc prea curând“). □ Sub titlul **Plenara secției de proză a Uniunii Scriitorilor din R. P. Română**, sunt publicate rezumate consistente ale intervențiilor participanților la evenimentul respectiv: Tema discuțiilor a fost „genul scurt“, respectiv proza de mici dimensiuni, schița, povestirea sau nuvela (intertitlurile materialului sunt: *Conținut și compoziție în proza scurtă actuală; Actualitatea și speciile scurte ale genului epic; Genul scurt și actualitatea; Rigorile genului; Atitudinea scriitorului față de eroi*). „Referatul“ secției a fost prezentat de I. Oarcășu și cuprinde referiri la V. Em. Galan, Vasile Rebreanu, Fănuș Neagu, Eugen Barbu, Remus Luca, Marin Preda, soldate cu următoarea concluzie: „Rămânem totuși la convingerea că vechile rigori și-au păstrat e de-a-ntregul valabilitatea, nerespectarea lor atrăgând aceleași consecințe. Lărgirea sferei de viață sau chiar multiplicitatea planurilor pe care e împinsă acțiunea, tratarea din diferite unghiuri a personajului central, extinderea în timp, sondajul în mai multe medii sociale — toate își au explicația și valabilitatea câtă vreme limitele episodului, elastice dar nu fără contururi, sunt respectate. Important este ca nuvelistul să scoată în evidență — prin intermediul episodului — culminația unui caracter, să unifice absolut toate firele intrigii, imprimând tendință convergentă unor planuri diferite, care altfel se ramifică, se destramă, creând acțiuni paralele, ramificați

de prisos. Ori tocmai pe această linie nivelele în cauză suferă de anumite prolixități”. Un alt referat a fost prezentat de I. D. Bălan, care a arătat „un scriitor nu poate zugrăvi clădirea lumii socialiste în toată semnificația și strălucirea ei decât din unghiul ideologic, oferite de cel mai înalt pisc al gândirii umane, cu perspectiva cea mai întinsă spre viitor: filozofia marxist-leninistă.” Pe lângă rezumatele celor două referate, sunt publicate și fragmente ori rezumate ale cuvântărilor unor scriitori prezenți la plenara în chestiune: V. Em. Galan M. Novicov („Caracterele se ciocnesc în epoca noastră în mod evident într-o altă formă decât într-o societate dominată de exploatarea de clasă. Să descoperim însă convingător și puternic astfel de conflicte noi. Eu cred că pe linia aceasta trebuie să mergem. Să-i ajutăm pe scriitori să se arunce în plină vâltoare a vieții, să extragă de acolo lucruri care într-adevăr să fie semnificative, pentru ca fiecare schiță, fiecare nuvelă să poată într-adevăr lărgi orizontul de viață al cititorului”), Remus Luca. □ Cezar Baltag semnează trei scurte poeme (*Trei cântece*) dedicate „navei cosmice sovietice”, dar eliberate de ilustrativismul tematist îngust care afecta de regulă asemenea producții ocazionale.

● Povestirea lui Mihai Novicov, *Alfabetul universal*, publicată în „Tribuna”, se înscrie în seria producțiilor ce înfierează abuzurile regimului burghezo-moșieresc: „Procesul acesta era unul dintre acelea pe care autoritățile le înscenau periodic pentru intimidarea populației. În cazul la care mă refer, câteva grupuri de comuniști arestați erau legate într-un mod cu totul artificial pentru ca presa aflată în slujba burgheziei să aibă posibilitatea să inițieze o nouă și răsunătoare campanie despre un mare «complot comunist».” Concluzia e formulată apodictic: „Așa proceda în general justiția în România burghezo-moșierească...”

20 mai

● G. Călinescu semnează, în „Contemporanul” (nr. 21, în bună parte consacrat omagierii lui Tudor Arghezi cu prilejul împlinirii a 80 de ani) textul *Tudor Arghezi*: „Câtă vreme am fost student, nu am auzit odată pomenindu-se de la catedră de Tudor Arghezi. Îmi era ca poet total necunoscut, cânt în Italia fiind cineva mi-a vorbit cu mari laude despre poezia lui care începea să devină notorie. Întors în țară, am văzut pe autorul «cuvintelor potrivite» la tipografie, unde își supraveghea singur tipărirea întâieii sale culegeri de poeme. Deși nu mi închipuiam poetul cu părul în furtună și de ținută solemn visătoare, Tudor Arghezi m-a surprins. Era un om cu gestul supravegheat, mai mult scund decât înalt, cu părul tăiat mărunț, cu mustața corect forfecată, aruncând prin ochelari priviri de matematician. Pășea spre 50 de ani, glasul îi suna subțire, era un om, în fine, așezat, în jurul căruia nu se adunau norii și nu fulgerau trăsnetele. Însă ochii îi erau întunecați ca două agate, profunzi, lucioși, revelând profundități de mine. Mulți artiști au încercat să facă portretul poetului; cele mai izbutite

sunt cele executate de poetul însuși, unul publicat, altul, de o asemănare uimitoare, aflându-se la mine. [...] Fie toată opera de până acum a lui Tudor Arghezi, ai cărui 80 de ani îi salut cu cea mai profundă emoție, încă o treaptă pentru alte sublime monumente poetice, în lumina de diamant a socialismului“. □ „Contemporanul“ publică, sub titlul *Vă îmbrățișez!*, succintul „cuvânt rostit la Casa Scriitorilor «M. Sadoveanu», miercuri 18 mai“, de Tudor Arghezi, în contextul sărbătoririi sale: „Pentru că vorbesc prost, dar pentru că nici nu pot să tac, dați-mi voie, iubiți colegi, să nici nu vorbesc și să nici nu tac, ci s vă mulțumesc în câteva silabe scrise. Meritele îmi sunt mult mai neînsemnate decât valoarea simțămintelor cu care ați binevoit să mă primiți. Ieri, am fost între doctori, între medici. Azi, mă găsesc între scriitori. Aici mă simt mai la locul meu, lângă tulpina mea, în grădina mea, în patria mea morală. Vă îmbrățișez“. □ Alte texte, de facturi diferite, dedicate personalității argheziene sunt semnate, în numărul omagial al „Contemporanului“, de George Munteanu (*Treapta cea mai de sus*), Corneliu Baba (*Pe colțul unui desen*) ș. a. □ Dumitru Micu semnează studiul *Drama cunoașterii. De la psalmi la „Cântarea omului“* („În anii noștri, călăuzit de concepția despre lume cea mai înaintată, autorul Psalmilor descoperă rațiunea vieții în viața însăși: idealul de perfecțiune îl vede înfăptuindu-se uman, în practica social-istorică, pe măsură ce omul, acționând în libertate, supune destinul, devine singurul său stăpân”), iar Eugen Simion — articolul *Lirica socială* („Am vrut să ilustrăm prin câteva exemple elocvente, selectate din prodigioasa sa creație, una dintre dimensiunile sale majore, realist-critică, respingând implicit părerile acelor interpreți care opinau că opera argheziană se încadrează, exclusiv, în perimetrul estetismului pur, necontingent cu realitatea clocotitoare a acestei prime jumătăți de veac față de care poetul se simte cu *toate nepotrivit*“). □ În același număr al „Contemporanului“ apare, sub titlul *Tudor Arghezi: „Ceea ce se petrece pentru întreaga țară e un miracol“*, interviul luat poetului octogenar de Toma George Maiorescu: „Cu glasul coborât, maestrul îmi înșiră oboselile zilei: reflectoarele televiziunii și ale studioului cinematografic, solicitările fără de sfârșit ale redacțiilor, imprimările radio-ului, invitații la sărbătoriri... — O dată are omul 80 de ani... — încerc să apăr zelul profesional al colegilor. — *Prea mult...prea mult...*, replică, cu modestia-i cunoscută, Arghezi. [...] Apoi, maestrul începu să-mi povestească despre primele sale contacte cu mișcarea socialistă: — *Am început să gust din socialism pe la 16 ani. Ne duceam după orele de școală — eram elev de gimnaziu — la Clubul socialist din strada Doamnei. Era aici o atmosferă nouă, necunoscută pentru noi. În loc să fim întâmpinați cu obișnuitul limbaj academic al profesorilor, ca: măgarule, tâmpitule, ni se spunea politico: Poftiți, tovarăși!* [...] Maestrul evocă în continuare Geneva, manifestațiile muncitorești de 1 Mai, o emoționantă întâmplare despre arestarea Tatianeii Leontief, o tânără revoluționară rusă care a tras cu revolverul în cineva pe care-l confundase cu țarul Nikolai

... — Când a trecut în lanțuri printre jandarmii federali — aceștia purtau pe atunci o pelerină largă neagră care ascundea carabina, iar în cap un bicorn — străzile pline de zeci de mii de oameni veniți din toate părțile Europei cântau. Se cântau cântece revoluționare. Aceleași cântece, în mai multe limbi... Amintirile se înlănțuie. Luptele de la «Facla» împreună cu Cocea pentru abrogarea articolului 6 din Constituție, împotriva naționalismului lui Iorga, pentru drepturile țăranilor...[...] — Unul dintre prietenii noștri cei mai inimoși, și pe care-l regret mereu, era I. C. Frimu,, muncitor tâmplar, dar un om de o valoare morală incomparabil mai mare decât a multor intelectuali și universitari luați grămadă. [...] — Deci vă erau cunoscute ideile socialismului... — Da, dar mă temeam că nu se pot împlini. Nu bănuiam posibilitățile acestei răsturnări. Toate revoltele țărănești, toate mișcările sociale ale muncitorilor au fost înecate în sânge. A trebuit să vină furtuna asta înnoitoare ca să răstoarne toată șandramaua. Unora nu le convine, încearcă marea cu degetul și se îneacă într-o baltă. Însă poporul e «pentru». Asta e important! [...] Care este, după părerea dv., locul creatorului în viața publică a zilelor noastre? — Astăzi în viața publică a intrat și poezia, Scriitorul a fost pus neașteptat mai mula ca la locul lui, Eminescu a murit în spital. Eu, smeritul lui neînsemnat ucenic, sunt deputatul poporului meu muncitor în Marea Adunare Națională. Indicai o diferență concludentă și sugestivă.“. □ Alte texte despre Arghezi, în contextul omagierii lui la a 80-a aniversare, semnează în „Contemporanul“ Cezar Petrescu (*Nu-s cădelniți cu tămâie...*), Eugen Jebeleanu (*Flacăra tinereții*), Marcel Breslașu (*Crâmpoie de duioșie...*), Geo Bogza (*Bucurie*), Radu Popescu (*Tudor Arghezi, pieziș și drept*).

21 mai

- „Scânteia tineretului” publică articolul Gânduri despre Arghezi, semnat de Dan Deșliu, *text omagial la aniversarea celor 80 de ani ai poetului, construit pe o miză ideologică și propagandistică*: „Dezgustat de puterniciei beznei, ca și de presupusul vecin din cerdacul de fum, simpatia lui se îndreaptă spre cei mărunți și nefericiți, preferând licărul lampadoforilor de pădure somptuoaselor șiraguri de perle, precum și florile de mucigai celor din saloanele protipendadei. Temperament titanic sub aerul bonom, vulcan la pândă sub zâmbetul mării, — reacțiile sale sunt teribile și absolute. Dacă pământul și cerul se arată potrivnice, va căuta frumusețea în zone obscure, folosind materiale imposibile (bube, mucegaiuri etc.), schimbând, pentru mai mare siguranță, și unealta — căci va scrie nu cu unghiile obișnuite („îngerești”), ci cu celelalte, de la mâna stângă. De fapt, meșterul-vrăjitor începe să sfredelească înverșunat subteranele societății burgheze și constată, cu un rictus tragic, că ea se întemeiază pe sudoare, sânge și lacrimi. Dincolo de revelația în sine și de amănuntul pitoresc, atunci când faptul brut este luminat dintr-o perspectivă amplă, când ni se sugerează artistic relația între efect și cauză - rezultatele sunt grandioase.

Astfel, cadavrul lui Ion Ion se transformă într-un monument unic, care acuză și demască, din neclintire [...]. Cu aceeași pleznă care șfichiuse ticăloșia fascismului — înfierează pe propovăduitorii unui nou război (Păianjenul negru) pe trădătorii de țară fugiți peste hotare să uneltească împotriva poporului pe care l-au jefuit (Foaie verde la Paris). Pentru prima oară, poezia lui Arghezi înfățișează omul în luptă, dintr-o perspectivă inedită, plină de optimism, de încredere în viitor (Cântare omului, 1907). Victoria poporului, desăvârșindu-se sub ochii săi, trecutul istoric ca și propria-i existență îi apar într-o nouă lumină. Cel care nu cântase niciodată „eroi”, care se înflăcărase mai degrabă în fața găzelor și a buruienilor decât a semenilor, ne dăruiește în Pătru al Catrincii un portret de luptător pentru dreptatea celor mulți amintind, prin grandoare, de Corbea și Toma Alimoș: «Gătit cu giuvaere, brățări de lanțuri grele / Îi dase stăpânirea, la glezne, și ghiulele, / Și strălucea în fiare, ca un mitropolit, / Ros în călcâi de scoabe cu nituri și strivit / Când se mișca din lanțuri și se-ndrepta să vază, / O sută de cădelniți păreau că tămâiază. Patru diaconi falnici, înalți și lați în spate. / Drept sfeșnice de mână, cu puști și baionete / Păzeau arhierul de temniță, de-aproape. / ... / Să nu cumva să zboare și să scape». Condamnând crimele vechii orânduirii, respingând cerul mistic, cu miturile și filozofii lui, artistul a optat pentru pământul nou al Patriei socialiste, pentru oamenii care zidesc țara de azi. Adevărul cel mare, jinduit și căutat o viață, s-a limpezit, în fine, și poetul poate îngâna, cu o umbră de zâmbet, magistrala alegorie Coșarul alb. «„Luna plină, draga mea, / Merg cu scara după ea. / Nu vrea luna să m-aștepte / Și-mi alunecă-ntre trepte. / Când o reazăm, de-unde-a fost / S-a mutat și, ca un prost, / Mut și eu alături scara. / Am pierdut mai toată vara / Umblând noaptea-așa în dodii, / Cu o scară printre zodii, / Și mi-am cheltuit o viață, / După zările din ceață. / Am cutreierat un an / Șesul tot din Bărăgan. / Munții-un an i-am colindat. / Zece ani am căutat / În izvoare, -n curcubeu, / În rogoz, în eleșteu. / Scara, prin păduri și sate, / S-a tocit pe jumătate / Și de-abia de-ajung cu ea / În clopotnița cu-o stea, / Unde sună gărgăunii. / De funinginile lunii / Nu mai poate să se spele / Cel ce s-a mânjit cu ele. / Luna însă m-aștepta. / Uite-o la fereastra mea»”.

● Mihai Beniuc îl omagiază în „Scânteia” pe **Tudor Arghezi la 80 de ani**, într-un articol care începe prin a sublinia că „dintre bucuriile alese și rare ale unui popor face parte și aceea de a avea poezii săi mari. Tudor Arghezi este o mândrie a României și se bucură un popor întreg de a-l simți în mijlocul său, cu atât mai mult cu cât poetul, acum când împlinește 80 de ani, urcă, împreună cu milioanele de oameni ai muncii, pe platoul luminos al socialismului.” Urmează binecunoscuta comparație cu Eminescu, al cărui mesaj poetic militant e continuat de poetul celebrat: „Poezia lui Arghezi începe de acolo unde încetează, prin moarte, durerea lui Eminescu, amărăciunea continuând să crească însă pentru cei rămași în viață, pentru cei mulți și obidiți care ar fi fost totuși singurii îndreptățiți la bucuriile vieții. Desigur că Arghezi din tinerețe a

gustat amarul acestei amărăciuni și totodată a sorbit și revolta ce dospea mai în adâncul paharului.” Citat cu poeziile de revoltă socială (care continuă filonul eminescian recuperat de critica epocii), precum *Caligula* și *Cântare omului*, dar și cu *Testament*, cu versurile din *Prisaca* și *1907*, Arghezi apare ca un „meșter al versului”, „cea mai de seamă apariție de la Eminescu și până astăzi”: „Prin tot ceea ce a reușit, prin bogăția și plasticitatea limbii sale, prin forța sa de a înnoi și de a da strălucire arhaismelor, de a scoate aurul poeziei din cuvinte tocite, prin folosirea îndrăzneată a neologismelor, prin sprinteneala sintactică, adeseori plină de surprize, prin caracterul universal românesc al vorbirii sale, opera sa are o considerabilă influență asupra confrăților contemporani, poeți și publiciști, și desigur și asupra cititorilor. [...] Talentul său mare și munca asiduă de faur care știe găsi tipare neîntrecute în bogăția neutră a graiului l-au făcut să dea veșminte croite atât de desăvârșit, de original, de colorat și totuși atât de legat cu spiritul poporului și limbii, la toate câte l-au impresioant, l-au bucurat sau mâhnit, l-au revoltat sau l-au încântat în existența-i lungă, încercată.” După ce va fi insistat asupra formei meșteșugite a poeziei argheziene, poetul-academician se vede obligat să sublinieze importanța conținutului acesteia, căci „nu avem de-a face cu un meșteșugar chinuit să descopere secretele în ticlirea de noi mijloace formale ale artei poetice. De aceea ne și impresionează atât de puternic faptele de viață, de la gânganie la om, cărora Arghezi le împrumută calitățile nemuririi, prin arta sa. Iar aceste fapte de viață sunt caracteristice, sunt în realitate cele mai caracteristice ale timpului nostru. [...] Arghezi s-a convins tot mai mult în anii de după eliberare că locul său este în mijlocul celor ce-l iubesc atâta, în mijlocul poporului, și de aceea, cu trup și suflet, cu tot ceea ce are el mai scump – dragostea sa de țară și de poporul muncitor – s-a mutat în socialism.”

□ Pe aceeași pagină, Paul Georgescu celebrează, și el, ***O artă profund contemporană***, în poezia lui Tudor Arghezi, îndeosebi cea scrisă „în anii de după eliberare”, „sub înrâurirea puternică a ideologiei clasei muncitoare”, culminând cu „cele două mari poeme *1907* și *Cântare omului*”. Criticul recunoaște de la început că „marile realizări argheziene din ultimul deceniu își află rădăcinile în creația anterioară, în filonele valoroase și autentice ale acelei creații. Deci fără a reduce concepția argheziană la aceste laturi ale creației sale, trebuie să reamintim că respectul neistovit față de muncă și disprețul neistovit față de cei ce nu munceau – exploatorii – încrederea nelimitată în forța și valorile morale ale omului muncitor, admirarea folclorului și a vorbirii populare, constituie acel filon care avea să stea la baza creației argheziene și după eliberare.” Rămânând la tema „rădăcinilor” creației angajate a lui Arghezi, criticul se simte obligat să amintească de poemele antifasciste publicate în anii războiului, precum și de pamfletul *Baroane*, pentru care poetul fusese întemnițat în lagărul de Târgu-Jiu, pentru a se opri, în continuare, la poeziile apărute după eliberare, incluse în volumul de *Versuri* publicat la

E.S.P.L.A. în 1959. Dintre acestea, o atenție deosebită le este acordată cele două mari poeme evocate la începutul articolului – *1907* și *Cântare omului* – primul atestând „clarificarea atitudinii lui Tudor Arghezi în problemele sociale”, „sub influența ideologiei clasei muncitoare”, cel de-al doilea – „rezolvarea problemelor filozofice ale scriitorului”. Referindu-se la *1907*, autorul articolului constată asumarea creatoare a realismului socialist care, „dând deplină posibilitate de manifestare originalității artistice, particularităților scriitorului, [...] dă posibilitate creatorului să-și depășească contradicțiile, limitele, prin înțelegerea profundă, multilaterală a realității.” În ceea ce privește *Cântare omului*, criticul vede aici „rezolvarea” unor „dramatice dileme”: „Poet al marilor întrebări, Tudor Arghezi a fost un neîntrerupt căutător al adevărului. Prinsă în vârtoarea contradicțiilor și a marilor întrebări rămase adesea fără răspuns, creația lui Arghezi se refuză spontan și voit oricărei limitări în cadrul unui anume curent literar, răsturnând prin originalitatea marelui arte toate clișeele și obișnuințele acestui început de secol. Ca și la alți scriitori de la începutul veacului, care nu reușiseră să-și însușească concepția filozofică a clasei muncitoare, zbaterele dureroase și întrebările nu au dus la răspunsuri. „Cântare omului” reprezintă tocmai rezolvarea acestor dramatice dileme, datorită influenței gândirii materialiste, dialectice.” □ În același număr, Otilia Cazimir semnează un scurt articol, intitulat *Vom ajunge acolo unde trebuie să ajungem*, în care laudă cu osârdie proiectul Directivelor celui de-al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Român (publicat recent în „Scânteia”), exprimându-și încrederea în viitorul luminos anunțat în documentul citat.

25 mai

- Tudor Arghezi semnează în „Scânteia” un articol de laudă la adresa planului de dezvoltare economică pe următorii șase ani condensat în Directivele celui de-al III-lea Congres al Partidului, organizat în jurul a două „metafore” emblematice pentru mersul lumii noi – „Secera și Ciocanul” și „Numaidecât”. Articolul se încheie cu invocarea „cinstiți[lor] colaboratori ai planului concept”: „Țara e a voastră. Munca e a voastră. Viața e a voastră. V-o faceți, în stăpânire deplină. Pornit în surdina, cântecul crește, a izbucnit clocotit, se împrăștie peste ogoarele tuturor muncilor voastre fertile, peste noi toți. E imnul milioanele de voci. Un mare poem. Poeții îl vor numi *Cântarea Bucuriei*.”

26 mai

- Pe linia educativă a ziarului, P. Ruxandoiu publică în „Scânteia tineretului” un amplu articol intitulat *Cum am organizat un proces literar* și destinat atât profesorilor de limba și literatura română cât și activiștilor culturali. O scurtă punere în context lămurește miza politico-ideologică a acestui gen de activități: „Astăzi, când literatura a devenit un bun al maselor largi populare, oamenii simt din ce în ce mai mult nevoia unor discuții colective care să-i ajute să

înțeleagă cât mai profund cărțile pe care le citesc. Multe și variate sunt acum formele și prilejurile create, sub îndrumarea organizațiilor de partid, pentru asigurarea desfășurării unor asemenea discuții — de la cercurile de citit până la întâlnirile cu scriitorii. Cu cât sunt mai bine organizate și mai atractive, cu atât rolul educativ al discuțiilor pe marginea operelor literare este mai mare”. Semnatarul articolului nu uită să amintească primatul ideologicului asupra esteticului și să sublinieze caracterul politic al acestor evenimente: „Grija pentru autentic, amănuntele expresive și semnificative nu trebuie însă să precumpănească în dauna conținutului ideologic principal al procesului literar. O asemenea manifestare își atinge scopul numai atunci când cei care au luat parte părăsesc sala cu o concluzie politică clară, având o părere formată despre componența moral-politică a fiecărui personaj, condamnând cu asprime pe eroii negativi, aprobând acțiunea eroilor pozitivi, hotărâți să le urmeze exemplul și viața lor de zi cu zi”. Conștient de forța exemplului, P. Ruxăndoiu face referire la o realizare concretă a „procesului literar” ca formă educativă eficientă: „În Facultatea de Filologie din București, în ultimul an organizația U.T M., sub conducerea organizației de bază P.M.R., a dat o atenție deosebită acestui gen. S-a pornit la lucru cu un grup de studenți bine pregătiți, care au primit cu mult entuziasm sarcina de a contribui la realizarea acestui proces. Trebuia să ne oprim în primul rând asupra unui personaj dintr-o lucrare literară de largă circulație. [...] Nu ne-a fost greu să găsim în Suslănescu, din romanele *Străinul* și *Setea* de Titus Popovici, un asemenea personaj. Oscilările lui, căutarea — zadarnică pentru el — a unui rost în viață, acțiunile lui dezorientate — toate acestea puteau constitui obiectul unor discuții aprinse menite să reliefeze cauzele care duc la o asemenea situație și să descopere care este vinovatul principal, arătând tinerilor ce poziție trebuie opusă celei a lui Suslănescu. Mai mult, Suslănescu corespundea și problemelor specifice care îi interesează în mod deosebit pe studenții noștri. El era profesor de istorie, trebuia să fie educatorul tinerei generații, dar nu-și îndeplinea menirea lui nobilă. Studenții facultății noastre, profesori și educatori la rândul lor, aveau de învățat din discutarea

27 mai

- În „Contemporanul“ (nr. 22) apare, la împlinirea a 15 ani de la moartea lui Mihail Sebastian, un text comemorativ, intitulat *Mihail Sebastian* și semnat de Radu Popescu: „Nu împlinise încă patruzeci de ani când un accident stupid l-a smuls din mijlocul nostru. Scria de aproape douăzeci, și, între scriitorii generației și seriei sale, care se numeau Al. Sahia, Zaharia Stancu, Geo Bogza, Mihai Beniuc, Cicerone Theodorescu, Eugen Jebeleanu, Aducea desigur imaginea unui spirit cu exprimare multilaterală, la un nivel de rară și originală distincție intelectuală. [...] Exclus din presă, exclus din literatură, exclus de la demnitatea umană și aproape exclus din viață, Sebastian a început să vadă

adevărul, adevărul adevărat, și al presei și literaturii, și al demnității umane și al vieții. A început să înțeleagă unde se află rezervorul lor permanent, să deprindă cine le poate reda o nouă forță, o nouă strălucire, o durată neprimejdută, și a început să pătrundă condiția de luptă prin care intelectualul poate asigura echilibrul și îndreptățirea muncii, a creației sale. În negrele condiții ale războiului fascist, care ilegalizase tot, cu excepția crimei, Sebastian s-a străduit, sincer și modest, ignorând riscurile cu aceeași discreție elegantă de totdeauna, să fie util, cu persoana și cu condeiul său, luptei antifasciste. Atunci a putut cunoaște, într-o nouă lumină, resorturile societății burgheze al cărei prizonier fusese atâta vreme, învăluit în prejudecățile și iluziile lui, și a scris capodopera creației sale dramatice [...]. Anii războiului au fost, pentru Sebastian, cu adevărat ani de ochi deschiși, astfel încât la prăbușirea fascismului el simțea bucuria omului care a descoperit o cale nouă, o formulă neamăgitoare pentru a înălța o construcție solidă și luminoasă pe ruina vechilor sale iluzii“. □ În același număr, universitarul Al. Dimitriu-Păușești — fost poet avangardist și animator al mișcării de avangardă literară, în perioada interbelică — publică textul *Verhaeren în românește*, succintă prezentare a poetului belgian și, totodată, cronică a volumului de traduceri în românește, din versurile sale, datorate lui Radu Boureanu, volum recent apărut: „Verhaeren a înălțat la o treaptă superioară poezia citadină, care se înfripase, mai întâi, timidă, în *Poeziile lui Joseph Delorme* ale lui Sainte-Beuve și prinsese să se contureze în *Tablourile pariziene* ale lui Baudelaire. Poetul belgian a avut viziunea orașelor tentaculare care înhață și macină, în infernalele lor mecanisme, gloatele înflămâzite, golite de sărăcia datelor pustiite“. □ Sub titlul *În era sputnicilor*, Ion Hobana publică un amplu articol despre literatura științifico-fantastică occidentală, criticată aspru pentru că ar fi potrivnică extinderii progresului tehnic, ar cultiva viziuni sumbre și pesimiste etc.: „Cititorii noștri cunosc destule fapte în legătură cu influența binefăcătoare a progresului științific asupra sutelor de milioane de oameni eliberați pentru totdeauna de coșmarul șomajului și al foametei. Amintim doar recenta hotărâre a Sovietului Suprem al U. R. S. S. de a se reduce ziua de muncă, fără scăderea salariului, și a se desființa treptat impozitele percepute de la populație. Este încă o mărturie a superiorității sistemului socialist — ca și nava-satelit de patru tone și jumătate, care s-a stabilit pe orbita ei circumterestră. Previziunile sumbre ale literaturii «științifico»-fantastice occidentale sunt generate de racilele nevindecabile ale capitalismului, și ele vor dispărea o dată cu el. Iar omenirea le respinge încă de pe acum aplaudând fiecare cucerire pașnică a științei, fiecare nou pas spre viitor“.

28 mai

- „Scânteia” publică fragmente din romanul *Pământ desțelenit* de Mihail Șolohov. □ Pe aceeași pagină, un scurt articol de Dan Deșliu, intitulat *Pe harta*

viitorului, exaltă viitoarele mari realizări anunțate în „Proiectul Directivelor Congresului III”.

29 mai

- Cezar Petrescu exaltă în „Scânteia” aceleași Directive ale celui de-al III-lea Congres al P.M.R., într-un articol intitulat *Proiecte care devin faptă*, construit în baza eternei antiteze trecut – prezent. Articolul se fixează, în punctul de plecare, asupra distanței uriașe între România pitorească și prosperă descrisă (și promisă) în discursurile electorale ale elitei politice interbelice și „expusă” la Paris, cu prilejul Expoziției Universale din 1927, și mizeria în care se zbătea clasa muncitoare, dincolo de opulența lumii căreia îi aparțineau aleșii politici ai epocii. Prin contrast, lumea nouă, în care au fost înfăptuite, „în lumina concepțiilor teoretice și practice marxist-leniniste”, industrializarea și colectivizarea, apare drept concretizarea – în numai 15 ani de la eliberare – a „visurilor[or] noastre”: „Astăzi privim cu nerăbdare și cu optimism spre viitor. Fatalitatea e în mâna noastră. Noi o conducem. Mai repede, mai repede!”.

[MAI]

- „Steaua” (nr. 5) îl omagiază pe T. Arghezi la a 80-a aniversare printr-un grupaj de texte. Semnează, în afară de însuși Tudor Arghezi (*Mogoșoia*), redacția revistei (*Omagiu lui Tudor Arghezi*), Perpessicius (*Omagiu unui debutant*), Henri Jacquier (*Închinare*), Aurel Rău (*Sărbătoarea poetului*) și Matei Călinescu (*Arghezi și universul copilăriei*). Grupajul e completat de o *Mică antologie critică* ce reunește citate semnificative din scrieri ale unor critici importanți. □ În același număr al revistei „Steaua” este publicată poezia *Fântânile*, de Lucian Blaga. □ Virgil Ardeleanu semnează articolul *Scriitorul și viața*: „Concepția scriitorului despre realitate — modul în care acesta selectează și redă esențialul, noul din viață — se evidențiază prin crearea personajului reprezentativ al epocii. Marii scriitori au relevat întotdeauna frumusețea spiritului omenesc, demnitatea umană care se opunea corupției societății dominante. Prozatorii contemporani trebuie să redea frumusețea spirituală a constructorului unei societăți superioare. Se poate spune că proza noastră, mai ales în ultimul timp, a realizat succese remarcabile în acest domeniu. Scriitorii și-au îndreptat atenția spre figura dominantă a societății noastre — comunistul. [...] Critica literară a salutat apariția romanelor: *Rădăcinile sunt amare*, *Pe multe de cuțit*, *Șoseaua Nordului*, *Bariera*, etc., apreciindu-le noutatea și actualitatea, dar relevând totodată deficiențele lor. Obiecțiile care se pot aduce — și s-au mai adus — romanelor în discuție privesc îndeosebi modul în care au realizat scriitorii tipul comunistului. În nici unul din romanele amintite acesta nu are un profil complex, și din această cauză este mai puțin veridic. Insuficiența sa tipizare rezultă — după cum sublinia și Zaharia Stancu în *Raportul prezentat la plenara lărgită a*

Comitetului de conducere a Uniunii Scriitorilor din R. P. R. — din necunoașterea temeinică a «modului concret de muncă a partidului sau în generalizarea unor experiențe izolate». Cunoscând deci insuficient lupta comuniștilor din ilegalitate, scriitorii au înfățișat doar unele fapte ale acestora. Și-au limitat astfel dintru început optica, creând imagini unilaterale și puțin convingătoare ale luptătorilor comuniști. “ □ În cadrul rubricii „Cronica literară“, în textul intitulat **Considerații despre teoria romanului**, Ștefan Cazimir prezintă și comentează volumul *În jurul romanului*, de Silviu Iosifescu, apărut recent: „Un merit al cărții lui Silviu Iosifescu constă în combaterea argumentată a teoriilor estetizante, în demonstrarea caracterului lor steril și dăunător, în respingerea consecventă a oricărui dogmatism, în situarea fermă pe pozițiile esteticii științifice marxiste. Generalizarea teoretică nu are un aspect pripit și aproximativ, ci se înalță pe temelia unui bogat material concret. Dacă se pot formula unele obiecții, rezerve sau nelămuriri pe marginea volumului de care ne ocupăm, ele nu vizează fondul problemei, ci anumite aspecte parțiale. Astfel, o idee justă în esență («Decesul speciilor e la fel de cert ca și nașterea lor») ne creează totuși nedumeriri prin unele exemple care vin să o sprijine. Admitem, împreună cu autorul, că «deși a luat ca model vechea epopee, cea creștină, a lui Tasso sau Milton, e cu totul altceva». Ne este totuși greu să spunem «aceiași lucru pentru comediile lui Aristofan. Goldoni sau Caragiale». Criticul susține că «existența tragicului și comicului nu poate unifica tipuri diverse de tragedii și comedii, pentru că nu le e specifică. Tragicul sau comicul se pot întâlni și la alte specii, în roman în meditație sau fabulă». [...] O chestiune pe care regretăm că volumul n-a abordat-o în vreunul din studiile componente este aceea a raporturilor dintre roman și specia învecinată a nuvelei. S-ar fi putut aduce astfel unele lumini suplimentare în privirea istorică asupra genezei și evoluției romanului. Căci aportul nuvelei renascentiste, realistă și satirică prin excelență, la saturarea soluției în care se va cristaliza romanul rămâne incontestabil. [...] Ar fi timpul să pornim în căutarea unor criterii mai substanțiale. Încercările anterioare nu lipsesc. «Actele eroilor de roman — scria G. Călinescu în *Viața lui Ion Creangă* — sunt previzibile prin deducție, dar sunt totdeauna noi. În nuvelă însă eroii nu fac nimic, ci numai se înfățișează pentru atâta vreme câtă este necesară curgerii întregului lor conținut sufletesc». Excepțiile de la această regulă sunt prea numeroase pentru a o mai putea confirma. Aplicând consecvent criteriile propuse, am fi obligați să trecem *Locul unde nu s-a întâmplat nimic* printre nuvele, iar *Cosma Răcoare* în rândul romanelor!»“. □ În articolul **Câteva piese de teatru franceze**, Mircea Ivănescu face o analiză critică a temei: „Un asemenea examen e cu atât mai necesar cu cât, după părerea multor critici francezi, în ultima piesă a unui autor actual — socotit reprezentativ — s-ar putea discerne semnele unei lucidități sporite, a unei redresări. Dezabuzarea și apatia unor personaje cum sunt cele ale Françoisei Sagan — și care, la rândul lor,

reprezintă o întreagă lume — sunt rezultatul unei anumite *formări* a tineretului burghez în Franța contemporană. Câteva date statistice îl arată, printre alții, pe A. Camus ca pe unul din maștrii care au adus o contribuție constitutivă la această stare de spirit. Într-adevăr, una din piesele sale, *Caligula*, a dominat multă vreme climatul literar, teatral, al Franței, și însemna, anii trecuți încă, o producție exemplară a dramei franceze. Despre *Caligula* s-a spus că este un «curs în imagini despre absurd», în care scriitorul — apreciat de critica occidentală, cu prilejul morții sale, ca unul din exponenții cei mai de seamă ai existențialismului — își expunea punctul de vedere: la început dezorientarea și apoi hotărârea de a acționa într-un anumit fel, *absurd*, în fața vieții căreia îi nega stilul și semnificația socială, unde i se părea că nu întâlnește decât — după o formulă existențialistă — *zidul absurdului*. [...] Exegeți entuziaști au explicat ulterior — argumentând și prin evoluția în timp a creației lui Camus — că semnificația piesei ar sta în recunoașterea vanității, sterilității gesturilor omului care se limitează la singurătate. «*Omul nu se poate salva singur, nu poate fi liber împotriva celorlalți*». Aceasta este într-adevăr una din semnificațiile piesei, deși autorul n-a vrut — desigur — să demonstreze cu ea necesitatea unei vieți angajate, așa cum înțelegem noi acest cuvânt, ci mai curând zădărnicia oricărei existențe. A existenței în general, care în nod fatal e condamnată la singurătate și necomunicare. Atmosfera sulfuroasă, înăbușitoare a piesei lasă să se înțeleagă mai curând că dramaturgul urmărește să dea o lecție de zădărnicie, de deprimare, de ineluctabilitate a singurătății și eșecului, de necesitatea devalorizării binelui și răului. [...] În 1952 se juca pe scenele franceze o piesă în două acte, *Așteptându-l pe Godot* de Samuel Beckett — un irlandez care scrie franțuzește — piesă care reprezintă tocmai un produs al acestei atmosfere de degenerescență morală și vitală, consemnată în «lecția de absurd» din *Caligula*. Titlul lucrării îi rezumă și acțiunea, căci, practic, în această dramă nu se întâmplă nimic altceva decât că doi vagabonzi, fără vreo determinare sau caracterizare certă, și încă două personaje tulburi — acestea în trecere — sau în mijlocul unei câmpii (indicația de scenă notează cu un laconism uscat «drum de țară cu arbore»), așteptându-l pe Godot. Care nu vine. Interpretările — metafizice și parafizice — nu au lipsit. S-a spus — și asta probabil este și intenția autorului — că așteptarea apatică, fără speranță, fără interes și vibrație, amortită, total nelucidă din piesă ar reprezenta, simbolic (simbol în mod voit trist) viața. Godot, despre a cărui sosire se spune că ar însemna «salvarea» ar fi Dumnezeu, — ipoteză întărită și de descoperirea unui critic care remarcase surprins că în limba maternă a autorului numele acesta, Godot, se apropie de rezonanța cuvântului care înseamnă Dumnezeu — God. Dacă *Caligula* a fost un curs de absurd, *Așteptându-l pe Godot* este o imersiune în apa moartă a unei disperări patologice totale, în care se descompune omenescul și se pustiește spiritualul, într-un aer bătut de o lumină inconsistentă și rece, ca a unui soare de iarnă. Mesajul de zădărnicie a vieții pe care

Camus se străduia să-l transmită intelectual — demonstrându-l și explicându-l ponderat, chiar și în imaginile cele mai delirante ale scrisului său — în piesa lui Beckett răzbate covârșitor. Nu mai e vorba de constatarea unui absurd metafizic și de explicarea înfrângerii omului în fața lui; ci e o deznădejde care smulge urlete, dar și urletele acestea se îneacă într-o apatie mucegăită“. □ În același număr, la rubrica „Agenda“, o notă se referă la recenta carte a scriitorului francez Alain Robbe-Grillet: „*Dans le labyrinthe* se intitulează ultima carte a lui Alain Robbe-Grillet, unul dintre protagoniștii noului roman francez, despre care autorul precizează că e o ficțiune și că realitatea e înfățișată «strictement matérielle» adică, înțelege el, nu se pretează niciunui sens alegoric. Romanul — dacă roman poate fi — reprezintă de fapt o suită de imagini adeseori incoerente, menite să dea cititorului imaginea unui labirint în care odată intrat nu mai poți ieși iar eforturile de a-ți descoperi urmele propriilor tăi pași nu face [sic!] decât să te rătăcească tot mai mult dându-ți în cele din urmă sentimentul unui coșmar. [...] Așadar nici epic, nici caractere, nici concepție — inovația pare a atinge desăvârșirea: un pas mai rămânea — oare nu se va găsi cineva să-l facă ? — să fie eliminate și cuvintele, pentru ca «*hainele împăratului*» să capete o finețe supremă“.

● Numărul 5 (mai) din 1960 al „Vieții românești” este un număr omagial, dedicat împlinirii a optzeci de ani de către Tudor Arghezi. Articolul inițial, *Scriitor și cetățean*, îl anexează pe scriitor politician de partid; sunt elogiate textele „pe linie” și omise toate cele publicate în interbelic. □ În secțiunea „Texte alese” sunt selectate fragmente din publicistică prin care autorul îmbrășișează ideologia socialismului. Întâlniri cu Arghezi sunt reconstituite în secțiunea „Amintiri și mărturii despre Tudor Arghezi”, unde semnează Geo Bogza (*Omagiu lui Tudor Arghezi*), Al. Philippide (*Întâlnire cu „Agatele Negre”*), Aurel Baranga (*Minunea tinereții argheziene*), Felix Aderca (*Pledoarie pentru „Bilete de Papagal”*), Alfred Margul Sperber (*Tânărul poet octogenar, Tudor Arghezi*), Szemler Ferenc (*Traducându-l pe Arghezi*), Dumitru Corbea (*Despre omenie*), Mihail Sevastos (*Amintiri despre Tudor Arghezi*), Camil Baltazar (*Tudor Arghezi și tineretul*), Nina Cassian (*Planeta de ucenic*), Ieronim Șerbu (*Poetul nonconformismului*), Eugen Barbu (*Tudor Arghezi*), Al. Andrițoiu (*Tudor Arghezi, poetul nostru*). Din afara spațiului românesc, sunt prezenți cu articole Radu Bucov Emelian (*Întâlnire cu talentul*), Liviu Deleanu (*Arghezi*), Fodor Jozsef (*Mărturie despre poezia lui Arghezi*). □ Iannis Ritsos publică poemul *Lui Tudor Arghezi*, în traducerea Ninei Cassian. Sub această secțiune este reprodușă și o scrisoare („*Flăcările dintâi*”) adresată de Gaston Bachelard lui Hubert Juin, traducătorul *Antologiei poeziei românești*, în care filosoful francez mărturisește: „Am început cu Arghezi. Din poemele lui irumpe tinerețea. Citind poemul din pagina 23, n-am astâmpăr — cât sînt de bătrîn — să clădesc, cu propriile mele mâini, o casă în Vale. Mă surprind visând că pala-mi cerneală este mânerul tuturor uneltelor.

Ce vis minunat să-ți simți palmele fierbinți pentru că citești poemul.” Tot aici, Giuseppe Petronio semnează articolul **Omagiu**. Sunt publicate o serie de *Versuri inedite* ale poetului român, din ciclul *Stihuri de abecedar: Natură moartă, Cântec de somn, Vicleim, Vântul, Toamna, Urechelnița, Tună, Vrăbiile, Adam și Eva* (fragmentele *Paradisul și Poruncă*), *Joc de chiciuri*. I se publică traduceri din fabulele lui La Fontaine (*Cocoșul și mărgăritarul, Șarlatanul, Musca și caleașca, Lupul și mielul*). Barutu Arghezi publică un interviu cu scriitorul (**Arghezi și „Viața Românească”**). □ În secțiunea „Teorie și critică”, Mihail Ralea (articolul **Tudor Arghezi**) face aprecieri despre structura psihică despre care crede că poate genera tipul de poezie argeziană, căreia îi este caracteristică o adevărată luptă cu expresia. Criticul se oprește asupra volumului *Cântare omului*, în care identifică „o formă de înțelegere intelectuală a proceselor de devenire a lumii”, și asupra *Psalmilor*, unde încearcă să salveze poetul de acuzațiile de „misticism” și „teism” aducând ca argument caracterul rațional al căutării lui Dumnezeu: „Dar, la el, noțiunea de Dumnezeu, mi se pare, nu e închipuirea unui credincios, ci doar un simbol al idealului de dreptate și de izbăvire, confesiunea poetului adresându-se unei idei de bunătate și perfecție. E tot o căutare în plan rațional, pornind dintr-o nevoie de înțelegere și de cunoaștere, îngemănată însă cu o deficiență momentană a explicării deterministe a universului”. □ Tudor Vianu publică în revistă textul citit la sărbătorirea poetului, **Tudor Arghezi la 80 de ani**. Având ca premisă faptul că „niciodată un mare scriitor n-a fost absent din epoca sa”, Vianu prezintă succint biografia și analizează minuțios creația poetică, din perspectivă tematică, incluzând pe lista celor mai valoroase volume *Cuvinte potrivite* și *Flori de mucigai*, alături de *Hore, Stihuri peștițe, 1907*. După ce detaliază legătura lui Arghezi cu socialismul din *Cântare omului*, ultima parte a studiului se ocupă cu analiza stilistică a creației poetice. □ Șerban Cioculescu scrie despre **Caracterul inovator al prozei argheziene**, pe care îl asociază cu un „sentiment al aversiunii” manifestat în atitudinea „moralistă” și în expresivitatea limbii, aducând drept sprijin al tezei o analiză cuprinzătoare a vocabularului. □ „Aspirațiile religioase” din *Psalmi* sunt nuanțate în articolul lui Ov. S. Crohmălniceanu. Criticul nu neagă latura mistică, extatică, a acestor poeme, însă plasează infuzia de religiozitate în contextul „contradicțiilor sociale” din lumea capitalistă. Articolul se transformă într-o amplă analiză a diferențelor dintre Arghezi și poeții ortodoksiți, pornind de la „tăgadă” ca atitudine definitorie a liricii argheziene. Crohmălniceanu vorbește despre „teroarea mistică”, despre „groază”, pentru a conchide că „Arghezi obligă dumnezeirea la o permanentă confruntare cu contradicțiile existenței omenesti”; „nu transcendentul coboară ca la gândiriști, ci lumea materială invadează cerul”. □ În aceeași secțiune apar articolele lui Radu Popescu (**Tudor Arghezi – gazetarul**), Dumitru Micu (**Fenomenul arghezian**), Geo Șerban (**Etica și poezia muncii la Tudor Arghezi**). □ Legate într-un fel sau altul de

evenimentul aniversar sunt poeziile semnate de Mihai Beniuc (*Învață-mă*), Maria Banuș (*La izvor, Călătorul, Scurtă întâlnire*), Dan Deșliu (*Ison*), Victor Tulbure (*Zacharie Zugravul*), Ion Bănușă (*Lui Arghezi*), Aurora Cornu (*Pădure-n toamnă*), Ion Brad (*Împărăția poetului*), Constantin Nisipeanu (*Domniței din poeme*). □ Secțiunea finală, „Argheziana”, grupează articole despre *Arghezi traducător* sau despre reprezentarea scenică a schițelor sau a fragmentelor dramatice (*Din stal*). □ Omagiale sunt și articolele *Poezie și adevăr*, „*Bilete de papagal*” și *sateliții lor*, *Prin paginile unor publicații uitate*, *Traduceri din Arghezi în alte limbi*, *O prietenie literară*, *Tudor Arghezi desenator*, *Arghezi și Sadoveanu*, *Însemnări pe marginea „Testamentului”*, *O veche traducere din Arghezi*.

IUNIE

1 iunie

● La rubrica „O seamă de cuvinte” a „Luceafărului” (nr. 11), Al. Hanță prezintă culegerea de nuvele a Letiției Papu *Suita dramatică*, reproșându-i autoarei că neglijează „lupta elementului conștient, a organizației U.T.C. din oraș” și că prezența acesteia este înfățișată episodic. □ Intitulându-și articolul *Noi, meșterii zgârie-hârtie*, după un vers al unei poezii mai vechi, Otilia Cazimir reiterează ideea că scriitorul trebuie considerat, fără a se simți ofensat, un *meșter* adică un *meșteșugar* și nu neapărat un intelectual. „Atâta doar că meșteșugul lui e ceva mai dificil decât altele, deoarece lucrând cu material viu și răspunderea lui e mai dificilă. [...] Iar cea dintâi îndatorire, cea mai de cinste, e să-și pună munca și priceperea în slujba oamenilor și a fericirii lor, potrivit eticei superioare a vremurilor noi.” Susținătoare a versului clasic, Otiliei Cazimir consideră că mulți tineri poeți au adoptat versul liber „mai mult din comoditate” și nu din „prea-plinul conținutului care nu mai încapă în tiparele obișnuite și dă pe alături.” □ Th. Vârgolici scrie despre *Ideile leniniste în presa literară dintre cele două războaie* și a felului în care acestea au influențat pozitiv activitatea unor scriitori precum: N. D. Cocea („Chemarea” din 20 aprilie 1919), Gala Galaction (articolul *Exemplul lui Lenin* în ziarul „Chemarea” din 5 septembrie/1920), Alexandru Sahia („scriitor militant, credincios năzuințelor clasei muncitoare), Miron Radu Paraschivescu (În articolul său *Plastica*, din „Era nouă”, martie 1936, este combătută „teoria fățarnică a libertății artistului în orânduirea burgheză”). Reviste precum „Cultura proletară”, „Facla”, „Bluze albastre”, ziarul „Cuvântul liber”, promovează învățăturile oferite ca sprijin în lupta de emancipare a claselor exploatate.

2 iunie

● În „Gazeta literară” (nr. 23), Mihai Novicov semnează articolul *Chipuri de comuniști în literatura nouă*: „Romanele apărute în cinstea celei de-a XV-a

aniversări a Eliberării patriei — în ciuda unor neajunsuri parțiale — sunt romane ale vieții unor comuniști. Și în *Pe multe de cuțit* de Mihai Beniuc și în *Șoseaua Nordului* de Eugen Barbu și în *Bariera* de T. Mazilu și în alte scrieri, personajele principale evoluează pe întreaga traiectorie a acțiunii ca luptători comuniști, caracterele lor definindu-se în luptă: universul sufletesc li se îmbogățește prin experiența câștigată în toiul luptei. [...] Literatura noastră reflectă astfel, din ce în ce mai complex, un adevăr obiectiv al epocii: eroul timpului nostru e luptătorul comunist, omul devotat până la capăt luptei pentru triumful comunismului pe pământ. [...] Dar luptătorul comunist din cărți nu este încă la nivelul aceluia care făurește sub ochii noștri istoria, transformând și înălțând țara. Omul simplu, constructorul socialismului e mult mai bogat sufletește, mult mai eliberat de metehnele lumii vechi și în consecință, cu posibilități mult mai mari de a afirma prin exemplul său cea mai mare cucerire a epocii — uriașa descătușarea a forței creatoare umane. Cu alte cuvinte, frumusețea eroului din literatură pășește pe lângă frumusețea făuritorilor vieții noi. A zugrăvi chipul luptătorului pentru triumful comunismului la nivelul acestei frumuseți — iată una din sarcinile principale ale literaturii noastre, pe drumul dezvoltării ei realist-socialiste “. □ S. Damian semnează cronică literară vizând volumul lui Remus Luca *Revedere*: „Dacă apreciem preocuparea autorului pentru temele transformării satului, talentul său de povestitor, trebuie să-i atragem însă atenția că el nu asigură totdeauna un relief corespunzător luptei noului împotriva vechiului, cu implicațiile ei dramatice și cu victoriile strălucite. Proza e amenințată astfel de lipsă de conflict, de monotonie. Numai printr-o oglindire complexă a vieții țărănimii muncitoare, printr-o dezvăluire curajoasă a contradicțiilor și subliniere a forței de atracție uriașe a socialismului, pot fi realizate și chipuri de oameni noi, autentici, individualități memorabile“.

● În „Scânteia tineretului”, Petru Vintilă semnează un articol-reportaj despre *Dobrogea*, iar Nina Cassian se adresează tinerilor cu un discurs patetic despre *Pasiunea de a cunoaște*.

3 iunie

● „Cronica optimistului“ din numărul 23 al „Contemporanului“ poartă titlul *Cerul e plin de stele*: „La baza politicii de construire a socialismului, P. M. R. a pus din primul moment industrializarea socialistă a țării, prin dezvoltarea cu prioritate a industriei grele, temelia dezvoltării tuturor ramurilor economiei naționale. «Această linie generală economică a partidului — spune tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej — este izvorul ridicării necontenite a bunăstării poporului muncitor». [...] Prefaceri materiale și sociale nebănuite. La masă suntem laolaltă: un lucrător din ramura mecanicii, o balerină de la Teatrul de operă și balet di București, un academician, o studentă — fiică de țăran colectivist. În pâlnia difuzorului răsună muzică de Debussy, tânăra balerină ne comunică

impresiile după lectura romanului *Le Rouge et le Noir* de Stendhal, pe care, în traducere, l-a citit și mecanicul, studenta face observația subtilă că din frumosul galben al petelor de rapiță de pe câmp, puse — s-ar spune — cu pensula de un Ciucurencu va ieși uleiul cu care se vor unge mașinile academicianul-literat e interesat de dimensiunea ciocanului hidraulic dintr-o uzină. Toți vorbesc un limbaj comun intelectual, se înțeleg“. □ A. E. Baconsky semnează articolul *Mulțimea în Pantheon*: „Străinii care ne vizitează — chiar și cei mai rezervați — nu lipsesc de a-și exprima elogiile pentru impresionantul aflor al unui public ce nu o dată li se pare neverosimil în componența sa, către valorile artei. Crescuți sub zodia ereziei aristocratice a așa-zisei «elite» de consumatori ai artei, chiar unii dintre noi ne surprindem uimiți în fața acestui fenomen când mulțimile asaltează Pantheonul. [...] Numai burghezia, clasa cea mai opacă și mai insensibilă, putuse formula aerația îndelung vehiculată, cu interes, a inaccesului mulțimilor pre comorile artei. Faptul că regimul nostru a spulberat definitiv această aberație reprezintă una dintre cuceririle cele mai de seamă ale poporului, pe care nici un bilanț n-o poate trece cu vederea. Ea se întemeiază, desigur, în primul rând pe elementul material al creării unui mare număr de muzee și instituții de artă capabile să pună la dispoziția tuturor ceea ce geniul artistului de la noi sau de aiurea le-a desinat“. □ Pe ultima pagină a revistei este publicat, (fiind reprodus, după cum se indică, din revista sovietică „Literaturnaia Gazeta“, nr. 44/1960) un amplu interviu cu dramaturgul rus Leonid Leonov „despre probleme actuale ale dramaturgiei și teatrului sovietic“: „Sunt foarte dăunătoare pentru teatru actualele discuții din care reiese că eroul nostru a ajuns la un asemenea grad de puritate, de transparență cristalină încât parcă îl face să înceteze a mai fi vizibil în realitatea înconjurătoare. Aici se manifestă necunoașterea vieții, tocmai în zilele noastre, când noul și vechiul, binele și răul se încaieră atât de pățimaș. După părerea mea, afirmația după care ar fi dispărut conflictele ascunde incapacitatea (dacă nu neprincipialitatea) autorilor ei de a schița, de a cuprinde în limitele unor formule psihologice precise, complexe procese sufletești și transformări psihologice la care asistăm în prezent“.

● Prin *Arta muncii*, apărută în „Scânteia tineretului“, Ion Băieșu conturează o schiță de portret, o microbiografie conformistă, minerului Vasile Chincea, figură reprezentativă pentru regim, „un comunist care aduce în aceste zile ca cinstire Congresului partidului nu numai zeci de tone de minereu peste plan, economii de mii de lei, ci și oameni pe care el i-a făcut să devină mai buni“. „Chincea Vasile mi-a rămas însă profund apropiat sufletește, personalitatea lui a exercitat o impresie adâncă asupra mea, cu toate că n-avea nimic ciudat, nimic exotic, nimic extraordinar în el. Era un om simplu, un miner, nici prea solid, nici prea mărunțel, n-avea pieptul bombat, herculian, nici mușchii de oțel. [...] Sfredelind muntele de piatră, Chincea nu muncește propriu zis, ci face artă“.

7 iunie

• Dan Deșliu publică în „Scânteia tineretului” articolul *Prietenii poeziei*, o pledoarie pentru asimilarea limbajului poetic care „ne educă vorbirea corectă, ne ajută să descifrăm sensurile și valoarea cuvintelor cu o subtilitate și o precizie pe care nici un pedagog nu le poate egala. Cine pătrunde tainele unei limbi având drept călăuze pe marii poeți, nu va săvârși niciodată erori de morfologie sau sintaxă, chiar dacă nu știe pe dinafară codul gramatical”. Textul își vadește însă miza ideologică, fiind, de fapt, un mic îndreptar pentru uzul activiștilor culturali chemați să valorifice propagandistic creația poetică: „Apoi, tot prin intermediul poeziei, sunt păstrate valorile și principiile sociale, „interpreți și auditori se avântă în lumea ideilor înalte, a sentimentelor generoase; ne familiarizăm astfel, pe nesimțite, cu o largă perspectivă asupra vieții. Membrii cercului de recitatori sunt cei mai avantajați în aceasta privință, căci pentru a transmite publicului mulțimea de gânduri și mișcarea sufletească a poemului, trebuie să-l pătrundă el cel dintâi, în toată profunzimea. Poezia devine astfel, pentru cei ce-o ascultă ca și pentru cei ce-o rostesc, un important factor de educație estetică, filozofică, politică. Tocmai de aceea este necesară o alegere atentă a versurilor pentru echipa de recitatori. După părerea mea, în programul unei asemenea echipe se cuvine să figureze opere de frunte ale poeziei noastre clasice și contemporane ca și unele din cele mai de seamă realizări ale liricii universale. Nu-mi pot închipui, de exemplu, un repertoriu permanent fără selecțiuni din Eminescu, Coșbuc, Hugo, Whitman, Maiakovski... Din experiența mea de recitator, știu că masele de oameni ai muncii iubesc și apreciază în mod deosebit acele versuri, ale unor poeți clasici sau contemporani, care vorbesc limpede și răscolitor despre marile idealuri ale umanității, despre viața poporului”.

9 iunie

• Pe prima pagină a numărului 24 al „Gazetei literare”, într-o casetă (pe fond de culoare roșie) se precizează: „În întâmpinarea celui de-al III-lea Congres al P. M. R., acest număr al «Gazetei literare» este închinat temei **SCRIITORII ȘI VIAȚA**”. În cuprins: *Scritorii în uzine*. Semnează: Eugen Barbu, Miha Dragomir, Paul Everac, Gica Iuteș, Horia Lovinescu, Teodor Mazilu, Șerban Nedelcu, Dimos Rendis; „*Gazeta literară*” în regiunea Timișoara. Semnează: Nina Cassian, Anghel Dumbrăveanu, Al. Mirodan, Ieronim Șerbu, Nicolae Tăutu. □ În același număr al revistei, în pagina 1, articole politice sau de atitudine ideologică de circumstanță sunt semnate de Mihai Beniuc (*Drumul cel bun*), Dumitru Corbea (*Răspuns la o scrisoare*), Mihai Novicov (*Noi inițiative pentru strângerea legăturii cu viața*), Zaharia Stancu (*Dezarmarea generală și totală*). □ În articolul *Actualitatea și poezia tinerilor*, Matei Călinescu afirmă: „Mai toți fac parte dintr-o generație care s-a bucurat din plin de avantajele pe care noua orânduire socialistă le-a creat scriitorilor. [...]”

Notațiile de șantier, descrierea rece a unor scene de muncă (accentul căzând adeseori pe aspectele «pitorești», de decor), mai ispitesc și astăzi, deși formula reportajului liric pare a fi fost depășită de tinerii poeți cei mai talentați. [...] Dacă în reportajul liric fiorul actualității era copleșit de prozaism, de solemnitatea exterioară a tonului, de afectarea unei maxime simplități (sub care se ascundea de fapt lipsa ideilor poetice), căutările altor tineri se depărtau de el prin sterile jocuri imagistice, printr-o obscurizare a expresiei derivată poate din părerea greșită că tonurile sibilinice ar fi mai apropiate de esența adevăratei poezii. În unele exerciții poetice de acest fel se regăseau și accente moderniste, pe care critica literară le-a combătut atunci când le-a identificat. [...] Evident, astfel de generalizări au o valoare aproximativă, fiecare caz în parte comportând nuanțe pe care actul critic n-are dreptul să le ignore. Spunem aceasta pentru că există pericolul unei unilateralizări a judecății critice, al aplicării mecanice de caracterizări globale, prestabilite. Un caz edificator în acest sens l-a constituit tânărul poet Grigore Hagiu. Chiar după ce depășise, printr-o evoluție firească, faza experimentelor imagistice, el a fost acuzat pe nedrept de recidivă în acest sens. Poezia incriminată era o poezie valoroasă, după cum a arătat Maria Banuș într-un frumos articol (vezi «Gazeta literară» din 4 februarie 1960). [...] Unul din cei mai înzestrați poeți ai generației tinere, Nichita Stănescu, s-a resimțit și el, într-o perioadă, de pe urma imagismului abuziv, ajungând la gratuități lipsite de perspectivă. Sfârșitul anului 1959 și începutul lui 1960 au însemnat pentru creația lui Nichita Stănescu o cotitură semnificativă. Raportarea la actualitate îi oferă poetului prilejul de a-și valorifica în mod real bogata fantezie lirică, pe dimensiuni majore. E demnă de reținut viziunea apropierei de lumea Comunei, din *Cântec* («Gazeta literară» din 4 februarie 1960). [...] O latură interesantă a talentului lui Nichita Stănescu ne pare aceea a lirismului demascator, prin care invectiva (cu mijloace deosebite de cele argheziene) este inclusă în spațiul poeziei. Pe această linie se înscriu *Unui fascist*, dar mai ales *Dans pe tobe* [...] și recentul *Lui Wotan* («Gazeta literară» din 25 februarie 1960), poezii de protest împotriva tendințelor de reînviere a fascismului în Europa Occidentală, sprijinite de un dar al nuanțării verbale cu totul deosebit. [...] Poet al incandescentelor (aproape în toate poeziile lui revin, obsedant, flăcările, focurile, scânteile, făcliile, marile temperaturi care topesc metalele și conturile), Cezar Baltag s-a afirmat de la început ca un cântăreț al epocii noastre de avânturi. Totuși, i-am recomanda lui Cezar Baltag, poet de incontestabil talent, un climat liric mai temperat, care se potrivește mai bine înzestrărilor sale. [...]. Evident, în spațiul restrâns al unui articol, nu ne-am putut ocupa decât de câțiva dintre poeții reprezentativi ai tinerei generații. Aproximarea din ce în ce mai fermă de problemele actualității socialiste e însă caracteristică pentru cei mai mulți dintre acești poeți.“ □ Apare în acest număr, sub titlul ***Semnificația unei tradiții***, cu semnătura lui Eugen Simion, primul articol dintr-o serie care avea

drept obiectiv să examineze, în limitele liniilor ideologice ale epocii, noțiunea de tradiție sub acțiunea vectorului progresist.

10 iunie

● În „Contemporanul“ (nr. 24), Tudor Arghezi semnează tableta **Floria și Mitiță**: „[...] n-am putut răbda să nu-i văd la lucru frumos, în *Balada Patriei*, pe cei doi inegalăți meșteri ai dansului românesc, și clasic, **Floria Capsali și Mitiță Dumitrescu**, ne-mai frecvențați de ochiul creionului meu, de nu se ține minte, dar tot atât de tineri, de imaginativi, noi în istețimea expresiilor culminate, ale pasului legănat pe șolduri, glezne, brațe, umeri și sâni.“ □ În același număr, în „Cronica optimistului“, intitulată **Critica lumii feudale**, G. Călinescu scrie: „Am asistat la o reprezentație a Cidului lui Corneille la Teatrul Național. În fruntea unei bune echipe de actori, G. Storin face o figură memorabilă de rege, într-un veșmânt grandios de imperator. Îmi permit să împărtășesc unele observări cu privire la conținutul așa-zisei tragedii, ce pot fi utile unui regizor care descifrează piesa de la momentul nostru socialist. Când am scris odată despre *Las mocedades del Cid* de Don Guillén de Castro y Bellvis, am susținut că această comedie spaniolă în două părți zugrăvea societatea feudală și conformismul ei, o lume arogantă, brutală și îngâmfată, deși nu lipsită de bravură, dedicată numai războiului și obsedată de ideea onoarei (*la honra*) sclavă opiniei publice de clasă. Întrucât, fiind vorba de *Cidul* lui Corneille, care își extrage materia din piesele de mai sus, se vorbește de datorie în conflict cu sentimentul, atrag atenția că sufletele acestor feudali nu se hrănesc, cum ne închipuim, cu idei nobile și austere. În fond sunt niște bandiți plini de cupiditate care socotesc că anume lucruri li se cuvin în virtutea rangului. Violența lor e descreeierată și vulgară, furia incoercibilă. [...] De fapt, piesa e o comedie și din situația fără ieșire din cauza obstinației în idealism cei doi sunt scoși de către rege. O interpretare scoțând în evidență preocuparea obsedantă a eroilor de «stilul» erotic se cade să sublinieze subtil și aproape molierește ridicolul acestor interminabile colocvii sofisticate colorate cu sânge adevărat făcând astfel critica clasei feudale, fără a lua prea în serios «noblețea» sufletească a eroilor. Căci nici Rodrigue nici Chimène nu sunt mari îndrăgostiți ca Romeo și Julieta ci niște mondeni pierduți în rafinerii și publicul trebuie să aibă mereu sentimentul că se află în fața unor abstractori ai esenței a cincea a unor nebuni rezoneri pe care adevărata pasiune nu i-a mușcat niciodată de piept“. □ Radu Popescu semnează cronică literară având drept obiect cartea lui Nicolae Țic *Ora șase*, primul roman al scriitorului: „Defectele cărții țin de ordinul construcției epice propriu-zise, deși pe unele laturi o depășesc pe aceasta. Țic nu are încă puterea unei construcții ample, nu pentru a da așa-zisa zugrăvire de frescă, ci pentru a putea lărgi acțiunea și conflictul, foarte sumare, prin împletirea mai multor destine“. □ O detaliată, atentă, recenzie a volumului lui B. Elvin *Cehov* publică Eugen Simion, sub titlul **O**

carte despre Cehov. După o prezentare și analiză atentă a volumului, criticul formulează rezerve, conchizând finalmente favorabil: „După cum a observat și D. Micu într-un judicios articol din «Gazeta literară», limitarea criticului în cadrul strict al subiectului, fără o mai largă referire la realiștii ruși și străini, restrânge posibilitatea de a stabili originalitatea creației cehoviene“. □ George Munteanu publică articolul *Perspective ale literaturii noastre*: „Apariția Proiectului de Directive ale celui de-al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Român constituie un prilej de meditație temeinică pentru scriitorii noștri, inclusiv pentru cercetătorii preocupați de teoria și critica literară, cărora le oferă multiple date noi și indicații în rezolvarea problemelor complexe legate de specificul activității lor. Proiectul de directive ne ajută să evităm abstracțiunile, scolasticismul, cantonarea în chestiuni minore, sugerându-ne teme care pot lega mai strâns decât până acum investigațiile noastre de viață“.

● În „Scânteia tineretului”, Dan Grigorescu prezintă „Întrecerea prietenilor cărții”, o manifestare organizată în întreprinderi în întâmpinarea celui de-al III-lea congres al PMR și a zilei de 23 august. Reprezentativ pentru Uzinele „Republica” și pentru tineretul nou al țării ar fi un tânăr muncitor, iubitor al cărții, care urmează să participe la etapa raională a concursului: „A citit numeroase recenzii și cronici, pentru a se pregăti și mai bine pentru concurs. Fără îndoială că-i mai plac și alte opere literare. Lista lor e lungă. Shakespeare, Gorki, Ostrovski, Caragiale, Creangă, T. Arghezi, M. Beniuc, Zaharia Stanca, Marin Preda, Naghi Istvan. Îl ascult uimit pe acest tânăr cere îmi vorbește despre personajele dramei shakespeariene, despre complexitatea eroilor gorkieni, despre forța sufletească a personajelor lui Marin Preda sau Titus Popovici.”

12 iunie

● „Scânteia” publică, la rubrica „Cronica teatrală”, o analiză a piesei lui Dorel Dorian, *Secunda 58* (pusă recent în scenă la Teatrul Nottara), semnată de Andrei Băleanu. Dincolo de tematica pe linie – viața șantierului –, piesa e apreciată pentru calitățile ei stilistice, în ciuda unei „not[e] de livresc, de confecționat, care răpește din prospețimea textului”: „Scrisă cu talent, piesa e străbătută de o undă de lirism, în care recunoaștem influența pozitivă a stilului lui Mihail Sebastian.”

15 iunie

● La rubrica „Ce să citim” din „Scânteia tineretului”, Ion Brad recomandă *Poezii-le* lui Mihai Beniuc apărute în colecția Biblioteca pentru toți. Poetul folosește în textul său recuzita curentă a criticii practicate în epocă, accentuând programul și caracterul angajat al poeziei lui Mihai Beniuc: „Ori de câte ori iau în mână o antologie din versurile lui Mihai Beniuc, parcurgerea paginilor nu e o simplă lectură. E o întoarcere la anii adolescenței, când mi-au căzut

privirile pentru întâia oară pe cărțile poetului și când visurile specifice vârstei se împlăteau atât de firesc cu poezia. Versurile le-am învățat pe de rost și de la prima strofă a primei poezii din *Cântece de pierzanie* (1938) — «Când voi izbi o dată eu cu barda/ Această stâncă are să se rupă/ Și va țâșni din ea, șuvoi de ape/ Băieți, aceasta este arta» — am urmărit cu lectura, îmbogățindu-ne ideile și sentimentele, «drumul în sus» al acestui neobosit poet militant. Arta lui poetică mărturisea din acei ani ai împotrivirii credința nestrămutată în popor, în lupta lui, și toate stările sufletești, toate căutările, îndoielile și clanurile lirice sunt luminate de consecvența unui ideal. [...] Acordând, de-a lungul celor treisprezece volume de versuri din care este selectată culegerea de față, o importanță covârșitoare poeziei de luptă, care a militat pentru spargerea vechiului «prezent» negru, care pentru noi a devenit trecut, precum și pentru punerea într-o lumină strălucitoare a «fluturelui vieții noi», Mihai Beniuc n-a uitat totuși nici luna și dragostea, elemente care țin atât de mult de tinerețe.» Nu lipsesc însă nici referirile la lirica de dragoste a poetului, din care și citează: „Alături de atâtea poezii memorabile, care glorifică lupta partidului nostru munca ziditorilor socialismului, ideile biruitoare ale comunismului, poezii pe care le auzim peste tot recitate și uneori cântate, în opera lui Mihai Beniuc este mereu prezent cântecul liric, setea romantică de dragoste sinceră, adevărată, tradusă astăzi în bucuria împlinirii și a unei tinereți noi: «Tot mai sunt eu tânăr, chiar de nu s-ar zice/ Tot mai sar hârtoape, tot mai sui colnice/ ...Și mai vin cu mine-alături voinicii/ Când ne-ncurcă noaptea-n plete licuricii./ Și pe noi ne strigă prietenoși cocoșii/ Când se-arată zorii cu năframe roșii/ Zorii sunt ori poate june pioniere?! Au în ochi lumină și pe buze miere,/ Cântec au pe buze, cântecele noastre,/ Liliac în brațe, mari buchete-albastre./ Cine-a zis de mine că-s bătrân și care/ Fată, când mă vede, nu-mi zâmbește oare ?» (*Liliac*). □ La aceeași rubrică și sub aceeași semnătură o culegere *Din lirica feminină*, realizată de Veronica Porumbacu, publicată la E.S.P.L.A. și cuprinzând poezii scrise de 181 de poete din peste 40 de țări. „Apărând pentru prima dată la noi o astfel de antologie, ea ne prilejuiește o documentată excursie lirică de-a lungul veacurilor, încă de la vestita poetă a antichității eline, Sapho, (care a trăit cu peste 2.500 ani în urmă), trecând apoi pe la poetele din vechime ale Chinei, Japoniei și altor țări, la nume cunoscute ale evului-mediu ca Louise Labe, până la epoca modernă și contemporană, reprezentată prin scriitoare renumite ca Selma Lagerlof (Suedia), Ada Negri (Italia) și apoi nume ca Vera Irber și Margarita Aligher (U.R.S.S.), Magda Isanos și Maria Banuș (R.P.R.) etc”. Ceea ce subliniază și în acest caz recezentul este militantismul acestor creații: „Ceea ce rămâne însă primordial, ca interes, în această antologie este sensul militant al versurilor, frumusețea imnului colectiv închinat nu numai dragostei și maternității, dar și luptei pe care a dus-o și o duce femeia împotriva înjosirii, pentru demnitatea umană, împotriva războaielor nimicitoare, pentru apărarea copiilor și căminului. Un spațiu firesc este

acordat poetelor sovietice și din celelalte țări socialiste care au avut fericirea să cânte pentru prima oară chipul femeii eliberate de servituțile și umilințele lumii burgheze. O mare bogăție de idei și sentimente, stiluri diferite, plasticitate și gingășie — iată câteva trăsături artistice ale poeziilor din antologia liricii feminine”.

● Considerat un eveniment istoric, „un prag luminat de razele viitorului”, Congresul al III-lea al P.M.R. este un prilej pentru Mihai Beniuc de a-și exprima, în „Luceafărul (nr. 12), convingerea că „«poezia» opincilor rupte și a mălaiului muced a fost măturată din viața poporului nostru de propria sa forță constructivă și creatoare. [...] Ideea de turmă și păstor, de dinastii cu prezumtive drepturi divine de stăpânire, vorbe ca «puterea vine de la Dumnezeu» nu mai joacă niciun rol în viața acelor care pun baraje râurilor .” □ Aceasta este și convingerea avansată de Ion Lăncrănjan, în articolul *Adevărul zilelor noastre*: „Poporul nostru vrea să vadă reflectat puternic în opera de artă marele adevăr al contemporaneității, care se confundă cu mersul nostru înainte, spre socialism, spre comunism.” □ Adrian Păunescu semnează poezia *Logodire*. □ Tot în acest număr apar poezii de Dan Deșliu (*Steagul*), Gh. Tomozei, (*Comunistul*) și Ion Brad (*Cuvântul tău*). □ I. D. Bălan recenzează antologia *Cântare partidului*, publicată la ESPLA, cu poezii aparținând unor scriitori precum Tudor Arghezi, G. Călinescu, Victor Eftimiu, Otilia Cazimir, Demostene Botez, Zaharia Stancu, Eugen Jebeleanu, Emil Isac, Nicolae Labiș, Maria Banuș, Marcel Breslașu, Ion Brad, Victor Tulbure etc. □ Pompiliu Marcea observă, în articolul *Legătura partidului cu masele oglin-dită în proza noastră actuală*, că, deși mai apar încă eroi care acționează izolat, fără o „legătură multilaterală cu masele largi de oameni”, în cele mai reușite realizări artistice în proză se exprimă, cu pregnanță, „creșterea conștiinței socialiste a poporului ca un rezultat al activității partidului.” □ În aceeași ipostază este încadrat de Valeriu Râpeanu și eroul dramaturgiei de după 23 August, în articolul *Răspunderea socială*, un erou care are conștiința „împlinirii unei mari și ardente datorii sociale”. „În ultimă instanță, această noțiune dezvoltă conflictul celor mai multe lucrări realist socialiste. Pentru că în piesele noi de teatru esențial este și actul de condamnare a egolatriei burgheze.”

16 iunie

● Alexandru Philippide scrie, în „Gazeta literară“, nr. 25, despre *Misiunea scriitorului*: „Numai câteva zile ne mai despart de deschiderea celui de-al treilea Congres al Partidului Muncitoresc Român. În preajma acestui eveniment de o importanță covârșitoare pentru paria noastră și care, după cum se vede din grandiosul Proiect de Directive, va fi atât de rodnic în rezultate ce vor asigura oamenilor muncii condiții de trai din ce în ce mai bune, orice scriitor își pune în chip firesc întrebarea: «Cum voi putea contribui mai bine cu munca

mea literară la minunata acțiune de desăvârșire a construcției socialiste?» [...] Ei au de îndeplinit o sarcină de mare însemnătate, și anume aceea de a contribui la transformarea socialistă a conștiințelor. Ajutând conștiințele individuale să se integreze în conștiința colectivă, socialistă, literatura noastră. Călăuzită de învățătura partidului, se integrează ea însăși în umanismul de tip nou, umanismul socialist“. □ În același număr, în articolul **Confruntare cu viața** (cu subtitlul explicativ, în cartuș, „Actualitate și partinitate“), Paul Georgescu afirmă, între altele: „Literatura noastră, bogată în formele ei de expresie, s-a orientat masiv spre temele majore ale realității socialiste, iar lozincă noastră de luptă: *Actualitate și partinitate* a obținut o victorie hotărâtoare. Anumite manifestări de paseism, micile zbateri ale negativismului, unele tendințe de a trece drept literatură compoziții cromolitografice, ș.a., au primit riposta cuvenită. Nu e vorba să încercăm aici o trecere în revistă a succeselor și neizbutirilor noastre, e necesar, însă, acum, o raportare a producției literare din ultimii ani — și anume a prozei — la fenomenul esențial, dominant și determinant al vieții patriei noastre: construirea socialismului. [...] Înainte de cel de-al II-lea Congres al Partidului existau doar câteva romane valoroase: *Mitrea Cocor* de Mihail Sadoveanu, *Desfășurarea* de Marin Preda, primul volum al romanului *Bărăgan*, de V. Em. Galan. Astăzi ne putem mândri cu romanul lui Titus Popovici *Setea*, cu cel de-al doilea volum din *Bărăgan* și cu volumul de nuvele *Potopul*, ambele de V. Em. Galan, *Cuscii*, de Al. I. Ghilia, nuvelele lui Remus Luca sau recentul roman al lui Șerban Nedelcu *Drum deschis*. Să amintim de asemenea din creațiile tinerilor, *Zilele săptămânii*, de Dumitru Radu Popescu, *În plină zi*, de Vasile Rebreanu, *Ningea în Bărăgan* de Fănuș Neagu. Trebuie să remarcăm însă și aici că multe din operele citate înfățișează relații din primii ani de după eliberare sau stadiul de întemeiere a gospodăriilor colective și de stat, prea puține încă reflectă problemele actuale, experiența — uneori de un deceniu! — a gospodăriilor colective, și de stat, a S. M. T.-urilor etc. [...]“. □ Dumitru Micu semnează articolul **Realizări și sarcini ale istoriografiei literare**: „Operele viabile ale aproape tuturor scriitorilor marcanți de după 1900 au fost reeditate în tiraje considerabile, însoțite de regulă de prefețe și studii introductive. Au apărut astfel versuri de G. Bacovia, Zaharia Stancu, Octavian Goga, Camil Baltazar ș.a., proză de Ion Agârbiceanu, Gala Galaction, Liviu Rebreanu, Camil Petrescu, Hortensia Papadat-Bengescu, Al. Brătescu-Voinești, Ionel Teodoreanu, Anton Holban și mulți alții, teatru de Victor Ion Popa, G. M. Zamfirescu etc., pagini reprezentative din opera critică a lui G. Ibrăileanu, Mihai Ralea, Pompiliu Constantinescu, a continuat tipărirea volumelor din ediția definitivă a operei lui Sadoveanu, iar anul trecut — eveniment editorial și cultural, în genere, de o deosebită însemnătate — a văzut lumina tiparului ediția bibliofilă Arghezi — cea mai bogată culegere din versurile marelui poet pe care o avem până astăzi. Reconsiderarea pe baza principiilor științei literare marxist-leniniste a unor creații reprezentative din

secolul nostru constituie un succes de însemnătate specială al istoriografiei noastre literare, dat fiind că literatura de după 1900 și, mai ales, cea dintre cele două războaie — creată într-o perioadă de înverșunată înfruntare dintre tendințele realiste, progresiste și democratice și cele reacționare, potrivnice realismului — ridică în fața cercetătorului probleme din cele mai complexe și dificile“.

17 iunie

● Numărul 25 al „Contemporanului“ este dedicat omagierii congresului P. M. R. În prima pagină a revistei semnează George Ivașcu (*Congresul*), Zaharia Stancu (*Pe deasupra, și inima*), Geo Bogza (*La jumătatea muntelui*: „Tot ceea ce s-a publicat în întâmpinarea acestui congres, cifre, grafice, fotografii, ne-a dovedit cât de mult am urcat din muntele spre care, cu doisprezece ani în urmă, priveam cu mâna strășină la ochi. Acum suntem, fără îndoială, la jumătatea drumului. Măine, vom privi răsăritul soarelui de pa Vârful cu Dor“), Eugen Jebeleanu, G. Călinescu (*Simfonia construcției*: „Orice muncă coordonată, populară și vastă, care adaugă civilizația și marea cultură pentru toți cei care muncesc, pe lângă acele puține dar minunate monumente artistice ale trecutului, operă și ele, ale geniului popular, mă entuziasmează“). □ Remarcăm în acest număr articolul lui Lucian Blaga *O certitudine*: „Ziarele au publicat Proiectul de Directive în vederea unui nou plan de activitate și construcție socialistă, ce urmează să fie discutat și hotărât de al treilea congres al Partidului Muncitoresc Român, care va avea loc în plin solstițiu de vară. Asupra acestor Directive se rostesc în presă, zi de zi, păreri din partea cetățenilor doritori de o stare mereu mai înfloritoare și de realizări de interes obștesc în Patria noastră. Cum Directivele îmbrățișează toate ramurile de activitate ale poporului, de la industrie la economie, de la economie la cultură, ar fi lucru îndrăzneț ca un cetățean să vorbească de unul singur despre un atât de mare număr de probleme de specialitate, care în spiritul unei planificări coordonate sunt supuse discuției publice. Oamenii s-au deprins deci cu obiceiul de a-și alege câte-o latură sau un amănunt, cu care ei, prin specialitatea lor sau prin preocupări cu aspect cotidian, sau față de care ei se simt dotați cu experiență și antene. Să mi se dea voie să-mi tai și eu din aria proiectului de Plan o asemenea problemă, circumscrisă, desigur, în primul rând de înclinările inimii mele. Despre o chestiune străveche aș spune și eu un cuvânt. De-a lungul vieții am avut răstimpuri, când mai lungi, când mai scurte, de oprire atentă asupra științelor istorice. Cum românul e născut poet, mi se pare firesc să mă fi interesat mai vârtos problemele legate de trecutul poporului nostru. O negrăit de fierbinte pasiune m-a urmărit în permanență pentru problema, cu atât de multe fețe și aparent insondabilă a formării poporului român. Problema are puncte de incidență cu una din cele mai întunecate epoci și plute, înc nu demult, într-o ceață mai impenetrabilă decât a celei mai dense galaxii. Am moștenit de la cronicari, de la Dimitrie Cantemir,

de la Inochentie Micu, de la strălucita trinitate a Școlii Ardelene: Samuil Micu, Șincai și Petru Maior, credința că poporul nostru s-a format în Dacia și că din perioada formării sale el a continuat să trăiască aici, oricare ar fi fost vicisitudinile veacurilor. [...] A sosit, în sfârșit, momentul ca și această problemă să fie rezolvată cu mijloace strict *științifice*. Tratatul de *Istoria României*, al cărui prim volum apare în curând, ne va da satisfacția mult așteptată, rod al muncii asidue, pătimeșe a istoricilor, arheologilor și lingviștilor noștri. Regimul de democrație populară din Republica noastră întreține cu mari cheltuieli un mare număr de cercetători angajați, care trăiesc în condiții prielnice misiunii ce-o au de a cerceta cu cugetul cumpănit, de a aduna documente concludente, de a analiza faptele în lumina ce iese din ele însele, de a duce problemele spre o soluționare având toate caratele certitudinii umane. Prin industrializarea crescândă a țării, prin sporirea accentuată a venitului național, regimul de democrație populară din țara noastră va putea să sprijine și mai hotărât și mai susținut decât până acum cercetările de nebanuită amploare ce se fac în domeniul științelor în general. Și am convingerea neînduplecată că, odată cu izbânzile anilor, ce vor alcătui cronica noului Plan, întregul complex de probleme legate de istoria patriei își va găsi termenul, spre satisfacția noastră, a tuturor“. □ În articolul *Eroi exemplari*, Dumitru Micu observă, între altele: „A construi tipul omului aflat totdeauna în frunte în virtutea misiunii încredințate de Partid și a calităților personale multilaterale, recunoscute de mase, e înfinit mai greu decât a picta caractere de parveniți, ambițioși sau «oameni de prisos», caractere ce abundă în marea literatură realistă a trecutului“.

- Prin articolul *Certitudinea împlinirii*, publicat în „Scânteia tineretului“, I. Agârbiceanu se aliniază scriitorilor care îți exprimă adeziunea la politica partidului în aproierea celui de al III-lea Congres. Elogiile sale se îndreaptă spre programul economic: „Observația cea mai realistă, atât de necesară scriitorului — și nu numai lui — m-a ajutat să văd că în condițiile de muncă socialiste, de azi, nu mai poate fi vorba de întrebarea dacă se va ajunge sau nu la țelurile fixate prin calcule în proiectul de Directive. Rezultatul e sigur. Lucrul acesta admirabil nu se poate face decât într-o economie în care toate puterile de producție și muncă, toate materialele, toate fabricile și uzinele sunt pornite de una și aceeași voință: a poporului muncitor, a partidului care-l conduce. Azi cine cunoaște proiectul Directivelor pentru planul de dezvoltare a economiei naționale pe anii 1960-1965 și pentru programul economic de perspectivă — cunoaște și realizările ce se vor ivi la sfârșitul acestei perioade”.

- Lucia Demetrius dedică Directivelor Congresului al III-lea al Partidului, în „Scânteia“, un articol intitulat *Sub ochii noștri*, o mică frescă a realizărilor economice și a transformărilor sociale împlinite în doar (aproape) 16 ani „de la eliberarea țării de sub jugul burghezo-moșieresc, care însemna frâu și prigon pentru orice avânt, pumn în gură și nor de păclă în fața oricărei perspective”.

Lumea de azi, desfășoară, dimpotrivă, „sub ochii noștri”, „priveliștea admirabilă a unei transformări atât de radicale, de substanțiale și de minunate, încât noi înșine, cei care am trăit-o, cei care ne-am transformat în pas cu ea, dacă am putea-o privi câteodată, făcând un efort, cu privirea noastră de acum douăzeci de ani, am fi uluiți și fermecați”.

18 iunie

● Acad. G. Călinescu publică în „Scânteia” un articol intitulat *Șantier și poezie*, dedicat transformărilor din domeniul educației și al culturii înfăptuite în ultimii ani, care începe cu evocarea trecutului trist și întunecat. Prin contrast, în lumea nouă, „se cheltuiesc zeci și sute de milioane pentru învățământul superior, aproape 60 la sută dintre studenți primesc burse. Pentru dezvoltarea unei producții industriale și agricole din ce în ce mai mari, puterea populară are nevoie de detașamente puternice de intelectuali, iar pentru saltul de la neștiința de carte la finețea umanismului nou prin toți și pentru toți, pentru înfăptuirea „revoluției culturale”, orice om al muncii devine un student, fabrica se face universitate, universitatea atelier, țara toată o școală. Mărturisesc că deși matur și întâmplător profesor, am început să învăț din nou, **altfel**. Înțelegeam literatura, artele plastice și muzica, bunuri astăzi la îndemâna a tot mai mulți oameni [...], ca niște grădini atârinate în aer. [...] Azi, așadar, învăț legătura între șantier și poezie, și citind vastele directive ale partidului despre viața productivă înțeleg că ele vorbesc implicit despre simfonie, roman și poem. [...] Am dormit ca în basm și m-am trezit la chiotul muncitorilor într-un veac nou. [...] Sunt și trist și vesel. Trist pentru trecut, voios pentru viitor. Ca un pom închis în umbra unei văi m-am înălțat ca să dau de soare și azi întind brațele în căldura lui. Aș fi un laș dacă nu m-aș devota cu totul poporului meu și clasei muncitoare.”

19 iunie

● „Scânteia” publică un articol de Mihai Beniuc, intitulat *Poporul și partidul său*, care glorifică prezentul și viitorul anunțat în Directivele Congresului al III-lea al P. M. R., pornind de la eterna raportare la trecutul monarhic demonizat, în care, totuși, află germenii luptei de clasă, ai revoluției pregătite și îndrumate de comuniști și, implicit, ai „minunilor” lumii noi. În această lume, „oamenii muncii au devenit transformatori activi ai naturii și făuritori ai propriului destin, conștienți că ceea ce înfăptuiesc sub conducerea partidului nu este altceva decât convertirea propriilor lor năzuințe și visuri întruchipate în planuri și transpuse în fapte”.

20 iunie

● Geo Bogza exaltă, în „Scânteia”, minunile prezentului și ale viitorului înscris în mărețele Directive ale Partidului, într-un articol intitulat *Pași mari înainte*: „Țara se înnoiește, sub ochii noștri, într-un ritm și în proporții de

nefînchipuit. Revoluția socială pe care am înfăptuit-o coincide cu o nouă, hotărâtoare etapă a revoluției tehnice, cu începutul erei atomice, încât în orașe și sate năvălesc furtunos noi forme de viață și sunt multe cele de care ne va fi dat să ne uimim în anii ce vin.”

23 iunie

• Numărul 26 al „Gazetei literare“ este dedicat congresului al III-lea al Partidului Muncitoresc Român, care se ținea în acele zile la București. În pagina 1 semnează articole de circumstanță Aurel Baranga (*La Congres a răsunat glasul păcii!*), Zaharia Stancu (*Gânduri din sala congresului*), Iorgu Iordan (*Perspective culturale*), Lucia Demetrius (*Avântul industriei socialiste*), Maria Banuș (*Grandios și sobru*), Demostene Botez (*Satul de mâine*). □ Mihail Petroveanu semnează articolul *Îndrumarea de către partid și dezvoltarea criticii literare*: „Înzestrând mișcarea noastră literară cu arma cea mai prețioasă, cu principiul leninist al integrării cauzei artei în cauza generală a proletariatului, partidul a creat condiția fundamentală a cuceririi succeselor care, defînitorii pentru perioada celor cincisprezece ani de la dezrobirea țării și începutul transformării conștiințelor, au trecut de mult peste frontiere, forțând și în lumea capitalistă prejudecățile și chiar reaua credință. Considerând acțiunea de îndrumare a partidului ca pe o consecință ce decurge absolut firesc din postulatul partinității, literatura în ansamblu și critica în speță au folosit din plin ajutorul multilateral acordat de partid în mod constant, în momentele de cotitură, în lupta împotriva esteticii și artei burgheze-decadente sau pentru înfrângerea obstacolelor inerente creșterii. Dezmințind usturător scepticismul și lamentațiile intelectualității mic-burgheze, «apolitice», spulberând calomniile revizioniste, cu privire la arta partinică, veghea dreaptă și afectuoasă exercitată de conducătorul clasei muncitoare asupra destinului frumosului și-a confirmat potențialul creator prin fapte, prin operele pe care le fructifică. [...] Exigențele formulate de partid criticilor nu mai au nevoie de justificări: ignorarea sau desconsiderarea lor echivalând cu anularea esenței, a rațiunii disciplinei noastre“. □ S. Damian, în cadrul rubricii „Cronica literară“, se ocupă de romanul de debut al lui Nicolae Țic, *Ora șase*: „Ceea ce relevăm în acest prim roman al lui Nicolae Țic este spiritul său puternic muncitoresc. În fermitatea devotamentului pentru socialism, în năzuința spre bucurie, spre plăcerea muncii creatoare, în efortul de simplitate, înlăturând convențiile serbede — se manifestă o înțelegere proletară a lucrurilor care e bine zăgrăvită. Așteptăm dezvoltarea acestor calități în lucrările literare următoare“. □ În același număr la revistei apare, sub titlul *Aceste zile și aceste nopți*, un fragment de roman de Teodor Mazilu.

24 iunie

• În „Contemporanul“, nr. 26, Geo Bogza semnează tableta *Pe ecran lat*: „Pe ecran lat se desfășoară, de la începutul acestei săptămâni, în imense săli de

marmură și într-un stadion de catifea, cel de-al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Român. Pe ecran lat l-am văzut în aceste zile, și l-am aplaudat, pe marele conducător al Uniunii Sovietice, pe Nikita Sergheevici Hrușciiov, care și el aplauda munca și drumul poporului nostru cu brațe în care se simțea toată forța uriașelor fluvii ruse. [...] Pe ecran lat, numai pe ecran lat, va trebui să se desfășoare de acum înainte viața și munca fiecăruia dintre noi, și a tuturor împreună, pentru a putea scrie marea pagină de istorie ce sa deschis în fața noastră“. □ În același număr, G. Călinescu publică textul *Lucid și entuziast*: „Am asistat la ședințele Congresului al treilea al P. M. R. cu sentimentul de a trăi un mare eveniment istoric. [...] L-am privit cu multă și veche admirație pe tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej, citind potolit Raportul, plin de încredere în puterile clasei muncitoare, nu amăgit de iluzii, scrutător, înțelegător, dar tenace, crezând în om, examinându-și lucid semenii, hotărât însă nu pripit, mulțumit dar nu amețit de izbândă. Cu glasul lui lipsit de orice caligrafii vocale inutile, apăsat, înțelept, convins, îndulcit de un ușor accent moldovenesc, tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej a înfățișat poporului un document al încrederii în puterile lui constructive, într-o țară în care furtunile politice smulgeau altădată zidirile, recoltele și pădurile. Încrederea calmă, cu conștiința sănătoasă a ceea ce trebuie și se poate, a tovarășilor Gheorghiu-Dej, Chivu Stoica și a celorlalți vorbitori la tribuna Congresului, îmi place de o mie de ori mai mult decât brațele inspirate ridicare la cer și ochii inspirați. Ne-am așezat într-o navă zdravănă cu care vom străbate toate obstacolele timpului. Nikita Hrușciiov intră condus de tovarășul Gheorghiu-Dej. E un bărbat voinic, îmbrăcat comod, lipsit de orice sfială, dar și de orice ostentație. Un om care pășește ca și cum nimeni nu s-ar uita la el. Preocuparea de căpetenie pare a fi de a descoperi contururile exacte ale treptelor inedite pentru el. Așezându-se, răsfoiește atent raportul tovarășului Gheorghiu-Dej, Privește prin sală, examinează plafonul, e omul obișnuit să arunce ochiul sfredelitor peste tot. Este simplu, popular în mișcări, dar nu pitoresc, gestul îi e supravegheat, mișcarea cumpănită, ascultă pe orator cu disciplină. Nu face nici un semn din care să rezulte: Eu sunt N. S. Hrușciiov, marele bărbat de stat, șeful guvernului sovietic etc. Cu un mare, inegalat talent, își ocupă locul său în chipul cel mai statistic. Și, firește, știe că urechile întregii lumi sunt încordate la ceea ce va spune aici“. □ În același număr, în tableta semnată de Tudor Arghezi, se poate citi: „Am ascultat Raportul: o sărbătoare gigantică a visărilor împlinite și a idealurilor în acțiune. Erau de față: 50 de țări, 50 de popoare. Alături de Uniunea Sovietică, Franța, Germania, Marea Britanie, Italia, Spania, America, Asia, Japonia, Africa, Noua Zeelandă, Cuba, Suedia, Norvegia, Danemarca, Belgia, Olanda, Elveția, fără să lipsească nici minusculul ducat de Luxemburg. Timpul nu zace. Impetuoasa furtună socialistă colindă popoarele și le adună. Cu ce răspund masivei ofensive pașnice a socialismului Statele Unite, cărora, obeze, pasive și molâi, le putrezesc pe rând, în mucegaiul criptelor cu aur,

brațele cu care jucau mingea globului terestru? Ești mâhnit, domnul Miliard. Mi-e milă de matală, că stai singuratic și te usuci. N-ai mai învăța că vântul timpului nu se întarcă definitiv niciodată? Păcat!“ □ „Contemporanul“ publică și texte semnate de Eugen Barbu (*Nave la Galați*), Titus Popovici (*Mândria și răspunderea noastră*), George Vraca (*Drumul teatrului nostru*), Al Ciucurencu (*Legătura cu poporul*), T. G. Maiorescu (*La porțile veacului de aur*), George Ivașcu (*O rachetă cu multe trepte...*) ș.a. □ O notă (publicată sub genericul „Literatură“) anunță apariția romanului *Scrinul negru*, de G. Călinescu (carte a cărei apariție, după cum a reieșit din contribuțiile istoriei literare, fusese îndelung tergiversată, autorului fiindu-i cerute diferite modificări și „ajustări“ ideologice): „Recent, a apărut la E. S. P. L. A. romanul *Scrinul negru*, de G. Călinescu. *Scrinul negru* oglindește aspecte ale vieții noi, acordând o atenție deosebită schimbărilor care s-au produs în conștiința intelectualilor“. □ Articolul *Problematica țărănească*, semnat de Eugen Simion, tratează chestiunea personajului rural căruia transformările socialiste i-au relevat „elemente latente” de umanitate: „Ilie Barbu și Vasile Botescu din nuvelele lui Marin Preda, atâția dintre eroii romanului *Bărăgan*, de V. Em. Galan, Ion Airinei din *Cuscii* lui Al. Ivan Ghilia, Matei Călărașu din cartea lui Dumitru Radu Popescu *Zilele săptămânii*, alte personaje din nuvelele și povestirile lui Sütő András, Remus Luca, Ion Lăncrănjan, Fănuș Neagu, Vasile Rebreanu, Nicolae Velea etc., chiar țărani de felul lui Anton Modan și Mitru din creațiile lui Marin Preda și Titus Popovici, (ce dezvăluie realitățile satului românesc din primii ani de după Eliberare) — toate aceste tipuri rurale se caracterizează printr-o concepție deosebită a țaranului tradițional; ieșirea țaranului din cochilia individualismului este un fapt pe care realitatea socialistă îl atestă cu prisosință și pe care literatura nu-l putea neglija“. □ O corespondență de la Roma, semnată Paolo Spriano, anunță că *La Roma s-a constituit Comunitatea europeană a scriitorilor*: „În prezența celor mai mari scriitori italieni — Carlo Levi, Alberto Moravia, Vasco Pratolini etc. — a fost consemnat, la Roma, în cadrul adunării a 300 de reprezentanți ai literelor din 23 de țări, actul oficial și solemn de naștere a Comunității europene a scriitorilor. Și-au trimis adeziunile câteva celebrități ale literaturii occidentale, printre care poetul italian Quasimodo și englezul Eliot. Așa cum a spus reprezentatul sovietic, scriitorul Mikola Bajan, această Comunitate este acum un copil abia născut, dar cu atâta forță și vitalitate încât nici un vânt rece care suflă asupra Europei nu-l poate doborî“. România a fost reprezentată de Marcel Breslașu și Eugen Jebeleanu.

30 iunie

- În „Gazeta literară“ (nr. 27) apare articolul lui Mihail Petroveanu *Critica și cunoașterea vieții*: „Îndreptar entuziasmant pentru toți oamenii muncii în construirea și desăvârșirea socialismului la noi în țară, Raportul Comitetului

Central al Partidului Muncitoresc Român, prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la cel de-al treilea Congres al Partidului, cuprinde indicații edificatoare pentru continua înflorire a artei și literaturii noastre, în spiritul politicii statornice desfășurate de partid pentru sprijinirea oricărui efort pozitiv, fecund, de pe pământul patriei. Subliniind că «avântul uriaș al forțelor creatoare ale poporului oferă o sursă inepuizabilă de inspirație pentru scriitorii și artiștii noștri», tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej atrage călduros atenția asupra datoriei ce revine producătorilor de frumos în extindere sferei tematice, sporirea conținutului de idei și ridicarea măiestriei artistice a operelor lor la nivelul așteptărilor comune partidului și maselor largi: «Dezvoltând rezultatele pozitive obținute în ultimii ani în lărgirea tematicii și îmbogățirea fondului de idei al literaturii, artei, teatrului, cinematografului, creatorii noștri au îndatorirea de a făuri opere la nivelul înaltelor exigențe artistice și ideologice ale partidului și poporului». □ Sub titlul *Literatura română contemporană în Franța*, revista publică următoarea știre: „La 10 iunie a. c., editura franceză «La Nef de Paris» a prezentat în cadru inaugural noua sa colecție intitulată «Literatura română contemporană». Primele două volume apărute sunt: *Sfârșit de veac în București*, de Ion Marin Sadoveanu, și *Enigma Otiliei*, de G. Călinescu“.

[IUNIE]

● În „Steaua“ (nr. 6) apare articolul *Perspective în creația literară*, semnat de Radu Enescu: „*Proiectul de Directive* nu cuprinde nici o referire *explicită* cu privire la literatură, dar în spatele cifrelor, al datelor economice și tehnice, se pot descifra indicații limpezi și imediate pentru munca de creație literară. [...] Pentru a reflecta veridic, pentru a surprinde aspectele esențiale, trăsăturile tipice ale acestui imens proces de transformare a patriei, creatorul pe tărâmul scrisului dispune de cele mai variate modalități de exprimare. [...] Noile relații sociale, noile raporturi morale dintre oameni, edificate și cimentate în decursul operei de desăvârșire a socialismului, vor trebui înfățișate pe planuri multiple, în toată complexitatea și adâncimea lor”. □ În articolul *Preocupări ideologice și literare la revista „Manifest“* [revistă cu orientare de stânga, apărută la Iași în 1934-1936 – n.n.], V. Fanache afirmă că „întru totul notabilă pentru stabilirea profilului revistei este tratarea unor probleme teoretice specifice culturii socialiste, dintre care desprindem pe aceea a moștenirii culturale, de mare actualitate pe atunci. E cunoscută campania denigratoare a presei de dreapta despre felul cum e înțeleasă în U.R.S.S. problema moștenirii literare: «Cât de false sunt toate aceste informații»... (1935, nr. 9, p. 2). «Realismul socialist nu disprețuiește cultura trecutului, cum este acuzat, ci dimpotrivă, el caută să se pătrundă de tot ce trecutul are mai bun și prin această experiență făcută în spirit critic el continuă să progreseze și să creeze din nou» (Apărarea culturii, 1935, nr. 6, p. 7)“.

• Sub genericul „Trăiască al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Român” (desfășurat între 20-25 iunie), „Viața românească” publică un editorial redacțional cu **titlul *Perspective mărețe*** și câteva creații originale semnate de Al. Andrițoiu (Cu țara mea-n același ritm), Ion Brad (*Responsabilul cu fericirea*), Aurra Cornu (*Închinare*), Maria Banuș (*Trandafiri*), Cicerone Theodorescu (*Din „Copiii cartierului”*), Victor Eftimiu (*Dintr-un caiet*), Gellu Naum (*Din „Poem despre tinerețea noastră”*) și un poem al lui Dimos Rendis (*Un delegat îmi spunea*), în traducerea lui Gheorghe Tomozei.

□ Sub titlul A treia lună a primăverii, Marin Preda publică un „fragment dintr-un roman în pregătire”. E vorba, după toate evidențele, de romanul *Risipitorii* care avea să fie publicat de abia în 1962. □ Rubrica de „Teorie și critică” acoperă aproximativ șaiszeci de pagini ale acestui număr și este susținută de Silvian Iosifescu (***Învățătura marxistă și câteva probleme actuale ale istoriei literare***), Ion Janosi (***Romanul epopee în realismul socialist***), Al. Oprea (***Disocieri în problemele artei romanului***) și Georgeta Horodincă (***Nu numai fabula trebuie să aibă morală***). În studiul său, Silvian Iosifescu vorbește despre deformarea „concepției leniniste asupra moștenirii literare”: „Aplicarea primitivă, dogmatică a conceptelor marxiste, înțelegerea liniară a caracterului de clasă nu făceau decât să compromită instrumentul precis și fin oferit de materialismul dialectic”. „Chiar dacă, în formele lor mai răspândite, aprecierile vulgarizatoare n-au mai ajuns la asemenea negări totale, aplicând îngust ideea caracterului de clasă, ele limitează semnificația unei opere”. De fapt, sub multitudinea formulilor prudente pe care le folosește, Silvian Iosifescu pledează pentru reconsiderarea atitudinii istoricilor literari față de unele fenomene literare din trecut. □ O bună parte a eseului lui Ion Janosși se desfășoară în jurul conceptului de „monumental” care „a devenit o calitate estetică esențială în viața socială, mai cu seamă în epoca noastră de înfruntare grandioasă între socialismul victorios și capitalismul muribund, în epoca revoluțiilor socialiste și a construirii noii orânduiri lipsite de exploatare și inegalitate socială. Este firesc ca el să devină o calitate estetică importantă a operelor artistice, menite să reflecte acest uriaș proces și să ajute transformării revoluționare a societății”. □ În articolul său, Al Oprea intervine în dezbaterile purtate în presa literară în legătură cu romanul *Bariera*, de Teodor Mazilu. De fapt, scopul său pare mai degrabă să polemizeze cu S. Damian (care comentase romanul respectiv în cronica ***„Bariera” și judecata criticii***, publicată în numărul din februarie al revistei „Viața românească”), căruia îi contrazice atât opiniile pozitive cât și pe cele negative formulate în legătură cu romanul lui Teodor Mazilu. □ Georgeta Horodincă așază morala comunistă deasupra aspectelor artistice ale operei literare: „Infuzia moralei, și anume a moralei comuniste, în opera de artă [...] merită în orice caz o mai mare sollicitudine din partea criticii și o mai inspirată afecșiune din partea scriitorilor. În asemenea măsură profilul spiritual al omului ar trebui să rețină atenția scriitorilor și a

criticilor, încât celelealte preocupări artistice să-și reia locul lor subordonat și ajutător”.

IULIE

1 iulie

● „Cronica optimistului“ semnată de G. Călinescu în numărul 27 al „Contemporanului“ e intitulată *Avânt*: „Congresul al III-lea s-a încheiat cu un mare entuziasm, făcând bilanțul unor înfăptuiri uimitoare pentru o perioadă de timp atât de scurtă și deschizând perspective grandioase. Poporul nostru — cum cu multă simțire patriotică spune Raportul — este harnic și talentat și, bine călăuzit, este în stare de înfăptuiri mărețe. Aripile avântului său sunt mari dar, închis în cușca unor vremi nedrepte, nu le-a putut întinde. Am umblat ca albatrosul lui Baudelaire pe niște picioare șovăitoare, când puteam zbura în înaltul cerului“. □ În același număr, Maria Banuș semnează textul *Miezul de aur*: „Cuvintele tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej din Raportul la al III-lea Congres al P.M.R. privind problemele literaturii și artei pătrund, direct, cu o precizie ce sugerează traiectoria rachetelor teleghidate sovietice, în centrul problemelor noastre. [...] Ceea ce artiștii noștri au creat până azi, câmpul larg de investigație al literaturii, muzicii, plasticii, valoarea unanim recunoscută a unora dintre operele create, apariția în număr mare a unor tinere talente remarcabile, îndreptățesc cele mai optimiste și exigente așteptări. Condiția sine qua non a împlinirii lor: să răspundem perseverent, însuflețit și în spirit creator cerințelor poporului și indicațiilor de aur ale Partidului“.

● În „Luceafărul” (nr. 13), V. Nicolescu descoperă în autorul volumului *La hotarul dintre lumi* un poet care se poziționează în dublă ipostaza: „de judecător aspru al trecutului și cântăreț al lumii care se naște, al viitorului, hotarul dintre lumi fiind prezentul de luptă, de luptă patriotică pentru apărarea cuceririlor poporului nostru muncitor, pentru fericirea celor mulți.” Apreciindu-i, în originea de fiu al „Griviței luptătoare” V. Nicolescu descoperă cu reală încântare, în poezia lui Ion Bănuță „nota de firesc și simplitate” cu care descrie dârzenia comuniștilor din închisori, „jertfele lor pentru cauza libertății.” □ Semnalând, în articolul *Perspective noi în cultură și învățământ*, hotărârea luată de Gheorghe Gheorghiu-Dej, în 1960, privind gratuitatea manualelor pentru toți elevii de la clasa I până la clasa a VII-a, Zoe Dumitrescu-Bușulenga are convingerea că astfel intelectualitatea „încetează a fi o pătură socială restrânsă, fiind pe cale să se confunde cu masele.” □ Al. Philippide consideră, în articolul *Poezia realist socialistă*, că înnoirea conținutului literaturii și a obiectivelor sale are loc ca urmare a înrâuririi exercitate de Partid care se va „accentua și mai mult odată cu desăvârșirea construcției socialismului.” Alăturându-se ideilor promovate de Lenin, în articolul *Organizația de Partid și literatura de Partid*, publicat în 13

noiembrie 1905, Philippide este de părere că atitudinea literaturii nu poate fi decât partinică și trebuie să aibă drept obiectiv oglindirea realității socialiste care „oferă un material bogat și divers”. □ „Luceafărul” publică poezia lui Romulus Vulpescu, *Proiect de fericire*.

2 iulie

● „Scânteia Tineretului” publică articolul *Ce așteaptă artiștii amatori de la dramaturgi*, în care Liviu Cernăianu exprimă exigențele colectivelor teatrale muncitorești în legătură cu creația dramaturgică: „În cadrul acestui amplu proces de dezvoltare a conștiinței socialiste, de formare a spiritului colectivist la oamenii muncii de la sate îndeosebi, o înaltă menire revine teatrului de amatori. Prin intermediul scenei, milioane de oameni ai muncii trăiesc emoția autentică, chibzuiesc, desprind sensurile limpezi ale vieții socialiste, și totodată, învață. Articolul evidențiază una dintre cerințele esențiale ale regimului și anume, „îmbogățirea creației literar-dramatice destinată teatrului de amatori”.[...] Amploarea mișcării teatrale de amatori și orientarea permanentă a conținutului ei către oglindirea tot mai profundă a realității noastre contemporane, impune însă sarcini mereu sporite pentru îmbogățirea continuă a fondului de lucrări dramatice destinate amatorilor. Artiștii amatori — prețuind și promovând cu mare dragoste în repertoriile lor valorile literaturii clasice — doresc să realizeze spectacole cu profund caracter contemporan, agitatoric, de mare răsunset și eficacitate în masă. Ei solicită lucrări pătrunse de un profund spirit militant, lucrări cărora să le fie caracteristic entuziasmul și avântul revoluționar al acestei epoci de mărețe și radicale înnoiri.”

5 iulie

● În articolul *Fericirea de a putea visa*, publicat în „Scânteia tineretului”, Traian Coșovei propune alcătuirea unei antologii care să cuprindă cele mai tulburătoare, mai pasionante, mai îndrăznețe vise și aspirații pe care le trăiesc tinerii în orânduirea socialistă, evident, prin contrast cu societatea trecută: „Ar fi tot atât de interesantă o carte care să cuprindă visele, aspirațiile milioaneilor de tineri care au trăit în regimurile trecute și să ne arate ce s-a întâmplat atunci în viața aceea cu aceste aspirații tinerești curate. Ar fi o carte foarte tristă aceasta din urmă pentru că ar cuprinde în ea nenumărate decepții. Într-o societate bazată pe exploatarea omului, mutilarea morală, ratarea, înăbușirea pun capăt viselor frumoase ale tineretului. Eliberarea vine odată cu partidul care angajează tineretul în mari și frumoase acțiuni: A străbate un munte și a construi un tunel la Bicăz, a construi o uzină metalurgică, a construi un mare sistem de irigație, a construi orașe noi — sunt acțiuni care solicită eroism — adică dezlănțuire de mari forțe și aptitudini, valorificarea lor. Iar tinerii sunt atrași spre aceste mari locuri pe care se desfășoară un eroism amplu, un eroism

colectiv...” □ La rubrica „Ce să citim” din același număr al ziarului, Ion Brad recomandă volumul de versuri *Nu sunt cântăreț de stele* de Dumitru Corbea, apărut la E. S. P. L. A.: „Poet cu o îndelungă activitate militantă, Dumitru Corbea face parte din aceea categorie de scriitori care și-au ridicat glasul împotriva exploatării și fascismului înainte cu mulți ani de cel de-al doilea război mondial. Încă din primul său volum publicat (*Sânge de țaran*, 1936) poetul își exprimă cu limpezime crezul artistic. Izvorât din realitatea cea mai crudă a satului românesc, în care țaranii duc pe umeri povara birurilor și a tuturor jecmănirilor boierești («Când m-am opus, m-au dus la pușcăriei/ Și m-au bătut mai rău ca pe tâlhari./ Oh! Cum aș vrea de repede să vie/ Dreptatea cea din urmă la plugari».) mesajul poeziei lui Dumitru Corbea se realizează în versurile cristaline de-o simplitate cuceritoare, ca în poezia populară. Forța cuvântului simplu, exprimând adevărul vieții, se simte cu acuitate într-o poezie ca *Steaua mea*: «Eu m-am născut fără stea,/ Fără zâne și ursitoare, M-am născut pe-o moșie/ În arșița vie de soare, Avut-am și îngeri de paz: Snopii de grâu în picioare./ Argați și babe cu leacuri! Și stoluri flămânde de cioare./ Neastâmpărat, copilul boierului/ Umbla toată ziua călare/ Și-n goană sărea peste mine/ Ca peste un ciob de căldare. Din lanul de grâu boieresc,/ Din lacrimi și zile amare/ Crescut-a în sufletul meu/ Stea de norod lucitoare». Identificându-se cu durerea și revolta maselor țărănești, din care se ridica, poetul nu se oprește aici și în cartea următoare „Nu sunt cântăreț de stele” se apropie cu pași fermi de lupta clasei muncitoare, de ideologia partidului ei — fapt ce se observă cu ușurință, după vibrațiile și lumina noii tonalități poetice: «Sunt poetul premergător/ Asprului cântec de tractor.../ Istoria zilelor care vine/ Crește în sânge din plin,/ Iar trupul mi-l simt uriaș —/ Coș de uzină în oraș».”

6 iulie

- În „Scânteia tineretului”, Alecu Ivan Ghilia semnează articolul *An bogat*, în care laudă beneficiile aduse „colectiviștilor, brigadierilor și agronomilor” de prima recoltă a planului șesenalului. „Da, a început o mare bătălie pașnică pe întregul front al bărganurilor țării; o bătălie în care miile de ostași ai agriculturii socialiste au marea răspundere pentru pâinea întregului popor, pe care trebuie s-o strângă rapid, fără nici o pierdere, o bătălie în care totul trebuie calculat pe zile, pe ore, precis și sigur. O bătălie care cere dăruit întregul entuziasm care a izvorât din inimile oamenilor în fața marilor planuri ale partidului care vor duce agricultura noastră pe culmi nevisate”.

7 iulie

- În numărul 28 al „Gazetei literare” apare — cu subtitlul *Spiritul critic și lupta de opinii* — partea a doua a articolului lui Mihail Petroveanu *Îndrumarea de către partid și dezvoltarea criticii literare*: „În efortul răsplătit cu

succese însemnate, de a ocoli tonul apologetic și cel negativist, — «măturica» și «mătura», blamate atât de pitoresc de N. S. Hrușciiov în cuvântul său la Congresul scriitorilor sovietici (1959), — critica a valorificat în general just romanele pe care unele din talentele cele mai reprezentative, sau aflate abia în «erupție», le-au consacrat luptei din ilegalitate a forțelor patriotice și progresiste, conduse de partid împotriva burghezo-moșierimii și fascismului, pentru eliberarea și transformarea radicală a țării. Ținându-se seama de complexitatea și ineditul sarcinii asumate, tocmai pe baza exigențelor ridicate de această nobilă inițiativă cetățenească și artistică, meritele și scăderile corespunzătoare au fost delimitate, proporționate cu obiectivitate, în mod științific” Pe spații largi, M. Petroveanu se referă în textul său la diferite exemple în care critica a dezbătut, de pe poziții contrare, unele cărți, între care *Pe muchie de cuțit*, de Mihai Beniuc, și *Bariera*, de Teodor Mazilu. □ Eugen Simion semnează articolul **Conștiința unei epoci revoluționare** (cu subtitlul explicativ, probabil redacțional: Din tradițiile realismului socialist în literatura noastră): „Am încercat, într-un articol precedent, să descifrăm câteva probleme legate de studiul literaturii române pe o latură a tradiției sale mai puțin cercetată de istoriografia literară. S-a putut vedea cum, după înființarea Partidului Comunist din România, ideile marxist-leniniste despre arta și literatura revoluționară se răspândesc din ce în ce mai mult în publicațiile din epocă, cu o primă consecință în fortificarea criticii sociale și formarea conștiinței că realismul trebuie împins pe un făgaș nou, mai eficient din punct de vedere politic și social, cu alt ideal estetic. «Cultura proletară» și alte reviste și ziare aflate sub influența Partidului promovează teza leninistă despre o literatură legată organic de lupta proletariatului. Ca o parte integrantă a sa. Scrierile beletristice din această epocă mai păstrează încă vechea viziune umanitaristă a literaturii proletariene de la 1900 sau își exprimă protestul social în chip anarhic-țărănesc, fiind lipsite de o înțelegere științifică a dialecticii sociale. Clarificarea acestor noțiuni fundamentale, inseparabile de concepția unei metode literare realiste, aparține deceniului al patrulea, prin contribuția a mai mulți factori social-politici și literari, corelativi. [...] Nu este întâmplător faptul — de pildă — că romanul social ia în această perioadă o mare dezvoltare: Rebreanu, Camil Petrescu, G. Călinescu, Hortensia Papadat-Bengescu [...] scriu acum opere importante — de pe poziție critică bine definită”. În spiritul tezelor oficiale, criticul vede în aceste aspecte premisele literaturii realist-socialiste □ În același număr al „Gazetei literare“, Georgeta Horodincă publică articolul **Literatura și viața**, referindu-se la exigențele în materie de legare a literaturii de viață, formulate de Gheorghe Gheorghiu-Dej în Raportul la recentul congres al Partidului Muncitoresc Român, invocând exemplul scriitorilor sovietici și citând exemple concrete, valorizate pozitiv în legătură cu teza vizată, din scrieri recente ale unor scriitori români (Mariei Banuș și Teodor Mazilu).

8 iulie

• În „Contemporanul“ (nr. 28), G. Călinescu semnează textul *Un poet*, vizând poezia lui Ion Bănuță: „Obosiți fie de prea multă dizertație, îmbrăcată în mătase, fie de grandilocvență, rămânem, plăcut surprinși de ingenuitatea unui poet care-și alege un vers solid și cărnos, punând în el o simțire proaspătă și o sete de viață, prezentă chiar acolo unde alții s-ar socoti obligați să se crispeze”.

□ Un articol intitulat *Tratatul de Istoria literaturii române* și semnat de George Ivașcu face istoricul inițiativei, al constituirii colectivului de cercetători și al criteriilor de alcătuire a acestei lucrări, vorbind și despre dificultățile pe care le ridică realizarea ei: „Nimeni nu contestă că un tratat de istoria literaturii române, de la origini până în prezent, pune în fața redactorilor lui probleme din cele mai importante, din care unele deosebit de dificile. A le ignora profilul și a nu le cântări substanța ar însemna un insuficient simț al răspunderii, — fie printr-o estimare a unor experiențe anterioare, uneori unele desigur parțial valoroase, prin concentrarea la obiect, fie printr-o subapreciere a posibilităților noi, în plină afirmare, ca factori intrinseci ai revoluției noastre culturale. [...] În numele subtilității și «inefabilului» s-au făcut, în trecut, nu puține erori, toate determinate de raportarea subiectivistă a istoricului literar, sau, adiacent, obiectivistă. Și critica, judecătorească, a lui Maiorescu, și cea impresionistă a infatuatului său discipol Lovinescu sunt exemple elocvente în această privință. La ele s-ar putea adăuga multe altele, mai mult sau mai puțin evitabile. În anii de după Eliberare, istoriografia noastră literară a fost, însă, tot mai substanțial orientată pe fâgașul, autentic, științific, al spiritului de partid, și, pe măsura procesului de clarificare ideologică prin însușirea marxism-leninismului, ca și a experienței însăși tot mai îmbogățite, s-a creat Institutul de istorie literară și folclor, iar prin reforma învățământului s-au dat catedrelor de literatură din universități cadre didactice tot mai corespunzătoare”.

□ George Munteanu semnează articolul *Clasa muncitoare și poezia*, evidențiind două aspecte ale problemei: „e vorba, în primul rând, de clasa muncitoare considerată — cum se spune obișnuit — ca *temă* a poeziei noastre și, în al doilea rând, E vorba, într-o accepție mai cuprinzătoare, mai filozofică, de misiunea și de capacitatea clasei muncitoare de a determina apariția unei poezii noi, calitativ deosebită de cea a trecutului, cu un mesaj ideologic și artistic pe măsura forței sociale care l-a inspirat. [...] Raportul Comitetului Central, prezentat la cel de-al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Român, dă în această privință un răspuns fără echivoc, care privește îndeaproape menirea actuală a literaturii noastre, inclusiv a poeziei lirice: *În prezent, activitatea ideologică, munca de lichidare a înrâurilor educației burgheze din conștiința oamenilor este tărâmul principal al luptei de clasă, al luptei dintre vechi și nou.* În lumina celor de mai sus, devine deci evident că a trage un semn de egalitate între aspirația subiectivă (oricât de laudabilă) a poetului liric de a fi exponentul câtor mai mulți, al poporului întreg, al epocii,

al umanității, și poziția obiectivă, socială concretă, pe care o trădează mesajul său, înseamnă a escamota realitatea“.

9 iulie

• Revista „Flacăra“, nr. 27, publică, sub titlul *De vorbă cu Eugen Barbu* o convorbire cu scriitorul despre proiectele sale: „Pe masa mea de lucru se află un scenariu de film, un volum de schițe intitulat *Prânzul de duminică*, care este aproape gata, și primele pagini din romanul *Frica*. [...] Amânând pentru la toamnă proiectul scrierii unei comedii cinematografice, scriu acum scenariul *Treptele mării*, în care va fi vorba despre un episod din lupta ilegală a comuniștilor; mai precis, de o operațiune de sabotare a mașinii de război germane. [...] Iar în romanul *Frica* este vorba de procesul sufletesc al unui intelectual care ajunge la comunism în timpul războiului. [...] Mă ispitesc, paralel, alte cărți Ele sunt încă în mintea mea ca niște nebuloase și nu-i exclus ca să apară pe neașteptate, când insistența materialului de viață pe care îl posed va deveni mai ...tiranică. Vreau să scriu o carte în trei volume care se va numi *Familia* și va oglindi viața unei familii de muncitori ceferiști în trei epoci diferite: după primul război mondial, apoi în timpul grevei de la Grivița și în anii celui de-al doilea război mondial, și — ultima parte — în anii noștri. Este o carte în mare parte autobiografică și pentru ultimul volum fac o documentare sporadică, pe care însă o voi intensifica, în timp, la Complexul «Grivița Roșie»“.

10 iulie

• „Scânteia tineretului” publică fragmente din „procesul literar” *Cazul profesorului Suslănescu* — personaj al romanelor „Străinul” și „Setea” de Titus Popovici, proces redactat și desfășurat de un colectiv de utemiști de la Facultatea de Filologie a Universității din București (vezi „Scânteia tineretului” din 26 mai).

„**Judecătorul:** Să fie introdus inculpatul Alexandru Suslănescu. Începem procesul. Acuzarea are cuvântul.

Procurorul: Prin atitudinea sa social-politică și prin comportarea sa morală, inculpatul se face vinovat de crime grave. Iată faptele și împrejurările în care ele au fost comise. Intelectual provenit dintr-o familie de boieri scăpătați, inculpatul a avut înainte de 23 August 1944, ca profesor de istorie, misiunea de educator al tinerilor generații. Deși se pretindea preocupat de idei generoase și de adevăr, Alexandru Suslănescu nu și-a dezmințit în funcția de educator originea sa socială, subordonându-se intereselor meschine ale clasei sale în descompunere: ocolind adevărul crud al evenimentelor ce se petreceau în anii criminalului război antisovietic, inculpatul își transforma lecțiile în cuvântări de diversiune idealistă, așa cum convenea burghezo-moșierimii. Foarte grijuliu cu propria sa existență, prefera să închidă ochii, să simuleze o neînțelegere a

faptelor reale. Această poziție individualistă și teama de adevăr l-au făcut să condamne lucrarea elevului Andrei Sabin în care acesta se pronunța categoric împotriva criminalului război antisovietic, să o denunțe direcției și să provoace exmatricularea acestui elev. Originea sa socială boierească de care, de fapt, nu s-a rupt, putrezirea lui interioară, explică și colaborarea inculpatului la ziarul fascist al lui Vișlan. Tot faptele demonstrează că Suslănescu nu numai că nu a iubit revoluția, ci dimpotrivă, speriat de avântul maselor populare (pe care le ura), a devenit un dușman camuflat al ei. Suslănescu, deși se pretindea progresist, se ridicase împotriva reformei agrare. Pronunțându-se deschis împotriva ideilor înaintate ale învățătorului George Teodorescu, inculpatul încearcă, prin Cordiș, o apropiere de grupul reacționar din sat. Oscilările nu pledează în favoarea lui ci ne dovedesc că e vorba de o poziție deliberată a omului care, fără să renunțe la pozițiile clasei sale, caută să se pună la adăpost în fața forțelor sociale biruitoare. Înstrăinarea de forțele revoluționare din Lunca și lașitatea l-au făcut pe inculpat să contribuie, prin nedenumțarea grupului banditesc, la asasinarea comunistului Ardeleanu. Faptele arătate mai sus ilustrează limpede decăderea morală, oportunismul, lipsa de principii, tipice pentru un intelectual reacționar. Cerem audierea martorilor George Teodorescu, Emilia Teodorescu, Mitru Moț, Andrei Sabin.

Judecătorul: Inculpat, ce poți răspunde celor arătate de procuror?

Suslănescu: Sunt profesorul de istorie Alexandru Suslănescu. Îmi pare ridicol să vorbesc despre mine în fața oamenilor. Am senzația unei dezbrăcări spirituale, intime, nefirești[...] Domnul procuror desființează în rechizitoriul domniei sale, complexitatea mea, particularitățile specifice ale mele ca individ.”

14 iulie

● În „Gazeta literară“ (nr. 29), Dinu Săraru semnează la rubrica „Tineri scriitori“ un text despre Fănuș Neagu, cu referire la volumul *Ningea în Bărăgan* și la nuvelele *Cantonul părăsit*, *Drăgaica* și *Somnul de la amiază*: „Ceea ce se impune în primul rând la acest tânăr scriitor este capacitatea de a se adresa cititorului direct și convingător. Scrisul său se caracterizează printr-o franchețe care cucerește și captează atenția, suscită interesul și, la prima lectură, te face să treci ușor peste unele deficiențe care țin de lipsa experienței, Existența talentului este, la Fănuș Neagu, dovedită, fără îndoială, îndestul, chiar și prin aceste puține lucrări publicate până acum și pe care le-am amintit la începutul rândurilor de față. [...] Am lăsat intenționat la sfârșit principala problemă care se pune în legătură cu proza lui Fănuș Neagu, în ceea ce privește conținutul ei. Este vorba de situarea social-istorică a nuvelor sale, de raportul lor cu actualitatea. În afară de *Cocoșul roșu* și de *Dușman ca lumea*, două nuvele plasate în trecut, toate celelalte nuvele se desfășoară în anii de după Eliberare, iar unele sunt direct determinate, în ceea ce privește conflictul, de relațiile sociale noi, de realitățile socialismului în țara noastră. Sunt deter-

minate de actualitate, dar — deși pare un paradox — nu sunt îndeștate de semnificative pentru ceea ce reprezintă actualitatea în satul nostru contemporan. Accentul nu cade, așadar, întotdeauna pe ceea ce reprezintă noul în viața satului nostru — procesul transformator care cuprinde mase tot mai mari de țărani muncitori și le îndreaptă pașii pe drumul gospodăriei colective. De aici și acea impresie despre care vorbeam la început, de optică îngustă. Se vedește preferința autorului pentru conflicte ciudate, pentru «cazuri» noi”. □ În articolul **Formarea conștiinței socialiste**, Savin Bratu afirmă: „Influența lumii capitaliste se exercită nu numai prin moștenirea trecutului ci și prin presiunea asupra lumii socialiste, în condițiile coexistenței celor două sisteme mondiale. Luptând pentru caracterul pașnic al acestei coexistențe, pentru întrecerea economică și culturală între statele cu orânduire socială diferită, pentru relații multilaterale, inclusiv culturale și artistice între ele, partidul nostru, ca și toate partidele comuniste și muncitorești în frunte cu P. C. U. S. [Partidul Comunist al Uniunii Sovietice — n.n.], afirmă, în același timp, imperativul luptei ideologice neîntrerupte între capitalism și socialism”. □ Matei Călinescu publică un mic articol despre romanul lui Zaharia Stancu *Desculț* (a cărei a șaptea ediție apăruse de curând): „Ceea ce ne reține atenția, în aceste rânduri, consacrate celei de-a 7-a ediții a romanului lui Zaharia Stancu, e faptul că această primă operă de seamă a noii noastre literaturi contribuie la o reabilitare a conceptului de pasiune în cadrul artei realiste. [...] *Desculț* de Zaharia Stancu ilustrează semnificativ una din dimensiunile esențiale ale noii noastre literaturi. Aici pasiunea polemică se manifestă deschis circumscriind tipul de personalitate artistică a scriitorului, înclinată spre impetuoasele izbucniri temperamentale, dar înzestrată și cu acea profundă luciditate, pe care i-o conferă concepția avansată asupra istoriei. Ar fi greșit să considerăm, abstract, o artă polemică ca esențial negativă. Ea este, cum o demonstrează *Desculț*, manifestarea unui spirit creator puternic, autentic, care pulsează egal, totdeauna dincolo de convenție”. □ Pe aceeași pagină de revistă — și în cadrul aceluiași „grupaj” de articole, sub titlul generic „Scriitori români contemporani în «Biblioteca pentru toți»” Georgeta Horodincă scrie despre Tudor Arghezi: „Ca orice poet care se ridică până la înălțimea de poet național, Tudor Arghezi reflectă în opera sa întreaga poezie românească, preexistând în înaintași și vestindu-i pe cei ce vor veni. Fenomenul este explicabil prin forța excepțională a talentului său cât și prin complexitatea legăturilor poetului cu realitatea țării sale, cu lupta poporului său pentru o viață mai bună”.

15 iulie

● Articolul **Tratatul de istoria literaturii române. I. Moștenirea literară**, de G. Călinescu, este publicat în „Contemporanul” (nr. 29): „Problema alcătuirii *Istoriei literaturii române* trebuie socotită ca un moment al revoluției culturale, ea fiind strâns legată de construirea socialismului, prin imaginea oamenilor

creatori ieșiți din mijlocul poporului nostru, orientându-se, în decursul istoriei, mai cețos sau mai limpede, spre adevărul societății izbăvită de exploatare și dedicate instaurării și încununării celui mai înalt umanism.” Articolul va continua în numerele din 22 și 29 iulie, respectiv 5 august (**vezi Anexa**, cu o sinteză a celor patru părți ale textului). □ La rubrica „Vitrina“, o scurtă recenzie a volumului lui B. Jordan *Zile și nopți în furtună* (vol. II) este semnată de foarte tânărul Mircea Martin: „Comentariul romancierului, oricât de abil, nu poate suplini motivarea artistică a situațiilor și caracterelor. Nu puțini dintre numeroșii eroi care populează romanul lui Jordan apar liniari, fără o dinamică interioară, tocmai pentru că momentele de «criză» din evoluția lor nu sunt redade, ci relatate“.

● În numărul 14(49) din „Luceafărul”, Ion Brad consideră că satul românesc este „un inepuizabil tezaur de subiecte noi și adânci”, cu o veche tradiție în literatură care și-a schimbat perspectiva în socialism. Este regretabil însă, după opinia semnatarului, că nu există prea multe lucrări care „să zugrăvească cu măiestrie profunde schimbările ale satului de azi”. „Chipul țăranului educat la școala nouă a muncii colectivistice, militant pasionat pentru dezvoltarea proprietății obștești (...) își așteaptă zugrăvirea încă mai bogată în paginile cărților noastre.” □ Pompiliu Marcea recenzează romanul *Ora șase* de Nicolae Țic care, alături de *Întâlnirea* lui Constantin Chiriță și nuvela *Dimineața* a lui Remus Luca, lărgeste considerabil aria de investigație a mediului muncitoresc.

16 iulie

● În „Scânțea tineretului”, prozatorii Titus Popovici, Alecu Ivan Ghilia și Teodor Mazilu participă la o anchetă a ziarului despre ***Creația literară și pasiunea noului***, a cărei direcție este fixată chiar de cuvântul de prezentare „Fiecare scriitor, demn de acest nume, trebuie să simtă că sarcina sa cea mai înaltă, misiunea lui, e să creeze opere pe măsura realizărilor oamenilor muncii, conduși de partid și — în primul rând — să-și dăruiască toată puterea de muncă, întreg talentul, înfățișării multilaterale a acestor măreți oameni simpli care, în 16 ani, au ridicat țara din ruine, mizerie, exploatare și ignoranță la nivelul ei de astăzi, iar în anii ce vor urma la nivelul țărilor mai avansate din lume”. În răspunsul său, Titus Popovici, autorul romanelor *Străinul* și *Setea*, subliniază mai întâi faptul că a fost inspirat să scrie de procesul politic declanșat de partid care „a sădit în oameni, o uriașă forță morală, o de forță de neînfrânt a colectivului în stare de a zgudui conștiința chiar a acelor în care mai dăinuiesc rămășițe ale mentalității burgheze” și vorbește apoi despre proiectele sale: „Pentru a fi concret, aș vrea să spun câte ceva despre șantierul meu literar. Lucrez actualmente la definitivarea volumului II din romanul *Străinul* în care vreau să arăt procesul de formare a unui intelectual comunist, în perioada furtunoasă a anilor 1945-1946, pe șantierele reconstrucției, în lupta complexă și grea de înfrângere a dușmanului, a mentalității individualiste. De

asemenea, am în lucru, mai de multă vreme, continuarea romanului *Setea* în care aş vrea să cuprind o parte din marele proces al colectivizării, acel salt uriaş în mentalitatea ţăranului: de la servitutea milenară faţă de exploatare, mizerie, faţă de natură, la sentimentul de stăpân de creator şi de gânditor. Şi, în sfârşit, ca plan de perspectivă [...] un roman a cărui figură centrală va fi un activist de partid, unul care prin munca lui oferă în fiecare zi exemplul celui mai înalt eroism; văd acest erou ca un *umanist al epocii noastre*". Alecu Ivan Ghilia vorbeşte despre „întrepătrunderea, între cele două mari detaşamente de luptă şi muncă ale societăţii noastre: clasa muncitoare şi ţărănimia – pătrunderea muncitorimii la sate şi aflulul ţăranilor, în special al tinerilor către oraş [...]” şi afirmă că o „realitate nouă în continuă şi profundă transformare, trebuie zugrăvită cu mijloace noi [...] Trebuie căutate alte mijloace literare în locul celor care nu se mai potrivesc. Se cere o notaţie psihologică, pregnantă, plină de inedit”. Teodor Maziliu îşi propune ca din cărţile sale „să se desprindă clar concluzia că muncitorul reprezintă în viaţă un punct de vedere superior, punctul de vedere comunist. Să arătăm în adevărata lor lumină, concepţiile înalte ale muncitorilor asupra societăţii, asupra relaţiilor de familie.”

17 iulie

- D. Micu semnează în „Scânteia” un articol intitulat ***Răsfoind câteva publicaţii literare lunare***, care începe şi se termină cu pledoaria pentru orientarea literaturii noi spre actualitate, întrucât „crearea unor opere la nivelul înaltelor exigenţe artistice şi ideologice ale partidului şi poporului presupune, pe lângă talent, cunoaşterea aprofundată a realităţilor, contactul viu, permanent al scriitorilor cu oamenii muncii.” În acest demers – „sudura între creaţia literară şi terenul fertil al actualităţii” antrenând „stimularea apariţiei unor opere demne de epoca noastră” –, revistele literare au un rol extrem de important. Este motivul pentru care criticul se opreşte asupra numerelor din iunie ale revistelor „Viaţa românească”, „Steaua”, „Iaşul literar” şi „Scrisul bănaţean” – „închinat celui de-al treilea Congres al partidului” – în paginile cărora urmăreşte atât textele beletristice (semnate de Al. Andrieş, Ion Brad, Aurora Cornu, Cicerone Theodorescu, Victor Eftimiu, Dimos Rendis, Gellu Naum, Nichita Stănescu, Ion Crînguleanu, Ion Cocora, Emil Bunea, Marin Preda, D. R. Popescu etc.), cât şi pe cele de critică literară. În marea lor majoritate, textele inventariate îi par criticului conforme cu „orientarea” amintită, în ciuda unor „alunecări” în „retorism” (I. Brad şi A. Cornu), a unor „stângăcii” (I. Crînguleanu, N. Stănescu), „divagaţii lirice abstracte” (E. Bunea) sau a unei anume „înclinaţii spre discursivitate” (Ion Rahoveanu, Laurenţiu Ciobanu). În ceea ce priveşte textele în proză, atenţia autorului se îndreaptă, în primul rând, spre fragmentele din romanul în pregătire al lui M. Preda *A treia lună a primăverii* („inspirat din viaţa de astăzi a muncitorimii”), spre povestirea *Unul e de prisos* de N. Istvan (care „vădeşte [...] unele

insuficiențe în consemnarea stărilor sufletești ale eroilor”), spre reportajele lui Camil baci, Vasile Nicorovici și D. R. Popescu etc. În finalul articolului, criticul revine la funcția de îndrumare a revistelor literare, atrăgând atenția „asupra necesității ca – perseverând pe această linie – redacțiile să-și intensifice preocuparea în ce privește problemele de conținut și de măiestrie artistică, calitatea lucrărilor în versuri sau în proză pe care le publică.”

21 iulie

● În numărul 30 al „Gazetei literare“, Paul Georgescu semnează editorialul **Îndatoriri**: „ Cel de-al treilea congres al Partidului Muncitoresc Român marchează luminos intrarea într-o nou etapă a istoriei patriei noastre, etapă ce ne va duce spre marele vis al umanității, comunismul. Document hotărâtor și entuziasmant pentru toți oamenii muncii, Raportul Comitetului Central, prezentat de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, trasează sarcinile concrete ale desăvârșirii socialismului în țara noastră. [...] Scriitorii și artiștii noștri, care și-au manifestat entuziasmul lor cetățenesc în paginile revistelor și ziarelor, cu prilejul celui de-al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Român, au în fața lor sarcini de o mare frumusețe, pe care sunt hotărâți să le realizeze. Prima îndatorire ce decurge pentru noi, pe planul publicisticii literare, este de a oglindi și populariza cu mijloacele artei, realizarea principalelor obiective economice ale planului de șase ani. [...] Cunoașterea vieții constituie o problemă simplă în aparență, dar deosebit de complicată în realitate. Rămân de analizat cele mai adecvate forme concrete pentru scriitori. Un lucru e clar — și el apare din tot ce s-a scris pe această temă: cunoașterea aprofundată și multilaterală a vieții necesită nu numai identificarea cu aspirațiile celor ce construiesc socialismul, ci și o participare activă, practică la realizarea acestor obiective. [...] «Se cere îndeosebi — se spune în Raport — cunoașterea aprofundată a realităților, studierea lor îndelungată, contactul viu, permanent, al artistului cu oamenii muncii — viitori eroi ai operelor sale. Numai astfel în paginile cărților, în operele de artă va pulsa din plin viața noastră atât de bogată, cu faptele ei mărețe, cu ideile ei nobile, cu luptele ei victorioase»“. □ În același număr al „Gazetei literare“, Savin Bratu publică articolul **Lupta împotriva ideologiei burgheze**: „Critica literară are a sta de veghe atât asupra valorii artistice a creațiilor, cât și asupra purității lor ideologice. Din acest punct de vedere, criticul literar partinic e fără întrerupere mobilizat. Îndrumată de partid, chemată să-și facă datoria, critica noastră și-a dovedit an de an forța de discernământ și combativitatea. Datorită reacției ei prompte, în țara noastră nu și-a putut face loc morbul revizionist, detectat și distrus de la primele lui încercări de eroziune. La chemarea partidului, critica noastră a știut să înving price semne de îndepărtare de la funcția ei socială activă, să biruie cursele burgheze ale analizelor formale, ale istoriografiei arhivistice, apolitice, ale speculațiilor filozofarde, rupte de realitatea efectivă și să ia atitudine hotărâtă

împotriva tendințelor liberaliste și obiectiviste de preluare în bloc a moștenirii trecutului și de judecare profesorală, fără pasiune partinică, a literaturii noastre noi. Deșteptată la vreme dintr-o euforie apologetică, critica noastră și-a dovedit de asemenea virulența judecății ei de valoare, sporindu-și simțul de răspundere față de creația artistică. [...] În pregătirea ei permanentă pentru a riposta la manifestări dușmănoase ca și la erori și confuzii, critica noastră nu se poate considera situată pe o poziție defensivă, nici pe una de contraatac. Ofensiva trebuie să-i aparțină continuu. Atacul împotriva ideologiei burgheze și a influențelor ei — conștiente sau nu — trebuie să-l privim ca o luptă neîntreruptă până la victoria finală“.

• Al. Căprariu recenzează, în „Tribuna” (nr. 29), romanul *Ora șase* de Nicolae Țic, pe care-l consideră „un roman nefinisat”, cu o „osatură minată de incertitudini, neelaborată suficient, nerezultând dintr-un proces de creștere care să-i dea rotunjimea necesară și ponderea convingătoare”, cu un conflict desfășurat între un comunist intransigent în apărarea „înaltelor idealuri ale epocii, pentru socialism” și un trădător al „luptei din ilegalitate, descompuns moral”, cu o suită de portrete „inegal realizate care nu se sudează suficient între ele.” □ În același număr al „Tribunei” este publicat un grupaj de poezii de Victor Felea intitulat *Dialog cu timpul*: „Mă uit la cifre și la date,/ La coloanele lor înaintând prin timp/ Și parcă văd întregul popor desfășurându-se/ Avântat și puternic/ În bătălia glorioasă a comunismului.” (*Înaintând în timp*)

23 iulie

• În „Flacăra“, nr. 29, apare un interviu cu titlul *De vorbă cu Mihai Novicov*: „În cadrul interviului, la întrebarea despre problemele noi care se pun în domeniul criticii literare, Mihai Novicov răspunde: „Problemele criticii rezultă din datoria ei de a ajuta literatura să-și îndeplinească sarcinile. Ceea ce presupune în primul rând principialitate și competență. Dacă literatura are datoria să reflecte bogat actualitatea și să intervină activ în îndeplinirea sarcinilor care decurg din programul construcției socialiste, critica va trebui să transforme această cerință într-un criteriu important de apreciere a noilor lucrări. De la critică se cere să evidențieze pregnant tot ce contribuie pozitiv la îndeplinirea sarcinii amintite“.

28 iulie

• Savin Bratu, în continuarea seriei de articole ideologice lansate în numere anterioare ale „Gazetei literare“, publică în nr. 31 articolul *Împotriva prejudecăților burgheze în istoria literară*: „Poate că o sarcină de prim ordin ar fi, de pildă, o discuție mai concretă în jurul moștenirii lui Eugen Lovinescu, a cărei influență mi se pare încă nu întrutotul lichidată. Competentul studiu al lui N. Tertulian — *Eugen Lovinescu și contradicțiile estetismului*— ar fi putut, desigur, deschide o asemenea dezbatere. Dar e vorba să discutăm mai ales

anumite poziții precise, în care am putea recunoaște o preluare fără spirit critic a opiniilor lovinesciene. O prejudecată, dominantă încă, mi se pare, de exemplu, aceea a periodizării pe curente a literaturii noastre de după 1900. S-ar părea că, de pildă, curentul «poporanist» în literatură este definitiv consacrat, deși niciodată conducătorii și scriitorii «Vieții românești» nu s-au declarat ei înșiși reprezentanți ai unui asemenea curent literar și deși ne încurcăm ori de câte ori trebuie să definim în ce constă programul literar-estetic al așa-zisului curent. Curentul a fost «consacrat» de *Istoria literaturii române contemporane* a lui Lovinescu. E suficient aceasta? [...] O altă prejudecată este aceea a superiorității orientării tematice a literaturii dintre cele două războaie mondiale spre «citadinism» față de aceea spre «ruralism». Cum putem prelua o asemenea teză lovinesciană? [...] Cred că istoria și critica noastră literară trebuie să câștige deprinderea de a exercita permanent o «critică a criticii burgheze», ori de câte ori tratează o temă în care aceasta din urmă și-a înfipt adânc prejudecățile reacționare“. □ La rubrica „O carte pe săptămână“, este analizat romanul lui G. Călinescu *Scrinul negru*: „Este evidentă, în *Scrinul negru*, situarea lui G. Călinescu în coordonatele unei arte cu conținut revoluționar — acest fapt trebuie subliniat de la bun început, căci el definește, în mod concludent, perspectiva romancierului asupra fenomenului social și moral. Noul roman al lui G. Călinescu este, fără îndoială, o operă care vedește asimilarea principiilor fundamentale ale unei literaturi angajate. Această trăsătură esențială se poate ușor deduce din felul cum e soluționată, de pildă, problema «obiectivității» epice (nu în sensul abstragerii din istorie ci, dimpotrivă, în sensul consecvenței cu evoluția ei, obiectivitatea fiind o formă superioară de participare la social). Ceea ce caracterizează, sub raportul compoziției, epica *Scrinului negru*, este efortul spre sinteza unor modalități aparent divergente de a concepe romanul. Atenția pusă în descrierea cadrului (interioare, mobilier, numeroase detalii vestimentare etc.) se înscrie în tradiția balzaciană, deși o anumită ostentație îi conferă o nuanță particulară; arta portretului moral e în spiritul unui Stendhal (mai ales cel din așa-numitele «scrieri minore»), sprijinindu-se pe o analiză lucidă a «facultăților sufletești» care definesc fiecare personaj în parte. [...] *Scrinul negru* vedește de asemenea preocuparea de a dezbate, cu mijloacele romanului, probleme de ordin general, preocuparea eseistică, prezentă în opera unor scriitori moderni dintre care îl vom aminti pe Thomas Mann. [...] În noul roman al lui G. Călinescu sunt zugrăvite, cu manifestă simpatie, câteva figuri de comuniști (Dragavei, Cornel etc.). Coordonatele lor sufletești sunt însă văzute la un nivel prea abstract și de aici derivă impresia că aceste personaje sunt lipsite de relief individual. Prezența lor în roman rămâne totuși utilă, căci, prin intermediul lor, multe din atitudinile autorului capătă un suport ideologic“.

● Demostene Botez publică în „Scânteia” un reportaj intitulat *Bucuria cărții noi*, despre bunăstarea moșilor dintr-un sat din regiunea Cluj, datorată

hotărârilor partidului: accentul este pus pe sprijinirea procesului educațional prin distribuirea manualelor gratuite.

30 iulie

● În „Scânteia” Traian Coșovei semnează un reportaj despre *Noul peisaj dobrogean*, dedicat marilor transformări economice din ultimii ani, dar și transformărilor survenite în conștiința oamenilor. □ Pe aceeași pagină, Dan Deșliu publică o poezie de glorificare a realizărilor partidului în domeniul industrial, în centrul căreia se află „gigantul de metal” de la Galați, care „își leagă mândru catargele” (*Pe câmpul de la Galați*).

31 iulie

● Cezar Petrescu semnează în „Scânteia” un articol intitulat *După dezbateri, faptele* – dedicat „urmărilor[or] dezbaterilor celor de-al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Român”, care „vădesc” pentru scriitor, deja, „roade concrete”.

[IULIE]

● În editorialul redacțional *Răspunderi noi*, revista „Viața românească” elogiază lucrările celui de al III-lea Congres al PMR (20-25 iunie) și extrage din documentele prezentate cu acest prilej propriul program: „Trebuie dusă în continuare lupta împotriva rămășițelor și influențelor esteticii burgheze, care caută să facă din scriitor un izolat, să-l urce pe pedestalul de fum al gratuității, al jocului, al înstrăinării de fapt de propria sa esență și menire. În legătură cu aceasta, atrage îndeosebi atenția, din textul Raportului, indicația că «în prezent, activitatea ideologică, munca de lichidare a înrâuririi educației burgheze din conștiința oamenilor este tărâmul principal al luptei de clasă, al luptei dintre vechi și nou». Cum aceasta îi privește de două ori pe scriitori, atât ca scriitori cât și ca oameni, rezultă necesitatea asigurării purității ideologice a lucrărilor noastre, a sopririi combativității în lupta împotriva influențelor burgheze. Literatura realist-socialistă, partinică, va milita pentru biruința marxism-leninismului, a celor mai înalte idealuri ale omenirii. [...] Îndrumați de partidul clasei muncitoare, luminați de ideologia marxism-leninismului, scriitorii a îndatorirea să scrie acele opere bogate în idei și de înalt nivel artistic, pe care le așteaptă de la ei propriii eroi. Aceasta va fi contribuția lor la cauza nobilă a construirii socialismului”. □ La rubrica „Scriitori și curente”, D. Vatamaniuc ia în discuție relația dintre **B. P. Hașdeu și Junimea**, evidențiind rolul de frunte al scriitorului „în lupta dusă de scriitorii noștri din veacul trecut împotriva *Junimii*”. Concluzia articolului este fermă: „Junimea, prin poziția sa politică, cât și prin ideile puse în circulație de reprezentanții acestei «înveninate școli» – să folosim caracterizarea lui Hașdeu – nu se putea să nu determine o mișcare largă de împotrivire”. □ În rest, sumarul revistei nu indică o prea mare

consistență. Un articol al lui Mihai Novicov care angajează toate clișeele ideologice legate de Cunoașterea vieții, legătura cu viața – o problemă principală de creație, reconfirmate de cel de al III-lea Congres, și poeziile semnate de Veronica Porumbacu, Victor Eftimiu, Florența Salbu, Aurora Cornu, Ion Gheorghe și alții – întregesc materialul consemnabil al acestui număr.

● În „Iașul literar“ (nr. 7), G. Mărgărit semnează un articol (***Prioritatea mesajului în poezie***) în care, cu remarcabilă abilitate, conformându-se în ultimă analiză dogmelor oficiale privind obligativitatea angajării politice a poeziei, pledează argumentat și nuanțat pentru calitatea estetică și ideatică a discursului poetic: „Unii ne-ar putea spune că pledăm numai pentru o așa numită poezie de idei, pentru o zisă poezie dialectică, de treaptă primă în clasificările didactice. Susținerea noastră argumentativă urmărește însă a mai sublinia o dată că fără idei poetice precise, deci fără o fantezie selectivă, aderentă la epocă, la solemnitatea efortului uman al actualității, poezia este golită de mesaj și duce înainte doar *versuirea* cu cunoscutele ei fioruri. Epoca noastră contemporană — era comunistă — cere însă nu colecționarea ei banal emoțională, de efecte momentane, ci imnul ei întreg, pe gama simfonică a versurilor ei. Ori, menționăm — că mesajul poetic al acestei epoci, fără precedent în măreție și în tumult, ar fi cugetarea de esență lirică, luminată materialist-științific, asupra contemporaneității ascuțite, dezvoltătoare la acest timp istoric, a unei viziuni specifice. Poetul zilelor noastre este mesajerul chemat al unei lumi ajunsă la explorarea cosmosului. Poate el fi un inspirat întâmplător sau fie și de exercițiu îndelung, pe lângă care veacul trece vertiginos cu tumultul lui ? Se poate cuprinde în chip artificios și demonstrativ verbal mersul complex al actualității noastre, doar episodic, fără viziune configurată, și numai «doinind» după vagi și exclamatorii cunoașteri senzoriale? Evidența e evidentă și răspunde: nu! Mesajul comunist al poeziei, fiindcă aici pe acesta-l avem îndeosebi în vedere, cere un țel ultim, pe care l-am atins și pe care-l vom întregi prin revelații noi. În el este omniprezent omul liber. Dar ipostazierea acestuia, făcută retoric și discursiv, ca și entuziasmul exterior, spectacular, golește mesajul de veridicitate și de adâncime, îl lipsesc de conținut. Și dacă înțelegem că mesajul fuzionează, într-o structurare dialectică, cu viziunea poetului, trebuie să prețuim și să iubim poezia care-l dă la iveală după un proces lent de gândire și de elaborare, de atentă observație și de acuitate. Mesajul unei lumi de asalt de culmi nu poate fi revelator adânc al acesteia decât printr-o poezie totală, simplă și omenesc patetică, profetică în a anticipa lucid și cu spontaneitățile cântecului, paradisul muncii și al creației comuniste. [...] Lirica noastră nouă prin realizările ei accentuează ceea ce susținem. Astfel, poeți care ar fi putut rămâne la încântări formale și la pretinse delicii sonice și pitorești verbale, ca Eugen Jebeleanu, Cicerone Theodorescu, Radu Boureanu ș. a., prin orientarea partinică a mesajului lor, și-au deschis o nouă și fecundă albie forței lor lirice. Aceștia au izbutit până acum — nu numai să evite sterilitatea individualistă — ci să

alcătuiască imnuri ample ale contemporaneității noastre. De la poetul Eugen Jebeleanu avem acum pilda exigenței artistice și cântecul simfonic cu specificitatea lui și ardoarea epocii noastre. Cicerone Theodorescu, deschizându-și perspectiva revoluționară a cugetării poetice, s-a realizat distinct ca un poet al elaborării, ca un portretist al «făurarilor» frumuseților morale, iar Radu Boureanu, altă dată retoric teatral, a dobândit în cântecele lui patetism și clamoare”. Autorul articolului mai menționează, elogios, în context, „omagiul vizionar pe care M. R. Paraschivescu îl aduce febril lumii noastre noi”, „experiența lucidă a cântecului Ninei Cassian, tulburătoare prin comprehensiunea lumii care se naște“, „căutările solemne ale lui A. E. Baconsky“, poezia unor Victor Tulpure, Dan Deșliu, Mihu Dragomir, Nicolae Labiș.

AUGUST

1 august

• În „Luceafărul” (nr. 15), descoperind textul *Bogdan –Vodă*, o lucrare dramatică inedită, în versuri, de Ion Slavici, I. D. Bălan se opune opiniei lui G. Călinescu, exprimată în „Contemporanul”, conform căreia n-ar mai fi nevoie de cercetări suplimentare în vederea valorificării științifice a operelor din trecut, „deoarece istoriografia literară veche ar fi în posesia tuturor informațiilor.” □ În articolul *Îndatoriri*, publicat, la rubrica „Tribuna scriitorului tânăr”, Fănuș Neagu îi invită pe aceștia să iasă din spațiul strâmt al birourilor și să ia contact cu lumea surprinsă de scriitori, pentru a „nu mai judeca în necunoștință de cauză”. O astfel de eroare săvârșește semnatarul unui articol dintr-un ziar central, în cazul lui D. R. Popescu, care, analizând romanul *Zilele săptămânii*, emite opinii și aprecieri nefondate, determinate de totala necunoaștere a lumii rurale și a procesului colectivizării. □ Mihai Novicov îi face lui D. R. Popescu o serie de observații, în articolul *Lupta de clasă pe tărâm ideologic și literatura*, din „Luceafărul”. Criticul constată că personajele din romanul *Zilele săptămânii* „se mișcă în carte ca niște siluete fără carne”, nu au ceea ce se poate numi „caracter de comunist”, iar destinele lor personale rămân neconturate. „Cauza nereușitei poate fi căutată și în necunoașterea unor aspecte ale vieții, mai ales ale aspectelor concrete ale muncii de partid, și într-o anumită limitare a talentului, datorită lipsei de experiență în creație”, dar și într-o „viziune estetică greșită”. □ La rubrica „O seamă de cuvinte”, Al. Hanță consemnează apariția culegerii de versuri a lui Panait Cerna, la Editura Tineretului, iar Cornelia Ștefănescu, pe cel de reportaje a lui Geo Bogza, *Tablou geografic*.

3 august

• Dinu Săraru semnează rubrica „Note de lector”, din „Scânteia tineretului”, în care recenzează culegerea de versuri *La hotarul dintre lumi* de Ion Bănuță,

un volum alcătuit din șase cicluri care oferă cititorului „versuri de o simplitate cuceritoare”, autentice, „imagini poetice vibrante, pline de emoție, tablouri ale lumii vechi, ale trecutului întunecat și sângeros” reflectând totodată „experiența de viață a poetului”: „Mă apasă stăpânul,/ Și arșița, și praful,/ și biciul greu cu care /mă însemna vătaful./ Mă apăsa uzina,/ cu zidul roș ca focul,/ Unde Ion Bănuță/ își încerca norocul” etc.

4 august

• În „Gazeta literară”, nr. 32, „Cronica literară” este semnată de Matei Călinescu și tratează despre recenta — la vremea aceea — reeditare (selectivă, incompletă, de fapt — o antologie de autor) a volumului de nuvele și povestiri *Întâlnirea din pământuri*, de Marin Preda: „Marin Preda și-a reunit o bună parte din opera nuvelistică (lipsind din recenta antologie câteva dintre povestirile cuprinse în volumul de debut din 1948) sub vechiul titlu, *Întâlnirea din pământuri*. Cele trei povestiri de la începutul culegerii (*Întâlnirea din pământuri*, *În ceată* și *O adunare liniștită*) aparțin perioadei de debut a scriitorului. Trecând peste evidentele lor calități literare, ele ne apar azi deosebit de interesante prin raportarea lor la opera de mai târziu a lui Marin Preda. [...] Ilie Resteu din *În ceată* se înrudește îndeaproape cu Țugurlan din *Moromeții*, dar și cu eroii din nuvelele de mari dimensiuni, Ilie Barbu, Anton Modan, Vasile Bodescu, iar Pațanghel din *O adunare liniștită* este o evidentă primă variantă a lui Ilie Moromete. Resteu reprezintă, în cadrul orânduirii bazate pe inegalitatea socială, condiția sărăciei și a exploatării extreme a țăranului, care îl duce la răzvrătire, la impulsul vindicativ irezistibil, anarhic. [...] Pațanghel din savuroasa povestire *O adunare liniștită* e — cum arătam — o prefigurare a lui Moromete. Găsim la el acel amestec de candoare și inteligență ascuțită, acel joc între sinceritate și disimulare (disimulare însoțită întotdeauna de o intenție de umor), acea voluptate de a discuta, de a povesti, atât de specific «moromețiană». Lui Pațanghel îi lipsește însă dorința nemărturisită și într-un fel patetică de a se autoiluziona, dorință care constituie una din premisele dramei lui Moromete. Din ce povestește Pațanghel se desprinde zâmbetul omului liniștit, echilibrat, care are un simț exact al personalității sale. [...] “; în continuare, cronicarul analizează destul de detaliat personajele Ilie Barbu, Anton Modan, Vasile Bodescu, comparându-i cu Ilie Barbu, și conchide: „Ceea ce am urmărit în cronica noastră a fost evoluția în nuvelistica lui Marin Preda a unuia din cele două tipuri originale pe care prozatorul le aduce în literatura română: tipul reprezentând păturile cele mai sărace ale țăranimii din trecut care, prin socialism, se eliberează din starea de înjosoare exploatare și ajung la o condiție morală superioară. Nuanțele etice și psihologice pe care i le descoperă scriitorul (și care de fapt exprimă, cu semnificativă pregnanță, identitatea sa socială) fac din acest tip o creație remarcabilă, deși impresia de «inedit» e poate mai puțin subliniată decât în cazul

tipului «moromețian»⁴. □ Savin Bratu publică un articol intitulat *Accesibilitatea și terminologia criticii literare*: „S-a remarcat adeseori atracția unor critici literari spre o frază ostentativ dificilă, alambicată și încărcată cu termeni de așa-zisă specialitate, necesitând cititorului un efort penibil de descifrare și înțelegerea. Mai ales tinerii au această boală a expresiei pretențioase, care le dă iluzia unor mari autorități intelectuale, oficiind pentru un număr restrâns de inițiați capabili săi priceapă. [...] Detectarea unor formulări cu tot dinadinsul neologistiche și a unor fraze imposibile prin acumularea expresiilor pretențioase și filozofarde este, și astăzi, din păcate, foarte lesnicioasă. Luând la întâmplare un număr dintr-un «săptămânal de cultură» și citind, doar printre rânduri, două articole, dăm ușor peste o idee care «frapează» și peste «penetrația» artei poetice, ca și peste termeni a căror prezență în limba noastră (sau a oricărei alta) sau a căror proprietate este cu totul discutabilă. Ce înseamnă termeni ca «orizontabilitate» și «sens al verticalității»? Cum se lămuresc acești termeni într-un context de felul: «să răsturnăm imaginea în sensul verticalității și să considerăm momentul eflorescent al cristalizării creatoare, trăit subiectiv prin ceea ce s-a convenit de multă vreme să se numească inspirație, o rezultată a unui complex de factori anticipativ operatori, factori de amploare și adâncime, în comunicație și interacțiune în procesul ascensional spre momentul enunciativ al elaboratului final?»⁵. □ Cezar Baltag semnează articolul *Îndatoriri ale scriitorilor tineri*: „Sarcini importante ne revin în opera nobilă de transformare socialistă a țării și de traducere în viață a hotărârilor Congresului al III-lea al P. M. R. și nouă tinerilor scriitori. [...] Prin vârstă, educație, apartenență socială, orizont ideologic și politic, scriitorii tineri aparțin total acestei epoci și sunt datori să-i închine toate forțele în vederea slujirii ei. Realitatea nouă se dezvoltă sub ochii noștri și odată cu noi. Dacă nu vom reuși să ținem pasul cu marile realizări ale construcției socialiste, ale transformărilor produse în conștiința oamenilor, dacă în ceea ce privește cunoașterea vieții, perfecționarea măiestriei artistice și însușirea unei înalte culturi, vom rămâne mult în urma acestor prefaceri, nu vom fi în sare să oglinдим amploarea ofensivei socialismului, minunatele perspective care vor fi atinse în următorii 6-15 ani, adică atunci când urmează să fim în plin vârf al evoluției noastre creatoare”⁶. □ În același număr, Mihai Gafița publică un articol cu titlul *Critica pentru cititori*: „Caracterul popular al literaturii realismului socialist exclude nu numai turnul de fildeș al creatorului de literatură, «arta pentru artă», arta pentru inițiați, ci exclude deopotrivă și turnul de fildeș al criticii care constă în «critica pentru critici», în critica de speculație pură. Iată de ce remarcând spiritul cu totul pozitiv care guvernează volumul în discuție [se referea la volumul *Probleme actuale ale literaturii realist-socialiste*, apărut cu puțină vreme în urmă la ESPLA, care grupa articole de G. Călinescu, Perpessicius, Mihai Novicov, Silviu Iosifescu, Al. Oprea, Ov. S. Crohmălniceanu, George Munteanu, Paul Georgescu, Dumitru Micu, V. Mândra, I. Oarcășu, Andrei

Băleanu ș.a., și al cărui conținut fusese comentat în articol – n.n.] care remarcăm în același timp stilul clar, simplu al articolelor care îl compun“.

• Sunt publicate, în nr. 31 (183) al „Tribunei”, fragmentul de roman *Ploaia* de Ion Lăncrăjan și schița *Deruta* de Vasile Rebreanu.

5 august

• Apare în „Contemporanul“, nr. 32, ultimul text — **5. Alte probleme** — din seria dedicată de **G. Călinescu** elucidării unor chestiuni de strategie și intenții în ce privește elaborarea noului tratat de istorie a literaturii române: □ Mihai Novicov semnează în în acest număr articolul **Răspunderea scriitorului**: „Lucrările Congresului al III-lea au arătat câte eforturi și energii umane s-au consumat, cât au crescut cetățenii patriei noastre, cum s-a [sic!] înfiripat și dezvoltat demnitatea și conștiința lor, cât de mult s-a îmbogățit universul lor sufletesc. Acest proces — de excepțională și autentică frumusețe — nu a fost până acum îndeajuns reliefat în operele literare. Și acesta este principalul indiciu al rămânerii în urmă a literaturii, pe care scriitorii vor s-o lichideze cât mai grabnic. Formulând astfel sarcina imediată a frontului literar, ne-am și apropiat de câteva probleme nevralgice ale creației, care au fost atinse în cadrul consfățuirii menționate la început [se referă la consfătuirea organizată de conducerea Uniunii scriitorilor, biroul organizației de bază P.M.R. a scriitorilor din București și Ministerul Învățământului și Culturii „pentru a vedea care sunt planurile de creație ale artiștilor scrisului și cum pot și trebuie să fie sprijinite eforturile lor“ – n.n.]. Bineînțeles, deocamdată nu vom putea decât să le enunțăm, rezervându-ne dreptul să revenim asupra unora dintre ele în alte articole. Dintr-un anumit punct de vedere, părerile scriitorilor au fost unanime: ne-a impresionat mai ales măreția realizărilor și a planurilor de viitor. Viața a căpătat o nouă dimensiune, caracteristică epocii socialiste. Această dimensiune trebuie să-și găsească corespondența artistică în literatură. [...] Câteva cuvinte și despre poezie. E firească tendința unor poeți de a «cânta» (chiar și la modul exclusiv descriptiv) realizările vieții noi, de a-și exterioriza admirația și entuziasmul în fața succeselor repurtate în lupta pentru socialism. Dar oare trebuie să ducă asta cu necesitate și la o anumită îngustare a registrului liric ? Oare poezia trebuie să se limiteze la dublarea, într-un anumit sens, a reportajului?“.

6 august

• „Scânteia” publică un fragment din romanul în pregătire al lui Marin Preda, *A treia lună a primăverii*, probabil viitorul *Risipitorii*. Textul, intitulat *Primi-rea în partid*, este concentrat asupra psihologiei tânărului protagonist – șeful „Brigăzii tineretului” într-o uzină fruntașă din capitală –, care trăiește cu emoție momentele anterioare și posterioare „investiturii” (termenul ne aparține), redade de naratorul omniscient într-un mod schematic, străin de stilul autorului

Moromeșilor. Reproducem, spre ilustrare, primul și ultimul paragraf, în care discursul naratorului auctorial se fixează asupra perspectivei personajului, insistând (în termeni aproape identici) asupra transformărilor sale interioare: „Primirea în partid îi pricinui lui Vale o emoție încordată și de lungă durată, care, spre uimirea lui, se transformă după aceea într-un sentiment nou și neașteptat schimbându-i pentru totdeauna întreg felul de a gândi și simți. [...] ... În zilele care urmară se produse apoi în psihologia tânărului acea schimbare care îi modifică într-un fel neașteptat modul de a gândi și simți. Era același de mai înainte, dar în universul său intim pătrunsese ideea că tot ceea ce constituia forul său lăuntric trebuia de-acum înainte să fie gata să răspundă la toate acțiunile la care avea să fie chemat de partid, iar ideea aceasta ținea în el trează o statornică bucurie.”

11 august

• În „Gazeta literară“ (nr. 33), Al. Mirodan semnează articolul *Acolo și aici*: „Cred că a discuta despre caracteristicile generației tinere din țara noastră înseamnă înainte de orice a sublinia existența și tăria *idealului*. Apusul capitalist n-are idealuri. Citiți cărțile scriitorilor noi, anchetele revistelor, dezbaterile despre și pentru tineret: un leitmotiv străbate lumea capitalistă: e vorba de absența *țelului* superior. Occidentul burghez nu mai are puterea de a dori. [...] Idealul, sau țelul, sau perspectiva fiind absente, tineretul care nu a aflat încă drumul — singurul astăzi înainte mergător — spre socialism, nu știe pentru ce să trăiască. Chewing-gumul e bun, unii îl găsesc delicios, dar după cât se pare e prea puțin pentru a justifica viața de om. Idealul adevărat este prezent aici. Este prezent și la tineretul comunist, progresist din Occident. Idealul acesta, generațiile tinere de la noi l-au primit de la partidul clasei muncitoare, el este cauza construirii socialismului“. □ În același număr de revistă este publicat un grupaj de articole despre tinerii autori ai vremii (Nicolae Labiș, dispărut de câțiva ani, după cum se știe, și Cezar Baltag, Leonida Neamțu, D. R. Popescu, Nicolae Velea, aflați în plină afirmare); articolele respective sunt semnate de: Matei Călinescu (articolul despre Labiș), Nicolae Ciobanu (despre Leonida Neamțu), Al. Hanță (despre D. R. Popescu), Mihail Petroveanu (despre Nicolae Velea), Paul Georgescu (despre Cezar Baltag). □ Nichita Stănescu publică poezia *Cântec*: „C-un gând foșnesc toți arborii, mai pur/ și cu-o bătaie-a inimii, răsună/ larg discul orizontului din jur/ parcă lovit de-un răsărit de lună// Cu timpul-acesta, bolții îi supun/ rubine și smaralde, ametiste/ și cărămida trupului mi-o pun/ la ridicarea lumii Comuniste”.

12 august

• Georgeta Horodincă publică în „Contemporanul“, nr. 33, articolul *Realizarea vie a umanismului socialist* (cu „informația la titlu“: *Însemnări despre*

arta de nuvelist a lui Marin Preda): „Critica literară comite o greșeală atunci când vede în «literatura țărănească» un fel de teritoriu autonom în care se mișcă o curiozitate umană, cu o psihologie închisă și total deosebită de restul lumii: țăranul. Eroarea este însă explicabilă. Specificul universului țăărănesc, foarte pitoresc, seduce cu o relativă ușurință gândirea critică, atrăgând-o în zona destul de înșelătoare a subtilităților, zonă în care sunt foarte vizibile amănuntele pline, dar și lipsite de importanță, și în care se întâmplă uneori să rămână opac un singur lucru: esențialul. [...] Martin Preda, ca orice creator autentic, caută însă să dea expresie, prin intermediul țăărănilor săi, unor adevăruri mai înalte decât ar rezulta dintr-o aspirație de monografie și decât a relevat controversa: este sau nu este Ilie Moromete un disimulat și disimularea este sau nu o trăsătură specifică țăărănilor? La baza controversii stă o problemă reală, dar de a doua importanță, deoarece este o problemă de formă, nu literară, în sensul de comportare, de atitudine omenească. [...] La cel de-al III-lea Congres al P. M. R., tov. Gheorghe Gheorghiu-Dej arăta importanța deosebită pe care partidul o acordă dezvoltării conștiinței socialiste. Efortul lui Marin Preda de a da în scrierile sale problemelor morale aspectul lor înalt educativ și de a releva procesul de dezvoltare a unui nou umanism, umanismul socialist, vine să împlinească o misiune nobilă și mai autentic scriitoricească decât aceea de autor al unei monografii rurale“.

13 august

• Dan Deșliu publică în „Scânteia” un amplu reportaj despre transformările economice majore din Medgidia – *Cara Su, 1960* –, pe care autorul le ilustrează apelând din belșug la cifre și statistici și organizându-și demonstrația în jurul temei clișeizate a contrastului dintre trecut și prezent. □ Pe aceeași pagină, sub genericul „Din noul folclor”, apare un *Cântec de la noi*, concentrat asupra eternei teme a fericirii generale din lumea nouă (opusă, firește, celei vechi), al cărei ctitor este „Partidul iubit / Și nebiruit”, care „Ne-a scăpat de rău / Și de traiul greu. / Ne-a făcut să știm / Răul să gonim, / Bine să trăim.”

15 august

• Importanța împlinirii a 16 ani de la Eliberare este marcată de „Luceafărul” printr-o serie de articole și producții lirice ale unor scriitori ai vremii. Printre aceștia, Demostene Botez consideră că scriitorul nu trebuie să se depărteze de popor, să se retragă într-un turn de fildeș, ci să se înalțe „pe schele, acolo unde sunt aruncături de var și tencuială, acolo unde e forfota salahorilor și unde așteaptă cărămizile ca niște teancuri de cărți, noi, broșate, rostul lor creator, firesc.” Scriind despre sărbătoarea din august, Gheorghe Tomozei preamărește cei 16 ani de înălțătoare transformări sociale, economice și politice datorate „învățăturii marxist-leniniste”. Aceleași idei sunt exprimate și în versurile lui Radu Boureanu (*16 ani*), Dan Deșliu (*Un cântec de slavă*), Cezar Ivănescu

(*Bucurie*), Ion Brad (*Copacul de oțel*) sau în scenariul lui Octav Pancu-Iași, *Vară romantică*, inspirat din lupta eroică a comuniștilor în ilegalitate, din vara anului 1944, sau în povestirea *Trei prieteni* de Fănuș Neagu. □ Valeriu Râpeanu analizează relația dintre *tineret și cultură*, remarcând că ea a fost facilitată de „politica înțeleaptă a partidului care s-a concretizat în crearea unei rețele vaste și statornice de instituții culturale”.

17 august

• Dumitru Micu analizează în „Scânteia” *Un roman al transformării socialiste a Bărăganului*, subliniind, de la început, poziția „de frunte” pe care o ocupă *Bărăganul* lui V. Em. Galan „printre realizările prozei noastre realist-socialiste”: „Inspirată din realitatea actuală, cartea e pătrunsă de suflul fierbinte al vieții noi, reflectă ritmul impetuos al transformărilor socialiste, tinde și reușește într-o însemnată măsură să sintetizeze în figurile unor eroi vii, cu puternică individualitate, trăsături de caracter proprii contemporanilor noștri.” Punctul de plecare al analizei îl constituie opiniile formulate de cititorii cărții, muncitorii de la G. A. S. Pietroiu („din viața căreia este inspirat romanul”), invitați de ziarul „Scânteia” la o „consfătuire” pe această temă. Criticul se concentrează, mai întâi, urmărind „problemele ridicate în cadrul consfăturii”, asupra tipologiilor ipostaziate, și mai cu seamă asupra profilului protagonistului, considerat „un factor activ al prefacerilor înnoitoare” din lumea satului, „un luptător pentru atragerea țăranilor muncitori pe făgașul socialismului”, prin intermediul căruia „romanul reliefează, în lumina adevărului vieții, rolul hotărâtor al ajutorului ideologic și organizatoric dat țăranimii de clasa muncitoare [...]”. Aprecierile se raportează, apoi, la orizontul de așteptare al cititorilor proletari vizați, subliniind eficiența primei de seducție: „Participanții la consfătuirea noastră au vorbit despre Anton Filip ca despre unul dintre personajele literare care le-au devenit apropiate și dragi. Eroul este un om al hotărârilor îndrăznețe, dotat cu un ascuțit simț al realității, cu o voință de fier, săritor și chibzuit în același timp, intransigent în acțiunile îndreptate împotriva dușmanului de clasă. Conduita eroului este o expresie vie a călăuzirii după principiile eticii comuniste.” Există, firește, și unele „lipsuri”, pe care criticul le consemnează, împrumutând aceeași perspectivă a lectorilor: „[...] eroul [...] nu se manifestă, totuși, în volumul al doilea, cu aceeași forță, nu dobândește același relief în ansamblul acțiunii, ca în primul volum”, „[...] figurile de activiști dinamici, hotărâți, rămân vagi, indistincte în volumul II [...]” etc. În ansamblu, cartea „e o operă în care patosul muncii de construire a socialismului la sate se exprimă cu forță artistică. În eroul central, în dârzul și neobositul Anton Filip își găsește întruchiparea tipul uman cel mai înaintat, cel mai reprezentativ pentru epoca noastră: comunistul angajat cu toate puterile, cu toate talentele și sentimentele sale, în opera de făurire a lumii noi.”

18 august

● Referindu-se la volumul *Probleme actuale ale literaturii realist-socialiste*, Radu Enescu remarcă, în „Tribuna”, rolul „metodei realismului-socialist în explorarea și evaluarea fenomenului literar, al maturizării substanțiale a funcției critice, al saltului cantitativ și calitativ pe care l-a înregistrat scrisul nostru în anii puterii populare.” Admițând că deși autorii studiilor și articolelor adunate în volumul editat de ESPLA se situează pe „pozițiile cele mai avansate ale esteticii marxist-leniniste”, călăuzindu-se „în investigarea problemelor de un nobil și un intransigent spirit de partid”, cei 15 coautori se deosebesc prin stil, temperament, prin „timbrul personal”. Astfel, Radu Enescu constată admirativ deosebirea dintre „verva spumoasă a lui Ov. S. Crohmălniceanu și Paul Georgescu”, „frază plină de miez, arborescentă, plină de digresiuni a lui George Munteanu”, „stilul elegant” adoptat de Ion Oarcășu, „verbul inteligent al lui Andrei Băleanu, [...] luciditatea analitică a lui Silviu Iosifescu și erudiția de formația universitară a lui Dumitru Micu. [...] Ca să nu mai vorbim de G. Călinescu sau Perpessicius, a căror personalitate de mult conturată s-a amplificat substanțial prin adeziunea totală la valorile superioare ale noii noastre orânduiri.”

19 august

● În numărul 34 al „Contemporanului”, la „Cronica optimistului”, G. Călinescu glosează despre literatura de actualitate, în articolul *Meditații în luna august*: „Am recitit de curând unele din romanele lui Balzac și m-am întrebat asupra impresiei exacte pe care trebuie s-o fi făcut ele asupra contemporanilor. Nu e nici o discuție, aceștia le considerau romane de actualitate. Las la o parte faptul că, precum e obiceiul unor cititori care nu cunosc adevăratul proces al creației, căutau în eroi modelele din societatea vremii, însă instituțiile, localurile, evenimentele publice sunt nu se poate mai «jurnalistice». Cred că unii scriitori ai noștri ar încerca un fel de sfială să înceapă un roman așa: «În ziua de 20 iunie 1960, la ora când în sala Palatului Republicii se deschidea Congresul Partidului Muncitoresc Român, un tânăr intra în librăria din Bulevardul N. Bălcescu. În mână ținea deschisă o carte din Editura științifică în care rămăsese absorbit». Ei bine, Balzac procedează întocmai așa. Timpul a dat patină lucrurilor și ceea ce era jurnalistic a devenit, veți zice, istoric“. □ În același număr apare un text intitulat *Profil de epocă* și semnat de Lucian Blaga: „Timpul istoric, fie lung, fie scurt, poate dobândi profil de epocă datorită realizărilor umane care îl umplu, îl circumscriu și-l delimitează. Cei 16 ani ce s-au scurs, cu impresionantă multitudine de înfăptuiri, de la 23 August 1944 încoace, fac, desigur, figură aparte în istoria poporului românesc, Rare sunt timpurile în istoria noastră care să se contureze cu aceeași pregnanță, cum se întâmplă cu acești ani, la a căror impetuoasă pulsație am luat parte nu o dată uimiți, totdeauna sincer interesați, cuprinși de

curiozitate și de pasiunea pentru mai bine inerentă firii noastre. Într-un răstimp relativ scurt, dar ascendent desfășurat, s-au înregistrat în patria noastră atâtea prefaceri și realizări, că, privind, te miri pe alocuri cum spațiul cu coordonatele sale verticale și orizontale le încape pe toate. [...] E suficient să te miști puțin, la întâmplare, cum te poartă inima, pe-un râu sau pe-o vale, pe vârfuri de munți sau pe bărgane, ca să-ți dai seama de eforturile și de izbânzile destinate să schimbe fața țării. [...] Ajunge să iei act de planurile hotărâte, anunțate de al treilea Congres al Partidului Muncitoresc Român, ca să întrezărești cu aproximație cum și ce va fi țara în anul 1975!”. □ George Ivașcu semnează articolul *Mesajul culturii noastre peste hotare*, consemnând prezențe și succese concrete în materie de circulație a unor valori culturale românești în străinătate (între altele: succesul prezenței românești la Bienala de la Veneția, în 1958; reputația internațională a operei pictorului Corneliu Baba; succesul reputat de spectacole teatrale precum montarea piesei *Steaua fără nume*, de M. Sebastian, prezentată la Paris, și versiunea scenică a piesei *Bădăranii*, de Goldoni, prezentată la Veneția; opere literare românești diverse, clasice sau contemporane, apărute în traducere la Paris, Moscova etc.), articolul expune apăsător și contextul ideologic — conform viziunii oficialității — în care se plasau respectivele evenimente: „Punând capăt nefastei politici de «cortină de fier» față de cultura sovietică și față de cultura progresistă de pretutindeni, altădată oprite aproape cu desăvârșire și circulând doar «subversiv» — actuala sferă de legături culturale ale României este uriașă în raport cu cea de odinioară. Conținutul acestor relații s-a schimbat fundamental din momentul în care cultura română s-a putut întoarce cu fața spre progres, spre valorile cele mai autentice ale spiritului uman. Eliberând școala, știința, literatura și artele din cătușele obscurantismului și ale cosmopolitismului, azvârlind la gunoi epavele decadentismului, restabilind adevărul în știință și realismul în artă, concepția despre cultură a clasei muncitoare a dat de pe acum roade trainice și eficiente. Nu numai că cea mai înaintată ideologie — marxism-leninismul — a pătruns și pătrunde tot mai adânc în structura intimă a culturii noastre, dar tot ce e mai valoros în știința, literatura și arta omenirii constituie astăzi un bun comun poporului nostru, al cărui orizont cultural se îmbogățește neconținut, odată cu înflorirea culturii naționale. De aici interesul și stima altor popoare pentru cultura noii Români”.

20 august

- Eusebiu Camilar publică în „Scânteia” un reportaj despre Țara Oașului (*Ana-Oșana*), construit în baza antitezei clișeizate între trecutul mizer („un ținut bântuit de pelagră, tuberculoză, sifilis și alcoolism”) și prezentul luminos, pe care i-l revelează autorului, pretutindeni, ogoarele îmbelșugate, „monumentele bune-stări” – 399 de case noi, 59 de antene „în văzduh” –, dovezile culturalizării masive etc.

25 august

• În numărul 35 al „Gazetei literare“, la „Cronica literară“, sub titlul *Critica literară și contemporaneitatea*, S. Damian se ocupă de volumul colectiv, recent apărut, *Probleme actuale ale literaturii realist socialiste*, care regrupa studii sau articole semnate de Mihai Novicov, Andrei Băleanu, George Munteanu, Dumitru Micu, I. Oarcăsu, Al. Oprea ș.a.: „Ce deficiențe se pot semnala în abordarea problemelor teoretice ale realismului socialist? Credem că ar fi timpul ca în critica noastră să cercetăm mai aprofundat aspecte particulare de teorie urmărind pe cât posibil epuizarea lor, considerând că evaluările generale cu caracter prea vast s-au făcut în mare măsură. Prea puțin se întrevede efortul de a lămuri unele aspecte controversate încă în estetică. În domeniul teoriei se cere mai multă inițiativă și curajul de a explora teritorii noi, beneficiind de busola marxism-leninismului. [...] Apreciem așadar în această culegere câteva contribuții serioase ale criticii, hotărâte să sprijine activ dezvoltarea literaturii socialiste. Nu putem fi încă satisfăcuți de stadiul cercetărilor de sinteză din critica noastră. Este necesară o mai profundă investigare a realizărilor romanului sau poeziei care să faciliteze observații de generalizare concludente. Trebuie să studiem cu mai multă competență particularitățile dezvoltării literaturii noastre pe drumul realismului socialist și să le evidențiem mai curajos“. □ În articolul *Un prețios izvor de documentare pentru literatură*, cu subtitlul rezumativ „Răsfoind presa comunistă din ilegalitate“, Ileana Vrancea relevă prezența tot mai importantă a aspectelor luptei comuniste din ilegalitate în literatura publicată în ultima vreme și semnalează diferite deficiențe (din punctul de vedere al doctrinei și viziunii „oficiale“ asupra chestiunii) ale reflectării luptei comuniștilor din trecut în scrierile autorilor contemporani și îndeamnă la cercetarea, ca izvor documentar, a presei comuniste ilegale („Una din sursele bogate de documentare pentru literatura inspirată din lupta ilegală a comuniștilor, o constituie presa ilegală a partidului comunist din România“), oferind și exemple concrete de mărturii considerate expresive și prețioase, spicuite din aceasta.

27 august

• „Scânteia” publică o schiță a lui Nicuță Tănase despre minunata lume rurală, intitulată, șăgalnic, *Necazuri...*

28 august

• Miron Dragu recenzează în „Scânteia” volumul V al *Scrierilor în proză* ale lui Geo Bogza, reunind lucrări care „relevă cuceririle și victoriile omului eliberat. Se simte vibrând aici un înalt sentiment al răspunderii scriitorului pentru viitorul oamenilor muncii, care se întrezărea imediat după război [...]; regăsim aici pagini care cântă bucuria realizărilor excepționale din țara socialismului victorios [...]; reportaje consacrate construcției socialiste din patria

noastră [...], precum și amplul poem în proză „În fața atomului”, care omagiază descoperirile pe tărâmul folosirii pașnice a energiei atomice.” Recenzentul se entuziasmează descoperind, și în aceste scrieri, „monumentalitatea și atmosfera solemnă” specifice stilului lui Geo Bogza, „forța poetică” a imaginilor, adăugate construcției meșteșugite a portretelor oamenilor noi, prometeici, precum și „pasiunea militantă a poetului, convingerea sa neclintită în triumful luptei acestor oameni care muncesc, „făuritori ai lumii care urcă”, constructori ai socialismului”.

[AUGUST]

• În revista „Steaua” (nr. 8), este publicată poezia *Mirabila sămânță*, de Lucian Blaga. □ În același număr al revistei clujene este publicat un mic florilegiu de poezii de Guillaume Apollinaire: *Loreley* (în românește de Maria Banuș), *Corn de vânătoare* și *Clopotele* (ambele, în traducerea lui Victor Felea). Publicarea se făcea pentru a marca a 80-a aniversare a nașterii poetului, consemnată și în articolul *Apollinaire*, semnat de Victor Felea, apărut în rubrica „Aniversări”. □ Tot în „Steaua” (nr. 8), la rubrica „Cronica literară”, G. Dimisianu semnează textul *Satul românesc într-o etapă nouă*.

• La rubrica „Teorie și critică” din numărul 8 al revistei „Viața românească”, Dumitru Micu comentează romanul *Scrinul negru*, de G. Călinescu. Evidențind faptul că „axul creației beletristice a lui G. Călinescu este problema omului superior, a raporturilor acestuia cu lumea”, criticul face o analiză bună a romanului călinescian, formulând următoarea concluzie: „Cu apariția Scrinului negru, forța și originalitatea talentului unuia dintre cei mai viguroși creatori epici din istoria literaturii române se afirmă din nou, făcând dovada unor resurse inepuizabile”. □ În cadrul aceleiași rubrici, Al Dima face *Propuneri pentru o periodizare științifică a istoriei literaturii române*, enunțând principiul structurant al acestei periodizări: „Se înțelege că, pentru noi, este hotărâtoarea concepția marxist-leninistă despre arta literară și că de la ea avem să plecăm. [...] O periodizare cu adevărat științifică a istoriei literare obligă, în consecință, la încadrarea procesului literar în desfășurarea largă a istoriei marilor formații economico-sociale și a epocilor și a perioadelor de tranziție în cuprinsul cărora, din ciocnirea a două orânduiri, a celei vechi și a celei noi în formație, se va ajunge la dominarea celei noi asupra celeilalte și, în sfârșit, la saltul calitativ spre o nouă orânduire”. □ La rubrica „Teorie și critică” este prezent și Lucian Raicu cu *Însemnări despre creația lui Asztalos Istvan*. □ La împlinirea a 70 de ani de la moartea lui V. Alecsandri, G.C. Nicolescu publică, sub acest supratitlu, articolul *La Mircești, meditație și singurătate*, analiză a atitudinii poetului față de „împroprietărirea țăranilor” și a reflecțiilor acestuia privitoare la propria activitate teatrală., în preajma anului 1864. □ Sub semnul lui 23 August, revista publică mai multe reportaje și impresii sub titlul generic *Pe drumurile țării*. Printre semnatari: Maria Banuș,

Gh. Tomozei, Radu Boureanu, Mihai Dragomir, Constanța Buzea, Dan Deșliu, Ioanichie Olteanu.

● În „Iașul literar“ (nr. 8, august), în articolul *Pe marginea discuției despre partinitate în literatură*, publicat în cadrul rubricii „Carnet sovietic“, A. Stratulat glosează *in extenso* în marginea orientărilor trasate în materie în spațiul sovietic, pomenit ca exemplu de urmat, și accentuează asupra fundamentării teoretice a partinității: „Dezvoltarea talentului depinde în măsură considerabilă de justetea și puritatea concepției despre lume și societate a scriitorului, în timp ce aceasta din urmă este în funcție de alți factori și numai în mică măsură poate fi influențată de talentul artistic. [...] De aceea, partinitatea nu poate apărea ca o simplă oglindire a intereselor de clasă, ca un serviciu adus, într-o formă sau alta, unei anumite clase, ci ca o reflectare conștientă și o luptă cu finalitate bine definită pentru interesele unei anumite clase. În aceasta constă deosebirea esențială dintre caracterul de clasă, inerent oricărei opere literare și caracterul partinic prezent numai acolo unde scriitorul este conștient că milită pentru interesele unei anumite clase. [...] Dacă, în condițiile capitalismului, caracterul popular este în flagrantă opoziție cu partinitatea burgheză, literatura burgheză fiind menită să satisfacă gusturile unor grupuri restrânse de oameni «care se plictisesc și suferă de obezitate», în cadrul literaturii realismului socialist caracterul popular își găsește expresia supremă în partinitatea comunistă a operelor literare“.

SEPTEMBRIE

1 septembrie

● Încercând să lămurească *sensurile moștenirii literare*, Constantin Ciopraga este de părere, în „Luceafărul” (nr.17), că o latură a revoluției culturale este reprezentată de „prelucrarea, în mod critic, a moștenirii tradiționale înaintate”, subscriind îndemnul adresat de Lenin că numai astfel se poate „construi cultura proletară.” De asemenea, demonstrează mai departe criticul, școala, în ansamblul ei trebuie să selecteze elementele pozitive, pe baza anumitor criterii, și să scoată în relief acele „creații realiste, cu caracter popular și național, cele care exprimă atașamentul scriitorilor față de marile idealuri ale contemporaneității.” În articol, se fac și o serie de observații critice precum acestea: „Un volum intitulat *Primii noștri dramaturgi* și apărut acum câțiva ani în colecția «clasicii români», cuprindea în realitate scrieri ale unor precursori modești. Cu toate accentele lor realist critice, piesele lui C. Făca, C. Bălăcescu, C. Caragiale rămân în genere adaptări după piese străine, nefiind creații ale unor clasici. Se înțelege că preluarea critică trebuie să evite criticismul. A pune semnul egalității între elementele pozitive și cele negative înseamnă a anula însuși obiectul reconsiderării. De teama insuficienței sublinieri a scăderilor, unui scriitor ca Alecsandri i s-au adăugat limite derivând din originea sa

boierească, fără să se observe că originea de clasă nu se confundă întotdeauna cu poziția de clasă. Explicarea limitelor e o îndatorire științifică – «limitologia» de dragul umbrelor e o exagerare primejdioasă.” □ Al. Jebeleanu publică poezia *M-am născut în octombrie*: „Orașul burghez m-a întâmpinat nepăsător [...] / Îmi disprețuia sufletul mirosind a pământ jilav/ [...] Numai muncitorii m-au apropiat/ M-au crescut ca pe un mugur/ Vestitor de cântece./ [...]// O, de-atunci, elanurile mele/ ți le dăruie ție, Revoluție Socialistă. ” □ Referindu-se la „minunea” de la Maglavit, din 1936, când un țăran pretindea că l-a văzut și a vorbit cu Dumnezeu, catalogată drept o „născocire” utilă într-o perioadă de criză politică și economică, Gheorghe Tomozei declară că *adevărată minune de la Maglavit* sunt înființarea gospodăriilor și cooperativelor agricole, bunăstarea țăranilor și „învățătura partidului” care a „deschis oamenilor ochii și le-a arătat că adevărații făuritori de minuni sunt ei!” □ Răspunzând întrebărilor adresate de „Luceafărul” cu privire la viitorul său roman, *Viață personală*, Ion Băieșu afirmă că, spre deosebire de aceia care pun un „hotar artificial” între viața personală și cea profesională, el susține, prin eroul său principal, tânărul comunist Grigore Verdeș, „că oamenii adevărați sunt aceiași în orice împrejurare – oficială sau intimă – că comuniștii consideră problemele muncii lor, problemele «de servicii», ca probleme ale vieții lor personale, că există o profundă osmoză între tot ceea ce săvârșesc ei, între toate întâmplările vieții lor.

2 septembrie

• Mihai Gafița semnează în „Contemporanul” (nr. 36) articolul *Din perspectiva cititorului*: „În Raportul la Congres tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a apreciat unele din succesele obținute în ultimii ani în literatură și artă: au fost obținute rezultate pozitive în ce privește *lărgirea tematicii și îmbogățirea fondului de idei* în domeniul creației literare și artistice. Subliniind aceste cuceriri, raportul indică sarcina culturală a creatorilor, *îndatorirea de a făuri opere la nivelul înaltelor exigențe artistice și ideologice ale partidului și poporului*. Pentru realizarea acestei sarcini, primordială este *cunoașterea vieții*. Dar o mare importanță o are lichidarea *a tot ce-l poate îndepărta pe artist de popor — spirit de castă, individualism, tendința de a făuri opere pentru uzul unui cerc îngust de «aleși»*. Aceasta este problema pe care, cu îngăduința cititorului, aș vrea să o discut în rândurile de față. E fundamental pentru dezvoltarea literaturii noastre în viitor, ca ea să fie cât mai *pentru cititori* și cât mai puțin pentru unul sau câteva cercuri de «aleși». Mai întâi, va trebui discutată cândva — și nu târziu — însăși chestiunea cercului sau cercurilor de «aleși»; va trebui să vedem ce anume «alege» pe componenții acestor cetățui, de marea masă a cititorilor. Nu e greu de presupus că vom găsi anumite gusturi burgheze, anumite înrâuriri ale ideologiei burgheze, ale modei burgheze, asupra cărora Raportul ne atrage atenția că fac parte din înfățișarea actuală și

din tărâmul actual al luptei de clasă, al luptei dintre nou și vechi. [...] Trebuie să recunoaștem că, în destule cazuri, își face loc un fel de teamă, sau, mai bine zis, grija criticului, a scriitorului, a cititorului, de a nu părea prea puțin «rafinat», prea puțin «ales». Neștiința unora în aprecierea modelor, gusturilor, influențelor ideologice burgheze se întâlnește cu snobismul altora, având însă aceeași consecință — o încurajare a scrierilor care sunt rupte de popor, de nevoile lui spirituale, de felul lui de a gândi, simți și acționa. Atitudinea partinică în astfel de prilejuri este de a exprima răspicat punctul de vedere rezultat din perspectiva maselor, din învățătura partidului“. □ „Cronica literară“ este semnată de Radu Popescu și vizează recent publicatul roman *Scrinul negru* de G. Călinescu, reprezentând, de fapt, un rezumat, sârguincios redactat, al romanului, fără evaluări estetice ori comentarii ideologice substanțiale. Este prima parte a cronicii, partea a doua fiind publicată în numărul 38 al revistei, iar a III-a în numărul 39.

3 septembrie

● În „Flacăra“ (nr. 35), Camil Baltazar publică un text intitulat *Amintiri despre G. M. Zamfirescu*, în care amintirile propriu-zise sunt completate de „interpretarea“ sensului operei lui G. M. Zamfirescu conform doctrinei oficiale a momentului: „Prin idealul uman care însuflețește eroii săi, prin încercarea de a ieși din mediul lor și a-și rândui o viață mai bună, literatura lui Gemy atrage și place. Intuind procesul de nimicire a personalității umane în societatea burgheză, G. M. Zamfirescu aduce însă un aspect unilateral al omului simplu al epocii sale, prezentându-l ca pe un învins. Zamfirescu nu s-a putut ridica la conștiința unui erou care să iasă învingător din luptă“.

● „Scânteia” publică, sub titlul „*Coadă companiei*”, fragmente din romanul *Cordovanii* de Ion Lăncrăjan (în pregătire la E.S.P.L.A.), al cărui protagonist „înfățișează” – conform notei critice nesemnate – „chipul țăranului muncitor, cinstit și inimos, dar nelămurit, care în patima lui oarbă pentru „ce-i al lui” – un pogon-două de pământ – ajunge să-și urască de moarte fratele și tatăl, să se taie cu cuțitele și abia în cele din urmă înțelege sensul profundului proces de transformare socialistă a agriculturii pe care îl trăiește și satul lui.” □ Pe aceeași pagină apare schița lui H. Barbusse, *Convertirea lui Ion Grecea*, extrasă din *Operele alese* publicate de E.S.P.L.A. în 1955. Este unul dintre textele incluse în volumul *Fapte diverse* (1928), scris, la fel ca volumul *Călăii* din 1926, ca urmare a experienței scriitorului în România: conform notei care însoțește textul, acesta ne vizitase țara în 1925 „pentru a lua apărarea țăranilor din Tatarbunăr, arestați și terorizați de guvernul burghezo-moșieresc pentru vina de a fi cerut o viață mai bună”.

6 septembrie

● În „Scânteia tineretului”, Valeriu Râpeanu publică articolul *Tineretului - lucrări dramatice inspirate din viața și munca sa!*, în care preia Salutul și

cerințele C. C. al P.M.R. adresate Congresului al III-lea al U.T.M. cu privire la influența artei asupra tinerei generații: „Ținând seama de uriașul rol pe care-l joacă literatura, muzica, filmul, arta sub toate formele ei, asupra conștiinței oamenilor în genere și a tineretului în deosebi, în fața creatorilor de artă stă sarcina patriotică de a făuri mai multe și îndeosebi, mai bune opere artistice, care să oglindească munca eroică a tineretului și a întregului nostru popor, viața nouă pe care o trăiește, luminoasele perspective pe care i le deschide politica partidului și să-l mobilizeze la luptă pentru înfăptuirea ei”.

10 septembrie

- În revista „Flacăra“ (nr. 36) e publicat un interviu cu Radu Boureanu (*De vorbă cu Radu Boureanu*, semnat T. Milcoveanu), în care scriitorul declară, între altele: „Adun materiale, fac note, fișe, planuri pentru un roman la care reflectez de mult și care se va intitula *Curtea Marossy*. Va zugrăvi burghezia dintr-un oraș din Banat, lupta muncitorimii și a comuniștilor în ilegalitate, împotriva exploatării. Am mai povestit uneori subiectul acestui viitor roman și nu vreau să-l repet. Aș dori să-l grăbesc, să-l aștern. Pregătesc și un volum de nuvele cu care sper că distinșii critici vor binevoi să fie mai atenți decât cu volumul *Ceașca*, din care au sorbit sau n-au sorbit, dar nici de consemnat nu l-au consemnat măcar“.

- „Scânteia” publică, sub titlul *Înflorire târzie*, fragmente din nuvela *Când au crescut apele* de Lucia Demetrius, despre conduita eroică a femeii noi, ipostaziate în protagonista Letiția Poplicean.

15 septembrie

- La rubrica „O carte pe săptămână“, în „Gazeta literară“(nr. 38), G. Dimisianu prezintă volumul *Pentru realismul socialist*, de Ov. S. Crohmălniceanu: „Dând curs recunoscutelor sale calități de polemist, criticul întreprinde o operație metodică de descalificare a revizionismului estetic prin dezvăluirea adevăratelor lui rădăcini politice. Într-adevăr, propunând o «nouă» perspectivă asupra realității, revizionistii urmăresc, de fapt, părăsirea perspectivei socialiste. La întrebarea capitală: în numele cui se cere această «schimbare a opticii?», răspunsul nu poate fi decât unul singur: în numele esteticii și ideologiei burgheze. Căci, așa cum se subliniază încă o dată în lucrarea lui Ov. S. Crohmălniceanu, «între ideologia clasei muncitoare și ideologia burgheză nu există o zonă neutră. Cine refuză perspectiva lumii socialiste adoptă vrând-nevrând pe cea a lumii capitaliste»“. □ În același număr, Al. Oprea (în articolul *Proza tinerilor și pericolul descriptivismului*) critică așa-numitul „descriptivism“ al prozei unor tineri scriitori: prin „descriptivism“, autorul articolului înțelege, după caz, lirismul, tehnica reportericească, descrierea plastică și agreabilă ori narațiunea neutră, practicate în poză fără să fie dublate și susținute de comentariul și analiza politico-ideologică adecvată: „Locul extazului

liric trebuie să-l ocupe demonstrația analitică, bazată pe dezvoltarea esenței noilor procese de viață. Proza descriptivistă este, oricum am lua-o, o manifestare a naturalismului, autorii situându-se pe poziția unor simpli observatori care culeg date și informații în expediții turistice“.

● La rubrica „O seamă de cuvinte”, din „Luceafărul” (nr. 18), D. Petrescu deplânge felul în care Mircea Zăciu a compus prefața volumului de versuri al lui Emil Isac. Atrăgându-și antipatia publicului burghez cât și disprețul sau ignorarea criticilor, din cauza accentelor sale lirice protestatate deosebit de violente generate de apropierea de mișcarea socialistă, poetul este păgubit acum, crede D. Petrescu, și de Mircea Zăciu care, „evitând analiza temeinică a condițiilor sociale și politice a perioadei pe care se întinde creația lui Emil Isac” nu-i dă cititorului posibilitatea să înțeleagă ce l-a determinat pe poet să aleagă un drum „așa de sinuos” și nici să conștientizeze „saltul calitativ” produs în creația scriitorului după Eliberare. De asemenea, afirmația potrivit căreia Emil Isac nu a pătruns în poezie „cu o voce proprie” ori analiza numai pe jumătate de pagină a prozei cuprinsă în volumul *Scrieri alese* săvârșesc, după opinia cronicarului, o nedreptate scriitorului. Totuși, el apreciază spiritul critic și intuiția artistică a editorului Ion Brad care a selectat „acele bucăți ce stau mărturie revoltei sociale a poetului.” □ În aceeași rubrică, Eugenia Tudor prezintă volumul *Întâlnirea din pământuri*, apărut la Editura Tineretului. Opinia semnatarei este că, însumând scrieri reprezentative din perioada de debut cât și „ample nuvele inspirate dintr-o nouă epocă ce s-a deschis țărânilor muncitoare din țara noastră după 23 August 1944”, cititorului i se relevă etapele parcurse de această categorie socială de la „stadiul împilării la eliberarea materială și morală” și a felului în care acestea se reflectă în conștiința eroilor săi. □ În seria intitulată *Lupta de clasă pe tărâm ideologic și literatură*, din „Luceafărul”, Mihai Novicov analizează romanul lui Nicolae Țic *Ora șase*, care susține ideea că optimismul este o calitate ce „izvorăște organic din substanța însăși a realismului socialist”.

● La rubrica „Cronica literară”, din „Tribuna”, nr. 37 (189), Ion Oarcășu scrie despre volumul de versuri *Poem despre tinerețea noastră*, de Gellu Naum, care „întreprinde un sondaj revelator în istoria luptei ilegale a partidului, demonstrând de cele mai multe ori convingător că simpla relatare a faptelor, evocarea nudă a eroismului specific comuniștilor este un nesecat izvor de poezie autentică.” Observațiile cronicarului au în vedere numeroase pasajele abstracte și, mai cu seamă, prezența nedorită a unor elemente suprarealiste, „răbufniri violente ale unor practici mai vechi” (poetul aparținând unei „aripi mai «moderate» a suprarealismului autohton”), cultivarea stărilor somnambulice, când lucrurile și fenomenele își pierd proporțiile normale”, recomandându-i ca, „revenit definitiv în sânul poeziei militante”, să-și uite definitiv trecutul, să se despartă de el răsând.” □ *Recitind pe Cezar Boliac*, Lidia Bote constată că interesul susținut arătat operei sale, mai ales după Eliberare, se

datorează „orientării sale estetice de militant al ideii sociale în artă [...] în polemică directă cu apolitismul (aparent) al *Junimii*”, respectiv cu Titu Maiorescu pe care-l acuză că, deși pretinde că exclude politica din artă, în realitate el „face politică” și în activitatea sa de critic literar.

16 septembrie

● Apare, în nr. 38 al „Contemporanului”, partea a doua a cronicii literare vizând romanul *Scrinul negru*, semnată de Radu Popescu. Autorul precizează de la bun început că în prima parte a cronicii s-a ocupat exclusiv de prezentarea, detaliată, a subiectului, formulând în continuare comentarii care vizează în special construcția epică a romanului călănescian, cu particularitățile ei, observațiile și constatările fiind formulate pe un ton nici apologetic, nici denigrator, totuși amuzat-rezervat, colorat uneori de o ironie implicită care poate aluneca spre accente de sarcasm: „În *Scrinul negru* Călinescu a dat toate posibilitățile, sau a dat foarte multe posibilități noului său mod de construcție epică, prin extinderea viziunii sociale, prin îmbrățișarea unor straturi sociale mai largi și prin cuprinderea directă în acțiune a unor evenimente istorice a căror importanță și chiar existență decisivă războiul, în *Bietul Ioanide*, abia sub formă de ultimă repercutare a unor ecouri îndelung călătoare în depărtări sau nu războiul de loc. Acum, înțelegerea istorică și viziunea socială a scriitorului sunt mult clarificate, acum el cuprinde lumi vaste, spații întinse, acum, după cum arătam mai sus, chiar timpul se supune imperativului respectiv, pătrunzând în roman pe două căi împletite, a trecutului și a prezentului. *Enigma Otiliei* se consumă între zidurile aceleiași case, având drept protagoniști vreo zece inși, toți din aceeași lume [...] și durează ceva mai puțin sau ceva mai mult de un an; *Bietul Ioanide* se petrece nu între zidurile uneia, ci a vreo trei, patru interioare similare sau puțin diferite, pune în mișcare vreo două duzini de personaje, din medii ceva mai diferite și cu țeluri divergente, și își desfășoară destinele în timp de vreo doi-trei ani. Din toate aceste puncte de vedere, *Scrinul negru* prezintă deosebiri colosale, deosebiri de salt: acțiunea sa se petrece în România, în Argentina, în Polonia, în teritoriul sovietic, la București, la Galați, la Pipera, la Horezu, la Veneția, în castele și conace, în cocioabe și subsoluri, în variate apartamente burgheze, în saloane și legații, în lagăre de concentrare și spitale, în redacții, în peșteri pierdute în creierii munților și pe transatlantice, în instituțiile de artă ale epocii noastre, în teatre, muzee, șantiere și uzine, în Talcioac și în cimitire (fără a mai vorbi de Macedonia, Elada, Babilonia, Persia, Sciția și India, unde se desfășoară extraordinarele aventuri ale lui Alexandru Macedon-Hagienuș); personajele romanului au devenit o populație numeroasă, compusă din români și străini de diferite naționalități — argentinieni, francezi, germani, polonezi, evrei —, din cele mai diferite straturi sociale, din cele mai eteroclite cercuri și profesii, din cele mai felurite conformațiuni morale, — aristocrați, burghezi, muncitori,

intelectuali, plus felurii declasați, funcționari, militari, popi, diplomați, gazetari, medici, avocați, artiști, bancheri, politicieni, spioni, teroriști etc., care se agită în toate sensurile posibile și în urmărirea celor mai divergente scopuri de clasă și individuale, vorbind și scriind în toate limbile pământului, de la elina antică și latina clasică, vulgară și religioasă, până la idiș și chiar, dacă nu cumva mă înșel, până la sanscrită (cărțile lui Călinescu comportă, în general, datorită extraordinarei pluralități a fațetelor, corespunzătoare nu mai puțin extraordinarei capacități și mobilități intelectuale a autorului, foarte multe definiții), astfel că, ajunși la acest punct al variației spațiale și umane a romanului, trebuie spus că *Scrinul negru* e primul roman cu adevărat internațional al literaturii noastre“. □ George Munteanu semnează un articol intitulat *Actualitatea în poezie*. Semnalând și comentând succint un mare număr de poezii ori poeme ale unor poeți din toate generațiile, apărute în ultima vreme în revistele literare, criticul formulează niște concluzii și îndemnuri configurate conform oportunității politico-ideologică a momentului: „Ar mai fi de observat, apoi, că nu în toate versurile publicate de reviste descifrăm acea biografie pregnantă a eroului liric care ar fi de așteptat și care e o condiție a eficienței gnoseologice și educative a liricii. Absența sau cultivarea cu totul sporadică a liricii erotice, satirice etc. nu e, de asemenea, în măsură să constituie un sprijin în realizarea unui extrem de important obiectiv ideologic actual, — «munca de lichidare a înrâurilor educației burgheze din conștiința oamenilor», pe care Raportul Comitetului Central o arată ca fiind acum «tărâmul principal al luptei de clasă, al luptei dintre vechi și nou»“.

17 septembrie

● În „Scânteia” sunt publicate, sub titlul *Primul tren*, fragmente din romanul *Zorii Robilor* de V. Em. Galan, a cărui acțiune este inspirată, conform notei însoțitoare a textului, „de răscoalele țărănești din 1907 și de sprijinul frățesc dat de către muncitorii atelierelor C.F.R. – Pașcani țăranilor răsculați împotriva cărora burghezia cuprinsă de panică a dezlănțuit o crâncenă represiune”. □ Pe aceeași pagină apare un scurt articol de M. Pop, intitulat *Aspectul grafic al cărților*, în care autorul amintește „câteva coperte și ilustrații reușite”, fără a uita să sancționeze, dimpotrivă, situația apariției unor volume având „coperte simpliste, cum sunt cele din Biblioteca Școlară”, sau „desenate rudimentar”. În finalul articolului, autorul încurajează „încercările creatoare, soluțiile originale, în spiritul realismului socialist”, pe scurt „copertile atractive și bine executate”.

22 septembrie

● În cadrul rubricii „O carte pe săptămână”, în „Gazeta literară” (nr. 39), Modest Morariu scrie despre *O iubire în anul 41 042*, de Sergiu Fărcășan: „Întemeiată pe convingerea fermă în caracterul infinit al progresului,

convingere ce rezultă din înțelegerea marxist-leninistă a legilor evoluției sociale, concepția cărții este în mod firesc optimistă. [...] Scrisă cu stăpânire stilistică, desfășurând o gradație epică inteligent concepută, gravă și totodată spirituală, cartea lui Sergiu Fărcășan constituie o reușită a genului“. □ În același număr, Eugen Barbu publică, sub titlul *Contraste italiene*, un reportaj literar despre Roma (unde se afla, ca ziarist, cu prilejul jocurilor olimpice din acel an): „O vizită la centura de tablă a Romei, în cartierul barăcilor, aflat în apropierea *Cinecitei*, poate să dea o imagine completă a acestui mare oraș al lumii. Străzile asfaltate și becurile cu fluor au rămas în urmă. Suntem în plin câmp. Miroase a gunoaie arse și recunosc izurile de demult ale Cuțaridei, îngropate la noi. [...] «Roma care nu se arată străinilor» se află în fața noastră, prezentă tragică și de neimaginat lângă feeria neonului. [...] N-aș vrea să se spună că am văzut numai lucrurile urâte ale Romei, numai lada ei cu gunoi, dar lucrul m-a izbit cu violență, pentru că lângă imensele palate romane, lângă divinele ruine, cocioabele săracilor contrastează violent“.

23 septembrie

● Partea a III-a a cronicii literare vizând romanul *Scrinul negru*, semnată de Radu Popescu, este publicată în numărul 39 al revistei „Contemporanul“: „Ioanide pune în primul rând problema destinului, a locului artistului și intelectualului între semenii săi și în societatea în care trăiește. Problema apare mai complicată, prin aceea că ea cuprinde date directe ale problemei geniului. De aici rezultă că, în originile sale, personajul poartă o anumită pecete romantică, izvorâtă, în primul rând, din caracterul său de superioritate neegalată și neînțeleasă de regimul burghezo-moșieresc. Ceea ce frapează în prima epocă a vieții sale (epoca povestită în *Bietul Ioanide*), este unicitatea sa. Omul n-are egal, în lumea care-l înconjoară, sub nici un raport, începând cu geniul artistic și terminând cu verva salonardă, — trecând prin seducția erotică, prin originalitatea stilului de viață, prin energie, ca și prin visare, prin pasiune fugoasă, ca și prin scepticism *brillant*. [...] Trec zece ani, după ce mai întâi au trecut patru, înainte de a începe acțiunea *Scrinului negru*. Fascismul e la pământ. Burghezia e la pământ. Clasa muncitoare și Partidul Comunist conduc poporul spre o viață nouă, punând bazele construirii socialismului, mobilizând, chemând pe toți oamenii cinstiți să contribuie la această operă istorică. Ioanide e un om cinstit, un intelectual inteligent, un artist excepțional. Desigur că s-a făcut apel și la talentele sale și el nu a refuzat să muncească, mai ales când a constatat, probabil cu uimire, că noul regim îl cheamă tocmai pentru a realiza acele mărețe opere la a căror înfăptuire a visat toată viața. E recunoscut, e respectat, e înconjurat de o dragoste sinceră. [...] Într-un cuvânt, foarte scurt cuvânt, Ioanide ne apare ca un intelectual sincer și profund atașat poporului, Partidului și operei de construire a socialismului, la un punct la care el n-a ajuns fără a ne dovedi un efort de transformare interioară și o bună-credință

care este ea însăși o forță a acestei transformări. Nu înseamnă însă deloc că el a devenit comunist. O serie întreagă de trăsături dovedesc că în sufletul arhitectului dăinuiesc încă resturi ale mentalității individualiste mic-burgheze, și una dintre ele, de pildă, este obiectivismul politic caracteristic și chiar curiozitatea puțin binevoitoare, foarte *artistă*, la modul vechi, cu care el observă fie aristocrația descompusă care colcăie în jurul său, fie pe intelectualii oportuniști, „*inamici care au nevoie unul de altul*“, vechii săi amici de la Muzeul de artă și din salonul lui Manigomian. Este cert că el nu trage chiar toate concluziile analizei pe care o face propriului său crez, proiectat de autor pe planul orânduirii burghezo-moșierești și pe planul orânduirii noastre. Și, în subsidiar, pe ecranul intermediar al faunei intelectualității mic-burgheze. De aceea, desigur, găsim câteva impasuri în perspectiva ideologică a romanului. [...] Călinescu e unul din acei scriitori ale căror opere depășesc cu prea mult spațiul cronicii, de pildă, fie ea și lungită mult dincolo de dimensiunile obișnuite, categoria operei sale, din punctul de vedere al criticii este categoria studiului amplu, metodic, cu tendințe monografice“.

25 septembrie

● „Scânteia” publică un scurt articol semnat M. P., intitulat **Publicațiile literar-artistice – tot mai aproape de viață!**, în care autorul consemnează – dintre aparițiile recente din reviste precum „Gazeta literară”, „Viața românească”, „Luceafărul”, „Teatrul”, „Tribuna” – textele beletristice inspirate din actualitate și articolele critice sau teoretice care promovează angajarea literaturii în această direcție. De pildă, „în **Gazeta literară, Viața românească, Luceafărul** și în celelalte reviste ale Uniunii Scriitorilor, ca și în **Tribuna**, au apărut în ultimul timp fragmente din romane și ample nuvele cu tematică actuală, semnate de Lucia Demetrius, Marin Preda, Kovacs György, Radu Tudoran, Sütö Andras, Teodor Mazilu, H. Zincă, V. Rebreanu, Ion Lăncrănjan, Al. I. Ghilia, C. Chiriță, Petre Sălcudeanu și alții. Mult mai rare sunt, din păcate, în cuprinsul publicațiilor, schițele și povestirile scurte pe teme din realitatea actuală. [...] Mai puțin vie a fost în ultima perioadă activitatea criticii literare. Merită semnalată preocuparea **Gazetei literare** față de tinerii scriitori. În genere, însă, criticii noștri – și îndeosebi cei mai experimentați – abordează rar problemele de actualitate ale creației, nu semnalează ceea ce este nou, nu discută pe marginea diferitelor lucrări – de la reportaj până la fragment de roman – apărute în periodice. Cititorii așteaptă de asemenea din partea criticii literare mai multe studii de sinteză despre literatura noastră contemporană.”

29 septembrie

● Dan Deșliu semnează în „Scânteia tineretului” un text intitulat **Hai să râdem!** în care ridiculizează aluziv vorbirea prețioasă, referindu-se la limbajul

argotic al răufăcătorilor: „Vorbirea păsărească a fost născocită de borfași, din necesitatea de a comunica între ei cu glas tare atunci când se aflau *pe teren*, adică în locuri publice, în mijlocul *victimelor*”. □ În același număr, la rubrica „Ce să citim”, se semnalează aparițiile volumelor lui Iorgu Iordan: *Limba romană contemporană* și *Limba eroilor lui Caragiale*, dar și cărțile semnate de Al. Graur - *Fondul principal al limbii române*, Tudor Vianu - *Problemele metaforei și alte studii de stilistică* și Gh. Bulgăr *Eminescu despre problemele limbii literare*.

[SEPTEMBRIE]

● În „Steaua” (nr. 9), sub titlul *Amurgul unor „naufragiați”*, apare prima parte din cronică literară referitoare la romanul lui G. Călinescu *Scrinul negru*, semnată de Leon Baconsky: „Am abordat noua creație a acad. G. Călinescu cu o vagă indeciziune, amintindu-ne că însuși autorul *Scrinului* opinase cândva că, în critică, celor mai tineri le revine sarcina de a vorbi *îndeosebi despre tineri*. În cele din urmă, nu ne-am putut refuza însă o atare plăcere și am pornit cu curaj pe scara cu statui de amazoane a arhitectului Ioanide, spre odaia cu «garioafele paradisiace» ale lui Luchian și cu comoda Louis XVI, deținătoare de noi revelații de «psihologie caracterologică»...Decizia, în acest sens, ne-a putut fi de altfel stimulată și de virtualitatea anumitor «circumstanța atenuante»: a scrie, cu deplină adevărată și sinceră admirație, — sentimente care nu anulează, nicidecum, obiectivitatea și spiritul critic — despre un *contemporan* în plină *tinerețe creatoare*, nu poate constitui, în ultimă analiză, o abatere dintre cele mai condamnabile de la adevărul referirii de la care am pornit. Unui cât de cât bun cunoscător al epicii călinesciene, *Scrinul negru* i se impune, cu evidență, nu numai ca o continuare — pe plan, firește, superior, în ce privește orientarea ideologică — a *Bietului Ioanide*, ci și ca o creație tangențială, sub câteva esențiale unghiuri de vedere, cu însăși capodopera acestei epici, cu inegalabila *Enigmă a Otiliei*. Se poate spune chiar că, prin ceea ce reprezintă în paginile sale vechiul, perisabilul, în ordine social-istorică, *Scrinul* nu constituie decât un nou și valoros capitol al acelei *Comedii umane* care, prefigurată încă — e drept, cu mai puțină forță artistică — în cele câteva părți din *Cartea nunții*, consacrate atmosferei răfuite din «*casa cu molii*», a căpătat dimensiuni cu adevărat surprinzătoare, prin acuitatea observației în sera socialului, ca și prin arta caracterologiei, sau prin originalitatea construcției epice, odată cu apariția următoarelor două creații. Spirit renașcentist, construit, cum remarcă cineva, după un model clasic, și totuși cumulând cerebralitatea cea mai riguros controlată cu o anume impetuoasă proprie romanticilor, G. Călinescu își ilustrează la fel de puternic și de caracteristic personalitatea, în epica propriuzisă, ca și pe terenul istoriei literare. Pasiunea constantă a autorului *Istoriei literaturii române de la origini până în prezent* pentru edificiu și sinteză, pentru grandios și «universal», nu se putea organiza, cu alte cuvinte, epic,

decât potrivit aceleiași arhitectonici speciale, având ca principiu de bază *monumentalitatea*. [...] Noul roman al acad. G. Călinescu pare cu deosebire menit să ateste, cu mijloacele artei, teza marxistă, potrivit căreia «*cea din urmă fază a unei forme istorice este comedia ei*». Indiferent dacă aparțin micii burghezii intelectuale, mai mult sau mai puțin viciate de veleități aristocratizante, aristocrației ajunse *economicește* sau celei *de sânge* — și trebuie precizat că, în mod special, reprezentanții acesteia din urmă se perindă în paginile *Scrinului*, într-o extraordinară varietate caracterologică, — protagoniștii acestei comedii sunt siliți, în numeroase împrejurări, de însuși mersul istoriei, să fraternizeze, amestecându-și umbrele în spațiul aceluiași ecran (elocventă, în această ordine de idei, ni se pare îndeosebi scena taciocului, din cel de-al doilea capitol al romanului). Dezarmați în urma răsturnării rânduielilor din vechea societate, ai cărei fii adoptivi se consideraseră atâta vreme și timorați în fața unui destin pe care-l întrevăd inexorabil, cei dintâi naufragiază, până la urmă, în ridicol, încercând a-și disimula și a-și converti panica fie într-un fel de îndârjită auto-iluzionare (Tilibiliu), fie într-o acumulare discretă de diferite valori (Gulimănescu, Hagienuș, Suflețel), fie, în fine, în umilință, punctată cu manifestări, demente aproape, de demagogie (Suflețel) ș. a. [...] Se poate afirma că fiecare trăsătură a numeroaselor portrete morale, ce alcătuiesc substanța acestei părți a romanului, fiecare detaliu descriptiv sau epic denotă grija autorului de a nu șarja dincolo de limitele verosimilului. Există, fără îndoială, în paginile care prezintă amurgul acestei lumi de naufragați ai istoriei, și unele aspecte discutabile poate, chiar sub acest unghi de vedere. Ne-am gândit, de pildă, la unele detalii nefiresc și nejustificat robinsoniene ale existenței de haiduc, hăituit de poteri, a fostului colonel Remus Gavrilcea (deși nu e cu totul lipsit de posibilitatea de a-și procura cele necesare traiului — grație mai ales celuilalt Gavrilcea, cu lumea celor cointeresați în activitatea lor subversivă, — acesta își confecționează ace din sârmă ghimpată, ascuțită și găurită cu scule de piatră și-și scurtează pletele cu un fel de brici provenit dintr-o potcoavă, supusă unui proces tehnologic similar). Raportate însă la întreg, asemenea mici aluviuni romantice (un alt comentator vorbea și de un anume demonism romantic, legat tot mai ales de chipurile celor doi Gavrilcea) trec, firește, ca și neobservate și nu diminuează, în orice caz, autenticitatea acelei impresionante serii de figuri, menite a îmbogăți substanțial galeria de «foști» a literaturii noastre contemporane“.

● La rubrica „Teorie și critică” a revistei, „Viața românească” publică articolul lui Marin Preda *Despre literatură cu aristocrați*. Vextul vădește spiritul polemic fin și ironia subtilă a prozatorului, încă din prima frază: „Având drept stimulent estetic și politic imperativul demascării, au apărut la noi în răstimp de zece ani mai multe pagini despre aristocrația română decât s-a scris în întreaga existență a acestei așa zise aristocrații”. Textul vizează, de fapt, romanul *Scrinul negru*, de G. Călinescu, iar poziția lui Marin Preda, fără a ignora

calitățile cărții, este, în ansamblu, evident defavorabilă acestei creații călinesciene: „un aspect și mai neașteptat și foarte vizibil în lucrările care se ocupă de soarta acestor oameni e și acela că autorii descriu un erou cu trăsături comune, un intelectual-artist, care se identifică pe planul familiei sau al relațiilor cu așa-zisa aristocrație, autorul având însă în același timp grijă să arate că în ciuda acestei apartenențe aristocratice și acestor relații, eroul favorit a aderat la socialism. Aderarea se face mai ales pe plan estetic, eroul fascinând cu personalitatea sa niște comuniști croiți după dorințele lui și care comuniști nu alt alt scop în viață decât să procure eroului «comenzi», pentru statui când eroul este sculptor, pentru palate culturale sau gări, când eroul este arhitect și scena la discreție dacă este vorba de o balerină”. □ Al. Oprea discută la rubrica „Scriitori și curente” despre **Locul lui Panait Istrati în literatura română**. Recunoscând dificultatea de a-l include pe scriitor în „tabloul veridic” al literaturii noastre, Al. Oprea afirmă că „istoriei literaturii române îi revine misiunea de a da o judecată completă asupra operelor lui Panait Istrati, de a-i fixa locul cuvenit”, în spiritul „concepției marxist-leniniste”, „care, bazându-se pe o metodă cu adevărat științifică, nu lasă să se piardă nimic din ceea ce, printr-o prelucrare critică, poate îmbogăți tezaurul culturii românești”. □ La rubrica „Tineri scriitori” apar câteva semnături și texte interesante. Nicolae velea publică în acest număr nuvela *Întâlnire târzie*, Radu Cosășu două schițe, *Noaptea cea mai scurtă* și *Irina mea*, Gheorghe Tomozei semnează două poezii etc.

● În „Iașul literar” (nr. 9), N. Barbu semnează cronică **Un om compus din mai mulți oameni** vizând romanul lui G. Călinescu, *Scrinul negru*. Analiza e politizată și sociologistă: „*Scrinul negru* — opera recent apărută a scriitorului, reluând firul aceleiași existențe, ne înfățișează, cu o covârșitoare forță analitică, profilul sufletesc mult mai complex al unui mare intelectual trecut din primul moment pe baricada revoluției. [...] Față de toți aceștia [personaje din *Bietul Ioanide* ori *Scrinul negru*, menționate și caracterizate în textul cronicii, precum Gulimănescu, Hagienuş, Smărăndache, Babighian, Gaitany – n.n.], Ioanide se situează undeva, deasupra, depășindu-i atât sub raportul calității intelectuale, a sensibilității artistice, cât și pe linie etică. Prin urmare, eroul central al cărții nu este, așa cum am spus și mai înainte, un oarecare intelectual cinstit, mai mult sau mai puțin blazat, cu o atitudine sceptică, meditativă, filozofând precar asupra vieții, și nu reprezintă nici un caz aparte datorită vreunui viciu moral, ca la cei amintiți mai sus. El este un mare artist dublat de un mare intelectual, un personaj unic în literatura noastră până în prezent. Învingând vechea tară a izolării de clocotul vieții — care l-a dus anterior la cea mai dureroasă experiență: rătăcirea și apoi moartea celor doi copii, Pica și Tudorel — arhitectul ni se înfățișează în *Scrinul negru* un adevărat om al renașterii, însă al renașterii noastre socialiste, așa cum credem că l-a și gândit autorul.”.

OCTOMBRIE

1 octombrie

● „Scânteia” publică o povestire de Eusebiu Camilar, intitulată *La coasă* (extrasă din volumul *Noapți udeștene*, aflat în pregătire la E.S.P.L.A.) despre trecutul marcat de foamete și exploatare al țărănimii din Moldova. □ Pe aceeași pagină apare o schiță-reportaj de Pop Simion – *Lauda prieteniei* – despre munca neobosită pentru construcția socialismului într-una din fabricile patriei.

● Analizând, în „Lucefărul”, volumul *Declarație patetică*, cu poezii scrise de M. R. Paraschivescu în perioada 1934-1944, I. D. Bălan pornește în demersul său de la mărturisirea făcută de scriitor, în „Facla”, în 1935: „Scriu fiindcă văd, fiindcă aud, fiindcă nu sunt laș. Fiindcă știu că lumea poate fi schimbată mult în bine.” Făcând parte din „categoria celor ce au auzit la timp și cu claritate politică ascuțitele contradicții de clasă din societatea burgheză”, notează cronicarul, M. R. Paraschivescu creează versuri pătrunse de „atmosfera socială și năzuințele democratice ale maselor populare”, din acele vremuri, poezia sa fiind „expresia faptelor mulțimii, a activității creatoare a acesteia și nu un dat metafizic, cum se străduiau s-o prezinte unii poeți cu conștiința aservită esteticii idealiste.”

6 octombrie

● În „Tribuna”, Dumitru Isac analizează receptarea critică a lui Mihail Sadoveanu literară, observând că, în perioada burgheziei, critica s-a dovedit limitată în înțelegerea operei „celui mai iscusit povestitor” și rău intenționată în „valorificarea fondului său de critică socială cu accente de zguduitor dramatism.” Prin opoziție, critica literară realist-socialistă știe să-i valorifice arta, „restituindu-i locul de scriitor cetățean în ansamblul culturii și luptei politice pentru instaurarea și continua întărire a noului regim în viața statului și poporului nostru.” „Amplele implicații progresiste din trecut ale operei sadoveniene și pasul de cotitură revoluționară efectuat după *23 August*” au fost dezvăluite datorită criteriilor impuse de noua critică. D. Isac menționează, în continuare, o serie de studii și articole aparținând lui Tr. Șelmaru (*Studii și articole închinare lui Mihail Sadoveanu*), Nestor Ignat și Sergiu Fărcășan (*Caracterul democratic-patriotic al operei lui Mihail Sadoveanu*), M. Novicov (*Pilda unui mare scriitor cetățean*) care, împreună, „salută nu numai înaltul meșteșug artistic” dar „mai ales împlinirea ideologic-politică [...] angajarea sa activă în viața politică a țării și în rândurile luptătorilor pentru pace pe plan mondial”. Totuși, un Silviu Iosifescu îl atenționează pe prozator că tendința de idealizare a trecutului și preferința pentru trecut în defavoarea prezentului și viitorului „este caracteristică pentru antirealism, pentru cei care caută un refugiu în trecutul personal.” În ceea ce privește limbajul folosit de Sadoveanu,

Ov. S. Crohmălniceanu îl apreciază pentru calitatea de a fi „o latură a a realității”, scoțând „în relief elementele ei definitorii.”

• În „Gazeta literară“ (nr. 41), Mihai Gafița semnează articolul *Tematica literaturii noastre*: „Acum cinci ani, în Raportul la cel de-al doilea Congres al Partidului, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej sublinia succesele obținute de literatura noastră de după Eliberare și în același timp indica direcțiile principale în care existau câmpuri tematice insuficient acoperite, slab abordate. «Multe din temele mari și dintre aspectele fundamentale ale luptei eroice a poporului muncitor pentru construirea socialismului, ca și din istoria ultimelor decenii, nu și-au găsit oglindirea în literatură și artă decât în slabă măsură». Această indicație, privind în primul rând tematica literaturii, a fost explicitată apoi în Raport, prin indicații concrete, privind chiar modul de abordare a acestei tematici, perspectiva scriitorului, poziția lui față de viața societății. Au trecut cinci ani de când au fost formulate aceste sarcini și căi de dezvoltare a literaturii. A fost depusă o muncă intensă, multilaterală, ale cărei prime rezultate, concretizate în recolta literară a unei jumătăți de deceniu, au dat prilej ca, în raportul la cel de-al treilea Congres al Partidului, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej să menționeze «rezultatele pozitive obținute în ultimii ani în lărgirea tematicii și îmbogățirea fondului de idei al literaturii, artei, teatrului cinematografiei»“.

9 octombrie

• Sergiu Fărcășan semnează, în „Scânteia”, cronica romanului *Pământ desțelenit* (volumul II) de Mihail Șolohov, demers dificil pentru autorul conștient că se află în fața unei cărți cu un „răsunet” imens în conștiința cititorilor români. Impactul său se datorează, în viziunea autorului, nu doar actualității temei și „problemelor” abordate, ci și „măiestriei” lui Șolohov: „Datorită acestei măiestrii, partinitatea lui Șolohov acționează ca un curent fierbinte și submarin: la suprafață nimic nu este ostentativ, căutat, dar afundă-te puțin și vei simți căldura unor mari idei, vei fi cucerit de ele.” După o scurtă analiză a tipologiilor și a acțiunilor în care sunt implicate personajele, cronicarul concluzionează: „Scris într-un limbaj aforistic, încărcat cu snoave țărănești, mustind de viață, al doilea volum al romanului – distins cu Premiul Lenin pe anul 1960 – îl completează fericit pe primul, întregul alcătuind o operă de căpetenie a literaturii contemporane, una din acele opere fără de care oamenii viitorului nu vor putea înțelege pe deplin secolul nostru.”

13 octombrie

• Cronica literară din „Gazeta literară“ (nr. 42) este semnată de Matei Călinescu și vizează volumul recent apărut al lui Miron Radu Paraschivescu, culegerea de poeme *Declarația patetică*: „Ceea ce dă unitatea adâncă a culegerii *Declarația patetică* este postura pe care o adoptă poetul. El ne apare

ca un poet **de dialog**. Mișcarea lirică este — cum spuneam și mai sus — o revărsare spre exterior, o comunicare amplă, majoră, foarte directă cu umanul. Acesta e sensul profund al actului poetic“. □ Mihai Novicov publică articolul ***Literatura și combaterea ideologiei burgheze***: „Lucrările Congresului, pe de o parte, au scos în relief inepuizabile posibilități de creație, ca și cum ar fi prins, în fascicula de raze a unui puternic reflector bogăția vieții ce se cere reflectată în literatură, iar pe de altă parte ne-au făcut să simțim și mai ascuțit rămânerea în urmă a literaturii, concretizată mai ales prin aceea că zugrăvirea vieții noi și a eroilor ei în creație, e mai palidă decât realitatea. De aici izvorăște o întrebare care nu poate să nu-l frământa pe fiecare scriitor: prin ce se explică rămânerea în urmă? [...] De bună seamă în acest caz atenția noastră va fi atrasă în primul rând de constatarea că «în prezent activitatea ideologică, munca de lichidare a înrâurilor educației burgheze în conștiința oamenilor este tărâmul principal al luptei de clasă, al luptei dintre vechi și nou». A spune că această concluzie îi vizează și pe scriitori e ceva de la sine înțeles. [...] Nu cumva neglijarea — într-o anumită măsură — a acestui din urmă aspect de către scriitori, a frânat întrucâtva dezvoltarea literaturii? [...] Ce înseamnă, în fond, luptă ideologică, de clasă? Înseamnă înfruntarea a două concepții opuse asupra lumii, înfruntarea a două concepții care izvorăsc din două poziții opuse, reflectând interese de clasă opuse. Oare poate fi vorba de așa ceva azi în literatură ? — se întreabă unii. Evident nu. Atunci unde se desfășoară lupta de clasă ? [...] Astăzi obiectivul luptei de clasă este conștiința oamenilor.“

15 octombrie

● În nr. 20 al „Luceafărului”, Lucia Demetrius adresează o ***Scrisoare către tinerii dramaturgi*** prin care face o serie de recomandări utile debutanților „pentru a-i scuti de inutile dibuiri”. Necesitatea unui astfel de demers este impusă de erorile frecvente întâlnite de autoarea articolului în piesele unor scriitori tineri precum confundarea temei cu conflictul ori adoptarea unui limbaj nepotrivit cu epoca, mediul sau cultura eroului. □ Depunând reale eforturi pentru îmbogățirea poeziei adresate copiilor, volumul lui Ion Brad *Să citim cu voce tare* urmează, după opinia exprimată de N. Ciobanu, la rubrica „O seamă de cuvinte”, din „Luceafărul”, ideea că versurile sale trebuie să aibă, în mod obligatoriu, un rol educativ, chiar dacă tonul este simplu, familiar ca în *Tatăl și fiul*: „Merge, dragul tatei merge?/ Palma aspră fruntea-mi șterge.../ Eu cioplesc și tai mereu.../ – Nu-i ușor, copilul meu,/ Chiar și-n harta jucărie/ Chipul țării când se-nscie!” □ Analiza întreprinsă de Mihai Novicov, în „Luceafărul”, asupra volumului *Scrinul negru* pornește de la intenția declarată a criticului de a răspunde la întrebarea: „Ce raporturi există între ultimul roman al lui G. Călinescu și aspectele bătăliei pentru socialism?” Din acest unghi privind lucrurile, Novicov afirmă: „Eroul călinescian trăiește cu intensitate transformările revoluționare ale realității. El este entuziasmat pentru

că regimul nou a descătușat setea sa de creație. Libertatea ce i-a fost dăruită de către clasa muncitoare, prin înfăptuirea revoluției socialiste, este pentru el o revelație sublimă, atât de uluitoare încât îl determină să facă – împotriva firii sale – declarații autocritice. [...] Adeziunea sa la socialism are o incontestabilă semnificație ideologică, întrucât atestă superioritatea socialismului, atestă strălucit (la nivelul artei literare a lui G. Călinescu) adevărul incontestabil pentru noi și atât de contestat de burghezie că abia în socialism și numai în socialism personalitățile creatoare capătă posibilitatea de a se împlini.” □

„Luceafărul” publică poezii de Ana Blandiana construite sub forma unei suite lirico-dramatice, intitulată *Despre cei ce se nasc*. Partea I („milenară”) se desfășoară într-un „întuneric compact”, iar de jur împrejur, zidurile unei închisori, pe acordurile unui *Cor mut*, în care, după indicațiile de regie ale scriitoarei, fiecare erou trebuie să vorbească singur fără să fie ascultat de cineva. „Ar putea să vorbească și toți deodată. Mai clar se aud vocile *Revoltatului în genunchi*/ „De mâine o să încep o viață nouă/ [...] / Fanatic voi scutura tăria să cadă toate falsele stele,/ [...] / Lumea aceasta se va răsturna din temelii/ Mâine în zori”, a *Omului de prisos* și a *Femeii* [„Întuneric/ Leagă-mi ochii să nu mai văd stelele exilate departe”]./ În întuneric se distinge *Strigătul revoluționarului*: „Oameni, treziți-vă!/ [...] Dați foc junglei nesățioase ce vă înconjură,/ dinăuntru și dinafară:/ Treziți-vă! Treziți-vă! Treziți-vă!”, apoi *Corul oamenilor simpli* și *Corul proletarilor*. Cadrul părții a II-a (decisivă) este compus din ruinele războiului. Vorbesc: o *Fată*, *O luptătoare* și *Cel ce visează* [„Tovarăși, priviți-o: fericirea e o sarcină de partid!”] pe un fond muzical creat de *Corul celor morți în războaiele mondiale*, iar mai apoi de *Corul mâinilor*. În partea a III-a (definitivă), „cadrul se schimbă mereu: mine, magistrale, construcții grandioase”. Două coruri cu mesaje antitetice: *Corul celor care merg înainte* și *Corul filistinilor*, apoi glasul *Comuniștilor* și, la final, *Corul general*. □ Al. Philippide scrie, în „Luceafărul”, ***Pe marginea unor articole de critică literară***, arătând, că I. D. Bălan, de exemplu, „urmează în chip consecvent și just învățătura lui Lenin” atunci când recenzează cartea lui Savin Bratu, *Ibrăileanu – omul*, cale urmată și de Al. Oprea, Teodor Vărgolici, Valeriu Rîpeanu, Pompiliu Marcea, Gh. Achiței.

20 octombrie

- În „Gazeta literară” (nr. 43, din 20 octombrie), Mihai Novicov publică articolul ***Împotriva ideologiei burgheze în creația literară***, care, practic, reiterează ideile expuse în articolul său din numărul precedent al revistei: „În termeni obișnuiți, problema se pune în felul următor: dacă ideologia și morala burgheză reprezintă dușmanul împotriva căruia scriitorul mobilizează toate forțele înaintate ale societății, înseamnă că una din îndatoririle principale ale scriitorului este de a înfățișa conflictele vremii noastre în așa fel încât să reiasă clar de ce și cum aderența (mai pronunțată sau mai puțin pronunțată) la morala

și ideologia burgheză alterează viața omului, îl urâțește, îl desfigurează în așa fel încât nu poate stârni simpatie“; „Se înțelege de la sine că cele expuse până acum nu epuizează problema. Ea nu se poate reduce la acest aspect. Latura esențială a problemei pare să fie alta: de ce personajul integru, reprezentativ pentru tot ce este mai frumos în viața noastră, apare câteodată palid? Care sunt cauzele strict literare ale unor nereușite (parțiale sau totale)? Cu alte cuvinte, care anumite influențe literare pot fi identificate ca factor de frânare în dezvoltarea literaturii socialiste?“. □ În același număr, în cadrul rubricii „O carte pe săptămână“, apare, sub semnătura lui Miron Dragu, un comentariu al volumului de proză scurtă al lui Fănuș Neagu, *Somnul de la amiază*: „Povestirile volumului, vădind progrese în domeniul mijloacelor de expresie, rămân încă deficitare sub raportul viziunii tematice pentru că, în unele schițe ca *Într-o toamnă, la Dunăre*, conflictele pe care le descrie Fănuș Neagu nu au decât o legătură fragilă cu problemele majore ale actualității noastre“. □ Nina Cassian deschide rubrica „Poșta redacției“. Pe lângă răspunsuri adresate unor expeditori de versuri, poeta își exprimă câteva principii pe care le urmează în activitatea de deținător al respectivei rubrici: „Personal, mi-e mult mai la îndemână să afirm existența talentului, acolo unde-i constat simptomele, decât să-l neg acolo unde, poate doar accidental, aceste simptome lipsesc. Vocația e un țesut viguros și gingaș totodată; ea se poate impune violent sau anunța sfios, se poate manifesta inegal, cu eclipse parțiale sau totale, trecătoare sau nu. [...] Fie-mi, deci, îngăduită rezerva și precauția în problema delicată a diagnosticului negativ, cu asigurarea că nu e vorba de o eschivă permanentă ci de îmbrățișarea considerentelor de mai sus“.

21 octombrie

● În articolul *Înfrângerea vechiului*, publicat în „Contemporanul“, nr. 43, Eugen Luca, se ocupă de operele recent publicate ale tânărului Fănuș Neagu: „Denunțând viguros o manifestare sau alta a mentalității burgheze (egoismul, lăcomia nesăbuită, setea de avere, dorința de a-i domina pe oameni și de a-i folosi ca pe niște scule oarecare în propriul lui interes meschin), Fănuș Neagu nu se vrea patetic, dar nu-și poate ascunde o anumită satisfacție pe care o trădează acea brutalitate stilistică de care vorbeam la început. În această direcție, autorul a obținut realizări remarcabile încă de la primul volum. [...] Fănuș Neagu exprimă convingător laturi interesante ale realității noastre“. □ Revista publică un scurt text omagial, nesemnlat, menit să marcheze a 75-a aniversare a nașterii scriitorului Mihail Sorbul (*Mihail Sorbul la 75 de ani*): „Realist critic, care-și dădea seama că organismul social al burghezo-moșierimii e mînat de morbul descompunerii, revoltat împotriva nedreptăților și animat de dorința de a afla soluția problemelor ridicate de viața socială, Mihail Sorbul a creat, primul la noi, comedia tragică. Satirizarea moravurilor claselor exploatare, dezvăluirea marasmului în care ele se zbat — constituie

una din preocupările sale permanente. [...] De aceea, la Eliberarea Patriei de sub jugul fascist, el se alătură luptei clasei muncitoare, a cărei revoluție o va saluta în nuvela *Miting*“.

22 octombrie

● „Scânteia” publică o poezie de Maria Banuș, intitulată *Cântec de viață lungă*, care începe cu meditația asupra condiției „viguroșilor” oameni noi, „salvați din focul războiului, din colții de fier ai capitalismului”, stăpâni ai pământului și ai mașinilor, alunecând apoi într-un „cântec” ce îmbină sonoritățile și temele folclorului autentic cu acelea ale folclorului „nou” – apărut după prăbușirea lumii vechi – în care izbânda noului este asociată, conform simbolisticii mesianice reciclate în mitologia partinică, cu înfrângerea morții.

27 octombrie

● În articolul *Prietenii cu palme bătătorite*, publicat în „Tribuna”, nr. 43 (195), Profira Sadoveanu rememorează o serie de momente din viața prozatorului moldovean petrecute alături de oamenii simpli din jurul său. □ Intitulat *Dincolo de negură*, articolul lui Mircea Zăciu urmează aceeași linie de prezentare a scriitorului Mihail Sadoveanu specifică vremii, în opoziție cu „pedestrații criticii burgheze încăpățânați să nu vadă mai departe, schematizând personalitatea complexă a prozatorului, fugind de implicațiile social-istorice ale fiecărei pagini sadoveniene, oprțiți în ipocritul extaz la pragul de limbă și de stil al operei.”

● Eugen Simion publică în „Gazeta literară” (nr. 44) articolul *Sadoveanu și critica nouă*: „Nimeni, după câte știm, nu i-a negat povestitorului sentimentul naturii, dar mulți critici, când a fost vorba de substanța epică a operei, s-au străduit să demonstreze ceea ce Lovinescu numea psihologie a personajelor, reducția sufletească, lipsa de reflecție spirituală, într-un cuvânt abordarea unor naturi primare, de o afectivitate limitată la instincte. Sadoveanu, poet al primitivității! Romanul târgului provincial a fost adesea repudiat pe temeiul lipsei de adâncime realistă, a pretensei monotonii și a structurilor maniacale, aureolate de duiosul povestitor, iar romanul istoric intra în același concept de primitivitate. [...]“; în continuare, criticul relevă și explică, cu referiri concrete, felul în care critica epocii postbelice a combătut și înlăturat acea prejudecată a pretensei primitivității sadoveniene: sunt făcute referiri la contribuțiile unor Savin Bratu, Dumitru Isac, Paul Georgescu, Ov. S. Crohmălniceanu, Mihail Petroveanu, S. Damian, G. Ivașcu.

28 octombrie

● Numărul 44 al „Contemporanului” este dedicat, în cea mai mare parte, omagierii lui M. Sadoveanu, care împlinea la 5 noiembrie optzeci de ani.

29 octombrie

● Geo Bogza publică în „Scânteia” un reportaj intitulat *Noua laudă a toamnei*, despre frumoasa lume a Moldovei socialiste, pe care călătorul o descoperă încântat, ca pe o concretizare a idealurilor și a marilor viziuni leniniste.

30 octombrie

● D. Micu recenzează în „Scânteia” nuvela lui K. Simonov, *Fumul patriei*, „cartea unei confruntări”, care „reliefează expresiv, prin crâmpie de viață semnificative, înălțimea etică a concepției comuniste despre fericire, superioritatea acestei concepții asupra celei burgheze, dezvăluind astfel forța interioară, temelie de nezdruccinat a patriotismului sovietic”. □ Pe aceeași pagină, o scurtă notă preluată de la Agerpres semnaleză desfășurarea, în data de 28 octombrie, la Casa prieteniei cu popoarele țărilor străine din Moscova, a unei „reuniuni” consacrat[e] creației scriitorului român Vasile Alecsandri”, „organizată de Asociația de prietenie sovieto-română”.

[OCTOMBRIE]

● În „Steaua” (nr. 10), apare un mic eseu, intitulat *Despre personajul care filozofează*, semnat de Lucian Blaga: „S-ar putea susține pe temei de argumente, multiplicabile după plac, că cele mai înalte și mai complexe creații literare ale spiritului uman s-au realizat nu în tiparele riguroase ale genurilor literare, ci la opere care, chiar dacă se mențin de la început până la sfârșit în cadrul unor norme definind anume genuri literare, depășesc prin substanța lor orice specific al acestora. Înclinăm să credem că pentru determinarea unora dintre aceste opere s-ar potrivi mai curând termenul de «cosmopeie», denumire a unui supra-gen, despre care autorii diverselor tratate de Poetică se sfiesc a vorbi. În vederea unui discernământ. nu numai posibil. dar și oportun. dăm exemple la îndemâna oricărui om de cultură. O operă de sublim profil ca *Divina Comedie* a lui Dante ilustrează supra-genul literar al cosmopeiei, la care ne referim. *Faust* al lui Goethe, mai vârtos prin partea a doua, se îmbie numaidecât de la sine pentru a ilustra eminența aceluiași soi de creații. Operele literare cele mai substanțiale și izbânzile artistice cele mai indiscutabile și mai răsunătoare ale spiritului uman, fie că se prezintă sub forme de căutare lirică sau de epopei în atâtea și atâtea cântece, sau de spectacol dramatic, au, în cele mai multe cazuri, prin implicațiile și tâlcurile lor, un pronunțat aspect cosmopeic. Iar tragediile, izolate sau în cicluri, ale lui Eschil, sau un *Hamlet*, dacă e să facem o alegere printre tragediile lui Shakespeare, oricât ar ține prin forma lor de genul dramatic, trebuiesc socotite și ele în ultimă analiză ca echivalente ale unor cosmopei. Printre autorii de cosmopei, două nume din literatura rusă pot fi puse cu hotărâre alături de cele amintite. Tolstoi și Dostoievski. Acești autori s-au impus opiniei obștești ca „romancierii”. Dar romane precum *Război și pace* sau *Frații Karamazov*

cuprind, prin conținutul și formele lor, implicații, semnificații și finalități ce pun în mișcare criterii de apreciere supremă, solicitate doar de marile cosmopei ale omenirii. *Război și pace* al lui Tolstoi, acest poet și vizionar fără pereche al corporalității umane și al sufletului fiziologic, ilustrează desigur la cel mai înalt nivel genul «romanului», dar este incontestabil că romanul excelează prin însușiri de altă clasă, adică, prin învederatul său potențial de cosmopeie. Iar dacă am căuta printre operele epice ale lui Dostoievski, acest neegalat investigator al sufletului, care aduce întâia oară în psihologia umană perspective cu adevărat non-euclidiene, ne-am opri asupra Fraților Karamazov, care ilustrează de asemenea, dincolo de orice limite, romanul cu rezonanțe de cosmopeie. Se împlinesc cincizeci de ani de la moartea lui Lev Nicolaevici Tolstoi. O aniversare ca aceasta, care, după toate semnele, înfrățește opiniile omenești de astăzi într-o unanimă admirație, constituie un binevenit prilej, pentru oricine are pasiunea incursiunilor în critica literară, de a medita cu toată stăruință asupra scriitorilor ruși care au ridicat romanul la astfel de înălțimi. Nu putem avea ambiția de a ne extinde în câteva pagini de critică asupra tuturor mijloacelor literare, datorită cărora romancierii ruși, în frunte cu L. N. Tolstoi, au reușit să dea opere de gen «romanesc», față de care literatura celorlalte popoare, în totalitatea ei, rămâne evident în urmă. Am dori însă să punem în lumină unul din aceste mijloace. [...] E vorba în esență despre puterea de a întruchipa nu numai artistic, dar în primul rând *viu* «personajul care filozofează». [...] În romanul occidental, «filozofarea» anihilează trăirea și anulează organicul. Nu-i de mirat că în asemenea condiții romanul occidental ia prea adesea înfățișare de «eseu». Față de aspectul acesta, dezamăgitor în fel și chip, se va observa că în romanul rusesc personajele cele mai plastice, mai complexe, mai pline de freamătul vieții sunt tocmai acelea care netam-nesam apucă să «filozofeze». [...] În romanul rusesc viața și filozofarea rămân vase comunicante. Aici se realizează marea ecuație între idee și trăire. [...] Încheiem însemnările de față, cunoscând că cititorii vor culege din imensitatea literaturii ruse și alte exemple întru sprijinirea tezei desfășurate. Ne-am restrâns întradins la indicarea câtorva figuri, convinși fiind că pentru ilustrarea unor idei de critică literară numărul exemplelor e mai puțin demonstrativ decât calitatea.“

□ Apare în acest număr partea a doua a cronicii semnate de Leon Baconsky, la romanul *Scrinul negru*, de G. Călinescu. Autorul cronicii relevă, între altele: „Ceea ce se impune a fi subliniat este faptul că, așa cum rezultă din această a doua parte a romanului lui Ioanide, procesul de «reeducare» a eroului nu poate fi considerat încă pe deplin încheiat. În paginile *Scrinului negru*, față de romanul anterior, progresele realizate de arhitect în sensul acestei «reeducări» nu pot fi însă nicidecum neglijate. Noul Ioanide, chiar dacă în unele privințe mai păstrează încă amprentele mentalității vechi, burgheze, privind rolul intelectualului și al omului de artă în societate, se află, oricum, pe calea cea bună. Individualismul poziției sale sociale din anii căutărilor (*Bietul Ioanide*)

cedează tot mai mult în fața propensiunii generale spre marile acțiuni colective. «Azi îmi dau seama că un arhitect e un cetățean», constată el, în cadrul unei convorbiri cu Dragavei, și că «un arhitect nu poate ridica ziduri dacă nu este și un educator». În perspectiva erelor noi, el ne apare ca un colaborator sincer și entuziast la opera de construcție socialistă. □ Câteva texte literare — versuri sau proză — din sumarul numărului 10 al revistei „Steaua”: Petre Stoica, *Fotografiile oamenilor*; Nichita Stănescu, *Cântec de iarnă*; Grigore Hagi, *Bicaz*; Ion Alexandru, *Vremea anului 1917*; Dumitru Radu Popescu, *Gâștele sălbatice*.

● Dezbaterile determinate de ultimul roman călănescian continuă în „Viața românească” prin articolul **În legătură cu „Scrinul negru”**, semnat de N. Popescu-Doreanu la rubrica „Teorie și critică”. Cronică foarte laudativă, cu subtitluri tari (*Burghezo-moșierimea*, *Criminalii de război*), textul nu este terminat, revista publicându-l, cum reiese dintr-o precizare de la subsolul paginii, pentru a respecta una dintre ultimele dorințe ale autorului, decedat între timp. Cronicarul apreciază îndeosebi arta portretistică a lui G. Călinescu: „În ceea ce privește creația personajelor, construcția și puterea ei de cuprindere, romanul românesc nu a ridicat încă un egal maestru lui Călinescu. El și-a câștigat renumele de portretist. Lumea nu se înșeală, cred, fiindcă portretele sale rămân. Pot fi criticate personajele, semnificația lor, dar critica portretelor e dificilă. Aceasta ar putea să pară curios, mai ales că instrumentul prefera al artistului nu este pensula, ci penița”. □ De la aceeași rubrică mai este de reținut articolul lui Ov. S. Crohmălniceanu, **Literatura și spiritul de castă**. Folosind abundant extrase sau referiri la documentele de partid și la clasicii marxism-leninismului și apelând la exemple din literatura europeană, criticul acuză aristocratismul intelectual, snobismul, iar în ceea ce privește arta, prețiozitatea, preocuparea entru forma în sine, gratuitatea etc. Acuza nu are un destinatar precis, dimpotrivă, autorul consideră că arta socialistă a eliminat aceste neajunsuri. □ Tot la secțiunea „Teorie și critică”, V. Moglescu semnează articolul La stadiul actual al problemelor și soluțiilor, în care comentează volumul **Problemele actuale ale literaturii realist-socialiste**, apărut la ESPLA, de fapt o culegere des studii dedicate realismului socialist de George Munteanu, Silvian Iosifescu, Dumitru Micu, G. Călinescu, Perpessicius, Andrei Băleanu, Al. Oprea, Mihai Novicov, Ov. S. Crohmălniceanu, Paul Georgescu, Savin Bratu. În opinia lui V. Moglescu, „volumul are tocmai meritul de a răspunde la problemele pe care le implică însușirea și aplicarea metodei realismului-socialist, nu în general, nu în abstract, ci în stadiul istoric determinat în carea se află literatura noastră în momentul e față, în etapa actuală a dezvoltării ei”. □ De la rubrica intitulată „cărți noi”, se reține semnătura lui Sorin Alexandrescu, sub textul de prezentare a scriitorului sovietic **Boris Lavreniov: „Al 41-lea”**.

● În revista „Iașul literar” (nr. 10, octombrie), în cadrul rubricii „Carnet sovietic”, este publicat articolul **Literatura științifico-fantastică și educarea**

tineretului, de A. Zacordonet, care, practic, rezumă și parafrazează un articol al criticului sovietic I. Berezark, apărut în numărul 5 din 1960 al revistei leningrădene „Zvezda”; perspectiva comentariului este puternic politizată și ideologizată: „Într-o vreme, romancierii burghezi s-au grăbit să populeze stelele și planetele cu tot felul de monștri, socotind că romanele lor vor fi cu atât mai interesante, cu cât locuitorii acelor planete vor avea o înfățișare mai absurdă. În ultimul timp însă, romanul științifico-fantastic burghez a suferit o modificare. În acest roman zboară acum dintr-o planetă în alta tot felul de ucigași, gangsteri și cuceritori, care tratează pe locuitorii lumilor îndepărtate întocmai așa cum sunt tratate populațiile din colonii. Acest roman cu gangsteri, care aduce mai curând cu un roman colonial decât cu o scriere literară consacrată explorării spațiului cosmic, este pus adesea în slujba propagandei de război. În contrast cu astfel de opere pătrunse de spiritul urii, [...] romanele sovietice închinat cosmosului sunt cu totul de altă factură, sunt însuflețite de alte idealuri. Proslăvind puterea vieții și profunzimea gândirii omenești, ele sunt chemate să inițieze pe cititori, într-o formă agreabilă și accesibilă, în problemele științifice complicate, legate de cucerirea spațiului cosmic“. □ Z. Ornea publică, la rubrica „Discuții“, studiul **Confruntări și delimitări cu privire la sămănătorism și poporanism**: „Discuțiile fructuoase ce se poartă în ultima vreme în publicațiile noastre în jurul unor proleme de istorie literară sunt fără îndoială necesare. Curente mai mult sau mai puțin literare, dar indiscutabil diversioniste, precum sămănătorismul și poporanismul, au fost supuse, în sfârșit, unei științifice analize la obiect, luminându-se aspecte până mai ieri obscure. [...] În jurul sămănătorismului s-au angajat și probabil se mai duc utile colocvii. Pornind de la studiul lui G. Nicolescu, publicat în «Viața Românească» nr. 11/1959, Mircea Zăciu și Al. Săndulescu au adăugat discuției puncte de vedere noi, îmbogățind sensibil cercetarea științifică cu privire la sămănătorism. Din discuția purtată, care a căpătat nu o dată caracterul unei pasionante lupte de opinii, se desprind câteva probleme ce se cer clarificate. O primă chestiune este aceea a caracterului teoretico-ideologic al sămănătorismului. Ceea ce se cuvine subliniat de la început e faptul că, spre deosebire de poporanism, care prezenta un program social cât de cât încheșat (chiar dacă el se baza pe împrumuturi din ideile narodnicilor), sămănătorismul e fundamental deficitar la acest capitol. Nu avem înaintea un sistem de idei, cu o formă de organizare teoretică — chiar la o scară sumară — ci un fel de corp de lozinci demagogice și găunoase, mai mult cu valoare afectivă decât rațională. Și aceasta nu numai în perioada de început a «Sămănătorului», ci chiar în faza Iorga și mai târziu, în anii când Aurel Popovici încerca să dea curentului o bază ideologică. [...] Lozincile xenofobe ale sămănătorismului, proslăvirea primitivității rurale, cultivarea misticii aproape feudale, vor fi transmise gardismului, moștenitor pe potrivă al sămănătorismului. Trezește de aceea nedumerire observația lui Mircea Zăciu, după care «ideile economico-politice

ale sămănătorismului vor reînvia cu o virulență deosebită în cadrul *țărănismului* postbelic, exprimat în sociologia burgheză a *statului țărănesc*, susținute de Rădulescu-Motru (fost junimist și el) sau de V. Madgearu și I. Mihalache». Eroarea, pentru lectorul cât de cât avizate, e flagrantă. În realitate țărănismul a moștenit nu sămănătorismul, ci poporanismul în dimensiunile sale importante. C. Stere a devenit unul din principalii ideologi ai țărănismului, iar formula «statului țărănesc» a fost embrionar dezvoltată încă de poporaniști. Sămănătorismul a găsit un demn legatar în așa numita «sociologie» fascistă, în care teza statului «etnocratic», imaginată de Crainic, oferă mărturii probante punctului nostru de vedere. Că anumite note specifice sămănătorismului le regăsim în ideologia țărănistă, acesta este adevărat, cum adevărat este că «între sociologia fascistă și ideologia țărănistă există anumite puncte de contact». Aceasta nu înseamnă însă că putem egaliza arbitrar cele două curente sociale cu platforme și țeluri deosebite, reprezentând clase sociale deosebite. De altfel, în această problemă a filiațiilor de idei, pe linie ascendentă și descendentă, Mircea Zăciu operează cu prea multă larghețe, încât uneori e foarte greu să mai înțelegi unde se sfârșește granița unui curent și unde începe altul. [...] Ceea ce este specific sămănătorismului sub raport estetic și ideologic — am mai spus-o — e apărarea moșierimii feudale și a unei părți din mica burghezie, înlocuirea problematicei sociale cu una cultural-morală, diversiunea naționalistă, proslăvirea idilică a primitivității rurale în care țăranul cu funcție decorativă trăiește în deplină armonie cu «boierul de neam» și, evident, lupta antisocialistă și antidemocratică. Unii dintre participanții la discuția despre sămănătorism au exagerat însă unele din aceste laturi ale curentului până la absolutizare, neglijând nepermis celelalte aspecte“. După ce analizează amănunțit, *in extenso*, chestiunea în discuție, exprimând opinii polemice față de ale unor preopinente, referindu-se, critic, și la studiile despre poporanism ale lui D. Micu și I. Enache, apărute, respectiv, în «Viața Românească» și «Cercetări filozofice», autorul articolului conchide: „Discuția în jurul curentelor literare nu se poate duce prin izolarea din contextul ideologic și literar al timpului, dar nici prin forțate apropieri. Dacă, bunăoară, analiza sămănătorismului ar fi fost însoțită de o privire comparată asupra ideologiei poporaniste, multe erori ar fi fost eliminate. În acest fel s-ar fi evidențiat cu claritate notele comune celor două orientări ideologice și autorii ar fi simțit efectiv nevoia semnalării speciale a trăsăturilor distinctive. Începutul bun în această direcție, făcut de D. Micu, trebuie negreșit continuat.“.

NOIEMBRIE

1 noiembrie

• Valeriu Rîpeanu scrie, în numărul 21 al „Luceafărului” despre *Rolul activ al literaturii sovietice*, arătând că în vremurile cele noi socialiste, scriitorul a

devenit conștient „că el aparține mulțimii, poporului muncitor”, lărgindu-și astfel considerabil sfera de investigație, „oprindu-se nu o dată asupra vieții proletariatului”, ceea ce a dus la apariția de noi tipuri de eroi, „muncitori conștienți, revoluționari.” Criticul demonstrează că „fenomenul cultural sovietic, esența, structura, menirea culturii noi” au preocupat într-o mare măsură scriitorii români progresiști, iar prin rolul său activ jucat în determinarea „fluxului realist și combativ”, cultura sovietică dobândește nu numai „semnificația descoperirii unui drum adevărat, dar și a posibilității de înțelegere și prețuire a tot ce înseamnă caracterul specific al unei culturi naționale.”

4 noiembrie

- În „Contemporanul“ (nr. 45), într-un chenar roșu, se publică următoarea informație: „Sărbătorirea lui Mihail Sadoveanu. Sub auspiciile Academiei Republicii Populare Române și a Uniunii Scriitorilor din R. P. R. va avea loc astăzi, 4 noiembrie 1960, la ora 17.30, în Aula Academiei R.P.R. din Calea Victoriei nr. 125, sărbătorirea academicianului Mihail Sadoveanu cu prilejul împlinirii vârstei de 80 de ani. Vor lua cuvântul: acad. Ath. Joja, președintele Academiei R.P.R., acad. M. Ralea, acad. I. Jordan, acad. G. Călinescu, acad. Zaharia Stancu și Eusebiu Camilar, membru corespondent al Academiei R.P.R..

5 noiembrie

- „Scânteia” publică diverse texte de felicitare și de celebrare a maestrului Mihail Sadoveanu, cu ocazia celei de-a 80-a aniversări: o scrisoare din partea Comitetului Central al P. M. R., a Consiliului de Miniștri și a Prezidiului Marii Adunări Naționale a R. P. Române, un scurt articol care consemnează *Ședința festivă de la Academia R. P. Române*, „telegrame de salut adresate sărbătoritului”, precum și articole omagiale semnate de personalități ale vieții literare. □ Astfel, în articolul intitulat ***O personalitate proeminentă a culturii românești***, acad. Mihail Ralea celebrează „un adevărat artist-cetățean”, „un activist de frunte al mișcării internaționale pentru pace”, „o personalitate multilaterală”, a cărei „activitate creatoare și obștească”, „străbătută de o vibrantă conștiință cetățenească”, „se bucură de deosebita apreciere a partidului și guvernului”. Din opera sadoveniană, Mihail Ralea reține îndeosebi textele în care scriitorul „a fixat cu putere artistică neîntrecută variate expresii ale răzvrătirii obidiților și ofensaților, a creat chipuri de țărani asupriți și revoltați, consemnând de asemenea cu o pană măiestrită suferințele altor categorii sociale lovite de legile sălbatice ale capitalismului”, precum și pe cele apărute după 1944, care „reflectă ivirea unei lumi noi: o lume mare, proaspătă, imensă, lumea civilizației muncitorești, răsăritul unui astru nou, care risipește marasmul de nedreptate al trecutului”. □ În același număr, acad. Zaharia Stancu scrie despre *Sadoveanu și spiritul vremii noastre*, omagiind o operă marcată de

„suflul de eroism popular, de mare epopee”, inspirată „din trecutul de luptă al poporului nostru”, dar și din experiența transformărilor social-politice de după 1944, așa cum o atestă romanul *Mitrea Cocor* (singurul titlu citat în articol, de altfel). În opinia autorului, „în literatura încă plină de căutări a acelor ani, aportul lui Mihail Sadoveanu a fost cu atât mai valoros, cu cât reprezenta și o trăsătură de unire între cele mai bune tradiții ale realismului nostru mai vechi, și literatura nouă, socialistă, pe care scriitorii noștri începeau să o construiască. Într-adevăr, literatura lui Mihail Sadoveanu își trăgea rădăcinile din cele mai bune opere în proză ale clasicilor. Continuându-se în anii noștri, ea consolida legătura scriitorilor noi cu operele de valoare ale trecutului. [...] Ultimele creații ale maestrului Mihail Sadoveanu subliniază însă și un alt fenomen. Epoca noastră poate fecunda și îndruma pe drumuri noi, poate da impulsuri unor creatori a căror operă părea completă, în sensul că evoluția în alte condiții n-ar fi putut fi împinsă mai departe de anumite hotare. Mihail Sadoveanu, Tudor Arghezi și alți scriitori din generațiile mai vechi au arătat, prin operele date la iveală în anii puterii populare, că pentru creatorul legat de viața și de năzuințele poporului său nu există punct de oprire.” □ Pe aceeași pagină apare articolul lui Paul Georgescu, *Lauda poporului*, sintagmă care definește „monumentala operă a lui Mihail Sadoveanu”, „marele scriitor realist” care, „mai bine de șase decenii, neabătut de șuvoaiele diferitelor curente formaliste, decadente, [...] a descris suferințele și nădejțile maselor exploatare, iar în anii puterii populare – biruința eroilor săi asupra apăsătorilor de veacuri”. Atenția criticului se îndreaptă, în cea mai mare parte a articolului, asupra eroilor sadovenieni, a căror forță și complexitate, dublate de o conduită morală de excepție, sunt apreciate la superlativ în cadrul unei demonstrații din care nu lipsesc reproșurile la adresa criticii burgheze obtuze care i-a catalogat ca „rudimentari și primitivi”. Integri, pasionați, viteji, neînfricați, „depozitarii virtuților morale”, eroii lui Sadoveanu – plasați în opoziție față de dușmanul generic, „burghezul suficient și feroce, laș în cruzimea sa” –, ilustrează „superioritatea etică a omului din popor”, căruia maestrul i-a adus „cea mai frumoasă laudă pe care literatura noastră o cunoaște”. În finalul articolului criticul reia sintetic virtuțile pentru care „poporul liber îl cinstește astăzi pe marele său cărturar”: „Zugrav al vieții de apăsare și umilință dusă odinioară de mulțimile exploatare, descifrator fără seamăn al sufletului omului din popor, interpret al aspirațiilor milenare de dreptate socială”, Sadoveanu este autorul unei opere „veșnic[e], așa cum veșnic este eroul său, poporul muncitor”.

10 noiembrie

- Referindu-se la volumul de *Studii de literatură universală și comparată* al lui Tudor Vianu, Radu Enescu este de părere, în articolul *Umanismul militant*, apărut în nr. 49 (197) din „Tribuna”, că noutatea materialului „constă în noutatea perspectivei, fundamentată pe încercarea meritorie de-a asimila concepția

marxist-leninistă.” Astfel, mitul prometeic, de exemplu, de care criticul a fost constant preocupat, „nu mai este absolutizat, hipostaziat metafizic ca în trecut, ci devine o realitate istorică, a cărei înfățișare și motivație sunt dictate de momentul istoric, de cadrul general al epocii în care apare. Prometeismul, eliberat de servitutea umană față de zei, de orice notă decepționistă, de orice culpabilitate tragică care ar implica apologia suferinței, este recunoscut ca o componentă a epocii noastre socialiste.” În continuare, semnatarul cronicii consideră îndreptățit să sublinieze că studiile și cercetările întreprinse de-a lungul vremii de criticul Tudor Vianu n-au fost realizate din „interese de ordin strict teoretic”, cât mai ales din „considerente educative”, că el e mai întâi „umanist” și abia mai apoi „erudit”, văzând „în idealul clasicist o mutilare a personalității umane”, iar în „Faust-ul goetheean, [...] o împlinire a rosturilor umane” prin „acțiunea civilizatorie de transformare a realității, viziune acceptată întru totul de Tudor Vianu și atât de apropiată concepției marxist-leniniste” că, în fine, cercetarea literaturii universale nu e doar un obiect de studiu, „ci un mijloc fertil de înțelegere și cunoaștere reciprocă între popoare.”

□ Din articolul *Comentarii de editor*, Mihai Gafița afirmă că dispariția burgheziei a dus și la o modificare a practicilor editoriale determinate de interese exclusiv mercantile, la reglarea unui debit constant de inspirație al scriitorilor, căci „întortocheatele căi ale creației i-au fost clarificate” prin nenumărate îndemnuri, ei fiind „angajați” în elaborarea a două lucrări deodată”, „unii chiar la mai multe”, „urmare firească a unui complex de condiții, favorabile dezvoltării literare și care sunt în permanență generate de orânduirea noastră.” „Începând cu tematica oferită de viața nouă a poporului, cu îndrumarea atentă și plină de grijă a partidului față de literatură și față de scriitori și mergând până la noua atitudine a scriitorului cu privire la sarcinile și rolul operei literare, sau până la siguranța condiției vieții sale materiale, toate converg către generarea unui climat de stabilitate, de soliditate a vieții literare, ca parte integrantă a vieții ideologice a poporului.”

● „Gazeta literară” (nr. 46) publică, sub titlul *Cuconu Alecu m-a luat cu domnia sa la vânat*, un fragment din „romanul inedit *Lizaveta*”, de Mihail Sadoveanu. □ În spațiul rubricii „Cronica literară”, Paul Georgescu se ocupă de volumele *Somnul de la amiază*, de Fănuș Neagu („Ar fi de dorit, așadar, ca Fănuș Neagu, dezvoltându-și în continuare calitățile epice de care dă dovadă, rămânând în zona actualității, să atace direct conflictele centrale și să descrie nu numai creșterea conștiinței la oameni puțin evoluți politic dar și la cei mai înaintați reprezentanți ai societății noastre, Comuniștii. Nu e nici o îndoială că tânărul scriitor își va da în curând întreaga măsură a talentului său.”), și *Hotar*, de Alexandru D. Lungu („Un ritm mai viu al povestirii ar fi de dorit. Important este însă că tânărul scriitor știe să observe și să povestească, știe să creioneze personaje și să conducă o acțiune. Desigur în literatură aceasta nu e totul, dar fără aceste calități cineva nu poate deveni scriitor. La Alexandru D. Lungu,

baza de pornire e solidă, sănătoasă.“) □ Eugen Simion publică prima parte a consistentului articol *Despre tipologia „Scrinului negru“* (într-un cartuș redacțional se precizează: „În jurul romanului *Scrinul negru* se desfășoară acum o vie dezbateri în presa literară. Publicând în acest număr articolul tov. Eugen Simion, solicităm și pe alți critici și scriitori să ia parte la discuție în coloanele gazetei noastre“): „Romanul *Scrinul negru* suscită în ultimul timp dezbateri însuflețite, înfruntându-se puncte de vedere contradictorii. Respectând tuturor opiniile, autorul însemnărilor de față și-a zis că o prezentare a tipologiei romanului ar constitui cheia înțelegerii și aprecierii exacte a operei. Lectura ultimelor intervenții critice — și în special a articolului prozatorului Marin Preda (apărut în «Viața românească», nr. 9, 1960), care studiază metodic lipsurile *Scrinului negru* — nu ne-a schimbat părerea despre valoarea romanului, despre forța lui realistă autentică. Să prezentăm, deci, evitând trecerea pe sub furcile caudine ale exclusivismului critic pătimaș dar și tonul exaltat, lumea care populează ultimul roman al lui G. Călinescu. Romanul reia pictura socială din *Bietul Ioanide*, urmărind în epoca noastră destinele principalilor protagoniști, execută totodată retrospectivii amplificatoare ce dau altă perspectivă fenomenelor. În anumite aspecte, *Scrinul negru* completează dimensiunile primului roman, prozatorul aruncă fascicule de lumină acolo unde mai înainte contururile lucrurilor erau ascunse în penumbră iar sensul intim al fenomenelor nu fusese perceput în adevărata lui cauzalitate. Pictura devine în acest caz mai clară, cercetarea se lărgeste, romanul tinzând și reușind să fie ceea ce criticul totdeauna a susținut, adică o veritabilă operă de cunoaștere. Proiecția destinelor pe fondul unei epoci zbuciumate, preocuparea de a urmări condiționarea logicii afective a caracterelor de logica socială — dă romanului plenitudine realistă. În acest chip, G. Călinescu șterge în bună parte impresia de abstracțiune, de concepere pur cerebrală a tipologiei pe care unele pagini din *Bietul Ioanide* o lăsau cititorului. Se deschide eroilor un câmp mai larg de acțiune, detaliile stabilite cu minuție și subtilitate de portretist capătă o acoperire epică. Portretele coboară din rame, pătrund în viață, dându-ne certitudinea autenticității. [...] Într-un articol din «Viața românească» (nr. 8), D. Micu făcea observația, deosebit de prețioasă, că axul întregii creații beletristice a lui G. Călinescu este «problema omului superior, a raportului acestuia cu lumea». Exceptând pe Jim, personajul din *Cartea nunții*, a cărui pasiune de cunoaștere este limitată de sfera erotică, ceilalți eroi călinescieni, și, în primul rând, Șun și Ioanide, sunt stăpâniți de devoranta patimă a cunoașterii, a cercetării ordinii morale și estetice a lumii, ținând să ajungă la principiul unei înțelepciuni desăvârșite.[...] Imaginea unui arhitect solitar ni se pare paradoxală. Cum a ajuns Ioanide la aceste concepții, radical deosebite de vechile sale convingeri? Resorturile sociale și psihice ale acestui proces ne rămân necunoscute, procesul ca atare se desfășoară în afara paginilor cărții. Când deschidem romanul, îl întâlnim pe Ioanide deja înarmat în sensul

socialismului, pătruns de spiritul colectivității, sincer atașat idealurilor acestei epoci pe care el o apropie de măreția Renașterii”.

11 noiembrie

● Sub titlul *În legătură cu „Scrinul negru”*, în „Contemporanul” (nr. 46) sunt publicate o serie de lămuriri, explicații și puneri la punct formulate de G. Călinescu ca răspuns la diferite acuzații (unele, inepte) privind presupuse „inadvertențe” care ar fi depistabile în textul romanului *Scrinul negru*. Într-o casetă introductivă (foarte probabil redactată de însuși G. Călinescu) se precizează: „În unele din cronicile, recenziile sau discuțiile care se ocupă de romanul *Scrinul negru* se descoperă «inadvertențe» sau se exprimă exigența după o concepție epică proprie. Cu privire la observările de felul acesta, autorul, întrebat de noi, ne împărtășește cele ce urmează”. „Răspunsurile” lui Călinescu la diferitele obiecții sunt de regulă scurte, peremptorii, marcate de o controlată ironie la adresa celor care au formulat respectivele observații; uneori, scriitorul își susține punctul de vedere prin explicații mai detaliate, eventual cu argumente din teoria literară (de pildă: „Nicăieri pe front «centurionii» din roman nu iau parte «la acțiuni militare», doar doi-trei apărând încadrați în unitățile SS germane. De altfel, autorul, în *virtutea dreptului de ficțiune* [s.n. – n.n.], vorbește de *Mișcarea centurională* ai cărei membri poartă uniforme cafenii. Un roman nu este o cronică, așa încât așa-zisele «anacronisme» care nu există ar putea fi tolerate, de-ar exista, pentru sublinierea adevărului psihologic”. □ În același număr apare (text integral) „Cuvântarea acad. G. Călinescu la sărbătorirea lui Mihail Sadoveanu sub auspiciile Academiei Republicii Populare Române și a Uniunii scriitorilor din R. P. R.”.

12 noiembrie

● „Scânteia” publică fragmente din romanul *Ieșirea din Apocalips* de Al. Ivan Ghilia, o carte care, conform notei însoțitoare, „evocă atmosfera din zilele lui iunie 1944, când armata sovietică pornise ofensiva ei eliberatoare pe teritoriul țării noastre și Partidul Comunist Român, unind în jurul lui forțele patriotice populare, a organizat insurecția armată, care a dus la răsturnarea dictaturii militaro-fasciste, la smulgerea României din odiosul război hitlerist”. □ Pe aceeași pagină, o notă semnată M. P. Semnalează aparițiile din colecția „Clasicii literaturii universale”: sunt citați Shakespeare, Molière, Balzac, Twain, Voltaire, Diderot, Lesage, Hugo, Th. Mann ș. a.

13 noiembrie

● S. Damian semnează în „Scânteia” cronică recent apărutei culegeri de povestiri a lui Fănuș Neagu, *Somnul de la amiază*. Articolul debutează cu evidențierea „progresului” înregistrat de scriitura lui Fănuș Neagu sub aspectul

ancorării în actualitate: dacă primul său volum, *Ningea în Bărăgan*, este deficitar în această privință, fără a fi lipsit de merite estetice (este o „proză viguroasă, cu conflicte vii neatenuate”), cel de-al doilea vădește, prin construcția personajelor – „bine caracterizate psihologic din câteva trăsături”, prin „vioiciunea narațiunii și mai ales intensitatea conflictelor”, „preocuparea pentru ciocnirile puternice din realitate, legate de victoria noului împotriva vechiului. Tânărul scriitor evită relatarea molcomă, cu izbucniri sentimentaliste, în favoarea unei proze a faptelor. Povestește întâmplările abrupt, nervos, indicând continuu, fără s-o expună, încordarea lăuntrică. Oglindind lupta pentru înfrângerea rămășițelor trecutului din conștiințele oamenilor, Fănuș Neagu compune o literatură de ascuțite înfruntări de forțe, o literatură cu accente de poezie aspră.” Dintre calitățile povestirilor criticul mai reține absența stereotipiilor, sugestia subtilă a „frământărilor sufletești” (*Cantonul părăsit*), „umor[ul] vânjos, tonic”, „atmosfera de vioioșie, de bucurie a muncii” (*Drăgaica*), „ritm[ul] viu”, „vocabular[ul] succulent” etc. Dincolo de aceste merite, cronicarul subliniază o serie de lipsuri: „exagerarea momentelor de încordare”, care conduce la intensificarea conflictelor „în mod artificial” și la îndepărtarea de „adevărul vieții”, caracterizarea „sumară” a personajelor și intriga „săracă” din *Lișca*. În plus, nici cel de-al doilea volum nu satisface pe deplin imperativul zugrăvirii actualității: „După lectura volumului, cititorul nu poate fi totuși satisfăcut de aspectele vieții noi, socialiste, prezentate în povestiri. L-am îndemna pe Fănuș Neagu să descrie mai mult fenomenele caracteristice epocii noastre. Doar și el, alături de alți tineri scriitori, cutreieră șantierul și ogoarele, publicând reportaje apreciate: din aceste sondaje în realitate ar trebui să se inspire mai mult și subiectele nuvelor și povestirilor sale.”

15 noiembrie

- „Scânteia” publică un scurt articol semnat C. R., dedicat romanului recent apărut în librăria *Departa în spatele frontului* al lui Boris Polevoi. Cu acțiunea plasată în timpul războiului, romanul „se integrează”, totuși, „total în problematica actualității”, prin zugrăvirea unei impresionante galerii de oameni noi, „adevărați”, figuri exemplare ale „eroismul[ului] în muncă și în luptă”, a cărui „temelie profundă” „o constituie conștiința comunistă a poporului, înaltele principii morale ale orânduirii sovietice”.
- Cu ocazia împlinirii a 80 de ani de către Mihail Sadoveanu, „Luceafărul” publică o serie de articole semnate de acad. Iorgu Iordan, care își reamintește momentul întâlnirii cu prozatorul, în urmă cu 50 de ani, în redacția „Vieții românești” sau pe cel al conferirii titlului de *doctor honoris causa* la Facultatea de Litere din Iași, de Pompiliu Marcea (*Mihail Sadoveanu și U.R.S.S.*), de G. Nicolescu (*Țăranul lui Sadoveanu în literatura română*) care demonstrează că scriitorul și-a adus cea mai însemnată, „putem spune

uriașă, hotărâtoare”, „contribuție la dezvoltarea realismului și a literaturii noastre prin înfățișarea veridică a țaranului român cu întreaga sa complexitate lăuntrică umană, și de I. D. Bălan (*Artistul cetățean*). □ Tot cu acest prilej, sunt publicate în „Luceafărul” fragmente din romanele aflate în lucru ale lui Mihail Sadoveanu: *Lița Sofia*, *Lisaveta* („cuprinzând oameni și împrejurări de la sfârșitul veacului trecut, latifundiar, țărani, slujbași boierești, târgoveți”), *Mariana Vidrașcu*, acesta din urmă terminat în 1906, dar din care au apărut, la „Viața românească”, doar primele trei capitole.

17 noiembrie

● În „Gazeta literară” (nr. 47) apare partea a II-a a articolului lui Eugen Simion *Despre tipologia „Scrinului negru”*. Criticul prezintă și comentează relativ detaliat tipologia personajelor romanului, conchizând: „Prezentând grupurile tipologice ale romanului *Scrinul negru* și, parțial, caracterelor sale distincte, nu am epuizat de bună seamă conținutul atât de bogat al operei. Cartea prezintă destinele unor clase sociale [...] în spațiul a trei decenii” în „care unele suflete, ca și în Styx, se rostogolesc, se agață cu disperare de o scândură, de o iluzie, voind să se salveze de furtuna revoluției. Altele pășesc ferm pe un drum nou, bine consolidat, care este drumul mare al revoluției socialiste. Alăturat lor, un om excepțional, întruchipând însuși condiția genialității, părăsește umbra catedrelor și lumea fictivă a marii geometrii, dedicându-se cu ardoare unei munci constructive. Acestea sunt simbolurile pe care ni le comunică noul roman al lui G. Călinescu. Asupra unor aspecte se pot formula, firește, rezerve. Dar din orice unghi estetic am privi cartea, adevărul de netăgăduit este că ne găsim în fața unei opere de deosebită importanță pentru literatura noastră contemporană”. □ Sub titlul *Viața Uniunii Scriitorilor*, apar câteva anunțuri privind viața scriitoricească instituționalizată: „Vineri, 18 noiembrie, la ora 18, Uniunea Scriitorilor din R.P.R. organizează la Casa Scriitorilor din Calea Victoriei nr. 115, o seară festivă de literatură germană, consacrată celei de-a 60-a aniversări a scriitoarei germane Anna Seghers și poeziei germane. Va vorbi tov. Al. I. Ștefănescu despre «Personalitatea și opera literară a scriitoarei Anna Seghers», după care va urma un program de tălmăciri în limba română din lirica germană”; „Miercuri, 23 noiembrie, ora 17, are loc la Casa Scriitorilor «Mihail Sadoveanu» ședința de lucru a Comisiei de literatură pentru copii și tineret. Se vor discuta problemele literaturii științifico-fantastice, pe baza volumului *O iubire în anul 41 942* de Sergiu Fărcășan. Referent: Ion Hobana”.

19 noiembrie

● La rubrica „Note de lector” din „Scânteia tineretului”, Geoge Munteanu recenzează volumul lui Geo Bogza – *Scrieri alese*, apărut la E.S.P.L.A.: „Cuprinzând opere în cea mai mare parte cunoscute, volumul [...] permite,

prin comparație cu cele anterioare, stabilirea liniei de evoluție a scriitorului sub semnul vremurilor noi pe care le trăim. [...] Geo Bogza își lărgeste în acești ani aria tematică a operei și perspectiva asupra lumii. Creând sub semnul ideologiei marxist-leniniste și în spiritul principiilor realismului socialist, scriitorul dă la iveală opere care ni-l înfățișează în deplina lui vigoare artistică, capabil să îmbrățișeze cele mai diverse aspecte ale vieții contemporane, pe care încadrându-le în perspectiva infinită a timpului și spațiului, le valorifică multilateral și emoționant. Tendința lui mai veche spre cosmic și monumental, fără ca prin aceasta să piardă vreo clipă concretul imediat al vieții, înregistrează acum, în anii regimului democratic-popular, o potențare nuanțată cu consecințe dintre cele mai fericite pentru operă”.

20 noiembrie

● Silvian Iosifescu scrie în „Scânteia” despre *Actualitatea lui Tolstoi*, de la a cărui moarte au trecut 50 de ani. Cunoscut pretutindeni, îndeosebi după 1944, marele maestru al realismului a fost apreciat de însuși Lenin, în ciuda „contradicțiilor[or] ideologice izbitoare”, pe care le-a scos la iveală propria analiză – adevărat „model de cercetare științifică”: „Admirația mereu exprimată față de grandezza operei tolstoiene nu l-a împiedicat pe Lenin să sublinieze contradicția dintre monumentul realist, dintre „oglinza revoluției ruse” și doctrina mistică propagată de Tolstoi în ultima parte a vieții sale.” În viziunea criticului român, „excepțională e capacitatea de cuprindere a romanelor lui Tolstoi. Prin mijloacele specifice artei, adică urmărind formarea, mișcarea și relațiile unui mare număr de personaje vii, aceste romane surprind aspectele esențiale ale unei întregi societăți și ale unei întregi epoci istorice, se încarcă de o complexă problematică socială, filozofică, morală.” După ce se oprește asupra celor mai celebre romane – *Război și pace* și *Anna Karenina* – din care extrage și reliefează doar problematica socială, elogiind marile mișcări de personaje – criticul preia, citându-l pe Lenin (care urmărise la Tolstoi „ascuțimea observației critice”, având ca efect „smulgerea tuturor măștilor”), concepția, formulată frecvent, asupra operei tolstoiene ca „apogeu al realismului critic”: „Observația lui e necruțătoare. Lumea tipurilor scoate la iveală tarele aristocrației și burgheziei, minciuna ascunsă îndărătul justiției exploatarelor [...]. Ca o contrapondere se face simțită încrederea în tăria și în însușirile poporului. Scriitorul care a înfățișat lumea timpului său prin unghiul țărănimii a știut ca nimeni altul să-l înfățișeze pe țăranul rus.” În ultimă analiză, opera lui Tolstoi apare ca model al realismului: „De aceea, respingând tot ceea ce e eroare în gândirea social-politică a scriitorului, trebuie să prețuim lecția de umanitate și, în sens larg, contemporaneitatea scrisului său. [...] Alături de Shakespeare sau de Dostoievski, Tolstoi este unul dintre cei mai îndrăzneți exploratori ai vieții sufletești. La el analiza nu se separă de înfățișarea integrală a personajelor, care rămân caracterizate social și trăiesc

într-o lume materială. [...] Opera lui Tolstoi reprezintă și o mare lecție de simplitate artistică, un masiv argument împotriva formalismului.” În fine, criticul apreciază și subliniază influența „enormă” a prozei tolstoiene asupra „literaturii care i-a urmat”: „Ea a depășit amploarea unei școli sau a unui curent literar, a acționat ca un magnific model de realism.” Dintre marii scriitori contemporani, a căror operă a fost caracterizată prin „amploare[a] tolstoiană”, criticul îi reține pe A. Tolstoi și M. Șolohov, a căror „perspectivă” „e rezultatul unei trepte ideologice superioare, caracteristice realismului socialist. Dar capacitatea de a crea tipuri vii, amploarea istorică a romanelor respective, plinătatea epică justifică apropierea de genialul lor înaintaș.”

24 noiembrie

- Andrei Băleanu consemnează în „Scânteia” evenimentele de *Pe scenele teatrelor*, oprindu-se asupra pieselor lui M. Sorbul (*Dezertorul* – pusă în scenă la Teatrul Național) și I. Kuprianov (*Fiul secolului* – jucată la Teatrul Armatei).
- În numărul 48 al „Gazetei literare”, întreaga pagină 3 este ocupată de trei articole, cu dominantă elogiasă, dedicate fiecare câte unui tânăr scriitor în curs de afirmare la vremea respectivă: despre *Fănuș Neagu* scrie Savin Bratu; despre *Nicolae Velea* — S. Damian, iar *Dorel Dorian* este prezentat de G. Dimisianu. □ În cadrul rubricii „Cărți”, o scurtă prezentare a volumului de note de călătorie al lui Scarlat Callimachi *Un călător prin U.R.S.S.* este semnată de Nicolae Breban: „Oricine vrea să cunoască țara constructorilor comunismului, trebuie să înceapă prin a vizita locurile unde a trăit și luptat Lenin (primul capitol se intitulează: „Lenin”). Și astfel, trecând prin Gorki, Smolnâi, Razliv, călătorul pășește cu emoție, descoperind peste tot urmele acelei uriașe personalități [...]. Cartea conține, printre altele, date interesante și pentru pasionatul de literatură: sunt capitolele despre *Casa lui Tolstoi*, *Câteva zile în Gruzia* și ultimul, un capitol închinat lui Alexandru Sahia și călătoriei sale în U.R.S.S.”. □ La rubrica „O carte pe săptămână”, Al. Săndulescu prezintă volumul lui Tudor Vianu *Studii de literatură universală și comparată*.

25 noiembrie

- Sub titlul *Pagini despre pigmei și eroi*, apare în „Scânteia” o recenzie (semnată M. B.) a volumelor XVI și XVII din *Operele* lui Gorki. Primul cuprinde povestiri și nuvele fixate asupra „destrămării vechiului, a păbușirii lui”, scrise în perioada 1922-1925, precum și „monumentalul său roman” *Întreprinderile Artamonov*, „publicat pentru prima dată în 1925”, care „a fost primit cu entuziasm de publicul cititor și a trezit un ecou puternic în rândurile tinerilor scriitori sovietici, stimulându-i să creeze opere valoroase, oglindind viața clocotitoare a societății în transformare.” Cel de-al doilea include atât scrieri publicistice (reunite în ciclul de reportaje literare intitulat *Prin Uniunea*

Sovietică) cât și beletristice (ciclul de schițe *Povestiri despre eroi*), în care „nota dominantă” este „slăvirea omului nou, a mărețelor sale înfăptuiri”.

- În „Scânteia tineretului”, la rubrica „Note de lector”, Gh. Achiței prezintă culegerea *Scrieri alese*, de Alexandru Sahia, încheind cu o frază-șablon: „Alexandru Sahia ne oferă o pildă vie a atașamentului nețărnut față de cauza revoluției proletare, față de nemuritoarele idei ale marxism-leninismului”.

- George Munteanu semnează în „Contemporanul” (nr. 48) articolul *Lirica și eroul ei*, în care se poate citi, între altele (rândurile vizează creația poetului Mihai Beniuc): „De subliniat însă cu tot dinadinsul, ca o ultimă concluzie la însemnările noastre, e altceva: că restructurarea pe o nouă bază a tiparului speciei trebuie pusă în nemijlocită legătură cu structura eroului său liric, cu receptivitatea acestuia față de tot ce e omenesc; că hotărâtoare pentru efectuarea ei a fost viziunea comunistă despre lume care îi este organică poetului și eroului său, e prezentă în toate manifestările lor și le-a determinat o reacție afectivă statornic nouă”.

29 noiembrie

- Margareta Bărbuță, Mira Iosif, Călin Căliman și Andrei Băleanu semnează în „Scânteia” o cronică despre *Viața teatrală la Timișoara* – o sinteză asupra activității recente a celor trei teatre din „orașul cu peste o sută de fabrici” – român, maghiar și german. Principalele probleme vizate de autorii articolului sunt „conținutul de idei”, aflat „pe primul plan”, așa cum o atestă repertoriul „în care domină tematica contemporană, alături de piese clasice dintre cele mai reprezentative”, și „perfecționarea continuă a măiestriei artistice”, remarcată în cazul tuturor celor trei colective.

[NOIEMBRIE]

- Numărul 11 al revistei „Viața românească” este dedicat în întregime (272 pagini) celei de a optzecea aniversări a lui Mihail Sadoveanu. După o primă secvență, cuprinzând editorialul revistei (*Mihail Sadoveanu împlinește 80 de ani*: „Opera sa literară, de dimensiuni rar întâlnite, se ramifică și se extinde în chip armonios, asemenea ramurilor unui copac falnic, înrădăcinat adânc în pământul țării din care-și trage seva”), o antologie de fragmente extrase din diferite texte sadoveniene (*Mihail Sadoveanu, scriitor și cetățean – texte alese*) și un fragment din romanul *Lisaveta* al sărbătoritului (*Târg, sate și latifundii pe Siret*), sumarul acestui număr include o bogată rubrică de „Mărturii și amintiri”, alcătuită cu contribuțiile lui I. Agârbiceanu (*Patriarhul prozei românești*), Maria Banuș (*Dialectica înseninării*), Lucian Blaga (*Vârsta celor binecuvântați*: „O asemenea vârstă conferă fiilor celor mai dăruți și mai binecuvântați ai omului o aură biblică. Pe cel ce o poartă, o asemenea vârstă îl apropie de toate stihiiile fără de vârstă: de văzduh, de apă, de pământ și de foc”), Ștefan Ciobotărașu (*Făuritorul de frumusețe Mihail*

Sadoveanu), N. Dunăreanu (*La Rădășeni cu Mihail Sadoveanu și N. N. Beldiceanu*), Victor Eftimiu (*Mai mult decât psalmistul*), Al. Ivan Ghilia (*Omagiu fără cuvinte*), Ion Lăncrănjan (*Sadoveanu*), Remus Luca (*Influența maestrului*), Nagy Istvan (*Reflectând la opera lui Mihail Sadoveanu*), Cezar Petrescu (*Mihail Sadoveanu, maestru al cuvântului*), Al Philippide (*Bucuria întoarcerii acasă*), Veronica Porumbacu (*Dovezi de dragoste*), Marin Preda (*Sute de ani de istorie: „Mihail Sadoveanu nu este un scriitor, ci o literatură”*. [...] Ar trebui, ca un suprem omagiu. Săi dăm Dunării numele lui. Sau măcar Deltei!”), Ion Marin Sadoveanu (*Amintiri și învățăminte de la Mihail Sadoveanu*), Vasile Sadoveanu (*Bădia Mihai, O întâmplare cu vulpile, Un partener de șah neașteptat*), M. Sevastos (*Amintiri despre Mihail Sadoveanu*), D. I. Suchianu (*Din cutia cu imagini*), Ștefana Velisar-Teodoreanu (*Omagiu de recunoștință*), Tudor Teodorescu-Braniște (*Mihail Sadoveanu și breasla scriitorilor*). □ Câteva scriitori „De peste hotare” îl omagiază pe prozator. Între semnăturile de la această rubrică se află cele ale lui Ilya Ehrenburg (*Omagiu lui Sadoveanu*), I. Kojevnikov (*De la „Șoimii” la „Nicoară Potcoavă”*), Boris Polevoi (*Cântărețul poporului său*), Dr. Klaus Heitman (*Mihail Sadoveanu: Impresii ale unui scriitor din Germania*) etc. □ O rubrică specială este rezervată pentru „Omagiul poezilor” și este alcătuită din poezii semnate de Demostene Botez (*Mulțumire*), Eugen Jebeleanu (*E muntele...*), Nina Cassian (*Apa morților*), G. Bărgăuanu (*Popas de închinare*), Emil Giurgiuca (*Basmu*), Al. Andrițoiu (*Cu Mihail Sadoveanu*), Tiberiu Utan (*Sadoveanu*), Victor Tulbure (*Hanu-Ancuței*). □ Dedicată aceluiași eveniment, rubrica „Teorie și critică” beneficiază de contribuțiile lui Mihail Ralea (*Mihail Sadoveanu și specificul național*), Iorgu Iordan (*Observații asupra limbii romanului „Nicoară Potcoavă”*), Perpessicius (*O glorie a literaturii românești contemporane: Mihail Sadoveanu*), Șerban Cioculescu (*Valori muzicale în opera lui Sadoveanu: „Oricine l-a citit pe Sadoveanu recunoaște în sărbătoritul de astăzi pe cel mai de seamă pot al nostru în proză”*), Ov. S. Crohmălniceanu (*Țăranul român în opera lui Sadoveanu*), Silviu Iosifescu (*Arta povestitorului*), N. Tertulian (*Dialectica socială a creației sadoveniene*), Eugen Stănescu (*Imaginea evului mediu românesc în opera lui M. Sadoveanu*), Savin Bratu (*Sadoveanu și anul 1907*), Al. Piru (*Locul lui Sadoveanu în literatura universală*). □ Alte articole, mai mici ca dimensiuni, sunt grupate sub titlul de rubrică „Sadoveniana”, printre ele aflându-se *Mihail Sadoveanu poet*, de Teodor Vârgolici, *Mihail Sadoveanu și critica literară*, de Marin Bucur, *Mihail Sadoveanu călător*, de B. Elvin, *Traduceri din Sadoveanu în alte limbi*, de Elena Piru etc. □ O amplă biobibliografie sadoveniană, alcătuită de Geo Șerban și intitulată Mihail Sadoveanu prin ani încheie acest volum omagial.

● Numărul 11 (noiembrie) al revistei „Jașul literar” este consacrat în întregime omagierii lui Mihail Sadoveanu, cu prilejul celei de-a 80-a aniversări a nașterii

acestui, textele publicate aici nedepășind stereotipiile unui astfel de eveniment.

DECEMBRIE

1 decembrie

● La rubrica intitulată „Cronica literară” din „Tribuna” (nr. 48), Virgil Ardelean recenzează cel de-al doilea volum de schițe și povestiri al lui Fănuș Neagu, *Somnul de la amiază*, căruia îi reproșează, ca și lui Dumitru Radu Popescu sau lui Vasile Rebreanu, constanța în investigarea universului țărănesc în defavoarea problematicii studențești sau citadine. Cronicarul constată caracterul „destul de vag al contemporaneității prozei” lui F. Neagu cauzat de faptul că prozatorul „nu-și îndreaptă atenția asupra metamorfozelor spirituale ale oamenilor de la sat”, nu este receptiv la „datele concrete ale societății contemporane”, relevând totuși, cu realism, fondul intim al personajelor ca în nuvela care dă titlul volumului. □ „Tribuna” publică un grupaj de versuri de Ana Blandiana (*Comunistul, Manifest, Memorie*) și Al. Jebeleanu (*Scurtă pledoarie pentru pace, Anotimpuri*).

● Nina Cassian întreține, în „Luceafărul” (nr. 23), un *Sondaj în poezia lui Nichita Stănescu*, remarcând că „viziunile suferă, cu unele excepții, de inconsecvență de idei sau de sentimente; ordinea imaginilor este arbitrară și nu lasă să se străvadă unitatea intimă a poemului”, ca în *După moartea orașului*, sau că „obscuritatea e una dintre primejdiile care-l pândesc pe poet”. Cu privire la sentimentele ce au generat o serie de imagini artistice prezente în versurile lui N. Stănescu, N. Cassian precizează că fără o „formulare adecvată care să-i comunice cititorului, să-i confere valoare obiectivă”, ideea și sentimentul „rămân în zona subiectivității și în afara artei”. „Nu se poate concepe o operă de artă fără organizare, fără rigoare, pentru că i-am nega rolul de cunoaștere, de reflectare a realității. Iar în ce privește accesibilitatea, fără a-i vulgariza înțelesul, vom lupta întotdeauna pentru acele instrumente de expresie care valorifică și luminează conținutul - și vom repudia vestimentul opac. Aceasta nu e o chestiune de stil, ci de concepție. Arta realist-socialistă exprimă adevărul - și acesta trebuie transmis unui număr cât mai mare de oameni. Temele generoase pe care nu o dată le alege Nichita Stănescu cer, deci, o formulare corespunzătoare, ferită de capricii individualiste gratuități sau ermetisme. Personalitatea poetului nu va avea decât de câștigat de pe urma disciplinării ei în cadrul concepției comuniste despre lume.” □ Pentru a demonstra cele susținute anterior, „Luceafărul” publică două poezii de Nina Cassian: *Toamnă moldavă și Industrie*: „Priveliștea tresare, îndrăgind/ geometria nouă, de sticlă și argint./ a fabricii de zahăr./ în care am văzut cum sfeclele prelungi/ (îngrămădite căpățâni de porc)/ ajung prin tainice, gradate munci./ la purul maldăr de cristale dulci.”

• „Gazeta literară“ (nr. 49) publică, sub titlul *Poezia, azi*, pe un spațiu amplu (o pagină aproape întreagă, cu excepția unei coloane rezervate rubricii „Poșta redacției“ ținută de Nina Cassian) — ilustrată cu desene (portrete-caricatură) de Cik Damadian — rezumatele intervențiilor participanților la consfătuirea despre poezie („discuția în jurul mesei rotunde“), organizată de Secția de poezie a Uniunii Scriitorilor. În deschiderea grupajului, se consemnează că dezbaterile au fost deschise de Cicerone Theodorescu, care „a precizat temele pe care și le-a propus secția de poezie pentru această discuție în jurul mesei rotunde: dezvoltarea poeziei cetățenești și raportul între tradiție și inovație ca un aspect important în elaborarea liricii realismului socialist“. Intervențiile vorbitorilor sunt organizate în secvențe delimitate de subtitluri explicative: *Poezia cetățenească, Tradiție și inovație, Să sprijinim creația tinerilor scriitori!* Sunt reproduse, în formă rezumată, cuvântările următorilor participanți: Mihail Davidoglu, Camil Baltazar, Vera Călin, Alfred Margul Sperber, Silvian Iosifescu (care, printre altele, elogiază volumul lui Gellu Naum *Poem despre tinerețea noastră* și îl apără față de unele atacuri ale criticii care, consideră el, ar fi invocat „criterii rigide, lipsite de comprehensiune“), Violeta Zamfirescu, Dimos Rendis, Veronica Porumbacu, Ion Hobana, Violeta Zamfirescu, Dan Deșliu (care, între altele, „a criticat poeziile scrise de tinerii Nichita Stănescu, Ilie Constantin și Cezar Baltag“ și a opinat că „critica greșește încurajând aceste creații, cum este cazul cu articolul lui Paul Georgescu despre Cezar Baltag“), Maria Banuș („în replică“ la Dan Deșliu), Ion Brad, Al. Jebeleanu, Ion Gheorghe, Kányády Sándor, Marcel Breslașu, Radu Boureanu, Erik Majtenyi, Darie Novăceanu, Florin Mihai Petrescu. Sunt menționați ca vorbitori, fără să li se reproducă nimic din discurs, și Gh. Tomozei, Ion Rahoveanu și Horia Zilieru. În final, sunt consemnate „concluziile“ enunțate de Cicerone Theodorescu, formulate mai degrabă în spirit conciliator și triumfalist, în consens cu dogmele și indicațiile oficiale din epocă. □ În cadrul „dezbaterii“ declanșate de apariția romanului călinescian, și purtând mențiunea „Puncte de vedere“, apare în acest număr articolul lui Eugen Luca intitulat *Problematika intelectualului în „Scrinul negru“*. Opiniile autorului articolului sunt puternic critice — pe temeuri ideologice — față de felul în care G. Călinescu și-a construit personajul principal al romanului: „Conștient de unele îndatoriri (și aceasta demonstrează integrarea sa), el [Ioanide — n.n.] are însă foarte acut sentimentul că, asemenea unui mare senior, i se cuvin foarte multe. De aici și spiritul său de indisciplină, anarhie, pe care singur și-l recunoaște. El nu e interesat decât de sine, de efectul pe care îl poate produce. Și aceasta nu numai în materie profesională sau erotică, ci și civică. Apoi, față de reprezentanții autentici ai orânduirii, Dragavei, bunăoară, sau Cornel, are o atitudine oarecum protectoare, de înțelegere, o înțelegere în care intră și o doză de respect, dar și o anume distanță. El îi privește pe aceștia ca pe un soi de elevi care trec cu

bine examenul la care-i supune și îi apreciază nu atât ca luptători, ci ca oameni cărora din punctul de vedere al civilizațiilor nu le-ar putea reproșa nimic nici aristocrației. Raportul e oarecum inversat, fiindcă firesc ar fi fost ca Ioanide să treacă examenul în fața «elevilor» săi, care au concepții superioare de viață. De aceea, cele mai multe personaje prezentate din mediul muncitoresc sau al activiștilor sunt convenționale. [...] Că nu poate fi încă vorba de o reală identificare între Ioanide și noua orânduire o dovedește însăși împrejurarea că arhitectul n-are conștiința acestor lipsuri și nu poate lupta ca să le lichideze, iar nimeni nu i le arată, Dragavei și ceilalți tovarăși fiind, la rândul lor, orbiți de admirația totală pe care Ioanide le-a stârnit-o. [...] Ca atare autorul trebuia să se distanțeze mai mult de eroul său, să nu adopte optica lui, ci să-l cenzureze prin comentariu sau, și mai bine, prin existența unui alt erou, de preferință intelectual, întru totul înaintat, comunist. Atunci nu numai optica ar fi fost alta, dar și tabloul mediilor intelectuale din perioada pe care o străbatem mai complet, mai nuanțat, mai exact, deci mai adevărat“. □ Al. Oprea semnează articolul *Stiluri și tendințe în proza tinerilor*, cuprinzând o prezentare generală a chestiunii și comentarii mai aprofundate prind unii autori: „Credem că nu greșim afirmând că în literatura noastră se constituie treptat o interesantă și viguroasă generație de prozatori tineri. Nu vreau să susțin că s-ar fi potolit efervescența căutărilor și chiar a experiențelor, că toți și-au săpat un drum propriu, dar afirmarea unor multiple și felurite talente noi în epică, îl consider unul din semnele distinctive ale momentului literar actual. Sub impresia acestei abundențe de creații și de nume s-a încercat definirea unor direcții literare. Prozei să-i zic, poetice, i s-au găsit aderențe de la Al. Ivan Ghilia — care caută, în ultima vreme, să evadeze din acest compartiment, cenzurând avânturile lirice — la Vasile Rebreanu și Fănuș Neagu, care merg până la o literatură de simboluri. Pe de altă parte, un stil care disprețuiește virtuțile scrisului frumos, supremu-i țel fiind adaptarea la obiect, își are reprezentanți ca N. Țic, Dumitru Radu Popescu, Ștefan Luca ș.a. — unii urmărind comportamentul oamenilor, alții procesele de ordin psihic. S-au făcut și demarcații între epicul creației lui Titus Popovici ori Remus Luca și literatura «de idei», cum o profesează, bunăoară, Teodor Mazilu sau Radu Cosașu. Trebuie să se caute locuri în aceste «scheme» și pentru Haralamb Zincă, Nicuță Tănase, Corneliu Leu, Pop Simion. După cum va provoca dificultăți «repartizarea» lui Ion Lăncrănjan, al cărui roman *Cordovani*, deși apărut numai fragmentar, a suscitât deja interesul criticii. Pentru a se vedea bogăția acestui tablou al tinerilor prozatori, adaug numele unui autor atât de original ca Nicolae Velea sau debutanți talentați ca Alexandru D. Lungu, Ion Ruse etc. Mi se pare însă mai util ca în loc să încercăm o compartimentare a tuturor pe baza unor criterii mai mult sau mai puțin abstracte, să discutăm, câte o manieră de creație, evidențiind nu numai realizările, dar și primejdiile, Scylla și Caribda, între care tinerii prozatori trebuie să navigheze cu deplină siguranță. Povestirile lui Fănuș

Neagu se bucură în ultima vreme de atenția stăruitoare a criticii. Există o explicație: indiferent ce cusururi ar avea sunt interesante, se parcurg cu pasiune, te aștepți la fiecare lectură să îți se istorisească ceva dramatic și neașteptat. [...] Adie în povestirile lui Fănuș Neagu un suflu de aventură provenit din oglindirea aspectelor dramatice din epoca noastră, și care-l ajută la conturarea expresivă a oamenilor contemporani. Dar trebuie neapărat să adăugăm, ca o particularitate prețioasă, că spre deosebire de alți confrăți, atrași și ei de ipostazele dramatice, în povestirile lui Fănuș Neagu faptele sunt învăluite cu nu știu ce atmosferă de poezie, rezultată, între altele, și din zugrăvirea locurilor pline de pitoresc de pe malurile Dunării. (Aici se trădează înrăurirea lui Panait Istrati din *Chira Chiralina* ori *Neranțula*). Fănuș Neagu reproduce cu o vădită plăcere obiceiurile specifice de prin aceste părți ale Bărăganului, eroii săi fiind împlântați nu numai în realitatea socială, ci și în cea etnografică și folclorică. [...] Maniera pe care am discutat-o pune însă pe autori în fața unor reale dificultăți de creație. Căci, orice s-ar zice, când te oprești numai la situații excepționale, povestirile, pentru a putea fi crezute de cititori, trebuie să se caracterizeze printr-o puternică trăsătură de autenticitate. Or, sunt cazuri când Fănuș Neagu, fie din superficialitate, fie captivat de elementele spectaculoase, de suprafață, atentează la legile veridicității“. □ În același număr, S. Damian îi consacră un consistent articol lui Nicolae Velea: „Și noi, criticii, prea risipim adjectivele. Când trebuie să semnalăm un eveniment literar mai neobișnuit constatăm că între timp am epuizat aproape toată muniția. Sunt întrebat: de ce se acordă atâta importanță lui Nicolae Velea care a scos abia primul său volum de proză? Nu lipsește mult ca să fiu învinuit de recidivă în apologie sau de spirit de confrerie redacțională (Velea lucrează și el la «Gazeta literară»). Ei bine, trebuie s-o spun: consider că povestirile reunite sub titlul *Poarta* nu reprezintă un debut oarecare și critica are chiar datoria să depună zel în «lansarea» unui prozator înzestrat“. În continuare, comentariul este detaliat și comprehensiv, preponderent elogios, încheindu-se cu formula obligatorie în epocă: „Nicolae Velea este un talent al tinerei generații noi, crescută sub zodia realismului socialist“.

3 decembrie

- „Scânteia” publică un scurt articol comemorativ nesemnat, dedicat trecerii a **75 de ani de la nașterea lui Liviu Rebreanu**. În articol se consemnează mai întâi, semnificativ, din perspectiva unei relecturi recuperatoare marcate de ideologia epocii, meritele scriitorului care „a adus una dintre cele mai de seamă contribuții la dezvoltarea prozei realiste și îndeosebi a romanului în România”: „Profund cunoscător al vieții satului, Liviu Rebreanu a fixat în nuvele ca *Răfuiala*, *Nevasta*, *Fapt divers*, *Proștii* ș.a., dar mai ales în romanele *Ion* și *Răscoala*, aspecte tipice ale lumii țărănești în perioada pătrunderii relațiilor capitaliste în economia rurală, dezvăluind – cu anumite limite în ce

privește înțelegerea fenomenelor sociale – crunta exploatare a țărănimii muncitoare și consecințele acestei exploatare. În scrierile sale de inspirație urbană, Rebreanu a surprins îndeosebi aspecte din viața celor umiliți.” Celor două romane citate li se consacră câte un paragraf care poartă amprenta aceleiași mize recuperatoare: *Ion* apare ca o „adevărată monografie a satului românesc ardelean de pe la sfârșitul secolului trecut și începutul secolului nostru”, în care, „cu toate că temeurile sociale, concret-istorice ale dorinței de pământ a lui Ion nu sunt puse suficient în lumină, drama țăranului ce năzuiește aprig să se ridice deasupra sărăciei concentrează adânci semnificații în desfășurarea ei zguduitoare”. *Răscoala* oferă „o amplă și expresivă imagine realist-critică a vieții satului din Muntenia la începutul secolului. Marea răscoală din 1907, reprimarea ei bestială sunt fixate în tablouri în care se simte zvâcnind pulsația vieții.” Nu este uitat nici *Pădurea spânzuraților*, care, „alături de aspecte de viață ce demască războiul imperialist, dezvăluie drama de conștiință a unui intelectual burghez care, în momente decisive, neavând curajul de a adopta o atitudine fermă, recurge la compromisuri.” În finalul articolului, sunt amintite și „păcatele” ideologice ale scriitorului care „n-a reușit, din nefericire, să reziste presiunilor ideologice ale claselor exploatare și, în ultima parte a vieții, s-a asociat forțelor de extremă dreaptă ce aveau să ducă țara la dezastru, abandonând implicit realismul, ceea ce a determinat decesul său literar.” Cu toate acestea, „operele valoroase ale lui Liviu Rebreanu asigură scriitorului în istoria literaturii noastre u loc alături de cei mai mari prozatori.”

8 decembrie

● Articolul *Între procedee artistice originale și manierism* (cu subtitlul explicativ: *Stiluri și tendințe în proza tinerilor*), semnat de Al. Oprea, apare în „Gazeta literară” (nr. 50): „În articolul anterior cercetam rezultatele unei maniere literare ca atracție către împrejurări ieșite din comun, excepționale. Totodată menționam constituirea unui interesant și puternic detașament de prozatori tineri. De fapt, aceste căutări literare sunt un semn de vitalitate, o dovadă a vigoarei tinerelor talente, care, în fața bogăției de aspecte și sensuri a realității contemporane, se străduie să găsească expresia artistică cea mai adecvată, cea mai pregnantă.”. Autorul articolului se ocupă în special de creația recentă a scriitorilor Radu Cosașu și Ion Lăncrănjan, aprecierile fiind preponderent elogioase, însă ambilor li se aduc reproșuri: „Dar minunata conștiință socialistă căreia îi face, de atâtea ori, Cosașu elogiul în reportaje, nu se evidențiază și nu se creează în afara mișcării dialectice a realității contemporane. Iată de ce pot fi întâlnite cazuri când scriitorul ne surprinde prin lipsa de atitudine critică, realistă, față de tarele personajelor”, iar „Lăncrănjan poate astfel să zugrăvească — și fac precizarea, cu o mare forță poetică — toate avatarurile pe care le produce pe plan moral spiritul micii proprietăți

țărănești. Iar slăbiciunile, ei bine, acestea apar când nu se aplică în profunzime procedeul literar adoptat. Mă gândesc la unele capitole generale de meditație a eroului, când acest țăran este pus, de pildă, să facă incursiuni teoretice în istoria Ardealului, ori la o anumită stângăcie în redarea aspectelor obișnuite din viața satului“. □ În același număr al „Gazetei literare“, pe aceeași pagină (cu supratitlul generic: *Tineri scriitori*), Maria Banuș semnează un articol despre *Nichita Stănescu*. □ Savin Bratu semnează în articolul *Profilul ideologic și etic al tinerei generații*: „Noua generație s-a bucurat de alte condiții decât cealaltă. Intrată în arenă când revoluția culturală trecuse pe primul plan, o dată cu victoria politică a clasei muncitoare și cu trecerea la construirea bazei economice a socialismului, noua generație a putut să se consacre pe îndelete artei și studiului, a cunoscut un progres calitativ de care au avut parte mai puțin ceilalți, dinainte, la vârsta lor aflați pe baricade. Noua generație avea să-și verifice în primul rând prin creație puterea formației lor de utemiști. Cei mai buni dintre ei au trecut cu succes această verificare, ripostând energic la presiunea și influențele străine. Creația lor e actuală și militantă în esență, trecând de la exterior la interior, la dezvăluirea trăirilor lăuntrice cele mai intense ale tânărului constructor al socialismului. Despre universul acestei generații vorbește în mare măsură tematica ei, predominant militantă, angajată în aspectele majore ale actualității“.

9 decembrie

• Sergiu Fărcășan publică în „Scânteia” cronica volumului recent apărut al lui Ioan Grigorescu, *Obsesia* – „o carte extrem de actuală”, despre tragediile înfiorătoare petrecute în lagărele fasciste, „care apare în zilele când imperialismul american vor să înarmeze cu bomba atomică neonazismul german revanșard”. Ceea ce apreciază cronicarul, dincolo de evocarea absolut necesară și sancționarea prin scris a genocidului hitlerist, este arta prozatorului, a cărui „armă” „nu este atât documentarul cât literatura”: „Înfățișând indivizi, psihologii concrete, autorul procedează ca acel arhitect care, vrând să redea mai plastic proporțiile unui monument, desenează alături, pentru comparație, un om. Monumentul hidos prin care fascismul e reprezentat cel mai bine – abatorul – a fost desenat alături de oameni cu identitate precisă, oameni cu suflet, cu curaj, câțiva din cei 4.000.000.” În zugrăvirea „grozăviilor”, autorul adaugă „la forța imaginii literare pe aceea a documentului autentic”, ceea ce afectează, în unele cazuri – crede cronicarul – „fîrul epic, dar și unitatea literară”, „subminate de o îngrămădire încă nesintetizată.”

10 decembrie

• M. Pop semnalează și analizează, într-un scurt articol din „Scânteia”, noile apariții din colecția „Patria noastră” – amplul reportaj *Timpurile și anotimpurile Bucureștiului* de Horia Liman și volumul *Semnul din larg* de Traian

Coșovei, care „dezvăluie”, într-o serie de „reportaje inedite”, „preocupările multiple ale oamenilor muncii constructori ai socialismului”. □ În același număr apare o povestire de Nicolae Velea, *Ochelari cu împrumut*, în care, dincolo de istoria aparent ne semnificativă a ochelarilor de soare verzi, prin care protagonistul – unul dintre copiii încercați de foame în timpul secetei din 1946 – vede lumea în alte culori, se strecoară și ideea prieteniei cu U.R.S.S. (copiii nemâncați se vor îndestula după ce părinții vor fi primit „ajutoarele” din Rusia).

13 decembrie

- Acad. Zaharia Stancu publică în „Scânteia” un scurt articol dedicat Consfătuirii de la Moscova a reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești, intitulat *Glasul popoarelor*. Dovedind „unitatea de nezdruccinat” a acestor partide „pe întreg globul pământesc”, „dorința lor comună de a păși înainte, spre noi victorii, sub același steag invincibil al marxism-leninismului”, consfătuirea „a constituit”, în opinia academicianului, „un minunat prilej pentru o analiză profund științifică a condițiilor în care se defășoară viața lumii contemporane”. Ceea ce e și mai important, „prin glasul autorizat al reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești s-a făcut auzită vocea popoarelor”, întărind „încrederea oamenilor de pretutindeni în victoria luptei pentru pace, încrederea în viitor, încrederea în posibilitatea ca oamenii să-și găsească fericirea într-o lume nouă, fără arme, fără războaie”.

14 decembrie

- Geo Bogza publică în „Scânteia” un articol intitulat *Apelul la conștiința omenirii*, pe tema Consfătuirii de la Moscova a reprezentanților partidelor comuniste și muncitorești, în care exaltă marile realizări ale prezentului și, firește, imensa importanță, pentru viitorul omenirii, a documentului „Declarației”, din care citează în mod repetat, ritualic, începutul: „Noi, reprezentanții partidelor comuniste și muncitorești de pe cele cinci continente ale lumii...”

15 decembrie

- Articolul *Discuții despre limba literară* semnat de Iorgu Iordan, în „Luceafărul” (nr. 24), consemnează o serie de observații făcute la ședința Secției de literatură și artă a Academiei R.P.R. printre care cea făcută de Al. Philippide, în referatul său, cu privire la utilizarea, în publicistică, a unor cuvinte *radicale*, tendința de „a nu scrie ca toată lumea” și de a impresiona prin folosirea unor termeni de proveniență apuseană, de obicei împrumutați din franceză, fapt nu numai inutil, dar și primejdios „căci izvorăște dintr-o necesitate pur subiectivă, cu totul străină de adevăratele interese ale culturii noastre socialiste”, constituind totodată „o sfidare la adresa marii majorități a cititorilor revistelor de cultură generală.” □ Dan Grigorescu compune, în

„Luceafărul”, „profilul literar” al lui Ștefan Bănuțescu pornind de la volumul său de debut, compus din reportaje publicate pe parcursul a trei ani, în diverse gazete.

• Paul Georgescu dedică textul cronicii literare publicate în numărul 51 al „Gazetei literare” volumului de povestiri *Poarta*, de Nicolae Velea, recent apărut la E.S.P.L.A.: „Velea urmărește ecoul amplificat în conștiințe sensibile, al unor fapte semnificative. Faptul e punctul de plecare, sursa de vibrație în fascicul. Nu orice proză analitică are această structură. Evident că, la un asemenea tip de proză, faptele trebuie să fie deosebit de semnificative, să conțină semnificații grave, altfel există riscul unui decalaj care să îndepărteze de la realism. Nu-i vom face lui Nicolae Velea urarea naivă a prefațatorului — să se șlefuiască! —, fiindcă Velea e, literar vorbind, un rafinat și în universul schițat aici el se mișcă net, cu precizie. Dacă e să-i urăm ceva lui Velea e să se ridice la problemele majore ale vremii noastre, devenind astfel un mare prozator contemporan, adică un prozator al actualității”. □ Titus Popovici semnează în acest număr un amplu articol despre romanul *Scrinul negru* (cu referiri și la *Bietul Ioanide*), intitulat **Individul de geniu și revoluția**: „Numele unui mare scriitor pe coperta unei cărți influențează implicit asupra destinului ei: salamalecurile gen Babighian («Minune!») devin penibile, iar indiferența amabilă sau morocănoasă e, într-un sens, nocivă: cartea unui mare scriitor și a unei mari personalități cum este acad. G. Călinescu este în mod obiectiv menită să suscite unul din schimburile de opinii de care literatura noastră are atâta nevoie. Destinul unei opere de seamă este să oblige la abandonarea nefericitei rețete farmaceutice de constatare a «calităților» și «lipsurilor» și să pretindă discuția în spirit științific, în adâncime, în perspectiva generală a arhitectonicii prozei românești în dezvoltare. Pentru că în cele ce vor urma nu voi avea ocazia să mă refer la alte aspecte ale romanului, țin să remarc aici admirabilele capitole în care se prezintă cu un ochi în aparență obiectiv, ororile războiului, absurdul enorm al morții lui Hergot; bestialitatea zâmbitor trivială a unui colonel Remus Gavrilcea; demența sălbatică a hitlerismului. [...] Demascarea păturii suprapuse, a «aristocrației», este făcută cu o mână de maestru. [...] Nu este paradoxal a spune că chiar dramele acestor indivizi umani sunt grotești, deoarece ele se înscriu în aceeași parabolă a inutilității și nu se pot rezolva decât la groapa de gunoi a istoriei. [...] Așa cum foarte judicios observa regretatul N. Popescu-Doreanu: «Tabloul social lasă impresia falsă că burghezia capitalistă nu ar amenința cu nimic regimul nou, nici din punct de vedere material, nici spiritual, primejdia mare venind de la epavele aristocrației și de la Suflețel». [...] În orice caz, însă, definirea lui Ioanide se face în raport cu această clasă și cu niște intelectuali sterili sau cameleonici (ale căror portrete sunt excelente). În primul roman, Ioanide e ancorat în ataraxie — în ideea autonomiei fenomenului de creație, iar ca atitudine individuală într-un olimpian dispreț, față de «dobitoci», lozinca sa părând să

fie «épater l'artiste». În *Scrinul negru* îl găsim schimbat. [...] Procesul acesta de transformare este cel mai important din roman. [...] Fără nici o deosebire de clasă, de concepții filozofice și politice, toate personajele cărții sunt convinse că Ioanide este un geniu: Gaittany, Dragavei, Leu, Madam Farfara, posturile de radio occidentale (care nu-i contestă valoarea, îl amenință doar pentru că «s-a dar cu comuniștii»), Hangerliaoica, Mini, Babighian. [...] Lucrurile se schimbă întrucâtva atunci când și critica literară preia această idee (a unor personaje literare) și, evidențiind faptul că Ioanide nu mai e același din primul roman, evită analizarea mai adâncă a procesului său de transformare (și implicit a răspunsului dacă realizarea acestui proces e pe măsura intențiilor), cu argumentul, destul de ciudat, că: «Ioanide, fiind genial, e un om excepțional» (Eugen Luca în «Gazeta literară», Dumitru Micu și alții) și că geniuul își are propriile lui legi. [...] Admițând că formularea «geniuul își are propriile lui legi» are valoare absolută, în timp și în spațiu, suntem obligați să admitem că și Salvador Dali e scuzabil, deoarece de foarte mulți ani elucubrațiile sale sunt considerate expresia unei genialități contemporane. Exemplele s-ar putea înmulți, dacă n-ar fi inutil. Cercetarea operei și vieții unor indivizi de geniu de la Bach la Goethe sau Shakespeare și Tolstoi dovedește, în mod simplu, absurditatea absolutizării sus-amintitei formule (care, în cazul personajului Ioanide, a dispensat critica noastră de analiză). E o tristă banalitate să spunem că «legile» geniului individual nu există aprioric, nu sunt imuabile și nu scuză contradicțiile omului de geniu. Cu atât mai mult în cazul unui personaj literar, decretat geniu de alte personaje literare. [...] Contradicțiile, uneori tragice, ale omului de geniu, nasc din contradicțiile epocii și societății din care face parte (Tolstoi) și se reflectă în creația lui, în imaginea pe care opera lui o reflectă despre lume. Ele pot duce la un impas, sau la soluții false, dăunătoare, atâta timp cât proletariatul n-a preluat puterea. Viața reală, în condițiile societății bazate pe exploatare, jignește la fiecare pas idealul moral al creatorului adevărat: caracterul demascator al operei sale e rezultatul unui proces, de cele mai multe ori dureros, al unei căutări înfrigate: miturile mincinoase ale unei lumi nedrepte sunt despuiate unul după altul, în căutarea unei soluții, în căutarea adevărului. Această unitate fertilă între cunoaștere și realizare, între visul creatorului și obiectivarea lui, e posibilă numai în cadrul societății socialiste, care asigură adevărata libertate a creației. Pentru un intelectual de formație idealistă, ca Ioanide, și chiar pentru alții, acest proces e plin de alte contradicții, dar care se rezolvă calitativ astfel. Există acest proces în Ioanide, ne sunt arătate etapele lui, înfrângerile și victoriile lui (cu atât mai exemplare cu cât e vorba de un ins superior, care n-a văzut niciodată în creație o activitate sterilă, ca Hagienuș de pildă) care sunt bazele de plecare, ce a declanșat acest proces și, încă o dată, care sunt contradicțiile lui? Critica a remarcat doar (unii cu justificată intransigență, alții mai indulgent) că ceea ce obișnuim să numim «rămășițele» unei morale vechi

se manifestă numai pe planul erotic. Personal îndrăznesc să spun că aceste «incartade» și paradoxurile amuzante cu care sunt învăluite pot fi privite, în fond, cu indulgență, atâta timp cât nu fac rău nimănui.[...] Faptul că lucrurile se întâmplă așa ține în mod evident de viziunea filozofică a autorului, care ne prezintă o doamnă Ioanide înțelegătoare până la limita care supără delicatețea cititorului (permițându-mi o butadă aș spune că fiecare bărbat, citind *Scrinul negru*, trebuie să fie încercat de regretul de a nu fi un geniu și de-a avea dreptul unor delicii multiple). Faptul că activitatea erotică a lui Ioanide nu provoacă soției sale măcar o reacție de durere (e în fond o femeie foarte, foarte singură) ține de concepția autorului despre lume, de filozofie. «Aventurile» capătă o asemenea întindere în roman deoarece adevăratul proces de transformare (acela care e cerut de logica intimă a unei cărți în care Ioanide e eroul principal!) apare doar foarte palid, câteodată ca lumina bănuită a unui soare ascuns. Despre aceasta vrem să vorbim în alt articol“. □ Eugen Simion publică articolul *Stiluri și tendințe în poezia tinerilor*: „Generația tânără intră în literatură pe sub curcubeul poetic al lui Nicolae Labiș — hărăzit să rămână, printr-o nedreaptă hotărâre a destinului, cel mai tânăr și neîmplinit dintre marii lirici români. [...] În mai multe articole (portrete critice) au fost formulate opinii în genere judicioase despre creația unor poeți ca Cezar Baltag, Nichita Stănescu, Ion Gheorghe, Florența Albu, Nicolae Stoian, Ilie Constantin, Miron Scorobete, Mihai Negulescu, Anghel Dumbrăveanu etc. De bună seamă, poeziile citați mai sus nu formează decât o mică parte din numărul mare de tineri care au îmbogățit în ultimii ani rândurile poeziei combatante“.

22 decembrie

● „Gazeta literară“ (nr. 52) publică (în traducerea semnată de Tașcu Gheorghiu) o „scrisoare“ a lui Robert Rojdestvenski către Françoise Sagan (de fapt un poem precedat de un preambul exprimând simpatie și elogi moderate, vizând creația romanescă, și o elogiare entuziastă pentru luarea de poziție în favoarea lui *Djamila* Boupacha, militantă a Frontului Național de Eliberare algerian, întemnițată de autoritățile franceze). □ În același număr apare o relatare cu rezumatul discuțiilor de la „Ședința de lucru a Comisiei de literatură pentru copii și tineret a Uniunii Scriitorilor“: „Ion Hobana a prezentat apoi referatul său intitulat *Despre «O iubire în anul 41 042» și unele probleme ale fantasticului științific românesc*. Subliniind meritele romanului, care prezintă un tablou aproape exhaustiv al societății umane ajunse pe o înaltă treaptă de dezvoltare, referentul a elogiât imaginația fecundă a autorului, siguranța și îndrăzneala cu care «anticipează». De altfel, o bună parte a referatului a fost închinată dezbaterii raportului dintre știință și fantezie — mai precis, problemei «limitelor» fantasticului-științific. Întemeindu-se și pe unele exemple clasice (lucrări de Jules Verne, H. G. Wells etc.), Ion Hobana a susținut că scriitorii au dreptul de a folosi și ipoteze care par irealizabile, imposibile, în

actualul stadiu de dezvoltare a științei. Aceasta pentru că «funcția specifică a fantasticului științific nu este aceea de a oferi inginerilor ecuațiile și schemele aparatelor viitorului, ci a vehicula idei...». Totodată referentul a combătut iraționalismul și misticismul proprii unor lucrări apărute în Occident. [...] În încheiere [după prezentarea referatului lui I. Hobana avuseseră loc discuții, la care au participat Adrian Rogoz, Lucia Olteanu, Alexandru Sen, Viniciu Gafița și Sergiu Fărcășan — n.n.], Vladimir Colin a apreciat ședința ca o contribuție pozitivă la dezvoltarea literaturii noastre fantastic-științifică. El a subliniat necesitatea de a se continua discuția în presă, pentru elucidarea tuturor problemelor și pentru atragerea a noi forțe scriitoricești”. □ O notă din acest număr anunță: „Vineri, 23 decembrie a.c., orele 18,30, va avea loc la Casa Scriitorilor din Calea Victoriei nr. 115, o seară de lectură din poezia tinerilor scriitori. Va vorbi criticul Ov. S. Crohmălniceanu. Vor citi din versurile lor: Florența Albu, Ion Brad, Cezar Baltag, Aurora Cornu, Ilie Constantin, Hervay Ghizella, Ion Horea, Florin Mugur, Rusalin Mureșanu, Mihai Negulescu, Niculae Stoian, Nichita Stănescu, Aurel Storin și Gh. Tomozei “. □ De fapt, numărul 52 al „Gazetei literare“ este, după cum se precizează într-un cartuș din pagina 1, un „număr închinat scriitorilor tineri“ □ În prima pagină, articolul lui Silvian Iosifescu, *Cea mai tânără generație*, explică demersul redacțional: „În mai multe numere din «Gazeta literară» s-au publicat articole de sinteză despre poezii și prozatorii tineri. Cele ce urmează se referă la criticii tineri care s-au afirmat în ultimi doi-trei ani. Nu e vorba de a descoperi celei mai proaspete promoții un profil cu trăsături marcate. Acum un sfert de veac împărțirea pe generații a părut multora o cheie universală. S-au scris și istorii literare astfel periodizate. Dar jocul de-a generațiile a tins să devină diversiune, să simuleze contradicții neîmpăcate între scriitorii de douăzeci și cei de treizeci de ani. [...] Caracteristic și prețios în activitatea acestor critici tineri e interesul pentru literatura contemporană în general, pentru cea a colegilor lor de generație în special. Crescuți odată cu literatura nouă, se întorc cât mai des spre ea. [...] Foarte utilă se arată activitatea conjugată de critică la zi și de cercetare istorico-literară. [...] În ultimi ani, V. Râpeanu a publicat o monografie, E. Simion, G. Achiței studii și articole de istorie literară. Ar fi potrivit ca criticii tineri să participe mai des la munca foarte migăloasă de îngrijire a edițiilor“. □ Pe celelalte pagini ale numărului respectiv al „Gazetei literare“ se găsesc diferite texte vizând diferiți tineri scriitori: sub genericul „Cărți“ sunt recenzate detaliat volumele *Cununa de aur*, de Cezar Baltag (recenzie semnată de Adriana Iliescu), *Drum în câmpie*, de Ștefan Bănuțescu (semnează G. Dimisianu, care afirmă, între altele: „Reflectând aspecte cotidiene ale vieții socialiste, reportajele lui Ștefan Bănuțescu au capacitatea să ofere o perspectivă largă, generalizatoare asupra actualității. Ele afirmă totodată un scriitor cu bogate disponibilități artistice pe care le așteptăm fructificate și în viitoarele cărți“), *Căile pământului*, de Ion Gheorghe (semnează Liviu Călin).

□ „Cronica literară“, semnată de Paul Georgescu, vizează volumul lui Gheorghe Tomozei *Steaua polară*: „Gheorghe Tomozei se afirmă ca o natură înzestrată, bun meșteșugar, aperceptiv la domenii variate ale realității, dar excelând deocamdată în pasteluri sau în evocări calme și clare. L-am dori exprimând și mai mult conștiința în înaintată a vremii noastre, l-am vrea pătrunzând mai adânc (începutul e bun!) în problemele majore ale epocii noastre. Reținem că Tomozei e un tânăr poet în plină afirmare.“ □ Pe altă pagină, câțiva tineri scriitori au parte de prezentări elogioase (însoțite, fiecare, de fotografia celui vizat): despre *Titus Popovici* scrie Georgeta Horodincă, despre *Nicolae Stoian* — Miron Dragu, despre *Leonida Neamțu* — Matei Călinescu, despre *Tiberiu Utan* — S. Damian, despre *Alecu Ivan Ghilia* — Al. Oprea. Mihai Novicov semnează articolul *Neastâmpărul și luciditatea*, iar Eugen Simion — articolul *Patosul liricii* (cu subtitlul explicativ: „stiluri și tendințe în poezia tinerilor“). Pe aceeași temă apare un scurt cursiv (*Scrisul tinerilor*) semnat de Nina Cassian și articolul *Răspunderi mari*, semnat de Mihai Beniuc. □ Pe prima pagină are vistei apare poezia lui Nichita Stănescu *Cântec despre Vasile Roaită*: „Umbra lui bărbătească bătând înclinată/ în largile piețe se-arată,/ ca o privire zvârlită-nainte/ prin văzduhul amintirilor, fierbinte./ Semn călător printre ere,/ de tinerețe și de putere“.

25 decembrie

- „Scânteia” publică o schiță de Petre Sălcudeanu, *Flori de mușcată*, din volumul *Iubește ziua de mâine*, apărut la Editura Tineretului. Este o istorie despre lumea nouă și despre bucuriile simple ale oamenilor de la țară asupriți în trecut – cea a unei țărănci collectiviste care își așteaptă în gară, cu emoție și „sfioșenie”, feciorul plecat la școală la Moscova în urmă cu un an. □ Pe aceeași pagină apar două poezii dedicate, în egală măsură, fericirii oamenilor noi – constructorii ai socialismului: *Responsabilul cu fericirea* de Ion Brad și *Constructorii* de Gh. Tomozei.

- Articolul *Tânăra generație de scriitori*, semnat de I. D. Bălan și Valeriu Rîpeanu în „Scânteia tineretului”, evidențiază o serie de lucrări cu „o tematică valoroasă, unele închinată luptei partidului în anii grei, altele transformărilor revoluționare de după eliberare- majoritatea vorbind despre anii noștri de construire a socialismului”: *Setea* de Titus Popovici, *Cordovanii* de Ion Lăncrănjan, *Cuscii* de Alecu Ivan Ghilia, *Întâlnirea* de C. Chiriță, *Bariera* de Teodor Maziliu, *Vârsta de aur* de Corneliu Leu, *În plină zi* de Vasile Rebreanu, *Somnul de la amiază* de Fănuș Neagu, *Ora șase* de Nicolae Țic, *Poarta* de Nicolae Velea, *Zilele săptămânii* de D. R. Popescu. Articolul amintește și de poezii care au publicat frecvent în paginile ziarelor și revistelor: Al. Andrițoiu, Tiberiu Utan, Ion Brad, Ioan Horea, Ștefan Iureș, Aurel Rău sau Gheorghe Tomozei, Rusalin Mureșanu, Ion Gheorghe, Nichita Stănescu, Ilie Constantin, Cezar Baltag. Din rândul criticilor sunt remarcați: Dumitru Micu,

Al. Oprea, Mircea Zaciu, S. Damian, Lucia Oltean, Gh. Achiței, Dan Grigorescu. Theodor Vârgolici, Matei Călinescu, Eugen Simion, Miron Dragu etc.

26-27 decembrie

● Are loc, la București, în aula Bibliotecii Centrale Universitare, A III-a Consfătuire a Scriitorilor Tineri. Una dintre principalele sale mize, expuse de mulți vorbitori în cuvântul lor, o constituie racordarea literaturii cu cerințele ideologice exprimate la cel de-al treilea Congres al P.M.R. Aurel Mihale, secretar al Uniunii Scriitorilor din R. P. R., susține un referat în care analizează o serie de elemente ale creației scriitorilor tineri (cuvântarea sa va fi reprodusă, printre altele, în nr. 1, 1 ianuarie 1961 al *Gazetei literare și*, în nr. 1, 1 ianuarie 1961, al *Luceafărului: Raport prezentat de tovarășul Aurel Mihale, secretar al Uniunii Scriitorilor din RPR, la cea de-a III-a Consfătuire pe țară a scriitorilor tineri, (26-27 decembrie 1960)*). Astfel, la punctul I, vorbitorul se referă la „Proza și problemele actualității”. Dintre romane, sunt amintite cele ale lui Titus Popovici, *Setea*, Alecu Ivan Ghilia, *Cuscii*, Teodor Mazilu, *Bariera*, Nicolae Țic, *Ora 6*; la proză scurtă, sunt menționați Dumitru Radu Popescu, Nicolae Velea, Fănuș Neagu, dar și Nicuță Tănase sau Corneliu Leu. Secretarul Uniunii Scriitorilor se arată oarecum nemulțumit de operele acestora, considerând că, deși „oglesc probleme și aspecte variate ale actualității, totuși ele exprimă încă insuficient marea bogăție și complexitate a vieții de fiecare zi a constructorilor socialismului”. Cu atât mai mult cu cât realitatea ar face eforturi de autodepășire, stipulate și la Congresul al III-lea al P.M.R. Scriitorilor tineri li se reamintește: „orice încercare de a găsi poezie și inedit în afara problematicii sociale a realității, în afara luptei poporului pentru construirea socialismului, rămân sterile”. □ La punctul al doilea se analizează „Poezia și mesajul revoluționar”. Se fac referiri la Alexandru Andrițoiu, Ion Brad, Aurel Rău, Ștefan Iureș, Tiberiu Utan, dar și la cinci tineri poeți: Ilie Constantin, Cezar Baltag, Nichita Stănescu, Leonida Neamțu, Florin Mihai Petrescu, care au debutat în colecția „Luceafărul” de la ESPLA. În special lui Nichita Stănescu, Ilie Constantin, Cezar Baltag li se impută „diferitele manifestări de apolitism, evazionism și intimism bolnăvicios”, astfel că scrierile acestora „nu reușesc încă întotdeauna să surprindă esențialul din viață”. □ La punctul 3 este analizată dramaturgia, iar, la 4, critica literară. La ultima categorie, sunt menționate numele lui Dumitru Micu, Alexandru Oprea, S. Damian, Ion Dodu Bălan etc, dar și al tinerilor critici Eugen Simion, Leonard Gavrilu și Al. Căprariu. Aceștia din urmă li se impută, printre altele, „înclinația către un stil alambicat, plin de termeni inadecvați”. Sunt apreciate însă articolele lui Matei Călinescu despre tinerii poeți, sau cele ale lui Gabriel Dimisianu despre reportaj. La punctul 5 se discută despre „rolul educativ al literaturii pentru copii”, la punctul 6 e vorba despre „reviste,

edituri, Uniunea noastră de creație”, iar la punctul 7 se cer „Fermitate ideologică, cunoaștere a vieții, măiestrie artistică”. □ Discuțiile de la Consfătuire vor fi publicate ulterior în diferite publicații literare (*Gazeta literară*, nr. 2 și 3, din 5, respectiv 12 ianuarie; *Luceafărul*, nr. 2, 15 ianuarie). □ La Consfătuire participă: Eugen Barbu, Ion Brad, Nicolae Stoian, Irimie Străuț, Enache Marin, „muncitor la uzinele «23 august»”, Ion Băieșu, Haralamb Zincă, Emanoil Petruț, Eugen Simion, Cornel Omescu, Nicolae Țic, Al. I. Ghilia, Kantor Lajos, Octav Pancu-Iași, Atilla Socaciu, Dan Deșliu, Demostene Botez, Tita Chiper, I. D. Bălan, Mircea Radu Iacoban, Titus Popovici, S. Damian, Al. Oprea, Toma G. Maiorescu, Constantin Chiriță, Radu Cârnelci, Ion Grecea, Ion Crânguleanu, Viniciu Gafița, Kibedi Floriana, I. Fedico, C. Potângă, Gheorghe Tomozei, Mircea Șerbănescu, Marin Porumbescu, Osman Nicolae, Leonard Gavrilu, Manole Auneanu, Neagu Udroi, Damian Ureche, Dumitru Solomon, Miron Dragu. Discuțiile sunt, în general, mai degrabă convenționale. □ Eugen Barbu rememorează unele dintre emoțiile sale de debutant: „Cel ce vă spune aceste cuvinte a cunoscut și el așteptarea înfrigurată, speranța și chinul confirmării. Poarta cea mare și grea de aramă se deschide greu și cere puteri destule. E nevoie de ani de zile de ciocănit vorbele, de renunțări și de curaj. Nu e un secret când vă spun că de aproape doi ani lucrez la noua ediție a *Șoselei Nordului*. Obiecțiile aduse de critică m-au îndemnat să reiau o carte socotită încheiată. N-a fost o ocupație lesnicioasă. Dar numai perseverența aduce bucurii”. Unele afirmații ale prozatorului sunt hilare, însă: „Eu văd în scriitor un istoric, un economist, un filosof, un om foarte instruit și curios. Nu cred că se poate face poezie adevărată fără să fi citit multă astronomie, fără a ști botanica și geologia”. Cum sunt și cele ale lui Ion Băieșu: „Desăvârșim socialismul, nu peste mulți ani se vor ivi zorii de aur ai comunismului”. Acest din urmă scriitor face și o propunere: și-ar dori ca fiecare scriitor să aparțină de câte o întreprindere, în scopul de a i se facilita documentarea. □ În cuvântarea sa, Eugen Simion se referă la tânăra generație de poeți, reprezentată deocamdată de Nichita Stănescu, Cezar Baltag, Florența Albu, Miron Scorobete, în ale căror versuri s-ar putea depista și o oarecare „obscuritate” sau „ermetism ostentativ”; criticul se detașează, în același timp, și de „tendința opusă”, a prozaismului și a versurilor plate. Cât despre profilul intelectual al criticului, acesta, în opinia criticului, ar trebui dublat de istoricul literar, care are „perspectiva evoluției literaturii”. □ Dan Deșliu începe să își precizeze rolul de contestatar al poeziei tinerilor: „S-au infiltrat unele tendințe străine, unele confuzii estetice, teorii apolitice, o linie incompatibilă cu principiile de bază ale realismului socialist. Asemenea tendințe și-au găsit expresia îndeosebi în activitatea unor poeți de la revista *Steaua*, în frunte cu A. E. Baconsky, făcând prozeliți și pe la *Gazeta literară* și pe la alte publicații. Au apărut concomitent așa-zise încercări de «teoretizare» a năzbâtiilor moderniste, a «adevărului integral». Unii critici și poeți tineri s-au lăsat ispitiți (cam lesne!) de aceste

pseudo-inovații, neglijând conținutul de dragul unor pretinse inovații formale”. Deșliu face referire la articolul lui Petroveanu despre Nicolae Velea („Gazeta literară”, nr. 33, din 11 august 1960), la cel al lui Paul Georgescu despre Cezar Baltag („Gazeta literară”, nr. 33, din 11 august 1960), care ar fi „bombastic, conceput în termeni neguroși, făcând mai degrabă un deserviciu poetului în chestiune”. □ S. Damian, care se delimitează de intervenția lui Deșliu, îi enumeră, printre altele, pe tinerii nou veniți în redacția „Gazetei literare”: Nichita Stănescu, Cezar Baltag, Nicolae Velea, Ștefan Bănulescu, Matei Călinescu și G. Dimisianu. □ Concluziile Consfătuirii sunt expuse de Mihai Beniuc (*A III-a consfătuire pe țară a scriitorilor tineri. Concluziile expuse de tovarășul Mihai Beniuc, prim-secretar al Uniunii Scriitorilor din R.P.R.*, în „Gazeta literară”, nr. 3, 12 ianuarie). Iată recomandarea poetului: „noi trebuie să lansăm ceva asemănător cu rachetele, anume niște lucrări literare care să se înscrie pe orbita conștiinței omenirii sau cel puțin pe orbita conștiinței poporului nostru”.

29 decembrie

● Radu Enescu scrie, în „Tribuna” (nr. 52), o cronică a culegerii de reportaje *Drum în câmpie* de Ștefan Bănulescu în care sunt surprinse aspecte din viața tumultoasă, „mereu ascendentă a patriei noastre.” Este apreciată atitudinea superioară a omului față de muncă, în noile condiții create de socialism, atașamentul său față de semenii, „procesul de identificare a individului cu interesele și aspirațiile colectivității.” Din acest motiv majoritatea reportajelor sunt construite antitetic, „pe contrastul dintre situația sumbră din trecut și prezentul luminos și plin de perspective.” Concluzia: „complex, matur, cu o înaltă conștiință artistică, folosind o gamă largă de mijloace de exprimare, Ștefan Bănulescu se dovedește un reporter cu mari perspective, *Drum în câmpie* reprezentând un debut mai mult decât promițător.” □ Articolul despre *Tinerețea poeziei*, semnat de Ion Oarcășu, subliniază îndrăzneala noii generații de poeți, incluzând aici pe Nichita Stănescu, Ilie Constantin, Cezar Baltag, de „a privi lumea cu un ochi sigur, fiindcă s-a format la școala marilor idealuri sociale și politice ale prezentului, deci la școala unor certitudini”, de a-și afirma personalitatea „în albia largă a socialismului, respingând formulele poetice vetuste ca și incantația searbădă, tentațiile sumbre ale modernismului.”

30 decembrie

● Geo Bogza publică în „Scânteia”, cu prilejul aniversării „Zilei Republicii”, *Nemaivăzutele mirese*, un text care glorifică frumusețile noii României (de după decembrie 1947) – construcțiile patriei ipostaziate în imaginea alegorică a unor mirese.

31 decembrie

• „Scânteia” publică o *Tabletă de Anul Nou* semnată de Tudor Arghezi, plasată lângă imaginea unui brad împodobit cu fabrici și uzine, blocuri, școli noi, rafinării și tractoare și având, firește, în vârf, o steluță cu cinci colțuri. Textul maestrului – o meditație asupra Timpului, Vieții și Istoriei, care își află punctul de plecare în versurile vizionare din *La steaua* a lui Eminescu (prima strofă) – urmează tipicul binecunoscut, al descrierii în termeni antitetici a lumii noi și a trecutului. În trecut, poetul vede războaie, „sânge, cimitire și lacrimi”, „numai morminte”, „numai oseminte”. Prezentul este, dimpotrivă, timpul „făgăduinței” și al „certitudinilor”: „Anul cel nou va fi mai bun, mai generos, mai darnic. Nu te îndoi, omule, cititorule. El să-ți aducă speranța și pacea pentru care ești dator să lupți cu îndârjire cum te-ai luptat, nefericitule, în războaie. Aibi încredere, omule, în proorocirile Păcii. Tot tu vei face și pacea, pe care neomul mereu ți-a dărâmat-o. E datoria ta.” Meditația-invocație se sfârșește cu speranța în viitorul luminos, proiectată simbolic în imaginea vechii sorcove – „snop de flori din hârtie moartă” – care, în prezent, „înmugurește cu adevărat, dând boboci, care se vor desface în anul ce vine, pentru bucuria omului, pentru bucuria dumitale, iubite cititor, și a căminului dumitale”.

[DECEMBRIE]

• Ultimul număr din an al „Vieții românești” nu are un sumar prea consistent. O aniversare („13 ani de la proclamarea Republicii Populare Române”), onorată de versurile lui Al. Andrițoiu (*Din mersul timpurilor*) și Victor Kernbach (*Sărbătoare*) și o comemorare („50 de ani de la moartea lui Tolstoi”) ilustrată doar de Ion Janosi (cu prima parte a articolului „Război și pace” – prototipul romanului epopee”) sunt evenimentele care determină materialele ocazionale ale acestei ediții. □ Un articol de la rubrica „Teorie și critică” abordează Critica tinerilor și teoria estetică, sub smenătura Verei Călin care remarcă faptul pozitiv că tinerii critici afirmați în revistele literare ale momentului (unii chiar cu volum) 1vădesc interesul pentru problematica estetică”, înglobând „problemele fundamentale, marile principii ale gândirii estetice marxiste” și încercând să transforme observațiile particulare rezultate din analiza operei în considerații teoretice, de ordin general, cum ar fi cele referitoare la chestiunea „tipicului”. Între tinerii critici citați de Vera Călin pentru aceste preocupări se află George Munteanu, Ioan Oarcășu, S. Damian, Dumitru Micu, Ion Lungu, Al. Oprea etc. Deficitari la acest capitol și, în plus, manifestând uneori un pozitivism excesiv sau platitudine în comentariu ar fi I. D. Bălan, Al Căprariu, chiar și S. Damian și alții. □ La aceeași rubrică apare articolul „Scrinul negru” și opera epică a lui G. Călinescu, semnat de Horia Bratu care sesizează multitudinea atitudinilor critice manifestate de acest roman, le inventariază, le clasifică și le justifică: „Operă complexă, de o inegalitate flagrantă, cu defecte considerabile, pe măsura calităților ei, este

firesc ca analiza Scrinului negru să fi fost abordată din mai multe puncte de vedere, dezvăluindu-se sensuri diverse la care autorul probabil că nici nu s-a gândit”. După această operațiune, Horia Bratu își desfășoară propria analiză, marcată de perspectiva pur sociologică asupra romanului, așa cum o arată titlurile capitolelor din care se alcătuieste studiul său: *Clasele sociale, Clasa muncitoare, Filistinismul burghez*. Cu toate acestea ia în discuție și *Dominanta fundamentală stilistică, Ironia romantică* etc.

● În numărul 12 al revistei „Iașul literar”, în cadrul rubricii „Carnet sovietic”, este publicată, sub titlul *Unele probleme de literatură comparată* și sub dubla semnătură a lui I. P. Zaiuncikowsky (Universitatea Lomonosov) și A. Stratulat, o amplă relatare comentată a dezbaterii pe teme de literatură comparată care fusese organizată cu puțină vreme în urmă la Moscova (titlul ei oficial fusese: „Dezbaterea în legătură cu corelațiile și interacțiunile dintre literaturile naționale”, în concordanță cu noua denumire a disciplinei comparatismului pe care o preconizau în perioada respectivă forurile sovietice de specialitate), „sub auspiciile Institutului de literatură universală «M. Gorki» și Academiei de Științe a U. R. S. S.”, cu participarea a numeroși specialiști din cadrul institutelor de cercetare ori a catedrelor universitare sovietice. Sunt relatate concluziile esențiale ale amintitei dezbateri, cu unele observații: „Dezvăluind laturile slabe ale comparativismului burghez în literatură și spre a sublinia caracterul științific și orientarea nouă în știința literară sovietică, la consfătuire s-a acceptat denumirea de «corelații și interacțiuni între literaturi». Pentru știința literaturii românească, termenul propus ni se pare însă greoi și imprecis. Nu socotim necesară renunțarea la denumirea existentă de «literatură comparată», fiindcă termenul de «comparativism» poate sluji satisfăcător spre a denumi orientările existente în știința literară burgheză. Pe lângă acestea, am voi să observăm că formula «corelații și interacțiuni între literaturi» nu denumește întreg obiectul de cercetare al domeniului științific de care ne ocupăm, doar două din legile fundamentale ale procesului literar mondial. Așa, deci, vom folosi termenul de «literatură comparată», dându-i aceeași valoare pe care o are termenul acceptat la consfătuirea de la Moscova. [...] În stadiul actual, comparativismul burghez, spre deosebire de perioadele anterioare, reprezintă un proces complex, sinuos și alambicat, cu adânci implicații politico-ideologice imperialiste. Comparatiștii sunt constituiți în *Societatea internațională a literaților comparatiști*, cu filiale naționale în diferite țări și cu organe de presă proprii, ei își formează cadre proprii și organizează congrese internaționale, ultimele — cel din 1955 de la Veneția (unde a fost fondată *Societatea internațională a literaților comparatiști*) și cel din 1958 din S. U. A.[...] În ultimele două decenii ale secolului trecut, comparativismul se dezvoltă în ritm viu. În curând comparativismul cade tot mai mult sub influența ideologiei și concepțiilor politice ale burgheziei, a cărei orânduire evolua spre imperialism. La sfârșitul secolului al XIX-lea sub influența

pozitivismului, apoi la începutul secolului al XX-lea sub influența altor filozofii idealiste — neohegelianismul, — comparativismul neagă tot mai mult esența raporturilor și acțiunilor reciproce dintre literaturi, păstrându-se pe pozițiile imposibilității înțelegerii reciproce dintre națiuni sau grupuri de națiuni. [...] Cercetarea fenomenelor literare poate duce la rezultate valoroase numai dacă în concepția cercetătorului acestea rămân strâns legate de realitate, de diferitele aspecte ale vieții sociale. Fără explicarea condițiilor sociale și concret-istorice în care s-au produs fenomenele literare similare ori ramificațiile naționale ale unui anumit fenomen, cercetarea literară comparată nu poate dezvălui adevărul cu privire la faptele luate în discuție. [...] Stabilind astfel obiectul literaturii comparate, constatăm că și metodologia se deosebește, aducând elemente noi sau precizând conținutul celor existente. Cercetătorul este chemat să studieze fenomene complexe dar unitare. Aceasta duce la înlăturarea ruperii artificiale la care a ajuns comparativismul între «literatura comparată» (adică paralele, influențe) și literatura universală, considerate ca două domenii strict deosebite. Soluțiile cosmopolite (de a desființa particularitățile naționale) la care au recurs comparatiștii nu pot duce la rezultate științifice. Nu anihilarea specificului național și contopirea tuturor literaturilor într-un singur șuvoi literar cosmopolit, ci studiul adânc și multilateral al diversității fenomenelor literare produse în condiții concrete de loc și timp, aceasta poate duce la adevăr“.

1960
ANEXE

Zaharia Stancu, *Cu privire la situația literaturii noastre pe anul 1959 și perspectivele ei de dezvoltare*, raport prezentat la plenara lărgită a Comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor din Republica Populară Română, publicat în „Gazeta literară“ (nr. 15), 7 aprilie 1960 (fragmente)

Tovarăși, Plenara lărgită a Comitetului de Conducere a Uniunii Scriitorilor are loc anul acesta în condițiuni cu totul deosebite. Ne-am adunat să dezbatem pe larg, și cu cât mai mult folos, posibil, problemele noastre de creație, într-un moment în care activitatea lagărului păcii, în frunte cu Uniunea Sovietică, pentru preîntâmpinarea războiului, pentru spargerea și topirea gheții războiului rece, pentru pregătirea unor condițiuni care să statornicească pe pământul nostru o pace trainică se intensifică din ce în ce. Acțiunile întreprinse în ultimii ani, în toate domeniile de activitate, de către Uniunea Sovietică și de către întregul nostru sistem socialist, pentru realizarea scopului suprem al oamenilor — pacea — au început să dea roade. Sunt încă proaspete în memoria tuturor oamenilor discursurile pline de înțelepciune rostite de tovarășul Nikita Sergheevici Hrușciiov, cu prilejul călătoriei sale în Statele Unite, discursuri care au avut o importanță uriașă în trezirea conștiinței a sute și sute de milioane de oameni. Cuvântările pe care le-a rostit recent premierul sovietic în îndepărtata Asie, mergând pe aceeași consecventă linie politică, au chemat, și ele, la sporirea eforturilor națiunilor pentru găsirea mijloacelor menite să izgonească pentru totdeauna posibilitatea dezlănțuirii unui nou măcel mondial. Chiar în aceste zile se desfășoară în Franța vizita tovarășului Nikita Sergheevici Hrușciiov. Entuziasmul și căldura cu care este primit de milioane și milioane de cetățeni ai Franței izvorăsc din conștiința lucidă că președintele Consiliului de Miniștri al U.R.S.S. a dus la Paris mesajul păcii, mesajul luptei pentru o viață mai bună în întreaga omenire, mesajul conviețuirii pașnice între toate popoarele de pe glob. În întâlnirile și cuvântările sale, felul cum este primit de imensa majoritate a poporului francez demonstrează, cu deosebită claritate, că oriunde răsună glasul păcii, el este întâmpinat de toate popoarele pământului cu mare satisfacție.

Această activitate diplomatică, slujind interesele păcii trainice, a fost dublată de dobândirea unor extraordinare succese tehnico-științifice. Luna poartă pe scoarța ei, prin spațiu, fanionul cu secera și ciocanul. Cosmosul este

în această cotă străbătut de mesagerii științei comuniste. Laboratoarele și institutele științifice ale Uniunii Sovietice și ale întregului lagăr socialist pregătesc noi mărturii ale unui spirit de construcție pașnică, închinată cu exclusivitate fericirii omului. [...]

Victoriile lagărului nostru explică alarma cercurilor imperialiste. Ele explică și panica de care sunt cuprinse aceste cercuri, atunci când văd, în această cursă de lungă durată, perspectiva certă a rămânerii lor în urmă. Acum câteva zile, un economist american profetiza, sumbru: „Cursa pașnică este împotriva noastră. Cursa înarmărilor este împotriva noastră. Totul este contra noastră“. Asemenea glasuri desperate încearcă să mențină în S.U.A. și în toate celelalte țări capitaliste o atmosferă de neîncredere, de alarmă, de război al nervilor. În pofida marilor succese evidente, dobândite pe calea eliminării cauzelor de încordare, în clipa de față asistăm la o serie întreagă de manifestări care vădesc că cele mai înrăite cercuri războinice n-au renunțat încă la planurile lor. [...] Tovarăși, pentru ca pacea să fie dobândită, pentru ca viitorul luminos al umanității să fie asigurat, este nevoie de încordarea tuturor energiilor creatoare și de un spirit categoric, care să spună ațâțătorilor la război cel mai hotărât **NU**.

Tovarăși, lucrările Plenarei noastre au loc în condițiunile întâmpinării unui mare eveniment din istoria patriei noastre: al treilea Congres al Partidului Muncitoresc Român. Trăim în patria noastră liberă de aproape 16 ani. Suntem cu toții martorii unei înfloriri cum poporul nostru n-a cunoscut nicicând în îndelungata și zbuciumata sa istorie. [...]

Congresul al III-lea al Partidului Muncitoresc Român va deschide o uriașă perspectivă de muncă și creație poporului nostru. Planul de perspectivă — grandios program de creație — va aduce și mai aproape de noi un viitor la care altădată nu îndrăzneam nici în visurile noastre cele mai îndrăznețe să năzuim. Împlinirea planului de perspectivă va contribui nu numai la atingerea unor obiective economice, dar și la ridicarea fiecărui om din patria noastră pe o nouă treaptă a conștiinței umane, treapta conștiinței socialiste. În acest uriaș proces de înnobilare a omului, noi, scriitorii, avem un rol nu numai de martori, dar și de constructori activi, plini de răspundere. Întreaga noastră activitate literară din ultimii 16 ani cred eu că ne dă acest legitim sentiment de mândrie. Scrisul nostru a dobândit în tot acest timp un real prestigiu și se bucură de o prețuire adâncă din partea poporului, fiindcă îi reflectă viața, năzuințele și lupta lui de fiecare zi în marea operă de construcție a unei lumi noi, cum n-a cunoscut niciodată în trecutul ei istoria, Frontul nostru literar este un front unit și monolit, mergând de la venerabilii maeștri Mihail Sadoveanu și Tudor Arghezi, a căror minunată aniversare a 80 de ani de viață o vom sărbători în curând, până la cei mai tineri și mai fragezi debutanți ce-și văd tipărite primele încercări în coloanele publicațiilor noastre. Succesele tuturor, consemnate de girul cititorilor noștri, își au izvoarele în înțeleapta îndrumare a partidului

nostru, îndrumare ce ne ferește de ocoluri și rătăcirii. Stau mărturie cărțile de proză, de poezie, piesele de teatru, cărțile pentru copii sau studiile critice; stau mărturie zecile de mii de pagini scrise în acești 16 ani, citite cu pasiune de lectori noi, cu un gust sigur, cu o mare sete de citit, și care își prețuiesc scriitorii după merit.

Mi-e cu neputință să înregistrez acum, aici, un bilanț total al succeselor noastre, câte le-au consemnat lectorii noștri din țară și din străinătate. Nu e la mijloc trufie, ci un real sentiment de satisfacție patriotică, când putem constata că scrisul românesc, disprețuit de burghezie și socotit bun să putrezească la porțile Orientului, începe a fi cunoscut în lumea întreagă, împlinindu-se în acest chip principiul marxist, conform căruia toate popoarele, mari și mici, sunt chemate să-și aducă aportul [sic!] la tezaurul de lumină al umanității. Aceste victorii, ce nu pot fi contestate nici de dușmanii noștri cei mai înrăiți, explică furia acestora și patima pe care o pun în încercările lor furibunde de a ne nega. Dacă scrisul nostru ar fi așa cum susțin defăimătorii de la postul de radio „Europa liberă“, de ce aproape seral ne fac „cinstea“ — vă rog să observați ghilimelele — de a se ocupa de cărțile noastre, de piesele noastre de teatru, de poeziile și de romanele noastre? Tocmai pentru că dușmanii noștri își dau seama că aceste producții sunt iubite de către popor, o armă prețioasă în mâinile lui, în munca noastră comună pentru socialism. Scrisul nostru, și au afirmat-o de nenumărate ori, cu diverse prilejuri, toți scriitorii noștri, — este un scris politic, străbătut de la un capăt la celălalt de ideile luptei pentru construcția socialismului, într-un veșmânt pe care-l dorim cât mai atrăgător și mai artistic.

Ne concepem scrisul nostru ca pe o tribună avântată, de la înălțimea căreia răsună glasul înflăcărat al epocii, filozofia cea mai înaintată pe care a descoperit-o vreodată mintea omenească, — filozofia marxist-leninistă — și ne scriem cărțile după o metodă experimentată, verificată, metoda realismului-socialist. Pot urla dușmanii noștri, și sunt liberi să se dea de ceasul morții, cât vor: lamentările lor nu ne impresionează, văicărelile lor ne smulg cel mult zâmbetul. La aprilie, întreaga omenire muncitoare va sărbători 90 aniversare de la nașterea genialului Vladimir Ilici Lenin. Aportul lui la clarificarea problemelor literare este, așa cum cunoașteți, uriaș. Să ne gândim, mai ales atunci când ne aflăm la masa noastră de lucru, la problema spiritului de partid în artă, în conformitate cu teoria elaborată de Lenin. Conduși de această busolă, să încercăm, susținuți de modestele noastre puteri, să facem o analiză a lucrărilor literare apărute în 1959 și să descifrăm, perspectivele dezvoltării literaturii noastre în lumina apariției acestor lucrări. [În cele ce urmează, reproducem și intertitlurile introduse, la publicarea în ziar, în corpul textului și menite să delimiteze pasajele consacrate diferitelor genuri literare sau domenii de activitate avute în vedere – n.n.]

Dezvoltarea prozei noastre.

În ansamblul creației literare din ultimul timp, genul care a dat operele cele mai semnificative este proza. Proza noastră, publicată în această perioadă, se caracterizează, în primul rând, prin orientarea hotărâtă către unele din principalele teme ale actualității. Dintre acestea, tema care a stat îndeosebi în centrul atenției prozatorilor — și mai ales a romancierilor — a fost reflectarea artistică a luptei maselor, sub conducerea partidului, pentru răsturnarea dictaturii fasciste, pentru alungarea ocupantului nazist. În această privință, sunt de amintit câteva romane: *Pe muchie de cuțit*, de Mihai Beniuc, primele cinci volume din ciclul *Rădăcinile sunt amare* [de Zaharia Stancu – n.n.], *Șoseaua Nordului*, de Eugen Barbu. *Bariera*, de Teodor Mazilu, *Tinerețe fără tinerețe*, de Ion Istrati, *Cazul doctor Udrea*, de Ben Corlaci. Trebuie să adăugăm ampla nuvelă a lui Marin Preda, *Îndrăzneala*. La acest tablou — care este, evident, departe de a epuiza întregul front al prozei noastre — mai trebuie neapărat subliniate lucrările scrise în limbile minorităților naționale, ca, de pildă, *Solstițiu*, de Szemler Ferenc, și *Stelele nu se sting*, *Herta Ligeti*.

Este pentru prima dată de la Eliberare când se scrie atât de mult despre lupta partidului în condițiile ilegalității, despre pregătirea insurecției armate, urmată de zdrobirea reacțiunii, organizată de așa-numitele «partide istorice». Este, de asemenea, pentru prima dată când investigarea masivă a acestei teme încearcă a se face cu mijloace artistice superioare. Prozatorii noștri au reînviat cu talent eroismul maselor conduse de partid, au stigmatizat cu patetism ticăloasa ocupație fascistă, au creat, uneori cu putere, figuri interesante de luptători. Să amintim numai câteva din chipurile comuniștilor, realizate de romancierii noștri — Mustea, Licu Oroș, Vițu, Mareș, Anton Modan. Să ne reamintim, de asemenea, de numeroasele pagini emoționante, pline de avânt și de poezie, pătrunse de spirit de partid, cuprinse în cărțile amintite. Ne vom da astfel seama de direcția generală sănătoasă, de sporul considerabil de valoare adus în literatura noastră nouă de operele create în ultima vreme. Presa noastră a apreciat cu căldură, cel mai adesea, talentul cu care scriitorii au abordat aceasta temă atât de scumpă poporului nostru, cititorii au manifestat un deosebit interes față de asemenea romane ce confirmă justetea drumului nostru.

Ar fi greșit însă dacă, subliniind pe drept latura pozitivă a fenomenului îmbucurător care se manifestă în proza noastră, am trece cu vederea lipsurile serioase ale modului în care cel mai adesea, a fost descrisă lupta ilegală a partidului. Cauza deficiențelor constă mai ales în slaba cunoaștere a modului concret de muncă a partidului sau în generalizarea unor experiențe izolate. Critica a remarcat cu justețe că în romanele amintite nu s-a reușit să se evidențieze largile legături cu masele ale partidului. De asemenea, s-a observat că în unele din aceste romane (*Șoseaua Nordului*, *Tinerețe fără tinerețe*) se insistă mai mult asupra capacității fizice de rezistență a eroilor decât asupra

puterii convingerilor lor. Factorul ideologic moral, superioritatea lor intelectuală asupra dușmanului au fost serios lăsate în umbră în toate romanele amintite. De asemenea, presa a relevat numeroase detalii istorice înfățișate inexact în romanele respective. Această deficiență se observă chiar în romanul consacrat intelectualilor, *Pe muchie de cuțit*, de Mihai Beniuc. Eroul cărții, Atanasie Muslea, nu reușește să fie un adevărat erou pozitiv. Comportarea sa se resimte încă serios de rămășițe ale unei mentalități mic-burgheze, anarhice, iar autorul nu a luat totdeauna atitudine critică față de numeroasele greșeli, ieșiri anarhice, ale personajului său. Ocupându-se de un cerc restrâns de intelectuali fără legături temeinice cu masele, autorul nu a reușit să sugereze largile baze de masă ale partidului, legăturile lui trainice cu poporul. Un alt roman, cu multe calități, *Șoseaua Nordului*, nu reușește nici el să sugereze amploarea fenomenului revoluționar în țara noastră. În romanul lui Ion Istrati, *Tinerete fără tinerețe*, munca de partid este înfățișată confuz. Romanul *Rădăcinile sunt amare*, așa cum pe bună dreptate s-a subliniat în presă, conține și el nenumărate lipsuri, Autorul și-a scris cartea în grabă. Lângă pagini realizate artistic, se găsesc nenumărate altele compuse neglijent. Materialul prezentat este extrem de stufos. Acțiunea principală a fost deseori înecată în acțiuni secundare. Uneori, pe parcurs, eroii principali sunt pur și simplu uitați, dându-se o exagerată importanță altor personaje, secundare, nesemnificative. Nici la autorul *Rădăcinilor* nu a funcționat totdeauna, în timpul scrierii cărții, acea neliniște creatoare de care vorbim, acea exigență artistică fără de care lucrări trainice nu se pot crea. O concluzie importantă se impune din toate aceste observații, și anume că tratarea epocii respective, reflectarea luptei eroice a popoului nostru în condițiile extrem de grele ale ilegalității, necesită o documentare atentă, minuțioasă, și o cunoaștere profundă, multilaterală a realităților descrise.

S-ar părea, la o privire superficială, că între afirmațiile generale pozitive asupra romanelor consacrate luptei ilegale a partidului și tonul uneori aspru al criticii literare, ca și duritatea observațiilor făcute de critică, și acum, în referatul nostru, ar exista o contradicție. Aici trebuie să subliniem cu tărie că fenomenul petrecut în proza noastră în ultima vreme este profund pozitiv. Cele mai multe dintre lipsurile semnalate se datoresc pe de o parte noutății tematicii tratate, pe de altă parte insuficienței experiențe în înțelegerea multilaterală și profundă a mărețelor evenimente descrise, precum și graba cu care autorii citați și-au scris cărțile și s-au pripit să le dea tiparului. Aceste lipsuri sunt, așadar, aspecte negative care, pe viitor, pot și trebuie să fie înlăturate. Criticile aduse romanelor noastre nu pot fi deci considerate o subapreciere, ci o deosebită și justificată atenție. Masele de cititori așteaptă de la autorii acestor romane ca, în spiritul unei sporite exigențe, să le reia și să le perfecționeze, pentru a dărui literaturii române acele opere demne de evenimentele istorice descrise. Nu mai este nevoie, credem, să demonstrăm și aici, că aceste

evenimente au determinat transformările revoluționare ulterioare, că ele se află la temelia întregii noastre vieți de astăzi.

Alte romane apărute în cursul anului 1959 au descris lupta clasei muncitoare pentru construirea socialismului. Amintim, între altele, romanul în două volume *Întâlnirea*, de Constantin Chiriță, roman care reflectă viața muncitorilor din industria grea, romanul *În munții de miazănoapte* de Dragoș Vicol, care descrie munca minerilor, volumele de nuvele ale lui H. Zincă, *Dimineață de mai* de Remus Luca ș. a., cel de-al doilea volum al romanului lui V. Em. Galan *Bărăgan*, romanul lui Al. I. Ghilia Cuscii sau nuvela amplă a tânărului Dumitru Radu Popescu, *Zilele săptămânii*, toate vorbind despre viața țărănimii noastre pe drumul socializării agriculturii. Mai amintim de asemenea alte realizări cum ar fi *Cristina și condamnată la moarte* de Kovács György, *Mișka* de Balla Károly, *Foc și apă* de Huszár Sandor sau *Campionul liniștii* de Sütő András ș.a. Cred că nu este locul aici să caracterizăm fiecare volum în parte, să arătăm calitățile și lipsurile fiecărei cărți. Aceasta este sarcina criticii literare, sarcină pe care, de fapt, în bună parte, critica a și împlinit-o. E necesar să amintim însă încă o dată și încă o dată că dezvoltarea literaturii noastre, succesele ei, cât și creșterea nivelului cititorilor noștri, cer de la scriitori o exigență sporită, ideologică-artistică. Meritul principal al romanului *Întâlnirea*, datorat tânărului scriitor Constantin Chiriță, constă în bogatul material de viață pe care-l conține, în faptul că abordează cu curaj probleme interesante, actuale. Romancierul mai are însă de făcut eforturi serioase în ceea ce privește măiestria. Există în carte fragmente inutile, diluări și un oarecare snobism în discuțiile de idei ale personajelor pozitive. *În munții de miazănoapte*, de Dragoș Vicol, conține elemente mistice, iar nivelul artistic al cărții nu este încă satisfăcător. Lipsuri în ceea ce privește construcția, pasaje gazetărești, slaba conturare a personajelor, au mai fost semnalate și în ceea ce privește alte cărți. În *Pe muchie de cuțit și Rădăcinile sunt amare* există pasaje scrise superficial, ziaristic, lungimi inutile ș. a. Personajele sunt foarte slab conturate în romanele lui Istrati, care, în general, suferă de diluție. Lipsa de concentrare apare ca principala deficiență a romanului lui Ben Corlaci. Aceste lipsuri și altele, pe care nu le mai amintim aici, fac necesar ca scriitorii noștri să fie cu mult mai exigenți la viitoarele lor romane și să-și îmbunătățească substanțial operele apărute la viitoarea ediție.

Ceea ce trebuie să mai subliniem este că, în totalitatea lor, aceste romane și nuvele marchează intensificarea unui fenomen sănătos, îmbucurător. Pe baza analizei creației în domeniul prozei, se poate afirma că prozatorii noștri se orientează masiv către temele majore ale realității. Lozinca noastră, **Actualitate și partinitate** — s-a dovedit fertilă, ea dând roade tot mai bogate. Astăzi se poate vorbi într-o mult mai mică măsură decât acum câțiva ani, de tendințe revizioniste și constatăm cu satisfacție că scriitorii care altădată staționau în epoci vechi ale istoriei scriu acum despre viața constructorilor

socialismului. Să nu ne închipuim însă că ne-am achitat de toate datoriile față de marele nostru prieten și critic, poporul. Noi chemăm cu stăruință, cu căldură, pe toți scriitorii, vârstnici și tineri, să meargă cu hotărâre pe drumul prozei realist-socialiste, al prozei însuflețite de spirit de partid, al prozei care abordează temele scumpe poporului nostru.

O pronunțată concentrare a forțelor literaturii spre actualitate a vădit-o și dezvoltarea reportajului în cursul anului trecut. Reportajul-sinteză, care încearcă să unească documentarul cu interpretarea sensibilă a faptelor contemporaneității, a predominat. De aici a rezultat o sporire a reportajului cu teme muncitorești, o mai reală familiarizare cu problemele specifice ale unor mari colective muncitorești, o mai adâncă pătrundere în procesul colectivizării. Urmărind să înfățișeze măreția prefacerilor socialiste din țară, această specie a fost cultivată cu deosebire în publicistica noastră, aducând în paginile revistelor „Gazeta literară“, „Luceafărul“, „Tribuna“ o pronunțată notă de prospecție, de autenticitate a înfățișării vieții noastre noi. Scriitori ca Eugen Barbu, Al. Ivan Ghilia, Horia Liman, Pop Simion, Vasile Nicorovici, Petru Vintilă, Radu Cosașu, Ștefan Bănulescu ș. a., ca să nu menționăm decât câțiva, au arătat în cele mai bune din lucrările lor, publicate în periodice, că reportajul devine la noi un gen de rezonanță majoră. Vremea noastră sporește reportajului funcțiile social-politice. Transformându-l într-un gen literar dintre cele mai eficace, mai operative, mai legate de practica construirii socialismului. Trebuie să amintim, în același sens, și volumele de reportaje: *Cânt oamenii și zărilor*, de Horia Liman, *Anul 15*, de Pop Simion, *Scrisori din Bărăgan*, de Al. Ivan Ghilia și altele care, cu mijloace diferite — de la reportajul liric la reportajul-schiță — au evocat noile peisaje ale țării, în continuă prefacere, poezia muncii constructive, așezările industriale ale patriei. Interesul pentru elementul nou din viața de azi, face ca vechea tendință descriptivistă a reportajului să încline în favoarea unei arhitecturi mai complexe, mai nuanțate — capabilă să dea cititorului o imagine a țării, în care natura e dominată de om și de înfăptuirile sale mărețe.

Poezia noastră pe drumul realismului socialist.

Tovarăși, cred că putem spune că, în general, poezia noastră realist-socialistă a atins un apreciabil nivel de dezvoltare. Constatăm, cercetând poezia noastră mai nouă în tendințele ei fundamentale, că multe din dificultățile care stăteau în calea unei abordări cu adevărat poetice a celor mai însemnate teme contemporane au fost depășite. Aceste dificultăți datorate în majoritatea cazurilor unei viziuni exterioare asupra realității revoluționare, incapacității de a surprinde adecvat, cu autenticitate lirică, cea ce e esențial în viața nouă, au devenit tot mai rare. E un fapt pe care îl dovedesc, prin creația lor din ultima vreme, cei mai buni poeți ai noștri. În afara numeroaselor poeme valoroase, publicate în presa literară de poeți ca Demostene Botez, V. Eftimiu,

D. Deșliu, A. Rău, A. E. Baconsky, Nina Cassian, Ion Brad, Tiberiu Utan și alții, se cuvin relevate cu deosebire volumele *Cu un ceas mai devreme* de Mihai Beniuc, *Oameni și dragoste* de Cicerone Theodorescu, *Surâsul Hiroșimei* de Eugen Jebeleanu, *Torentul* de Maria Banuș, *Laude și alte poeme* de M. R. Paraschivescu, *Eu nu cânt că știu să cânt* de Victor Tulbure, *Întoarcerea armelor* de Mișu Dragomir, *Împărăția proletară* de Dimos Rendis, *Întreg și parte* de Veronica Porumbacu, *Cartea de lângă inimă* de Al. Andrițoiu, volumele *Oameni și cărți* și *Cântece de veghe* de Eugen Frunză. Ca o caracteristică generală a creației poeților citați mai sus trebuie subliniat faptul că majoritatea poemelor lor își caută sursa de inspirație în realitățile noastre noi, în viața de luptă și de muncă eroică a constructorilor socialismului. Multe dintre aceste poeme sunt un elogiu vibrant adus transformărilor revoluționare prin care trece țara noastră — vast șantier al construcției socialiste. Au fost, în cea mai mare parte, învinse, datorită îndrumării atente a partidului, atât încercările de evazionism, cât și acele tendințe care își făcuseră loc la un moment dat în poezia noastră, căutând să rupă creația lirică de preocupările sociale, să o îndrepte spre o confuză problematică individualistă de esență mic-burgheză. Cele mai multe din poeziile apărute în ultima vreme, atât în presa literară cât și în volume, vădesc efortul (deși nu întotdeauna încununat de succes) spre o adâncire lirică a tematicii contemporane, — spre surprinderea din unghiuri inedite, semnificative, a aspectelor esențiale ale realităților vieții noi.

Se cuvine relevat, de asemenea, interesul sporit al poeților noștri pentru realizarea la un înalt nivel artistic a creației lor, prin evitarea clișeeilor, a expresiilor tocite și fără putere de evocare lirică, a formulelor comode (deși și în această privință — cum vom vedea — sunt încă multe de făcut). Oricum e semnificativ pentru stadiul actual al poeziei noastre realist-socialiste, faptul că ultimul volum al lui Mihai Beniuc conține câteva poeme care pot fi considerate momente de vârf ale creației poetului. Viziunea sa se întrecește în acest volum, universul său liric capătă dimensiuni noi. În ciuda inegalităților, volumul Mariei Banuș, *Torentul*, este deosebit de interesant pentru caracterizarea noii etape pe care o străbate poeta și în care se vedește înclinarea spre o lirică de nuanță filozofică, de concentrare intelectuală. S-a remarcat, de asemenea, că poemul lui Mișu Dragomir, *Întoarcerea armelor*, dedicat evenimentului istoric de la 23 August, constituie în creația acestuia o etapă superioară, ca și poemul *Împărăția proletară* în creația lui Dimos Rendis. Un moment de o deosebită însemnătate în dezvoltarea ascendentă a poeziei noastre noi îl reprezintă, fără îndoială, *Surâsul Hiroshimei*, poem vast, extrem de valoros, în care se împletește o viziune romantică cu utilizarea îndrăzneță a mijloacelor inovatoare în poezie și în care se simte suflul larg al patetismului revoluționar. Multe poeme din volumele amintite aici constituie succese certe ale liricii noastre contemporane. Pentru completarea tabloului poeziei noastre,

se cuvine să menționăm și aportul, nu o dată remarcabil, al tinerei generații de poeți, uneori foarte tineri, ca Gheorghe Tomozei, Nichita Stănescu, Ilie Constantin, Cezar Baltag, Florin Mugur, Leonida Neamțu, Horia Zilieru, Florin Mihai Petrescu, Aurora Coțescu, Mihai Negulescu și alții, în ciuda faptului că profilul lor liric nu s-a conturat încă suficient — reprezintă promisiuni pentru lirica noastră nouă. În poezia anului 1959 scrisă în limbile minorităților naționale, sunt realizări de seamă, ca volumul *Mărul de iarnă* de Szémler Ferenc, *Spre câmpuri, spre cântece noi* de Bartalis János, Fapte și vise de A. M. Sperber, *Recolta din August* de Lotte Berg, tălmăcirile Elsei Kornis. Lacunele sunt aceleași ca și în poezia de limba română: o neadâncire îndestulătoare [sic!] a elementelor noi de viață în poezia lui Bartalis János, un verbalism supărător în poezia lui Majtényi Erik, o oarecare monotonie tematică la Kiss Jenő. Cu toate succesele înregistrate în ultimul an, poezia noastră mai are de înlăturat unele deficiențe destul de serioase pe care critica, după apariția articolului *Împotriva tonului apologetic în critica literară și artistică* din „Scânteia“, s-a străduit să le semnaleze. Uneori poeții noștri, chiar cei de frunte, nu se dau în lături de la o anume facilitate în tratarea temelor alese. În reviste mai apar multe versuri lipsite de orice frumusețe și care conțin asociații bizare sau sunt uneori de o banalitate evidentă. Chiar și în volumele enumerate mai sus își fac loc asemenea deficiențe. Alături de poeme remarcabile, în volumul lui Mihai Beniuc *Cu un ceas mai devreme*, găsim poeme slabe, convenționale, lipsite de adâncime în privința conținutului [...].

Dramaturgia și reflectarea realității.

Tovarăși! Gen dificil și complex, — în măsura în care șaptezeci-optzeci de pagini de text, cât reprezintă o piesă de teatru, trebuie să conțină o lume de oameni adevărați, frământați de probleme ascuțite — literatura noastră dramatică originală a înregistrat în ultimul an, într-o întâmpinare a mării sărbători de la 23 August 1959, o serie de succese care se cer consemnate. Primul succes a fost asigurat de faptul că scriitorii de prestigiu ca Horia Lovinescu, Lucia Demetrius sau Mihai Beniuc, debutant în dramaturgie, au fost prezenți cu operele lor, asigurând teatrelor noastre succese trainice. *Surorile Boga, Vlaicu și feciorii lui* sau *În Valea Cucului*, reprezintă tot atâtea piese inspirate din viața noastră contemporană, tratate cu măiestrie artistică, fapt care le-a asigurat o caldă primire. [...] Așa cum putem remarca din această succintă trecere în revistă, este vorba, ca și în sectorul prozei, de o tematică diversă, surprinzând aspecte multiple și interesante. Piesele jucate într-o întâmpinare a sărbătoririi de la 23 August 1959 au fost, în marea lor majoritate, bine primite de public, fiindcă sunt străbătute de aspectele unor conflicte palpitate și fiindcă sunt populate de personaje vii. Autorii de teatru fac eforturi de a se dezbăra de tendințele didactice și elementar moralizatoare. Conducându-și într-un asemenea chip eroii și acțiunile lor, încât

concluziile piesei să se impună în sală, în conștiința spectatorilor, nu pe calea unor precepte gata servite, ci cu mijloace artistice, adeseori subtile și convingătoare. Comedia se face prezentă fie prin lucrări ca *Partea leului*, fie ca aspecte și episoade componente ale unor piese care, fără să fie comedii propriu-zise, nu neglijează totuși latura satirică și de umor.

Aceste succese evidente nu ne pot determina să trecem cu vederea o sumedenie de lipsuri, câte comportă acest sector de creație important și eficient, cum este dramaturgia originală. Viața din jurul nostru ridică la fiecare pas conflicte mult mai ascuțite decât aduc autorii noștri dramatici pe scenă. Ne-am îngădui să afirmăm că dramaturgii noștri — și ne gândim la cei mai talentați — vădesc încă o oarecare timiditate în abordarea temelor mari, aș spune de majoră răspundere socială. Din această pricină, universul moral al eroilor urcați pe scenă rămâne sub universul moral al eroilor din viață, conflictele sufletești ale personajelor apar simplificat în raport cu transformările adânci și creatoare ce orânduiesc viața morală a oamenilor din societatea noastră. Chipul omului celui mai înaintat din societatea noastră, — chipul constructorului socialismului — universul său de gândire și bagajul său de sentimente este pe nedrept simplificat, eroii dramelor și comedii noastre apărându-ne parcă într-o lumină neutră, pe linii directe simple. Marii autori clasici au fost mari autori și au rămas în fondul de aur al istoriei literare tocmai din pricina faptului că au pus în centru acțiunilor înfățișate pe scenă eroii cei mai înaintați ai timpului respectiv, cu multitudinea lor de probleme, în perimetrul unor conflicte pasionante, la temperatura înaltă, incandescentă, a unor sentimente năvalnice. Așa s-au născut *Hamlet*, *Don Carlos* sau femeia comisar din *Tragedia optimistă*. Îmi permit să vă amintesc cuvintele lui Gorki: «Vremea noastră e cea mai pătimasă dintre vremi, contemporanii noștri, oamenii cei mai interesați, conflictele timpului nostru, cele mai aprinse, dezlegările acestor drame, cele mai palpitante». Autorii noștri rămân deseori în urma exigențelor acestui citat atât de just. Cauza principală este, după părerea noastră, una dezbătută, și nu o dată, în plenarele Uniunii Scriitorilor, din nefericire neelucidată, sau soluționată numai parțial. Se cuvine s-o spunem răspicat: autorii noștri dramatici — și nu numai ei — cunosc încă foarte puțin din tot ce se întâmplă în jurul nostru, iau parte încă insuficient de angrenați la procesul patetic al construcției, la bătălia de fiecare clipă pe ce o constituie viața patriei noastre, și, dacă mi-ar fi îngăduită o comparație, aș îndrăzni să spun că ei se prezintă uneori pe frontul acestei lupte nu ca niște comandanți viteji, răspunzători de soarta armatei lor, nu ca niște soldați gata să-și dea oricând viața, ci ca niște observatori așezați mai îndărătul frontului și care urmăresc fazele bătăliei prin lentila unor pașnice binocluri. Talentul dramaturgilor noștri și realizările lor de până acum le incumbă lor înșile datoria unor mai adânci și mai pătimase angrenări în viață, singura condiție pentru ca piesele lor să capete strălucirea dictată de epoca pe care o trăim,

exprimată prin prisma unor conflicte răscolitoare, prin graiul unor personaje sortite să rămână de neuitat.

Un alt aspect asupra căruia am voi să mai insistăm este prilejuit de scrierea unor lucrări închinat trecutului de luptă al partidului nostru. Este mai mult decât lăudabil interesul cu care dramaturgii noștri își propun să se apropie de paginile glorioase ale luptei partidului nostru în trecut. Unele experiențe însă, insuficient izbutite — și ar fi de ajuns să amintim piesele *Descoperirea* și *Din zori și până-n noapte* — ne demonstrează încă o dată că episoadele luptei partidului nostru în ilegalitate nu pot fi abordate decât după un temeinic studiu, după o pătrundere adâncă a materialului istoric, după o contopire plină de dragoste cu faptele și chipurile eroilor desprinși din paginile devenite astăzi, pentru noi toți istorice. În tratarea unui asemenea material, orice superficialitate este condamnată. Întocmai ca și în roman, drama eroică pe care o așteptăm se cuvine să facă saltul de la înlănțuirea mecanică a unor episoade, spre tragedia de tip optimist, dezvoltătoare a unor chipuri de comuniști a căror primă calitate a fost aceea a neînfrânteii lor rezistențe morale. Pentru ca să înfățișeze asemenea eroi, e nevoie ca dramaturgul să-și însușească el, înainte de orice, un înalt nivel ideologic. Singura condiție de a-l face să înțeleagă universul de gândire și sentimente ce i-a stăpânit pe eroii comuniști în lupta lor grandioasă și plină de abnegație. [...]

Succesele obținute de dramaturgia noastră în ultimul an sunt apreciabile, Dar spectatorii cer autorilor noștri dramatici piese și mai bune legate de marile teme ale construcției socialismului în patria noastră, scrise în spirit de partid, cu măiestrie tot mai sporită. Apariția unor asemenea piese deopotrivă de așteptate de spectatori, regizori și actori, va goni de pe e scenele noastre unele lucrări manufacturate și ieftine fabricate, nedemne de scrisul realist-socialist și împotriva cărora secția de dramă a Uniunii Scriitorilor n-a luat la timp o atitudine hotărâtă. Scenele noastre sunt tribune de la înălțimea cărora trebuie să răsunе glasul epocii noastre de construcție a socialismului.

Contribuția criticii literare la dezvoltarea literaturii noi.

Tovarăși, în ultima perioadă, în sectorul criticii literare se manifestă incontestabil o înviorare. Se cuvine să amintim din nou importanța deosebită a articolului redacțional din «Scânteia» (publicat la 23 septembrie anul trecut și intitulat *Împotriva tonului apologetic în critica literară și artistică*), articol care condamnă spiritul apologetic în critica literară. Intervenția binevenită a presei de partid a trezit din apatie acest sector al vieții noastre literare, stimulând cercetarea critică aprofundată și curajoasă. Practicarea elogiilor nediferențiate și nemăsurate, care se instaurase de mai multă vreme în critica noastră literară, crease un climat puțin prielnic progresului literaturii noastre realist-socialiste și nu constituia în nici un caz un sprijin efectiv, dat scriitorilor în munca lor de creație. Tonul apologetic paraliza însăși activitatea cronică-

rului literar, care, evitând analiza în spirit critic și principiile științifice ferme, se constrângea singur la repetare, la monotonie, la acceptarea unor criterii scăzute. În mai înainte pomenitul articol redacțional din «Scânteia» se spunea, între altele: «Acolo unde nu există critică și exigență, se creează un aer irespirabil, stătut, se încuibează automulțumirea, comoditatea, stagnarea. Cine poate dori, și cui poate să folosească o atmosferă în care ar dispărea principalul motor al dezvoltării creației — confruntarea de păreri, spiritul critic și auto-critic? O astfel de atmosferă este prielnică doar superficialității și lingușirilor ieftine».

Tovarăși, se cuvine să punem o întrebare: pentru ce critica noastră literară a așteptat să fie scoasă din apatie de «Scânteia»? Avem printre noi câțiva critici literari valoroși. Pentru ce nu au sesizat la timp atmosfera nesănătoasă instalată în critica noastră literară? Scriitorii trebuie să capete oroare de lingușiri, Ei trebuie să ajungă să accepte critica. Mai mult: ei trebuie să ajungă să dorească critica. Binevenitul articol din «Scânteia» cerea criticii să desfășoare o cercetare argumentată și nuanțată, să stabilească o judecată de valoare fermă, la un nivel înalt de obiectivitate și principialitate. Spiritul de partid al criticii trebuie să se evidențieze tocmai prin seriozitatea analizei, prin îndrăzneala în afirmarea opiniilor, prin pasiunea cu care militează pentru principiile realismului socialist. S-a cerut și se cere criticii un efort către claritate, către un limbaj accesibil, popular, caracteristică de bază a publicisticii noastre militante. Combativitatea și operativitatea trebuie să se îmbine cu analiza aprofundată, bazată pe demonstrarea riguroasă a ideilor. Critica superficială, nebazată pe analiză aprofundată, științifică, nu are ce să caute în publicațiile noastre. Riposta hotărâtă dată spiritului apologetic, după apariția articolului din «Scânteia», a produs așadar o înviorare în presa literară. Critica a devenit mai activă, mai exigentă. Se publică în ultima vreme multe articole vii, interesante, pătrunse de spirit critic în aprecierea operelor literare recente. În ultimele luni, în presa noastră literară se desfășoară discuții pe teme de actualitate despre poezie, despre reflectarea chipului comunistului, despre construcția romanului etc., se afirmă puncte de vedere noi, argumentate, în caracterizarea unor fenomene ale literaturii noastre noi.

Trebuie să spunem însă că această dezamortire a criticii în publicațiile Uniunii Scriitorilor nu este încă satisfăcătoare. Lipsesc încă studiile de sinteză, care să releve contribuția scriitorilor noștri la dezvoltarea literaturii române și la dezvoltarea realismului socialist în general. De multă vreme sunt așteptate articole ample de generalizare creatoare care să evidențieze căile de dezvoltare ale literaturii noi, combătând intransigent abaterile de la orientarea marxist-leninistă și afirmând tendințele înnoitoare. Cât de utile ar fi asemenea studii aprofundate, despre problemele romanului sau ale poeziei, studii ce ar marca stadiul actual al evoluției unor sectoare importante din literatura noastră! Timiditatea în tratarea temelor de sinteză reprezintă încă și acum o caracte-

ristică extrem de negativă a criticii noastre. Apar încă, în presa noastră literară, articole fade, fără orizont științific, reminiscențe ale atmosferei apologetice. Nu se manifestă încă pretutindeni stăruința pentru ridicarea nivelului teoretic al criticii, pentru aprofundarea analizei la obiect. Ce așteaptă oare criticii noștri pentru a porni la împlinirea acestor lipsuri? Un nou articol redacțional în «Scânteia»? Pentru elucidarea unor probleme importante de creație trebuie să încurajăm lupta principială de idei, confruntarea opiniilor, care să contribuie la triumful realismului socialist în literatura noastră. De unde să pornească această încurajare, dacă nu de la conducerea Uniunii Scriitorilor? Cine trebuie să transforme în fapt acest deziderat al nostru, al tuturor, dacă nu redactorii șefi ai publicațiilor noastre? Există și la conducerile publicațiilor noastre — da, continuă să existe — o inerție. Ar fi timpul să se iasă din ea.

Pe plan editorial, printre realizările ultimei perioade remarcăm apariția a două cărți consacrate problemelor romanului. Volumul lui Silviu Iosifescu *În jurul romanului* este o valoroasă lucrare de sinteză, care discută evoluția romanului european și unele probleme teoretice, legate de dezvoltarea speciei în cadrul realismului socialist. În acest volum, referirile la literatura română sunt însă insuficiente. *Romanul românesc contemporan* de Dumitru Micu cuprinde o analiză a principalelor opere ale literaturii noi, cu observații pătrunzătoare despre conturarea diferitelor personalități artistice în proza contemporană. Prea puțin se întrevide însă efortul criticului în generalizarea experienței romanului actual, în stabilirea direcțiilor lui de dezvoltare. În domeniul teoriei literare, a apărut volumul *Conținut și formă în artă*, de Andrei Băleanu, care abordează competent o problemă fundamentală a esteticii științifice. Sunt de semnalat, pe tărâmul istoriei literare, două cărți despre G. Ibrăileanu: Savin Bratu — *Ibrăileanu-Omul*; Al. Piru — *Opera lui G. Ibrăileanu*. De asemenea, monografia lui D. Vatamaniuc despre Popovici-Bănățeanu. O lacună serioasă a istoriei noastre literare o constituie lipsa lucrărilor consacrate principalelor curente literare, cercetări critice care să reconsidere științific, în lumina tezelor leniniste asupra moștenirii literare, etape însemnate în formarea literaturii române. Menționăm volumul lui Savin Bratu și Zoe Dumitrescu despre «Contemporanul», volum criticat pentru capitolele care înfățișează dezvoltarea mișcării muncitorești în acea perioadă, dar valabil în mare parte în aprecierea curentului literar respectiv. Recent au fost publicate studii substanțiale asupra «Sămănătorismului»: G. C. Nicolescu [în] «Viața românească», Mircea Zăciu [în] «Tribuna», Al. Săndulescu [în] «Gazeta literară», studii care sunt un început promițător în discutarea competentă a problemei reconsiderării curentelor literare. Devine din ce în ce mai necesară apariția altor cercetări critice, monografice serioase cu privire la opera marilor noștri clasici (Eminescu, Caragiale, Creangă, Sadoveanu, Arghezi) și analiza curajoasă și documentată a creației unor scriitori care au adus o contribuție în dezvoltarea literaturii române, deși au suferit — ceea ce nu trebuie uitat — influențe nocive ale ideologiei burgheze. [...]

O răspundere însemnată în stimularea și îndrumarea criticii revine revistelor Uniunii Scriitorilor. Dacă în unele publicații se poate constata o îmbunătățire a situației în acest sector («Viața românească», «Gazeta literară», «Tribuna»), trebuie să spunem că alte redacții manifestă lipsuri îngrijorătoare. Apar articole confuze, lipsite de orientare, și foarte multe recenzii plate, formale, în «Iașul literar» și «Scrișul bănățean». Nu se poate aprecia ca pozitivă nici activitatea secției de critică literară de la revista «Lucașfăruș». Redacția acestei reviste ar trebui să depună eforturi pentru accentuarea spiritului critic în cadrul cronicii literare și în cadrul altor rubrici. Este necesară adoptarea unei atitudini hotărâte pentru înlăturarea stilului prețios, impopular. Limbajul încâlcit ascunde confuzia de idei și arată lipsa de legătură a criticului cu masa largă de cititori, cu poporul. Amintim, în acest sens, articolul atât de judicios scris de Al. Philippide în «Contemporanul» și reprodus în «Scânteia». Critica literară are datoria să îndeplinească indicațiile date de partid, să dezvolte în lumea noastră, a scriitorilor, o atmosferă de muncă creatoare, constructivă. Reamintim sarcinile formulate de articolul citat din «Scânteia»: «În dezvoltarea ascendentă a literaturii și artei noastre pe drumul realismului socialist, critica marxist-leninistă joacă un rol însemnat, sprijinind din toate forțele noul, relevând cu grijă și dragoste valorile create, semnalând și analizând deficiențele în scopul depășirii lor, respingând influențele ideologiei burgheze. [...] În fața criticilor și a publicațiilor literare stă sarcina de a trece cu toată răspunderea la o muncă temeinică de studiere și aprofundare a noilor creații, ridicând ceea ce este izbutit la nivelul unei experiențe pozitive a mișcării noastre literar-artistice, iar din slăbiciuni trăgând de asemenea concluzii și învățăminte de ordin general». Credem că înlăturând tonul apologetic, muncind cinstit, ținând seama de indicațiile partidului și neprecupețind nici un efort, critica noastră literară va aduce o participare serioasă și eficientă la făurirea literaturii noastre noi, socialiste. Aș vrea să mai adaug câteva cuvinte cu privire la critica noastră literară. Este greu să fii un bun scriitor. Trebuie să ai un material de viață uriaș, orientare ideologică, talent. Trebuie să cunoști bine limba și, oricât ți s-ar părea că o cunoști de bine, s-o studiezi și s-o îmbogățești mereu. Apoi trebuie să ai o mare putere de muncă și nesfârșit de multe ori să stai aplecat asupra hârtiei, migălind frază cu frază. După părerea mea, este și mai greu să fii un bun critic literar. Un bun critic literar trebuie să știe ceva pe deasupra. Dacă vreți să însemnați ceva în literatura noastră, dac vreți să-i ajutați pe scriitori să-și desăvârșescă operele lor, pregătiți-vă serios. Studiați, aprofundați, munciți fără răgaz.

Literatura pentru copii.

Considerată în ansamblu, literatura destinată copiilor și tineretului s-a dezvoltat pe linia unei mai strânse legături cu realitatea zilelor noastre, a oglindit aspecte mai variate, la un nivel artistic deseori superior. Astfel, Marcel

Breslași a dăruit copiilor – adunându-și în volum și grupate sub titlul *Schimbul de mâine* o culegere de poezii model pentru educația politică a celor mici, deși unele păcătuiesc, totuși, prin didacticism sau un prea pronunțat caracter ocazional. Gellu Naum a scris în mod ingenios *Cartea cu Apolodor*. Uneori, însă, umorul autorului rămâne gratuit. Calități lirice deosebite, și o prețioasă încercare de a investiga realitățile familiei socialiste, vădește Florin Mugur în *Casa cu ferestre argintii*. Din păcate însă, viziunea autorului e încă îngustă. Iar Cezar Drăgoi, în *Luna din călimară*, izbutește cu sfătoșenie moldovenească să dezvăluie tainele pădurii [...]. Titel Constantinescu a scris *Copii în august*, lucrare interesantă prin tematică, dar încă nu destul de realizată sub raport artistic. În sfârșit, intenționând să găsească noi modalități de expresie, Mioara Cremene a publicat volumul *Bună dimineața, lume!* — încercare de cele mai multe ori nereușită de a cultiva sensibilitatea copilului, deoarece dorința de a fi cu orice preț originală a dus autoarea — cu unele excepții — la lipsă de exigență ideologică și chiar la lipsă de experiență artistică.

În domeniul basmului nou, purtător al mesajului epocii noastre, au fost scrise în această perioadă bune cărți de basme. Proza pentru pionieri și școlari s-a îmbogățit de asemenea cu noi și interesante lucruri. Eroismul, dragostea de patrie și față de partid străbat lucrarea *August de foc*. Costache Anton a abordat în *Seri albastre* problema raporturilor dintre băieți și fete, scriind un roman interesant, cam inutil lungit. Vladimir Colin a dăruit copiilor mai mari un bun roman de aventuri, *Întoarcerea pescărușului*, în care aventura încetează a mai fi gratuită, povestindu-se, [cu] scăderi datorate rolului prea mare pe care «întâmplarea» îl joacă în acțiune, un crâmpei din lupta comuniștilor împotriva fascismului în anii războiului. Deși, cantitativ, bilanțul se prezintă pozitiv, totuși cititorii nu se pot declara pe deplin satisfăcuți. Să ne gândim, tovarăși, și la setea de citit a lectorilor noștri tineri, să ne gândim ce răspundere avem față de ei.

Sarcini și perspective.

Tovarăși, la conferința Organizației Regionale de Partid Cluj, în ampla sa cuvântare, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, primul secretar al Partidului Muncitoresc Român, a spus între altele: „Poziția Partidului nostru față de vechea intelectualitate este bine cunoscută. Ea a fost precizată cu toată claritatea la cel de-al II-lea Congres al Partidului nostru. Partidul nostru a manifestat și manifestă multă înțelegere și răbdare față de vechii intelectuali, ajutându-i să se elibereze de balastul vechilor concepții și să-și însușească concepția noastră, materialist-dialectică, asupra lumii și societății. În același timp, Partidul combate cu intransigență orice influențe ale ideologiei străine, orice tendință de «împăcare» a ideologiei proletariatului revoluționar cu ideologia burgheză. Rezultate valoroase au obținut și mulți dintre creatorii în domeniul literaturii și artei din orașul și regiunea Cluj, ale căror opere sunt

prețuite nu numai la ei acasă, ci în întreaga țară. Relevând aceste rezultate, organele și organizațiile de partid trebuie să combată și să critice cu tărie ruptura de viață care se manifestă în creația unora dintre scriitori și artiști, slaba reflectare a operei de construire a socialismului și a eroilor acestei opere, oameni simpli ai patriei noastre, tendințele de refugiere în trecut sau într-o tematică îngustă, lipsită de semnele distinctive ale epocii pe care o trăim, neglijând conținutul operei de artă de dragul unei preținse originalități în formă. Unele publicații periodice din Cluj neglijează multe dintre aspectele realității noastre contemporane. Cu perfectă îndreptățire a criticat tovarășul Gall Ernest pe acei scriitori care fug de viață, de realitate, nu vin în mijlocul oamenilor muncii, nu se străduiesc să cunoască viața și preocupările lor. Astfel de scriitori devin în mod inevitabil sterpi în activitatea lor creatoare: ei pot stârni admirația ieftină a câtorva snobi, dar poporul — acela căruia trebuie să i se adreseze orice operă de artă veritabilă — îi respinge. Considerăm că una dintre cele mai prețioase forme ale muncii ideologice în rândurile intelectualității este dezbaterea publică a problemelor de ideologie, de creație științifică și artistică”.

Tovarăși, socotim că, deși adresate intelectualilor și scriitorilor clujeni, aceste cuvinte își au deplină îndreptățire în ceea ce privește pe toți intelectualii și scriitorii țării noastre. Se cuvine deci să ne întrebăm: au străbătut scriitorii noștri, în acești 16 ani, cu operele lor literare, drumul pe care l-au străbătut agricultura noastră, de la plugul de lemn, moștenire a regimului burghez, până la cei 70 % de agricultură cooperativizată, cât avem astăzi în țara noastră ? [...]

Nu este oare momentul ca fiecare dintre creatori să-și pună bărbătește întrebarea: în ce măsură operele mele reprezintă curba ascendentă făcută de procesul de industrializare a țării, de la nivelul din 1944 până la nivelul zilelor noastre? Să nu uităm că am fost o țară eminentamente agricolă, și că am fost o țară eminentamente analfabetă, eminentamente sleită de materie și de multe alte boli sociale. Nu este momentul ca fiecare dintre creatori să se întrebe în ce măsură operele sale țin pasul acestei epoci de profundă revoluție culturală pe care o trăiește țara noastră? Cuvântul rostit de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la conferința regiunii Cluj ne obligă și pe noi, cei ce lucrăm în conducerea Uniunii Scriitorilor, la o sumedenie de întrebări cărora — o spun aici răspicat, ca între tovarăși — nu le putem răspunde întotdeauna cu suficientă satisfacție de a ne fi făcut datoria. Credem că, mai ales în ultimii doi-trei ani, conducerea Uniunii Scriitorilor n-a găsit metodele de muncă cele mai fericite pentru ca să realizeze acea comuniune intimă și frățască dintre scriitori și masele cărora scriitorul le dă mesajul său. Scriitorii noștri — și ne gândim la cei mai buni, mai activi, mai legați de problemele arzătoare ale culturii noastre — trebuie să se apropie și mai puternic de marile probleme care frământă pe constructorii socialismului, iar conducerea Uniunii Scriitorilor — trebuie să facă toate

eforturile pentru ca creatorii noștri să cunoască mai de aproape pe oamenii muncii, să trăiască mai intim viața lor de fiecare zi, să pătrundă mai adânc în universul de gândire și simțire al acestor oameni și să realizeze acea osmoză temeinică, singura în stare să asigure apariție unor opere de înaltă ținută. Conducerea Uniunii Scriitorilor trebuie să se străduiască să descopere acele metode eficiente prin care scriitorii să se întâlnească cu lectorii lor, în consfătuiri serioase și creatoare, de la care să plece îmbogățiți, nu numai lectorii, dar și scriitorii. Noi, toți cei care răspundem de conducerea și munca în Uniunea Scriitorilor, am greșit față de obștea scriitoricească și suntem vinovați față de fiecare creator în parte pentru faptul de a nu fi urmărit cu perseverență un plan sistematic de întâlniri fructuoase între scriitori și cititori, întâlniri ce ar fi putut să prilejuiască o bună cunoaștere, nu numai a scriitorului de către cititor, dar pentru scriitor a viitoarelor sale personaje. N-am fi greșit cu nimic, ci, dimpotrivă, am fi făcut o treabă bună, rodnică, dacă am fi îndrăznit să ne prezentăm în fața lectorilor noștri, nu numai după ce cărțile noastre au apărut în vitrine, dar și înainte, atunci când aceste volume se aflau în capetele noastre, sub formă de planuri, intenții sau scheme încă nedefinite. Suntem încredințați că n-am fi avut decât de câștigat dacă, povestindu-le lectorilor planurile noastre literare, am fi aplicat urechea atentă la sugestiile și observațiilor. Am fi avut, de asemenea, foarte mult de câștigat dacă înainte de a da tiparului măcar unele dintre cărțile noastre, le-am fi supus discuțiilor unor colective largi, în care să se afle nu numai scriitori, ci și oameni ai muncii din diferite sectoare de construcție socialistă.

Și, în sfârșit, vreau să pun în discuția conducerii Uniunii Scriitorilor o problemă care mi se pare a fi de importanță capitală, și anume: problema asigurării cadrelor noastre de viitor. Credem că conducerea Uniunii Scriitorilor și fiecare membru în parte al acestei conduceri ar fi făcut operă de mare și patriotică însemnătate dacă ar fi căutat să atragă la masa de scris oameni noi, proveniți din rândurile oamenilor muncii, cu o vastă experiență concretă a vieții. Trebuie să vă mărturisesc: avem tineri înzestrați în frontul nostru literar, oameni talentați și de viitor. De multe ori însă experiența lor de viață experiența lor personală, este săracă și neinteresantă, fapt ce îi transformă pe mulți dintre ei în experimantatori desueți ai unor metode literare depășite și livrești. În schimb, am întâlnit în viață nenumărați oameni care nu se gândesc să facă literatură, sau care, dacă vreți, povestind unora, în cerc intim, câte ceva din experiența lor de viață, fac literatură fără să știe, și încă una de înaltă calitate. Trebuie să-i atragem pe acești oameni către îndeletnicirea scrisului, arătându-le că experiența lor personală de viață este un tezaur admirabil, din care se cuvine a ne împărtăși fiecare dintre noi.

De asemenea, tovarăși, vreau să vă mai reamintesc o observație făcută de tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, cu prilejul aceleiași conferințe regionale de partid. Relevând succesele înregistrate de oamenii de știință și de

artă, primul secretar al Partidului nostru a atras, pe bună dreptate, atenția creatorilor cu privire la primejdia automulțumirii. Dacă ne vom scruta, fiecare dintre noi, conștiința, vom vedea că nu rareori succesele mai mari sau mai mici, mai legitime sau mai puțin justificate, au condus la instaurarea unei stări de automulțumire, — cel mai puțin prielnică dintre stările sufletești, știut fiind că în materie de artă literară, o singură stare este fertilă: sfânta neliniște creatoare. Neliniștea creatoare îl ține legat pe artistul adevărat, timp îndelungat de masa de lucru. Neliniștea creatoare îl face, pe artistul adevărat, să scrie cu grijă, să transcrie iarăși și iarăși să transcrie aceeași pagină, pentru ca aurul cuvintelor, al imaginilor, al ideilor, să ajungă sub ochii cititorilor curățat de orice impuritate. Gândiți-vă la exigența marilor noștri clasici: Eminescu, Creangă, Caragiale, Odobescu. Fără exigență extremă, fără neliniște creatoare, nici unul dintre noi nu va putea crea acele opere pe care le așteptăm de la noi Partidul nostru. Poporul nostru. Pentru cultivarea unei asemenea stări de spirit și a unei asemenea morale, vreau să spun răspicat aici și cu tot simțul de răspundere, că n-a militat totdeauna, cu suficientă consecvență, conducerea Uniunii Scriitorilor. Am subliniat aceste deficiențe pentru că reflectarea lor cea mai imediată se face în domeniul scrisului, deci chiar în paginile lucrării noastre.

Tovarăși, tabloul dezvoltării literaturii noastre pe anul 1959 și al muncii conducerii Uniunii Scriitorilor pe același an, așa cum vi l-am înfățișat, conține, fără îndoială, nenumărate omisiuni. Ar fi fost însă greu ca, într-un timp totuși limitat, să fi putut epuiza multitudinea de probleme și de aspecte câte reprezintă procesul de dezvoltare și de creștere a artei noastre literare. Dar fie și așa, cu nenumăratele lipsuri, câte le bănuim a le fi avut expunerea noastră, încă ni se pare că vom izbuti să descifrăm sarcinile ce ne stau în față, sarcini concrete pe care ni le impun, pe de o parte, succesele, pe de altă parte lipsurile amintite. Credem că îi revine conducerii Uniunii Scriitorilor sarcina activizării, sub toate formele, a legăturilor ce trebuie să se stabilească între scriitori și domeniile importante de activitate din țara noastră. Departe de noi gândul de a pleda pentru repetarea formelor elementare, utilizate într-un trecut nu prea îndepărtat, când documentarea era confundată cu o luare de contact sporadică și expeditivă cu terenul, în limitele unor informări reportericești. Suntem mai încredințați decât oricând că literatura noastră nu poate izvorî decât dintr-o documentare temeinică, adâncă, bazată pe o observare atentă a vieții, trăită de scriitori cu patimă, filtrată prin sensibilitatea lor creatoare. Va trebui ca, toți împreună, să descoperim acele forme prin care scriitorul să fie mai legat de realitățile imediate printr-un contact temeinic și organic. Literatura modernă s-a dezvoltat, în bună parte, pe baza experienței ziaristice. O muncă asiduă, susținută și dezvoltată, în cadrul gazetelor regionale și raionale, sau ca simpli redactori ai gazetelor de perete din marile instituții, — iată o îndeletnicire care, în special tinerilor, le-ar putea deschide, în mod cert, drumul spre o literatură autentică, fruct al unei experiențe personale: Bineînțeles nu ne-am îngădui să

formulăm reguli obligatorii. Conducerea Uniunii Scriitorilor va trebui să descopere o multitudine de forme clasice, convenind fiecărui scriitor în parte, în funcție de aptitudinile și de capacitatea fiecăruia. Oricum însă, ni se pare că îngrămădirea majorității scriitorilor în câteva centre, și îndeosebi în Capitală, când viața tumultuoasă legată de construcția socialismului pulsează în toate colțurile patriei noastre, când satele noastre de astăzi reprezintă un univers complex, ridicând o sumedenie de probleme omenești, deosebit de interesante, îngrămădirea aceasta a majorității forțelor noastre artistice doar în câteva centre, începe a ni se pune ca o problemă căreia conducerea Uniunii Scriitorilor este prima chemată a-i da un răspuns creator.

A doua sarcină ce se impune cu limpezime din analiza lipsurilor semnalate în scrisul nostru în diverse sectoare, este ridicarea nivelului ideologic al creatorilor noștri. Planul de activitate al Uniunii Scriitorilor, ce va fi expus de tovarășul Beniuc, prevede o îmbunătățire substanțială a muncii noastre în această direcție. Am avea de adăugat doar faptul că noi considerăm sarcina Uniunii Scriitorilor de a veghea ca munca pentru ridicarea nivelului ideologic al scriitorilor noștri să fie mai puțin una de campanie și asalt, decât o activitate ritmică și temeinică, răsfrântă în toate inelele noastre organizatorice, — în secții, comisii, filiale, cenacluri și în redacțiile publicațiilor noastre. Raportul prezentat nu și-a propus și o analiză a activității publicațiilor noastre, dar cum literatura noastră începe de cele mai multe ori prin a fi publicată în reviste, este evident că atât succesele cât și lipsurile semnalate sunt deopotrivă legate de munca din redacțiile noastre literare. Munca din redacțiile revistelor noastre trebuie să fie substanțial îmbunătățită. Pe primul plan, în fiecare redacție, trebuie să stea grija fermității ideologice, grija pentru măiestria artistică, contactul colaboratorilor și al redactorilor cu terenul, contact cu marile mase de cititori. Conducerea Uniunii Scriitorilor va trebui să vegheze și să ia măsuri organizatorice pentru îmbunătățirea substanțială a muncii în redacțiile publicațiilor noastre. Colegiile redacționale, așa cum apar ele în majoritatea casetelor publicate în revistele noastre, s-au demonstrat în marea lor majoritate inoperante și fantomatice. Este mai mult decât regretabil că conducerea Uniunii Scriitorilor a îngăduit atâta vreme o asemenea stare de lucruri. Aceste colegii trebuie reorganizate și obligate să devină foruri active de răspundere pentru munca literară dusă în redacție. Majoritatea redacțiilor ar trebui, de asemenea, să-și scruteze schemele de organizare, întrebându-se cu seriozitate: ce aport aduce fiecare om în munca de pregătire a revistei.

Conducerea Uniunii Scriitorilor, răspunzătoare față de schimbul de mâine al literaturii noastre, va trebui să vegheze mai atent la felul cum se dezvoltă tineretul nostru, atât din punct de vedere al pregătirii sale profesionale, cât și ai climatului moral în care crește. Trebuie să facem totul pentru a atrage în lumea noastră, a scriitorilor, oameni talentați, din alte sectoare de muncă, și

a-i ajuta să transforme uriașul lor material de viață, vasta lor experiență, în literatură. Va trebui să ne sporim atenția la felul cum se desfășoară munca literară în cenacluri. Departe de a fi o sarcină de mâna a doua, îndrumarea cenaclurilor, exigența față de lucrările citate și asigurarea unui nivel corespunzător al discuțiilor, sunt sarcini de mare importanță pentru viața acestor nuclee literare, în care se dezvoltă tineretul nostru. Casa Scriitorilor trebuie să-și îmbogățească programul și să devină un focar de cultură socialistă, un centru în care să se dezbată în mod creator cele mai arzătoare probleme ale literaturii noastre. Așa cum s-a văzut și din Raport, literatura minorităților naționale a înregistrat o serie de succese, lipsurile invitate în scrierile confrăților noștri nefiind deosebite de deficiențele propriilor noastre cărți. Trebuie să facem totul pentru ca literatura confrăților noștri de altă limbă decât cea românească să ne fie îndeaproape cunoscută, după cum cele mai bune scrieri românești să fie traduse la vreme în limbile minorităților naționale. Suntem încredințați că toți scriitorii acestei țări avem de învățat unii de la ceilalți, și că o colaborare mai strânsă ne va fi profitabilă tuturor.

Educarea tineretului nostru, sarcină patriotică de onoare, trebuie să ne preocupe mai mult decât ne-a preocupat până acum. Așa cum am încercat să arătăm, literatura destinată copiilor a făcut în ultima vreme însemnați pași înainte atât în ceea ce privește conținutul ideologic al lucrărilor, cât și în ceea ce privește expresia lor artistică. Ni se pare însă că a venit momentul ca scriitorii noștri cei mai buni, cu cea mai mare experiență de viață și literară, să consacre o parte a scrisului lor și acestor cititori atât de dragi tuturor. În țara noastră se dezvoltă, cum vă este bine cunoscut, o activitate vastă de popularizare în rândurile maselor largi de cititori a operelor celor mai de seamă din literatura clasică universală, din literatura tuturor popoarelor. Am abuzat de acest cuvânt, dar îmi dau seama că nu-l pot omite: cred că este o sarcină a Uniunii Scriitorilor — și a noastră, a tuturor — de a veghea ca traducerea acestor opere să fie asigurată de cei mai buni scriitori ai noștri într-o asemenea formă, încât vechiul adagiu *traduttore, traditore* să-și piardă valabilitatea.

Instituția Fondului Literar reprezintă o pârghie însemnată în procesul dezvoltării literaturii noastre, în măsura în care asigurarea condițiilor economice ale scriitorilor constituie o problemă ce se cuvine să ne rețină atenția. Analiza amănunțită a felului cum s-a muncit la Fondul Literar, făcută cu diverse prilejuri de Biroul Uniunii Scriitorilor, arată că această instituție s-a achitat, în linii generale, de obligațiile sale și a vegheat ca fondurile ei să se îndrepte spre cerințele cele mai legitime. Credem însă că în această direcție nici un spor de atenție nu este inutil. Conducerea Uniunii Scriitorilor și conducerea Fondului Literar vor trebui să aibă grijă ca fiecare ban acordat, fie sub formă de ajutoare, stipendii sau împrumuturi, fiecare sumă destinată documentării, să fie astfel drămuțată, încât să avem întotdeauna certitudinea că

sumele acordate își primesc acoperirea în litera tipărită, sub forma unei literaturi partinice, a unei literaturi oglindă fidelă a timpului pe care îl trăim.

Tovarăși, așa cum am spus și la început, plenara noastră vine în întâmpinarea a două mari evenimente: al treilea Congres al Partidului și sărbătorirea a 40 de ani de la înființarea Partidului Comunist din România. Să ne unim eforturile pentru ca scrisul nostru, contribuție valoroasă la opera de construcție a socialismului în țara noastră, să se ridice la acea treaptă de combativitate, de partinitate și de măiestrie artistică pe care o așteptăm de la noi întregul popor. Trăim bucuria unor zile mărețe. Avem fericirea să trăim într-o țară de democrație populară, condusă de partidul de avangardă al clasei muncitoare. Ne bucurăm de îndrumarea de fiecare clipă a Partidului nostru. Frontul scriitoricesc din țara noastră este un front puternic, unit. Avem toate condițiile realizării unor opere de seamă, care să constituie mândria întregului nostru popor. Toate acestea mă îndreptătesc să-mi exprim sentimentul pe care sunt încredințat că-l trăiți și dumneavoastră, sentimentul că putem face față atâtor sarcini de onoare câte ne revin în munca noastră grea și nobile. Sunt sigur că nu greșesc când, acum și aici, la sfârșitul acestui raport, asigur Partidul nostru, Comitetul Central al Partidului nostru, în frunte cu iubitul nostru tovarăș Gheorghe Gheorghiu-Dej, că scriitorimea noastră, strâns unită în jurul partidului și întregului nostru popor, este hotărâtă să-și sporească eforturile și să-și facă datoria până la capăt“.

Discuții la raport, intervenții rezumate la *Raportul prezentat de Zaharia Stancu la plenara lărgită a Comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor din Republica Populară Română*, „Gazeta literară“, 14 și 21 aprilie 1960

Ion Marin Sadoveanu: „Sunt un scriitor care nu mai sunt tânăr, și în trecut nu am cunoscut niciodată poziția asta avantajoasă din toate punctele de vedere pe care scriitorul o are în societatea socialistă de astăzi. Ba ceva mai mult. Azi scriitorul poate să-și spună cuvântul liber, este chemat ca, împreună cu toți ceilalți muncitori, să dea o mână de ajutor într-un front unic al scriitorilor de toate vârstele la construirea noii vieți. Evident, este o sarcină de onoare, și toți ne străduim, după puterile noastre să răspundem ei. Cunoaștem care sunt obligațiile literaturii și ale scriitorilor astăzi. Un scris fantezist, un scris care nu folosește nimănui, nu mai este conceput.“

Maria Banuș: „Ce am făcut noi, poeții, în cadrul Biroului de poezie, pentru a remedia o serie de lipsuri existente? Unele acțiuni folositoare inițiate au avut loc, [...] dar n-a existat o serie de acțiuni în raport cu importanța și cu urgența lor. Cred că n-am reușit încă activizarea întregii secții de poezie în jurul discutării serioase, concrete, la obiect, a volumelor de poezii apărute. Nu

au avut loc întâlniri cu editurile pentru a se analiza situația poeziei sub aspect editorial și sub aspectul difuzării ei. [...] Propun ca prime acțiuni ale Biroului secției de poezie, pentru următoarele trei luni: — o discuție asupra unui volum de versuri recent apărut sau a unei probleme centrale a poeziei; — O ședință de lucru cu editurile; — o ședință de lucru cu Ministerul Învățământului și Culturii; toate trei acțiunile urmând a se bucura de sprijinul concret și eficient al conducerii Uniunii.“

Victor Eftimiu: „Sunt fericit să văd elanul pe care literatura țării l-a luat sub regimul puterii populare, progresul care se vedește la fiecare pas, pe toate domeniile. M-a emoționat îndeosebi capitolul din raport în care sunt citate cuvintele tov. Gh. Gheorghiu-Dej rostite la Cluj despre sarcinile omului de litere. Când s-a văzut în trecut un conducător de stat care să dea scrisului o asemenea importanță? Literatura era o simplă preocupare a unei minorități. Astăzi toată lumea citește cărți, care nu sunt numai distracția unui om, dar învățătură și îndemnuri pentru mari și mici, pentru tineri și bătrâni. [...] Scriitorii, artiștii trebuie să se simtă fericiți că trăiesc asemenea vremuri.“

Silvian Iosifescu: „Raportul a făcut o apreciere care mi se pare justă asupra situației din critică și aparițiilor. Aș vrea să insist puțin pentru că această situație implică o serie de sarcini pentru noi toți și în special pentru Comisia de critică. Este incontestabil că anul trecut a fost un an interesant și destul de bogat în critică și trebuie remarcată apariția unor lucrări de estetică marxistă interesante.“

Tudor Vianu: „La a 10-a Conferință Generală a Organizației Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură, UNESCO, delegația română a propus ca un volum conținând extrase din opera prozatorilor români să apară la o mare editură franceză, sub egida UNESCO-ului. Propunerea a fost aprobată. De atunci, noi am lucrat în cadrul Comisiei naționale UNESCO la întocmirea acestui volum care, zilele acestea, a pornit la Paris, la secretariatul UNESCO. Volumul este însoțit de o introducere făcută de mine și de note bibliografice în fruntea fiecărui extras care se datorește unuia sau altuia din autori. Acest volum cuprinde întreaga dezvoltare a prozei românești începând de la Costache Negruzzi până la prozatorii de azi și, evident, în proporția generală, noi am dat o întindere mai mare producției actuale. Cred că în bilanțul general care poate fi întocmit în legătură cu difuzarea literaturii române peste hotare, volumul care va apărea probabil cu o prefață a unui mare scriitor francez poate fi trecut ca o realizare pozitivă“.

Dumitru Mircea: „La revista «Tribuna» am dat și dăm în continuare — și cred că nu greșim — o foarte mare atenție adunării în jurul revistei a tinerelor talente, unele din ele extrem de promițătoare. [...] Poșta redacției ar trebui să devină mai vie, nu numai la noi, ci și în alte publicații, mai cuprinzătoare, mai interesantă, să fie un îndrumar practic realizat de oameni cu experiență, destinat tinerilor care debutează. [...] Nu am reușit întotdeauna să

fim în cea mai stringentă actualitate, dar s-au impus câțiva tineri scriitori și vreau să menționez dintre ei pe Vasile Rebreanu și Romulus Rusan.“

Nina Cassian: „Raportul și întreaga noastră discuție pun pe drept cuvânt accentul pe spiritul partinic în literatură. Noi știm foarte bine că o concepție înaintată despre lumea noastră nu limitează în nici un fel câmpul de inițiativă și gândire al scriitorului. Știm că o concepție despre lume — și nu orice concepție despre lume — este o încorporare într-un sistem armonios a ideilor și atitudinii noastre în fața vieții; că deci o concepție justă despre lume reprezintă o eliberare și în nici un caz o limitare, o constrângere. Concepția noastră despre lume, concepția marxist-leninistă coincide cu adevărul, așa că nu se pune problema a alege între a avea o concepție marxist-leninistă și a nu avea o concepție marxist-leninistă, a alege între două adevăruri posibile. Există un singur adevăr, care este concepția marxist-leninistă. Îndrumarea de către partid reprezintă de asemenea o eliberare și în nici un caz o restrângere sau o indicație cu caracter limitat a acțiunii noastre creatoare pașnice, înseamnă eliberarea de prejudecăți, înseamnă eliberarea de erori, de excese individualiste, de urme ale unui vechi și cumplit conflict între om și societate. Îndrumarea de partid ne eliberează de această teribilă maladie a individualismului care este una din cele mai deformante maladii, dintre maladiile care desfigurează cel mai mult și care în special pentru sufletul unui scriitor, est de-a dreptul periculoasă, dacă nu mortală.“

Dumitru Ignea: „Critica promovată în revista *Iașul literar* este de multe ori cenușie, neinteresantă. Criticii tineri de la Iași nu iau în piept problemele foarte serioase care se dezbate în frontul nostru literar.“

Alexandru Philippide: „În totul de acord cu cele spuse în raport, aș mai adăuga — și cu asta închei — că, după părerea mea, în critica noastră ar trebui dezbătute, cu mai multă profunzime, probleme de principii, probleme privind teoria literară, în lumina marxism-leninismului. S-ar putea astfel porni de exemplu către definirea unor noțiuni care par curente și de la sine înțelese, pe care toată lumea le întrebuițează, dar care își păstrează, în ciuda deseilor lor întrebuițări, — sau poate că tocmai din pricina asta — un sens prea general, deci prea vag, prea adecuat pretutindeni și deci de multe ori inadecuat. Eu însumi, cu modestele mele mijloace, am încercat și încerc să găsesc drumul spre o definire a acelei măiestrii artistice, atât de pomenită și de loc definită, pe care eu o numesc mai simplu artă literară. Un alt fenomen, acesta mult mai cuprinzător și mult mai adânc este realismul socialist. Lucrăm cu toții în spiritul realismului socialist. Este pe deplin firesc să țintim în studii aprofundate trăsăturile specifice ale acestei metode. În ce mă privește, am de gând să particip activ la această muncă. Dar eu aș propune ca această problemă să fie dezbătută în cadrul larg al unei discuții colective.“ [...]

Mihai Novicov: „Principalul lucru pe care trebuie să-l reclamăm Comitetului și Biroului său, este să asigure prin reviste, prin secțiile sale de

creație, o discuție cât mai partinică, cât mai critică și autocritică asupra problemelor concrete ale creației literare. Ceea ce a contribuit la nevalorificarea tuturor posibilităților literaturii noastre, la slăbiciunile arătate în raport, a fost în mare măsură atmosfera de menajare reciprocă, de evitare a discuției la obiect, alunecarea spre probleme lăturalnice și evitarea discuțiilor foarte clare, tovrărești, asupra succeselor și lipsurilor diferitelor lucrări literare.“).

Perpessicius: „O altă mare problemă pe care raportul lui Zaharia Stancu a pus-o cu toată tăria a fost aceea a lichidării tonului apologetic în critica literară. În legătură cu aceasta, vreau să spun și eu două cuvinte, și anume: este limpede că nimeni dintre noi nu poate să se împace cu gândul că critica literară poate deriva într-o voce apologetică“.

Al. Jebeleanu: „Cred că noi, cei care scriem versuri, ar trebui să fim și mai preocupați de această problemă. Deși în ultimii ani s-au scris o seamă de poezii din viața muncitorilor, totuși, numărul lor nu este încă destul de mare și calitatea lor artistică nu se ridică totdeauna la nivelul artistic corespunzător. Clasa muncitoare este clasa conducătoare în construcția socialismului. Noi devenim o puternică țară industrială. Ar fi timpul ca, pe lângă poeziile din mediul rural, să se scrie tot mai mult poezii despre viața muncitorilor“.

Titus Popovici: „Cu toate lipsurile criticii noastre, just relevate de atâtea ori în presa de partid — spiritul apologetic, insuficienta analiză științifică — putem spune că în înțelegerea complexă, în spirit de partid, a fenomenului artistic am atins un nivel serios, că în critica noastră au dispărut în mare măsură băjbâielile empirice. [...] Discutarea problemelor realismului socialist, o discuție largă, creatoare, înflăcărată, generată de concretul producției noastre artistice — este foarte necesară în munca noastră. [...] Noi vorbim în general de problema legăturii cu viața și spunem că unii scriitori nu au o suficientă legătură cu viața. După părerea mea, acesta este cel mai grav reproș care se poate face unui scriitor. Este ca și cum ai spune unui medic că lucrează fără să știe ce e acea medicina. Părerea mea este că esențial nu este atât să găsești noi forme organizatorice de documentare, ci acele forme de educare morală a scriitorului, prin care acesta să simtă cu toată acuitatea că este necesar, că nu poate crea altfel decât documentându-se.“

Horia Lovinescu: „Vreau să remarc deschis că dacă în viața mea n-ar fi intervenit partidul, n-aș fi devenit probabil niciodată scriitor. Adică nu mi-aș fi găsit nici acea justificare intimă față de mine însumi, fără de care nu se poate trăi în lume. [...] Deruta, sentimentul inutilității, panica de a nu avea nimic de răspuns întrebărilor omului contemporan de-abia ieșit dintr-un război atroce și amenințat de altul, iată sentimentele paralizante pe care nenumărați intelectuali și artiști mic-burghezi le împărtășeau la sfârșitul războiului.“

Radu Tudoran: „Sunt, în ce mă privește, alături de acest popor și de năzuințele lui, îl cunosc, am trăit mulți ani aproape de el, de aceea nădăjduiesc să răspund în curând la apelul tovrășului Zaharia Stancu, pe care nu-l aud

prima oară și pe care, de altfel, mi l-am făcut eu însumi vreme îndelungată. Încetineala îmi este un cusur vechi, organic, dar pentru data aceasta îndrăznesc să-l numesc, cu seriozitatea unei profesii de credință definitive și grave: scrupulozitate. Fiindcă realismul socialist, în lumina căruia privim lumea de azi, nu-i o manieră literară ușor de împrumutat, ci o metodă științifică, larg cuprinzătoare, care nu se însușește de la o zi la alta.“

Alexandru Balaci: „Ca cineva care a lucrat până de curând în sistemul editorial, pot să afirm în deplină cunoștință de cauză că acest an, în care a fost sărbătorită a cincisprezecea aniversare a Eliberării patriei noastre, va intre în istoria literaturii române ca un an de asalt general asupra celei mai importante tematici a literaturii noastre noi. [...] Cu toate stângăciile scriitorilor, remediabile, eroii noilor cărți din 1959, comuniștii se află pe prim plan la fiecare pagină, trăind intens, făurind istoria noii societăți. [...] În realitate, traducătorul este un scriitor, iar traducerea este un act de creație. Dacă nu este un scriitor, dacă nu posedă arta scrisului, dacă nu este un mânuitor al stilului, oricât de bine ar cunoaște traducătorul limba din care și în care traduce, el va recurge la expresii exacte, dar banale. [...] Este nevoie să existe și o revistă de traduceri a Uniunii Scriitorilor, în care s-ar putea publica și studii despre traduceri“

Ov. S. Crohmălniceanu: „Noi nu privim suficient, a spus vorbitorul, în egală măsură la Uniunea Scriitorilor și în obștea noastră scriitoricească, într-un mod destul de realist, de concret, realizările noastre indiscutabile, în raport cu creșterea generală a conștiinței socialiste, cu realizările generale ale oamenilor muncii din țara noastră, cu felul cum vede poporul creșterea societății noastre. Se poate constata de asemenea, fără a minimaliza cu nimic realizările noastre indiscutabile, că există totuși în munca literară slăbiciuni care trebuie discutate. Vreau să mă opresc asupra a două aspecte ale acestor slăbiciuni. Primul aspect se referă la o problemă care s-a discutat mereu: legătura cu viața. Tocmai pentru că există în mod real hotărârea și dorința scriitorilor de a scrie despre realitățile noi — și lucrul acesta s-a petrecut foarte puternic și pe o sferă foarte largă în viața scriitoricească — în momentul acesta se simte mult mai puternic ca altădată cantitatea insuficientă de material de viață acumulat de scriitori.“

Mihu Dragomir: „Considerentele pe care vreau să le fac pornesc de la două din aprecierile raportului, pe care îl consider bine alcătuit și cuprinzând o imagine justă a situației frontului nostru literar în momentul de față. Raportul constată, în partea sa finală, că literatura noastră, cu toate succesele obținute, prezintă totuși o rămânere în urmă în raport cu realitățile vieții, cu construcția socialismului în țara noastră. Această constatare este perfect adevărată și cred că trebuie să depunem toate eforturile pentru ca distanța dintre literatură și viață să fie cât mai simțitor redusă.“

Eugen Simion, *Roman, frescă, monografie. Probleme ale compoziției în romanul actual* (fragmente), „Gazeta literară”, nr. 20, 12 mai 1960

Uneori, în articolele noastre de critică, slăbiciunile compoziției unui roman sunt luate drept calități, încercări de inovare, de spargere a normelor clasice ale speciei — și elogiare ca atare. În acest sens, criticii utilizează mai cu plăcere, în loc de roman, termenii: *monografie, frescă sau cronică*, justificând în felul acesta, printr-o răsturnare de concepte estetice, o compoziție difuză. *Monografia, fresca și cronica* nu sunt însă realități artistice autonome, ele nu pot fi decât cel mult atribute subsumate speciei. O carte poate avea un caracter monografic, de frescă sau de cronică, în măsura în care este un roman constituit, cu o compoziție armonioasă, simetrică, în așa fel încât să poată cuprinde o realitate socială vastă. Într-un roman nu îndeajuns de bine construit, cu episoade colaterale, eterogene, criticii amintiți văd însă tentative de inovație de violentare a compoziției clasice, laudând ceea ce de fapt constituie abateri flagrante de la legile de construcție a romanului, cu consecințe directe în estomparea imaginii de ansamblu.

„Roman al periferiei”, monografie a mahalalei bucureștene a fost socotită și recenta carte a lui Teodor Mazilu, *Bariera*, deși trebuie să precizăm, fără a știrbi din valoarea reală a cărții, că *Bariera* nu este roman și cu atât mai puțin roman al unui mediu social. În cronică sa din «Viața românească», Horia Bratu, deși este de părere că *Bariera* nu este un roman, conchide, totuși, fără a argumenta în prealabil, că avem de-a face cu „o mică frescă, faptele și sensurile momentelor nu se adaugă, ci se confirmă, se întăresc, se încheagă într-o înfățișare pregnantă a lumii mahalalei bucureștene din timpul războiului”, — iar în altă parte, pe temeiul aceleiași juxtapuneri între planurile epice, criticul constată că: „din episoadele adesea disparate ale romanului, se încheagă o imagine unitară a unui univers inedit — mahalaua proletară...” („Viața românească”, nr. 11/1959) Revenind asupra acestei probleme în articolul: *Criticul în fața operei și în fața vieții* (Idem, nr. 1/1960), Horia Bratu, deși observă că nu întâlnim în *Bariera* o *fabulație stringentă*, conchide, ca și în articolul precedent, că „avem de-a face cu o mică frescă”. În aceeași contradicție mi se pare a fi căzut și Eugen Luca în cronică sa din „Contemporanul”. În ciuda titlului nejustificat (*Un roman al periferiei*), el argumentează convingător, pe parcursul cronicii, că n-avem de-a face cu un roman „în accepția deplină a cuvântului”, remarcând și o serie de deficiențe de compoziție. Pe de altă parte, făcând abstracție de aceste precizări, socotește cartea a fi o monografie a mahalalei românești, pornind de la alte criterii estetice: (*Bariera*) se vrea și, efectiv, reușește să fie o *interesantă monografie a mahalalei românești de altădată* (s.n.) („Contemporanul” 23. 10. 1959). Spre

deosebire de Eugen Luca, socotesc că volumul lui Teodor Mazilu nu are un caracter monografic, pentru că, chiar redus la universul cărții, realitatea mediului nu este cuprinsă în întregime — și în acest caz mă alătur punctului de vedere exprimat de Radu Enescu în „Tribuna”. Spre deosebire însă și de acesta din urmă, mi-e greu să conchid că autorului *Barierei* îi lipsesc „virtuțile epice”, pe motiv că, nereușind să închege un roman de sine stătător, Mazilu a reușit să scrie o carte interesantă, dovedind — în general — calități remarcabile de analist, exprimate, deocamdată, la nivelul portretului. Acei care aduc critici autorului *Barierei* pentru unele slăbiciuni de compoziție a cărții pornesc, indiscutabil, de la un punct de vedere științific. În acest sens, rezervele formulate de Radu Enescu, Silvian Iosifescu, Paul Georgescu, Dumitru Isac și ceilalți critici, care au analizat din acest punct de vedere volumul, mi se par întemeiate. Alți critici însă, după cum am arătat mai sus, fac abstracție de compoziția volumului, de legile obiective ale romanului, utilizând, concesiv și anti-estetic, noțiuni ca: monografie, mică frescă, schiță monografică etc. [...]

Într-un articol publicat în «Gazeta literară» (*Conținut și compoziție*), Silvian Iosifescu aducea argumente mult mai plauzibile. Criticul observa că Teodor Mazilu mânuiește „o anumită analiză de tip moralist”, susținută prin „aglomerarea de fapte anecdotice”. [...]

În legătură cu compoziția romanului, ar trebui discutat și rolul elementelor „aliterare”. Ne vom referi în primul rând la eseu, pe care romancierii moderni l-au introdus în creația obiectivă, fie prin intermediul personajelor (lungile tirade, lungile conversații pe teme filozofice, etice, estetice), fie, adesea, ca părți distincte, ca argumente directe ale prozatorilor. Referindu-se la această fuzionare, Marin Preda mărturisea odată (*Note ocazionale în favoarea romanului*) că „nimic nu este mai plictisitor și nimic nu ucide cu mai mare succes interesul afectiv pentru lectură ca elementele aliterare dintr-un roman”. Observația este importantă, dar, fără o circumscriere exactă a noțiunii de „element aliterar”, riscă să fie absolutizată într-un sens eronat. [...] Ar trebui, cred, precizată aici noțiunea de imagine artistică, notând că orice detaliu eseistic, orice element „aliterar” nu distonează, nu ucide afectivitatea lectorului, în fine, nu-l plictisește atâta vreme cât este subsumat imaginii artistice, atâta vreme cât definește un caracter sau ajută la definirea altora. Că se întâmplă în alt chip, aceasta ține de ordinul erorilor. Iată, bunăoară, în câteva romane apărute în ultimul timp, întâlnim adevărate eseuri pe teme diferite, fără nici o legătură organică cu ficțiunea artistică. Au fost citate disputele diletant-intelectuale ale unor protagoniști din romanul *Întâlnirea* de C. Chiriță. Am putea adăuga și numeroasele discursuri umanitariste pronunțate de personajele lui Ben Corlaci (*Cazul doctor Udrea*) și mute altele. *Fuzionarea*, în aceste cazuri, dintre roman și eseu, se traduce prin *hibriditate*. [...] Cum spuneam judecata critică va decide în funcție de fiecare caz în parte, de fiecare rezultat, nefiind cu puțință să fixăm norme rigide în privința inovațiilor, fuzionării cu

alte specii și genuri ...etc. Vom pretinde însă totdeauna să regăsim atributele esențiale ale romanului și vom da judecata de valoare în funcție de aceste criterii.

G. Călinescu, *Tratatul de istoria literaturii române*, (fragmente) „Contemporanul“, numerele 29, 30, 31, 32, din 15, 22, 29 iulie, respectiv 5 august 1960

Moștenirea literară

Problema alcătuirii *Istoriei literaturii române* trebuie socotită ca un moment al revoluției culturale, ea fiind strâns legată de construirea socialismului, prin imaginea oamenilor creatori ieșiți din mijlocul poporului nostru, orientându-se, în decursul istoriei, mai cețos sau mai limpede, spre adevărul societății izbăvită de exploatare și dedicate instaurării și încununării celui mai înalt umanism. Fără îndoială că sarcina principală a redactorilor este de a pune *Istoria literaturii române* pe bazele științifice ale marxism-leninismului, a lămuri cursul ei prin aceleași legi cu care explicăm contradicțiile antagonice și neantagonice din societatea umană. Însă a «explica» în materie de artă e un termen care a rămas poate pentru unii încă tulbure. În artă avem de a face nu cu simple fenomene naturale, căror urmează a le găsi cauza, ci cu creații ale spiritului omenesc a căror valoare urmează a o afirma în raport cu semnificația conținutului și desăvârșirea formei. Operele artistice sunt mari copaci înfiți cu rădăcinile în timp și spațiu, dar cu coama răsfirată spre cer. A determina exact longitudinea și latitudinea lor terestră e o operație necesară și instructivă pentru orientarea vieții noastre sociale, dar nu e de ajuns. De unde grija cercetătorului marxist-leninist de a evita sociologismul în studiul operei de artă, manifestat uneori pueril în felul, de pildă, de a face o introducere naivă asupra stării vieții industriale și politice și a prezenta apoi brusc figura, să zicem, a unui Flaubert. Creațiile nu sunt realități accidentale, duble, ca apa și untdelemnul într-un același pahar, ci organisme istorice proiectate pe infinit. O oglindire, în opera de artă, numai a zilnicului, ar fi negația însăși a artei: oglindirea implică generalizarea.

Creația de azi a unui scriitor socialist care zugrăvește timpul nostru cu luptele lui împotriva inerției și sfortarea de a construi societatea de mâine, chiar dacă în timp latura ei tematică se va estompa, ca operă magistrală va căpăta mereu noi semnificații și va fi stimulative pentru vremurile care vin, când temele de luptă se vor schimba, dar marile emoții ale luptei și construcției vor fi mereu înțelese, pentru că vor fi mereu, în baza legilor obiective, un azi și un mâine, iar noțiunea de progres ascensiv va funcționa fără încetare în sufletele oamenilor. Umanismul nu e un punct fix, ci o direcție către un orizont perfectibil mereu în mișcare.

Ce concluzie trebuie să tragem de aici? Că autorii unei *istorii* cu adevărat științifice a *literaturii române* trebuie să fie înainte de toate critici literari marxist-leniniști, iar nu profesori în sensul îngust al cuvântului, aplicând rece niște scheme, trebuie să fie oameni sensibili la fenomenele de creație, la acele concrete istorice proiectate pe infinit, și ei înșiși niște ființe morale însuflețite de același patos al construcției, de același entuziasm, în felul acesta până la un punct creatori ei înșiși. Dacă nu exagerăm, în înțelesul artei plastice, istoricii literari adevărați nu pot crea lipsiți de orice talent. Fără viziunea concretului istoric obiectiv în devenire, fără agitație originală a spiritului, ei nu vor recunoaște eroii exemplari și prin urmare nici valoarea scrierilor, nu se vor simți, într-un cuvânt, oglindiți în operele literare.

[...] Criticul e o conștiință socialistă care pătrunde în adâncul conștiinței progresiste a scriitorilor de altă dată și a scriitorilor socialiști de azi și fraternizează cu ei. Un studiu sec care ar trata despre frecventările unui scriitor mai vechi în cercurile socialiste, despre orientarea lui mai mult sau mai puțin vagă în ideologiile progresiste, apoi ar analiza opera uscat, după formula exterioară a eroilor, trecând la studiul separat al formei, adică al limbii literare în sine, n-ar fi mare lucru și n-ar face un mare pas înainte peste critica și istoriografia burgheză. Istoricul creator și științific e dator să surprindă prin chiar ceea ce pare negativ, cum un spirit, nu străin de mișcările ideologice ale vremii sale, chiar când pare lunar și necontemporan, merge fără să vrea cu pașii vremii. Teoria abstragerii astrale a geniului din *Luceafărul* este, citată ad litteram, greșită din punctul nostru de vedere. Geniul nu trebuie să stea sus, în goluri, ci să coboare printre oameni, acolo unde trăiesc Cătălin și Cătălina. Luceafărul se simte singur, dar disperă fără motiv aparent. Poemul apare ca o expresie a răcelii geniale congenitale, ca o definiție a glacialității necesare și fatale a oricărui om mare. Aceasta e o lectură greșită. Teoria distanțării geniului nu-i originală în acel secol, romanticii în general sunt obsedați de această condiție. Adevărul este că, după revoluția franceză, întărirea burgheziei pe baze capitaliste a relevat indiferența claselor de sus față de creator [...]. Creatorul din epoca romantică se simte adesea solitar, fiindcă nu-i asimilat de clasele de sus și nu are încă priză asupra maselor. Când psihologia lui e mai umană, formulează o teorie a intangibilității geniului, în care poate să și creadă rațional, dar care nu e decât o rezultată maladivă a unui moment istoric confuz. Că Eminescu voiește cu temperamentul său de luptător să stea sus, dincolo de oameni, nu se simte nicăieri. Cuvântul «rece» sună în gura lui cu o stranie vibrație de căldură. El presimte că locul oamenilor în viață e pe o treaptă înaltă, nu aceea, de pildă, a instinctelor joase, ci a unei superioare concepții, gestul lui nu e de a chema dincolo de viață, ci în viața adâncă, el însuși neputând descinde la existența superficială. Înțelese și analizate astfel, lucrurile încă mai pot părea arbitrare și sofisticate, dacă nu pătrundem prin lumea de imagini în sufletul plin al poetului, făcându-i sinteza critică. Atunci,

citind toată opera ca un întreg, reflectând epoca deasupra apei și în apă, vom simți că ceea ce formează personalitatea poetului și valoarea lui, din punctul nostru de vedere socialist, prin polemicele, descurajările, idilele, amărăciunile și falsele lui răceli, este «setea de viață», aceea cu care în altă poezie decât *Luceafărul*, așeza locul dragostei și al geniului, de-a dreptul pe solul nostru terestru: *Tu trebuia să te cuprinzi/ De acel farmec sfânt/ Și noaptea candelă s-aprinzi/ Iubirii pe pământ*. Cu asta atingem problema capitală în *Istoria literaturii române* pe care urmează s-o scriem colectiv: a moștenirii literare și a reconsiderării ei într-un spirit științific just.

Unii dintre cei de afară, dușmani ai regimului nostru, sau numai neînțelegători, ne învinovătesc că vrem să distrugem valorile trecutului. În cel mai bun caz, ei își închipuie că, reconsiderând pe unii, noi aplicăm o metodă abstractă, mântuind pe acela la care găsim o atingere ideologică cu drumul pe care mergem și eliminând pe cei care, indiferent de meritul lor artistic, sunt, teoreticește, pe o poziție greșită. Acest lucru nu este adevărat. Reconsiderarea reprezintă o operă de reînțelegere a tuturor fenomenelor artistice în causalitatea și finalitatea lor adevărată. [...] Odobescu e minor, rafinat și talentat, un creator parțial, văzând o parte din realitate și atât cât convine înțelegerii sale. Asta nu înseamnă că Odobescu era un retrograd. Întâi de toate avea, cum știm, anumite orientări conștient progresiste, caracteristice oamenilor mai luminați ai clasei lui, la care toate reflexele de apărare erau instituite în vederea condițiilor noi, el însuși fiind produsul unor vremuri noi. Afară de aceasta, prin simplul fapt că se afla la un punct dialectic nou, cu vocația sa, Odobescu împinge cultura înainte, exprimând strălucit un salt. El este exponentul momentului clasicist, când valorile tradiționale sporite prin exercițiul vieții artistice și sociale fac cu puțință introducerea într-un limbaj istoric evoluat a celor mai delicate impresii și idei. Atunci desăvârșirea lui sufletească, nutrită din veacuri de evoluție a poporului întreg, era foarte puțin accesibilă. Azi, când ne orientăm spre noul umanism socialist, suntem mulți cei foarte sensibili la imaginea rafinată a realităților, de la «arta barbară» și folclor până la arta contemporană, pe care o dezvoltăm pe dimensiuni populare și cu un conținut viguros. În concluzie, Odobescu rămâne același prozator eminent, însă cu o altă analiză critică, nu îmbrățișat repede și cu facilitate pentru că n-ar prezenta dificultăți.

Documentare și Periodizare

[...] O problemă încă de pe acum foarte și cu aprindere discutată e aceea a periodizării. De altfel era și înainte tot așa de dezbătută, și lucrul este firesc, deoarece o istorie presupune o desfășurare și inclusiv etape, Natural, bunul simț spune că scriitorii fiind așezați cronologicște, analiza unuia implică o desfășurare în perspectivă, arătându-se modul cum s-a desprins din orizontul istoric anterior și chipul cum se proiectează pe orizontul istoric al viitorului.

Însă periodizatorii profesioniști de altădată care nu trebuie lăsați să intre nici ca umbre în incinta noastră, se gândeau în general la niște compartimente precise prin care istoria e tăiată în felii și care cuprind exact un număr de fenomene, lăsând afară cu aceeași exactitate altele. O astfel de periodizare abstractă amenință să ucidă viața istoriei și să ignoreze fluența infinită a fenomenelor. Totuși admit că o periodizare trebuie să facem, și bineînțeles una care, ținând seama de perindarea dialectică a relațiilor de producție, caută puncte de polarizare în jurul momentelor capitale ale luptei de clasă. Noi avem să ne conducem fără îndoială după istoria social-politică, având însă în vedere o particularitate a literaturii care este o manifestare culturală. Punctele cruciale ale luptei de clasă se exprimă politic prin ideologiile respective (ideologia clasei burgheze, de pildă, ideologia clasei proletare), însă în zona înalt culturală și mai ales artistică, precum în literatură, această ideologie la rândul ei își găsește expresia mai mult ori mai puțin conștientă prin ideologiile culturale și artistice, de pildă curentele literare.

[...] În definitiv, toată chestiunea în materie de periodizare cred a fi aceea ca în termenii unei desfășurări având la bază marile momente ale antagonismului de clasă, hieroglifile lor din lumea ideologiei și creației literare, manifestată prin școli, curente și personalități, să fie redistribuite în mod mai rațional, manualul de istoria literaturii române continuând a se ocupa de Eminescu și Macedonski, de Dobrogeanu-Gherea și Titu Maiorescu, de mișcările, bunăoară, de la Junimea cu «Convorbirile literare», de la «Contemporanul», de semănătorism și simbolism, de «Viața românească» și impresionismul Sburătorului, cu sublinierea a ceea ce e pozitiv și determinarea critică a ceea ce este confuz și retrograd. “.

Realismul

[...] Un scriitor burghez poate să oglindească bine prezentul și să vadă rău viitorul, ori dimpotrivă, să recepteze defectuos realitatea înconjurătoare și să bănuiască totuși teoretic drumul cel drept pe care îl va lua istoria. Și într-un caz și în altul avem de a face cu scriitori realiști. Ceea ce distinge realismul de naturalism este că se ferește de a înregistra fenomenologia goală, concepând realul ca pe un universal, dedus din contingente. A crea vrea să zică a elibera și a face vizibil posibilul. Orice realist care trăiește în mijlocul veacului său și al societății sale are înaintea ochilor un canon al umanității cu care compară ceea ce îi oferă lumea fenomenelor. Eroul pozitiv al literaturii din țările socialiste construiește efectiv lumea pe care o construiesc partidul, guvernul și clasa muncitoare din țările socialiste respective. Așa-zisele idealuri sunt planurile obiective, în curs de realizare, și când, la noi, se face adesea observația că literatura a rămas în întârziere asupra vieții, această afirmație bizară pentru anume intelectuali din lumea capitalistă corespunde unei stări de fapt. [...]

[...] Abstrăgând de la eroarea capitală ce stă la baza esteticii lui Titu Maiorescu neted antiprogresistă, este evident că putem să-i recunoaștem merite de ordin secundar, care în felul lor să fi însemnat atunci un pas înainte, cu voința sau fără voința criticului. Astfel, filozoficește, nu se poate tăgădui lui Titu Maiorescu oroarea de misticism. El e raționalist, deși nu în sensul nostru, mai mult în felul lui Ludwig Feuerbach, care — se știe — îmbrățișa o concepție antropologică a lumii [...]. Și în materie de critică găsim la Maiorescu unele atitudini laudabile, însă mereu de ordin secundar. Astfel, oroarea de formele goale, fără conținut, de beția de cuvinte, interesul pentru poezia populară sunt detalii pe care noi le putem accepta cu ușurință. A arăta poziția principial falsă a lui Titu Maiorescu, fără a ignora rolul istoric pe care l-a jucat în evoluția literaturii române este o sarcină ce trebuie îndeplinită cu grijă.

Alte probleme

[...] Câteva cuvinte trebuie neapărat spuse sub latura tehnică. Volumul I tratează o materie în cea mai mare parte în sens îngust culturală, și urmează a fi scris, cum e firesc, de specialiști. Lucrări fundamentale, în această direcție, s-au făcut și înainte, și oricât informația a sporit de atunci până azi, nu cred că putem să ne așteptăm, deocamdată, să oferim într-un volum rezultate de o noutate bătătoare la ochi. Ceea ce ne interesează în primul rând în marginile unei competențe fără greș, rămâne interpretarea marxist-leninistă a fenomenelor culturale de la formarea limbii până la apariție adevăratei literaturi. [...]

În general, să avem în vedere că *Istoria literaturii române* nu e o antologie de articole, ci o operă unitară gândită de o singură minte colectivă. Trebuie oare ca colaboratorii noștri să aibă talent, în înțelesul creator al acestui cuvânt? Cu această condiție socotesc că nu s-ar putea scrie niciodată o istorie a literaturii. Ei nu trebuie să aibă talent, totuși să fie transfigurabili la marea creație, să fie sensibili la muzica marilor capodopere. Această vocație dacă lipsește unora. Se poate compensa în aerul general pe care îl vom crea, prin discuțiile între noi. [...]

Să ne urăm bucurie, avânt și spor la muncă, spre a avea cu toții marea mulțumire că fără multă întârziere să oferim culturii române această lucrare mult dorită de partid și de guvern și înscrisă în planul de construcție socialistă.

1961

270

IANUARIE

1 ianuarie

● În numerele 1 și 3 (12 ianuarie) ale „Gazetei literare”, Paul Georgescu, unul dintre principalii susținători din acea vreme ai tânărului poet, publică un articol despre poezia lui Nichita Stănescu (*Nichita Stănescu, „Sensul iubirii”. Tematica poeziei lui Nichita Stănescu, „Cronica literară”, respectiv, Nichita Stănescu, „Sensul iubirii”. Zburătorul, „Cronica literară”*), în care formulează o serie de observații de tip estetic, dar și sociologic-literar, care se vor regăsi apoi și în alte intervenții din acest an despre debutul acestui scriitor. Un semn al imaturității creatoare a poetului, căruia i se reamintește că la poezia „mare nu se accede prin îngrămădire de metafore”, ar fi, astfel, excesul de tropi. (vezi Anexa) □ Articolul criticului bucureștean – care nu pare deloc un encomion – va fi citit drept unul apologetic (semn că lectura oblică funcționa aproape impecabil) și, ca atare, va stârni unele reacții în presa literară a epocii. În special revista „Tribuna” îl va considera o reanimare a așa-zisului stil apologetic, aspru contestat în 1959, dar și o pledoarie pentru resuscitarea modernismului (de altfel, Paul Georgescu gândise textul astfel încât să protejeze o formulă lirică inacceptabilă, deocamdată). Astfel, în nr. 3 din publicația transilvăneană (19 ianuarie), într-o cronică despre volumul *Stele roșii* al lui Florin Mihai Petrescu (*Un debut*), Al. Căprariu face, în treacăt, unele afirmații ironice: „cine vrea să se documenteze asupra recrudescenței apologetismului bătaios să citească, fără idei preconcepute, cronicile scrise de Paul Georgescu la volumul lui Nichita Stănescu *Sensul iubirii*”. Criticul face și o serie de recomandări: „grija față de un tânăr scriitor aflat la început de drum trebuie să se manifeste prin cercetarea atentă, minuțioasă, științifică a ceea ce el a realizat, în relieful precisă a luminilor și umbrelor scrisului său. Ca să vorbesc eufemistic, va fi cel puțin indecentă exultarea parțial motivată în fața unor parțiale reușite, cât și pirueta stilistică în «explozii de lumină» atunci când lumina este încă a zorilor”. □ Articolul lui Paul Georgescu este ironizat încă o dată, în același număr al publicației transilvănene, de către Paul Maxim, într-o notiță intitulată „Zburătorul” și publicată în cadrul rubricii „Însemnări”: observațiile criticului de la „Gazeta literară” ar fi „destul de plate”, spuse însă pe un „ton grav”, într-un „stil alambicat”, scoțând „câte o exclamare forțat admirativă”. □ Reacția „Tribunei”, unde, totuși, Nichita Stănescu debutase, nu se va limita la acestea: debutul poetului va fi minimalizat în cronicile din această publicație. Pe de altă parte, în diferite publicații, se va lua, în repetate rânduri, poziție împotriva formulei liricii tinerilor și mai cu seamă a lui Nichita

- În nr. 1 din „Lucașul”, Miha Dragomir prezintă o serie de poeți: Aurora Conțescu, Constantin Abăluță, Ion Țârlea, Adrian Munțiu, Constanța Buzea, Al. I. Zăinescu (*Tineri poeți în paginile revistei „Lucașul”*). Iată observațiile sale în privința evoluției Constanței Buzea: „De la versurile de început, curate dar lipsite de adâncime, a trecut la imagistica pletoasă pe care a părăsit-o repede, căutând imaginea de conținut, exprimată tot metaforic. În ultimele poezii publicate se vedește îndreptarea către o simplitate muzicală a expresiei, în folosul conținutului. Tropii prea denși sunt îndepărtați, rămânând conținuți, topiți în expresie, iar versul câștigă în adâncime, în împletirea firească de gravitate și candoare despre care vorbeam mai sus”.

5 ianuarie

- În numărul 2 al „Gazetei literare”, Paul Georgescu face o inventariere a principalelor scrieri apărute în 1960 (*Anul literar 1960*). Astfel, în cadrul prozei, criticul se referă în principal la romanul *Scrinul negru* de G. Călinescu, neuitând să-i semnaleze și minusurile, pentru a nu cădea în pericolul „stilului apologetic”, în continuare nerecomandabil, amintind însă și de scrieri precum *Ora 6* de Nicolae Țic, *Oșelul* de Constantin Chiriță (romane) sau *Nunta Ilonei* de Lucia Demetrius (nuvele). Dintre tinerii scriitori, se fac referiri la Fănuș Neagu, cu *Somnul de la amiază*, Nicolae Velea, cu *Poarta*, iar la reportaj Eugen Barbu (*Cât în 7 zile*), Ștefan Bănulescu (*Drum în câmpie*) și Radu Cosașu (*Energii*). La poezie, Paul Georgescu îi amintește în special pe tinerii poeți Ilie Constantin (*Vântul cutreieră apele*), Cezar Baltag (*Comuna de aur*), Nichita Stănescu (*Sensul iubirii*) și Ion Gheorghe (*Căile pământului*). În privința criticii, este menționat, în primul rând, articolul lui Călinescu din *Contemporanul* despre Sadoveanu, „cel mai bun text scris până astăzi, în critica românească, despre marele prozator”; ca exemple de monografii sunt date *Tudor Arghezi* a lui Crohmălniceanu și *Alexandru Odobescu* de Tudor Vianu. □ În același număr, Matei Călinescu publică o cronică intitulată **Cezar Baltag, „Comuna de aur”** („Cronica literară”). Ar fi vorba de un „poet al luminii, al marilor incendii solare”, de aici derivând și un anume „manierism al incandescențelor”, conducând la un „descriptivism destul de artificial” sau la un „lirism discursiv”. Este riscant, în această epocă, atât pentru cronicar, dar și pentru autor, a nu insista asupra „actualității” volumului în cauză: astfel, Matei Călinescu socotește că principala intenție a poetului ar fi „explorarea sensului comunist al existenței” care ar exercita asupra acestuia o „imensă putere de atracție”. În această ultimă privință, *Războiul* ar fi unul dintre cele mai bune poeme din volum. Din cronică se reține îndeosebi o schiță de profil psihologic a poetului, un „adolescent timid până la rigiditate”: „Gesticula puțin, cu o sobrietate impusă, avea tăceri lungi, în spatele cărora însă puteai simți o receptivitate vibrantă, proaspătă. Aparența rezervată, uneori chiar crispată, era contrazisă de pâlparea candidă a privirilor, nemodificată de

lentilele ochelarilor, în dosul cărora ar fi vrut parcă să se ascundă. Aproape paralizat în relațiile cu oamenii [...], el găsea în poezie o adevărată eliberare”.

5 ianuarie

- Andrei Băleanu semnează, în „Scânteia”, cronică piesei lui Al. Voitin, *Oameni care tac*, „prezentată de Teatrul Național « I. L. Caragiale »”, una dintre „lucrările izbutite, din ultima vreme, care evocă acest capitol glorios din istoria detașamentului de avangardă al clasei noastre muncitoare.” Autorul cronicii apreciază piesa ca „emoționant[ă]”, având un „conflict încordat” și „personaje bine conturate”. Și totuși: „Având calități prețioase, piesa ar fi câștigat încă dacă autorul ar mai fi îmbogățit dialogul [...]”: „În acest fel, personalitatea comuniștilor s-ar fi putut dezvălui și mai profund, iar schimbarea felului de a gândi al unora dintre eroi [...] n-ar mai fi părut întrucâtva precipitată.”

- Ampla cronică a lui Ion Lungu despre *Scrinul negru*, din două numere din *Tribuna* (nr. 1 și nr. 2, din 12 ianuarie), interesează mai degrabă prin ampla inventariere a celorlalte intervenții (de la cea a lui Marin Preda la cea a lui N. Popescu-Doreanu).

6 ianuarie

- Reținem colaborarea lui Eugen Barbu, la „Contemporanul”, cu o serie de articole la rubrica „Sport”. Astfel, în nr. 1 publică *Turnee* (în nr. 2, 13 ianuarie, *Puk*).

- În „Scânteia Tineretului”, Marcel Breslașu publică versurile: *Cântec despre Doftana* - un fragment din poemul *Povestea Poveștilor*.

10 ianuarie

- Ileana Vrancea anunță, în „Scânteia”, viitoarea apariție „în vitrinele librăriilor”, a romanului lui M. Șolohov, *Ei au luptat pentru patrie*, „o splendidă epopee populară ai cărei eroi aduc cunoscutul suflu revoluționar al marilor capodopere realist-socialiste”. Autoarea apreciază, în fragmentele apărute, reprezentând „doar o mică parte dintr-o frescă la care [prozatorul] lucrează încă”, „excepționala galerie de portrete ale soldaților”, precum și măiestriile descrieri ale stepei.

12 ianuarie

- În nr. 3 al „Gazetei literare” Nicolae Breban publică schița *Hoțul* (p. 4).

- Mira Iosif semnează, în „Scânteia”, o serie de „Însemnări despre dramaturgia pentru copii”, intitulate *Teatrul marilor bucurii*. Autoarea începe prin a sublinia miza educativă a teatrului, care reprezintă pentru copii „o poartă fermecată către cunoașterea lumii, un prilej minunat de înțelegere a vieții, un mijloc deosebit de educație [...]”. Răspunderea dramaturgului care se adresează

tinerei generații este deci cu atât mai mare, cu cât prin ea, el se adresează viitorului, constructorilor de mâine ai societății socialiste și comuniste.” După ce enumeră o serie de scenarii de referință (*Campionii* de Constantin Chiriță, *Schimbul de mâine* de O. Pancu-Iași, *Comoara din cetățuie* de V. Stoescu, *Băiatul de la canton* de L. Golea, *Mugurii* de Șt. Tita etc.), care valorifică teme de interes precum cele ale „educației în școală și în familie, ale formării dragostei de muncă, a patriotismului și răspunderii cetățenești, ale dezvoltării pasiunii pentru știință”, autoarea salută apariția la Editura Tineretului, în 1960, a volumului de *Teatru pentru școlarii mici și mari*, deplângând, totuși, absența acțiunii dramatice în piesele reunite aici, care sunt „mai degrabă [...] niște lungi povestiri în dialog”, ceea ce a împiedicat reprezentarea lor pe scenă. Articolul se încheie cu anunțarea apariției noului „Teatru de tineret și copii, cu un profil orientat către cerințele tinerilor spectatori, [...] menit să umple acest loc alb din repertoriul teatrelor noastre”.

13 ianuarie

● Viitoarele alegeri ale Marii Adunări Naționale din 5 martie sunt salutate de G. Călinescu în nr. 2 din „Contemporanul”, în cadrul rubricii „Cronica optimistului”: ***Pentru alegerea celor mai buni***. În numărul din 3 martie al revistei, va reveni la această temăcu articolul **5 martie**. □ Unul dintre responsabilii publicației cu critica literară este Eugen Luca; în acest număr al revistei publică o recenzie despre ***Al. Ivan Ghilia: „Ieșirea din Apocalips”***.

15 ianuarie

● În continuarea ***Introducerii*** din Manualul de Literatură română pentru clasa a XI-a, publicat în nr. din 16 decembrie al publicației, în nr. 2 al „Luceafărului” apar capitolele de sinteză ***Poezia și Proza***. Este vorba de evoluția de după „Eliberare” a ambelor genuri. Sunt consemnate o serie de poeme: *Cântare omului* de Tudor Arghezi, *În frunte comunistii* de Mihai Beniuc, *Bălcescu* și *În satul lui Sahia* de Eugen Jebeleanu, *Cântec de leagăn al Doncăi* de Marcel Breslașu, *Silvester Andrei salvează abatajul* de A. Toma, *Ție-ți vorbesc*, *Americă* de Maria Banuș, *Lazăr de la Rusca* și *Minerii din Maramureș* de Dan Deșliu etc. Tematica generală a poemelor ar reprezenta-o fie „patriotismul socialist”, fie „internaționalismul proletar”. Creația de până în 1944 a lui Arghezi este prezentată ca „o zbatere fără ieșire”: „Omul pare a fi condamnat la suferință, strivit de forțe superioare lui, de neputința aflării soluțiilor căutate”. La proză sunt menționate următoarele titluri: *Desculț* de Zaharia Stancu, *Mitrea Cocor* de Mihail Sadoveanu, *Un om între oameni* de Camil Petrescu, *Zorii robilor* de V. Em. Galan, *Scrinul negru* de Călinescu, *Moromeții* de Marin Preda, *Străinul* de Titus Popovici, *Nopti înfrigurate* de Aurel Mihale, *Îndrăzneala* de Marin Preda, tetralogiile *Lanțuri* și *Zilele vieții tale* de Ion Pas, *Șoseaua Nordului* de Eugen Barbu. Se apreciază și dezvoltarea

reportajului. Romanul *Moromeții* este prezentat astfel: scrierea „mixează artistic evenimente, tipuri și probleme caracteristice perioadei din preajma celui de al doilea război mondial, în condițiile ruinării inevitabile a micii proprietăți țărănești, provocată de exploatarea capitalistă nemiloasă și de fiscalitatea excesivă”. Temele prozei de după 1944 ar fi: „evocarea trecutului istoric”, „demascarea regimului burghezo-moșieresc”, „zugrăvirea clasei muncitoare și a luptei comunistilor în ilegalitate”. □ Tot în acest număr, Ana Blandiana publică poemul *Copaci cu frunze fierbinți* .

14 ianuarie

● D. M. salută, într-o scurtă notă din „Scânteia”, apariția volumului *Prietenii mei scriitori* de Otilia Cazimir, reunind evocări despre T. Arghezi, M. Sadoveanu, G. Topârceanu, G. Ibrăileanu ș. a. □ Pe aceeași pagină, Toma George Maiorescu recenzează volumul de reportaje cu care debutează Șt. Bănulescu, *Drum în câmpie*, apreciat per ansamblu ca „una dintre cele mai izbutite piese” ale prozatorului, în ciuda unor „lungi pasagii uscate și monotone, cu o descriere prea amănunțită și plictisitoare”, care umbresc unele „pagini excelente, dinamice și expresive”, „capabile să ofere o perspectivă generalizatoare asupra realității socialiste.” □ Geo Bogza semnează în acest număr din „Scânteia” un reportaj despre *Suceava* de ieri și cea de azi, dublând evocarea istoriei mitologizate a cetății moldovenești (condusă odinioară de Petru Mușat, Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare și Petru Rareș) cu descrierea (în egală măsură mitologică) a noului oraș industrial, în care se construiește un mare combinat de prelucrare a lemnului. Un eveniment important pentru edificarea lumii noi îl constituie, în viziunea autorului, apariția, între fostele ziduri ale cetății (acum în ruină), a unei rotative, ascunzând „o sămânță din care va încolți noul destin al Sucevei”, capabilă să antreneze „acel târg de interes mai mult local [...] în marele curent de idei și de fapte care schimbă fața țării.” □ Tudor Vornicu publică în „Scânteia” un reportaj intitulat *În țara urmașilor lui Samori (Note de drum din Guineea)*, care pune față în față imaginile edulcorate ale țării africane, puse în circulație de presa și literatura burgheză, cu acelea ale exploatării, foametei și sărăciei, exprimând ravagiile lumii coloniale.

15 ianuarie

● D. Micu prezintă în „Scânteia” *Trei tineri prozatori*: Pop Simion, Vasile Rebreanu și Nicolae Velea. Cronicarul apreciază atât reportajele, reunite în volumul *Paralela 45*, care oferă „o cuprinzătoare imagine a muncii și înfăptuirilor de pe întinsul țării”, cât și nuvelele lui Pop Simion, publicate recent sub titlul *Afișe de bal* și care „înfățișează aspecte din lupta clasei muncitoare împotriva exploatării capitaliste, [...] episoade din anii robiei fasciste, [...] precum și oameni și întâmplări din zilele noastre.” În cazul

acestora din urmă, notează cronicarul, „principalul [lor] merit [...] rezidă, evident, în strădania de a realiza chipuri vii, de oameni înaintați, exemplari. O mare parte a articolului le este rezervată tinerilor prozatori ai generației '60, Vasile Rebreanu și Nicolae Velea, ale căror „schite, povestiri și nuvele de inspirație rurală”, reunite în volumele *În plină zi* și *Poarta*, „transmit fie amintiri din anii războiului sau din cei imediat următori, fie scene și conflicte specifice anilor construcției socialiste”. Lui Vasile Rebreanu, care „cultivă stăruitor un același procedeu: notația lirică, înfiorată, colorată afectiv”, cronicarul îi reproșează incapacitatea de „a sonda esența adâncă a fenomenelor, [de] a lumina înlănțuirea lor causală, dinamica lor interioară.” Pe de altă parte, Nicolae Velea, ca „prozator deosebit de înzestrat, știind să povestească atrăgător, să descifreze cu subtilitate stări sufletești, să transmită frazei o mișcare, o pulsație lăuntrică impresionantă”, demonstrează „reale posibilități de analiză psihologică”. Și acestuia i se recomandă, însă, să își lărgască „orizontul preocupărilor, orientându-se consecvent spre aspectele esențiale, spre cele mai caracteristice fenomene ale actualității, adâncindu-și neîncetat cunoașterea realității contemporane.” În concluzie, cronicarul arată că „la baza realizărilor obținute de tinerii scriitori stă, în primul rând, tematica vie, actuală, a creației lor. Literatura noastră se dezvoltă pe o cale rodnică datorită caracterului ei militant, înaltelor țeluri pe care și le pune pentru a contribui la formarea omului epocii noastre și la mersul înainte al construcției socialiste. [...] Adevărat izvor de tinerețe fără bătrânețe, actualitatea, caracterul militant permit scriitorilor să creeze pagini mereu noi, proaspete, străbătute de pulsația vieții mereu clocotitoare.”

19 ianuarie

● În numărul 4 al „Gazetei literare”, Gabriel Dimisianu publică un articol intitulat *Tinerii prozatori și dezvoltarea nuvelisticii*, în care analizează, în principal, trei proze a trei autori diferiți: *Iubește ziua de mâine* de Petre Sălcudeanu, *Întâlnire târzie* de Nicolae Velea și *Cantonul părăsit* de Fănuș Neagu. După toate aparențele, preferințele criticului merg mai ales spre cel din urmă autor, caracterizat drept „un tumultuos care scrie o proză saturată de epic”, și pe care „exactitatea detaliilor și bogăția cromatică” l-ar diferenția de ceilalți colegi de generație. „Scriitorul stăpânește un talent original pe care este dator să-l dezvolte”, socotește criticul. Cât despre proza lui Velea, formula acesteia ar fi „realism[ul] sobru” și analiza psihologică; totodată, scriitorul ar miza și pe „tehnica simbolurilor”, folosită „interesant” și în alte proze din volumul *Poarta*, ca *Ochelari cu împrumut* și *Răgaz întins*. □ A. E. Baconsky figurează cu un grupaj de poeme: *Spun adio pădurilor*, *Noaptea în port*, *Umbra bătrânului domn*, *Cântec de noapte* (p. 4). □ Inevitabile în anii 50, așa-zisele articole teoretice, în care ideologia realismului socialist era expusă dogmatic, încep să se rărească. Cele care mai apar, precum articolul lui Mihail

Petroveanu *Umanism și realism socialist*, din nr. 4 și 5(26 ianuarie) ale revistei, fac figură anacronică, și din cauza faptului că autorul folosește scenariul ideatic maniheist, opunând, pe de o parte, marxismul filosofiei occidentale „iraționaliste”, dominate de mitul lui Sisif și, pe de alta, creațiile lui Arghezi, Sadoveanu, dar și Preda, inimaginabile fără regimul comunist, „aliteraturii” și „antiliteraturii” apusene. □ În scop documentar, indicăm și titlurile din pagina dedicată „reportajelor de pe teren”: *Mozaic orădean* (Radu Boureanu), *Drum* (Al. Mirodan), *Noua imagine a satului* (Teodor Mazilu), *La „Solidaritatea”* (Nicolae Velea). □ Adriana Iliescu face o dare de seamă despre *Consfătuirea cu cititorii din orașul Oradea* (toate la p. 3, într-un grupaj intitulat „Gazeta literară în regiunea Crișana”).

● Andrei Băleanu salută, în „Scânteia”, ianugurarea Teatrului de Comedie, într-un articol intitulat *Cu arma râsului*. În opinia autorului, „Teatrul de Comedie se vrea nu doar o instituție de amuzament, ci un veritabil luptător cu arma râsului, un colectiv înaintat, combativ al artei realist-socialiste, prezent cu cuvântul său original, plin de conținut, în marea bătălie de idei care se desfășoară în lumea contemporană.” Articolul debutează cu o cronică a punerii în scenă a piesei lui Al. Mirodan, *Celebrul 702*, o „piesă militantă”, care „demască ideologia burgheză, într-unul dintre aspectele ei cele mai nocive – și o face cu artă, cu umor și cu profunzime.” Cu Radu Beligan în rolul protagonistului (Cheryl Sandmann), a cărui istorie își are originea în cea reală, a gangsterului Caryl Chessman, devenit, în închisoare, romancier, în beneficiul marii edituri „Books and Books” – care își propusese să lanseze „pe piață un roman scris în închisoare de către un autor condamnat la moarte” – piesa, „corozivă”, se dovedește a fi o reușită. Este o piesă „despre oamenii transformați în obiecte, [...] și prețuiți după profitul pe care-l pot aduce capitaliștilor, despre nedreptățile unei societăți antiumane, care împinge la furt, la crimă și descompunere, despre otrava morală răspândită de editurile burgheze sub eticheta de „literatură”, într-un cuvânt, despre modul de viață american.”

20 ianuarie

● „Iraționalismul” în artă sau literatură este în continuare contestat. Astfel, în nr. 3 al „Contemporanului” G. Călinescu, ostil, de altfel, dintotdeauna față de suprarealism, avangardă sau alte curente ale modernismului extrem, scrie *Artistul piază* („Cronica optimistului”). În această categorie s-ar încadra pictori precum Max Ernst sau Salvator Dali. □ În același număr, Eugen Simion publică o cronică intitulată *Nichita Stănescu, „Sensul iubirii”*. Noua generație lirică și-ar preciza profilul printr-o anumită selecție tematică: „Sensul iubirii” atestă, în primul rând, un poet al copilăriei ultragiutate de război. Nota de suavitate și suferință, proprie acestui lirism – comună și altor poeți din generația tânără – este nouă, imperceptibilă la poeții mai vechi. Ea constituie o primă dimensiune a liricii unei generații. După Labiș, Nichita Stănescu tinde să

devină poetul ei reprezentativ”. Poetul, de „o incontestabilă originalitate și profunzime” ar avea un „talent autentic”, „o viziune proprie și adâncime lirică”. Criticul trece succint în revistă unele motive ale poeziei lui Nichita Stănescu (motivul jocului, al zborului) și propune unele afilieri: scriitorul ar fi un „emul” al lui Eminescu sau Arghezi (poeme ca *Dans pe tobe* sau *Lui Wotan* ar fi „concepute în maniera *blestemului* arghezian, tânărului poet lipsindu-i, însă, viziunea de dezagregare a universului”). Eugen Simion face și o serie de recomandări debutantului; acesta „trebuie să lupte cu propria lui facilitate, cu ușurința de a îmbina metaforele și a le distribui dezordonat, abundent, până la suprimarea sentimentului”. La finalul cronicii, avem și o notiță biobibliografică Nichita Stănescu.

● Gh. Ștefănescu publică în „Scânteia” un articol despre *Tinerii scriitori*, prilejuit de „a treia consfătuire pe țară” a „tânărul[ui] schimb literar” care, „strâns unit pe platforma artei partinice, sorbind vigoare din legătura tot mai strânsă cu poporul, [...] va dăruia cititorilor noi și noi scrieri valoroase, străbătute de idealurile cele mai generoase ale contemporaneității.” Autorul începe prin a lăuda reușitele tinerei generații de scriitori care au publicat în intervalul cuprins între 1956 (când s-a desfășurat cea de-a doua consfătuire) și 1961: reținem din listă destul de lungă, cuprinzând autori recunoscuți pentru reușitele pe tărâmul realismului socialist (Titus Popovici, Francisc Munteanu, Al. Ivan Ghilia, C. Chiriță, Al. Mirodan, Al. Andrițoiu, A. Rău, T. Utan, Leonida Neamțu etc.), numele unor reprezentanți ai generației '60, ca D. R. Popescu, Nichita Stănescu, Cezar Baltag, Nicolae Velea, consacrați ulterior în canonul literar postbelic. Cronicarul este convins că „bilanțul îmbucurător pe care l-a făcut consfătuirea [...] este rodul evident și bogat al îndrumării de către partid, al combaterii tuturor influențelor ideologiei burgheze. Succesele tinerilor sunt o expresie a forței și înfloririi generale a literaturii noastre pe drumul realismului socialist”. Firește, în spiritul binecunoscut al criticii ideologice, ale cărei clișee le exploatează din belșug, autorul articolului se simte obligat să sancționeze unele „deficiențe”, puse, de altfel, în evidență în cadrul consfătuirii: „[...] unele reportaje sau povestiri prezintă superficial procesele complexe ale realității, alunecă spre descriptivism și pitoresc; alteori, autorii de schițe și nuvele sunt atrași de conflicte false sau periferice, își lasă eroii să plutească în acțiuni vagi, atemporale, fără semnificații sociale adânci.” O altă „deficiență” ar fi insuficienta tratare a problemelor actualității. Pe de altă parte, „poezii tineri, arată cronicarul, [...] nu reușesc întotdeauna să exprime esențialul din viață, să comunice un mesaj revoluționar emoționant. Câteodată versurile lor sunt fade, prozaice, lipsite de imagini poetice inspirate, care să transmită cititorului un adânc conținut de idei. Unele piese de teatru sunt artificiale, confuze, înlocuind dramatismul real al conflictului și calitatea literară prin accete de prost gust. În activitatea unor tineri critici literari se resimt tendințe spre o analiză de suprafață și un limbaj alambicat.” Sunt, însă,

probleme care pot fi rezolvate, sub atenta îndrumare a partidului: „Răspunzând cerințelor cuprinse în raportul tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej la Congres [al III-lea, n. n.], participanții la consfătuirea tinerilor scriitori s-au angajat să facă să pulseze în cărțile lor, din plin, „viața noastră atât de bogată, cu faptele ei mărețe, cu ideile ei nobile, cu luptele ei victorioase”, s-au angajat să lichideze tot ceea ce i-ar putea îndepărta de popor – spiritul de castă, individualismul – să îndeplinească îndemnul înțelept de a studia îndelung realitățile, întărind contactul viu, permanent cu cei ce muncesc.”

21 ianuarie

- Acad. George Călinescu semnează în „Scânteia” un scurt articol despre *Noii candidați* „pentru alegerile de deputați în Marea Adunare Națională și în sfaturile populare”, în care îi laudă pe eroii muncii socialiste din toate domeniile, neuitând să sublinieze marile înfăptuiri ale lumii noi: „S-au săvârșit atâtea opere de construcție în stil socialist, încât și cel mai îndoit altădată ș-a suflet știe azi că aceasta e calea sănătoasă și dreaptă, că este nu numai folositor, ci hotărât de legile istoriei și mai presus de toate patriotic să pășim cu tot mai mare avânt pe drumul apucat. Ștergând nedreptățile întocmirii burgheze, regimul nostru nu s-a rupt de trecut. El apără bunurile culturale moștenite și pune în valoare mai mult ca oricând energiile poporului nostru.”

22 ianuarie

- La rubrica „Tineri condeie” din „Scânteia tineretului” este publicată poezia lui Adrian Păunescu *Cântec pentru patrie*.

24 ianuarie

- În „Scânteia tineretului” apare o recenzie a romanului *Sfârșitul vacanței* de Ion Hobana, semnată de Gh. Achiței. Cartea este inclusă în categoria literaturii pentru copii; universul zugrăvit fiind cel al școlărilor, iar acțiunea se petrece pe fundalul evenimentelor din vara anului 1944. „În acest sens lucrarea se înrudește tematic cu *Șoseaua nordului* de Eugen Barbu, *Ultima toamnă* de Haralamb Zincă, *Bariera* de Teodor Mazilu, cu deosebirea că Ion Hobana ne prezintă lupta forțelor patriotice conduse de către comuniști pentru eliberarea patriei de sub jugul fascist, așa cum o vede un adolescent — martor la toate întâmplările relatate” care, „observând unele simptome semnificative ale prăbușirii societății capitaliste, [...] are posibilitatea să-și formeze o concepție realistă despre lumea din jur, să-și dea seama de marea bătălie ce o pregătește poporul, sub conducerea comuniștilor.” În viziunea recenzentului, romanul nu e scutit de imputări ideologice: „Credem totuși că romanul a fost conceput oarecum limitat. Nu se vede destul de clar din *Sfârșitul vacanței* rolul conducător al clasei muncitoare și al partidului ei de avangardă în desfășurarea evenimentelor din august 1944 și a celor ulterioare. Aruncarea în aer a

depozitului de benzină nemțesc e prezentată aproape ca un act misterios, fără a se înscrie în cadrul unor ample acțiuni organizate de comuniști împotriva cotropitorilor”.

26 ianuarie

● În numărul 5 al „Gazetei literare” apare **De vorbă cu Marin Preda. Proza de analiză**, un interviu realizat de Adriana Iliescu. Întrebat care ar fi condițiile în care apare „o anumită tendință într-o literatură”, prozatorul se referă cu precădere la „dorința unor mari scriitori de înnoire”, socotind mai puțin importante discuțiile teoretice – ca exemple, sunt citați o serie de scriitori, ilustrând trei vârste ale realismului, înțeles în sens larg: astfel, Dos Passos și Faulkner s-ar fi diferențiat voluntar de Tolstoi și Dostoievski, care și aceștia s-ar fi diferențiat, la rândul lor, de Balzac. Chestionat despre propriile creații, scriitorul compară *Moromeții* cu *Risipitorii* (roman care va apărea în cursul anului următor), socotind că „deosebirea este totală din toate punctele de vedere”, nu doar tematic și narativ – spre exemplu, cele câteva scene cu țărani din ultimul roman ar fi „antirurale”, în sensul că sunt văzute din perspectivă citadină, astfel că „n-a mai rămas nimic din viziunea țărănească asupra lumii”. „Răfuiala” subiectivă a scriitorului cu viziunea epică a lui G. Călinescu continuă: de astă dată, Marin Preda se arată deranjat că o serie de critici tineri, ca Eugen Simion, Dumitru Micu sau Horia Bratu au expus „cele mai confuze puncte de vedere, cele mai învechite, mai prăfuite” despre *Scrinul negru*, al cărui personaj principal ar rămâne tributار „unei intelectualități individualiste”.

● La rubrica Note de lector din „Scânteia tineretului”, Gh. Achiței comentează două cărți ale lui Eusebiu Camilar, sub titlul generic **Două cărți pentru tineret: Povestiri eroice și Nopti udeștene**: „Paginile de evocare istorică reprezintă o parte întinsă a operei lui Eusebiu Camilar: *Povestiri eroice* și *Nopti udeștene* recent apărute, o întregesc. Ambele cărți evocă momente din trecutul istoric al patriei; narațiunea propriu-zisă, elementul de povestire strict nu constituie, în fond, aici decât un prilej de conturare expresivă a unor admirabile portrete de eroi legendari sau de oameni simpli strănși sub apăsarea nedreptei orânduiri burghezo-moșierești. [...] *Povestiri eroice* reprezintă, într-un fel o variantă poetică, plastică a tratatului de Istoria României. Autorul a căutat să dea viață unor momente cruciale din trecutul patriei. Sunt evocate pe rând, în culori vii, trecerea prin țara noastră a oștirilor lui Darius împărat, așa cum o amintește Herodot, războaiele lui Decebal, drumul de glorie al lui Ioan de Hunedoara și al familiei Huniazilor, domnia lui Vlad Țepeș, a lui Ștefan cel Mare, figura lui Doja. Primul volum apărut până-n prezent din „Povestiri eroice”, se încheie cu Ion Vodă cel Cumplit. [...]

Nopti udeștene a fost concepută ca o culegere de povestiri despre trecut. În general volumul acoperă un sector tematic variat. Cititorul tânăr are astfel posibilitatea să cunoască în unele din aspectele sale cele mai semnificative,

trecutul întunecat, mizeria sub care era ținut poporul în regimul burghezo-moșieresc. Din acest punct de vedere, *Nopti udeștene* se dovedește o carte foarte folositoare. Majoritatea tinerilor cititori, crescuți în anii regimului democrat-popular, n-au cunoscut direct vechea societate. [...] O carte cum este aceasta, are darul să mobilizeze cititorii în lupta pentru întărirea patriei noastre.”

26 ianuarie

- Alecu Ivan Ghilia semnează în „Scânteia” „cronica” romanului lui C. Chiriță, *Oțelul*, intitulată *Citind un roman inspirat din viața clasei muncitoare*, mai exact „părerile unui scriitor despre meritul unui tovarăș de breaslă care a luat pieptiș urcușul cel mai înalt al problematicii contemporane”, acordând atenția necesară și „petelor de zgură care mai întunecă, pe ici, pe colo, „Oțelul” său”. Subliniind „meritul incontestabil” al colegului de breaslă, care „izbutește să facă din problemele de producție, din frământările, luptele și izbânzile omului în procesul muncii, probleme pasionante de literatură.” Folosind din belșug metafore din sfera „producției”, confratele lui C. Chiriță sancționează, totuși, „unele concesii făcute melodramatismului ieftin, sau alunecări spre naturalism – mai ales în episoadele lirico-erotice”, unele „nuanțe false, livrești” în construcția personajelor și a unor scene, precum și o serie de excese stilistice.

28 ianuarie

- Demostene Botez publică în „Scânteia”, în contextul campaniei electorale partinice, un reportaj intitulat *Sfatul popular*, în care preamărește sistemul corect al alegerilor populare libere, sub regimul „democratic”, pus în opoziție cu cel vechi, care permitea falsificarea alegerilor de către reprezentanții clasei exploatare.

31 ianuarie

- Victor Bârlădeanu semnează în „Scânteia” cronica piesei *Întoarcerea* de Mihai Beniuc, propunând „o dinamică dezbateri de idei pe tema vigilenței revoluționare și a încrederii în om”, „trăsături [...] indisolubil legate între ele” în cazul comuniștilor. Potrivit schemei ideocritice consacrate, cronicarul începe prin a lăuda piesa, pentru ca, într-o a doua parte a articolului, să-i sublinieze „lipsurile”: „replicile personajelor nu sunt la fel de consistente și colorate” în toată piesa, „nu [...] toate momentele firului dramatic sunt la fel de vii și motivate” („unele sunt artificiale”) etc.

[IANUARIE]

- Deși se va vedea nu o dată oferită ca exemplu negativ în conferințe, întruniri, luări de cuvânt (în urma poziției sale „revizioniste” în cadrul celebrei dezbateri dintre modernism și realism socialist), revista clujeană „Steaua”

începe să devină, din ce în ce mai mult, o apariție „disciplinată”. Spre exemplu, din nr. 1 al acestui an, ar putea fi reținut, mai mult din punct de vedere documentar, comentariul lui Mircea Tomuș de la rubrica de „Cronica literară” despre recent apăruta monografie a lui Ov. S. Crohmălniceanu *Tudor Arghezi* (ESPLA, 1960) (*Noi contribuții la exegeza argheziană*). În afară de o prezentare minuțioasă a observațiilor expuse de critic în monografia sa, cronicarul se arată interesat și de o prezentare comparativă a studiului lui Crohmălniceanu în raport cu alte piese ale receptării argheziene. Astfel, dacă monografia lui Pompiliu Constantinescu ar fi fost „înarmată cu o optică profund viciată de misticismul ortodoxist”, cea a lui Șerban Cioculescu mai mult „o introducere în poezia lui Tudor Arghezi [...] înlesnind accesul publicului spre receptarea ei” și dacă analiza lui Călinescu din ampla sa *Istorie* ar sublinia „puternica originalitate” a operei argheziene, studiul lui Crohmălniceanu ar atrage atenția asupra numeroaselor valențe ale acesteia: „Poetul *Agatelor negre* e un Arghezi, cel al «piscurilor mari de piatră», e «Arghezi, cel din *Rugă de seară...*». «*O altă ipostază a sufletului arghezian stă sub semnul aspirațiilor religioase*». Poetul plugului «*e un alt Arghezi*», cel al *florilor de mucigai* e iarăși «*un alt Arghezi*»”. □ Dumitru Radu Popescu publică o minipiesă de teatru intitulată *Carmen, cei patru soldați și căpitanul*.

- Apare primul număr al revistei „Secolul XX”. Colegiul redacțional este format din: Mihai Beniuc, Maria Banuș, Savin Bratu, Marcel Breslașu, Paul Georgescu, Mihnea Gheorghiu, Eugen Jebeleanu, Mihai Novicov, Zaharia Stancu, Tudor Vianu. Într-un editorial (nesemnlat), intitulat ***O nouă revistă***, se specifică profilul și misiunea noii publicații: „Tălmăcind și înfățișând, parțial sau integral, lucrări din literatura străină, revista *Secolul 20* va contribui la informarea cititorilor săi și prin materiale de analiză și generalizare a vieții literare internaționale, prin interpretarea acesteia în spiritul marxism-leninismului, supunând unei critici științifice, combative, ideologia burgheză, sub toate formele ei”.

- În nr. 1 din „Scrisul bănățean”, Leonard Gavrilu publică o cronică despre ***Cezar Baltag: „Comuna de aur”***. „Cezar Baltag dispune de un univers poetic distinct, de o optică și de un stil al lui. Poemele sale se organizează în jurul unor sensuri adânc scormonite, câte o dată de natură filosofică. Spirit vădit reflexiv, înclinat să treacă realitatea prin filtre raționaliste, trebuie arătat însă că poetul nu beneficiază însă în același timp decât de o joasă tensiune emoțională și se găsește la numai un pas de eșuarea în aridități pur cerebrale” □ Semnalăm și studiul în două părți al lui G. I. Tohăneanu, ***Elemente de sintaxă poetică în stilul lui Tudor Arghezi***, la rubrica „Limbă și stil”, care se va continua în numărul următor cu titlul ***Sintaxa poetică a lui Tudor Arghezi: ordinea cuvintelor***, la aceeași rubrică.

- Numărul 1 al revistei „Viața românească” publică „Două poeme inedite” de Tudor Arghezi: *Păcatul* și *Podoabe*, piesa în trei acte *Întorcerea*, de Mihai

Beniuc (despre lupta antifascistă, sabotaje, Diktatul de la Viena, acțiunile comunistilor etc.), un ciclu de poeme cu titlul *Jurnal de sat*, semnat de Gellu Naum, încercare de așezare a temelor și motivelor vieții noi de la sat în formele specifice poeziei sale: „Mi-era dor. și voiam să te chem/ la această seolemnitate/ în care se scria un început de poem/ despre politica partidului la sate.” □ Radu Cosașu este autorul reportajului *Despre mișcarea ideilor și sentimentelor la uzina de tractoare*. □ La rubrica „Texte și documente”, Paul Cornea publică eseu *Literatura muntelui: de la Alecu Russo la Calistrat Hogaș și turismul contemporan*, un excurs literar pe traseul acestui vector tematic, neezitând să sancționeze limitele ideologice ale unor scriitori („Datorită apartenenței de clasă și formației sale, Hogaș n-a putut înțelege direcția obiectivă a dezvoltării sociale”) și să încheie cu câteva fraze gloriozante: „Smulgându-se din periferia istoriei unde lăncezea anonim, poporul înalță cu puteri uriașe o măreață zidire și își reconstruiește sufletul, epurându-l de atavismele trecutului de mizerie, adaptându-l la dimensiunile erei comuniste și civilizației atomice”. □ Sub titlul *Poeți tineri în colecția „Lucașfârul”*, Ov. S. Crohmălniceanu se oprește și asupra volumului de debut al lui Nichita Stănescu, *Sensul iubirii*, într-o cronică nu foarte favorabilă, probabil datorită prudenței criticului: „Pericolul abstractizării trebuie însă semnalat ca o prevenire și împotriva lui nu există alt remediu mai eficace decât ancorarea puternică în realitatea vieții noastre socialiste”. □ Într-o Convorbire despre conflicte și problematica actualității, Al. I. Ghilia și Al. Oprea abordează diferitele aspecte ale creației exclusiv din perspectiva documentelor de partid, cu multe referiri la cuvântarea rostită de Gheorghe Gheorghiu-Dej la Congresul al III-lea al P.M.R. De fapt, tot, dialogul este o pledoarie explicită pentru „realismul socialist”. □ În articolul *Răspunderea actului critic*, publicat la rubrica „Teorie și critică”, Eugenia Tudor face o „critică a criticii” care a eludat diferite limite ideologice al romanului călănescian *Scrinul negru*. Între criticii acuzați că „nu folosesc totdeauna în mod consecvent criteriile științifice în judecarea operei de artă”, se numără cei de la „Iașul literar”, „Contemporanul” și „Gazeta literară”, adică N. Barbu, Radu Popescu și Eugen Simion. Același tratament îl aplică autoarea și criticilor care recenzează neprincipial creațiile scriitorilor tineri: „Se scriu scriu încă unele articole, mai ales în ultima vreme, care, pe un ton exaltat, se mărginesc să dea note foarte bune și să felicite pe autorii în cauză”. Exemplele asupra cărora se oprește sunt Horia Bratu (cronica din „Viața românească” despre Bariera lui Teodor Mazilu), Matei Călinescu (cronica din aceeași revistă la volumul de debut al lui Nichita Stănescu: „Comparându-l când cu Goya, când cu Van Gogh, cu Matisse sau cu Pallady, Matei Călinescu l-a putut aduce pe poet să creadă că și-a dat întreagă măsura posibilităților sale și că nu i-ar mai rămâne cine știe ce de desăvârșit”), Savin Bratu (care în articolul său din „Gazeta literară” nu sesizează neglijarea socialului în volumul *Somnul de la amiază* al lui Fănuș Neagu) etc. Pentru a da

mai multă autoritate judecăților sale, autoarea articolului face deseori referiri la diferite articole de îndrumare din „Scânteia”. □ Mai reținem din cuprinsul acestui număr *Raportul la cea de a treia Consfătuire pe țară a tinerilor scriitori (26-27decembrie 1960)*, reprodus integral în paginile revistei, din care extragem câteva observații critice: „Dumitru Radu Popescu [...] intră cu acest prilej în fundătura naturalismului, prin goana după anumite efecte tari”; „Apar încă lucrări în care determinarea socială este estompată, până la cufundarea în zona atemporalului, ca în cazul poeziei lui Fănuș Neagu «Dincolo de nisipuri», ori portrete ale muncitorilor în care elementul caracterologic specific, de clasă, se pulverizează în divagații lipsite de semnificație, cum se întâmplă în unele schițe ale lui Radu Cosașu”; unii „autori dau reportajelor expuse în versuri un ton ostentativ modernist, ca în «Anul XV» de Paul Anghel și Ilie Purcaru”; „Nu o dată însă, limpezimea glasului sonor al poeziilor e tulburată de căutări sterile, estetizante, de imitare a versului «modernist». Astfel, Nichita Stănescu, tânăr ce a dovedit reale calități artistice, vorbește într-o poezie [...]” etc. Imperativele creației sunt reformulate cu claritate, în spiritul subordonării politico-ideologice a literaturii și al realismului socialist: „Partidul nostru ne arată că în prezent activitatea ideologică în munca de lichidare a înrâurilor educației burgheze din conștiința oamenilor este tărâmul principal al luptei de clasă, al luptei dintre vechi și nou. De aici rezultă necesitatea consecvenței și fermității în combaterea concepțiilor ideologice străine: liberalismul, obiectivismul burghez, naționalismul și șovinismul. [...] Tânăra generație de scriitori [...] militează cu hotărâre și pasiune tinerească pentru promovarea în literatură a principiilor esteticii marxist-leniniste, a ideilor Partidului clasei muncitoare, animați de dorința fierbinte de a-și aduce contribuția neprecupețită la zestrea literaturii noastre realist-socialiste”.

FEBRUARIE

2 februarie

● În chip de răspuns adresat criticilor de la „Tribuna” care îl socotesc supraevaluat pe Nichita Stănescu sau Nicolae Velea, Mihai Gafița publică în nr. 6 al „Gazetei literare” un articol intitulat *Cum polemizăm?*, în care dă exemple de cazuri în care publiciștii vizați aleg să se raporteze tendențios la scriitorii bucureșteni. Spre exemplu, Ion Lungu, în articolul său *Căutări și rezultate promițătoare* („Tribuna”, nr. 52/1960), se ocupă îndelung de proza lui Velea, tocmai pentru a demonstra că nu ar fi un „clasic”, iar Al. Căprariu și Paul Maxim (ambii în „Tribuna”) ar face o serie de observații încât „să pună în întregime la îndoială poezia lui Nichita Stănescu”. □ Reacția „Tribunei” nu întârzie: Leonard Gavrilu publică, în nr. 7 din 16 februarie o intervenție intitulată *Valabilitatea polemicii*, în care se referă la articolul de mai sus al lui Mihai Gafița, *Cum polemizăm?* În opinia lui Gavrilu, Ion Lungu ar avea

dreptate în privința articolelor „indecent elogiate” din „Gazeta literară”. Referindu-se la articolele lui Paul Georgescu, considerându-le pe ambele „un adevărat panegiric”, Gavrilu consideră că „practica apologetismului polemic are [...] darul de a orbi pe critic și de a-i sugera concluzii riscante și chiar hilare” (cum ar fi compararea lui Nichita Stănescu cu Valéry și Mallarmé). „Parcurgând filipica lui Paul Georgescu la adresa «scârbosului tradiționalism», ai crede că toată poezia scrisă la noi în cele șase decenii ale secolului XX, până a nu apărea Nichita Stănescu, este cu totul înfeudată unei expresii specifice secolului trecut!”, se revoltă Gavrilu. Unele afirmații sunt indirect amenințătoare: astfel de cronici „vădesc din partea redacției *Gazetei literare* anumite concesii față de o lirică străină de suflul nou al epocii, inaccesibilă maselor largi, constituind parcă o literatură dedicată cercurilor de «aleși», împotriva cărora s-a pronunțat nu de mult cel de-al III-lea Congres al Partidului. Am voi să credem că toate acestea nu au nimic comun cu vreo traducere în viață a programului de formare a unui gust nou de poezie, la care Paul Georgescu [...] făcea aluzie în introducerea la prima sa cronică despre volumul lui Nichita Stănescu”. De această practică Gavrilu consideră că s-ar face vinovat și Matei Călinescu, care ar fi apreciat volumul lui Cezar Baltag, *Comuna de aur* în detrimentul unui alt debut, *Cântecul constelației* de Leonida Neamțu.

□ Revenind la nr. 6 al „Gazetei literare”, tot aici apare și un interviu al Adrianei Iliescu cu Eugen Barbu: ***Epica și preponderența faptelor. De vorbă cu Eugen Barbu***. Prozatorul simte o nevoie aproape imperioasă de a se delimita de scrisul lui Marin Preda: „Eu sunt un prozator prin excelență epic. [...] Nu este vorba de o polemică, a precizat Eugen Barbu. Sunt un admirator al lui Marin Preda. Cred că știu să scriu proză de analiză (și o voi demonstra-o), dar practic deocamdată o altă metodă de a face proză. Fără a mi se părea demodat Dostoievski, cred că romanul de analiză este ușor demodat” (nu a folosit în *Groapa* metoda analizei psihologice deoarece „eroii au ca trăsătură principală violența”); „Vreau să spun, totodată, că procedeul lui Marin Preda din *Moromeții* este foarte interesant. Din el a ieșit o capodoperă tocmai pentru că a aplicat metoda analize unei lumi socotită multă vreme rudimentară. El a știut să opună imaginii tradiționale a unui țăran temător și bălbăit sau mistic (detest scena din Rebreanu în care Ion sărută pământul) o imagine realistă”. În continuare, Barbu se referă la propriul său travaliu scriitoricesc: „Am o mare stimă pentru cititor și dacă un personaj este lovit, nu vreau să mai explic: «el simțea o mare durere...». De exemplu, când fuge, un om are reacții sufletești foarte rapide pe care nu este nevoie să le explici căci cititorul și le poate închipui. [...] Dacă ați observat, eu mă feresc să fac portrete fizice. Notez un amănunt, un tic verbal, un detaliu al îmbrăcămînții. Cititorul poate să-și închipuie ochii, de ce culoare vrea, dar eu sunt convins că el îi vede așa cum îi văd și eu”. Pe de altă parte, Barbu se dorește un scriitor polivalent, care să exceleze în mai multe genuri (modelele sale ar fi Arghezi și Călinescu). Re-

ferindu-se apoi la propriile proiecte scriitoricești, Barbu declară că ar lucra la un ciclu de 5 romane despre lumea cartierului bucureștean Grivița; acest ciclu ar reprezenta ceea ce scriitorul numește o „«construcție în mozaic»”: primul l-ar reprezenta „proza-poem” din *Groapa*, urmând „romanul-pamflet, romanul agitatoric *Strada*” (a cărei acțiune este proiectată pe durata unei singure zile), „romanul de acțiune” *Șoseaua Nordului* (acesta proaspăt apărut), un altul intitulat *Lume* (pentru perioada 1944-1948) și, apoi, „romanul de analiză psihologică” *Familia* (despre „o familie de muncitori din zilele noastre”).

• În aceeași zi cu replica lui Mihai Gafița, în nr. 5 din *Tribuna*, Ion Oarcășu publică un articol intitulat ***Creație și manieră*** („Cronica literară”), în care analizează volumul de debut al lui Nichita Stănescu. Deși criticul apreciază „avântul romantic” sau „metafora îndrăzneată”, observațiile sale, vizibil mai puțin entuziaste decât ale criticilor bucureșteni, își propun să inventarieze mai degrabă lipsurile mai mult sau mai puțin reale ale volumului. Această strategie, folosită și de publiciștii de la *Gazeta literară*, în principal, pare aici folosită mai ales ca vot de blam: astfel, „versurile închinat prezentului socialist, muncii constructive” ar fi „anemice” și „banale”, iar criticul și l-ar dori pe poet „mai simplu în expresie și mai atent în sublinierea ideii, mereu îndrăzneț dar nu și teribilist în maniera poezilor damnați din secolul trecut, cultivatori și de valori autentice, dar și de himere”. □ În același număr din *Tribuna*, B. Elvin analizează *Critica societății burgheze în opera lui Camil Petrescu* (p. 9) pornind de la scrieri precum *Jocul ieilor*, *Patul lui Procust* sau *Teze și antiteze* (continuarea în nr. 6, 9 februarie 1961).

3 februarie

• Semnalăm, în nr. 5 din Contemporanul, cronica lui Eugen Luca **Ov. S. Crohmălniceanu: „Tudor Arghezi”**.

• În „Scânteia tineretului”, I. D. Bălan prezintă o carte de călătorii semnată de Veronica Porumbacu, *Pagini din Coreea*, considerând-o „un interesant eseu despre psihologia călătorului”: „Parcurgând cartea *Pagini din Coreea*, călătorim parcă împreună cu autoarea *prin țara dimineților liniștite*, a peisajelor de stampă în care ne întâlnim cu prieteni buni, tovarăși de luptă pentru pace și socialism. [...] De aceea cartea ei este un imn închinat realizărilor poporului din R. P. D. Coreeană, un mic ghid al geografiei, istoriei, artei și psihologiei harnicului și eroicului popor coreean. Unele capitole ale cărții, bine informate, sunt străbătute, în același timp, de un autentic suflu liric. Lirismul cărții, care îi dă într-o mare măsură și farmecul, e alimentat mereu de relația strânsă pe care o stabilește autoarea între patria ei și țara pe care o vizitează”.

4 februarie

• Andrei Băleanu publică în „Scânteia” un articol intitulat ***Însemnări despre comedie***, care începe cu citate din Marx și cu invocarea doctrinei realismului

socialist, care „a adus înnoiri esențiale în dezvoltarea artei teatrale – printre altele și în concepția asupra comicalului.” Criticul continuă cu o comparație între satira clasică și cea realist-socialistă care „se pronunță de pe poziția și în sprijinul orânduirii triumfătoare, împotriva unor categorii de indivizi rămași în urma dezvoltării, împotriva unor trăsături care vin în contardicție cu mersul înainte al societății”. De asemenea, formula în cauză „nu se limitează la a nega anumite caractere, atitudini, tipuri, moravuri, ci totodată *afirmă* superioritatea noilor relații sociale și norme morale. Contrastul comic provine aici tocmai din anacronismul vechilor obiceiuri și mentalități în raport cu realitățile și tendințele vieții actuale.” Urmează ilustrarea formelor realist-socialiste ale comicalului prin invocarea unor piese semnate de autori „canonici”: *Mielul turbat* de A. Baranga, *Ziariștii* de Al. Mirodan, *În Valea Cucului* de M. Beniuc, *Partea leului* de C. Teodoru etc. În buna tradiție a criticii dogmatice, autorul nu uită să sancționeze „deficiențele” unora dintre noile comedii: „limbajul „șmecheresc”, [...] bravada și teribilismul” unora dintre personaje (*Scrisori de dragoste* de V. Stoenescu), indulgența față de unele „elemente” negative sau „moravuri învechite, dăunătoare” (*Siciliana* de A. Baranga, a cărei analiză reprezintă aproape jumătate din articol).

5 februarie

● În „Scânteia tineretului”, B. Dumitrescu publică o cronică dramatică la *Când înfloresc migdalii*, o dramatizare de Angela Niculescu Plati, după *Zilele vieții noastre* de Marina Sereni, pusă în scenă la Teatrul Național. Cronicarul evidențiază atuurile ideologice ale piesei, asociind inclusiv sentimentul iubirii cu dobândirea conștiinței politice: „Și în dragoste, Licia știe să fie de o mare înțelepciune și profunzime. Ea îl iubește pe Antonio dar nu e geloasă pe preocupările care-i răpesc majoritatea orelor zilei. Dimpotrivă, ea se străduiește să-l înțeleagă, să priceapă pasiunea cu care el se avântă în luptă, să-și însușească idealul lui de viață. Prin Antonio ea ia contact cu partidul, cu clasa muncitoare și se devotază cauzei comuniste nu mai puțin decât soțului ei. Licia vede în ajutorarea lui Antonio nu numai o dovadă a dragostei ei ci și o muncă de partid, sprijinirea activității unui militant de răspundere. Educată de partid, Licia crește ca om și ca activist; pentru ea nu există o viață personală despărțită de munca de organizație, fiecare clipă a traiului și-o închină luptei pentru popor”.

6 februarie

● G. Dimisianu publică în „Scânteia” cronica volumului lui Gh. Tomozei, *Steaua polară*, în care „realitatea noastră socialistă capătă [...] o reflectare lirică mai amplă și mai nuanțată” decât în volumul de debut din 1957, *Pasărea albastră*. Cronicarul pune în evidență „direcțiile tematice principale” ale volumului - „avântul creator al maselor, setea de realizări mărețe a omului de azi,

descătușat de exploatare”, „bătăli[a] pentru construirea socialismului” – pe care le apreciază la superlativ, fără a neglija, firește, „lipsurile”, între care o anume „optică idilizantă”, folosirea „abuzivă” a unei „imagistic[i] prețioas[e], încărcat[e]”, „atitudinea contemplativă” etc.

9 februarie

- În nr. 7 al „Gazetei literare” apare interviul Adrianei Iliescu cu Ov. S. Crohmălniceanu: **În căutarea autenticității. De vorbă cu Ov. S. Crohmălniceanu.** Referindu-se la interviurile lui Preda și Eugen Barbu, publicate recent în revistă, Crohmălniceanu socotește că atât proza de tip comportamentist, cât și cea de analiză psihologică sunt două formule la fel de pertinente și de adaptate „epocii actuale”; totuși, preferințele sale merg spre analiza psihologică - ar fi vorba de o „nevoie de *autenticitate*”, dată și de „*existența povestitorului*”: „gândurile personajului supus investigației psihologice sunt nu numai puternic individualizate, dar aproape formulate în conștiința lui cu particularitățile limbii vorbite. A le reproduce nu pare atunci un artificiu, pentru că cititorul are impresia că aude efectiv vocea interioară, că nu autorul construiește frazele, ci acestea se încheagă de la sine în mintea eroului”. De altfel, marii prozatori comportamentişti, de tipul Hemingway, „nu renunță nici el la analiză”; cât despre Barbu însuși, criticul își mărturisește admirația pentru nuvela *Munca de jos*, construită prin monolog interior. Însă excesul de comportamentism ar duce la un impas epic – se dă exemplul lui Robbe-Grillet. □ Matei Călinescu publică prima parte a articolului **Despre poezia de dragoste** (partea a II-a, în nr. 8, 16 februarie). Criticul remarcă „reabilitarea conceptului de dragoste” în lirica actuală, însă erosul ar fi unul de tip special, înzestrat „cu noile semnificații pe care le dobândește în socialism”. Cel mai bine s-ar încadra poezie a cotidianului, așa cum a procedat Nina Cassian în recentul său volum (criticul dă ca exemplu poemul *Spectacol în aer liber*); o astfel de lirică s-ar despărți de formula romantică, aparținând unei alte etape. Criticul se referă și la poeme mai noi ale Mariei Banuș, ca *Funicularul* sau la ciclul *De dragoste* al lui Cicerone Theodorescu (publicat în nr. 2/ 1961, „Gazeta literară”). □ „Frumosul cotidian” este celebrat și altfel în paginile revistei. Astfel, Mariana Stoian și Larisa Corețchi de la gazeta *Confecția*, Alexandru Toma, de la gazeta *Grivița roșie* sunt invitați să publice: *Gazetele de uzină și viața muncitorilor. Pentru frumosul cotidian*, cu precizarea „pagini scrise de muncitori despre muncitori”. □ Pe de altă parte, „în întâmpinarea alegerilor de la 5 martie”, Zaharia Stancu publică editorialul **Perspective uriașe, perspective mărețe**.
- Din nr. 6 al „Tribunei”, reținem o serie de observații ale lui Eugen Munteanu din comentariul pe care îl face numărului 12/1960 al *Stelei*, evidențiind unele „lipsuri ale publicației”: „lipsa de originalitate nu derivă din absența talentului, ci din cauza îngustimii tematice care, din motive necunoscute cititorilor, ocolește cu «eleganță» marile probleme ale realității socialiste”.

10 februarie

• Din nr. 6 al revistei „Contemporanul,” semnalăm cronica lui Radu Popescu, **Ilie Constantin: „Vântul cutreieră apele”**. Remarcând, în trecut, și faptul că lirica din acest volum nu ar fi suficient de combativă, cronicarul încearcă să descopere în volum și o utilizare a unor vechi teme romantice în sensul actualității: „Interesant e că tocmai din bagajul impresiilor adolescente, concentrate în câteva leit-motivuri lirice: luna, stelele, navigația, oceanele, continentele noi și necunoscute, poetul desprinde formulele simbolice ale unor poeme de idei adânci, cuprinse în ultimul ciclu. Astfel, de pildă, motivul vag al navigației pe oceane vaste și furtunoase, având drept scop descoperirea unor lumi noi, necunoscute, motiv foarte des întâlnit în poemele primelor cicluri, devine imagine puternică și cu înțeles vast simbolic în poema *Comunism*”.

• În „Scânteia tineretului”, în cadrul rubricii „Note de lector”, Gh. Achiței semnează o recenzie a volumului lui Eugen Frunză *Cupa cu garoafe*, apărută la E.S.P.L.A. Recenzia deși afirmă că este o carte de versuri dedicate numai iubirii, recenzentul asociază permanent acest motiv cu socialismul, politicul etc., făcând o echilibristică ideatică aproape comică; „*Cupa cu garoafe* este un volum de versuri închinat exclusiv iubirii acesteia statornice dintre soț și soție, iubirii omului împlinit, conștient de răspunderile sociale care îi revin, de rostul lui în lupta pentru construirea socialismului. [...] Cartea cuprinde numai versuri de dragoste. Ni se dezvăluie astfel o latură mai puțin cunoscută din creația poetului. Desigur o poezie de dragoste poate fi în același timp tot atât de bine și o vibrantă poezie politică. De aceea, operațiunea de alcătuire a unor asemenea volume presupune, indiscutabil, o anumită doză de arbitrar. Cititorul are, însă, avantajul de a i se oferi o culegere unitară de poezii ordonate pe o singură „problemă“. Pătrundem într-un univers de imagini specific familiei socialiste. Fericirea este condiționată aici de întreg ansamblul social nou în care omul trăiește; atributele maturității imprimă sentimentului iubirii o altă notă decât cea proprie vârstei adolescente”. □ În același număr semnaleză unele **Cărți noi** apărute la diferite edituri, unele fiind, de fapt, re-editări: Editura tineretului: Gh Asachi - *Scrieri alese*, Nina Cassian - *Încurcă lume*, V. Eftimiu - *Povestind copiilor*, V. Maiacovski – *Ce să fiu?*; la E.S.P.L.A.: Eusebiu Camilar - *Negura*, Zaharia Stancu- *Desculț*, M. Șolohov – *Pământ desțelenit*; la Editura pentru Literatură: Cezar Petrescu - *Oraș patriarhal*, Alexei Tolstoi- *Gobelinul reginei Marie-Antoinette* etc.

• Gh. Ștefănescu recenzează în „Scânteia” volumul de versuri al lui Horia Aramă, *De la om la om*, cuprinzând „evocări lirice inspirate din lupta comuniștilor în ilegalitate, precum și aspecte, chipuri din realitatea zilelor noastre”. Poeziile sunt apreciate pentru „sobrietate”, „notația sugestivă”, „expresivitate” în fixarea „momentel[or] înălțătoare pe care le trăiesc cei ce tipăresc, în odaia lor întunecoasă, slovele de aur ale partidului”. Urmează, firește, tradiționala consemnare a „lipsurilor”: atribuirea unor „complexe intelectualiste” unora

dintre revoluționarii evocați, un anume „convenționalism” în zugrăvirea lumii noi, articolul încheindu-se însă cu aprecierea volumului, caracterizat printr-o ... „sensibilitate lirică incontestabilă”.

11 februarie

● „Scânteia tineretului” publică articolul semnat de Eusebiu Camilar *În pas cu mersul nostru înainte*. Subiectul aduce în discuție importanța – propagandistică - a difuzării de carte la sate. „În trecut, cărțile pentru sate, chiar în numărul infim în care existau, alcătuiau un capitol aparte. Burghezia și moșierimea socotea poporul «de jos» ca fiind prost și incapabil să priceapă o adevărată artă. Nimic mai barbar decât această concepție despre niște oameni care creaseră opere nepieritoare, ca «Miorița» și «Meșterul Manole», dacă ar fi să ne oprim numai la aceste monumente. Pe vremea aceea, atunci când se trimiteau cărți la sate li se ofereau țăranilor ineptiile pseudo-scriitorilor, rebuturile editoriale, maculaturile mistico-religioase și turpitudinile, care dintr-o eroare sau din cine știe ce calcule meschine opăreau jignind plumbul și hârtia. [...] Cât de emoționant e să vezi cărțile scriitorilor noștri clasici și contemporani în casele sătenilor, să vezi pe polițe volumele lui Sadoveanu și Arghezi, Marin Preda și Titus Popovici, Al. Ivan Ghilia și alții. O vezi pe Eugenie Grandet la căpătâiul Ioanei alfabetizată abia ieri, și pe Tolstoi și Salohov citiți de un bătrân văcar care până mai deunăzi își însemna numărul vitelor pe răboj! Cei ce se îndeletnicesc cu răspândirea cărții la sate, și fac treabă bună, să știe că lucrul lor este de o înaltă noblețe; de aceea li se cuvine laudă unanimă pentru neprecupețita muncă. [...] La sate trebuie răspândită toată literatura națională și literatura progresistă de peste hotare, dar, pe lângă aceasta, să se aibă grijă deosebită de cărțile specifice vieții de țară și agriculturii [...] Trebuie să se aducă în sat în primul rând cartea care vorbește despre viața satului de azi, despre transformarea socialistă a agriculturii, despre superioritatea vieții în gospodăriile colective, despre întărirea acestor gospodării, cărți despre munca tineretului pe ogoarele înfrățite”.

● Aurel Baranga publică în „Scânteia” o selecție de „documente” (scrisori, telegrame) care probează falsificarea „alegerilor de altădată”, intitulată *Confidențiale*, străbătută de accente de pamflet la adresa vechilor instituții și a figurilor de candidați din trecut.

15 februarie

● În nr. 4 din „Luceafărul”, sub titlul *Literatura română în anii construirii socialismului*, se continuă prezentarea capitolelor „Dramaturgia” și „Dezvoltarea științei marxist-leniniste a literaturii” din Manualul pentru clasa a XI-a. În privința „științei marxist-leniniste a literaturii”, se discută, printre altele, despre problema moștenirii literare (cazul clasicilor) și despre obligativitatea „denunță[rii] curentel[or] decadente burgheze”. □ În cadrul unei rubrici

intitulate „Tribuna scriitorului tânăr”, Ion Gheorghe, în urma unor deplasări pe teren, face **Elogiul simplității** în privința poeziei: „Vreau numai să subliniez ideea că chiar o așa-zisă poezie lirică propriu-zisă, fără nimic anecdotic în organizarea materialului ei, dacă exprimă cu intensitate o esență sufletească autentică, dacă descifrează ceva din sufletul contemporanilor tăi, se întâlnește undeva pe planul conștiințelor cu cine trebuie să se întâlnească”. □ La pagina 9 (nesemnat) figurează o *Biobibliografie Magda Isanos*.

16 februarie

- Seria interviurilor din „Gazeta literară” continuă, în nr. 8, cu cel intitulat **Cu Titus Popovici despre mijloace adecvate temelor majore ale epocii noastre**, realizat tot de Adriana Iliescu. Prozatorul se referă, printre altele, la intenția (și la incapacitatea) sa de a adăuga un al doilea volum romanului *Străinul*, considerând că problemele unui intelectual mic-burghez, cum e eroul cărții, ar fi „palide” în raport cu cele ale unuia muncitor. Relativ la scriitorii tineri, în opinia lui Titus Popovici Velea ar trebui să treacă la roman; cât despre talentul lui Fănuș Neagu, deși autentic, acesta i se pare încă destul de „crud”. □ În același număr al publicației Tudor Arghezi publică „tableta” *Alegerile* (p. 1) (cu referiri la o serie de realități din epocile trecute, ca „votul” morților – „autoritățile se prefăceau a nu ști că morții au murit...”- sau diferite bancnote de 20 de lei „dându-i [-se] alegătorului înainte de vot o jumătate și după votare cealaltă jumătate”). □ Multe dintre aparițiile editoriale ale epocii se dovedesc dezamăgitoare. Spre exemplu, în cronică sa, Paul Georgescu scrie, cu acest sentiment care razbate printre rânduri, despre **„Ieșirea din Apocalips”, roman de Alecu Ivan Ghilia**. □ Reținem, cu titlu documentar, un fragment dintr-un viitor roman intitulat *Strada* al lui Eugen Barbu (*Pe Grivița, la ora 8 dimineața*); subiectul fragmentului îl constituie greva muncitorească din februarie 1933).
- Un comentariu mai degrabă reținut al monografiei lui Ov. S. Crohmălniceanu despre Arghezi publică Lidia Bote în „Tribuna”, cu titlul **O carte despre Arghezi**, în cadrul rubricii „Opinii”. Aceasta ar fi „net descriptivă, ca atare interesantă mai ales sub raport informativ”; autoarea ridică și o serie de obiecții, cum ar viza nelămurirea completă a situației speciale a liricii argheziene, aflată la granița dintre tradiție și modernitate.
- Tudor Arghezi publică în „Scânteia” un amplu articol intitulat **De la nemaiuitata zi de 16 februarie...**, „data grevei muncitorești din 1933”. Poetul propune o lungă incursiune, străbătută de accente pamfletare la adresa clasei exploatatorilor și a elitei politice (dintre reprezentanții partidelor istorice „nu este uitat” nici... Nicolae Iorga, ca organizator de „furtuni într-un pahar cu apă, fără supărare și consecințe”), în istoria anilor tulburi care au pregătit evenimentele de la „Grivița Roșie”, o istorie demonizată, desigur, pusă în contrast cu luminoasa epocă prezentă. Reper esențial în mitologia partinică,

greva de la Grivița capătă, sub pana poetului, o pregnanță simbolică accentuată de „reconstituirea” istoriei dramatice (și dramatizate) a lui Vasile Roaită, figură exemplară a dreptului pus la încercare, a jertfei supreme în slujba idealurilor partidului. Autorul se întrece pe sine în zugrăvirea satirică a întunecatului tablou al situației economice și politice interbelice, lăsând deoparte instrumentele satirei doar atunci când evocă luptele dramatice ale proletariatului mesianic: „Mișcarea Griviței Roșii n-a izbucnit de dorul lelei și fără cauze profunde. Spectacolul destrăbălării era jucat de zecile de ani de indiferență și plictis boieresc. [...] O clasă de incapabili, dușmănoși cu meritul și cu munca, își stabilise pentru perpetuitate stăpânirea. [...] Sărăcia mintală a clasei poruncitoare atingea o formă unică de degradare în istoria politică și administrativă.” În finalul articolului, autorul nu se uită nici pe sine, ca victimă a sistemului, mitologia autolegitimatoare venind să valideze autenticitatea reconstituirii de epocă.

18 februarie

• O cronică amplă a volumului *Cântecele inimii*, antologie din versurile lui Mihai Beniuc, publică, în „Scânteia tineretului”, S. Damian. Ca și în alte cazuri comentatorul poeziei de dragoste respectă cu obligativitate regula asocierii cu elementul ideologic: „Poezia sa erotică nu poate fi desprinsă de lirica revoluționară bogată în aprinse elanuri și vehemente imprecății; în ea regăsim trăsăturile artistului combatant. Remediile încercate pentru alinarea decepțiilor nu dau satisfacție. În dragoste, ca și în luptă, poetul s-a investit total, fără prudențe și calcule. De aceea senzația despărțirii devine insuportabilă: „De te smulg din piept, spinoasă floare, / Și te-azvârl cu ură la pământ, / Inima-mi bolnavă, la picioare, / Zace aburind și sângerând” (*Scrisoare*). Nu-l liniștește nici convingerea că iubita s-a lăsat ademenită de ispitele confortului burghez, neputând cuprinde înălțimea visului de poet. Există o opoziție între aceste lumi, dar poetul, nou *Luceafăr*, nu poate atinge totuși nepăsarea glacială. Eroarea iubitei este subliniată în versuri pătimășe. Ce surse de neînchipuite minuni ar fi putut să fie dragostea lor! [...] Mărețele realizări ale construcției pe care poetul, vechiul toboșar, le celebrează, sunt un fundal pentru o iubire statornică, credincioasă. Cu tovarăsa sa de viață, poetul e fericit că împarte bucuriile Revoluției. Regretul este doar acela că a atins timpul libertății la vârsta cenușie: „Iubito, nu mai suntem tineri,/ Iar de câtăm în calendar/ La tine-i joi, la mine-i vineri/ Ai părul nins, am părul rar” (*Iubito, nu mai suntem tineri*). Iubirea este acum o fericire trainică, înțeleaptă, însoțind avântul de muncă pașnică în cadrul construcției, în pofida părului cărunt „ca sarea din adâncul ocnei scoasă”, sufletul poetului a rămas încă tânăr, vijelios, avid de dăruire în folosul colectivității: „Iubito eu mai am de gând / În forfota din țara-ntreagă / Pe șantiere colindând / Să-ți mai repet că tu-mi ești draga” (*Eu știu că părul ți-i cărunt*). Ca artist, Beniuc simte elanul socialismului.

Cântecul proaspăt pe care vrea să-l rostească are nevoie de tandrețea și căldura dragostei: „Iubito, scoală-te de dimineață / Și spală-te pe ochi de întuneric / Căci am de gând nou cântec să desferec / Când soarele se va înălța din ceață / Și vreau să știu că are cine s-asculte / Privighetoarea-n ramurile multe” (*Mai sunt în codru cărării...*). Dacă-l cuprinde buna dispoziție și trepidația zilelor Revoluției, poetului i se pare că acestea sunt și o compensație pentru copilăria și tinerețea vitregite de burghezie: „La vârsta cenușie, tot inimi de copil / Păstrăm și suntem veseli ca-n luna lui april / Soție și iubită / Pesemne prea puțin / Am petrecut în anii de luptă și de chin“ (*S-au resemnat copacii*).”

● Geo Bogza publică în „Scânteia” un poem în proză dedicat memoriei eroului congolez Lumumba, intitulat *Congo și inima mea* și având ca leitmotiv lamentația dramatică (tonul poetului amintește de patosul bocetului din epele Antichității: Ghilgameș plângându-l pe Enkidu sau Ahile – pe Patrocle): „L-au ucis pe Lumumba!”: „L-au ucis pe Lumumba! / Pe acel care trebuia aclamat ca un erou și venerat, / pe acel care era, mai mult decât oricine din neamul său, intransigent și incoruptibil, / pe el l-au ucis umplând de durere inima mea și a milioane de oameni. // L-au ucis pe Lumumba! // Voia pentru poporul său asuprit libertate. / Și l-au ucis. / Voia pentru poporul său flămând bucata de pâine la care râvnește săracul. / Și l-au ucis.”

19 februarie)

● Eugen Barbu comemorează în „Scânteia” *Grivița veșnic vie*, într-un articol – jumătate evocare mitizată a istoriei proletariatului, jumătate reportaj - care juxtapune (în scop didactic) perspectiva copilului de 9 ani, pe care mama îl trimisese la Ateliere „cu un sufertaș de mâncare săracă”, martor al evenimentelor sângeroase, și pe aceea a tânărului scriitor din prezentul luminos. Explorând fosta scenă a luptelor eroice ale ceferiștilor, acesta din urmă constată cu bucurie că în fața Atelierelelor a apărut „o școală nouă cu ferestre luminoase”, care „a început să pregătească alte generații de fii de ceferiști”. Acestor „tineri cu cravate roșii la gât”, scriitorul angajat ține să le întipărească în memorie amintirea „vechil[or] maidane aflate sub temeliiile noilor clădiri”, concluzionând: „Tot ce s-a realizat până acum și tot ce este pe cale a se realiza [...] se datorește muncii acelei clase sociale care s-a ridicat la luptă pentru drepturile poporului în 1933, clasei conducătoare în republica noastră, condusă de partidul comuniștilor, clasei muncitoare.”

23 februarie

● Seria interviurilor cu scriitori continuă în „Gazeta literară”. Astfel, în nr. 9 apare discuția lui Miron Dragu *Cu Lucia Demetrius despre: analiză și creație, relația dintre dramă și proză, stiluri diferite în teatrul contemporan, tineri dramaturgi*. □ În același număr al revistei bucureștene, într-un grupaj intitulat „Gazeta literară în regiunea Bacău”, apare și un poem al lui Nichita Stănescu,

intitulat *Mare tânără* (mai figurează, cu poezii, Radu Cârneli, Termocentrala, Nicolae Tăutu, *O vizită la Onești – după treizeci de ani*, Maria Banuș, „însemnări” din călătoria Bicz-Onești, Gica Iuteș, cu reportajul *Oraș și sat*).

- Preferințele criticilor de la *Tribuna* par diferite de cele ale confrăților bucureșteni; spre exemplu, în nr. 8, Ion Lungu publică un articol intitulat *Romanul vieții industriale* (p. 1, 2), în nr. 9 (2 martie) un altul pe aceeași temă, *Romanul industriei socialiste*, (p. 1, 2), iar în nr. 14 (6 aprilie) *Scriitorii și dezvoltarea satului socialist* (p. 1, 2).

- M. Pop anunță în „Scânteia”, la rubrica „Revista revistelor”, apariția a *Două publicații de istorie literară, folclor și lingvistică: Limbă și literatură* (vol. IV) și *Studii de literatură universală* (vol. Al II-lea).

24 februarie

- Din numărul 8 al revistei „Contemporanul” reținem, cu titlu strict documentar, reportajele lui G. Călinescu (*Laptele, vinul și mierea*) și Geo Dumitrescu (*Nuntă la marginea mării*).

26 februarie

- Cezar Petrescu semnează în „Scânteia” un articol despre *Alegeri, alegători și aleși*, în fapt un eseu – jumătate pamflet vizând alegerile în trecut, jumătate descriere în termeni encomiastici a lumii noi și, firește, a noii elite politice, a noii campanii electorale etc. În prima parte a articolului, academicianul se autocitează cu un pamflet publicat în 1926 în *Viața Românească*, care oferă un tablou caragialesc (Caragiale este citat, în text, cu *O scrisoare pierdută* și *O noapte furtunoasă*) al lumii politice și al campaniei electorale specifice epocii interbelice, și căruia îi adaugă perspectiva prezentului: o scurtă analiză a „fripturismului” ca dominantă a comportamentului politicienilor din trecut. În cea de-a doua parte, autorul construiește, în contrapunct, imaginea campaniei electorale „de astăzi”, care „a părăsit aspectul deșănțatelor demagogii de odinioară. Alegători și viitori aleși grăiesc un limbaj comun și sobru, pe terenul realităților concrete, de unde nu sunt excluse nici cele mai subtile probleme ale politicii internaționale.” În epilog, academicianul privește cu optimism „viitorul în marș”.

27 februarie

- Horia Liman publică în „Scânteia” o schiță-reportaj intitulată *Deviza brigăzii*, despre oamenii noi de la fabrica de mașini unelte de la Gottwaldov, a căror „mare mândrie” este „fișa de caracterizare”, pe care o întocmesc membrii colectivului fiecăruia dintre colegi și care constituie un important stimulent al productivității muncii.

[FEBRUARIE]

- Din nr. 2 al revistei *Steaua* se reține articolul lui Modest Morariu, *Două cărți de proză în colecția „Luceafărul”* (p. 57-61), unde criticul analizează volumele de debut ale lui Nicolae Velea (*Poarta*) și Ștefan Bănuțescu (*Drum în câmpie*, reportaje). Proza lui Velea este apropiată de formula epică a lui Marin Preda (vizând în special alegerea unui unghi atipic în introspecția psihologică); această comparație revine, de altfel, în majoritatea intervențiilor critice din epocă. În ceea ce îl privește pe Bănuțescu, reportajele acestuia ar lăsa să se întrevadă „multiple posibilități” din partea autorului.
- Semnalăm cronicile lui Leonard Gavrilu din numărul 2 al revistei „Scrisul bănățean”: *Nichita Stănescu: „Sensul iubirii”* și *Ilie Constantin: „Vântul cutreieră apele”*. Lui Nichita Stănescu i se reproșează, printre altele, caracterul ermetic al creației: „Obscuritatea se însoțește adesea de extravaganța imaginilor, versurile răsunând ca un argou de snobi. În *Dimineața logodnicilor*, visele poetului adormit sunt descrise mișcându-se printr-o piață a orașului, întocmai ca niște târâtoare apocaliptice, ori ca niște enorme tentacule de caracatiță [...]. O poezie ca *Vitraliu*, pe de altă parte, promovează o jonglerie estetizantă, amintind de poetica lui A. F. Hérold, pentru care descrierea geamurilor gotice ajunsese manie, pe când poemul *Marină*, cu sonorități muzicale pe care le regretăm datorite unei viziuni confuze și nevertebrate, se prăbușește datorită incertitudinilor ideii fundamentale. Păcat de atâtea frumuseți risipite aici în negura ermetismului”.
- În numărul 2 al revistei „Viața românească” sunt puține texte care merită semnalate. Între ele se află partea a doua a articolului *Poeți tineri în colecția „Luceafărul”*, în care Ov. S. Crohmălniceanu se ocupă de volumele Comuna de aur, de Cezar Baltag, și Stele roșii, al necunoscutului Florin Mihai Petrescu (în cadrul rubricii „Cronica literară”). □ De asemenea, la rubrica „Teorie și critică”, Matei Călinescu analizează volumul lui Ștefan Bănuțescu *Drum în câmpie*. □ Sub genericul *Trăiască victoria în alegeri a FDP!*, revista publică un editorial și texte de Mihai Beniuc (*În întâmpinarea alegerilor*), Nina Cassian (*Portret de comunist*) Victor Eftimiu (*Alegeri de odinioară*), Eusebiu Camilar (*Bădița Mitru*), Francisc Munteanu (*Candidații*) etc. □ O *Autobiografie* semnată de Marcel Breslașu, la care poetul adaugă câteva texte inedite, și un fragment din romanul *Taurul Mării* de Ion Marin Sadoveanu încheie lista textelor citabile din această ediție a revistei.
- În numărul 2 din „Iașul literar”, Mihai Drăgan comentează, într-o cronică omonimă, volumul *Somnul de la amiază* al lui Fănuș Neagu, făcând unele considerații despre evoluția prozei tânărului scriitor: „Față de *Ningea în Bărăgan*, *Somnul de la amiază* este, incontestabil, un volum mai valoros. Analiza psihologică e mai nuanțată, portretul e mai adâncit, stilul e mai sobru și mai viu. Deși tânărul scriitor a făcut un pas înainte în apropierea de problemele actualității imediate, cum am spus, totuși conflictele povestirilor

sale nu sunt legate întotdeauna direct de acestea. E necesar ca în viitor Fănuș Neagu să-și centreze cu mai multă consecvență acțiunea scrierilor în jurul aspectelor celor mai pregnante ale contemporaneității și să înfățișeze cu mai multă energie profilurile morale ale comuniștilor, aproape absente până acum în povestirile sale”.

MARTIE

1 martie

● În cronica sa, „*Comuna de aur*” de Cezar Baltag, „Luceafărul”, numărul. 5, Mișu Dragomir pune, dilematic, în evidență două laturi ale formulei lirice a debutantului: „Desigur, deocamdată nu se poate ști dacă Cezar Baltag va evolua către o poezie imagistică, sau către imaginea conținută a poeziei de idei, sau către o sinteză a amândurora. Cert este că, în momentul de față, există ambele tendințe, opunându-se uneori violent”. □ Într-un articol care se vrea un rechizitoriu, intitulat *Lupta cu expresia* și publicat în cadrul rubricii „Limbă și stil”, Al. I. Ștefănescu descoperă trei cauze și manifestări principale ale „obscurității” în poezia lui Nichita Stănescu: „Izvoarele obscurității, care, pe alocuri, viciază expresia în placheta lui Nichita Stănescu mi se par a fi, într-o ordine care le justifică din ce în ce mai puțin, următoarele: ambiția nobilă de a înfățișa în poezia sa domenii ale realității mai puțin explorate, graba (sau stângăcia) de a fi publicat poeme al căror «travaliu» poetic nu era încă terminat și, în sfârșit, unele concesii juvenile făcute «originalității cu orice preț»”.

● „Scântea” (nr. 5090) publică un articol dedicat *Sesiunii Adunării Generale a Academiei R. P. Române*, din care reținem planul de cercetare al secției de limbă și literatură: membrii acesteia urmează să elaboreze „Dicționarul general al limbii române, Tratatul de Istorie a literaturii române, studii asupra artei din țara noastră.” □ Pe aceeași pagină, o scurtă notă anunță apariția, „în vitrinele librăriilor” a cărții pentru copii *Tirbozel și Tirbozina pe insula misterelor*, de Horia Panaitescu.

2 martie

● Alegerile din 5 martie sunt onorate în „Gazeta literară”, numărul 10, prin Marcel Breslașu, care publică encomionul *Glorioasa aniversare a partidului*, și prin Cicerone Theodorescu, care semnează o serie de poeme, titlul celui dintâi, redactat cu majuscule pe întreaga pagină, fiind *Alegem*. □ Spre deosebire de alți comentatori din epocă, Paul Georgescu este mai degrabă reținut în evaluarea poeziei lui Leonida Neamțu („*Cântecul constelației*”, *versuri de Leonida Neamțu*, „Cronica literară”): „Cred [...] că nu se poate vorbi de Leonida Neamțu ca de un «șef de școală» pentru bunul motiv că el însuși e încă neformat și am impresia că nu-și cunoaște încă natura talentului său. [...] Poezia de notație, de impresie este posibilă doar atunci când poetul

reuşeşte (şi Leonida Neamţu reuşeşte) să depăşească notaţia, să degajeze semnificaţiile majore, să subsumeze notaţiile unui ansamblu care cristalizează o idee. O idee comunistă. Aş vrea să subliniez de asemeni că, după părerea mea, Leonida Neamţu se va putea realiza pe deplin *cântând* cu tonul său propriu cotidianul socialist, oamenii, faptele şi semnificaţiile”.

- Radu Beligan semnează, în „Scânteia”, în calitate de candidat pentru Marea Adunare Naţională, un reportaj despre şcolile de azi, pe care le opune celor din vremea revizorului şcolar Eminescu, citat în debutul articolului. Candidatul laudă cu osârdie „marile realizări ale regimului democrat-popular în lumea satelor noastre”, arătând că „partidul nostru a împlinit, în numai câţiva ani, cuvintele profetice pe care Nicolae Bălcescu le spusese acum un veac: « Să luminăm dar poporul, dacă vrem să fim liberi. »”

3 martie

- Acad. Zaharia Stancu publică în „Scânteia” un reportaj intitulat *De la o lume la alta*, despre alegerile de azi, puse în opoziţie cu cele „de altădată”. Conştient că citatele din *O scrisoare pierdută* au fost deja utilizate până la saturaţie de confrăţii care au scris articole pe acelaşi subiect, Zaharia Stancu apelează la *Memoriile* lui N. Iorga, care reţin aspecte ale „urgiei electorale” din mai 1925, când „regele îi ordona ministrului de Interne să câştige cu orice chip alegerile...” Revenind la prezent, autorul constată cu satisfacţie că „această veche şi putredă lume politică a fost măturată pentru totdeauna din viaţa politică şi socială a ţării noastre. Acum puterea aparţine oamenilor muncii care, conduşi de partid, făuresc cu mâinile şi cu minţile lor o patrie nouă, socialistă care merge cu paşi mari spre bunăstare şi spre înflorire. [...] Unde e trecutul cu tot întunericul şi cu toată sălbăticia lui? S-a dus. A pierit. Pentru totdeauna a pierit.”

5 martie

- În nr. 5094 din „Scânteia”, Mihai Beniuc, candidat la deputăţie în regiunea Apusenilor, publică în „Scânteia” un reportaj intitulat *La tot pasul, noi înfăptuiri*, despre minunile lumii noi din zonele miniere vizitate cu prilejul campaniei electorale. Candidatul încheie prin a-şi afirma convingerea că „alegătorii se vor prezenta la 5 martie 1961 cu conştiinţa clară că votând candidaţii Frontului Democraţiei Populare se rostesc în chip categoric pentru viitorul care le-a luminat frunţile şi le încălzeşte inimile în patria socialistă.”

7 martie

- La rubrica „Note de lector”, din „Scânteia tineretului”, Gh. Achiţei recomandă volumul de versuri semnat de Leonida Neamţu, *Cîntecul constelaţiei*, apărut în colecţia „Luceafărul”, caracterizându-l printr-o „pronunţată notă de romantism adolescentin, o predispoziţie continuă spre visare, o permanentă

atracție și anticipare, cu ajutorul fanteziei, a viitorului de aur – comunismul” și conștientizând încurajator: „Primul volum al lui Leonida Neamțu ne înfățișează un poet tânăr talentat, ca și alții de vârstă cu el încă în căutarea unui drum artistic propriu. Autorul mai are, indiscutabil, mult de luptat cu o serie de greutăți cauzate, pe cât se vede, de o insuficientă cunoaștere a realităților contemporane, mai are de luptat cu goana după efectele ușoare. Visul — unul dintre atributele de preț ale tinereții — e chemat întotdeauna să pătrundă sensurile realității pe care scriitorul se străduiește s-o oglindească în creația sa, nu să înlocuiască viața reală.”

- M. Lascu prezintă în „Scânteia” *Un volum de povestiri ale lui Alexei Tolstoi - Gobelinul reginei Marie-Antoinette*: „Volumul apărut în „Biblioteca pentru toți” vine să întregască imaginea complexă, atât de interesantă și atrăgătoare a operei marelui scriitor [...]”.

9 martie

- Unul dintre principalii corifei ai realismului socialist, Mihai Novicov, se arată îngrijorat de dezvoltarea poeziei tinere. Astfel, în articolul *etic și estetic*, apărut în „Gazeta literară”, nr. 11 (continuarea în nr. 12, 16 martie), criticul recurge la interogația retorică: „Întrebarea e următoarea: optimismul ostentativ, extazul imagistic, bucuria trăirii în creația poezilor tineri sunt întotdeauna de esență socialistă antiburgheză? Sau în procesul convertirii poziției etico-politice se strecoară – pe neobservate- și o «rămășiță» a materialului ideologic preexistent, adică a «individualismului burghez»? ”. Astfel că ideologul sugerează criticilor literari o mai mare vigilență în acest sens. Și în considerațiile despre proză, nelămuririle criticului sunt exprimate tot retoric: „Din păcate, încă destul de des se întâmplă ca în romanele și piesele de teatru personajul cel mai atrăgător din punct de vedere estetic [...] să nu fie și cel mai înaintat din punct de vedere al gradului de însușire a conștiinței socialiste. Favorizează această situație lupta pentru dezvoltarea conștiinței socialiste?”

- În nr. 10 din „Tribuna” Ștefan Bănuțescu este prezent cu reportajul *Fier*, iar în nr. 15 (13 aprilie) al aceleiași reviste, cu un soi de „crez” artistic în privința acestui gen, intitulat *Fantezia și reportajul*.

- În „Scânteia” apare necrologul lui Gala Galaction (decedat la 8 martie 1961), semnat de Prezidiul Academiei și Uniunea Scriitorilor din R. P. Română.

10 martie

- În nr. 10 din „Contemporanul”, G. Călinescu își continuă seria de reflecții despre pictura modernă cu un articol intitulat *Confuzii de noțiuni* („Cronica optimistului”), în care „idealismul” lui Toulouse-Lautrec, expresionismul lui Van Gogh și „primitivismul” lui Gauguin sunt prezentate ca variante ale realismului. Unele fraze amintesc de celebrul stil al criticului: „Universul e o

vastă combustie și totul se mișcă în vârtejuri. Reșezat printre stele, simți în pictura lui Van Gogh că pământul însuși este nuclear, un sâmbure de foc din care se desprind flăcări, pâlپăind spre cer. Vegetația, izbucnind vehement, arde cu limbi verzi”. □ Semnalăm, cu titlu strict documentar, și cronică lui Eugen Luca la romanul lui **Const. Chiriță: „Oțelul”**.

11 martie

● Cezar Petrescu publică în „Scânteia” *În satul lui Ion Săracu*, un reportaj despre Boiștea, satul „luminat”, după eliberare, al prietenului autorului.

12 martie

● G. Dimisianu publică în „Scânteia” un articol intitulat ***Critică literară legată de viață***, prilejuit de „comemorarea lui G. Ibrăileanu”, „reprezentant de seamă al culturii românești progresiste, [...] întotdeauna atașat de masele asuprite.” Apreciind orientarea progresistă a criticului care, „în perioada formării sale intelectuale a fost influențat de ideologia socialistă”, autorul nu-i poate trece cu vederea, totuși, o serie de „erori” de „gândire”: „El va fi atras, de pildă, de pozitivism și de alte curente filozofice idealiste, de unde caracterul contradictoriu al unora dintre concepțiile sale estetice. [...]” De asemenea, criticul se face vinovat de a fi „dat crezare teoriilor poporaniste propagate de Constantin Stere, teorii care desconsiderau forța și misiunea revoluționară a proletariatului.” Cu toate acestea, meritele lui Ibrăileanu nu pot fi negate în ceea ce privește combaterea „teoriilor reacționare asupra specificului artei” și a „curenților decadente” (ca, de pildă, simbolismul): „continuând lupta” lui Gherea, criticul „a combătut cu intransigență și cu succes estetismul lovinescian (care-l continua pe acela al lui Maiorescu), a militat pentru o literatură realistă inspirată din viața poporului”, fundamentându-și studiile pe „ideea înaintată că literatura este o expresie a vieții sociale.” În plus, „apărând literatura realistă de atacurile pe care le dezlănțuiau împotriva ei, în perioada dintre cele două războaie mondiale, curentele retrograde de toate nuanțele, de la așa-zisul avangardism, până la misticismul tradiționalist șovin, Ibrăileanu a făcut dovada unei înalte înțelegeri a misiunii criticului.” „Limbaj[ul] simplu, fără prețiozități” este, în egală măsură, un atu al criticului, recuperat în canonul ideologic de după eliberare și pentru activitatea de la *Viața Românească*, în paginile căreia au publicat M. Sadoveanu, C. Hogaș, J. Bart, G. Topârceanu, G. Galction, O. Cazimir, M. Ralea, Al. Philippide ș. a.

13 martie

● Alexandru Racoviceanu semnează în „Scânteia” cronică spectacolului pus în scenă de studenții din anul al IV-lea de la Institutul de artă teatrală I. L. Caragiale, pornind de la dramatizarea „Reportajului cu ștreangul de gât” (jurnalul eroului comunist ceh Julius Fucik) datorată lui Iuri Buriakovski.

Dintre interpretările apreciate, sunt de reținut cele ale lui Gheorghe Dinică și Marian Hudac, care au știut să dezvăluie „bestialitatea călăilor fasciști”.

15 martie

● În nr. 6 din *Luceafărul* Al. Săndulescu publică un articol intitulat ***Descătușarea copilăriei***, în care analizează volumul *Poarta* al lui Nicolae Velea, reluând o serie de afirmații frecvente în presa epocii în privința influenței lui Marin Preda sau a sublinierii unei tematici specifice, aceea a universului infantil bulversat de război etc. □ Marin Sorescu publică ***Practica elevilor în cosmos (reportaj fantezist din anul 2.300)***. □ Semnalăm și cronică lui I. D. Bălan ***Ilie Constantin: „Vântul cutreieră apele”***, presărată cu numeroase obiecții de ordin ideologic: „Se impune pentru dezvoltarea viitoare a tânărului poet o orientare fermă către problemele acute ale actualității, pe drumul poeziei angajate, politice, pătrunsă de spirit de partid. Căci un poet care a făcut dovada unui talent real, chiar cu volumul de debut, e dator să-și îmbogățească neconținut universul artistic printr-o participare mai activă la viață, printr-o cunoaștere nemijlocită a oamenilor, a lumii lor sufletești și a variatelor relații dintre ei”. □ La pagina 3, sunt publicate *Patru poete tinere*: Constanța Buzea (*Moment la Băicoi, Dragostea, Primăvara*), Ana Blandiana (*Cântec de zidari, în ianuarie, Cântec de iarnă, Exaltare, A patra dimensiune*), Florența Albu (*Omeneste, Mâna, În Făgăraș, Dragoste, dragoste*) și Victoria Ana Tăușan (*În casă nouă, Către „Marea Ploilor”, Întâlnire cu Iozsef Attila*).

● Mihai Gafița publică, în nr. 5104 din „Scânteia”, un articol dedicat memoriei **lui Gala Galaction**, „scriitorul care a îmbogățit proza literară realistă cu opere durabile prin ideile lor înaintate, prin marea lor valoare artistică.” Criticul nu poate, totuși, trece peste „erorile” de care se făcuse vinovat scriitorul comemorat, arătând că „Gala Galaction a creat o operă contradictorie, în cuprinsul căreia, pe lângă ideile și tendințele avansate, dobândesc expresie diferite concepții eronate ce-și au obârșia îndeosebi în formația sa religioasă.” Scriitorul rămâne, însă, un „slujitor al convingerilor umanitare și democratice”, „orientare” care „a sporit vigoarea observației sale realiste, a accentuat preocuparea pentru problemele sociale.” Firesc, prezentarea sintetică a operei, care urmează portretului schițat de ideocritic, vine să illustreze viziunea proprie a acestuia, fără legătură cu aceea a scriitorului comemorat și recuperat în canonul ideologic al epocii.

16 martie

● În nr. 12 al „Gazetei literare” apare interviul (semnat S.D.) ***De vorbă cu Tudor Mazilu despre: „puncte de vedere” în opera literară, eroii pozitivi, piatra de încercare a maturității artistice, cunoașterea vieții și stilul laconic.*** □ Paul Georgescu publică prima parte a articolului intitulat ***„Locul unde nu s-a întâmplat nimic” de Mihail Sadoveanu*** („Cronica literară”; partea a II-a, în

nr. 13, 23 martie). În opinia criticului, scrierea s-ar asemăna cu opere precum *Oblomov*, *Suflete moarte*, *Le grand Meaulnes*, nu numai tematic, ci și din punct de vedere al organizării materiei epice: „Fapte există, numai că ele nu se însumează, lipsește acel «cârlig» care permitea atomilor lui Democrit să se organizeze în corpuri și obiecte, nimic nu duce nicăieri, totul se învârteste în gol, ca într-un coșmar”. Criticul se referă și la fenomen de prejudecată literară și de receptare, și anume la „jena pe care criticii o resimt în fața cărților lui Sadoveanu, căutând acolo merite ce nu sunt de găsit, căci *Baltagul* nu poate fi analizat cu criteriile estetice valabile pentru *Răscoala*, jena lor de a denumi romane opere ale lui Sadoveanu care sunt când «nuvele», când «povestiri»”. Or, exclamă criticul, „Sadoveanu nu e balzacian, Sadoveanu e sadovenian!” □ În același nr. al „Gazetei literare”, Nicolae Breban publică schița *Tinerețe*. □ Eugen Simion publică un articol intitulat *Memoria lui Darie*, insistând mai ales asupra romanului *Desculț*. Interesante sunt notațiile privind stilul acestei scrieri: „Este un lirism dublat de luciditate critică în observație, cu propozițiuni scurte, aproape rituale (prin repetiție), o relatare dinamică, prin instantanee cinematografice. Formula s-a cristalizat în așa fel încât se poate vorbi în proza noastră de o narațiune de tip *Desculț*, cu o manieră stilistică ușor sesizabilă.” Nu lipsesc nici notațiile conjuncturale: „Zaharia Stancu depășește aici punctul de vedere al unui realist critic, *patosul demascator* privind faptele în corelația lor istorică, din unghiul de vedere al unui scriitor care caută să descopere în spatele actelor morale condiționarea lor (direct sau indirect) socială, de clasă.”

- Un poet recenzat de Ion Oarcășu în nr. 11 al „Tribunei” este Valeriu Gorunescu, cu volumul *De-o vârstă cu țara (Mesajul unui poet)*. □ Consemnăm și colaborarea lui Grigore Beuran, cu o schiță intitulată *Apartamentul*.

17 martie

- D. Micu semnează, în nr. 5106 din „Scânteia” un articol dedicat memoriei lui **Cezar Petrescu**, plecat de curând dintre cei vii, „cu condeiul în mână”. După un scurt excurs biografic, criticul trece în revistă opera autorului valo-roaselor fresce sociale ale „veacului al XX-lea”, care, „în anii puterii populare, [...] sub influența ideologiei clasei muncitoare, s-a ridicat [...] la o înțelegere superioară a fenomenelor sociale.” Dincolo de activitatea scriitoricească, publicistul și traducătorul Cezar Petrescu „a depus totodată în anii puterii populare o vie activitate pe tărâm obștesc, în calitate de academician, de membru în Consiliul Național al Păcii”, impunându-se ca „o personalitate marcantă a culturii noastre”.

20 martie

- Dumitru Micu celebrează, în „Scânteia”, **75 de ani de la nașterea lui G. Topârceanu**, „unul dintre scriitorii noștri a căror operă se bucură de o caldă prețuire în rândurile cititorilor noștri”, rămas în conștiința acestora „ca un

cântăreț al lumii «celor mici și necăjiți» și ca „un umorist original”. □ Andrei Băleanu semnează cronica spectacolului cu piesa Tatianeii Sîtina, *Prima întâlnire*, regizat de Ion Cojar și având-o pe Leopodina Bălănuță în rolul principal, o piesă în care dragostea întâlnește revoluția, „despre formarea omului comunist, care concepe într-un fel nou prietenia, dragostea, căsătoria, [...] despre relațiile personale dintre oamenii societății socialiste, despre respectul pentru om care stă la baza acestor relații”.

23 martie

● În numerele 13 și 14 (ultimul din 30 martie) ale „Gazetei literare”, Eugen Simion publică un articol în două părți despre Zaharia Stancu (*O viziune a satului. Pe marginea romanului „Desculț”, respectiv Realismul liric în „Desculț”*), în seria începută în numărul din 16 martie al revistei și dedicată analizei romanului respectiv. În opinia criticului, în cazul lui Stancu, monografia satului ar fi diferită de cea oferită de Liviu Rebreanu sau Mihail Sadoveanu, diferența fiind și una de viziune, care, în cazul scriitorului teleormănean, ar fi mai „ascuțită” ideologic.

24 martie

● G. Călinescu începe să expună, în „Contemporanul”, principiile după care s-ar ordona noul tratat de *Istoria literaturii române*, realizat, sub ediga Academiei, în cadrul institutului de cercetare literară pe care îl conduce. Astfel, în nr. 12, apare articolul intitulat *Istoria literaturii, I* („Cronica optimistului”). Ca metodologie, stilul „narativ” s-ar îmbina cu perspectiva dialectică. Cronica reține atenția prin aplicarea aproape parodică a ideologiei marxiste la istoria literară într-o manieră care, probabil voit, frizează absurdul: „Cronicarii sunt îndeobște boieri, și ca atare exploatatori de țărani. Domnul, boier și el, înscăunat de Poartă și temându-se de competiții, taie pe boieri. Cronicarii ajung nu fără orgoliu de castă a căina pe cei jefuiți, și a ponegri pe Domni. Însă își dau seama, ca Miron Costin, că exploatatorul capital, pricină a tuturor relelor, este Imperiul Otoman. Astfel se naște patriotismul, năzuința la autonomie, dar totodată o filosofie fatalistă, proprie societății feudale în genere în faza ei de descompunere. [...] Firește, ei nu sunt progresiști și cu atât mai puțin revoluționari, dar pun în circulație sentimentul de neîncredere în sistemul feudal și în trăinicia imperiului turcesc”. Într-o manieră aproape ludică sunt expuse și riscurile metodei: „e naiv a spune: în anul cutare, când am exportat atât grâu, Eminescu a scris *Luceafărul*.” □ Expunerea principiilor metodologice continuă în articolul din nr. 14 (7 aprilie) cu *Probleme ale folclorului*, „Istoria literaturii” (II). □ În nr. 12 din „Contemporanul” semnalăm și cronica lui George Munteanu *Leonida Neamțu: „Cântecul constelației”*. Una dintre caracteristicile vocii lirice ar fi caracterul ei neutru, vizibil în „refuzul

subiectivității considerată în ea însăși, al exhibării trăirilor ce țin nemijlocit de propria lume lăuntrică”.

- În „Scânteia tineretului” Pavel Ruxăndoiu publică o recenzie a volumului de nuvele *Afișe de bal*, al lui Pop Simion. Aflăm din articol că tânărul scriitor aflat în formare aduce în atenția cititorului o creație literară nouă, numită „nuvelă-reportaj”: „Nuvelele din volum sunt legate între ele prin atmosfera comună a locurilor din care prozatorul își alege personajele și faptele: regiunea Maramureș. Vom întâlni deci oameni cu o fizionomie asemănătoare, pe care autorul îi surprinde fie în vechiul oraș, Satu Mare, ca luptători în ilegalitate, fie în satul cotropit de fasciști împotriva cărora țărani se solidarizează cu lupta partizanilor, fie în satul nou, colectivizat.

26 martie

- D. Micu publică în „Scânteia” un articol comemorativ dedicat, la 80 de ani de la moarte, lui Cezar Bolliac, *Un pionier al culturii române progresiste*, „una din acele personalități multilaterale din epoca de început a literaturii noastre care, prin activitatea lor, au dat un puternic impuls nu numai dezvoltării creației literare, ci și dezvoltării culturii românești în ansamblul ei.” Articolul e construit după tipicul celor care vizează, în critica epocii, recuperarea și panteonizarea figurilor susceptibile de a ilustra *avant la lettre* ideologia comunistă: după o scurtă sinteză biobibliografică, criticul trece la interpretarea în cheie ideologică a creației scriitorului, concluzionând: „Pionier al literaturii, publicisticii și științei românești, conștiință trează, vibrantă, neînfricat combatant pe baricada ideilor înaintate ale vremii sale, Cezar Bolliac și-a creat un loc de seamă în istoria culturii noastre, ca una din personalitățile creatoare de a căror activitate se leagă una din perioadele cele mai avântate și rodnice ale istoriei literare din trecut.”

30 martie

- „Gazeta literară” se racordează la cerințele ideologice ale zilei; spre exemplu, se creează o rubrică specială, intitulată „Problemele literaturii în lumina Congresului al III-lea al P.M.R.”, la care vor scrie principalele voci critice ale redacției, de la Paul Georgescu la S. Damian sau Matei Călinescu. Astfel, în nr. 14 și 15, cel din urmă are două intervenții, intitulate *Critica literară și actualitatea*, respectiv *Judecata de valoare și rolul educativ al criticii literare*. În ambele sunt vehiculate multe dintre clișeele ideologice ale perioadei. În cel dintâi articol se discută despre raporturile dintre critică și viață, dintre cititor și critic etc. Din perspectiva criticii marxiste, se fac referiri la „problema responsabilității criticului”, dată de poziția sa socială și ideologică, se recomandă „cunoașterea aprofundată a vieții noi, asimilarea creatoare a sensurilor ei”; pe urmele lui Lunacearski, i se pretinde criticului o mai mare „sensibilitate socială” etc. În acord cu recenta discuție despre inconvenientele „stilului apologetic”, se reia contestarea viziunii ideologice „greșite” din romanul

Scrinul negru de G. Călinescu: „Ceea ce diminuează caracterul tipic al lui Ioanide din *Scrinul negru* este atitudinea autorului față de el: o admirație fără rezerve, aproape axiomatică. Principiul realist al «obiectivării», în cazul tratării personajului Ioanide, este abolit. De aici și justificarea obiecțiilor de ordin etic care s-au formulat în legătură cu felul de a fi al lui Ioanide (și care ar fi fost absurde sau cel puțin naive dacă același personaj, cu aceleași calități și defecte, ar fi fost privit de autor printr-o altă optică)”. Cel de-al doilea articol se poate citi și ca pledoarie antimodernistă (după sprijinirea tinerilor poeți, revista – dar și Matei Călinescu – puteau fi acuzați de lipsă de „obiectivitate”). Astfel, principalul rol al instanței critice ar fi acela de a „combate tot ceea ce ține de un fel învechit, îngust și greșit de a concepe literatura”, deoarece „mai există cititori al căror gust literar, format în școala burgheză, cu ajutorul unor manuale propagând, sub diverse forme, idei nocive, nu s-a eliberat deplin de vechi prejudecăți”. □ În scop documentar, consemnăm și unele articole mai puțin semnificative, în scopul de a obține un tablou cât mai complet al peisajului literar al epocii. Spre exemplu, în acest număr, Paul Georgescu publică o recenzie despre „*Oțelul*”, roman de Constantin Chiriță („Cronica literară”, continuarea în nr. 15, 6 aprilie): „Lipsurile artistice, de organizare a materialului, se află totdeauna într-o interdependență strictă cu cele de concepție. Dorința de a introduce în uzină tehnica înaintată nu se izbește decât de dorința conservatoare a lui Voicu de a face oțel «așa cum a apucat el». Dar fiindcă autorul a simțit că polul antagonic nu e destul de rezistent, a hipertrofiat încăpățânarea și dârzenia Leului, a sporit respectul celorlalți față de experiența lui Voicu până la un fel de spaimă bigotă. Lungimea cărții e disproporționată cu rezistența conflictului. Prelungirea artificială a conflictului îngreunează lectura.”

- C. Poenaru semnează în „Scânteia”, la rubrica „Revista revistelor”, o cronică a ultimului număr din *Secolul 20*, având un sumar generos atât sub aspectul fragmentelor literare publicate (A. Tvardovski, E. Hemingway, A. Seghers, P. Neruda etc.), cât și sub acela al articolelor și studiilor critice. Apreciată pozitiv, per ansamblu, dintr-o perspectivă care îi uniformizează conținutul, reducându-l la „ogîndirea” „cel[or] mai caracteristice aspecte ale creației contemporane – dezvoltarea realismului socialist pe plan mondial, ca și dezvoltarea literaturii realiste în genere, în opoziție cu literatura aservită ideologiei imperialiste”, revista nu se ridică la înălțimea pretențiilor ideocriticului în ceea ce privește ilustrațiile, caracterizate, unele dintre ele, printr-o „stilizare excesivă, abstractă”.

- Din nr. 13 al „Tribunei” reținem, în scop documentar, studiul Elenei Stan, *Mișcarea muncitorească în romanul românesc dintre cele două războaie*.

31 martie

- Într-o cronică intitulată *G. Tomozei: „Steaua polară”*, publicată în „Contemporanul”, nr. 13,, Eugen Simion face unele observații în privința profilului

special al acestui poet: „*Steaua polară* ne descoperă un liric al păcii fecunde, al liniștii și al iubirilor împlinite, un romantic care excelează în conturarea delicatelor amfore ale metaforelor. Înfiorat de lunecarea razelor sângerii ale lunii (astrul său preferat!) peste vârfuluri lungi ale plopilor, poetul aude *Clopotele liniștii* și foșnetul pădurilor. Fără să fie unică, preferința pentru versul melodic și pentru imaginea eterată, de o autentică tradiție romantică, ni se pare a fi cea dintâi caracteristică a temperamentului său artistic”.

[MARTIE]

- Se cuvine subliniat meritul revistei clujene „Steaua” și în privința impunerii tânărului prozator Dumitru Radu Popescu, ale cărui nuvele sunt publicate sistematic. Astfel, în nr. 3, apare *Ploaia albă*. □ Din același număr al revistei clujene, se reține și poemul lui Petre Stoica, *Ploaia*, un soi de „reportaj” liric în stil modernist, în care tema bacoviană a pluvialului este rescrisă în sensul germinării cosmice.
- În nr. 3 din „Iașul literar” Tiberiu Rebreanu publică studiul *Începuturile literare ale lui Liviu Rebreanu*, cu precizarea „fragment dintr-o biografie în pregătire”.
- În secvența rezervată textelor literare, numărul 3 al revistei „Viața românească” publică schița *O canistră cu apă* de Eugen Barbu, fragmente *Din ciclul plastic „Poemele culorii”*, de Radu Boureanu, cu o prezentare explicativă a acestei formule artistice semnată de poetul însuși, câteva pagini de reflecții (*Vorbe... Vorbe...*) ale lui Victor Eftimiu, schița *Bătrânul, banca și culoarea cenușie*, de Francisc Munteanu, poemul *Marea dintre munți*, de Dumitru Solomon etc. □ Dumitru Micu și I. Crețu contribuie la evocarea lui Garabet Ibrăileanu, la împlinirea a douăzeci și cinci de ani de la dispariția criticului, primul cu *Actualitatea lui Ibrăileanu*, cel de al doilea cu *Pseudonimele lui Ibrăileanu* (Cezar Vraja, I. Chilieanu, un sociabil, Verax, T. Podriga, Ricavio, Petru Rareș. Teodor D. Petrescu etc.) □ La rubrica „Teorie și critică”, Ion Vitner deschide un serial despre *Creatori și opere: Eugen Barbu* (criticat pentru absența determinării sociale în *Groapa*, roman pe care îl consideră marcat „de tarele viziunii naturaliste”), iar Dumitru Solomon semnează textul *Comicul și unele probleme ale comediei noastre contemporane* (cu o critică severă a piesei *Siciliana* de Aurel Baranga). □ Ov. S. Crohmălniceanu analizează la „Cronica literară” *Două romane despre război: „Ieșirea din Apocalips” de Al. I. Ghilia și „În portul de pescari” de Ion Ruse*. □ Reportajul publicat în acest număr are titlul *Însemnări provizorii despre vetrele roșii ale Turzii* și este semnat de Geo Dumitrescu.

APRILIE

1 aprilie

- În nr. 7 al „Luceafărului” apare proza *Aglomerări* de Marin Preda, datată „decembrie 60 – Sinaia”. □ Marin Sorescu (care semnează deocamdată Marin St. Sorescu) publică poemul *O noapte ca o piatră despletită*, „din ciclul: «Stiluri și tendințe în poezia unor tineri»”, într-un grupaj intitulat „Parodii”. □ Reținem, în acest număr, studiul lui Teodor Vîrgolici, *Gala Galaction*, ca și prezența lui Dan Grigorescu cu poemul *Numele dealului*, cu unele nuanțe care amintesc de poezia blagiană, dar și cu câteva inserții în spiritul epocii.
- Traian Coșovei semnează în „Scânteia” un reportaj intitulat *Se aprind luminile*, despre gospodăriile colective înfloritoare apărute, în zona Constanța, pe locul fostelor moșii. Înțesat de date statistice menite să probeze progresul lumii noi, reportajul gravitează în jurul simbolisticii luminii (de la grajduri, de pe câmpuri etc.), care pune și mai bine în evidență contrastul dintre lumea nouă și lumea veche: „Cu lumina electrică într-o mână, cu lumina științei în cealaltă mână, cu lumina dragostei și a conștiinței, agricultura noastră are perspective cu adevărat minunate.”

3 aprilie

- M. Pop recenzează în „Scânteia” volumul de nuvele, apărut recent, al Luciei Demetrius, intitulat *Nunta Ilonei*, care urmărește „sub diverse aspecte”, „aceeași problemă fundamentală: atitudinea nouă, socialistă, a omului în fața vieții.” Autoarea este apreciată ca „o bună analistă”, conturând precis portretele eroilor reprezentați.” Spre ilustrare, criticul selectează nuvela *O zi împlinită*, având în centru femeia nouă, comunistă, care nu se simte împlinită (cum altfel?) decât prin muncă. Firește, volumul are și unele lipsuri, pe care criticul le descoperă în nuvela care îi dă titlul: conflictul acesteia „este în parte diluat de aglomerarea amănuntelor sau de fapte colaterale care nu luminează caracterele celor doi eroi, în special pe cel al Ilonei.” Per ansamblu, volumul este interesant, „prin tipurile și conflictele pe care le zugrăvește”.

5 aprilie

- Eugen Simion semnează, în „Scânteia”, la rubrica „Note bibliografice”, recenzia volumului de reportaje ale lui Eugen Barbu, *Cât în 7 zile*, care „evocă în primul rând peisajul orașului industrial”, dar și „imagini din satele pornite pe calea colectivizării.” Criticul se limitează la aprecierea „idei[lor] de reporter” ale lui Barbu, precum și a calităților stilistice ale textelor: „Notațiile scurte, metaforele inedite, tonul precipitat, adesea familiar, al reportajului – reușesc să comunice cititorului, prin mijlocirea unor imagini plastice, aspecte caracteristice epocii pe care o trăim.

6 aprilie

● În nr. 15 al „Gazetei literare”, Nichita Stănescu publică o serie de cinci poeme: *Partidului*, *Autoportret în timp de veghe*, *Luminiscentă*, *Clar de inimă*, *Cântec de lună nouă* (p. 3). Iată o strofă din *Partidului*: „Îți multumesc pentru această primăvară/ în care gândurile noastre fac să fluture copacii/și pentru gândurile mele care s-au cristalizat/ asemeni cuarțului”. Și o alta din *Luminiscentă*: „Febra cerului noptatic alungește-n sus copacii/ și vârtejuri de miresme din corolele lor suple/ printre schelele sticloase, printre zidurile albe/ le răsfiră, le înclină, le-ntețește, le irupe”. *Cântec de lună nouă* este un exercițiu în stil eminescian. □ Tănărul Sorin Titel publică o schiță intitulată *Prietenie*.

● În *Tribuna*, nr. 14, Ion Oarcășu publică un articol intitulat ***Luminile și umbrele simbolului***, în care face o serie de observații despre poezia tănără. În lirica lui Ilie Constantin, „comunismul este văzut ca o vastă debarcare la un țărm luminos”, Cezar Baltag „surprinde noile trăsături psihice ale contemporanilor: entuziasmul, credința fermă în politica partidului”, iar Nichita Stănescu lansează „imaginea zburătorului [...] și a galopului imaginar în întâmpinarea Comunei ce se vede în zare”. Însă, în ciuda acestui entuziasm, poezia tinerilor ar avea o serie de minusuri: Cezar Baltag ar „recurge mereu la clișee uzate” pentru a-i descrie pe „colectiviști”, creația lui Ilie Constantin ar fi „un produs al speculației lipsit de orice semnificație umană”, iar Nichita Stănescu ar reprezenta „cazul cel mai izbitor de utilizare inadecvată a simbolului”. Spre exemplu, în poemul *O viziune a păcii*, în care este imaginat mersul omenirii prin veacuri, „aspectul contemporan al păcii, singurul element capabil să susțină și să dea valoare de actualitate proiecției simbolice a poetului, apare întunecat și fără vibrație. «Viziunea» se reduce la câteva aluzii vagi, neconsistente, care au mai degrabă rolul de a estompa ideea”. □ Pentru a oferi o imagine mai nuanțată despre peisajul literar al epocii, notăm și colaborarea cu poeme a lui Miron Scorobete (*Poem pe o piatră de kilometraj*), Al. Jebeleanu (*Urcuș, Îndrăzneală*) și Horia Zilieru (*Lângă mineri*).

● Dan Deșliu publică în „Scânteia” un articol intitulat ***Flori din inima țării***, care propune o relectură în cheie ideologică a „poezi[ei] nostr[e] folcloric[e]”, considerată un „tezaur artistic” în care „imaginea partidului apare ca încununarea luptelor duse de eroii populari împotriva asupritorilor din lăuntru și din afara țării. S-ar zice că virtuțile eroilor legendari – Toma Alimoș, Gruia lui Novac, Miu Corbul, Corbea, Pinte, Ghiță Cătănuță și atâția alții – s-au amplificat, trecând din generație în generație, ca să dea viață unui erou unic, neînfricat și invincibil, „partidul mulțimilor”, cum îl numește rapsodul popular.” De remarcat că poetul se referă, de fapt, la noul folclor partinic, raportându-l la cel autentic, transformat, în manieră protocronistă, în izvor de inspirație pentru poezia angajată. Ca unul dintre autorii consacrați ai „folclorului contemporan”, mustind de imaginile mitice ale partidului-

proletariat mesianic, ctitor al noii lumi și motor al istoriei, poetul nu ratează niciunul dintre clișeele encomiastice puse în circulație de formula în cauză, „analiza” limitându-se la o înșiruire de superlative asezonate cu referiri la ideologia partinică și ilustrate prin versuri reprezentative.

13 aprilie

● În nr. 16 al „Gazetei literare”, Cezar Baltag este prezent cu un grupaj de poeme: *Soare roșu, Inscripție la Doftana, Drum, Imn de constructor, Gânduri pentru comunism, Muncitor citind*. Titlurile, cu nuanță vădit ideologică, sunt înșelătoare, fiind neconsonante cu conținutul poemelor. Iată, spre exemplu, o strofă din *Imn de constructor*: „Măinile mi s-au deschis/ pipăind marginile gândului/ și împlinindu-l/ Umbrele oamenilor se desfac pe pământ/ și saltă pe zidurile înălțate de mine/ căutându-mă/ Piatra vibrează visându-se zid/ și văzduhul atinge/ acoperișul pe care-l voi crește”. □ Matei Călinescu se vedește oarecum reținut în judecarea volumului lui Ion Gheorghe (**„Căile pământului”, versuri de Ion Gheorghe**, „Cronica literară”): „Judecat în ansamblu, volumul lui Ion Gheorghe ne apare inegal; alături de versuri vibrante, de un aspru patetism, întâlnim altele de un «neașism» strident; alături de imagini impresionante, întâlnim altele ostentativ telurice, neconvingătoare. Mai grav e că în unele poeme se vădesc confuzii, contradicții, care limitează însuși mesajul poetului. Ion Gheorghe, mai ales în prima parte a volumului, în care înfățișează condiția tragică a țărânimii din trecut, se complăce în postura de profet neguros, pronunțând amenințări vagi însoțite de gesturi cam teatrale. În ciuda deficiențelor semnalate, trebuie să arătăm că avem încredere în talentul puternic al acestui poet care, câștigând în luciditate, va câștiga, totodată, în profunzime”.

14 aprilie

● Geo Bogza îl omagiază în „Scânteia” pe Iuri Gagarin, veritabilă figură mitică a lumii sovietice, eternizat în „memoria omenirii” ca „cel dintâi om care a părăsit Pământul, a pătruns în Cosmos și s-a întors pe Pământ”. „Biografia simplă și uluitoare” a cosmonautului, reconstituită de poetul anagajat, nu lasă nicio umbră de îndoială în ceea ce privește proiectarea în mit: figura eroului întruchipând activismul prometeic al omului nou sovietic este legitimată simbolic prin referirea la... Icar, Prometeu, Cristofor Columb, Magellan și Vasco da Gama.

15 aprilie

● În trei numere din „Luceafărul”, nr. 8, 9 (1 mai) și 10 (15 mai), Pompiliu Marcea publică un articol intitulat ***Din tradițiile literaturii realist-socialiste***. Prin „literatură” se înțeleg și tot felul de scrieri (reportaje, spre exemplu). Astfel, reprezentanți ai unei direcții militante ar fi N. D. Cocea (cu seria de

articole-reportaj *Cum se face revoluția*), Gala Galaction, cu broșura *O lume nouă*, Cezar Petrescu sau Emil Isac (cu câteva articole simpatizant socialiste), dar și Ion Călugăru sau Bacovia. Se acordă o mai mare importanță unor romane ca *Strada Lăpușneanu* al lui Mihail Sadoveanu sau *Întunecare* de Cezar Petrescu. Dintre revistele militante, sunt prezentate pe scurt *Facla*, *Veac nou*, *Bluze albastre*, *Reporter*, *Cuvântul liber* sau *Manifest*. □ Consemnăm și o serie de apariții cu un caracter strict documentar. Astfel, în nr. 8 din „Luceafărul” figurează, printre altele, Vasile Nicolescu, cu un articol *Dumitru Radu Popescu* („Profiluri literare”) și I. D. Bălan, cu recenzia *Gheorghe Tomozei*, „*Steaua polară*”(„Cronica literară”). Iată, spre exemplu, unele dintre observațiile formulate de Vasile Nicolescu: „În ciuda unei anumite efervescente a faptelor, în ciuda unui romantism naturist care sugerează pe alocuri nervozitatea notației, D. R. Popescu e în fond un laborios care tratează cu luciditate și gravitate materialul de viață, problemele pătrunse în câmpul său de observație. [...] D. R. Popescu aduce în proza noastră o variată gamă de probleme de ordin etic, psihologic și social, tratate diferențiat sau laolaltă, printr-o optică originală și pătrunzătoare, de pe pozițiile epocii noastre”. □ La pagina 5, Radu Cosașu publică o proză intitulată *În haine curate*, care ar urma să fie un „fragment din romanul *Un extraordinar miros de pâine*”.

20 aprilie

- Înainte de dispariția scriitorului, în scop propagandistic, în nr. 12 al revistei „Glasul patriei” (care apare și la Berlin) sunt publicate o serie de poeme de Lucian Blaga, cu precizarea „din volumul în pregătire pentru tipar”: *Alean*, *Scoici*, *Cântec în noapte*, *Răboj*, *Umblăm fără popas*, *Focuri de primăvară*.
- Titus Popovici publică în „Scânteia” un articol intitulat **No pasaran!**, despre atacul din 17 aprilie al „mercenari[lor] imperialismului” asupra Cubei. Scriitorul propune o evocare a evenimentelor în termeni mitici, lupta dintre atacatori și revoluționarii spanioli conduși de Fidel reluând mitemele conflictului eschatologic dintre Bine și Rău, cu demonizarea, firește, a Fiarei capitaliste americane și a reprezentanților clasei exploatare autohtone. □ Ștefan Iureș publică în „Scânteia” un poem intitulat *Suntem cu tine, Cuba!*, un imn dedicat Cubei eroice, „stea mândră a Americii Latine”, și figurilor „salvatorilor providențiali”: „Te bântuie un uragan de foc / O, mare-a Caraibelor, albastro! / Năvala urii spre pământul demn / Al lui José Marti și Fidel Castro.”

22 aprilie

- Eugen Jebeleanu publică în „Scânteia” un poem în distihuri intitulat *Glasul lui Lenin*, în care figura marelui lider mesianic se conturează pe fondul unei mitologii a Cuvântului creator care „sfarmă cătuși și lanțuri”: poetul imaginează „noroadе frânte” care „și-ndreptau dârz mersul” la auzul glasului

care, citind „Decretul pentru pace”, face să „tâșnească” „orașe noi și holde / crescute-n ploi de lupte și revolte”.

27 aprilie

- Radu Cosașu abordează în chip ludic și ironic temele ideologice ale zilei în reportajul *Dac-aș pleca în Cosmos pe 1 mai*, publicat în „Gazeta literară”, nr. 18

- În nr. 17 al revistei „Tribuna”, Radu Enescu scrie, în cadrul rubricii „Cronica literară” un comentariu despre volumul *Amiezile veacului* de Rusalin Mureșanu (*Un poet al naturii agreste*).

- Geo Bogza publică în „Scânteia” un amplu articol despre Iuri Gagarin, intitulat *Cele 32 de secunde care au zguduît lumea*. Metaforele și imaginile mitice ale acestui „cosmonaut cu zâmbet de Giocondă” se revarsă peste tot în discursul poetului care reia comparația cu Cristofor folosită într-un articol anterior: „A spune despre Iuri Gagarin că este un Cristofor Columb al cuceririi Cosmosului înseamnă a situa fapta lui, dintr-o trăsătură de condei, pe harta generală a istoriei omenirii.” Firește, „fapta” eroului nu reprezintă altceva, în viziunea poetului, decât încununarea unui mare vis al omenirii care a devenit posibil după revoluția din octombrie.

30 aprilie

- Otilia Cazimir publică în „Scânteia” o poezie închinată *Partidului*, care „i-a orânduit o nouă soartă” „poporului îngenuncheat”, asociind figura mitică a salvatorului mesianic cu imaginile, în egală măsură mitizate, ale patriei-mamă.

□ Pe aceeași pagină apare poezia *Constructorii* de Ștefan Iureș, dedicată „celor ce urcă etaje spre cer/ Iar pe schele semeț fac să fluture steaguri, / Și acelor ce-n piatră cioplită, și-n fier / Strâng tăria acestor meleaguri.” □ Tot aici, Al. Mirodan publică un articol dedicat lui Gagarin, intitulat *Zborul omului*: în lipsă de alți eroi care să legitimeze simbolic figura mitică a cosmonautului (lista fiind deja epuizată de Geo Bogza), autorul îl compară cu Galileo Galilei.

[APRILIE]

- La *91 de ani de la nașterea lui Lenin*, revista „Viața românească” publică, chiar sub acest generic, diferite texte în cinstea evenimentului: Anghel Dumvrăveanu – poemul *Razliv*, Al. Andrițoiu – *Visele*, Horia Bratu și H. Culea – articolul *Leninismul și ofensiva comuniștilor împotriva spiritului mic-burghez*, Al. Oprea – *Importanța articolelor lui Lenin despre Tolstoi și unele probleme actuale ale istoriei noastre literare*. În acest din urmă articol, „problemele” sunt unele „monografii în care referințele la fenomenele economico-sociale sunt atât de timide – din teamă de a nu se plăti tribut sociologismului vulgar – încât nici nu se simt în substanța analizei”. Exemplele ar fi Monografia lui Constantin Ciopraga despre Calistrat Hohaș,

unele articole semnate de Mircea Zăciu, G. C. Nicolescu și alții. Drept exemplu pozitiv evocă monografia lui Ov. S. Crohmălniceanu despre Tudor Arghezi. □ La rubrica „Teorie și critică”, Ion Vitner continuă studiul său despre **Scritori și opere: Eugen Barbu** (cu analiza romanului *Șoseaua Nordului* și a câtorva nuvele), iar Radu Popescu vorbește despre **Noul „Descuț”** (evident, despre romanul lui Zaharia Stancu). □ Dan Deșliu colaborează la rubrica „Discuții” cu păreri despre **Conflictele și problematica actualității**: „Eu cred că atâta vreme cât există lupta de clasă – esența conflictului va fi aceeași. Odată cu înaintarea victorioasă a socialismului, formele pe care le îmbracă această luptă se modifică, în sensul că – așa cum a arătat tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej la Congresul al III-lea - accentul ciocnirilor se deplasează pe tărâmul ideologic, pe tărâmul conștiinței oamenilor, ceea ce nu înseamnă că în conținutul lor aceste ciocniri reflectă altceva decât contradicția între socialism și capitalism.”

- Înainte de dispariția poetului, în nr. 4 din „Iașul literar” apar o serie de poeme de Lucian Blaga: *Catrenele fetei frumoase, Caut nume, Părinți, Răsunset în noapte*.

- Numărul 4 al revistei „Steaua” este dedicat „glorioasei aniversări” a patruzeci de ani de la înființarea Partidului Comunist Român. Redactorii revistei, Victor Felea, Aurel Rău și Aurel Gurghianu, publică poeme (*Partidului și Zidărița; Primul cosmonaut și Uzine și valuri*, respectiv *Uzinele, Combinatul de lemn, Străzi în construcție*), Dumitru Ghișe scrie un articol de ideologie politică intitulat **Triumful marxism-leninismului**, iar Mircea Tomuș, citându-i des pe Mihai Novicov, Leonte Răutu, dar și pe Călinescu „optimistul”, prezintă unele **Aspecte ale dezvoltării literaturii noastre noi**. □ În scop strict documentar, consemnăm și studiul (minuțios) al lui Z. Ornea, **Aspecte literar-estetice în publicistica militantă din perioada 1932-1938**.

MAI

1 mai

- Numărul 9 al „Luceafărului” este unul strict ideologic. Mihai Novicov militează **Pentru o literatură de înalt nivel ideologic și artistic**, Silvian Iosifescu face o serie de considerații exaltate despre *Condiția scrisului și a scriitorului*, iar I. D. Bălan omagiază **Partidul – îndrumător al literaturii**.

- V. Em. Galan publică în „Scânteia” un articol intitulat **În ritmul epocii**, despre marile realizări științifice și economice ale lumii noi, dominat de ideea „giganticul[ui] efort revoluționar prin care popoarele își taie cale spre viitor, spre comunism”, urmând exemplul măreț al Uniunii Sovietice. □ „Scânteia” publică o serie de note privind decernarea Premiului Internațional Lenin „Pentru întărirea păcii între popoare” maestrului Mihail Sadoveanu (câteva

telegrame de felicitare precum și *Declarațiile academicienilor Mihai Beniuc și Geo Bogza*).

3 mai

- „Scânteia” publică un articol semnat de Boris Polevoi – *Spre stele* – dedicat aceluiași eveniment, intens mediatizat și mitizat, al aselenizării, al cărei erou e Gagarin.

4 mai

- Numărul 19 al „Gazetei literare” este, în bună parte, aniversar, în cinstea oamenilor muncii. Sunt publicate, astfel, o serie de poeme pe linie, aparținând lui Mihai Beniuc (*Slavă*) și Maria Banuș (*Creație*, ambele pe prima pagină); Paul Georgescu face un bilanț în articolul *Realizări și îndatoriri*, iar doi critici glosează pe același ton: Dumitru Micu, *Actualitate, spirit partinic, noutate* și Mihail Petroveanu, *Spiritul de partid – condiție a dezvoltării artei*. Tânărul critic Eugen Simion publică un articol despre *Simbolurile unei poezii revoluționare*, descoperind o polemică, în anii 30, dintre reprezentanții poeziei cu tematică socială și cei ai modernismului.

- Se rețin, din numărul 18 al revistei „Tribuna”, cinci schițe de Vasile Rebreanu: *La ferestrele Europei, Primăvară 1948, Casa, Razia, Cina*.

5 mai

- Titus Popovici publică în „Scânteia” un articol despre *Marile lucruri firești*, devenite „integranțele normale ale cetățeanului român din anul 1961”: „mândria de a trăi într-o țară liberă”, „sentimentul de a fi stăpân în țara ta”, „sentimentul demnității umane”, „conștiința că omul trebuie să trăiască omenește”, „certitudinea dreptului la muncă și respectul cel mai înalt față de muncă”, „dreptul la învățătură”, „dreptul la odihnă și la asistență medicală gratuită”, „siguranța unei bătrâneți demne”.

6 mai

- Se stinge din viață Lucian Blaga. Publicațiile literare centrale anunță cu precauție moartea scriitorului, deoarece Blaga era în continuare un caz „nerecuperat” de către critica oficială. Anunțul din „Gazeta literară” din 11 mai se dezice, o dată în plus, de formula lirică blagiană: „Opera poetică și dramatică a lui Lucian Blaga are un caracter puternic contradictoriu, fiind tributară în mare măsură concepțiilor sale de natură idealistă” etc. Se recomandă însă cercetarea viitoare a liricii poetului. □ „Contemporanul”, nr. 19, din 12 mai, într-un text nesemnat, intitulat *Lucian Blaga* („Literatură”), se arată ceva mai tolerant, încercând o minimă reabilitare: „Deși tributară, în mare măsură, vederilor filosofice idealiste, opera lui Blaga cuprinde o seamă de valoroase poeme erotice, precum și poezii în care se slăvește viața, natura

[...]”. Se face referire și la „un număr de articole prin care elogia marile realizări ale regimului democrat-popular, precum și o seamă de noi poeme valoroase”. Se încheie cu același îndemn la o viitoare recuperare: „E de datoria cercetătorilor noștri să treacă la analiza în spirit științific, atât a operelor publicate, cât și a manuscriselor rămase de la Lucian Blaga”. □ Se reține în special necrologul lui G. Călinescu, intitulat *Notații de jurnal* („Contemporanul”, nr. 20, 19 mai, „Literatură”). Este vorba de un text tipic de „recuperare” a unui caz litigios, amestecând autocritica, delimitarea ideologică și, în primul rând, lectura în cheie „materialistă” atunci când materialul o permite; intervine, în cazul de față, prestigiul critic al autorului articolului: „Când, însă, în aceeași *Istorie a literaturii* am analizat lirica lui Lucian Blaga, cred că am luat prea în serios partea decorativă și gesturile inițiatice, agravând cu idealismul meu involuntar de atunci teoria cu care poetul încerca să lege simplele sale percepții cu aer de sistem vitalismului său, capacității de a palpa universul. În operele în care e un poet al materiei în veșnică frământare celulară, un cântăreț al naturii la nivelul tuturor regnurilor, un liric de excepție al mediului agrar și pastoral, Blaga rămâne într-adevăr valabil. Putem afirma chiar că într-un număr de poeme «misticismul» său e o mistificație, poetul rămânând înfipt cu mâinile în concret”. Mai prudente par observațiile criticului despre filosofia lui Blaga: „Lucian Blaga a făcut studii întinse de filosofie în spațiul germanic, într-o vreme când ostenită după eforturile cu un veac și încă și mai mult mai înainte, prin marile sisteme, micii metafizicieni germani se pierdeau în prețiozități idealiste, de ordin strict gramatical. Se înțelege că asemenea sisteme în care fiecare încearcă să inventeze un termen nou, într-un stil eseistic doct, au putut fi primejdioase pentru tineret, chiar numai pentru faptul de a-i fi dezlipit picioarele de realitate”. Se schițează, astfel, unul dintre primele texte recuperatoare în privința „cazului” Blaga. □ „Steaua” publică versuri de Blaga în două dintre numerele revistei: în nr. 5, poemele *Glas de seară* și *Catrenele dragostei*, iar în nr. 7 *Stihuiorul și Văzduhul semințe mișca*, cu precizarea „din volumul în curs de apariție”. □ Scurtul necrolog redacțional din nr. 5 al revistei clujene, din care nu lipsesc delimitările, pare mai puțin exigent decât cele din presa bucureșteană: „Cum contemplarea peisagiului lumii de ieri, de obicei incapabil să genereze marile entuziasme, a așternut întotdeauna o umbră de singurătate în sufletul artiștilor, care n-au reușit să-și apropie tumultul mulțimilor – firea reflexivă, formația și temperamentul lui Lucian Blaga au crezut a-și găsi soluția, pentru ieșirea din acest gol, într-un colocviu neîntrerupt cu plâsmuirile și făpturile, cu natura și întrebările eului cunoscător. Dacă această alegere l-a ținut într-un fel departe de clocotul realității celei mai vii, în lirica sa, adesea contradictorie, datorită unor implicații ale filosofiei sale idealiste – descifrăm totuși și realizări care atestă o aspirație spre viață și creație, o certă prețuire a valorilor omului”.

7 mai

● Mihai Beniuc publică în „Scânteia” un reportaj intitulat *Între prima recoltă și ultima șarjă*, despre marile realizări de la Galați - unde vizitase combinatul siderurgic - zugrăvite în culori mitice (poetul-academician evocă figura Meșterului Manole ca prototip mitic al omului nou). □ Ziarul conține și o cronică a filmului *Setea*, după romanul lui Titus Popovici: scenariul, aparținând autorului romanului, „sintetizează conținutul de viață” al cărții, „în povestea nouă și tulburătoare a lui Mitru Moț, în evoluția eroului principal de la protestul spontan împotriva umilinței și a nedreptății sociale la conștiința revoluționară”.

8 mai

● Tudor Arghezi semnează în „Scânteia” un eseu intitulat *Partidul*, construit în jurul supratemei contrastului dintre trecut și prezent, dintre „partidele (la plural)”, „partide de familie, de gâlceavă, de ciosvârtă” și „partidul (la singular), cu înțelesul lui deosebit de sintetic, [...] partid substanță, partid prestigiu, partid criteriu, partidul suveranitate: Suveranitate care emană de la popor.”

11 mai

● Tonul apologetic din nr. 19 al „Gazetei literare” continuă și în nr. 20. G. Dimisianu publică un articol intitulat *Reportajul și noua conștiință socială. Problemele literaturii în lumina Congresului al III-lea al P.M.R.*, Mihai Beniuc poemul *Sărbătoare*, iar Alecu Ivan Ghilia proza *Oameni în zori*.

● În nr. 19 al *Tribunei* Augustin Buzura figurează cu nuvela *Ecoul*. □ În studiul intitulat *Lupta partidului în ilegalitate reflectată de romanul actual*, început în numărul anterior, Elena Stan analizează unele scrieri precum *Șoseaua Nordului*, *Pe muchie de cuțit* (Mihai Beniuc), *Bariera*, *Ieșirea din Apocalips* (Al. I. Ghilia).

● C. Poenaru salută, în „Scânteia” noua apariție de la Editura pentru literatură: *Mică antologie a literaturii române (în limba maghiară)*, prefăcută de Mihai Beniuc și cuprinzând „texte din folclor, din scrierile autorilor aparținând literaturii vechi (secolele XVII și XVIII), ca și din creația scriitorilor ce s-au afirmat în întâia jumătate a secolului trecut

12 mai

● Din nr. 19 al revistei „Contemporanul” reținem cronică de Dumitru Micu, *Radu Cosașu: „Lumină!”*, o analiză a volumului de reportaje al scriitorului.

13 mai

● „Scânteia tineretului” relatează despre *Solemnitatea decernării Premiului internațional Lenin „Pentru întărirea păcii între popoare” maestrului*

Mihail Sadoveanu: „Vineri la amiază, la Comitetul național pentru apărarea păcii din R. P. Română, a avut loc festivitatea înmânării Premiului internațional Lenin „Pentru întărirea păcii între popoare“ decernat maestrului Mihail Sadoveanu ca semn de înaltă prețuire a operei literare și întregii sale activități obștești închinată nobilei cauze a păcii. În sală se aflau reprezentanți de frunte ai științei, culturii și artei din țara noastră, ai mișcării pentru pace și organizațiilor obștești, ziariști români și corespondenți ai presei străine, precum și membri ai familiei maestrului Sadoveanu. Primit cu aplauze puternice maestrul Sadoveanu a luat loc în prezidiu, alături de tovarășii acad. D. V. Skobelîn, președintele Comitetului pentru premiile internaționale Lenin „Pentru întărirea păcii între popoare”, Ilie Murgulescu, ministrul învățământului și Culturii, acad. Atanase Joja, președintele Academiei R. P. Române, I. K. Jegalin, ambasadorul Uniunii Sovietice la București, acad. Horia Hulubei, vicepreședinte al Comitetului național pentru apărarea păcii și acad. Tudor Vianu”.

● „Scânteia” publică un articol despre *Festivitatea înmânării Premiului Internațional Lenin „Pentru întărirea păcii între popoare” maestrului Mihail Sadoveanu.*

14 mai

● În articolul *Tinerete, contemporaneitate*, din „Scânteia tineretului”, Florian Potra propune *o trecere în revistă* a celor mai valoroase piese din dramaturgia contemporană, oferite publicului din capitală cu ocazia „Decadei dramaturgiei originale”, care evidențiază în mod deosebit „opera de transformare morală și spirituală” a societății. „Astfel, *Oameni care tac* de Al. Voitin — cu care s-a inaugurat seria de manifestări la Teatrul Național I. L. Caragiale — aduce în scenă oameni și întâmplări, cu totul diferite bunăoară față de *Ochiul albastru* de Paul Everac. În piesa lui Voitin se înfruntă tăria și credința comuniștilor din ilegalitate, cu mârșăvia siguranței burgheze; dincoace, în piesa lui Everac se afirmă puterea omului în fața naturii, pe care o îmblânzește, se alege, la propriu și la figurat, lumina de întuneric: e vorba de șantierul hidrocentralei de la Bicaz. Tot așa, s-ar părea că între episoadele luptei comuniștilor evocate de Mihai Beniuc în *Întoarcerea* și problematica morală din *Prietena mea Pix* a lui V. Em. Galan - în care se urmărește transformarea mentalității unui inginer constructor între două vârste — n-ar prea exista legături. Și cu toate acestea, asistăm, la etapele unei aceleiași lupte, la reflecția unei aceleiași evoluții: acțiunea și influența exercitată de partid și de comuniști asupra conștiințelor, cu nobilul țel de a le înălța pe treapta superioară a eticei socialiste”. [...] Decada dramaturgiei originale constituie tocmai prilejul de a le consemna și interpreta un moment semnificativ din efortul artiștilor scenei de a se situa la înălțimea marilor comandamente ale

vremii, de a face să răsună tot mai plin, și de pe scenă, „viguroasa voce tânără a socialismului”, după expresia tovarășului N. S. Hrușciiov.

15 mai

● În numărul 10 al „Luceafărului” apar *Trei poezii inedite de George Bacovia*, din perioada 1914-1923, unele neretipărite în timpul vieții scriitorului: *Prietenul meu, smochinul; Romanță; Nervi de toamnă*. □ Marin St. Sorescu publică parodia intitulată *Marele cântec despre mine* (p. 11), ai cărei referenți par a fi lirica lui Nichita Stănescu sau Nicolae Labiș: „... Pământul se încinsese ca o arie/ Și părea că arde./ Pădurea își suna o mie de coarde. / Soarele turna din ulcioarele-i pline/ De cer [...] Și-ntr-o zi./ Am izbucnit dintre holde și oameni/ Spre soare./ M-am ridicat în picioare/ Nu m-am lăsat./ Am strigat, am țipat. / Sunt contrastul dintre pământ și cer/ Și mă cheamă Ion”. □ Sorin Titel publică schița *Omul cu căruța*. □ La pagina 9, Marin Bucur realizează o **Biobibliografie M. Beniuc**. □ Semnalăm și cronică de Gh. Achiței, **Ion Gheorghe, „Căile pământului”**, de o mare rigiditate contestatară (se citează din Lenin, se fac observații de tip sociologic etc.): „Părerea noastră este că volumul de versuri *Căile pământului*, luat global, reprezintă o încercare nereușită a unui tânăr poet, foarte talentat, dar insuficient pregătit ideologic pentru a putea discerne fenomenele complexe ce au loc în realitatea noastră, de a răspunde unei probleme de stringentă actualitate pentru literatura noastră: oglindirea transformării socialiste a agriculturii. Talentul nu poate suplini ceea ce numim îndeobște pregătirea ideologică a scriitorului”. Una dintre nemulțumirile criticului este aceea că țărănimea ar apărea „ca o îngrămădeală anarhică de seminții și interese străvechi, ce vine de undeva din străfundurile istoriei nediferențiată, împinsă de cauze obscure și care acceptă socialismul, «dinainte calea hărăzită» (p. 67), ca pe o fatalitate”.

17 mai

● Andrei Băleanu semnează în „Scânteia” cronică spectacolului după piesa lui V. Em. Galan, *Prietenă mea Pix*, o piesă cu și despre tineretul „de azi”, care „reflectă formarea unor noi relații între oameni și a unor noi concepții manifestate deseori în lucruri aparent mărunte”.

18 mai

● Numărul 21 al „Gazetei literare” este dedicat lui Tudor Arghezi, cu prilejul apropiatei sale aniversări. V. Mândra publică interviul **De vorbă cu Tudor Arghezi**, în care poetul face o serie de referiri la revista *Linia dreaptă*, la prima serie a *Biletelor de papagal*, la care își amintește că au colaborat și Geo Bogza, Mihai Beniuc, Cicerone Theodorescu, la celebra întâlnire cu I. L. Caragiale (pe care o evocă, de altfel, destul de frecvent în interviurile sale) etc. Dintre tinerii poeți, preferințele lui Arghezi merg spre A. E. Baconsky și Nicolae Labiș. □

Matei Călinescu publică o recenzie *Tudor Arghezi, „Cu bastonul prin București”* („Cronica literară”), iar Al. Săndulescu un articol despre *Erotica argheziană*, la pagina 3. □ Nicolae Velea publică schița *La groapa de fumat*. □ Întâlnim și semnătura lui Ilie Constantin, cu poemele în stil neo-modernist *Statornicul catarg, Unui copac, Veghe, Am fost atâta vreme singur*.

● Din numărul 20 al revistei „Tribuna”, reținem cronică negativă a lui Al. Căprariu la volumul lui A. E. Baconsky, *Versuri, (Unde, când și cum?)*, în care poetul ar cultiva „o poezie cu precădere înclinată spre stări afective minore”: „Patosul acestor vremi în care mari energii sociale se exprimă direct, concret în lumea faptelor și ideilor, străbate rareori în versurile lui A. E. Baconsky. Ipostaza în care se lasă mai adesea surprins poetul este aceea a unei agreabile – dar nu mai mult- stări de visare, tincturată de o tonalitate ușor elegiacă, apărută, aceasta, și din ideea, nu prea nouă, că timpul trece. În jurul trecerii timpului se filosofează cam de mulțisor și se mai poate filosofa multă vreme”.

20 mai

● I. Hristea semnează în „Scânteia” cronică spectacolului *Fata cu garoafe*, „cea dintâi creație de operă românească inspirată din lupta partidului pentru libertatea și bunăstarea poporului nostru, prima operă despre comuniști”, care „a cucerit aprecierea publicului chiar din seara premierei.”

21 mai

● Andrei Băleanu semnează în „Scânteia” cronică spectacolului cu piesa lui Titus Popovici, *Passacaglia*, care, „desfășurându-și acțiunea în zilele eliberării patriei noastre de sub jugul fascist”, „ridică probleme legate de procesul complex al formării omului nou, de procesul apropierii artistului de viață, de popor, sub înrâurirea ideilor și a luptei revoluționare a comuniștilor.”

25 mai

● În numărul 22 din „Gazeta literară” se poate citi o „Anchetă despre schiță”. Diferiți scriitori sunt chestionați despre „ce sectoare din realitate [ar fi] mai apte de a fi reflectate în modalitățile specifice schiței”, despre „utilizarea simbolului în schiță” sau despre autorii reprezentativi ai genului. Răspund V. Em. Galan, Silvian Iosifescu, Radu Cosașu, Remus Luca, Fănuș Neagu, Petre Sălcudeanu, Pop Simion, Nicolae Velea. Pentru Fănuș Neagu, regula de aur a unei schițe este aceea de a fi „scurtă și scrisă cu mult talent”; nu ar trebui să existe o prejudecată asupra genului - „personal cunosc cel puțin zece schițe care [...] se situează deasupra a zece romane”. În opinia tânărului scriitor, „schițele construite în jurul «poantei» dovedesc superficialitate, lipsă de meșteșug și sărăcie faptică”. Nicolae Velea încearcă să rememoreze mecanismele de concepție ale unei schițe: „Această idee sau sentiment trebuie să fie de cele mai multe ori de tipul «instantaneu» (în sensul sesizării prompte, opera-

tive a noului) și în același timp esențiale, definitorii”. Apoi, „schița are un anume schematism care ar trebui îndulcit prin forța de sugestie”. În schiță, folosirea simbolului ar fi o armă cu două tăișuri: „Simbolul e o boală de copilărie a schiței. Poate lărgi dar și îngusta semnificațiile”. Radu Cosașu este și mai tranșant: „Simbolul, mai ales goana după simbol, nu mă fascinează într-o schiță”, pentru că „o semnificație memorabilă” „nu e obligatoriu să-și piardă conturul în simbol”. Mult mai de efect decât simbolul ar fi „leit-motivul schiței, acele repetări expresive”. □ În acest număr publică schițe, printre alții, Marin Preda, *Amiază de vară*, Nicolae Breban, *Portret într-o singură culoare*, Teodor Mazilu, *Hochei pe gheață și Bănuiala nedreaptă*.

- În numărul 21 al revistei „Tribuna”, tinerii poeți Nichita Stănescu, Cezar Baltag și Ilie Constantin sunt încă o dată criticați, în trecut, în articolul lui Ion Oarcășu, intitulat **Observația realistă în poezie**. □ În acest număr, revista publică articolul de evocare semnat D. Florea-Rariște: **Câteva amintiri despre G. Ibrăileanu**.

- Călin Căliman semnează în „Scânteia” cronică spectacolului cu piesa *Ziaristii* de Al. Mirodan, „o piesă „de rezistență” din dramaturgia originală de după eliberare”, pusă în scenă la Teatrul Secuiesc de Stat din Târgu Mureș.

26 mai

- „Contemporanul”, numărul 21, publică o cronică semnată de George Muntean la **Ion Gheorghe: „Căile pământului”**. Observațiile criticului sunt mai degrabă prudente și conjuncturale: „Monografie lirică, pentru că înfățișând, *la modul liric*, diferite aspecte din viața țărănimii, a unei țărănime văzute, ce e drept, nu totdeauna diferențiată din punct de vedere social - și aceasta este eroarea principală a cărții, iar autorul ar trebui s-o revadă foarte atent, mai ales sub raportul determinantelor sociale exacte ale atitudinii eroului său liric -, poetul schițează o imagine a drumului parcurs de ea spre socialism, sugerând cum tradițiile sănătoase, idealurile de puritate, tot ce era mai bun în viața rurală, capătă acum o adevărată prețuire și cunoaște o înflorire nouă.”

28 mai

- E. Jebeleanu publică în „Scânteia” un reportaj prilejuit de „manifestările culturale româno-italiene”, intitulat *Pentru soare, împotriva cenușii*. Autorul consemnează evenimentul care a avut loc în sala de festivități a „Casei Scriitorilor Mihail Sadoveanu”: o „seară de poezie Salvatore Quasimodo” (laureat Nobel), „un omagiu” adus poetului italian, autor al unei poezii militante antifasciste pe care poetul rămân nu se sfiește să o apropie de aceea românească pe aceleași teme.

[MAI]

- Numărul 5 al revistei „Viața românească” apare sub semnul aniversării a **40 de ani de la înființarea Partidului** și, începând cu editorialul redacțional cu

acest titlu, publică texte legate, într-un fel sau altul de eveniment. Mai mulți scriitori publică din creațiile lor pe această temă: Mihai Beniuc (*Baladele timpului nou, Vocea naturii, Madrepore*), Maria Banuș (*Imn, dimineața*), Al. Andrițoiu (*A venit un om, Cantilenă, Partinitate*), Szemler Ferenc (*Steag la sediul central al Partidului*), Meliusz Ioszeff (*Secretarul de Partid și oceanul*), Tiberiu Utan (ciclul *Cărbune roșu*, dedicat grevei de la Lupeni, din 1929). □ Un „reportaj colectiv”, *O zi din viața patriei*, este semnat de Tita Chiper, Ștefan Luca, Florența Albu, Vasile Nicorovici, Traian Coșovei și Ilie Purcaru. □ La „Ancheta literară” **Literatura noastră nouă și figura comunistului** răspund Vera Călin („Omul comunist, cu toate atributele pe care le presupune această noțiune, este o realitate istorică, nu o proiecție a unor idealuri nesatisfăcute, cum era înțeleptul antic sau, parțial, răzvrătitul solitar romantic”) Dumitru Micu (al cărui erou preferat este protagonistul romanului *La cea mai înaltă tensiune*, de Nagy Istvan, pentru că „autorul a reușit să dezvăluie în conștiința personajului ceea ce N.S Hrușciiov numea izvorul ideologico-moral al manifestărilor omenești”), Mihai Gafița („mi se pare că unii dintre noi greșesc și în realitate părăsesc terenul solid al cercetării științifice marxiste, atunci când apreciază cu ușurință, unilateral, bogata activitate din preajma anilor 1948-49 și o osândesc în bloc”) și Silvian Iosifescu, care critică inconsistența unor personaje din romanele *Șoseaua Nordului*, de Eugen Barbu, și *Scrinul negru*, de G. Călinescu.. □ În vreme ce, la rubrica „Teorie și critică”, Mihai Novicov (*Dinamismul literaturii partinice*), Eugen Luca (*Literatura inspirată din viața clasei muncitoare*) și Gall Erno (*Lupta Partidului pentru educarea intelectualității în societatea socialistă*), Eugen Simion comentează **Semnificația unei lupte ideologice (Momentul 1932-1933 în literatura noastră)**, evidențiind creșterea interesului pentru tematica socială în această perioadă □ „Cronica literară” semnată de Ov. S. Crohmălniceanu are titlul volumului pe care îl comentează, **Realism, realism critic, realism socialist**, publicat de Mihai Novicov cu puțin timp înainte la ESPLA.

● Numărul 5 din „Scrisul bănățean” cuprinde o anchetă intitulată „Partidul și creația mea”, la care răspund: Ion Bănuță, Virgil Birou, Radu Boureanu, Nina Cassian, Vladimir Ciocov, Silvian Iosifescu, Gheorghe Leahu, Frany Liebhard, Francisc Munteanu, Radu Theodoru. Răspunzând acestei anchete, Nina Cassian mărturisește: „Visul meu cel mai arzător este să-mi închin întreaga viață, ca pe o odă, comunismului”.

IUNIE

1 iunie

● Nichita Stănescu publică, în nr. 23 al „Gazetei literare”, poemul *Cântec de primăvară*. Iată un fragment: „Desigur, primăvara mi-a țâșnit din tâmpale,/ De umbre, umerii îmi șiroiesc, tăcut,/ prea bine mi-e și nu mă mai pot rumpe/ de

aerul rotund ce m-a-ncăput”. □ Eugen Barbu este prezent cu o proză intitulată *Pe ploaie*.

• „Luceafărul”, nr. 11, conține un grupaj intitulat „6 poeți despre 6 volume de poezie”: Mihai Dragomir (*Mihai Beniuc: „Materia și visele”*), Vasile Nicolescu (*Radu Boureanu: „Moartea morilor de vânt”*), Demostene Botez (*Eugen Frunză: „Și ziua ard stelele”*), Gheorghe Tomozei (*Nina Cassian: „Sărbătorile zilnice”*), Camil Baltazar (*Demostene Botez: „Carnet”*), Ion Horea (*N. Țatomir: „Un om pe promontoriu”*). Lui Gheorghe Tomozei i se pare că al doilea ciclu al cărții Ninei Cassian (*Amatevi sempre*) ar fi și cel mai reușit din întregul volum: „Poeziile sunt scrise cu o deosebită (și evident necalculată) economie de cuvinte, sunetele versurilor au o prospețime și o un abur învăluitoare, aproape neobișnuit. Sunt poeme despre copilărie [...], al unei copilării pe care n-o putem presupune fericită, în ciuda aparițiilor eterice, de legendă luminoasă care o străbat”. □ Nicolae Velea publică schița *La o fereastră*, iar Teodor Virgolici face o **Biobibliografie Eugen Jebeleanu**, în timp ce Al. Săndulescu analizează poemul *Surâsul Hiroshimei*.

• În nr. 16 din *Glasul patriei* este atacat cu duritate Mihail Fărcășanu (Mihail Villara), prezentându-se în manieră tendențioasă amănunte din biografia sa politică din exil: M. Badea, **D. Fărcășanu – vătaf de spioni și mercenari ... Români ... „liberi” despre „expediția” cubană și alte misiuni „eroice”!** (rubrica „Revelațiile exilului”).

• Lucia Demetrius semnează în „Scânteia” un articol intitulat **Din dragoste pentru viață**, prilejuit de Ziua Copilului care are, pentru poporul român eliberat, „o adâncă semnificație”: „Pentru un popor care construiește solid și înalt, trainic și în amănunt în toate domeniile vieții, pentru un popor care plin de încredere în puterile lui, în înțelepciunea și măreția omului, pășește spre viitor, spintecând apele timpului, scurtând distanțele, făcând din mâine azi, copiii, oamenii viitorului, cei care vor stăpâni și duce mai departe împlinirile lui actuale, oamenii care mâine vor trebui să fie și mai buni, și mai puternici decât noi și pe care noi îi creștem, au o însemnătate imensă.” Urmează, firește, punerea în opoziție a copilăriei fericite a tinerelor vlăstare ale patriei socialiste de azi (de la noi și din Uniunea Sovietică) cu aceea întunecată din trecutul burghez și deopotrivă, cu aceea din țările occidentale capitaliste sau din cele afectate de vampirismul colonial: autoarea deplânge soarta copiilor „« educați » prin umilințe, bătăi și torturi” din Occident, a celor care pier de foame în Congo, a orfanilor italieni care sunt vânduți cu sutele în S.U.A., sfârșind cu o pledoarie pentru pace, după ce va fi lăudat cu osârdie politica pacificatoare a regimului de democrație populară de la noi. □ Silviu Iosifescu semnează în „Scânteia” cronică volumului în curs de apariție al lui T. Arghezi, *Cu bastonul prin București*, una dintre cărțile dedicate îndeosebi actualității (sunt douăzeci de „articole vechi și noi”), printre multele oferite de maestru ca modele pentru tinerii colegi de breaslă. Evocarea satirică a „vi[eții] social[e] a orașului”,

„văzut în mișcarea lui istorică”, „cu stridentele lui contraste” îi prilejuiește cronicarului comparația publicisticii maestrului cu aceea a lui N. Filimon, M. Caragiale, Cam. Petrescu, Ion Marin Sadoveanu. Sub pana poetului-publicist, renaște deopotrivă – arată cronicarul – Bucureștii de altădată, zugrăviți cu instrumentele satirei, în opoziție cu „Bucureștii luptei revoluționare”, ai Griviței Roșii și apoi ai anilor democrației populare, volumul încheindu-se „fîresc cu pagini despre partid.”(1 iunie)

2 iunie

• Tot în legătură cu redactarea viitorului tratat de *Istoria literaturii române* sunt invitați să se pronunțe, în special în „Contemporanul”, o seamă de critici și istorici literari. Astfel, în nr. 22 Zoe Dumitrescu-Bușulenga are o intervenție intitulată *Trăsăturile specifice ale romantismului românesc* („În legătură cu elaborarea tratatului de Istoria literaturii române”). Curentul n-ar fi o „sucursală balcanică” a romantismului francez, ci ar fi înrudit cu romantismul italian și ungar. Caracterul său ar fi unul „neindividualist” și ar avea, pe lângă trăsăturile specifice - inspirarea din istorie, folclor - și „numeroase influențe de cultură europeană din epoci destul de diferite”. Articolul este, în cea mai mare parte, netendențios. În opinia cercetătoarei, ar exista, apoi, patru generații romantice: prima, a întemeietorilor, reprezentată de Vasile Cârlova, Grigore Alexandrescu, Ion Heliade Rădulescu, Gheorghe Asachi; o a II-a, numită „de aur”, cu Nicolae Bălcescu, Mihail Kogălniceanu, Vasile Alecsandri, Alecu Russo, Dimitrie Bolintineanu, Cezar Bolliac, Costache Negruzzi; a III-a, „formată la școala ideilor pașoptiste”, din care fac parte Alexandru Odobescu, Bogdan Petriceicu Hasdeu și, în fine, ultima, cu un singur reprezentant, Eminescu. □ Mihai Novicov își exprimă și în „Contemporanul” (preferata sa rămânând însă *Gazeta literară*) observațiile sale despre poezie (discuția mai amplă a epocii fiind aceea despre militantismul poeziei tinere): „Din punct de vedere critic, în raport cu o nouă creație poetică, mă interesează două lucruri: ce fel de tendință afirmă poezia respectivă: ea este purtătoare a unei tendințe socialiste, sau, cumva, este tributară unor influențe ale ideologiei burgheze? Iar, apoi, dacă tendința e a noastră, comunistă – cât de puternic, cât de sugestiv, cât de contaminatoriu, cât de *frumos* a afirmată această tendință?”. În privința „frumuseții”, principala calitate a unei creații lirice ar fi aceea de a fi „spontană”. Socotind probabil că „spontaneitatea” este o caracteristică prea confuză, criticul oferă și ale soluții pentru îndreptarea eventualelor poezii „proaste”: „critica e datoare să dea dovadă de răbdare și spirit tovarășesc, e datoare să explice începătorilor de ce orice epigonism e sterp prin definiție”.

4 iunie

• Matei Călinescu recenzează în „Scânteia” *Anii tineri* de Nicolae Țic, roman în care „scriitorul înfățișează, mereu atent la detaliul semnificativ, viața

oamenilor care muncesc la sonde, maturizarea conștiinței lor socialiste, creșterea nivelului lor de tari.” După prezentarea tematicii, criticul se oprește asupra analizei personajelor, descoperind, la unele, „superioritatea concepției comuniste”, „demnitatea”, „atașamentul față de colectiv”, „abnegația” în muncă etc., apreciind capacitatea romancierului de a surprinde problemele de conștiință, în ciuda unor „deficiențe” cum ar fi „o anume tendință de atenuare (nu din perspectiva personajelor, ci din aceea a autorului) a conflictelor”, unele „artificiale, forțate”, „neverosimil[e]”. „În ansamblu, însă, „Anii tineri este un roman de actualitate valoros, care surprinde aspecte semnificative ale dezvoltării conștiinței socialiste.”

7 iunie

• În „Scânteia tineretului” George Muntean publică la rubrica „Note de lector” o recenzie a volumului de critică literă semnat de Mihai Novicov *Realism, realism critic, realism socialist*. „Criticul, explicând noțiunile de mai sus, își sprijină argumentele pe fapte literare concrete, precum și pe rezultatul ultimelor cercetări și concluzii ale criticilor, esteticienilor și istoricilor literari marxiști cu deosebire ale celor din Uniunea Sovietică. Incursiunile în istoria literară națională și universală, în literatura actuală din țara noastră sunt făcute cu scopul de a preciza și mai acut unele idei și procese literare, de a-l orienta mai bine pe cititor în înțelegerea unor fenomene artistice”.

8 iunie

• Începând cu nr. 24, „Gazeta literară” inițiază o dezbateră amplă despre poezie, la care sunt invitați să participe o serie de critici și scriitori. Astfel, M. [iron] D. [ragu] și Adriana Iliescu realizează, în nr. 24 al revistei, două interviuri (*Discuție despre poezie. De vorbă cu Mihai Beniuc*, respectiv *De vorbă cu Marcel Breslașu*). Mihai Beniuc, care își dorește „o clădire a poeziei solidă [...] care să nu atragă strigoi și misterele”, se declară împotriva poeziei festiviste, declamatorice care „măimutărește realitatea fără să pătrundă în esența ei”, așadar contra poeziei „travestit[e] [...] în uniforma realismului socialist”. Cât despre lirica tinerilor (sunt menționați Cezar Baltag, Nichita Stănescu, Ilie Constantin, Florența Albu, Grigore Hagiu), Beniuc ar gusta-o, deși nu aprobă „toate giumbușlucurile lor”, pe care le socotește un soi de „clownerii în arenă”. Veteranul poet le dă și un sfat, care pare a semăna cu o amenințare: „Să nu se lase însă ispitiți de focurile mincinoase pe comorile inexistente ale avangardismului și desuetului modernism, fețe ale caducității artistice exprimate tot așa de neizbutit în «declarativismul» și «festivismul» pe care tinerii cred că-l combat”. În condițiile în care poezia trebuie să „tune, să fulgere și să «furtune»”, „exercițiile” avangardiste și moderniste nu ar fi decât niște „surrogate scoase din vânzare ale artei burgheze”. □ Începând cu acest număr, 24, al publicației (și continuând în nr. 25 din 15 iunie) A. E. Baconsky

publică un articol intitulat *Declinul metaforei*. Considerând epoca actuală „o eră a geometriei și stilizărilor îndrăznețe capabile să realizeze cu un minimum de mijloace gradul maxim de expresivitate posibilă”, poetul socotește că metafora, pe care o consideră o expresie a unor vârste ale elocvenței poetice (cum ar fi romantismul) nu ar mai putea îndeplini decât „o funcție anonimă, disimulându-și fizionomia specifică în fluxul emotiv”, încât „caracterul ei decorativ e menit să se estompeze până la dispariție”. Și aceasta cu atât mai mult cu cât folosirea metaforei „se bucură de o mare atenție în epocile de rafinament aristocratic și atinge paroxismul în vremuri crepusculare”.

● Nicuță Tănase semnează în „Scânteia” un reportaj construit sub forma unei *Scris[ori] către o colegă*, o poveste despre reușita profesională a unei tinere absolvente de Medicină, relatate de însăși protagonista istoriei, împlinită în muncă și simțind nevoia să-i transmită kolegei încă studente, exuberanța vieții de medic într-o comună din lumea nouă. □ Dumitru Micu semnează în „Scânteia” cronica ultimului volum de versuri ale lui Mihai Beniuc, *Materia și visele*, „o carte ce concentrează frumuseți lirice, o carte actuală, în care și cântecele de îndemn la creație și luptă și stihurile de iubire, și meditațiile filosofice pătrunse de suflul aspirațiilor contemporane – transmit cu puterea artei tinerețea epocii noastre.” Cronicarul propune o analiză a temelor cărții, care nu sunt noi în poezia epocii și nici măcar în creația lui M. Beniuc – meditația asupra materiei „ca izvor a tot ceea ce există”, „elogiul adus visului, înțeles ca avânt călăuzit de rațiune, de înțelegerea legilor dezvoltării vieții, ca activitate conștientă în serviciul celor mai înalte țeluri ale umanității”, „lauda avântului, a îndrăznelii puse în slujba umanității”, ideile partidului care „înaripează” „mințile oamenilor”, reflecția asupra viitorului luminos etc. – arătând în ce măsură noul volum revelează, o dată în plus, „o gândire înaintată, călăuzită de marile idei ale epocii noastre” și exprimată „în forme parcă mai condensate și mai potolite decât în culegerile anterioare”. Criticul apreciază, dincolo de tematica abordată de acest „cântăreț al timpului în care visul reprezintă busola vieții, arma ei redutabilă”, „expresia poetică”, „cristalizată de obicei în stihuri și strofe de factură clasică, apelând la cuvinte fără asprimi, ascuțișuri și fulgere, cum sunt cele din poeziile mai vechi”, fără a uita să sancționeze „unele poezii mai puțin rezistente [...], care nu reușesc să dea sentimentelor exprimate o vibrație lirică mai amplă, originală, inedită” și în cuprinsul cărora „pot fi întâlnite exprimări oarecum grăbite, neglijente, tributare prozaismului”.

● În nr. 23 al revistei „Tribuna”, Ion Lungu semnează cronica literară despre romanul lui Nicolae Țic *Anii tineri* (apărut în cursul acestui an la Editura Tineretului): *Un roman despre petroliști*.

9 iunie

● Semnalăm, în nr. 23 din „Contemporanul”, rubrica lui G. Călinescu, „Cronica optimistului”, intitulată Provența.

● M. Lascu prezintă, la rubrica „Revista revistelor” din „Scânteia”, *Secolul XX*, apreciind ultimul număr care „acordă un spațiu larg creațiilor aparținând scriitorilor sovietici și din alte țări socialiste” (L. Leonov, L. Martînov, E. Evtuşenko, A. Prokofiev, Erwin Stritmatter, Nam Cao etc.), prezenți și în secțiunile dedicate criticii (A. Tvardovski, comentat de I. Ianoși, de pildă) și interviurilor (Ștefan Heym, Iaroslav Iwaszkiewicz etc.).

14 iunie

● Miron Dragu recenzează în „Scânteia” „ultima plachetă apărută sub semnătura lui Eugen Frunză”, *Și ziua ard stelele*, un volum de versuri, „influențate adesea de poezia populară”, care „slăvesc biruințele zilelor noastre”, conferind „o nouă dimensiune vechilor frumuseți ale pământului natal, aparținând astăzi celor ce-l muncesc”. „Idea poetică de bază a volumului – arată recenzentul – rezidă în omagiul adus frumuseții pământului liber, patriei renăscute prin creația inspirată a omului”. Volumul este, în concluzie, unul „semnificativ pentru creația poetului, consacrată slăvirii victoriilor dobândite pe frontul construcției socialiste.”

15 iunie

● În nr. 25 al „Gazetei literare” dezbateră despre poezie continuă: **Discuție despre poezie. De vorbă cu Szemler Ferenc și De vorbă cu Mihail Novicov** (interviuri realizate de M. Cr. și M.C.). Novicov declară în câteva rânduri că se simte nepregătit pentru o asemenea discuție, însă încearcă o tipologie a poeziei (ar fi astfel cinci feluri, clasică, romantică, decadentă, proletară, realist-socialistă). Însă criticul preferă să trimită la interviul cu Beniuc, din numărul precedent, pentru alte informații despre subiect. Cât despre poezia tânără, ideologul se mărginește să facă o recomandare: „Totul este să ajutăm acestei generații să nu piardă pentru niciun moment contactul cu viața”. □ Matei Călinescu publică, pe tot parcursul acestui an, o serie de articole despre poezie. Spre exemplu, în acest număr, 25, are o intervenție intitulată **Probleme ale poeziei**, în care compară, printre altele, poezia Ninei Cassian și pe aceea a lui Mișu Dragomir. Dacă poeta, în *Sărbătorile zilnice*, „știe să găsească o soluție a firescului” între „poezia de idei” și „confesiunea lirică”, Mișu Dragomir, în *Stelele așteaptă pământul*, ar fi „mai puțin concludent sub raportul autenticității lirice”, nedepășind „stadiul unei corectitudini cuminți”. □ Modest Morariu publică o cronică despre prima traducere postbelică din Rimbaud (**Rimbaud în românește**), realizată de Petre Solomon – ar fi vorba de o transpunere „în linii mari sânguincioasă”, putând suporta „unele retușuri care ar reconstitui cu mai multă autenticitate imaginea marelui poet”. Cum era de așteptat, publicului român i se oferă un anumit Rimbaud, cu poemele drastic selectate, „un Rimbaud violent protestatar a cărui imagine, chiar dacă nu-i integrală, e totuși esențială”.

• În ciuda răbufnirilor față de „Gazeta literară” de la începutul acestui an, mai degrabă revista „Tribuna” pare atinsă de „spiritul apologetic”. Spre exemplu, în nr. 24, N. Ciobanu publică un articol intitulat **Probleme ale prozei scurte actuale. Profilul etic al eroului muncitor**, în care sunt apreciați Grigore Beuran sau Ion Arieșanu (scriitori transilvăneni) și criticat tânărul Breban (în ale cărui proze intitulate *Hoțul și Tinerețe* „manierismul și-a spus cuvântul decisiv”). □ În același număr al revistei, Ion Oarcășu comentează ultimul volum de versuri al lui Mișu Dragomir, *Stelele așteaptă pământul (Cosmos, iubire, peisaj)*. □ D. Cesereanu revine, printre altele, la lirica tinerilor, într-un articol intitulat **Necesitatea concretizării în poezie**; acest nou „concept”, al „concretizării”, înseamnă, de fapt, mai vechea „reflectare veridică a realității și actualității”. Astfel, dacă la Leonida Neamțu sau Ilie Constantin „expunerea lirică este de cele mai multe ori imaginea lapidară a concretului din afară”, iar la Nichita Stănescu „constatarea lirică (destul de generală) se continuă și se concretizează în detalii”, în cazul poeziei tinere „problema concretizării poetice rămâne o problemă dificilă”: „[...] este cunoscut faptul că foarte mulți poeți, încercând să transfigureze artistic realitatea, o transpun într-o imagine lirică abstractă, generală, când de fapt idealul urmărit de ei era tocmai concretizarea tipică a acelei realități. Ce se întâmplă? Ce defecțiune gravă survine în laboratorul de creație? Necunoașterea vieții? Insuficiența măiestrie artistică a poetului? Lipsa de idei și de emotivitate?”

• În nr. 12 al „Luceafărului” sunt publicați „12 poeți tineri”. Printre ei figurează și: Constanța Buzea, cu poeziile *Aprilie și Din stele...*, Ilie Constantin, cu poemul *Mă ridicam din mare*, dedicat „Lui Nichita Stănescu”, *Ochii, Brad*, Adrian Păunescu, *Cântecele* etc. □ La pagina 9 este o **Biobibliografie Maria Banuș**, alcătuită probabil de Pompiliu Marcea, care comentează, la aceeași pagină, poemul *Ție-ți vorbesc, Americă!* □ În cadrul unei rubrici intitulate „Dintre sute de catarge”, sunt publicate câteva poeme de Gabriela Melinescu (*Litere, Drumul, Manifest, Plopii, Mărturisire, Cântecele*) și Florin Manolescu (*Inima ta*, „Lui Ilie Pintilie”). □ Fănuș Neagu publică în acest număr schița *Păpușa*.

• Victor Vîntu publică în „Scânteia” un reportaj intitulat *Unde a răsărit Luceafărul...*, prilejuit de vizita la Ipotești, la Muzeul „Mihail Eminescu”, subliniind marea prețuire de care se bucură poetul sub regimul de democrație populară, fapt probat cu date statistice: 1.000.000 de exemplare ale volumelor poetului, editate în 16 ani, între 1944-1960, față de 100.000, editate în 60 de ani, între 1883-1944. □ Mihai Zamfir comentează aici, într-un articol intitulat **Trei cărți pentru copii**, ultimele apariții ale genului, oprindu-se asupra volumelor de povestiri și schițe semnate de Ioana Tudor (*Visătorii*), Costache Anton (*Colegi de clasă*), apreciate, în ansamblu, ca izbutite și, firește, corecte politic, în ciuda unor lipsuri (există și „povestiri schematice, inexpresive, lipsite de o acțiune interesantă, atractivă”), precum și asupra culegerii de

basme a lui Mihnea Moisescu, *Aripioară de argint*, având, toate, „un bogat conținut educativ”.

16 iunie

● Petru Vintilă semnează în „Scânteia” un reportaj intitulat *Oameni cu faimă*, despre marile realizări ale gospodăriei colective (datorate oamenilor noi), pentru care oferă un exemplu edificator: gospodăria „8 Mai” din Cobadin (regiunea Dobrogea). □ Într-un articol intitulat *Din istoria teatrului românesc*, Mihai Florin prezintă primul volum al „lucrării” lui Ioan Massoff, *Teatrul românesc – privire istorică*, care „tratează [...] aspecte ale celor mai vechi forme de spectacol pe teritoriul Daciei, ale teatrului în orânduirea feudală, ale teatrului popular, ale nașterii și dezvoltării teatrului cult în secolul al XIX-lea, până în jurul anului 1859.” Cronicarul apreciază volumul pentru „merite” precum „bogăția documentării, a faptelor prezentate, precum și accesibilitatea scrierii, limbajul simplu, nepretențios”, apoi „forța de generalizare, de subliniere a semnificațiilor și de reliefare a liniilor directoare”, arătând însă, în egală măsură, că „perspectiva istorică [...] este insuficient adâncită” și că „ar fi fost binevenită o cercetare mai amplă a activității și rolului jucat de unele personalități [...] ca V. Alecsandri, M. Millo, C. Caragiale, M. Pascally.”

17 iunie

● Corneliu Leu publică în „Scânteia” un reportaj despre cum *Și-a schimbat fața* satul românesc, oferind spre ilustrare istoria de după eliberare a familiei Ciobănescu, „zidari din tată-n fiu”, una exemplară, desigur, fixată pe opoziția dintre nou și vechi și gravitând în jurul supratemei „noi geneze”.

20 iunie

● C. Poenaru recenzează în „Scânteia”, în termeni superlativi, noul volum al lui Victor Eftimiu, *Soliile terestre*, care „înmănunchează versuri” „inspirate din realitatea contemporană, oglindind eforturile și înfăptuirile poporului nostru pe tărâmul construcției socialiste, dând expresie admirației pentru epocalele izbânzi ale oamenilor sovietici, cuceritori ai Cosmosului, reliefând hotărârea întregii omeniri cinstite de a lupta neabătut pentru instaurarea unei păci veșnice”.

22 iunie

● În *Gazeta literară*, nr. 26, continuă *Discuții despre poezie. De vorbă cu Demostene Botez, De vorbă cu Radu Boureanu*, (semnate G. D., N. S., probabil Gabriel Dimisianu și Nichita Stănescu). □ Matei Călinescu publică o recenzie intitulată *Nina Cassian, „Sărbătorile zilnice”*, în cadrul rubricii „Cronica literară”: „Cu *Sărbătorile zilnice* Nina Cassian continuă, de fapt, direcțiile lirice pe care le urmărise și în *Vârstele anului*, excelentul volum din

1957. Regăsim interesul poetei pentru domeniul eticului, patosul aspru, nesentimental, în afirmarea idealurilor contemporane, elogiul înflăcărat al dragostei, forță telurică și purificatoare totodată.”

● Nicolae Ciobanu publică în revista „Tribuna”, numărul 25, articolul **Probleme ale prozei scurte actuale. Profilul țăranului colectivist**, unde sunt prezentate unele creații ale lui Pop Simion, Vasile Rebreanu sau Costache Anton. În opinia criticului, tematica unei proze reușite ar fi următoarea: „Dacă vigoarea epică a celor mai izbutite scrieri în proză, inspirate din înființarea gospodăriilor colective, rezultă din redarea atentă a înfruntării dintre țăranimea muncitoare și forțele reacționare (*Bărăgan, Desfășurarea, Cuscii* etc.), în etapa de consolidare a agriculturii socialiste de o atenție mare trebuie să se bucure faptele oamenilor, ale colectivităților, eforturile lor îndârjite pentru dezvoltarea multilaterală a gospodăriei – singura cale de schimbare a traiului lor în toate privințele”.

23 iunie

● În cadrul rubricii „Discuția noastră despre poezie”, din „Contemporanul”, Nina Cassian publică, în nr. 25 al revistei, articolul **Pentru timpanul exigent al urmașilor**. Respectivul organ ar suferi, printre altele, din cauza unor versuri ale lui Baconsky: „Mai singulară mi se pare poziția lui A. E. Baconsky, în ultimele lui versuri, care, evitând cu «eleganță» aristocratică poezia politică, în sensul ei cel mai fierbinte și mai necesar, cultivă tonul crepuscular, chiar depresiv, o stranie atitudine de deznădăcinat, în secolul nostru de precise și ferme ancorări”.

27 iunie

● Nicuță Tănase povestește în „Scânteia” **Ce mi-a spus o semănătoare** (o mașină), despre măiestria și abnegația omenilor noi și despre lipsa grijilor în privința reviziei...

28 iunie

● În „Scânteia tineretului”, Eugen Luca realizează o cronică literară pe marginea volumului de versuri *Materia și visele* de Mihai Beniuc: „Exprimând modul de gândire comunist, poetul folosește prilejul pentru a cânta natura și a-l slăvi pe om, pentru a exprima bucuria de a cunoaște și de a crea, a face elogiul visului, al poeziei, al științei. [...] Viziunea materialistă a lumii e conjugată, în poezia lui Beniuc, cu viziunea ei dialectică.”

● La Casa Scriitorilor „Mihail Sadoveanu” are loc o consfătuire comună cu poezii sovietici pe tema „Poezie și actualitate”. Ședința este deschisă de Zaharia Stancu, secretar al Uniunii Scriitorului, care îi dă cuvântul lui Tudor Arghezi. Mihai Beniuc, prim-secretar al Uniunii Scriitorilor și Alexandr Dementiev, conducătorul delegației scriitorilor sovietic, au două intervenții

ample. La discuții iau parte, printre alții, Ion Brad, Veronica Porumbacu, Mihai Novicov, Maria Banuș, Miha Dragomir, Matei Călinescu, Margareta Aligher, Victor Bokov etc. Intervențiile de la această dezbatere vor fi publicate în nr. 28 (6 iulie) și 29 (13 iulie) din „Gazeta literară”: ***O nouă manifestare a prieteniei româno-sovietice. Consfătuire despre poezie: Poezie și actualitate.*** Discursul lui Mihai Beniuc se prezintă ca o înșirare de clișee: se subliniază rolul realismului socialist și al poeziei sovietice, se fac referiri insistente la directivele trasate de Gheorghe Gheorghiu-Dej cu prilejul conferinței scriitorilor din decembrie 1960. Observațiile poetului sunt formulate în jurul teoriei celor două culturi: „La noi conformist este cine trage îndărăt la un trecut mort sau destinat descompunerii, nu cine caută noul și smulge trecutului tot ceea ce mai este valabil (căci facem și aceasta) pentru a găsi cele mai variate modalități artistice pentru bogăția vieții. [...] Conformismul trebuie căutat de exemplu în pesimismul aservit filosofiei burgheze a existențialiștilor («tot ce am face este zadarnic», zic ei, spre deosebire de noi), în sterilele orbecăieli avangardiste, dezumanizante, ermetizante și până la urmă integral subjugate lumii capitaliste.” Apar referiri și la cazul Vintilă Horia (al cărui roman *Dieu est né en exil*, apărut în 1960 în Franța, la Éditions Fayard, primise Premiul Goncourt în același an, retras însă la scurtă vreme, după ce ziarele *L'Humanité* et *Les Lettres françaises* dezvăluiseră aspecte ale trecutului politic al autorului): „Oare e o pură întâmplare că în lumea capitalistă o mediocritate literară fugită din România, un fascist notoriu însă, cum este Vintilă Horia, a stârnit atâta scandal cu al său *Dumnezeu s-a născut în exil*, falsificând faptele istorice într-un mod nepermis și ținându-se ca creație la nivelul platitudinii desăvârșite?”. Ca exemple de lirică angajată, Beniuc se referă la Arghezi (*Cântare omului*), dar și la Nichita Stănescu (poemul *Credo*). Și celelalte intervenții sunt mai degrabă convenționale. Există totuși anumite afirmații care rețin atenția. Matei Călinescu, spre exemplu, consideră că „determinările tipologice” în privința poeziei nu trebuie concepute „rigid, fixist – pentru că artistul, creatorul este o personalitate esențial dinamică”. Urmează punerea la punct a lui Mihai Novicov, care știe că Matei Călinescu este unul dintre susținătorii poeziei tinere: „Cred că este în afară de orice discuție că, militând pentru această pluralitate de stiluri, de forme de expresie, trebuie să fim foarte vigilenți ca în această pledoarie pentru inovație să nu se strecoare așa zise noi modalități care, de fapt, vehiculate, ar încerca să introducă printre noi cășorii troieni ai ideologiei burgheze”. Miha Dragomir subliniază rolul unei „critici angajate”, iar Dan Deșliu dorește ca poezia nouă, în cadrul căreia se pot sesiza „și tendințe negative”, să se înscrie în cadrul liricii militante. Nina Cassian vorbește convențional, dar nu fără unele accente patetice: „nu originalitatea să ne fie străină, ci subiectivismul, individualismul agresiv, antisocial; nu lupta pentru idei să ne fie străină, ci excesul abstracționist sec, unilateral”.

29 iunie

● În „Gazeta literară”, nr. 27, apar iarăși răspunsuri la dezbaterile despre poezie: **Discuție despre poezie, De vorbă cu Dan Deșliu. De vorbă cu Nina Cassian. De vorbă cu Aurel Rău** (semnate M.D., R.S., respectiv A.C.). Dacă răspunsurile lui Aurel Rău sunt mai degrabă convenționale, cele ale Ninei Cassian rețin atenția. Poeta își afirmă tranșant preferința pentru lirica lui Nichita Stănescu, socotindu-l modelul perfect în ceea ce privește „folosirea unei mai mari cantități de dinamită în imagine”. În ceea ce privește noul ei volum, susceptibil de a crea impresia că ar exista o poezie cotidiană altfel decât surprinzând realitatea convențională, Nina Cassian atrage prudent atenția că „accentul trebuie pus pe «sărbători», iar nu pe «zilnice»”. Deșliu atacă poezia tânără: „Mă refer [...] la unii poeți tineri care, în goană după o atitudine poetică degajată, non-conformistă, se depărtează de fondul problemelor și de legile elementare ale poeziei. Privând versul de niște atribute esențiale, ei consideră că elimină astfel «convenționalismul». Dar, repet pentru a nu știu câta oară, caracterul convențional, schematic, șablonard nu este condiționat de ritm sau rimă, ci în primul rând de modul de a gândi al poetului. [...] practic, înregistrăm o veritabilă îmbulzeală spre versul – cum să- zic mai bine? - «destrăbălat»”. □ Teodor Mazilu este prezent în acest număr cu schița *Datoria*, iar Nicolae Breban cu o proză intitulată *Vichenție*.

● „Scântea” publică, sub semnătura R. L., un interviu cu Alexandr Dementiev, conducătorul delegației scriitorilor sovietici, despre **Poezia și viața contemporană**, din țările socialiste, care „progresează neîncetat, îmbogățindu-se mereu.” Lăudând „avântul” literaturii realismului socialist, interviuatul arată că „literatura noastră a devenit mai veridică, mai profundă în reflectarea realității și se caracterizează printr-o problemă mai bogată.” După ce va fi ilustrat cu exemple concepțiile privind noua literatură sovietică, delegatul își exprimă, la cererea intervievatorului, opiniile cu privire la poezia românească: „Noi suntem pentru înflorirea și avântul multilateral al poeziei lirice în cât mai variate modalități, deoarece ea e menită să înfățișeze pe deplin personalitatea umană, personalitatea poetului. Noi nu credem însă în existența unei așa-zise poezii pure și nici în existența unei personalități care să poată trăi în afara societății umane, în afara vieții obștinești. După părerea noastră, poezia trebuie să fie expresia unei inimi curate, a unei conștiințe înaintate. Poezia română este bogată în asemenea creații.” Scriitorul sovietic oferă ca exemple de „culmi ale minunatei poezii românești” „opera lui Mihail Eminescu sau a lui Tudor Arghezi”, dar și a lui Alecsandri, Coșbuc, Topârceanu, Beniuc, Banuș, prezente în „culegerile și antologiile editate în Uniunea Sovietică”, încheind cu pledoaria pentru traducerea poeziei românești, menită să „contribuie și mai mult la cât mai strânsa apropiere dintre popoarele noastre [...]”.

● Ostilă, fără disimulare, lui A.E. Baconsky, revista „Tribuna”, nr. 26, reacționează, printr-un text nesemnat, la articolul *Declinul metaforei*, pe care

poetul clujean îl publicase în „Gazeta literară” (nr. 24, din 8 iunie). Răstăl-măcînd amintita intervenție a poetului, autorul anonim al articolului ***Probleme și pseudo-probleme. Marginalii la un articol despre „declinul metaforei”*** reamintește „cazierul” publicistic al autorului, redactor-șef al unei publicații („Steaua”) care făcuse, în urmă cu câțiva ani, o amplă campanie pentru resuscitarea modernului și, nu în ultimul rând, autorul unui articol de reabilitare a „decadentului” Mateiu Caragiale (înfierat și de „Scânteia”, în articolul *Pentru întărirea principialității marxist-leniniste în critica literară*, din 18, 19 iulie 1958). Unele obiecții ar părea minore, pentru că vizează aspecte neesențiale ale articolului lui Baconsky, însă, pentru grila de receptare a epocii, pot fi destul de grave: spre exemplu, se insistă asupra tipologiei epocilor, stabilită (în treacăt) de Baconsky la începutul articolului său, care „nu ține seama de existența claselor sociale antagoniste și a luptei dintre ele”; pe de altă parte, autorul, în „spiritul concepției idealiste reacționare spengleriene” vorbește de existența unui „«stil comun»” caracteristic unor epoci. Pe de altă parte, cum Novalis este citat alături de Maiakovski, ar însemna, printr-o logică nu chiar atât de bizară pe cât ar părea la prima vedere (dat fiind că e vorba de doi poeți de naționalități diferite), că poetul de la *Steaua* „nu împărtășește teza leninistă a existenței celor două culturi în cultura națională”. Urmează o altă serie de obiecții, vizând de astă dată conținutul articolului și nu doar poziția ideologică greșită a autorului (de altfel, ambele sunt legate dialectic): astfel, autorul separă „în mod metafizic metafora de conținutul social concret pe care îl reflectă aceasta, de imaginea artistică veridică” și „evită cu grijă orice referire la teoria literară marxistă despre rolul și importanța tropilor în crearea imaginii artistice realiste”. Se ajunge la concluzia că Baconsky l-ar urma pe Croce și că în articolul său s-ar ascunde un soi de „snobism” și „mult, mult diletantism”. (Să mai spunem că răfuiala „Tribunei” cu A. E. Baconsky era mai veche: a se vedea, spre exemplu, cronică negativă a lui Al. Căprariu, *Unde, când și cum?*- Tribuna, nr. 20, 18 mai 1961 - la volumul *Versuri* al poetului). □ Dintre aparițiile din nr. 26 al revistei, menționăm *Ploaia*, o schiță de Vasile Rebreanu, și *Mesaj*, un poem (comandă ideologică) de Ion Alexandru. □ Este de se, malat, din același număr, și intervenția lui Mihai Drăgan, ***Mișcare epică și analiză psihologică*** („Probleme ale prozei tinerilor”), în care este comentat, printre altele, volumul *Poarta* al lui Velea; criticul și-ar dori „o investigație mai adâncă a faptelor”, „un sondaj mai atent și mai nuanțat în psihologia personajelor”.

[IUNIE]

• În nr. 6 al revistei „Steaua” atrage atenția evocarea lui Ion Vinea „***A nu da cărți cu împrumut!***” (*Amintiri despre Tudor Arghezi*). Vinea se referă, printre altele, la primii ani de publicistică ai lui Arghezi; anumite detalii se dovedesc extrem de interesante pentru cel care, prin traducere, va schimba

semnificativ valențele originalului baudelairian – astfel, în anii tinereții, Argezi și-ar fi imitat modelul inclusiv vestimentar, îmbrăcându-se cu haina închisă până la gât și purtând lavalieră. □ Subtila „liberalizare” a publicației (pe care nu reușește să o întunece prezența, tot în acest număr, a unei intervenții a lui Ion Lungu, despre **Complexitatea caracterologică a personajului în romanul industrial contemporan**) se întrevede și în subiectele abordate. Spre exemplu, Mircea Ivănescu publică un articol **intitulat Protestul generației „beat”**, la rubrica intitulată „Confluente”. Se subliniază influența unor scriitori ca Scott Fitzgerald și Hemingway asupra acestei generații și se prezintă pe larg figurile lui Allan Ginsberg (referiri la poemul *Howl*) sau Jack Kerouac (romanul *On the road* este analizat pe larg). De altfel, o dată ce se subliniază că protestul acestei generații este o formă de „manifestare în fața unei societăți ostile, anchilozate și anchilozante” (ceea ce este, în esență, just, mai puțin epitele relativ tendențios alese), în presa literară românească - și mai ales în cea de provincie – se pot strecura și subiecte atipice pentru grila realist-socialistă. □ Se reține și un documentat studiu al lui Geo Șerban, **Kogălniceanu în actualitatea vremii sale**, cu următoarele subtitluri: „Kogălniceanu îndrumătorul”, „Kogălniceanu cercetătorul”, „Kogălniceanu reformatorul”.

- Sumarul numărului 6 al revistei „Viața românească” nu cuprinde prea multe materiale demne de semnalat. Este, în orice caz, de reținut un „fragment dintr-un roman postum” – *Străina*, de Hortensia Papadat-Bengescu. □ Teodor Mazilu semnează *Trei schițe satirice (O crimă perfectă, Capodopera și Brânză cu ceapă)* iar Miron Radu Paraschivescu optsprezece poezii, însoțite de o scurtă pledoarie (***Canoane și libertăți poetice***) pentru versul liber: „Ca și nuditatea, înfățișarea versului liber e anonimă și egalitară; sub un limbaj comun, o inimă unanimă. Căci emoția poetului și sentimentul lui se identifică cu universul; el e lumea într-atâta cât lumea se recunoaște în emoția lui”. □ La împlinirea a 150 de ani de la nașterea „marelui democrat revoluționar, filosof și critic rus Vissarion Grigorievici Bielinski”, A. Kovacs semnează niște „însemnări” cu titlul ***Estetica actualității, a frumosului autentic***. □ Bazându-se pe câteva exemple din corespondența lui Ibrăileanu, N. Liu vorbește despre **Începuturile literare ale lui G. Ibrăileanu și mișcarea socialistă**. □ „Cronica literară”, susținută de Ov. S. Crohmălniceanu, este dedicată volumului *Materia și visele*, de Mihai Beniuc.

- O prezentare a amplului studiu despre realismul socialist al lui Mihai Novicov găsim în cronica lui Leonard Gavrilu din numărul 6 al revistei ***Scrisul bănățean (Mihai Novicov: „Realism, realism critic, realism socialist”)***: „Fără îndoială, centrul de greutate al volumului lui Mihai Novicov e alcătuit de acele studii care tratează multilateral despre realism ca principiu imanent al artei, ca metodă și ca curent artistic, căutând să-i definească coordonatele (*Discuții despre realism; Clasicii marxism-leninismului despre*

realism; Din problemele teoretice ale realismului; Realismul critic și realismul socialist).” Studiul mai cuprinde și „o serie de «profiluri» reprezentative pentru marea literatură sovietică (Gorki, Maiakovski, N. Ostrovski, A. Tolstoi, L. Leonov, G. Nicolaeva, Pogodin etc.”

IULIE

1 iulie

● În nr. 13 „al Luceafărului”, Nichita Stănescu publică o serie de trei poeme, în linie modernistă: *Veghe la liniștea lumii, Poetul și dragostea, Cântec*, iar cel care deocamdată semnează Marin St. Sorescu publică parodia *Codiriștea*, „Din ciclul «Stiluri și tendințe în poezia unor tineri» - Ion Gheorghe”. □ Marin Bucur publică o recenzie despre ediția de opere a lui Caragiale, realizată de Al. Rosetti, Șerban Cioculescu și Liviu Călin: *Exigența editorului. I. L. Caragiale, „Opere” (vol. II)*. □ La pagina 9 revista publică o *Biobibliografie Miron Radu Paraschivescu*, realizată de G. Radu. □ Este prezent în acest număr al revistei și Radu Cosașu, cu schițele *O privire fără echivoc și Noapte cu baraje în arc*.

6 iulie

● Despre traducerea lui Petre Solomon din Rimbaud scrie și Lidia Bote în nr. 27 al revistei „Tribuna”, într-un articol cu titlul *Rimbaud în românește*, publicat la rubrica de „Recenzii”: (Rimbaud, *Poezii*, București, Editura Tineretului, 1961). Dacă, în trecut, celebrul poet ar fi fost valorizat exclusiv „pe linie estetizantă, ermetică și vizionară”, acum s-ar pune în lumină aspectul „realist, politic, sarcastic, sufocat de atmosfera burgheză” al scrierilor sale; astfel, nu se traduce „nimic din *Les déserts de l’amour*, nimic din *Les Illuminations*, nimic din *Une saison en enfer*”, scapă doar *Corabia beată*, cu care Solomon și-ar da „examenul de bun interpret”. Comentatoarea, nu foarte încântată de „limbaj[ul] cu particularități lexicale provinciale, arhaizante” care ar orna traducerea, socotește că volumul ar excela în special „în versiunile temelor sentimentale și politice”(Buimacii, *Căutătoarele de păduchi*). □ Despre modul în care ar trebui să fie o veritabilă poezie cu implicații în actualitate aflăm în cronică la Ion Oarcășu la volumul *Materia și visele*: „[...] poetul transformă totul, fapte și evenimente contemporane, idei și preocupări colective, în amănunte autobiografice. Eroul său liric își întinde aripile, cu o forță excepțională, în mai multe direcții deodată, se extaziază sau plânge, aplaudă ori împrăștie blesteme, asimilează neobosit orice noutate morală sau materială. Cercetați-i simbolurile și alegoriile, multe, foarte multe, și veți vedea că ele închipuie, la un loc, fizionomia morală a omului angajat cu trup și suflet unei cauze politice și sociale, care, poetic vorbind, este întâi de toate a lui”.

- În numărul 28 al revistei „Gazeta literară” este publicată proza *Noapte*, semnată de Nicolae Velea .

7 iulie

- Cu prilejul împlinirii a optzeci de ani de la apariția revistei, George Ivașcu semnează, în nr. 27, un articol intitulat *Tradiția „Contemporanului”*, în care se subliniază apăsător ideologia revoluționară a publicației, în consonanță cu profilul special al întemeietorului ei, Constantin Dobrogeanu-Gherea. □ Din aceeași publicație, se reține și necrologul lui Hemingway, scris de Mihnea Gheorghiu, cu titlul *Bătrânul doarme*: „Realismul lui Hemingway și impresionantul său umanism s-au întemeiat pe o colosală «documentație vitală», pe o «legătură cu viața» inegalabilă în întreaga literatură apuseană. Opera lui este o operă de explorator (în adâncime și în lungime) a unei anumite lumi a veacului său.”

- Mihai Beniuc publică în „Scânteia” un articol despre *Actualitatea poeziei*, prilejuit de „întâlnirea care a avut loc în zilele de 28, 29 și 30 iunie ale acestui an între poeții sovietici și poeții români, cu participarea criticii literare”, eveniment cu „o deosebită semnificație” atât pentru dezvoltarea poeziei românești pe calea realismului socialist, cât și pentru aceea a relațiilor de prietenie româno-sovietice. Beniuc propune o sinteză a dezbaterilor care „au scos în evidență mai ales rodnicia îndrumării de partid, care pentru forțele literare și artistice din țările socialiste este întocmai ca harta și busola pentru corăbieri.” Temele abordate sunt cele cunoscute și masiv popularizate în ideocritica epocii: „însemnătatea contactului cu viața, în formele ei multilaterale”, „necesitatea [...] participării combative a poetului la lupta pentru idealurile obștești, a identificării sale cu năzuințele” poporului, necesitatea păstrării „individualității artistice a poetului, care nu trebuie să se lase ucisă de modă, de marasmul în care te afundă ruperea contactului cu viața”, „lupta etc. „Arta autentică, arată poetul-academician, nu are nimic comun cu „neangajarea” trâmbițată de decadentismul burghez sau cu modalitățile artistice avortate ale unor curente literare ce se decretează supra-sociale, peste timp și fără răsunet în inima celor mulți.” Nu este cazul noii arte literare din spațiul românesc și sovietic, unde, în opinia lui Mihai Beniuc, se poate vorbi, „prin analogie cu Renașterea italiană, de o adevărată renaștere artistică, însă mult mai complexă, în sensul că pluralitatea formelor artistice se dezvoltă mereu, datorită forțelor desfășurate ale socialismului, care de la o zi la alta schimbă, văzând cu ochii, fața lumii.”

8 iulie

- În „Scânteia tineretului”, I. D. Bălan consacră volumului de versuri *Sărbătorile zilnice* de Nina Cassian o amplă cronică literară: „Gândit ca un întreg indisolubil, volumul se subordonează, cu toată varietatea lui, unei idei etico-

filozofice centrale, menite să reliefeze într-un univers mărunț și divers, sensul „sărbătoresc” al zilelor obișnuite și să descifreze într-un univers grandios, „festiv”, reala poezie a simplității. Din aceste două unghiuri diferite, poeta scrutează, de fapt, într-o viziune dialectică, același fenomen social: ridicarea omului la deplina conștiință de sine, la sărbătorirea demnității lui socialiste, cucerită pas cu pas, prin experiența fiecărei zile obișnuite”. Cronicarul nu ezită să sancționeze tendința de intimidare a excesivă și „ciudată” a unor poezii sau „gratuitate” altora: „În vecinătatea unor *atari* poezii, palpitând de viață, ne surprinde prezența altora, neizbutite, respirând un fel de cult ciudat al însingurării ca: *Intimitate; „Pot să fiu singură./ Știu să fiu singură./ E un acord tacit/ între creioanele mele și copacii de afară./ Între ploaie / și părul meu străveziu./ Fierbe ceaiul / Zona mea de aur./ Chihlimbarul meu pur și fierbinte.../ Pot să fiu singură./ Știu să fiu singură./ Scriu la lumina ceaiului“*. S-ar mai putea pomeni și alte poezii mai slabe, de pildă, „Joc de ape” pentru gratuitatea ei, sau numai unele versuri și strofe, mai cețoase sau neîngrijit exprimate, dar ceea ce rămâne dominant în volumul *Ninei Cassian* sunt poeziile izbutite, unele încărcate de frumusețe și inedit, care atestă o poetă a zilelor noastre, preocupată intens de problematica etico-filozofic a epocii socialiste”.

• M. Pop publică în „Scânțea” un articol aniversar intitulat ***80 de ani de la apariția „Contemporanului”***, în care evocă activitatea din trecut a revistei, arătând în ce măsură a contribuit aceasta „la răspândirea ideilor marxiste în țara noastră, la propagarea concepțiilor materialiste despre lume și societate, la lupta pentru revendicări general-democratice.” Criticul apreciază caracterul polemic al studiilor pozitivistice publicate în paginile revistei în secolul trecut, de către „redactorii și colaboratorii [...] [care] propagă ateismul, demonstrând științific materialitatea lumii”, împotriva opiniilor popularizate de „presa reacționară, obscurantistă”, și „zdruncinând”, astfel, „pozițiile misticismului și ale idealismului în general.” Este amintită, de asemenea, „lupta pentru laicizarea învățământului, pentru asigurarea unui conținut științific materiilor predate, pentru crearea unor condițiilor de viață demne cadrelor didactice”. Un reper extrem de important în istoria revistei îl constituie „polemica Gherea-Maioreșcu” – „înfruntarea dintre două concepții estetice diametrice opuse, înfruntarea dintre două direcții literare: direcția progresistă, democratică și realistă a „Contemporanului”, influențată de mișcarea muncitorească și direcția junimistă, reacționară, antipopulară, potrivnică realismului.” Evocarea polemicii amintite îi prilejuieste cronicarului o serie de observații despre pertinenta criticii științifice, opusă criticii „judecătorești” maioreșciene, nu fără evocarea unor „erori” ale criticii gheriste, cum ar fi preluarea „necritică” a unor teorii pozitivistice, erori care își au originea „în concepțiile social-politice de esență menșevică”. În încheiere, cronicarul apreciază activitatea „multilaterala” a „Contemporanului”, descriind revista ca „o importantă tribună a ideilor înaintate ale vremii în care a apărut.”

12 iulie

- Petru Vintilă publică în „Scânteia” un reportaj intitulat *Nave în marea de aur*, preluând, declarat, „limbajul metaforic al poezilor” (și, deopotrivă, al mitologiei partinice) în descrierea – simbolică – a lanurilor aurii de grâu în care intră combinele noului proletariat rural, prilejuită de evocarea stațiunii de mașini și tractoare Topraisar.

13 iulie

- O serie de critici de la „Tribuna” scriu despre volumul lui Mihai Beniuc *Materia și visele*. Astfel, în nr. 28, Al. Căprariu publică un articol intitulat **Comanda ideii** (în numărul anterior, din 6 iulie lui Ion Oarcășu îi apăruse *Prezența poetului*).

- Marin Sorescu recenzează în „Scânteia” *Balul intelectualilor* de Ștefan Luca, care „departe de a fi [...] un roman închinat exclusiv unor probleme ale intelectualilor, [...] este de fapt cronica politică a unui orașel de provincie, într-unul din momentele sale de cotitură. [...] Romanul evocă episoade din lupta grea dusă de comuniști în condițiile primilor ani de după război, când fabricanții sabotau, doseau materia primă, când bântuia seceta. Forțele reacțiunii făceau tot posibilul pentru a împiedica înfăptuirea transformărilor democratice. Unul dintre meritele cărții este acela de a fi surprins în scene vii aspecte ale diferitelor acțiuni întreprinse de partid pentru dejucarea manevrelor reacționare, pentru înlăturarea tuturor obstacolelor ce stăteau în calea vieții noi.” După această scurtă prezentare – pliată pe imperativele ideologice ale criticii epocii - a contextului politic care furnizează fundalul acțiunii, recenzentul prezintă rezumativ subiectul romanului, insistând asupra figurilor de oameni noi, opuși reprezentanților forțelor reacționare, și recomandând, în final, cartea „ce atestă un talent în dezvoltare”.

15 iulie

- În „Lucefărul”, nr. 14, la rubrica intitulată „Tribuna scriitorului tânăr”, Radu Cosașu scrie despre **Afectivitatea documentării**, în care se referă la această necesară activitate genul în vederea scrierii unui reportajul): „Scriitorul, dacă nu e obligat să aibă memorie, nu-l concep fără memoria afectelor. Nicio documentare nu se înscrie în actul artistic, nu capătă o valoare, devine turism gol și snob, dacă nu e trecută în zona afectelor”. □ Pompiliu Marcea realizează un „profil” *S. Damian*, în care este subliniată o anume influență călinesciană, sesizabilă în tendința vădită de recreare, prin analiză, a profilului uman al scriitorilor de care se ocupă, de reconstituire a imaginii etice a personajelor”, dar și o amploare polemică a intervențiilor criticului.

16 iulie

- Tudor Arghezi publică în „Scânteia” tableta **La drum, copii – și drum bun!**, care începe prin evocarea nostalgică a trecutului, când poetul bătea („uneori cu

prietenul meu care nu mai este, gala Galaction”) pământul patriei – „maica poporului românesc” -, și continuă cu îndemnul de a călători și de a explora minunata lume nouă, adresat copiilor și tinerilor. De remarcat suprapunerea, la nivelul mitologiei partinice însușite de poetul angajat, a imaginilor Statului și ale patriei-mamă „Haideți la drum, băieți și fete, că vremurile s-au schimbat! Tatăl vostru mare, Statul, vă ia și vă duce de mână, pe voi, pe profesori, pe profesoare pretutindeni la drumeție; după depărtările țării, o zi, trei zile și mai multe. [...] statul vă pofteste la plimbare. El vă cheamă: veniți cu mine să mă cunoașteți mai bine și mai de aproape, că eu, Statul vostru sunt și țara voastră.”

20 iulie

- În nr. 30 al „Gazetei literare”, Dumitru Radu Popescu publică povestirea *Umbrela de soare*.
- Din „Tribuna”, nr. 29, reținem prezența lui Tudor Arghezi cu un „medalion” **Vasile Pârvan**: „Vasile Pârvan a fost un poet al istoriei și arheologiei și un mare poet, ca Buffon, Pavlov, Curie, Newton, Champollion, Poincaré și Claude Bernard”. □ Eugen Barbu este prezent în acest număr cu piesa de teatru (comedie) *Sfântul*.

21 iulie

- Eugen Simion publică în nr. 29 din „Contemporanul” un articol despre **Nina Cassian**, „*Sărbătorile zilnice*”, în spațiul rubricic „Cronica literară”. În opinia criticului, Nina Cassian ar fi „o poetă a vieții, trăite cu maximă luciditate” „sub zodia soarelui, în plină lumină”. „Autoarea *Sărbătorilor zilnice* este, înaintea oricăror alte posibile ipostaze și atribute, un foarte pasionat liric al certitudinii, al bucuriei de a trăi și de a iubi. Acest sentiment sau, mai exact, această concepție, cu implicații etice și estetice, străbate toate poemele sale, indiferent dacă ele pornesc de la faptul cotidian sau de la abstracțiuni gnomice cărora poeta le caută echivalentul liric, sensibil, plastic. Pasiunile nu sunt umbrite de îndoiele fundamentale”.

22 iulie

- M. Pop aniversează în „Scânteia” împlinirea a **140 de ani de la nașterea lui Vasile Alecsandri**, „unul din marii deschizători de drumuri, una din cele mai de seamă personalități ale literaturii și ale întregii culturi românești din secolul trecut.” Scurta incursiune biobibliografică îi revelează criticului, între altele, „unul din cei mai înfocați luptători pentru unirea principatelor românești”, „unul din oamenii de cultură care au dat un puternic impuls dezvoltării teatrului și dramaturgiei naționale”, precum și un poet preocupat de creația populară, de apropierea față de popor: „Prin orientarea spre popor, spre viața și arta lui, literatura română din a doua jumătate a veacului trecut, ca și de mai târziu, a respins cu succes prin tot ce avea mai bun, mai reprezentativ,

tendințele cosmopolite ale claselor reacționare de a înfeuda curente decedente din Occident.” Criticul încheie prin a exprima prețuirea de care se bucură, în prezentul luminos, opera scriitorului recitat în cheie ideologică și recuperat, astfel, în canonul postbelic.

26 iulie

- D. Costin semnează în „Scânteia” un articol intitulat *Imagini ale unui trecut glorios*, cronica filmului documentar cu același titlu, care „prezintă aspecte din Bucureștii zilelor noastre, trec[e] în revistă noile construcții, purtându-ne prin locuri unde plăci comemorative cinstesc amintirea unor momente hotărâtoare și a unor eroi ai luptei revoluționare pentru libertatea și fericirea poporului.”

27 iulie

- Lucian Raicu publică în nr. 31 din „Gazeta literară” un articol intitulat *Trăsături ale prozei noastre*. Una dintre principalele caracteristici ale prozei contemporane ar fi dată de profilul special al personajului, putându-se observa „un anumit raport existent între idealul de viață către care eroul aspiră și capacitatea sa de a mobiliza toate energiile de care e capabil pentru realizarea idealului”. Astfel, acesta s-ar opune tipului inadapabilului din proza mai veche. Criticul se referă la personaje din romane ca *Anii tineri* de Nicolae Țic, *Front fără tranșee* de Petre Sălcudeanu. □ Șerban Cioculescu publică un comentariu despre studiul consacrat de Mihail Petroveanu lui Tudor Arghezi. Titlul textului este *Eseu critic* și subliniază meritele viziunii ideologice care ar sta la baza exegezei argheziene: „Prevăzut cu metoda materialist+dialectică, tânărul (cel puțin pentru vechiul scriitor al acestor rânduri, care s-a preocupat de marele poet încă cu treizeci și cinci de ani în urmă) critic literar a fost înarmat cu mijloace de investigație superioare acelora ale generației trecute, care se complăcea, din vițiul educației intelectuale burgheze, într-un fel de aporetism, adică în propunerea problemelor fără a le însoți de dezlegări. Se făcea, prin alte cuvinte, un fel de critică literară agnostică, ignorându-se nobila obligație a spiritului critic de a învinge toate dificultățile și de a nu se prezenta cu problemele nedezlegate”. □ Reținem și proza lui Eugen Barbu *La marginea orașului*.

- În numărul 30 al „Tribunei”, Ion Vitner începe, cu un profil *Dumitru Radu Popescu*, seria sa despre „Tineri[i] prozatori” (partea a II-a în nr. 31, 3 august). Acest articol este unul dintre cele mai bune din întreaga serie. Criticul se referă la influențele marii proze transilvănene asupra tânărului scriitor (este vorba în principal de Rebreanu) și încearcă să surprindă specificul creației lui D. R. Popescu: „Marilor drame umane D. R. Popescu le oferă o proiecție simbolică. Nu este vorba de o înlocuire a realității prin simbol, ci de o îngroșare a desenului, de accentuare a sensurilor unei realități printr-un element sau fapt care prin insistență și repetare domină narațiunea și devine revelator”. O

nuvelă preferată a criticului pare a fi *Păpușa spânzurată*. A doua parte a articolului este rezervată analizei romanului *Zilele săptămânii*. În final, sunt consemnate, la bibliografie, principalele cronici și recenzii la volumele *Fuga* și *Zilele săptămânii*. (Notăm și alte articole ale lui Ion Vitner din aceeași serie: *Alecu Ivan Ghilia*, nr. 46, 16 noiembrie, nr. 47, 23 noiembrie; *Nicolae Țic*, nr. 48, 30 noiembrie, 49, 7 decembrie etc. □ În același număr, Eugen Barbu publică o serie de poeme: *Bate-n fereastră*, *Numai eu ard*, *Tânăr frunziș*, *Atât de aproape, atât de departe* □ Semnalăm și prezența lui Ion Băieșu, cu schița *Întâmplare neprevăzută*.

● D. Costin publică în „Scânțea” o *Convorbire cu realizatorii filmului „Setea”*, prezentat la Festivalul filmului de la Moscova, unde producția românească s-a bucurat „de o primire caldă, confirmată de medalia de argint pe care i-a acordat-o juriul.”

[IULIE]

● Marin St. Sorescu semnează în nr. 7 din „Iașul literar” o „Cronică fantezistă” cu titlul *Contribuție la valorificarea mării*, exersându-și ironia de factură parodică, consacrată câțiva ani mai târziu de volumul său de debut.

● Revista „Viața românească” publică texte din literatura italiană sub titlul generic *Patru prozatori italieni contemporani*. Scriitorii respectivi sunt Francesco Jovine (*Martina s-a urcat în copac*), Italo Calvin (*Într-o după-amiază*, *Adam*), Carlo Cassola (*Caporalul Muller*) și Paolo Pasolini (*O viață violentă* – fragment de roman). □ Tot din literatura străină este prezent în acest număr și poetul cubanez Nicolas Guillen, cu poemul *Lui Guevara*, tradus în românește de Tașcu Gheorghiu. □ La rubrica „Discuții”, Paul Everac își exprimă opiniile *Despre conflictul dramatic și problemele actualității*, într-un interviu acordat revistei „Viața românească”: „Pe măsura desăvârșirii procesului de construire a socialismului, se observă – cred – în tematica lucrărilor de actualitate o atenție sporită acordată conflictelor cu implicații morale tot mai adânci și mai nuanțate” □ Ov. S. Crohmălniceanu analizează la rubrica de „Cronică literară” romanul lui Radu Tudoran *Dunărea revărsată*. □ La rubrica „Teorie și critică” din acest număr colaborează Geo Șerban, cu *Prezențe actuale în poem* (prima parte), G. Dimisianu (*Schița și noile aspecte ale vieții țărănești*: „Transformarea revoluționară a satelor progresează o dată cu întreaga acțiune de construire desfășurată a socialismului. Se impune, pe plan literar, aprofundarea problematicii bogate a vieții șărănești actuale, urmărirea ei pe liniile esențiale ale dezvoltării sociale. Deocamdată prozatorii rămân încă datori, în domeniul schiței și povestirii, uneia din temele principale ale literaturii realist-socialiste”), Eugen Luca (*„Rolul intelectualilor” sau procesul soiritului mic-burghez* – glosse pe marginea romanului de debut *Balul intelectualilor*, al lui Ștefan Luca) și Al. Săndulescu (*Ibrăileanu polemist*). □ Dintre semnatarii creațiilor literare publicate în această ediție a

revistei sunt de menționat Geo Dumitrescu (poemul *Balada corăbiilor*, încheiat cu versurile: „Ridicați ancorele, porniți! - / undeva, deasupra Moscovei,/ steaua polară vă arată drumul!”), Eusebiu Camilar (cu două poeme) și Al. Andrițoiu, cu zece poezii (*Vecinul meu, activistul, Cele patru anotimpuri, Calvarul Doftanei* etc.).

- Două parodii semnează în „Steaua”, din luna iulie, Eugen Barbu: una, *Înghesuieți*, dedicată „Lui Marin Preda”, cealaltă, *Tenis de masă*, „Lui T. Mazilu”

- În numărul 7 al revistei „Scrisul bănățean” întâlnim semnătura lui Nicolae Breban cu proza *Roșcovana*. □ Semnalăm în acest număr și studiul lui Al. Săndulescu, *O polemică Delavrancea-Maiorescu*.

AUGUST

1 august

- Zoe Dumitrescu-Bușulenga publică, în două numere din „Luceafărul”, nr. 15 și 16 (ultimul din 15 august) studiul *Simbolismul. Note pentru o discuție* (I), (II), încercând o rediscutare a acestui curent și o analiză a creației principalilor reprezentanți români din perspectiva ideologiei marxiste. În aceste condiții nespecifice, caracteristicile nu pot fi decât conjuncturale – trecându-se în revistă sursele filosofice și caracteristicile literare ale simbolismului, acesta nu poate fi descoperit decât „anti-realist”: „Deci strângând laolaltă mai tot ce se poate strânge din varietatea enormă a concepțiilor celor ce s-au numit simboțiști: fugă din realitate, baze filosofice idealist subiective, agnostice, iraționaliste, formalism în mijloacele de expresie, ne aflăm, fără niciun dubiu, în fața unei arte anti-realiste, încurajată de interesele claselor dominante în acest moment istoric atât de grav și care face, inconștient desigur, jocul acestora. «*Le poète maudit*», poetul blestemat care se izolează în turnul de fildeș, pentru a-și exprima sila de burghezia filistină, creează conform unei formule artistice tot mai ermetice, accesibilă doar câtorva inițiați, și oficiază în templul artei ca un «mag»”. Sunt inventariate și principalele intervenții contestatate din presa românească (cele ale lui Raicu-Rion sau G. Ibrăileanu) care au secondat impunerea curentului. În a doua parte a studiului este analizată atitudinea principalilor reprezentanți, de la Macedonski la Ion Minulescu și G. Bacovia. Zoe Dumitrescu-Bușulenga reamintește limitele curentului: „subliniem din nou că tot ce este valoros în operele simboțiștilor nu aparține simbolismului”. Însă, în același timp, istoricul observă că estetizantul, francofilul și „formalistul” Macedonski (pe care îl salvează și atitudinea sa pro-pășoptistă și antijunimistă) „nu pierde niciodată definitiv legătura cu viața” („capodopera liricii macedonskiene” ar fi *Noaptea de mai*; nu se face nicio referire la *Noaptea de decembrie*). Interesează și prezentarea cazului Bacovia, recuperat tendențios în epocă: „Fiindcă simbolismul rămâne o metodă de

creație antirealistă, profund impopulară, inaccesibilă, și atunci când un scriitor cu mesaj social ca Bacovia folosește totuși elemente simboliste în transmiterea lui, el nu face decât să îngreueze enorm receptarea acestui mesaj”. □ În paginile aceleiași reviste, Nicolae Breban publică schița *Noapte albă*, Rodica Florea o *Biobibliografie Zaharia Stancu*, iar Marin Sorescu mici notații critice (*Poezii fără variante*, despre unele versuri publicate în nr. 5/1961 al revistei „Steaua”).

3 august

- „Gazeta literară”, nr. 32, declanșează o dezbatere despre reportaj: *Probleme ale reportajului. Masă rotundă a reporterilor, organizată de „Gazeta literară”*. Participă Mihail Petroveanu, V. Nicorovici, Victor Vântu, Tita Chișer, Ion Băieșu, Ștefan Luca, Al. I. Ghilia, Paul Anghel, Constantin Țoiu, Mioara Cremene, S. Damian. □ Se rețin considerațiile lui Radu Cosașu, expuse într-o intervenție intitulată *Reportaj „monografic”* („Puncte de vedere”): „reportajul, ca orice gen de artă, rămâne o secțiune, o secțiune în real, sensibilizată de un talent, dilatată – în sensul în care orice artă dilată – de o personalitate”. Preferințele scriitorului merg spre reportajul lui Geo Bogza *100 de minute la Mizil*.

- Mihai Beniuc semnează în „Scânteia” un articol intitulat *Viitorul luminos al întregii omeniri*, despre „proiectul Programului Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, dat tiparului în vederea Congresului XXII. Sobru ca limba zicătorilor, limpede ca lumina zilei, acest program de importanță istorică internațională ți se desfășoară în față ca harta pentru expediția spre viitor a omenirii.”

7 august

- Sergiu Fărcășan semnează în „Scânteia” un scurt articol despre eșecul americanilor în lansarea unei capsule în Cosmos, căruia i se opune, demonstrativ, izbânda sovieticilor – prin Gagarin. Comentariului făcut de pilotul american în interviurile care precedaseră evenimentul – „Mă simt cam neliniștit, cam încordat.” – i se contrapune, simbolic, cel al sovieticului, care inspiră și titlul articolului: *Mă simt bine*.

10 august

- În numărul 33 al „Gazetei literare”, Matei Călinescu publică prima parte a cronicii sale *George Bacovia, „Opere alese”* („Cronica literară”; continuarea în nr. 34, din 17 august). În opinia criticului, originalitatea lirică bacoviană ar deriva, în chip paradoxal, tocmai din voința de anonimată a poetului: „[...] o serie de teme, motive sau atitudini ale simbolismului, introduse în universul său liric, își pierd sensurile inițiale, participând la o viziune asupra realului [...] imposibil de dedus din ele. [...] Așa se explică faptul că motive literare [...]

care în mod imediat și aproape firesc ar fi putut folosi să diferențeze exterior un impuls artistic, să-i confere «originalitate», «personalitate», «noutate» (cum s-a întâmplat cu alți simbolști români) la Bacovia poartă pecetea dorinței de anonimat”. În epocă, a scrie despre Bacovia presupune și a recurge la o serie de clișee; astfel, Matei Călinescu regretă faptul că poetul rămâne un „inadaptat”, fără aderențe profunde la mișcarea socialistă. □ O serie de critici merituoși, foarte activi în anii 50, au unele dificultăți în a prinde pulsul liricii actuale. Astfel, Mihail Petroveanu, într-un articol intitulat *Modalități ale poeziei noastre*, depistează două tendințe: una, a „lirismului de largă respirație”, apropiat de epic (cu modele în antichitate sau romantism) – exemplul ar fi *Cântare omului* de Arghezi; și o alta, presupunând recursul la mit și simbol, sesizabilă în *Mărul de lângă drum* de Beniuc, sau în *Minerii din Maramureș* de Deșliu (în ultimul caz, ar fi vorba de mitul Meșterului Manole). □ Interesant, din punct de vedere documentar, este articolul în trei părți al Adrianei Iliescu despre receptarea romanului *Moromeții* de Marin Preda (nr. 33, *Critica criticii la „Moromeții”*; nr. 34, 17 august, *Moromețienii*; nr. 35, *Moromete între tragic și comic*). Sunt inventariate principalele intervenții ale criticilor, de la Savin Bratu la S. Damian, la Sergiu Fărcășan și mai ales la Ov. S. Crohmălniceanu, care, fiecare în parte, s-au referit la tipologia personajului central, la tipul de compoziție al romanului și la „stil” (celebra acuză de „trivialitate”, formulată îndeosebi la data apariției romanului), dar și la reflectarea tezelor lui Marx în problematica „economică” a cărții. □ Sunt de reținut și observațiile pe care le face Gabriel Dimisianu despre poezia Florenței Albu, în articolul *Lirism și actualitate*: „Evoluția literară a Florenței Albu a fost urmărită cu destulă severitate de critică. Frecvențele admonestări ale acesteia vizau mai ales *stilul* său (vers liber, imagini nude, platitudine, prozaism), stil care ar fi generat acea notă de artificiozitate, de uscăciune existentă în multe din versurile publicate în reviste. Florența Albu nu s-a grăbit totuși să-și schimbe uneltele ei, înțelegând mai bine decât unii dintre critici care sunt tarele poeziei sale, a perseverat în direcția adâncirii lirismului, a dezvoltării gândirii poetice. Într-adevăr, cele mai bune poeme din cartea de față – menționăm încă o dată ciclul *Bărăgan* – dau expresie unor dezbateri interioare acerbe. Poeta a ținut să probeze valabilitatea procedeelelor sale lirice atunci când ele sunt chemate să exprime mișcări sufletești autentice”.

15 august

- În nr. 16 din „Luceafărul” Fănuș Neagu este prezent cu schițele *În văpaia lunii* și *Om rău* și tot aici Radu Cosașu publică proza *Județeana*.

17 august

- În numărul 34 al „Gazetei literare” colaborează cu poeme Ion Horea (6 august 1961, dedicat lui Iuri Gagarin), Cezar Baltag și Ion Constantin (*În*

întâmpinarea toamnei, *Cântec de dragoste*, respectiv *Litoral 1961*, primele două în stil modernist, ultimul mimând pastelul). □ Publică proze Radu Cosașu (*Un costum din plus-valoarea mea*, p. 4) și Eugen Barbu (*Călătorie cu autocarul*). □ Lui Nichita Stănescu i se rezervă un întreg grupaj, cuprinzând poeme de tonalități diverse, după cum o demonstrează înseși titlurile: *Titov*, *Însemn*, *Inscripție pe un baraj*, *Mi-amintesc cu uimire*, *Cântec pe o schelă de aluminiu*, *Confruntare*, *Îmbrățișarea*, *Continuitate*, *Domnul Babbitt moare singur...*

18 august

● Ion Oarcășu publică, în nr. 33 al revistei „Contemporanul”, o cronică despre *Florența Albu: „Fără popas”*. În această monografie lirică (cu destule inserții ideologice), poeta „laudă pământul natal”, „descrie emoționată și emoționant nașterea unui mînz”, „ascultă apoi, cu ureche fină, germinația grâului”, dar „vede și lumea din jur, actualitatea”, scriind „o poezie solară fără să uite, de regulă, că luminozitatea izvorăște din esența transformărilor sociale și politice prin care a trecut patria noastră”.

20 august

● Traian Coșovei semnează în „Scânteia” un reportaj despre *Dealurile Dobrogei*, în care descrierii reușite, de la început, a unei naturi sălbatice și pustiite de secetă și de „regimul banditesc de exploatare forestieră în anii burgheziei”, îi urmează aceea, sărbătorească, a naturii îmblânzite (după o „confruntare grandioasă”, desigur) de „țărani socialiști”, ca urmare a acțiunilor „pornite [...] la chemarea și inițiativa partidului”. „Noua geneză” e consacrată, aici, prin cultivarea dealurilor arse cândva de soarele cumplit, acum terasate și acoperite de livezi și de vii.

22 august

● Tudor Arghezi omagiază în „Scânteia” ziua de **23 August**, „sinteza unui lung șir de răbufniri și răscoale mai mărunte” (inclusiv aceea din 1907), când „îngropat în cenușe, omul a zvâcnit brusc în picioare, uitându-se peste granița vecină.” Descriind țara vecină și prietenă, „eliberatoarea”, poetul face risipă de metafore și epitete amintind de sfera sacralității (după ce, câteva rânduri mai sus, persiflase ideea de „« sfântă » împărăție, stăpânită de un țar-papă al « ortodoxiei »”). Evocarea lui Arghezi se referă, ca toate celelalte pe aceeași temă, la un timp eschatologic și, implicit, la o istorie *sacră*: „Clopotul din miezul nopții suna din două bătăi de bronz o dată: moartea unui timp și nașterea timpului nou, ridicându-se la sunetul lor din sicrie și din movilele funerare, chiar sufletele celor căzuți în jug, de-a lungul miilor și miilor de zile, mai mult moarte decât fuseseră trăite.” Istoria națională mitizată apare și ea, din perspectiva strategiei identitare partinice asumate de poetul academician,

ca o pregătire sau, mai curând, ca o (bună)vestire a celei care (re)începe la 23 August: „Al douăzecișitreilea august și al o mie nouă sute patruzeci și patrulea an, aparțin de la Dragoș, vânătorul de zimbri, descălecării definitive, unui nou veac și unui nou călindar, care scoțându-și însemnările și inscripțiile ascunse în catastife, icoane și ceasloave, cu cerneala sângelui, ruginită putred, au fost și rămân săpate, la lumina de aur a mileniului început la București, pe fața de piatră a unui nou arc-de-triumf, care încinge România și reîntemeierea ei virginală, ca un curcubeu de agate.”

- Din numărul 34 al revistei „Contemporanul”, dedicat zilei naționale, reținem „cronica optimistului”, intitulată de G. Călinescu **23 August**, și articolul lui Eugen Barbu, **Lumina Revoluției**.

23 august

- În „Scânteia”, Geo Bogza semnează un articol dedicat realizărilor „epocale” ale lumii socialiste (din nou, reperate esențiale sunt furnizate de sovietici), intitulat **În noua lumină a istoriei**. „Lumina” (și ...istoria) – „venită” de la Răsărit - începe să se arate, firește, după 23 August 1944, atingând strălucirea maximă o dată cu „cel dintâi zbor al omului în Cosmos”. Întrecându-se în laude la adresa „uriaș[ei] ț[ări] – vecina noastră, prietena noastră – ale cărei popoare cele dintâi au dărâmat vechea orânduire a lumii”, poetul se extaziază, după ce va fi cântat în alte articole fapta măreață a lui Gagarin, în fața noului pas epocal înfăptuit de sovietici: lansarea în Cosmos, „în uluitoarea zi de 6 august”, a rachetei „Vostok-II”, salutată „cu toată admirația” de o delegație de partid și guvernamentală a R. P. Române care se deplasase la Moscova în aceeași perioadă.

24 august

- Articolul lui M. Novicov din numerele 35 și 36 (31 august) al „Gazetei literare”, **Succesele romanului**, mai mult decât șablonard și convențional, reține atenția printr-o aparent hazardată (dacă ținem cont de epoca în care este făcută) poziționare valorică: astfel, romanele lui Sadoveanu sunt plasate pe același palier cu *Moromeții* încă tânărului Marin Preda.

- În numărul 34 al revistei „Tribuna”, Nicolae Ciobanu comentează două nuvele ale lui Eugen Barbu, *O canistră cu apă* și *Pe ploaie* (în articolul **Importanța ideii artistice**). Dacă prima, cu o tematică care permite o oarecare ancorare ideologică (evenimentul este plasat în anii războiului „antifascist”), este apreciată de către critic, cea de a doua, o proză dramatică, în stil comportamentist, notând moartea prin electrocutare a unor țărani și, în plus, cu o realizare superioară celei dintâi, se vede contestată. În primul rând, din pricina contextului în care este plasată acțiunea, asemenea evenimente tragice fiind probabil excluse în perioada de după 1944: „Este perioada în care ideile de luptă ale clasei muncitoare, condusă de partidul său comunist, pătrund

masiv în viața satului nostru. [...] Lăsăm la o parte faptul că în această nuvelă nu se reflectă direct nimic din această epocă a reformei agrare – ceea ce cu greu poate fi trecut cu vederea”. În al doilea element, din cauza faptului că prezentarea uneia dintre morți nu se desfășoară după scenariul prevăzut de critic, Barbu preferând, pentru a spori tensiunea dramatică, amănunte aparent neimportante: „Locul dramatismului autentic, care trebuia să fie alimentat de încheștarea disperată a insului cu moartea, îl ia cultivarea artificioasă și abuzivă a unui soi de pitoresc de nuanță primitivă, nu o dată îmbibat cu amănunte aparținând unui erotism cvasi-obscen, incapabil de a generaliza etic drama relatată, ba mai mult, înecând-o de-a dreptul în macabru”.

31 august

• În două numere ale „Gazetei literare”, nr. 36 și 37 (ultimul din 7 septembrie), G. Dimisianu analizează un gen la modă, reportajul: **Reportajul și actualitatea**, respectiv **Despre condiția reportajului literar**. Criticul consideră că „relatarea reportericească are calități artistice, este plastică, întâlnim descrieri, portrete, inflexiuni lirice”, presupunând „o viziune artistică a [...] realității[i]”. □ În același număr, 36, al revistei, Dumitru Radu Popescu publică schița *Mașina*, iar Mihail Petroveanu comentează **Două povestiri. „În văpaia lunii” și „Om rău” de Fănuș Neagu** („Luceafărul”). Cea dintâi îi reține oarecum atenția criticului: „În văpaia lunii nu are nimic anecdotic și nici nu ștampilează – sau, mai nobil – nu gravează un caracter. Suscită o stare de spirit, un fel de vrajă senină, înviorătoare, proprie unei nopți lăsate, o dată cu mijirea primăverii, peste o gospodărie colectivă. [...] Stropită de idilism, reclamând mai multă densitate, acuitate în perceperea realității sau mai puțină «poezie», schița păstrează însă farmec și culoare, și înscrie o nouă aspirație între aptitudinile cunoscute ale autorului”.

• Dumitru Micu recenzează în „Scânteia” cartea lui Mihai Novicov, *Chipul luptătorului comunist în proza contemporană*, apărută recent la Editura pentru literatură. Meritul volumului, care „înmănunchează considerații pe o temă deosebit de importantă pentru dezvoltarea literaturii noastre realist-socialiste: oglindirea figurii comunistului în creația epică din ultimii ani”, stă în faptul că, „departe de a se limita la aprecieri izolate asupra unui erou sau altul, la creionarea unor portrete critice – exprimă opinii cu privire la diverse creații, în întregul lor, formulând implicit puncte de vedere în unele din cele mai viu discutate probleme actuale ale prozei noastre.” Reținând paginile dedicate unor romane ca *Bărăgan* de V. Em. Galan, *Setea* de Titus Popovici, *Pe multe de cușit* de M. Beniuc, *Bariera* de T. Mazilo, *Cuscii* de Al. Ivan Ghilia, recenzentul apreciază analiza politică a lui M. Novicov, subliniind, în egală măsură (după rețeta obișnuită a criticii ideologice) „neajunsurile” cărții: „Nu întotdeauna criticul, stabilind însemnătatea tematicii cutărei scrieri, își exprimă părerea și asupra valorii ei artistice, asupra viabilității eroilor ca personaje

literare, asupra capacității de a emoționa a diferitelor situații evocate.” Autorul volumului abordează superficial, crede recenzentul, „viața sufletească” și „individualitatea” eroilor. Pe altă parte, studiul recenzat nu vedește „o preocupare [...] susținută pentru stil [...]”, discursul criticului fiind „îngreunat, pe alocuri, de repetări, ori de folosirea unor formulări generale.”

[AUGUST]

- Victor Felea publică, în numărul 8 al revistei „Steaua”, un articol intitulat **Confruntare cu exigențele epocii – câteva probleme ale poeziei**. Intervenția rămâne destul de convențională, totuși autorul precizează că, în opinia sa, inovația lirică nu ar ține de meșteșug sau de oglindirea realității, ci în primul rând de personalitatea poetului. Consemnând diferite apariții din lirica ultimilor 3 ani, poetul se referă la un „moment Arghezi”, la creația lui Mihai Beniuc, Mihaela Dragomir, A. E. Baconsky, Radu Boureanu, Nina Cassian sau Eugen Jebeleanu (și îndeosebi, în cazul ultimului, la poemul *Surâsul Hiroshimei*).

- „Iașul literar” din luna iulie (nr. 8) cuprinde semnătura lui Eugen Simion care scrie despre volumele *Comuna de aur* și *Cântecul constelației* ale lui Cezar Baltag, respectiv Leonida Neamțu. Titlul articolului este **Sensibilitatea poetică. Pe marginea a două debuturi**. Criticul îl socotește pe Cezar Baltag „unul dintre fruntașii generației sale”, cultivând o lirică de idei, dominată, tematic și imagistic, de „o frenezie a arderii, vizibilă în imaginea aproape obsesivă a incandescenței și a luminii”: „Infuzia de lumină și incandescență face să vibreze nu numai omul, dar și crengile, arborii, întreaga lume vegetală. Orizontul pe care poetul îl are în față capătă, inevitabil, *culoarea izbânzii*. Astrul lui Cezar Baltag este soarele. Chipul poetului nu cunoaște paloarea dată de lumina selenară”. De aici ar veni și o oarecare impresie de monotonie, „o anumită uniformitate a incandescenței sufletești”, „o impresie de neverosimilitate” și „o senzație de simulare”. În maniera specifică epocii, criticul insistă și pe aspectele „revoluționare” ale liricii lui Cezar Baltag. □ Cronica pare a-l fi iritat pe Dan Deșliu, care nu scapă prilejul de a le reaminti criticilor tineri atitudinea lor marginală față de chestiunile ideologice: „Mi se pare că erorile de ordin estetizant ale lui Eugen Simion, Matei Călinescu, Leonard Gavriliu etc. izvorăsc dintr-o înțelegere îngustă a funcției sociale a artei – inclusiv a criticii literare – din rămășițele disprețului boieresc față de problematica, activitatea, limbajul «omului simplu»” (*Poezie, critică – plus cititorii*, în „Luceafărul”, nr. 19, 1 octombrie 1961)

- Editorialul revistei „Viața românească” se intitulează **Mărețul program al fericirii oamenilor** și este ocazionat de aniversarea lui 23 August. □ În mod paradoxal, cele zece poezii semnate de Mihai Beniuc la rubrica „Poetii noștri”, aflată imediat după acest text redacțional, nu are legătură cu evenimentul. Dimpotrivă, multe versuri din acest grupaj, destul de reușite, sunt poeme de

dragoste. □ Creațiile dedicate explicit evenimentului sunt grupate în rubrica următoare intitulată „17 ani de la Eliberarea Patriei” și sunt semnate de Demostene Botez (23 August), Alfred Margul Sperber (*Nemuritorul August*), Veronica Porumbacu (*Seară de August, Ce nobil arbore, Cântec de covor*), Camil Baltazar (imn), Ion Acasan (Noapți de August). □ Un studiu de 20 de pagini (cu note finale), cu titlul *Adevărata istorie*, semnează Horia Bratu care dezvoltă tezele știute ale epocii (bazate, totuși pe documente, la care face trimitere în textul său) privitoare la complicitățile țărilor occidentale și ale partidelor istorice românești în diferite momente ale războiului. □ La rubrica „Poezii lumii”, A. E. Baconsky îl omagiază pe *Salvatore Quasimodo la 60 de ani*. □ Niște *Contribuții la definirea profilului ideologic și artistic al lui I. Eliade Rădulescu* semnează, la rubrica „Scriitori și curente”, Paul Cornea, care explică ideologia scriitorului pașoptist prin caracterul ei de clasă. Studiul va fi continuat în numărul următor al revistei □ Geo Șerban continuă studiul *Prezențe actuale în poem*, început în numărul anterior la rubrica „Teorie și critică”, în cadrul căreia această ediție a revistei mai publică, sub semnătura lui Radu Popescu, o relatare despre *Discuția româno-sovietică în jurul problemelor poeziei*, de fapt, o întâlnire a unor poeți sovietici și români, cu scopul unei dezbateri tovarășești a câtorva probleme ale poeziei”. Scriitorii români au fost reprezentați de Mihai Beniuc, Eugen Jeebeleanu și Maria Banuș. □ O cronică lierară destul de severă despre romanul Anii tineri, de Nicolae Țic, face Ov. S. Crohmălniceanu la rubrica de profil a revistei, cu observația că „aceste observații severe urmăresc să-l decidă la o mai mare exigență față de propriile-i posibilități, la o evitare a soluțiilor artistice facile”.

● În numărul 8 al revistei lunare „Scrisul bănațean”, Leonard Gavriliu publică o cronică despre *Nina Cassian: „Sărbătorile zilnice*. Spre deosebire de alți comentatori din epocă, Gavriliu socotește că poetesa ar cultiva o lirică de idei: „Nina Cassian socoate a fi de domeniul erorii afirmația, adesea ritoasă, «că ideea ar duce la o poezie frigidă». [...] Desconsiderarea așa-zisei «poezii cerebrale» provine din prejudecata că ideile ar steriliza fiorul emotiv. În realitate lucrurile nu se petrec niciodată așa, deoarece chiar și ideea transmisă în cea mai nudă expresie declanșează în conștiință nu doar reacții abstracte, de intelect pur, ci atitudini umane cu resurse profunde și manifestări multilaterale”.

SEPTEMBRIE

1 septembrie

● G. Dimisianu publică în nr. 17 din „Luceafărul” un „profil” *Petre Sălcudeanu*. Comentând unele proze precum *Iubește ziua de mâine* sau romanul *Front fără tranșee*, criticul îl consideră pe Sălcudeanu „un scriitor care urmează tradiția realismului ardelenesc, adept al prozei obiective, convins de solidi-

tatea normelor clasice de compoziție epică (expozițiune, gradație, moment culminant), preferând construcțiile ample care îi dau posibilitatea să argumenteze bogat, prin acumulări succesive de fapte”. □ Menționăm și o proză semnată de Florin Mugur, *Visele de fiecare zi*, utilizând motivul jurnalului găsit.

- În „Scânteia tineretului”, Eugen Luca semnalează și comentează la rubrica „Note de lector” apariția unei culegeri de reportaje semnată de Iona Grigorescu și intitulată *Pasărea Fenix*, titlu metaforic pentru renașterea socialistă a Poloniei, țară reflectată în aceste reportaje: Volumul *Pasarea Fenix* relatează unele aspecte istorice, sociale marcante din viața Republicii Populare Polone: „Ioan Grigorescu ne plimbă în ținuturile sileziene ale Poloniei unde Hitler își construise un adăpost special, din care conducea operațiile frontului de Est. Ne povestește cum s-a construit acest hidos adăpost – expresie a fricii patologice a fuhrerului schizofrenic – cum a fost distrus de aviația și artileria sovietică sistemul de fortificații menit să-i asigure căpeteniei hoardelor naziste securitatea maximă, ne descrie înfățișarea monstruoasă a ruinelor care împiedică până și celor mai îndrăzneți, accesul în fostele interioare subpământene dotate cu tot confortul modern. Istorisind aceste întâmplări înfioratoare [...] Ioan Grigorescu relevă, totodată, foarte pregnant mentalitatea fascistă, caracterizată prin dispreț și ura sălbatică față de om, prin lașitate, brutalitate și crimă, prin suspiciune și perfidie”. [...] Autorul nu se rezumă însă numai să descrie așezări și peisaje, uzine și blocuri de locuit. El arată mai ales, cum s-a produs acest miracol al reînvierii Poloniei relevând astfel patriotismul profund al oamenilor muncii din Polonia populară, dragostea lor pentru comorile trecutului, pentru artă, hotărârea lor de a clădi, de a făuri o țară nouă cu o civilizație socialistă care să păstreze și să dezvolte toate tradițiile frumoase, nobile, făurite în cursul zbuciumatei sale istorii.

- Mihai Beniuc demonstrează în „Scânteia” că *Pacea ne implică pe toți*, într-un articol al cărui pretext e publicarea, într-o revistă americană, a răspunsurilor la întrebarea „dacă S.U.A. trebuie să riște războiul, inclusiv cel nuclear, în problema Berlinului. Răspunsul afirmativ al unui tânăr pastor stârnește iritarea poetului academician a cărui pledoarie pentru pace, presărată cu toate clișeele discursului ideologic prosovietic, este dublată de un virulent pamflet antiimperialist.

7 septembrie

- Schițele apărute în numărul 37 al „Gazetei literare” aparțin lui Francisc Munteanu, care publică *Întoarcerea*, Mircea Șerbănescu, semnat al textului *Zi-lumină*, și Nicolae Țic, cu *Amintire*.

8 septembrie

- În numărul 36 din „Contemporanul”, cu prilejul a 80 de ani de la nașterea poetului, Eugen Simion publică articolul *Bacovia*. În maniera specifică epocii,

personalitatea și biografia poetului sunt expuse prin racordări la dinamica socială, la peisajul literar al epocii, dar și la o presupusă tradiție a poeziei militante: „Epoca în care s-a format, ca poet, Bacovia este aceea de la sfârșitul secolului trecut și începutul secolului nostru. Prin multe din trăsăturile liricii sale, el este, ca și Traian Demetrescu, un «proletar intelectual», unind două izvoare de inspirație: lirica de «decepție» a post-eminescienilor și experiența poeziei simboliste, pe linia preconizată de Macedonski, cu o lectură din simbolismul francez, aprofundată și adusă la zi. La aceasta se adaugă o experiență de viață care devine determinantă. G. Călinescu a observat că Bacovia moștenește de la Tradem *sentimentalismul proletar, ținuta de refractar, nostalgia maladivă, filosofile triste și mai ales tonul de romanță sfâșietoare*. De la poezii socialiști de la 1890, Bacovia preia, în primul rând, acordând-o unei orchestrații proprii, nostalgia viitorului, care este fundamentală în toată poezia vremii. Este aspirația către un țarm al dreptății, unde așteaptă de veacuri «divina dreptate». În opinia criticului, Bacovia ar fi autorul „unui unic volum, dar al unuia dintre acelea care au lăsat în poezia românească o amprentă puternică”. Unele observații se rețin: astfel, poetul „dă alte dimensiuni anotimpurilor, exaltă culorile lor întunecate, prefacerile lor obscure, presimțite cu teroare”.

14 septembrie

• Matei Călinescu publică în nr. 38 al „Gazetei literare” o cronică despre *Mihail Petroveanu, „Tudor Arghezi, poetul”*, din care reținem observațiile despre metodologia „contemporană”, în spiritul realismului-socialist, al studiului: „Eseul lui M. Petroveanu are meritul de a propune o viziune dialectică a evoluției marelui poet spre împlinirea bogată și calmă de azi. Ethosul socialist ne apare la Arghezi ca o răsfângere numai a noilor condiții social-istorice, cuceriri ale epocii noastre revoluționare, ci și ca răspunsul cel mai firesc la chinuitoarele întrebări și dileme interioare de o viață”. Unele citate din monografia lui Petroveanu, excesiv ideologizate, întunecă oarecum figura aceluia critic, cu destule intervenții notabile și subtile în presa acestor ani. Iată două astfel de pasaje: „Denunțând ferocitatea cârmuirilor burgheze și cauzele concrete, pământești ale suferinței, înfățișând setea de lumină, de libertate și dezgropând zăcămintele de noblețe și frumusețe ale obiditului, mucenicul spiritual din *Cuvinte potrivite* devine martirul social din *Flori de mucigai*”; sau: „întrebările suscitade de timpul istoric și de propria lui ardere l-au reinvadat cu o forță devastatoare, tocmai pentru că l-au surprins «descoperit», pentru că armătura conferită de natură și dragoste era fragilă în fața lor. Chinul îl atestă poeziile de trecere de la *Versurile de seară* la *Hore*, și mai ales ciclul cu titlu semnificativ *Șapte cântece cu gura închisă*”. □ Nicolae Velea publică în acest număr reortajul *Vă prezentăm uzinele „Vasile Roaită”*. *Răspundere*.

15 septembrie

● În numărul 18 al „Luceafărului”, Nicolae Ciobanu publică un articol despre **Dumitru Micu** (la rubrica „Profiluri literare”). Sunt inventariate câteva dintre volumele autorului: *Sensul etic al operei lui Sadoveanu*, 1955; *Poezia Mariei Banuș*, 1956; *Romanul românesc contemporan*, 1959, *Poporanismul și „Viața românească”*, 1961. Se apreciază dubla calificare a autorului, de critic și istoric literar și se insistă în special asupra volumului *Romanul românesc contemporan*. □ Semnalăm și prezența Agathe Grigorescu-Bacovia cu evocarea *Bacovia elev*, „fragment dintr-o monografie despre G. Bacovia”.

21 septembrie

● Dezbaterea despre poezie continuă în „Gazeta literară”, însă, de astă dată, nu sub forma interviului. Acum, sunt invitați poeți și critici să publice o serie de articole în care să semnaleze ce li se pare semnificativ sau nu în lirica epocii. Astfel, în nr. 39, sub genericul „Probleme ale poeziei actuale”, sunt publicate intervențiile lui D. Cesereanu, **Profilul etic în lirică**, Al. Săndulescu, **Oglin-direa construcției socialismului**, și Matei Călinescu, **Valențele reportajului liric** („Reportaj liric” ar fi „o poezie a vastelor șantiere socialiste, a uzinelor, a peisajului în care se descifrează, la tot pasul, amprenta masivă a timpului nostru de adânci prefaceri.”) Ultimul din cei trei critici face, de fapt, o cronică la volumul de debut *Fără popas* al Florenței Albu, observând, în special, înclinația poetei spre „un lirism simplu, nud, lipsit de spectaculos”: „poeta nu-și îngăduie – poate dintr-o teamă de ostentație – o expresie a afectelor în desfășurarea lor spontană, autocontrolul lucid intervenind mereu. Unui entuziasm direct, unui patos al afirmării profesiunii de credință fără reținere [...] Florența Albu îi prefră o anume solemnitate a gesturilor lirice”. □ Nicolae Breban publică proza *Buzuilă*.

23 septembrie

● E. Jebeleanu publică în „Scânteia” o poezie intitulată *Pe patul puștilor*, inclusă, după cum precizează nota care însoțește textul, într-un „ciclu dedicat memoriei muncitorului cuban Arnaldo Socorro Sanchez, în vârstă de 17 ani, asasinat în ziua de 10 septembrie 1961 la Havana, de către contrarevoluționari”. Reținem strofa care exaltă sacrificiul tânărului erou – un drept pus la încercare -, unul dintre cei a căror moarte a permis întrezărirea viitorului luminos: „Prin pieptul lui, ciuruit de gloanțe,/ iată, el, tânărul/ ce n-a cunoscut decât munca/ ne lasă pe cei ce-am rămas/ să vedem viitorul.”

28 septembrie

● În numărul 40 al „Gazetei literare”, Mihai Novicov reamintește că instanța critică are în primul rând o funcție „cetățenească” și ideologică (**Raporturile dintre scriitor și critic**): „Milităm pentru împlinirea – la un nivel artistic cât

mai înalt – a părții noastre de sarcini în cadrul programului general elaborat la Congresul al III-lea al Partidului. Milităm pentru rezolvarea problemelor pe care Partidul le-a pus în fața scriitorilor. Criticul are misiunea să vorbească despre eficiența fiecărei contribuții. Și este dator s-o facă principal, competent, combativ”.

- Din numărul 39 al revistei „Tribuna” reținem comentariul Lidiei Bote la studiul lui Mihail Petroveanu despre *Tudor Arghezi, poetul*, în articolul *Noi comentarii argheziene*. Aprecierea criticului este destul de limitată: „Ca factură generală, dar pe un spațiu mult mai restrâns, cercetarea lui Mihail Petroveanu nu are însă aceeași ținută și aceleași merite ca și sinteza lui Ov. S. Crohmălniceanu. Este numai o contribuție pregătitoare, introductivă, descriptivă, de enumerare prealabilă a unui număr de teme poetice și probleme ideologice utile într-un fel sau altul, viitoarei monografii științifice sistematice, de proporții, care se lasă încă așteptată”.

30 septembrie

- Acad. Victor Eftimiu publică în „Scânteia” un scurt reportaj despre litoralul Mării Negre, al cărui titlu, *Ca-n vis*, este edificator pentru perspectiva autorului asupra lumii noi. Reținem finalul, care reia explicit clișeele basmului, într-o comparație infantilă: „Și țara crește tot mai vie și mai frumoasă în fiecare anotimp, ca fătul din poveste: «Și Făt Frumos din poveste creștea într-un an cât alții în zece... »”.

[SEPTEMBRIE]

- Numărul 9 al revistei „Steaua” este dedicat lui Bacovia. Sunt publicate o serie de poeme ale acestuia - *Serenadă, Incident la bal, Liniște, Pastel, Stanță la Bacovia* (primele trei din 1943, ultimele două din 1948) – cu precizarea: „Poeziile de mai sus fac parte din ciclul inedit *Versete*”. □ Doi poeți din redacție, Aurel Rău și Victor Felea, scriu comentarii despre lirica bacoviană: *Călătorie printr-o lume rece și întunecoasă*, respectiv *Bacovia*. Observațiile sunt convenționale. Spre exemplu, dacă, în acord cu interpretările din epocă, poezia lui Bacovia ar fi „socială și realistă prin însăși esența sa”, Aurel Rău preferă să citească în această grilă tendențioasă și două poeme celebre: „Însăși mult talmăcita *Plumb*, cu tot aerul ei macabru, nu constituie în ansamblul operei mai mult decât o mică uvertură la un cântec vast care va cuprinde în el sfârșitul unei epoci, după cum *Lacustră*, cu terifianta-i pustietate, împlinește poate cel mai violent simbol al divorțului cu o ambianță indiferentă”. Victor Felea găsește în lirica bacoviană o „uimitoare forță «agitatorică» [...], fără să aibă întotdeauna aerul”. La fel de protestară ar fi, în opinia sa, și poezia argheziană. □ În aceeași rubrică aniversară figurează și scurta intervenție a lui Mircea Tomuș, *Portretele poetului*.

- Din „Scrisul bănețean”, numărul pe septembrie, reținem colaborarea lui Ion Horea cu poemele *Început* și *Octombrie* și a Anei Blandiana cu poezia *Soarele*.
- Sorin Titel publică schița *După ploaie*, iar Stan Velea un studiu despre ***Pavel Dan***.
- Revistele afiliate unor instituții sunt în continuare ideologice în mod excesiv. Multe titluri din „Studii și cercetări de istorie literară” și folclor sunt elocvente în acest sens: Al. Bistrițeanu, ***Lupta clasei muncitoare și dezvoltarea literaturii noastre între cele două războaie mondiale***, Teodor Vârgolici, ***Lupta partidului pentru eliberarea patriei și pentru consolidarea puterii populare oglindită în literatură*** sunt doar două exemple.
- La împlinirea a „80 de ani de la nașterea lui Bacovia”, revista „Viața românească” publică o poezie de Ion Horea (Bacovia) și câteva „versuri inedite” ale poetului aniversat. □ Mai multă atenție este acordată aniversării a ***17 ani de la Eliberarea R.P. Bulgaria***, prilej cu care sunt publicate textele a patru scriitori din țara vecină. □ La rubrica „Scriitori și curente”, Paul Cornea își încheie studiu dedicat lui Ion Heliade Rădulescu, despre care formulează, printre altele, următoarele concluzii: „Înstrăinându-se de popor, a suferit un proces de involuție și degradingoladă intelectuală și, ca eroul mitologic ce-și îngițea copiii, și-a devorat propria descendență spirituală” (***Contribuții la definirea profilului ideologic și artistic al lui I. Eliade Rădulescu***). □ Volumul comentat de Ov. S. Crohmălniceanu la „Cronica literară” este *Prozatori români contemporani*, în care Ion Viner analizează „profilurile a opt autori: Marin Preda, V. Em Galan, Titus Popovici, Eugen Barbu, Aurel Mihale, Francisc Munteanu, Remus Luca și Petru Vintilă”, considerându-i că „serioase, probe, substanțiale, studiile lui Ion Vitner, anunță una din cele mai valoroase lucrări de critică literară întreprinse la noi în ultima vreme”. □ În cadrul rubricii „Teorie și critică”, Mihai Novicov semnează articolul Programul ***P.C.U.S. și unele probleme ale creației literare contemporane***, în care sintagmatica ideologică a anilor cincizeci este folosită abundant: atacurile insinuante ale reprezentanților ideologiei burgheze, cercurile reacționare, descompunerea imperialismului, concepții obscurantiste etc. Pe baza acestor formule și a învățăturilor extrase din programul P.C.U.S., Mihai Novicov face o critică destul de severă a romanelor *Anii tineri*, de Nicolae Țic, și *Balul intelectualilor*, de Ștefan Luca, pe care le consideră exemple ale „insuficienței preocupări a unor scriitori pentru aspectele politice ale vieții contemporane”. Finalul articolului exprimă convingerea că, urmând modelul conturat de programul comunistilor sovietici, scriitorii români vor urma „îndemnul la o mai accentuată combativitate a literaturii, prin militarea în chip mai direct, mai fățiș, pentru politica partidului, pentru aducerea la îndeplinire a hotărârilor partidului. Astfel, literatura va croi noi căi entru înțelegerea legăturii indisolubile dintre sarcinile zilei de azi și mărșul viitor comunist, pe care-l descifrăm, din ce în ce mai bine conturat la orizont”. □ Din sumarul acestui

număr se mai poate reține articolul lui Al. Oprea, *Stiluri în proza tinerilor și exigențele realismului socialist*, în care autorul comentează destul sever, pornind de la cerințele formulate de Gheorghe Gheorghiu-Dej la cel de al III-lea congres al partidului, își propune „o analiză la obiect, exigentă, a modalităților artistice” aceasta fiind „cerută de însăși sarcina de bază care stă în fața criticii noastre, de a ajuta la ridicarea neîncetată a nivelului ideologico-artistic al literaturii”. Cărțile suopuse unei astfel de analiză sunt *Anii tineri*, de Nicolae Țic, *Ieșirea din apocalips*, de Alecu Ivan Ghilia, și *Bariera*, de Teodor Mazilu. De fapt, criticul pledează pentru „îmbogățirea manierelor de creație”, dar în cadrul realismului socialist. □ Din creațiile lor, publică în acest număr Maria Banuș, Veronica Porumbacu, Ion Crânguleanu și Remus Luca (partea I a romanului *Poveste de dragoste*).

OCTOMBRIE

1 octombrie

● „Luceafărul”, nr. 19, publică articolul lui Radu Cosașu, intitulat *Pasiunea pentru valorile omului nou*, la rubrica „Discuții”. Prozatorul analizează epica tânără, pe care o socotește ieșită din mantaua lui Marin Preda: „La acest salt calitativ produs în substanța schiței noastre trebuie adăugate o seamă de noi trăsături în expresia artistică, legate profund de aceeași mare experiență literară: Preda”. Câteva aspecte ale acestei influențe ar fi: „decantarea comică a cuvântului”, oralitatea discursului, „apetitul pentru monolog” etc. Cu toate acestea, proza tânără nu se mărginește la „o servitute mioapă față de Preda”: „Fănuș Neagu e cel mai înclinat spre o poetizarea a realității, nu lipsită de pitoresc; natura ocupă la el un spațiu necunoscut celorlalți. D. R. Popescu caută tensiuni dramatice excepționale, tonuri violente [...] forța satirică din creația lui Mazilu e cu totul singulară față de confrății săi”. □ D. R. Popescu semnează în acest număr povestirea *Un punct*, iar Stan Velea realizează o *Bibliografie Aurel Baranga*.

5 octombrie

● În numărul 41 al „Gazetei literare”, Mihail Petroveanu comentează unele proze (publicate în presă) ale lui Dumitru Radu Popescu, *Mașina*, respectiv *Un punct*, în articolul *Dumitru Radu Popescu, „Un punct” (schiță)*, subliniind și diferențele dintre acestea: „Acolo, în *Mașina*, susținută cu o respirație întretăiată, gâfăită, fiindcă situația era paroxistică, avea loc o confruntare de atitudini radical opuse în fața morții. *Un punct* comportă un singur episod «tare», deși mult mai puțin grav și așezat la capătul unei narațiuni domoale, aparent placide, despre istoria lipsită de istorie a unui ins într-adevăr placid, într-un orașel provincial”. □ G. Dimisianu scrie un articol de receptare critică, intitulat „*Setea și comentarii săi*”. Sunt inventariate, printre altele, opiniile lui Dumitru Micu, S. Damian, Paul Georgescu, dar și Andrei Băleanu.

6 octombrie

- În „Scânteia tineretului”, Horia Aramă semnaleză prin articolul *Poezia cosmică* prezența unor poeții dornici de afirmare care ambiționează să reflecte noua eră cosmică fără să aibă calitățile necesare: „Pe mulți dintre poeții noștri *cosmici* îi ispitește construcția simplistă, axată pe un cuvânt gen salut și slavă. Alții versifică didactic istoria visului omului de a zbura, de la Icar încoace. [...] Pentru realizarea lor (a versurilor) este nevoie de pregătire și experiență. Adică de muncă. Și de încă ceva: de receptivitate la nou. Este aceasta o calitate înăscută sau educată? Credem că ultimul este răspunsul exact. Epoca noastră, în care noul năvăleşte prin toți porii, pare anume făcută pentru a pregăti astfel de oameni, astfel de poeți.”

12 octombrie

- Paul Georgescu comentează în numărul 42 al „Gazetei literare”, volumul lui Mihai Novicov, *Chipul luptătorului comunist în proza contemporană*, în articolul *Eroul vremii noastre*, publicat în cadrul rubricii „Cronica literară”. □ Dezbaterea despre poezie (sub genericul „Probleme ale poeziei actuale”) continuă cu intervențiile Verei Călin *Poezia de idei* (continuarea în nr. 43, 19 octombrie) și Eugen Simion, *Meditația lirică*. Acesta din urmă analizează diferite poeme care s-ar încadra în specia „meditației lirice”: *Cântare omului* de Tudor Arghezi, creații ale lui Eugen Jebeleanu, Nina Cassian, Mihai Beniuc.

- În numărul 41 din „Tribuna”, Nicolae Ciobanu publică un articol intitulat *Compoziție și lirism în noul „Desculț”*, comentând noua versiune a romanului, în care, pe lângă instanța narativă „Darie”, intervine încă una, aparținând scriitorului în anii maturității.

13 octombrie

- Alegerile lui G. Călinescu în privința poeziei tinere sunt uneori surprinzătoare: „Cronica optimistului” din nr. 41 al „Contemporanului” este dedicată Veronicăi Porumbacu (*Stele în vârful degetelor*): „Veronica Porumbacu scrie o poezie domestică, evocând bucuriile și nostalgiile unui cămin simplu, așezându-se, deși ea însăși tânără, într-o perspectivă în care vuietul indistinct al trecerii timpului se aude. [...] N-avem de-a face cu o doamnă de Staël sau cu o George Sand, mari căutătoare de violențe pasionale de tot soiul, de morbidități chiar și în afecțiunile de aspect matern, romanțioase, ostentative și ele, ci cu o femeie discretă și modestă, exponent al lumii noastre, fără dramă, totuși nu fără secrete și normale schimbări de lumină interioară”.

- Lucia Demetrius arată, în „Scânteia”, *Cum va fi mâine*, pornind de la atât de mult dezbătutul proiect de Program al P.C.U.S., exploatănd o temă deja consacrată, aceea a visului care va deveni realitate, dincolo de aparența utopică: „Nemărginita valoare a comunismului nu constă numai în faptul că, în

țara în care el devine dintr-o doctrină, dintr-un vis logic și strălucitor, o realitate și mai strălucitoare, fericirea este un lucru concret pentru toți, ci și în acela că fiecare pas făcut înainte de el este o dovadă pentru omul de pretutindeni că propriile lui forțe n-au limite în viitor.” Întreg articolul scriitoarei preamărește acest viitor luminos, pornind de la programul sacru invocat de la început, într-o cascadă de metafore și aluzii mitice: „În fața prezentului, viitorul se dezvăluie, pentru cel care citește acest Program, cu relieful, precizia și strălucirea pe care o va avea peste zece, peste douăzeci de ani, ca și cum timpul ar fi suprimat, ca și cum omul ar fi o pasăre care privește de sus, din spațiu, cuprinzător, ceea ce, străbătut pe jos, pas cu pas, se desfășoară pe rând, se desfășoară în timp.” Autoarea se oprește, în cele din urmă, asupra unui punct din program, acela care vizează condiția femeii în socialism și în comunism: „Socialismul a creat pentru femeie drepturi egale cu ale bărbaților, condiții de ocrotire speciale, a făcut din fătura până la el robită și umilită sau trecută cu vederea în cel mai bun caz, o ființă care-și poate dezvolta liber puterile intelectuale, a cărei personalitate se poate afirma oriunde, a cărei demnitate și capacitate sunt respectate. Comunismul îi va crea condiții și mai largi, și mai depline de dezvoltare și manifestare, pentru ca tot ceea ce a fost bun să devină desăvârșit. Programul prevede înlăturarea completă a rămășițelor situației inegale a femeii în viața de toate zilele, crearea tuturor condițiilor sociale și de trai care să îngăduie îmbinarea maternității fericite cu participarea tot mai activă și creatoare a femeii la munca socială și la activitatea obștească, la munca în domeniul științei și al artei.” Destinul pe care i-l hărăzește partidul femeii, zugrăvit de scriitoare în culori mitice, se lasă întrevăzut deja în condiția femeii sovietice (inclusiv a celei din... Republica Moldovenească), pusă în opoziție cu aceea din trecut: „Femeia, vândută și cumpărată odinioară, constrânsă sau înșelată, exploatată sau obidită, femeia, pentru care căsătoria era uneori o robie tot atât de rea ca orice altă sclavie, care cunoaște de la începerea construcției socialismului din ce în ce mai multă libertate în ceea ce privește puțința de a hotărî în privința propriei vieți, va izbuti în cele din urmă să devină cu desăvârșire o faptură care-și dezvoltă din plin toate calitățile omenești, care ocupă în societate rolul creator ce i se cuvine și care, înăuntrul familiei, a dobândit întreaga ei demnitate de om, odată cu siguranța purității sentimentelor ei, sentimentelor care o înconjoară, respectului care îi este purtat și al celui pe care-l are pentru omul de alături de ea.”

15 octombrie

● În numărul 20 al revistei „Luceafărul”, în rubrica intitulată „Carnet liric”, Gheorghe Tomozei publică o serie de poeme: *Fior*, *Toamnă luminoasă*, *Cântec*, *Frunze*. □ În spirit didactic (titlul rubricii este chiar „Pagina elevilor”), Valeriu Râpeanu publică un articol despre *Alexandru Vlahuță*.

- M. Pop semnează în „Scânteia” un articol intitulat *Cum facem critica?*, în care își propune să facă o critică a criticii, pornind de la analizele dedicate romanelor lui Constantin Chiriță, *Întâlnirea și Oțelul*. Autorul articolului vizează îndeosebi analiza lui Dumitru Micu, intitulată *Profilul etic al eroului contemporan*, din ultimul număr al revistei „Lupta de clasă”: criticul ar fi reproșat romanelor în discuție, „în mod nejust”, „« prezentarea neveridică », deformarea « până la nerecunoaștere » a tabloului viu din uzină.” La rândul său, cronicarul „Scânteii” îi reproșează lui D. Micu necunoașterea realităților evocate în cele două romane și, implicit, incapacitatea unei critici „construc-tive”. Reproșurile sale vizează, nu în ultimul rând, absența unor cronici de întâmpinare în „Viața românească” și „Gazeta literară”. Concluzionând, M. Pop arată că „preocuparea și interesul pentru creația închinată unor teme majore ale vieții contemporane nu implică, bineînțeles, scăderea pretențiilor artistice, ci o permanentă exigență, rigurozitate științifică”, și „exigența și principialitatea nu au nimic comun cu o critică [...] unilaterală, [...] făcută de dragul criticii.”

17 octombrie

- G. Călinescu publică în „Scânteia” un articol intitulat *Comunismul*, care debutează cu evocarea excesiv mitologizantă a „încleștării” dintre comuniști și „lumea burgheză”, un adevărat conflict eschatologic care sfârșește cu victoria luminii (mitul conflictului dintre lumină și întuneric este asumat *ostentativ*, ca și modelul exemplar al comunismului sovietic). De la proiecția mitologică, criticul trece, apoi, la analiza în termeni marxiști a economiei socialiste, pe care o ilustrează, din nou, apelând la modelul sovietic, nu atât la cel prezent, cât la acela al viitorului: călătorind, vizionar, într-un an 1980 „evocat” în proiectul de Program al P.C.U.S., autorul articolului imaginează un dialog cu oamenii noi – intelectuali, colhoznici, muncitori în industrie, bărbați și femei, absolut egali în muncă și împărțind o fericire care este, peste tot, aceea a „cetății ideale”... În fine, criticul ajunge și în spațiul românesc – al prezentului, de această dată – în care descoperă pretutindeni germenii noii lumi: „Ieri am trecut prin Ploiești și prin Brașov și am constatat că răsărise din pământ ceva ce nu fusese alaltăieri. Omul face istoria, sprijinit de legitatea naturii sociale; socialismul, respectiv comunismul, este o concluzie științifică, iar nu o utopie, precum știi că unde ai semănat grâu n-are cum să răsără cânepă.” Articolul se încheie în termeni sentențioși, după narațiunea exemplară, care își afișează, astfel, „morală”: „Proiectul de Program al P.C.U.S. evocă pentru noi, constructorii socialismului, viitorul încununat cu o stea al propriei noastre patrii. Viitorul e însă opera omului și cine nu vrea să zboare, nu va zbura. Așa cum prin muncă dărză, mergând pe calea arătată de Uniunea Sovietică și ajutați de ea, am ridicat din pulbere o țară cu sângele stors de exploatarea trecutului, prin entuziasm, patriotism, abnegație, muncă și încredere în puterile noastre, vom

atinge și noi realitatea cea mai înaintată pe care o înfățișează civilizația și umanismul comunist.”

19 octombrie

- Încetează din viață Mihail Sadoveanu. Se reține îndeosebi emoționantul necrolog scris de G. Călinescu (*Mihail Sadoveanu*), peste câteva zile, în „Contemporanul” din 27 octombrie, la „Cronica optimistului”: „«A murit Mihail Sadoveanu» este cum ai spune: au murit Carpații, a secat Pontul Euxin. Nimeni nu te crede, fiindcă nu-i de crezut. [...] Că genialul cântăreț al munților, șesurilor și apelor își va odihni mădulele în îngrădirea unui cimitir este firesc, deși, simbolic vorbind, nu mi-l închipui decât culcat undeva în munți și păduri”. □ În numărul 46 (17 noiembrie) din „Contemporanul”, Argezi scrie „tableta” *Kri Kri*, în care evocă împrejurările în care a citit pentru prima oară Sadoveanu, în vacanța pe care a petrecut-o în casa lui N. D. Cocea, prin 1900-1903. □ Spre deosebire de cazul poetului Blaga, decedat tot în acest an, în cazul lui Sadoveanu va exista un necrolog semnat în numele celor mai mari foruri de cultură, de la Academia Republicii Populare Române, la Ministerul învățământului și culturii și până la Uniunea Scriitorilor, iar publicațiile oficiale se grăbesc să-i dedice numere comemorative lui Mihail Sadoveanu. Astfel, în numărul 44 (26 octombrie) al „Gazetei literare”, scriu despre Sadoveanu Paul Georgescu, *Însemnări despre caracterul popular*, și Perpessicius, *La drum cu Mihail Sadoveanu*. În același număr este publicat și *Cântecul mioarei*, cu precizarea „fragment dintr-un roman inedit de Mihail Sadoveanu. În articolul său *Sadoveanu inedit* (cu precizarea „Din lucrarea *Mihail Sadoveanu – o biografie a operei*”), Savin Bratu se referă la un roman început de Sadoveanu în 1947 și apoi abandonat (scriere inițial intitulată *Întoarcerea la lume*, ulterior *Ultimul cântăreț*), care ar fi fost o „sinteză a acelui univers care se dezvăluise în *Baltagul* ca și în *Creanga de aur* și care intrase într-o nouă lumină după 1944”. În același număr 44 al „Gazetei literare”, mai publică gânduri despre Sadoveanu și: Zaharia Stancu, *Titan al literelor*, V. Mândra, *Glasul cocostârcului albastru*, Mihai Gafița, *Despre „taina sadoveniană”*, iar Veronica Porumbacu, Camil Baltazar, Traian Coșovei, Mioara Cremene, Grigore Hagiș îi dedică poeme. □ În numărul 21 (1 noiembrie) din „Luceafărul” scriu la numărul comemorativ Sadoveanu: Dan Deșliu, *Școala geniului, I* (continuare în numărul 22, 15 noiembrie), Ion Lăncrănjan, *A trăit drept și cinstit*, Valeriu Râpeanu, *Scriitorul patriot*, Gheorghe Tomozei, *Sadoveanu*, (poem datat „octomvrie – 61”) etc.
- Numărul 43 al „Gazetei literare” are grefat pe frontispiciu: *Salut fierbinte celui de-al XXII-lea Congres al PCUS*. Scriu, printre alții, la acest număr aniversar, Zaharia Stancu (*Un eveniment de însemnătate istorică*), Al. Philippide (*Cea mai înaltă conștiință*) și Eusebiu Camilar (*Ziua de mâine*). □ Nichita Stănescu publică un poem, *Cântece despre cea mai înaltă idee*, în care,

pe lângă lirismul abstract, în pură linie modernistă („Visam tot timpul linii drepte/ și-o febră a plecărilor în sus,/ cu cornul m-a izbit în pieptu-ncins/ sau, tandră, străvezimea mi-a cuprins/ ca florile de gheață geamul nins”), apar și versuri precum acestea: „Păstrez doar sentimentul dens/ al Comunismului strălucitor de sens”. □ Cezar Baltag publică o serie de patru poeme, dintre care doar primul are inflexiuni ideologice: *Apusul capitalismului, Dimineață a simțurilor, Marină târzie de dragoste, Emoție*. Remarcăm influența eminescianismului în *Marină târzie de dragoste*: „Despletită îți dai drumul/ într-un cosmos de oglinzi/ și de mări multiplicare/ te apropii, te desprinzi... [...] ... alge-n valuri înoptate/ și picioarele-notând/ și te fură jumătate/ emisferul mării blând”.

20 octombrie

● Numărul din 20 octombrie al „Scânteii” aduce, din partea C. C. al P. M. R., a Consiliului de Stat și a Consiliului de Miniștri al R. P. R., precum și din partea Academiei Române, a Ministerului Învățământului și Culturii, a Uniunii Scriitorilor și a Comitetului Național pentru Apărarea Păcii din R. P. Română, un ultim omagiu celui care a fost „cel mai mare artist al prozei românești, scriitorul cetățean, legat prin toată ființa sa de idealurile cele mai înalte ale poporului nostru, maestrul iubit și venerat Mihail Sadoveanu.”

21 octombrie

● Atanase Joja, președintele Academiei R. P. R., îl omagiază în „Scânteia” pe Mihail Sadoveanu, intrat „în conștiința întregului nostru popor ca o personalitate de frunte a culturii românești, unul din cei mai mari clasici ai literaturii noastre, eminent militant în serviciul progresului social și al păcii.” După o amplă incursiune biobibliografică, incluzând o prezentare sintetică a direcțiilor și temelor operei sadoveniene, autorul încheie în aceeași manieră mitizantă, afirmând eternizarea marelui maestru în memoria colectivă.

22 octombrie

● „Scânteia” publică un amplu articol dedicat *Funeraliilor[or] lui Mihail Sadoveanu*, la care participă, alături de academicieni, confrăți scriitori (inclusiv sovietici) și, în genere, personalități ale elitei culturale, cei mai importanți reprezentanți ai elitei politice. Articolul, preluat de la Agerpress, îi consolidează marelui dispărut prestigiul mitic.

26 octombrie

● În numărul 44 al „Gazetei literare” participă la dezbaterile despre poezie Adriana Iliescu, cu articolul *Spiritul militant al poeziei*, iar Eugen Simion publică *Lirica și valorile morale ale epocii*. În care observă că meditația lirică își găsește locul în poezia contemporană: „Există totuși un tip de sensibilitate

lirică predispusă la reflecție, la comentarea pasionată a ideilor. Un asemenea tip de creator meditează asupra epocii sale, căutând a delimita (printr-o permanentă confruntare cu propriul *eu* și într-un continuu, înverșunat proces de cunoaștere a lumii și a vieții obiective) valorile umane și filosofice ale timpului pe care îl străbate”. Se ilustrează cu referiri la volumele *Materia și visele* de Mihai Beniuc sau la poemul *Două cântece împotriva morții* de Eugen Jebeleanu.

27 octombrie

- Zaharia Stancu publică în „Scânteia” un articol intitulat **Comunismul și pacea**, al cărui pretext este același Program al P.C.U.S. prezentat la Congresul al XXII-lea, „eveniment de o importanță istorică mondială”, care-i apare scriitorului-academician „ca un cosmodrom uriaș, de pe care își iau zborul spre lume sputnicii celor mai înaintate idei ale epocii.” Întregul articol nu este decât dezvoltarea, în termeni hiperbolici, a metaforei folosite la început.

28 octombrie

- „Scânteia” publică un reportaj al lui Eusebiu Camilar despre *Pâinea cea de aur*, pe care gospodarii din Muncelu de Sus nu o mai visează doar, ca pe vremuri, când nu aveau cu ce să își hrănească copiii, ci o fac ei înșiși: „pâinea de aur” devine simbolul acestei epoci a bunăstării care anunță un viitor tot de aur. □ „Scânteia” publică un fragment din Nada Florilor, una dintre istoriile exemplare despre lupta de dinainte de eliberare a comuniștilor, care pregătește viitorul de aur.

[OCTOMBRIE]

- În numărul 10 al revistei „Secolul XX” întâlnim, printre altele, corespondența lui Maxim Gorki cu soția sa, Ekaterina Pavlovna Peșkova: Maxim Gorki, *Scrisori inedite*, în românește de Marin Preda, p. 13-20.
- Numărul 10 al revistei „Viața românească” publică un necrolog **Mihail Sadoveanu** (decedat la 19 octombrie 1961) cu precizarea următoare: „Moartea lui Mihail Sadoveanu a surprins revista noastră în mașini, în faza înaintată a tipăririi. În numărul viitor, vom închina marelui nostru maestru pagini numeroase”. Textul este impregnat de clișee ideologice. □ În luna Marii Revoluții Socialiste din Octombrie (sărbătorită, după calendarul nou, la 7 noiembrie), revista publică un editorial redacțional cu titlul **Prietenia româno-sovietică**, un grupaj cu textele a patru scriitori sovietici (între care Ilya Ehrenburg), o „Cronică rimată” cu titlul *O dimineață la muzeul româno-rus*, semnată de Tudor Măinescu, și o bogată rubrică de „Carte sovietică” □ Oarecum în acord cu evenimentul sunt și poeziile semnate de Al. Andrițoiu (*Tripla alianță*, *Odaia Olgăi* etc.) și Petre Stoica (*Comunistul*, *Eu aduc ziua*) sau *Note de călătorie (Leningrad)*, de Demostene Botez. □ Nucleul de interes

al acestui număr îl reprezintă rubrica „Discuții”, sub genericul căreia sunt abordate **Probleme actuale ale prozei**. La dezbateri participă Eugen Barbu, Radu Cosașu, Ov. S. Crohmălniceanu, Mihai Gafița, Silvian Iosifescu, Remus Luca, Ștefan Luca, Teodor Mazilu, Nicolae Tertulian, Ion Vitner („Literatura construirii socialismului nu poate fi realizată prin sporadice și sumare «documentări»”) și Haralamb Zincă. Dezbaterile sunt interesante cel puțin sub două aspecte: pe de o parte, devin mai frecvente și mai accentuate pledoariile pentru noi „modalități artistice”; pe de altă parte, pune în evidență constituirea unor „tabere” literare, una în jurul lui Marin Preda, cealaltă în jurul lui Eugen Barbu. (vezi Anexa).

- În numărul 10 al revistei „Steaua”, Dumitru Radu Popescu publică nuvela *Moroiiul*.

- Din numărul 10 al revistei „Scrisul bănățean”, reținem cronică de N. Ciobanu **Două viziuni critice asupra creației argheziene**. Este vorba de studiile lui Mihail Petroveanu și Ov. S. Crohmălniceanu. Interesează în mod deosebit modul în care au analizat cei doi critici poezia din *Flori de mucigai*, zonă deocamdată tabu din creația poetului: „Astfel, intuind profundul lor sens polemic, printr-o formulare revelatoare, M. Petroveanu precizează că *Flori de mucigai*, deșvăluind o suferință de altă natură decât cea spirituală, dar cel puțin la fel de răscolitoare și care trădează înăbușirea uneia din cele mai firești cerințe ale omului, reprezintă un act de demascare socială, o luptă împotriva alienării, o formă de umanism. [...] Preocupat de descifrarea particularităților artistice ale acestor versuri, prin asocieri bine fundamentate, criticul [Crohmălniceanu, n.n.] se ferește însă, spre deosebire de colegul său, să raporteze substanța «florilor» acestora unui ideal etic definit, fie el și de «tip anarhic». Forța generalizatoare a versurilor, sugerează autorul monografiei, rezidă nu în identificarea unui substrat ideologic determinat (în această privință observația lui M. Petroveanu că poetul și-a scris versurile «lipsit de convingerea în victoria înscrisă pe steagul proletariatului revoluționar» este desigur arbitrară), ci în însăși autenticitatea lor, în însușirea lor de document”.

NOIEMBRIE

1 noiembrie

- În numărul 21 din „Luceafărul”, remarcăm prezența lui George Bălăiță, cu proza *Zăpezile rămân curate*.

2 noiembrie

- Dumitru Radu Popescu publică în numărul 45 al „Gazetei literare” proza *Livada*. □ La dezbaterile **Probleme ale poeziei actuale**, participă Mihail Petroveanu (*Din lirica tinerilor*), Adriana Iliescu (*Eul în poezia politică*) și Vasile Nicolescu (*Mitul și poezia*). Mihail Petroveanu îi prezintă, în paralel, pe

principalii doi tineri poeți ai acelei epoci, Nichita Stănescu și Cezar Baltag: „Dacă Nichita Stănescu a materializat «imaterializarea», starea de imponderabilitate, partenerul său în cursa cosmică Cezar Baltag realizează starea de ubicuitate, de prezență instantanee în orice punct, într-o acută comparație cu acțiunea sunetului”. Criticul subliniază și influența lui Mihai Eminescu asupra liricii lui Nichita Stănescu: „Contactul cu Eminescu este sensibil nu numai într-un vers ca: «Întâiul ochi ce l-am deschis pe lume/s-a redeschis deodată spre zenit» amintind vestitul: «Dară ochiu-nchis afară înăuntru se deșteaptă», ci și în năzuința spre cunoaștere, în înclinația către cosmogonie, în replica ei contemporană de cunoaștere a omului, sau de «antropogonie»”. □ Ninei Cassian colaborează la acest număr cu poemele *Cântec fără sfârșit*, *Maiakovski*, *Moment solemn*, *Orașul revoluției*, iar Dumitru Radu Popescu, cu proza *Livada*.

3 noiembrie

● În „Scânteia tineretului”, Gh. Achiței realizează o „fișă bibliografică” a volumului de critică literară *Chipul luptătorului comunist în proza contemporană*, de M. Novicov, recent apărut la Editura pentru literatură: „Studiul lui Mihai Novicov realizează o sinteză critică amplă asupra felului cum au fost înfățișați eroii comuniști în romanele și nuvelele apărute după eliberare. Autorul întreprinde o documentată analiză a drumului parcurs de Anton Filip, personajul principal din *Bărăgan*, de Mitru Moț, George Teodorescu și Ardeleana, eroi ai romanului *Setea* de Titus Popovici, de Ion Airini din *Cuscree* romanul lui Alecu Ivan Ghilia, de Anton Modan din nuvela *Îndrăzneala*, de Marin Preda și alții. M. Novicov subliniază de repetate ori că forța acestor comuniști, oglindiți în literatură, stă în legătura lor permanentă cu masele, în frumusețea lor morală, în măreția idealurilor pentru care luptă. Autorul stăruie îndeosebi asupra faptului că un scriitor, oricât de bine intenționat ar fi, dacă nu cunoaște profund viața nu va reuși să reflecte complex figurile de comuniști, căci comuniștii se definesc totdeauna în lupta împotriva a tot ce e vechi, în lupta pentru fericirea poporului. Principalele slăbiciuni semnalate de către critic romanelor „Șoseaua nordului” de Eugen Barbu, *Bariera* de Teodor Mazilu, *Ora șase* de N. Țic și *Cuscree* de Al. I. Ghilia țin tocmai de insuficienta cunoaștere de către autori a vieții. Eroii romanului lui Eugen Barbu acționează puțin rupți de mase, de unul singur: Nea Vițu din *Bariera* se pierde prea mult în comentarii sterile, zugrăvind chipul lui Ion Airinii, Alecu Ivan Ghilia prezintă uneori simplist aspecte ale muncii de partid la sate”.

4 noiembrie

● „Istoricul Program al P.C.U.S., precum și raportul prezentat la cel de-al XXII-lea Congres de tovarășul N. S. Hrușciiov”, ca evenimente „de o uriașă însemnătate istorică”, îi rețin atenția și academicianului Iorgu Iordan, semnatar al unui articol intitulat *Spre culmile culturii comuniste* și publicat în

„Scânteia”. Autorul se arată „profund impresionat de realizările poporului sovietic obținute sub conducerea partidului său marxist-leninist, de perspectivele care i se deschid în viitorii 20 de ani, când în U. R. S. S. va fi construită în linii mari societatea comunistă. La lectura Programului ai impresia că trăiești într-o lume nouă, simți că te afli în fața unei realități nu numai posibile, ci și sigure. [...] Pe un om de știință și cultură îl impresionează profund și-l umple de cea mai vie satisfacție locul extrem de important pe care îl ocupă în Program ca și în rapoartele prezentate, problemele legate de dezvoltarea științei și a culturii societății comuniste.” Subliniind îndatorarea socialismului și a comunismului față de „cuceririle științei progresiste din trecut” și față de „realizările celei actuale”, pentru care oferă exemple grăitoare, neuitându-l pe eroul mitic Gagarin, academicianul își manifestă deplina încredere în viitorul luminos al culturii și al științei din spațiul socialist (ceea ce nu poate spune, de pildă, despre Statele Unite ale Americii). Autorul se oprește ulterior asupra dezvoltării societății comuniste din perspectiva științelor sociale, al căror reprezentant se declară, arătând, între altele, că „la înflorirea culturii comuniste o parte de contribuție neobișnuit de mare o aduc literatura și arta, întemeiate pe concepția marxist-leninistă”. În încheiere, I. Iordan se artă convins de faptul că Programul este „un strălucit document”, care „insuflă” „oameni[lor] de știință și cultură din țara noastră” „puteri sporite în lupta pentru apărarea și menținerea păcii în lume – condiție vitală pentru desfășurarea activității lor rodnice puse în slujba intereselor poporului pentru înfăptuirea politicii marxist-leniniste a Partidului Muncitoresc Român.”

5 noiembrie

● „Scânteia” publică un eseu semnat de Titus Popovici, *Omul! Ce mândru sună acest cuvânt!*, dedicat evoluției omului nou comunist, și mai cu seamă a celui sovietic, la aniversarea a 44 de ani de la Revoluția din octombrie, de la bolșevicul „cu șapca tuflită pe frunte”, ipostaziat în caricaturile occidentale, la „idealul de viață” întruchipat în marele Gagarin. Zugrăvind minunile lumii noi construite de proletariatul inițiat în învățătura partinică, autorul se întrece pe sine în mânăuirea metaforelor cu substrat mitic, simțindu-se obligat, ca maestrul Arghezi în altă parte, să facă distincția între realitatea patriei socialiste și utopiile trecutului: „Milioanele de oameni ridicați la viață, la demnitate de chemarea partidului lui Lenin au făurit cetatea splendidă a socialismului, care nu e acea mincinoasă și meschină „Civitas Dei”, pe care o imagina un oarecare Augustin, [...] ci biruitoarea „Civitas Homini”, cetatea omului, patrie primitoare și bastion al păcii pe pământ. [...] Trăim epoca făuririi omului complet, visul de veacuri al marilor umaniști, omul splendidului echilibru, omul creator, omul în care gândirea îndrăzneală și fapta se împletesc într-o armonioasă sinteză, omul care respinge nedreptatea așa cum plămânul respinge aerul viciat, omul pentru care egoismul rapace generat de orânduirile exploatare

devine crimă, omul pentru care curajul e ceva cotidian, obișnuit, omul care descoperă și trăiește cu toate fibrele sale universul infinit al dragostei, omul pentru care suferința semenului său de pe un alt meridian devine suferința sa proprie; trăim epoca făuririi *omului frumos*, a omului cu ochii curați, oglindă fidelă și curată a sufletului său; trăim epoca în care, în fața unor asemenea oameni – și ei sunt milioane! - licheaua, ticălosul, intrigantul, gangsterul, individualistul, hoțul și mincinosul trebuie să se facă mărunț, să dispară de pe fața pământului!” Scriitorul continuă acest imn închinat superbiei omului nou, care nu este altceva decât prologul pentru elogiul adus programului prezentat de Partidul Comunist sovietic la Congresul al XXII-lea, „în acest octomvrie auriu”, care aparține unei „epoc[i] a certitudinii”.

6 noiembrie

- Tudor Arghezi publică în „Scânteia” o tabletă intitulată *Perspectiva*, în care prezintă pe scurt concepția derivată din marxism despre lumea socialistă, străduindu-se să arate în ce măsură se deosebește aceasta din urmă de utopie. Maestrul își încheie tableta, după ce va fi citat din programul prezentat de Partidul Comunist sovietic la Congresul al XXII-lea, cu afirmarea încrederii în „perspectivele de viitor” ale României socialiste, care va urma calea deschisă popoarelor de acest [...] congres.”

9 noiembrie

- În numărul 46 al „Gazetei literare”, Matei Călinescu și Paul Georgescu publică un amplu articol intitulat *Probleme ale poeziei actuale*. Iată câteva dintre subtitlurile intervenției: „Actualitate și partinitate”, „Atitudinea față de real”, „Tradiție și inovație” etc. În funcție de „atitudinea față de real”, s-ar putea vorbi despre o poezie „narativă”, o alta „descriptivă”, de „poezia de meditație” (ilustrată de Arghezi sau Beniuc), de „poezia de viziune” (*Surâsul Hiroshimei* de Eugen Jebeleanu, creații ale lui Nicolae Labiș, Nichita Stănescu, Cezar Baltag), de „poezia gnomică” (ilustrată de Marcel Breslașu sau Veronica Porumbacu) și, în fine, de „poezia de notație, de atmosferă”. În lirică, „inovația” nu ar trebui înțeleasă în sens modernist, ci ar consta „în dialogul cu viața contemporană”. Goana sau fuga de inovație ar cauza unele ponoase liricii perioadei. În încercarea de a contemporaneiza forțat stilul, „se poate ajunge la o exagerare tehnicistă, la un exces neologistic” (se dă ca exemplu poemul *Anul XV* de Paul Anghel și Ilie Purcaru, publicat în anul 1959 în *Contemporanul*). La fel de greșită ar fi și „tendința de a reprezenta realitățile contemporane cu mijloace imagistice proprii stilului tradiționalist” (vizibilă la Ion Ghoerghe, în poemul *Căile pământului*) ca și „înclinația spre idilism” (sesizabilă la Leonida Neamțu, Veronica Porumbacu, Aurel Gurghianu sau A.E. Baconsky). Unele afirmații sunt insinuante: „Totuși, poemul epic, ca atare, nu se mai poate susține decât prin suflul liric, prin simbol, folosirea unor

mari viziuni [...] altfel, prea greoi, el cade în monotonie, cum se întâmplă cu părți întregi din *În satul lui Sahia* (Eugen Jebeleanu), *Belate Alexandru* (D. Deșliu) sau *În frunte comunistii* de Mihai Beniuc, autor, totuși, al frumosului poem *Chivără roșie*. Un întreg subcapitol, singurul, de altfel, interesant din întregul articol, este cel intitulat „Tânăra generație”. Criticii nu ezită să vorbească despre „*geniul adolescenței*”, care ar caracteriza această generație „deosebit de fecundă” (deschisă de poezia lui Nicolae Labiș). Reprezentantii generației beneficiază de caracterizări succinte: la Nichita Stănescu s-ar remarca „stăpânirea sigură a legilor limbajului poetic”, Ilie Constantin, ar fi un „temperament prin excelență echilibrat”, cu „un lirism mai sobru, al avânturilor disciplinate”, Cezar Baltag ar avea „viziuni de un patetism incandescent”, Leonida Neamțu ar cânta „farmecul luminos al prezentului socialist”, iar Ion Gheorghe evocă țărănul român și universul satului în „termeni lirici adeseori puternici, impresionanți”; „lirismul simplu, nud” ar fi marca stilului Florenței Albu. □ În grupajul intitulat *Proza și actualitatea*, publică: Silvian Iosifescu, *De la perspectiva turistică, la caractere*; Mihai Gafița, *Forța exemplor pozitive ale vieții*; Szemler Ferenc, *Exigența prozatorului contemporan* □ La pagina 4 se poate citi proza *Transferul* de Nicolae Velea, iar la pagina 5 *Sandu Călărașu*, fragment dintr-un roman inedit al lui Mihail Sadoveanu.

- Ion Oarcășu, care a publicat, la începutul acestui an, un articol destul de reținut despre Nichita Stănescu, revine, printre altele, asupra subiectului într-un articol de sinteză din „Tribuna” intitulat *Poezia tinerilor. Farmecul originalității* (publicat în numărele 45 și 46, din 16 noiembrie,). Criticul se referă, de astă dată, la unele volume apărute în recenta colecție „Luceafărul”, semnate de Florența Albu, Cezar Baltag, Ilie Constantin, Leonida Neamțu și, desigur, Nichita Stănescu. Criticul remarcă, în general, „o anumită înclinare a poezilor tineri spre imaginea ieșită din comun, expresivă în grad maxim”, dar și „receptivitatea” „față de aspectele luminoase ale vieții”. Dacă Leonida Neamțu sau Florența Albu nu se pierd în „exaltări peisagistice neutre”, dar manifestă și „o oarecare înclinație spre pitorescul exterior” (Ilie Constantin, dar și Florența Albu), la Nichita Stănescu autorul observă „o anumită tendință de ocolire a dramei umane în esența ei” (care ar fi rezultat al unei strategii lirice, poetul proiectând scenariul liric din perspectiva copilăriei).

11 noiembrie

- Corneliu Leu semnează în „Scânteia” o schiță-reportaj (*Așa-s oamenii...*) despre muncitorii liberi din gospodăriile colective ale patriei, care nu se dau în lături de la a-și critica șefii care nu mai fac față noilor cerințe, năzuind mereu spre creșterea productivității muncii.

13 noiembrie

- Gheorghe Vlad publică în „Scânteia” un reportaj intitulat *Bădița Mihai*, despre înființarea gospodăriei colective „Mihail Sadoveanu” în satul Cozmești,

raionul Pașcani – o istorie despre nașterea noii lumi rurale pe ruinele celei vechi.

14 noiembrie

- Const. Moraru și L. Viski publică în „Scânteia” un reportaj intitulat *Un semnal tras la timp*, centrat pe istoria exemplară a unui șef de brigadă de la mina Vulcan, care este criticat și sancționat în ședința de partid pentru a se fi „împotmolit” după ce devenise șef.

15 noiembrie

- În numărul 22 din „Luceafărul”, Mihai Novicov publică un articol intitulat *Realizări și perspective în creația de schițe și nuvele*. Sunt amintite, printre altele, unele proze ale lui Preda (nu însă cele din *Întâlnirea din Pământuri*), volumele *Ningea în Bărăgan* și *Somnul de la amiază* de Fănuș Neagu; *Poarta* de Nicolae Velea, *În plină zi* de Vasile Rebreanu, *Energii* de Radu Cosașu, *Oaie și ai săi*, de Eugen Barbu. Criticul se bucură să constate diversitatea tematică a acestor creații, „neobișnuitul faptelor povestite”, „senzaționalul, în sensul bun al cuvântului”. Minusul (sau plusul?) ar fi „preponderența tipurilor și nu a caracterelor”. Spre deosebire de caractere, care surprind umanitatea în cadrele ei universal-valabile, tipurile ar fi, în distincția făcută de ideolog, personajele care se identifică cu epoca, surprinzând „eliberare[a] oamenilor de deprinderile, rătăcirile, prejudecățile și obiceiurile urâte și degradante pentru om”, dar care se pot dovedi schematice. Singurul care ar realiza caractere (și nu tipuri), dintre cei amintiți, ar fi Marin Preda. □ În cadrul unei anchete („Cum ne-a ajutat critica literară”) întâlnim și răspunsul lui Nicolae Velea. Prozatorul mulțumește unor critici precum Paul Georgescu, S. Damian, Mihail Petroveanu, Dumitru Micu, Lucian Raicu. Apar și alte distincții: „Ajutor – într-un sens mai operativ, mai imediat, am avut îndeosebi de la tovarășii Paul Georgescu și S. Damian. Mi s-a semnalat o înclinare a unor lucrări ale mele spre idilism, spre o problematică neesențială [...]”. □ Fănuș Neagu publică proza *Fântâna*, Nicolae Velea, *Ultima proprietate*, iar Nicolae Breban povestirea *Uimitor, foarte uimitor!* □ Constantin Țoiu semnează în acest număr proza *O dimineață extraordinară*.

16 noiembrie

- Numerele 47, 48 (23 noiembrie) și 49 (30 noiembrie) ale „Gazetei literare” au ca temă „Proza și actualitatea”. Sunt chestionați diferiți prozatori despre proză și despre menirea și sarcinile criticii literare: Eusebiu Camilar, Domokos Géza, Al. I. Ghilia, Dumitru Ignea, Fănuș Neagu, Șerban Nedelcu, Pop Simion, Ion Marin Sadoveanu, Mircea Șerbănescu, Nicolae Velea. Velea se refră indirect la obiecțiile care i se aduceau de către reprezentanții criticii dogmatice: „Ei concep «actualitatea» și «tema majoră» ca pe o sumă: scrii

despre un președinte de colectivă, ești mai în «miezul actualității»; compui imaginea unui simplu colectivist, ești la «periferie», te răsfeți într-o «problematică minoră»». Referindu-se la propriul său caz, Fănuș Neagu se amuză de nevoia criticii de a remarca influențele între scriitori: „m-am tras, rând pe rând, din Sadoveanu, Panait Istrati, Hemingway, Slavici, Șolohov, Marin Preda, Leonid Leonov, Rebreanu, plus alți opt scriitori, printre care ... și Eugen Mandric”. Cât despre prozatorii săi preferați, aceștia ar fi D. R. Popescu, Nicolae Țic, Teodor Mazilu, Nicolae Velea, Radu Cosașu, Vasile Rebreanu. □ Tot în acest număr, S. Damian publică articolul ***Orientarea tematică și eroul pozitiv***. Criticul analizează câteva „direcții de dezvoltare” ale prozei contemporane, vorbind de romane centrate în jurul unui personaj (ca la Preda), de romane-frescă (scrieri de Titus Popovici, Eugen Barbu, sau V. Em. Galan). Dintre tinerii scriitori îi amintește pe Nicolae Velea și Dumitru Radu Popescu. □ Paul Georgescu publică o cronică despre ***Miron Radu Paraschivescu, „Cele mai frumoase poezii”*** („Cronica literară”). Unele observații ale criticului se rețin, precum aceasta, despre romantismul formulei poetului: „Romantismul e dominant în *Cântice țigănești*: poeme nocturne sau «denserat», violent colorate, elogiul marilor pasiuni mortale, călăriri nocturne sub semnul unei luni misterioase, toate acestea țin de romantism, deși poetul continuă să fie expresia unor sentimente colective, o expresie folclorică”. Sau comparația cu Mateiu Caragiale: „Miron Radu Paraschivescu este atras, ca și Mateiu Caragiale, de lumea pasiunilor violente, dar, spre deosebire de acesta, el caută aici, cum spuneam, inocența elementarului, lipsa de ipocrizie morală”. □ Reținem și colaborarea lui Nichita Stănescu, cu un poem în linie neo-modernistă, *Mișcare în sus*. Redăm primele versuri: „Cerule se deșira în curcubeie repetate./ Pe dunga lor, săgeata trupului, în sus,/ fiecă vârstă-și încorda tăind la jumătate/ arcul culorilor, supus.// Și se loveau în mine două sentimente,/ unul venind călare, cel’lalt purtat în lectici./ Era o izbitură de lumini stârnite/ ca-ntre opușii poli electrici”.

- Const. Moraru semnează în „Scânteia” un reportaj despre „noua istorie” care „prinde rădăcini” la „picioarele prăpăstioase ale Cheilor Argeșului”. *Acolo se va aprinde încă o stea* este titlul reportajului despre șantierul hidrocentralei de la Argeș, care își propune să-i celebreze pe „făurarii noii istorii a acestor meleaguri” - minierii, activiștii de partid, inginerii – care se bucură împreună de inaugurarea tunelului de deviere a apelor, săpat „în mai puțin de 3 luni”. □ Ion Brad publică în „Scânteia” un articol despre ***Literatura idealurilor înalte***. Poetul începe prin a constata că „niciodată istoria n-a fost mai generoasă cu creatorii de frumos ca în epoca noastră socialistă”, lăudând literatura realist-socialistă, „dedicată în întregime omului, idealurilor care îl însuflețesc”, apoi partidul și clasa muncitoare, care au dăruit scriitorilor contemporani „zestrea spirituală” necesară unor astfel de creații: „Nimic nu poate fi mai scump unui scriitor din țara noastră decât strădania de a răspunde înaltelor cerințe pe care

Congresul al III-lea al partidului le-a pus în fața literaților. Ele duc toate spre oglindirea cât mai cuprinzătoare și plină de măiestrie a vieții poporului, a înaltelor trăsături morale ce-i caracterizează pe constructorii socialismului.” Citând din documentele partidului și din analizele critice ale literaturii noi, autorul pledează pentru opere ancorate în actualitate: „Operele literare consacrate actualității merită cea mai mare atenție, iar scriitorii care se dedică unei astfel de munci importante – o îndrumare plină de căldură și grijă tovarășească. Critica noastră literară mai are mult de făcut în ceea ce privește analiza minuțioasă, obiectivă, a lucrărilor care ridică probleme centrale ale actualității.” Întreg articolul gravitează asupra aceluiași teme și clișee ale limbajului ritualizat partinic, cu invocarea, desigur, a marelui model oferit de marele prieten sovietic.

17 noiembrie

- La rubrica „Note de lector” din „Scânteia tineretului”, Mihai Negulescu comentează volumul de versuri *Fără popas*, semnat de Florența Albu. „Îndrăgostită de peisajul nou al patriei — pe care îl străbate neobosită în căutarea valorilor sufletești și a faptelor care vorbesc de măreția oamenilor vremii noastre — poeta își definește acest sentiment într-o tonalitate majoră, ridicându-se mai totdeauna deasupra simplelor descrieri meritorii și reliefând o atitudine, un crez artistic. Acolo unde cadrul natural e mai apropiat poetei, acolo unde reacțiile sale sufletești se vădesc mai pregnant — ca în *Poema* sau *Cunosc clipa grava a zorilor* — vom întâlni și cele mai emoționate reliefări ale ideilor și faptelor contemporane. Grăitor e ciclul *Activist și poet*, elogiu al muncii devotate a comunistilor pentru transformarea socialistă a Bărăganului. În ciuda unor pasaje nefinisate, ciclul acesta e valoros tocmai prin definirea pas cu pas a apartenenței eului liric al poetului la drumurile, gândurile și faptele eroului său. [...] Fie ca transfigurează poetic frumuseți și transformări din Bărăgan, fie ca ascultă emoționată freacă galeriilor din mină sau gândurile minerilor, fie că petrece zile luminoase printre pescari sau cântă cu entuziasm bucuriile vârstei sale, tânăra poetă manifestă dragoste și preocupare statornică pentru problematica actualității”.

- „Contemporanul”, numărul 46, publică o anchetă intitulată *Cititorii despre scriitori și cărți*. Răspund ingineri, frezori, turnători în bronz, profesori, bibliotecari, croitorese etc.). Această întregă varietate de „oameni ai muncii” par a emite aceleași observații ca și criticii literari, de unde ar rezulta că o parte a „răspunsurilor” par concepute (și) în redacție: „De ce nu se discută mai hotărât despre fuga de realitate a unor poeți, ca Baconsky, despre pretenția lor de a scrie pentru posteritate și nu pentru noi, contemporanii lor, despre melancolia lor, care distonează cu atmosfera optimistă din jur? Sau de ce Nichita Stănescu, care îmi place, nu e criticat pentru lipsa de exigență față de sine însuși? [...] De multe ori, Nichita Stănescu, alergând după imagine,

alterează sinceritatea poeziei, scrie forțat, greoi, chiar neclar”, afirmă, spre exemplu, Alexandru Dobre, un „muncitor-trasator” de la uzinele „Republica”. Scriitorii preferați ai majorității celor intervievați sunt Sadoveanu, Rebreanu, Sahia sau Marin Preda. Cât despre eventuale obiecții, croitoreasa Florica Nedelcu socotește că volumul al II-lea din romanul *Bărăgan* de Galan ar „da impresia unei organizări nu tocmai fericite a materialului, a unei compoziții defectuoase”.

21 noiembrie

● Revista „Luceafărul” organizează o dezbatere despre poezie la care participă Florența Albu, Teodor Balș, Cezar Baltag, Ion Brad, Nina Cassian, Ilie Constantin, Dan Deșliu, Miha Dragomir, Geo Dumitrescu, Ion Horea, Toma George Maiorescu, Rusalin Mureșanu, Mihai Negulescu, Nichita Stănescu, Nicolae Tăutu, Gheorghe Tomozei. Discuțiile vor fi publicate în numărul 23 (1 decembrie) ale aceleiași reviste, într-un grupaj intitulat *Despre reflectarea actualității în poezie, „Consfătuirea Luceafărului”*. Discuția pare a fi fost una destul de tensionată. Astfel, lui Ilie Constantin, care ajunge la concluzia că poezia ar fi, prin forța lucrurilor, „un gen mai puțin popular” îi dă replica Dan Deșliu, în opinia căruia vinovate pentru aceasta ar fi „estetismul” și „formalismul”. Toma George Maiorescu încearcă să ajungă la un compromis, socotind că misiunea poetului ar fi „nu atât să reflectăm, cât să transfigurăm realitatea”. Însă chiar acest termen, „a transfigura”, ar fi o altă marotă a estetismului; „teoria leninistă dă o altă accepție termenului «reflectare»”, îi amintește același Dan Deșliu. Nichita Stănescu vorbește de o documentare propriu-zisă, de investigare a datelor realității, care ar trebui dublată de o „documentare a lecturii”. Unele analogii ale criticului sunt foarte sugestive – Fenius, personajul lui Homer, ar fi un simbol al poetului: „Fenius vorbește cam așa: nu mă ucide, că eu singur am învățat meseria (meseria de scriitor nu se învață din cărți ci în primul rând din viață și apoi din cărți, ca să nu repete ce au făcut alții), căci un zeu stă deasupra cântecelor mele – spune el- acesta este talentul, abstractizarea; dacă nu stă un zeu deasupra cântecelor tale degeaba le faci”. Nina Cassian se declară bucuroasă că ar exista atât „o poezie de tribună”, cât și una de „interior”, dar nu uită să precizeze că „am greși considerând că poezia de tribună poate fi înlocuită cu cea de interior”. Însă unul dintre scopurile întrevederii pare a fi atacul adresat de vechea gardă a poeților oficiali la adresa tinerei lirici. Ion Brad consideră că aceasta din urmă ar fi inaccesibilă maselor largi: „poezia abstractă” a lui Ilie Constantin nu ar fi înțeleasă de ingineri, spre exemplu, iar ultima poezie din *Gazeta literară* a lui Nichita Stănescu (este vorba despre poemul *Mișcare în sus*, apărut în numărul 47 din 16 noiembrie) „nu se deosebește în substanță de versurile unor poeți «avangardiști» de acum 30-40 ani”. Dan Deșliu vine și cu alte exemple din lirica lui Nichita Stănescu: „De pildă, istoria lui Amfion nu prinde, are un cifru livresc, mitologic, nu toată lumea înțelege simbolul acela”.

23 noiembrie

• Discuția despre proză continuă în „Gazeta literară”, numărul 48, cu răspunsurile următorilor scriitori: Eugen Barbu, Ury Benador, Vladimir Colin, Radu Cosașu, Remus Luca, Vasile Nicorovici, Titus Popovici, Szemlér Ferenc, Ieronim Șerbu, Al. I. Ștefănescu, Nicolae Țic, Petru Vintilă. Barbu acuză, în treacăt, critica literară de a fi „rămas, cu puțin excepții, în urma romancierilor” și își expune preferințele: îi plac Nicolae Velea, Fănuș Neagu, Dumitru Radu Popescu, nu îi plac *Întâlnirea* lui Constantin Chiriță, *Bariera* de Teodor Mazilu și *Îndrăzneala* de Marin Preda. Titus Popovici vorbește despre revelația avută atunci când a citit *Descult*, roman care l-ar fi entuziasmat profund. Radu Cosașu, care la sfârșitul anilor cincizeci fusese criticat pentru neconformitatea ideologică a unora dintre textele sale, se sarată acum recunoscător criticii care „m-a ajutat să trec cu bine un greu împas în creație. Articolele au fost aspre și drepte. Deosebit de importantă mi s-a părut atitudinea ulterioară acestor articole: am simțit un real sprijin tovărășesc”.

• Din lungul articol al lui Ion Lungu, *Exigența artistică și actualitatea în dezvoltarea romanului*, publicat în numerele 47 și 48 (din 30 noiembrie) ale revistei „Tribuna”, se rețin în special contestările la adresa romanului *Scrinul negru*: „unele rămășițe de individualism burghez și mic burghez” în comportamentul personajului central, faptul că eroii romanului „par mai degrabă descinși din fantezia arhitectului Ioanide decât din realitatea imediată, contemporană”, inapetența scriitorului în „zugrăvirea lumii noi”, în general. Spațiu amplu se rezervă însă comentariului la romane precum *Într-un port de pescari* de Ion Ruse (din care nu apăruse decât primul volum) sau *Leșirea din Apocalips* de A. I. Ghilia.

24 noiembrie

• „Contemporanul”, numărul 47, publică fișele bio-bibliografice pentru **13 scriitori tineri**: Florența Albu, Paul Anghel, Cezar Baltag, Ștefan Bănuțescu, Ilie Constantin, Fănuș Neagu, Leonida Neamțu, D. R. Popescu, Ilie Purcaru, Vasile Rebreanu, Nichita Stănescu, Gheorghe Tomozei, Nicolae Velea.

30 noiembrie

• În numărul 49 al „Gazetei literare”, la dezbateră despre proză, apar intervențiile lui Mihail Petroveanu (*Simbolul în schiță*), Mihai Gafița (*Tabloul satului contemporan*), S. Damian (*Probleme ale prozei tinerilor*). S. Damian subliniază caracterul „problematic” al prozei tinerilor, ale cărei principale teme ar fi „confruntarea omului simplu cu marile teme ale existenței” sau „protestul în fața războiului imperialist din perspectiva unei copilării ultragiate”. Criticul se referă apoi la o serie de nuvele pe care le socotește reușite: *Odihnă* de Velea, *Mașină* și *Ploaia albă* de Dumitru Radu Popescu. La Fănuș Neagu, admiră „aspectele lirice”, „suculența limbajului”, dar și

„scrupulozitatea”, la Velea utilizarea simbolului și introspecția psihologică. Totuși, Fănuș Neagu, în proza *Fântâna* (publicată recent, în numărul 22 din 15 noiembrie, în *Luceafărul*) ar ieși din „cadrul realist contemporan”. Mihail Petroveanu (al cărui articol se prezintă ca o continuare a intervenției sale *De la atmosferă la analiză. Pe marginea unor schițe închinată temei războiului și păcii*, din numărul 48 al *Gazetei literare* din 23 noiembrie) analizează utilizarea simbolului în proze ca *Un pumn de caise* de Eugen Barbu și *Soldatul necunoscut* de Dumitru Radu Popescu. □ În cadrul dezbaterii „Probleme ale poeziei actuale”, Nina Cassian și Cezar Baltag publică două intervenții: *Rânduri despre etică și poezie*, respectiv *Lirica și sentimentul timpului* (ambele la p. 6). În opinia lui Cezar Baltag, în propria sa creație, ca și în poezia tânără în general, timpul nu ar mai avea „valori liniare, monotone, [...] exprimând exasperarea și caracterul fără ieșire al ideologiei burgheze”, ci ar fi văzut în „desfășurarea lui dialectică, având un sens deschis, eliberat, de mișcare în sus”. Poezia lui Nichita Stănescu ar fi un exemplu în acest sens. Poetul apreciază și rolul tânărului critic Matei Călinescu în promovarea noii lirici.

30 noiembrie – 5 decembrie

- Are loc ședința plenară lărgită a Comitetului Central al P.M.R. Manifestația se înscrie, printre altele, în seria „măsurilor luate pentru lichidarea deplină a urmărilor cultului personalității lui Stalin”, recomandată de Partidul Comunist al Uniunii Sovietice (P.C.U.S.). Alte obiective ale acțiunii sunt însă naționale: „Plenara a condamnat încă o dată acțiunile antipartinice ale grupării fracționiste Pauker-Luca, ajutată de T. Georgescu, cât și ale grupării fracționiste Chișinevschi-Constantinescu, care s-au ridicat împotriva liniei partidului, au promovat în țara noastră practicile legate de cultul personalității lui Stalin, au încălcat normele leniniste ale vieții de partid și legalitatea socialistă” (cf. *Comunicat*, publicat în numărul 50, 7 decembrie, al „Gazetei literare”)

[NOIEMBRIE]

- Primul titlu din cuprinsul revistei „Viața românească” din această lună este *Tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej a împlinit 60 de ani*, de fapt un text așezat sub portretul sărbătoritului. În paginile următoare se reproduce *Mesajul adresat tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej de către Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român, Consiliul de Stat al Republicii Populare Române și Consiliul de Miniștri al republicii Populare Române*, telegrama trimisă cu acest prilej de conducerea de partid și de stat a Uniunii Sovietice și *Scrisoarea de felicitare adresată tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej de către Uniunea Scriitorilor și Organizația de partid a scriitorilor* care vin „cu făgăduiala solemnă că noi, ca scriitori și cetățeni, vom înmuia pana în apa vie a timpului nostru și vom face să strălucească în vârful ei, ca un diamant,

cuvântul partidului”. □ Al doilea material al acestui număr este un text redacțional de șapte pagini, de elogiare a celui de al XXII-lea Congres al P.C.U.S., „eveniment de epocală însemnătate în viața omenirii” (*Exemplul viu al marxismului creator*). □ Cum anunțase în numărul anterior, revista publică mai multe materiale în memoriam Mihail Sadoveanu, cu colaborarea lui Mihail Ralea (*Mihail Sadoveanu*), Vasile Sadoveanu (*Judecata asuprișilor*), Demostene Botez (*Mărturisiri*), D.I. Suchianu (*Sadoveanu*), M. Sevastos (*Din copilăria și adolescența lui M. Sadoveanu*), Mihai Novicov (*Măreția și fericirea împlinirii*) și Savin Bratu (*Publicistica antifascistă a lui M. Sadoveanu*). □ Din sumarul acestui număr mai sunt de semnalat: Versurile semnate de Veronica Porumbacu (predominant de dragoste), reportajul Portul Roșu, de Constantin Țoiu, cronică literară dedicată de Ov. S. Crohmălniceanu romanului Gablonz, magazin universel, de Ury Benador și recenzia volumului *Fără popas*, al poetei Florența Albu, semnată de Nicolae Manolescu la „Cărți noi”.

● Dumitru Radu Popescu publică în „Steaua” nuvela *Căruța cu mere*, Ilie Constantin poemul în stil neo-modernist *Omul spre iarnă*, Constantin Abăluță *Proiect de poem*, iar Ion Băieșu schițele *Apel general* și *Omul care a văzut moartea*. □ Matei Călinescu colaborează la acest număr cu un poem intitulat *Stele*, într-o linie care amintește de cea a generației sale; iată prima strofă: „Pândeam stelele-ncet răsărind/ după trecerea ultimelor păsări prin vânt/ văzduh neliniștit deasupra mării/ goluri intens albastre pulsând/ și privirile tale-aveau vârfuri de-argisnt/ răsul copilăresc ți-l risipea vuietul mării - / pândeam stelele-ncet răsărind”. □ La rubrica intitulată „Confluente”, Mircea Ivănescu publică un articol despre „*Il Gattopardo*”, un roman al Siciliei .

DECEMBRIE

1 decembrie

● În numărul 48 din „Contemporanul” apare un grupaj intitulat *7 scriitori despre eroii lor*, în cadrul căruia publică Aurel Baranga, Eugen Barbu, Mihai Beniuc, Marcel Breslașu, Horia Lovinescu, Nagy Istvan, Titus Popovici. Eugen Barbu, spre exemplu, mărturisește că intenționează să scrie un roman intitulat *Frica*, „o panoramă a unei anumite societăți românești din anii războiului”: „Mă ispitește să dau o replică vie acelei literaturi născute o dată cu Nietzsche, care promova gorila din om, literatură ce a murdărit multe suflete și a avut ca rezultat lagărele, camerele de gazare, tortura și bestialitatea”. Răspunsul lui Titus Popovici este plin de clișee: „Realitatea este că omul nou, eroul pozitiv, omul creator, omul stăpân, omul care îmbină într-o sinteză ale cărei rezultate sunt mai mult decât vizibile și evidente cunoașterea și creația – eroul pe care-l căutăm cu toții - și nu cu puține stângăcii, la începuturile literaturii noastre noi, este astăzi o *realitate de masă*”.

- „Luceafărul” (23) publică proza *Strigătul* de Fănuș Neagu și o serie de poeme de Ilie Constantin (*Pe verticală, Peron, Scrisori*) și Gabriela Melinescu (*Lângă cerul Dumării..., Dăruire, Inel*).

6 decembrie

- Andrei Băleanu semnează în „Scânteia” cronica spectacolului cu *D’ale carnavalului*, pus în scenă de studenții Institutului de Teatru (clasa profesorului Radu Beligan), o reușită, în opinia cronicarului, care reține „îndeosebi promovarea ineditului, abordarea mijloacelor caricaturale, caracterizarea vidului interior al acelei lumi”.

7 decembrie

- În „Gazeta literară”, numărul 50, Paul Georgescu, S. Damian și Matei Călinescu semnează un articol intitulat *Cronica literară și actualitatea*, în care se oferă, printre altele, și un amplu tablou al ceea ce se consideră a fi principalele lucrări critice ale epocii. Astfel, sunt inventariate o serie de „lucrări de sinteză, monografii, studii de literatură universală”, multe titluri fiind ale unor scrieri dogmatice: Mihai Novicov, *Realism, realism critic, realism socialist*; Ovid. S. Crohmălniceanu, *Pentru realismul socialist*, Silvian Iosifescu, *În jurul romanului*, N. Tertulian, *E. Lovinescu și contradicțiile estetismului*, dar și monografiile precum G. Călinescu, *N. Filimon*, Tudor Vianu, *Al. Odobescu*, Al. Piru, *Opera lui G. Ibrăileanu*, Al. Dima, *Grigore Alexandrescu* etc. Sunt amintite și *Studiile de literatură universală și comparată* ale lui Tudor Vianu și lucrările lui Paul Cornea despre literatura pașoptistă. O secțiune a articolului este intitulată „Critica și cerințele esteticii marxist-leniniste”. □ Pornind de la recentele dezbateri despre proză, Mihai Novicov trage o serie de concluzii stereotipe în intervenția intitulată *Pe marginea unei discuții – Însemnări despre proză*. □ În cadrul dezbaterii „Probleme ale poeziei actuale”, apar intervențiile lui Demostene Botez, *Gânduri despre poezie* (I) (partea a II-a în numărul 51, 14 decembrie), Savin Bratu, *Tânăra generație de poeți* și Mihail Petroveanu, *Pamfletul liric* (continuarea în numărul 51). În opinia lui Savin Bratu, tânăra generație, care ar cultiva „o poezie a conștiinței răspunderii”, s-ar caracteriza, în primul rând, printr-o „căutare a unei autodefiniri meditative”: „Nichita Stănescu mai ales meditează, Cezar Baltag caută viziunea viitorului, Florența Albu e un reporter liric care vrea să surprindă fiecare clipă reprezentativă în concretețea ei”. În ceea ce-l privește pe Ilie Constantin, acesta ar avea „o mare disponibilitate tematică și afectivă”. Unul dintre punctele slabe ale creației tinere ar fi obscuritatea acesteia, de unde și recomandarea criticului: „în explorările lor, în același timp de *conținut* și de *formă* [...] tinerii să nu evite poncifurile printr-o chinuită exprimare cu tot dinadinsul originală”. Pe de altă parte, tinerii poeți ar fi „din ce în ce mai *meditativi*, în sensul pozitiv, dar [...] prea puțin *militanți*”, astfel încât creația lor „își reduce accesul spre

inima maselor”. În opinia lui Petroveanu, exemple de „pamflet liric” ar fi *Surâsul Hiroshimei* de Jebeleanu, *Cântec de ruină* de Dan Deșliu, *Muzeul de antichități* de Nina Cassian, dar și anumite creații ale Mariei Banuș, Eugen Frunză, Cicerone Teodorescu sau Radu Boureanu. „Pamfletul liric” ar fi un gen care s-ar regăsi și în creația tinerilor Nichita Stănescu (poemul *În cușca de sticlă*) sau Cezar Baltag. □ Apare aici și celebrul *Cântec* de Nichita Stănescu: „Ce bine că ești, ce mirare că sunt/ două cântece diferite, lovindu-se, amestecându-se”.

● Din numărul 49 al „Tribunei”, consemnăm comentariul lui Al. Căprariu despre un volum recent, *Poeme*, al lui Dan Deșliu, în articolul *Patru poeme*. Mai mult decât producția recentă a poetului, interesează modul în care sunt prezentate, acum, creații cu o tristă celebritate precum *Lazăr de la Rusca* sau *Minerii din Maramureș*. Subliniind apăsător rolul lor în epoca anilor 50, respectiv acela de a ilustra o poezie epică, de actualitate, adresată „maselor”, criticul se delimitează de vreo percutanță estetică a lor, socotindu-le, indirect, perimate, marcând o vârstă depășită a lirismului: „Cercetate astăzi, cu toată atenția la care sunt îndreptățite, poemele lui Dan deșliu mărturisesc slăbiciuni a căror prezență derivă din lipsa de maturitate, de odinioară, a poetului”. Din comentariul lui Căprariu aflăm și despre soarta acestor poeme în anii de mai dinainte, și de o serie de consecințe pe care și le asumaseră vocile care le contestaseră; comentariul criticului rămâne prudent: „Este clar, astăzi, că vocile care discutau neîncrezător prezența unui asemenea conținut în sfera poeziei pledau – voit sau nu – pentru un lirism subiectivist, inapt să cuprindă, în ansamblul lor, multiplele frământări și schimburi petrecute în societatea noastră. A fi lăsat fără ripostă formulările generale de asemenea poziții ar fi echivalat cu acceptarea ideii că poezia se poate reîntoarce la orizontul mărunț și meschin pe care îl predica estetismul burghez”. Aceste delimitări de producția canonică a realismului socialist marchează, indirect, sfârșitul unei vârste a poeziei și începutul alteia, deja afirmată prin poezii viitoarei generații 60.

14 decembrie

● Începând cu numărul 50 al „Tribunei” și continuând până la numărul 2 (11 ianuarie) al publicației din anul următor, N. Ciobanu face un amplu inventar intitulat *Despre proza scurtă*. Articolul merită reținut mai degrabă din punct de vedere documentar, altfel, comentariile criticului nu sunt foarte ingenioase. Sunt reținute și analizate proze de Francisc Munteanu, Eugen Barbu *Un pumn de caise* (*Steaua*, 9/1961), Dumitru Radu Popescu, *Mașina* (*Gazeta literară*, numărul 36, 31 august, dar și *Soldatul necunoscut*, *Steaua*, 9/1961) sau Teodor Mazilu. Într-o intervenție următoare (numărul 51 din 21decembrie), este salutat, printre altele, genul reportajului și menționat numele lui Radu Cosașu. În partea a IV-a a articolului, din numărul 2 (11 ianuarie 1962), se fac observații asupra lui Nicolae Velea, remarcându-se, încă o dată, influența lui

Marin Preda asupra acestuia – deosebirea ar fi totuși că eroii celui dintâi nu ar fi, totuși „niște dedublați”, și nici „niște inși înzestrați cu o nervozitate adesea împinsă până la crispare”.

15 decembrie

● În numărul 24 din „Luceafărul”, apar interviuri cu Ion Bănuță, directorul Editurii pentru Literatură, și Eugen Frunză, directorul Editurii Tineretului (*Tinerii scriitori în editurile noastre*, nesemnate). Bănuță se referă, printre altele, la două dintre colecțiile editurii, la colecția „Luceafărul”, inaugurată în preajma Conferinței scriitorilor tineri, de la sfârșitul anului 1960, și la cea denumită „Mica bibliotecă critică”. În prima colecție au apărut, printre altele, în 1960, volumele lui Nichita Stănescu, *Sensul iubirii*; Cezar Baltag, *Comuna de aur*, Ilie Constantin, *Vântul cutreieră apele*, iar în 1961 cele ale Florenței Albu, *Fără popas* și Ion Horea, *Coloană în amiază*; le vor urma, în 1962, *Poezii* de Miron Scorobete, *Autoportret în august* de Grigore Hagiu și *Autobiografie* de Darie Novăceanu. Din colecția „Mica bibliotecă critică”, Bănuță se referă la studiul lui Dumitru Micu, *Poporanismul și „Viața românească”*. Dintre viitoarele apariții ale Editurii Tineretului, programate pentru 1962, Eugen Frunză menționează volumele lui Teodor Mazilu, *Aceste zile și aceste nopți*; Radu Cosașu, *Noapțile tovarășilor mei*, Constantin Chiriță, volumul III din *Cireșarii* și Dumitru Radu Popescu, *Umbrela de soare*. □ Se mai rețin din acest număr două schițe de Ion Băieșu (*Lupta și Din aceeași „grupă”*, p. 9), precum și reportajul Florenței Albu, *Când înfloreste pământul* (p. 6).

21 decembrie

● „Gazeta literară”, numărul 52, comemorează dispariția lui Nicolae Labiș (mort în urmă cu 5 ani). O evocare, nu lipsită de emoție, face Tudor Vianu (*Nicolae Labiș*): „Entuziasmul lui nu este convențional sau facil. Ar vrea să zguduie lumea din inerție și, pentru a pregăti viitorul împreună cu alții, înțelege că trebuie să se socotească, mai întâi, cu sine însuși. Mărturia luptelor lui intime este de un patetism extraordinar”. □ Cezar Baltag publică un *Omagiu*. În opinia tânărului poet, Labiș ar fi scris o „poezie militantă în cel mai deplin înțeles al acestui cuvânt”; Baltag se oprește și asupra liricii de dragoste a acestuia. □ Revista inițiază și o anchetă despre critică, intitulată chiar „Criticii despre critică”, întrebările vizând fie „sarcinile principale ale criticii literare”, fie „deficiențele criticii literare”, dar și destul de comentatul, în ultimii ani, „spirit apologetic”. Răspund Gh. Achiței, Al. Căprariu, Al. Dima, Eugen Luca, Mihai Novicov și Eugenia Tudor. Discursul lui Novicov rămâne conjunctural; ideologul își desemnează și criticii preferați- aceștia ar fi Paul Georgescu și Ov. S. Crohmălniceanu. Gh. Achiței reamintește: „Se trece ușor cu vederea peste o serie de manifestări străine ideologiei noastre: discuțiile despre «spiritul modern», teoria «adevărului integral», încercările de

a îngloba în cadrul realismului socialist speculațiile moderniste sterile [...], tendința unor critici – mă refer în special la articolele lui Lucian Raicu, publicate cu câțiva ani în urmă, de a discuta opera literară ruptă de viață, într-un mod metafizic ce întreceau – pare-se- prin apolitismul lor pe mulți dintre criticii nemarxiști din trecut”. Al. Căprariu redeschide dosarul „spiritului apologetic” care i-ar caracteriza pe unii critici (și dacă ținem cont de intervențiile revistei *Tribuna* de la începutul acestui an, probabil că este vorba de eforturile *Gazetei literare* în promovarea poeziei tinere): „deficiențele criticii literare actuale, acelea care se pot sesiza mai direct, derivă din nerespectarea principialității partinice în unele cazuri, din prezența unui vag spirit de grup, care încă n-a fost deplin lichidat, din arbitrara împărțire de către unii critici – puțini, din fericire, a criticii noastre literare după criterii care nu sunt ale obiectivității”. Eugen Luca este de o cu totul altă părere: „Ar trebui să-l felicităm pe Paul Georgescu pentru descoperirea unui poet atât de înzestrat ca Nichita Stănescu. De asemenea, pe S. Damian pentru promovarea unui fin analist ca N. Velea”. Mai mult, consideră criticul, „cronicile lui I. Oarcășu la volumele *De dragoste* de Cicerone Theodorescu și *Fără popas* de Florența Albu ar putea exemplifica acest nou mod de a face apologetică” (cronicile apar în numărul 36 și 38 ale „Tribunei”).

22 decembrie

• Nichita Stănescu publică în „Contemporanul”, numărul 51, poemul *Leoaică tânără, iubirea*, deloc conform cu normele ideologice ale timpului.

28 decembrie

• În numărul 53 al „Gazetei literare”, la ancheta despre critică răspund Andrei Băleanu, Savin Bratu, Liviu Călin, Ion Oarcășu, Al. Oprea, Tudor Vianu. Savin Bratu are cuvinte de laudă pentru „tendențele interesante, inovatoare în conținut și în formă” din noua critica literară, și, în opinia sa, nu ar fi vorba de vreun meschin „spirit apologetic” atunci când este vorba de un poet de valoare, ca Baltag, spre exemplu (să mai observăm că strecurând această întrebare în propria anchetă, *Gazeta literară*, principalul bastion în susținerea noii lirici, își sublinia abil „obiectivitatea” și față de cerințele ideologice ale epocii). Dintre tinerii critici, Savin Bratu îl numește pe Eugen Simion, amintit și de Tudor Vianu în răspunsul său. Oarcășu are cuvinte de mustrare despre colegii săi bucureșteni: unele cronici ale lui Crohmălniceanu ar dovedi o „concepție simplificatoare”, iar Matei Călinescu ar folosi „idei perimate, travestite în haine pretins noi” □ Paul Georgescu publică recenzia *Ion Horea, „Coloană în amiază”* („Cronica literară”). Deși Ion Horea nu este un poet la fel de reprezentativ ca Nichita Stănescu, și în acest caz cronica lui Paul Georgescu funcționează ca barometru, subliniind dificultatea criticilor din epocă de a se raporta „obiectiv” la un univers atât de special și de nespecific realismului

socialist. Pentru început, avem un bun profil al scriitorului: „Mai ales un poet al pământului fertil, al toamnelor roditoare, al holdelor și fructelor, al serilor tăcute, al liniștei împlinite, dar și cu încercări de a transpune în versuri alte sectoare ale activității umane, Ion Gheorghe ne apare ca un poet al versului luminos, melodios și calm, iar volumul său ca o carte de maturitate artistică”. Apoi, delimitările criticului par un avertisment adresat scriitorului, indicându-i de este, *deocamdată*, condamnat (adică acel univers accentuat htonic, atemporal, care va deveni ulterior o marcă a poeziei lui Horea): „În primul rând, din dialectica belșugului socialist, elementul pasiv, pământul, apare mai reliefat decât cel activ, munca umană. Acesta din urmă apare de altfel și prea abstract, simbolic și lipsit deci de specificul său concret-istoric. În al doilea rând și legat de acesta, satul nou, socialist, bogăția afectivă a epocii noastre, rezultată din transformările profunde, istorice ale ultimului deceniu și jumătate, transpare într-un prea stins ecou [...]”. „N-am dori desigur deloc să-l îndemnăm pe Ion Horea spre o poezie expozitiv retorică, deloc recomandabilă”, mai precizează Paul Georgescu.

[DECEMBRIE]

- Ultimul număr din an al revistei „Viața românească” publică un articol al acad. Mihail Ralea despre *Etica și cultura comunismului*, inspirat de Programul P.C.U.S. și de cel de al XXII-lea congres al comuniștilor sovietici □ Versurile care apar în această ediție sunt semnate de Cicerone Theodorescu (*Umblă vântul rău prin bozii...*, *O ciupercă de cenușă*, *Osip*, *Către țărături viitoare*), Nina Cassian (zece poeme, însoțite de un „Cuvânt înainte” în care afirmă că poetul trebuie să fie mereu „în schimbare de voce” și încearcă să descrie formula poetică a versurilor propuse spre publicare), Tiberiu Utan (*Strada*), Gheorghe Tomozei (*Un cântec de pace*). □ Ov. S. Crohmălniceanu comentează în spațiul rubricii „Cronica literară” două volume de versuri: Radu Boureanu, *Moartea morilor de vânt*, și Veronica Porumbacu, *Diminețile simple*. □ La rubrica „Teorie și critică”, Eugen Simion vorbește despre *Receptarea critică a operei lui Tudor Arghezi* (comentariu critic dedicat exegezelor argheziene semnate de Ov. S. Crohmălniceanu, respectiv Mihail Petroveanu), iar Horia Bratu dezbate *Probleme ale prozei și ale criticii literare*, în capitolele: *Critica și actualitatea*, *Critica și tematica luptei revoluționare*, *Eroul pozitiv în proza tinerilor*. În principal, Horia Bratu combate atât criticile excesive cât și laudele nejustificate, acceptând fenomenul de înnoire a formulelor artistice, dar nu și neglijențele în tratarea temelor majore ale construcției socialismului □ De la „Miscellanea” se rețin „Variatățile filologice” semnate de Șerban Cioculescu, despre *Mihail Sadoveanu, creator de limbă*.

- În numărul 12 al revistei „Iașul literar”, Agatha Grigorescu-Bacovia semnează un articol de evocare intitulat *Bacovia, student la Iași*, cu precizarea

„Fragment din volumul *Bacovia*, în curs de apariție la Editura pentru literatură”. □ N. A. Rusu publică un stufos articol (pe o temă controversată) de istorie literară, ajungând la o concluzie neveridică („*Cântarea României*” – *opera lui Nicolae Bălcescu* [sic!])

1961
ANEXE

Paul Georgescu, Nichita Stănescu, „Sensul iubirii”, Gazeta literară”, nr. 1, din 1 ianuarie, și nr. 3, 12 ianuarie 1961

I. Tematica poeziei lui Nichita Stănescu

Nichita Stănescu e, aici, un poet al copilăriei refuzate și al adolescenței intense, un poet al ororii față de război și fascism, dar și (de aceea) al construcției pașnice, socialiste, un poet al perspectivei, al Comunei. Versul lui e o împletire personal și rară între o vitalitate care are tensiunea suplă a energiei și o anume suavitate, fără nimic sentimental și leșinat, ci transparent, luminoasă și vibratilă. Imagist de o rară și reală forță, inundat, la început tocmai de aceste țâșniri impetuoase care năpădeau ideea, n-o lăsa să cristalizeze. Nichita Stănescu învață treptat să-și strunească și să-și organizeze fertilitatea imagistică, limpezindu-și versul, tinzând către o claritate care e a artei.

Tânăra generație de scriitori se ridică aducând o experiență de viață proprie, o sensibilitate a ei și căutându-și o expresie care nu poate fi în niciun caz numai aceea a secolului trecut. Dincolo de miezul secolului nostru incandescent și uluitor, poezia nu mai poate exprima gândurile lui noi și sentimentele sale inedite cu mijloace perimate și uneori chiar pentru vremea lor vetuste și plate. La începutul veacului nostru, poeți minori, preluând ce puteau, adică puțin, din experiența marilor înaintași, au năpădit revistele și apoi (mare era forța mediocrității) vechile manuale. Versul legănat adormitor, cu exces de codri și mioare, cu jind retrograd tăiat de hăulituri crâncene, versificarea moale a unei anecdotice cu icneli de răs bătrânesc, toată versificația prostească și cu miros tradiționalist, înapoiat rurală – poezie care s-a prelins până după primul război mondial – falsă moștenire a marilor poeți ai veacului trecut, n-are a ne învăța nimic în exprimarea gândirii noastre comuniste. Și e foarte bine că poeții noștri resping cu dezgust asemenea false modele: acum, când am zdrobit conținutul scârbos și tradiționalismul, ce să facem cu stupidele sale jucării, recte mijloace de expresie. Chiar dacă se mai pot găsi cititori – desigur cu bune intenții – care au rămas, despre poezie, cu imaginea căltoasă a unei cărți de citire (mustind otrăvit) și care, deci, recunosc drept poezie doar o anecdotică săltând în vers nerod, trebuie să-i educăm fiindcă – trebuie subliniat – critica literară nu e numai expresia gustului unui

cititor vag ci și o disciplină care formează gustul estetic al publicului, și acolo unde e cazul, trezește din inerție gusturi adormite pe vechi manuale stupide.

Dar, o altă primejdie, la fel de gravă, trebuie lovită: expresia ca expresie e absurdă și în afara artei. Formalismul nu e deloc o grijă deosebită acordată expresiei (niciodată grija pentru cum exprimăm nu poate fi mai mare...), ci o expresie care nu exprimă nimic sau camuflează prost un conținut retrograd sau anemic. Poezia noastră nu poate fi decât expresia artistic adecvată a gândurilor și sentimentelor comuniste ale omului liber care construiește Comuna, visează și acționează, iubește și urăște, se bucură de frumusețea lumii pe care o transfigurează. Numai în raport cu acest conținut al omului total dar mereu, în toate împrejurările comunist, putem judeca toate acele aspecte ale poeziei noastre, care nu poate fi decât gândire comunistă formulată în imagini ale vremii noastre. O gândire revoluționară exprimată în imagini de tip tradiționalist e un lamentabil hibrid, un monstru rizibil; o expresie care nu exprimă nimic e un non-sens, iar expresia care acoperă sensul pe care ar trebui să-l exprime, un rebut.

Ierte-ni-se paranteza, dar vorbind despre poezia tinerilor ea e la locul său. Fără, deloc, a dori să facă o împărțire pe generații (împărțire care, cum scria recent Silviu Iosifescu în *Gazeta literară*, e neclară, neștiințifică și deci derutantă) trebuie să consemnăm totuși (făcând toate rezervele cu privire la valabilitatea generală a conceptului) că există o generație care era matură în anii războiului, primind în față, uneori în inimă, ororile sale, luptând împotriva războiului și a ororilor sale, și o altă generație, cea a tinerilor de azi, care a resimțit războiul explodând în candoarea copilăriei sale, mutilându-i copilăria. Generației cu adolescența refuzată îi urmează aceea cu copilăria refuzată. Nichita Stănescu face parte dintre aceștia. De aceea, copilăria clasică apare rar în acest volum. Mister de băieți, cu farmecul jocului ca posibilitate a realului, e o candidă excepție. La Nichita Stănescu, imaginea copilăriei e acoperită de aceea a războiului îndurat, cu bombardamente, foamete și fasciști. De aici, tema copilăriei furate: „Drumurile țării, apăsate,/ intrau în pământ ca niște râme./ Copilărie, netrăită minune,/ Îți izbim pământul cizmele brune / basmele tale, și anii/ otrăviți cu sunete stranii.” (Când soarele viu...) Sau, în *Meditație de iarnă*: „A fost o vreme rece, înclinată,/ cu ani înceți sporind tăcerea, / ce nu se mai sfârșeau odată/ și nu plecau spre nicăierea,/ Războiul înfigea-n câmpie/ săgeata trupurilor rupte/ și tu priveai copilărie,/ moartea, cu chinuri, neîntrerupte”. Ocupația fascistă e resimțită acut ca și războiul fascist, în aspecte specifice copilăriei. Pe câmpul de piatră e o imagine halucinantă a foamei și a frigului iar *Scurta baladă* aduce figura tatălui reîntors schilod de pe un front care nu era al nostru, într-o casă schilodită de bombe; familia e mută în ger și deznădejde. Copilul ridică ochii spre cerul miracolelor și privește jocul avioanelor, dar jocul lor e jocul cu moartea, casele sar, explodează, dispar (Joc cu avioane). Bombardamentul apare ca o forță ostilă, crudă și absurdă (Sfârșit

de bombardament), o forță ce clatină ordinea lucrurilor, distruge marile simboluri ale eternității: codrul și cerul cu stele (Pădure arsă): „Ce căutai, copile – acolo,/ cu mâini prelungi și umeri ascuțiți,/ pe care-aripile abia de se uscară,/ fulgi negri, balansându-se în seară. // Un orizont urlând și nevăzut /zvârlindu-și limbile și antracitul. / într-una mă târa prin șirul mut,/ aproape gol alunecându-mi trupul.”

Și întrebarea finală, care prin candoarea ei e însăși condamnarea războiului: „Noi doi, pădure ce făcum?/ De ce te-au ars în fald de scrum/ Și peste tine luna nu mai trece?”

Astăzi adolescentul privește propria sa copilărie, judecă războiul fascist și-l condamnă (Avertisment). Din oroarea față de război izbucnește lauda pasionată a păcii, amintim cele două admirabile poeme – O viziune a păcii și Nu vă jucați cu pacea - ura față de ațâțătorii la război și de fascismul care, în țările capitaliste, încearcă să reînvie (Unul fascist, Lui Wotan, Dans pe tobe ș.a.). Acest ciclu de poeme e încărcat cu ură de înaltă tensiune, ura tânărului ce i s-a furat copilăria, ura constructorului amenințat în visele sale pașnice, care vede „bruna stafie și cobe”: „De prin smârcuri negre, iat-o,/ stafia, dacă-ai uitat-o,/ cum se-ncheagă în armură/ și-n cocleli verzui de ură.” (Dans pe tobe).

Stafia brună a fascismului are coșmaruri, ea dorește omenirii un nou război, mai teribil, nimicitor. Poetul ridică în fața noastră această viziune halucinantă a războiului râvnit de imperialiști: „Soarele s-a înfundat în cer, și-a rămas deodată /lumina fără soare destrămată / ca niște vergele de sticlă izbîndu-se strident,/ Aerul și-a răsucit, cu trunchiuri de om și de arbori, / coloanele care nu mai țin niciun cer./ Umbrele se rup de călcăie, și se-ngroapă în bolovani./ Trupurile urcă, pe spinări de vultani,/ și rămân din ele numai privirile străvezii/ care nu se văd și nu se pot pipăi...” (Nu vă jucați cu pacea!...)

Și poetul tânăr strigă hotărârea noastră de a păzi pacea, hotărârea constructorului învățat să facă schele și turlă, exprimă forța lui: „Dacă zboară vreuna, prin cerul meu, în neștire,/ moare, înfigându-mi-se-n privire!”; „să nu mai rămâie din el decât locul / pe care-l umplea în cânt,/ între norii fulgerând și pământ” (pag. 68). Pacea pe care-o cântă Nichita Stănescu e pacea constructorului ce urăște războiul, pacea celor puternici și drepti.

Tema păcii se-mpletește la tânărul poet cu aceea a construcției: „Și cărămida trupului mi-o pun – la ridicarea lumii comuniste.” (Cântec)

Figura simbolică și tipică a constructorului reapare, în diferite ipostaze, în mai multe poezii (Oraș în creștere, Nu vă jucați cu pacea, Deodată am auzit ploaia venind, După înălțarea zidurilor). Trecutul (războiul fascist cu bombardamente, foame și frig) explică în parte frenezia adolescentului pentru prezentul în construcție. Sigur și mândru de prezent poetul visează viitorul pe care lupta noastră îl apropie: „Privește-mi ochii/ Cât de albaștri-mi sunt!/ Mă gândesc la Comună,/ la bolțile-i înalte cât privirea,/ Și când rostesc numele ei

de purpură/ și buzele mi se roșesc/ ca de-un sărut,/ atunci știu că s-a făcut dimineață/ și mă grăbesc în întâmpinarea/ soarelui”. (Adolescență)

Și nu e, desigur, de mirare că acest viitor îl atrage cu o forță irezistibilă: „Tai fluturând aerul serii de toamnă,/ steag omenesc, doar o chemare mândeamă,/ La orizont, lumea Comunei, sub stele,/ mă va-nălța, steag omenesc, la crenele. / Ritmic suind aeriana colină,/ crește un cer, altul sub mine senclină,/ peste întins sună a zării orbită:/ - Timpul i-ajung, mi-a mai rămas o clipită!” (Cântec).

Chiar din această sumară expunere reiese, cred, conturul poeziei lui Nichita Stănescu. Tânăr poet semnificativ pentru generația sa, el e obsedat de imaginea unei copilării fără bucurie, și se bucură, ca adolescent, de munca noastră pașnică. Urăște războiul și pe ațâțatorii la război, urăște zvârcolirile fascismului, ce-ncearcă se reînvie, dorește cu entuziasm ziua de mâine a comunismului. Ca poet reprezentativ, ca exponent al gândirii și sentimentelor înaintate ale maselor, Nichita Stănescu mai are mult de realizat. Există, mai întâi, încă în acest volum, și mai ales în publicații, poezii nerepresentative, singulare; preocuparea pentru prezentul de luptă și efort e încă insuficientă; figura constructorului comunist e încă vagă, insuficient conturată, bogata lui viață sufletească redusă doar la câteva trăsături. Evident, aceste lipsuri nu sunt numai ale poeziei lui Nichita Stănescu, dar noi trebuie să cerem tuturor poezilor și fiecăruia în parte să realizeze poetic imaginea excepțională a excepționalelor zile pe care le trăim.

Rămâne ca în viitoarea cronică să analizăm mai atent universul poetic în formație al tânărului poet și particularitățile artei sale.

II. Zburătorul

Aminteam, în cronică precedentă, că poezia lui Nichita Stănescu e tinerețea care ia cunoștință de ea însăși, își înțelege trecuta sa copilărie, care e acoperită de război, ocupație fascistă, bombardamente, și trage certitudini pentru viitor. Desigur, copilăria estropiată de război a mai existat și de acolo a fășnit tulbure o adolescență tulbure, nevrotică și tragic interogativă. În zilele noastre, abisului de oroare fascist i-au urmat anii de tensiune optimistă ai revoluției socialiste și apoi anii construcției socialiste, vreme a marilor realizări și perspective. Acest fapt a determinat structura specifică a noii generații, sigură pe propriile sale forțe și pe viitor dimineața acestei generații e clară.

Ideea că, spre exemplu, copilăria sau adolescența ar fi concepte extra-sociale, ar fi „etern umane”, e desigur naivă. Copilăria, adolescența (sau, în altă ordine), iubirea, prietenia sunt categorii (evident) comune tuturor oamenilor de pretutindeni și din totdeauna și ca atare etern umane; dar desfășurându-se în societate, fiind impregnate și chiar condiționate de societate (ca anume raport al luptei de clasă), ele sunt categorii sociale, determinate social-istoric. Faptul că cineva și-a desfășurat o copilărie opulentă în răsfațul unei

familii prospere și tihnite nu se poate identifica unei copilării mizere, cu familia sfâșiată de război și cu cerul acoperit cu moarte. O adolescență ferecată în liniștite biblioteci universitare sau o adolescență putrezind în cazărmi, tranșee și gropi individuale nu coincid. De altfel, în general, nu există categorii asociale, pot exista doar interpretări asociale idealiste ale unor categorii sociale. Poezii vehiculează, desigur, idei, dar ideile sunt purtate de emoții și a studia sursa emoțiilor (interferență între o situație social-istorică și un temperament) e o acțiune necesară pentru critica literară. Natura emoției este etern umană, dar sensul ei, dinamismul ei, acțiunea emoției într-o structură psihologică sunt determinate social, au efecte sociale, participă intens la lumea valorilor, deci a ideilor social-politice.

Orice tânără generație aduce deci specificul său, are o structură proprie, nerepetabilă, care e un moment social-istoric, impresionând temperamente diferite. Față de vechile generații care erau sfârâmate în curenții ostili ai claselor în luptă, noile promoții au, între altele, marele beneficiu de a se putea dezvolta armonios într-o societate care, cu forțe unite, construiește socialismul. Am insistat asupra unor caracteristici comune ale celei mai tinere promoții de poeți, tocmai pentru că ea s-a afirmat masiv, aducând sunetul ei propriu în concertul poeziei românești.

A vorbi despre specificul unui poet foarte tânăr e dificil și riscant. Dificil fiindcă el însuși nu e încă suficient cristalizat, nu și-a manifestat încă potențele, deci nu s-a definit. Riscant pentru că, predefinindu-l, critica îl poate închista (poate contribui la închistarea) într-o formulă care nu era pentru el, poate, decât o formă neesențială și tranzitorie. Astfel, mulți din cei ce s-au referit la Nichita Stănescu au avut în vedere nu acest volum – el însuși reprezintă pentru poet un moment depășit – ci poezii publicate acum câțiva ani, când poetul nu-și stăpâna mijloacele de expresie și când era în formație. Volumul unui tânăr scriitor este nu numai un dat, ci și o posibilitate sau nu. Cititorul poate face abstracție de aceasta, criticul nu. Fără a voi deci să definim ceea ce încă nu s-a manifestat și fără a desemna cursul unui râu care e încă doar izvor, să zicem că poezia lui Nichita Stănescu e o împlinire personală și rară între o vitalitate care are tensiunea suplă a energiei și o anume suavitate transparentă, luminoasă și vibratilă. Imagist de o rară și reală originalitate (semn cert al unui talent deosebit), Nichita Stănescu trebuie (cel puțin la început) să nu cedeze acestei fertile facilități, căci la poezia mare nu se accede prin îngrămădire de metafore. Desigur, darul de a converti conceptul la sensibil prin imagine e rar și nu se desprinde prin sărguință. Dar esențialul în marea poezie e imaginea artistică – viziune generală, ceea ce presupune claritatea ideii și știința de a subordona amănuntele viziunii de ansamblu. Spun acest adevăr cunoscut fiindcă tânărul poet, capabil adesea de a crea asemenea viziuni de ansamblu, cedează uneori tentației de a inunda oglinda cu sumedenie de imagini, numeroase dintre ele frumoase; dar imaginile nu au

valoare izolată, ci prin ansamblul pe care reușesc (sau nu) să-l creeze. Semnificativă pentru poezia lui Nichita Stănescu ni se pare *O călărire în zori*. Versul vibrează de un elan viguros simbolizat prin cavalcada matinală sub soarele tânăr. Entuziasmul tineresc nu se impune atât prin metafore, ci prin viziune, nu se folosește alegoria (formă inferioară), ci simbolul (care aici e clar, nu trebuie explicat). Tăcerea se face vânt, bat tobe de piatră, soarele crește, rupe orizontul în două, soarele saltă din lucruri strigând. E o perfectă unitate între dinamismul tineresc al mișcării ce transformă universul și imaginile sugestive încrustate în curgerea clară a versului.

Poezia lui Nichita Stănescu exprimă o integrare armonioasă în univers, realizată printr-un efort de supunere și ordonare a lucrurilor, iar acest efort, reușita lui, produc bucurie. Raporturile dintre copil și univers se schimbă prin înțelegerea obiectelor care în copilărie îl dominau. E aici nu numai o schimbare de vârstă, ci cum am mai spus, de societate. În *Imn*, această înțelegere este exprimată sensibil, schimbarea raporturilor cu universul e figurată plastic de un raport propriu: „O, lucrurile n-au crescut o dată cu mine. / Mi-ajungeau până la bărbie/ Cândva, în copilăria mea, acoperită cu cețuri./ Mai târziu, / La sfârșitul războaielor...” (pag. 101)

Procesul înțelegerii duce la integrarea armonioasă în univers. Coresponzența exprimată sugestiv, bătaia inimii face să răsună discul orizontului, „parcă lovit de un răsărit de lună” (*Cântec*). Adolescența e nu numai o vârstă, o treaptă, ci o realizare în ea însăși, o împlinire. Dintre imaginile despre adolescență, reținem Vasile Roaită, ca sinteză a calităților adolescente, „semn călător printre ere/de tinerețe și de putere”. Aici, adolescența e o ascensiune, o depășire feerică: „... Adolescența lui fără seamăn era/ Ca o mare – înclinată cu corăbii pe ea/ Piscurile lui lăsaus jocuri rotunde/ unde să-ți cațări trupul, prin ierburile scunde/ și cu mâna întinsă, să abați prin cale/ liniștea vulturilor în rotogoale.// Herghelia albastră a orizontului fugea/ lăsând vise prelungi după ea./ Amurgul îi lovea câmpiile fecunde/ Cu râuri de culori despletite în unde.// Serile i se ridicau din inimă, pline de stele/ cu fulgere rătăcitoare prin ele. // Era zvelt și frumos./ Ca o pană de vultur mlădiu.// Luna lângă el trecea mai jos, / soarele îi răsuna pe mâini argintiu”(Cântec despre adolescența lui Vasile Roaită)

E la Nichita Stănescu, adesea, o liniște gravă, compusă din înțelegerea marii simplități a sentimentelor fundamentale, din încredere în valorile umane, din încredere în destinul omului. Ar fi de analizat sentimentul de levitație ca încredere și raport cu lumea. Dragostea lui pentru obiecte nu e telurică, dimpotrivă (*Meditație de seară*). Obiectele, deși au densitate, nu sunt opace, ci transparente și într-un fel anumit suave. Omul nu e supus obiectului, ci îl domină. De aceea, munca e împlinire, ascensiune (*După înălțarea zidurilor*), lege umană și cosmică a universului. Adolescentul lui Nichita Stănescu e zburătorul cu aripi la glezne, trecând prin imagini infernale și paradisiace, e

zburătorul devenit constructor și construind pentru el și al săi. Luceafărul a devenit om fiindcă omul devine luceafăr.

*** **Probleme actuale ale dezvoltării prozei**, dezbateri, rubrica „Discuții”, „Viața românească”, nr. 10, octombrie 1961

Inițiativa organizării unei discuții în jurul „mesei rotunde” pe marginea unor probleme actuale ale dezvoltării prozei în perioada cea mai recentă a fost dictată redacției „Vieții românești” de dorința elucidării unora dintre aspectele revelatoare și caracteristice ale activității literare în acest domeniu. În cuvântul introductiv rostit din partea redacției, s-au definit obiectivele dezbaterii, subliniindu-se că „materia” care formează obiectul discuției o constituie bogată producție a prozatorilor noștri din ultimii doi ani. Scopul discuției - la care au fost invitați să participe un număr de prozatori și critici literari - îl constituia tentativa de a scoate la iveală unele probleme cu caracter mai general care se desprind din analiza creației recente a prozatorilor noștri, de a defini natura unora dintre succesele înregistrate pe tărâmul prozei în intervalul de timp precizat mai sus, de a supune criticii principiale, ascuțite, o serie de aspecte negative care împiedică încă ridicarea unora dintre lucrările de proză la nivelul superior cuvenit. Lăsându-se fiecărui participant latitudinea de a ataca acele probleme care i se par mai însemnate în momentul de față, de a formula observațiile sale personale pe marginea temelor aflate în discuție s-a subliniat totodată că redacția consideră dezbateri de față ca un prim schimb de opinii între participanți pe marginea unor probleme ale prozei, ca un preluțiu la o dezbateri mai largă, urmând ca paginile „Vieții românești” să rămână deschise unor intervenții scrise, consecutive acestei discuții orale și pe care revista ar urma să le publice de-a lungul numerelor următoare.

Mai jos este reprodus textul intervențiilor din cadrul discuției, în ordinea rostirii lor.

V. R.

Ion Vitner: În cele ce voi spune, voi căuta să dau curs invitației făcute de tovarășii din redacție care, în cuvântul lor introductiv, au subliniat cu justete importanța unor rodnice discuții pe marginea creației prozatorilor noștri. Într-adevăr în ansamblul literaturii noastre proza a căpătat în ultimii ani o pondere considerabilă.

Ești aproape tentat să spui că românul nu se mai naște poet, ci prozator. În domeniul prozei își desfășoară activitatea, în momentul de față, trei generații care constituie tot atâtea etape evolutive ale literaturii noastre contem-

porane. Este vorba de etapa deschiderilor de drum, a prozatorilor care în operele lor au pus jaloanele realismului socialist, fiind în același timp continuatorii strălucitelor tradiții realiste ale literaturii române, păstrate în condiții grele de-a lungul perioadei interbelice. Mă gândesc la Sadoveanu, Camil Petrescu, Zaharia Stancu, Ion Călugăru, Eusebiu Camilar etc. etc., a căror contribuție, în sensul pionieratului și realizării artistice, în dezvoltarea romanului realist socialist, este enormă. A urmat imediat generația de prozatori formată îndată după eliberare, romancierii și nuveliști, al căror debut coincide cu primii ani de după 1944. Este vorba de Marin Preda, Eugen Barbu, V. Em. Galan, Francisc Munteanu, Aurel Mihale, Petru Vintilă, Titus Popovici etc. etc., și în fine ultima generație de tineri prozatori, în număr foarte mare, cuprinzând nume care s-au și impus cu prestigiu în ansamblu literaturii noastre, ca: Mazilu, D. R. Popescu, V. Rebreanu, N. Țic, Al. I. Ghilia etc. etc.

Dacă privim lucrurile din punctul de vedere al istoriei literare cred că niciodată, în trecut, nu s-a afirmat într-o perioadă de timp atât de scurtă (mai puțin de două decenii) un număr atât de impresionant de mari valori, în domeniul prozei, care rămâne totuși domeniul plin de dificultăți al oricărei literaturi. Eflorescena prozei este un semn de maturitate literară. Această maturitate a fost atinsă; totul este de a întreține fiorul acestei maturități și de a dezvolta neconținut orizontul și cuceririle artistice ale prozei de până acum.

Un fenomen interesant atrage, de la început, atenția cercetătorului prozei contemporane. Utilizând cuceririle întregii noastre proze realiste, de-a lungul timpului, generațiile de prozatori care s-au afirmat după eliberare și până astăzi, urmează cu predilecție modele oferite chiar de proza noastră realist-socialistă. Pentru a exemplifica ideea, vreau să atrag atenția asupra faptului că, în activitatea lor, romancierii și nuveliști ca Marin Preda, Titus Popovici, dezvoltă o tipologie fundamentală introdusă în literatură de către Mihail Sadoveanu. Este vorba de tipul țaranului sărac, silit să lupte pe frontul de răsărit, sub dictatura antonesciană, care, sub influența Partidului, în contact cu ostașii sovietici sau cu realitățile din Uniunea Sovietică are revelația destinului său istoric adevărat și, reîntors în țară, pune în aplicare, cu entuziasm și eroism, cele învățate din experiența eliberatoare a mării patrii a socialismului. Acesta este tipul fundamental al lui Mitrea Cocor, al cărui destin esențial trăiește și în Anton Modan, al lui Marin Preda, sau Mitra Moț, al lui Titus Popovici. Prin urmare, dacă în ceea ce privește modalitățile de realizare artistică suflul atât de stenic al marilor clasici este mereu prezent în creația contemporană (s-a vorbit de modalități caragialești în proza lui V. Em. Galan și Mazilu, de Barbu ca de un Creangă al mahalalei), în ceea ce privește tipologia și problematica umană, prozatorii contemporani recurg la modele recente, create de viața socială a țării noastre în perioada de după eliberare.

Un alt model solicitat, mai ales de tinerii prozatori, este Ilie Moromete al lui Preda. Se poate vorbi, cred, de începutul unei școli Marin Preda (pe linia

Moromeților) la care s-au raliat până acum tineri prozatori de foarte serios talent ca Mazilu, D. R. Popescu, N. Velea. În ce constă specificul acestei școli? Mazilu l-a definit în „Bariera” ca pe „un cult al înțelegerii și explicării fiecărei atitudini”. Prozatorul devine un observator atent și fin ai comportării omului în anumite împrejurări istorice. Proza de acest tip nu pune accentul pe epic ci pe analitic, pe studiul extrem de amănunțit al psihologiei individuale și sociale. Este o proză care nu caută să-i ofere cititorului emoții ca șocuri violente, prin întâmplări ieșite din comun, ci o mai bună și mai profundă înțelegere a enormelor resurse tănuite în sufletul și conștiința insului din popor. Materialul acestui tip de proză nu este aventura sau faptul senzațional, ci banalul, automatismul cotidian, care prin disocieri pline de subtilitate capătă un relief cu totul deosebit. Această proză care implică finețe, bună cunoaștere a psihologiei insului din masă, închină indubitabil un elogiu înflăcărat poporului și vieții, în accepția ei profundă și umană. Fără a ignora virtuțile reale ale prozei de acțiune, de fapte și întâmplări ieșite din comun, fără a recomanda, prin urmare, reducerea prozei noastre la o singură formulă (cu cât modalitățile artistice vor fi mai diverse cu atât proza noastră va avea o mai mare strălucire) trebuie totuși să subliniez realizările serioase obținute de această bună școală a tinerilor prozatori. „Bariera” constituie sub raportul investigației psihologice a muncitorului revoluționar, a ilegalistului, un succes remarcabil, iar „Zilele săptămânii” de D. R. Popescu o imagine cuceritoare a vieții sociale și problemelor umane, extrem de interesante, dintr-un sat pe cale de colectivizare completă.

În plus, fenomenul semnalat, ne oferă o imagine exactă a colaborării plină de armonie dintre generații diferite, pentru însușirea celor mai bune experiențe artistice, înlocuind în lumea literară a socialismului bine cunoscutul conflict dintre generații, în jurul căruia, în trecut, a curs, în mod pernicios, prea multă cerneală.

Fenomenul asupra căruia ne-am oprit indică și o foarte mare forță de atracție a actualității. Chemarea la actualitate și partinitate sub care s-au desfășurat dezbaterile estetice din ultimul timp, constituie o cerință imperioasă a însuși spiritului constructiv al epocii noastre. Asupra noțiunii de „actualitate” sau „contemporaneitate” ar trebui să reflectăm mai bine, pentru a nu-i sărăci accepțiunile firești. Există o înțelegere actuală a problemelor istorice, sociale, care este însăși înțelegerea marxist-leninistă a lucrurilor, și care transpusă în epoci trecute ale istoriei, este de natură să ofere realizări extrem de actuale. Impregnată de o astfel de viziune a proceselor și problemelor istoriei mai vechi, o carte cum este „Nicoară Potcoavă” o simțim ca extrem de actuală. La fel și „Desculț” de Z. Stancu, „Moromeții” lui Marin Preda sau „Bariera” lui Mazilu, deși se ocupă de aspecte ale istoriei noastre mai mult sau mai puțin îndepărtate, sunt extrem de actuale prin spiritul lor prospectiv, prin descoperirile făcute în psihologia personajelor.

Există și un alt înțeles al termenului de „actualitate” sau „contemporaneitate” care nu trebuie neglijat de loc. Julien Benda într-o remarcabilă analiză a operei lui La Bruyère atrăgea atenția că, pentru un moralist, noțiunea de contemporaneitate trebuie acceptată într-un sens diferit de cel comun. A fi contemporan cu timpul tău - spunea Benda - este o cerință minimă. Totul este să fii contemporan cu deceniile și secolele care urmează, să fii nu atât contemporan cu prezentul cât cu viitorul. Ideea lui Benda mi se pare remarcabilă, ea având o contingență reală cu spiritul prospectiv, anticipativ, al viziunii marxist-leniniste despre lume, fără ca Benda să fi atins în concepția sa, treapta însușirii punctului de vedere marxist (simpatiile sale față de gândirea marxistă s-au exprimat în virtutea unei mari pasiuni pentru cartezianism). Extinzând aplicația ideii lui Benda, este clar că proza noastră va deveni cu atât mai captivantă cu cât va semnala fenomene din viața noastră socială care, poate nu s-au impus cu toată acuitatea, dar se vor impune pe viitor. Asemenea aspecte cred că pot fi decelate în proza noastră contemporană. Mă gândesc la lupta, ca satiric și moralist, a lui Mazilu împotriva ipocriziei sentimentale (reamintesc admirabila „satiră romantică”, intitulată „Romeo și Julieta”), sau situarea activistului de partid, de către D. R. Popescu, în mijlocul existenței de fiecare zi a sătenilor, prezenta omului de partid fiind resimțită socialmente-de țărani ca o necesitate, ca o parte integrantă a vieții lor de fiecare zi, sau la descoperirea de către Chiriță, în „Oțelul”, a unor conflicte de un fel nou, care nu mai sunt conflicte dintre clase, ci dintre conștiințe avansate și altele aservite spiritului vechi, rutinier. Aceste observații, cred că e de la sine înțeles, nu atrag impunerea lucrărilor citate sub raportul desăvârșirii artistice. Dincolo de lacune estetice există însă în proza de acest fel un spirit nou, extrem de interesant și a cărui importanță nu trebuie minimalizată. Vreau să spun că în realitatea nouă a construirii socialismului au apărut valori umane noi, probleme umane și sociale noi, care trebuie studiate și reflectate în literatură. Muncitorul care construiește socialismul (și ofer cuvântului accepțiunea lui cea mai largă) a urcat încă o treaptă în raport cu acela de dinaintea eliberării patriei noastre. Să nu ne lăsăm înșelați de iluzia extrem de dăunătoare a „eternului uman” și să spunem că omul se schimbă foarte greu sau deloc și, ca atare, realitățile construcției socialismului pot să mai aștepte până vor fi cuprinse literar. Adevărul este că în psihologia muncitorului de astăzi, totalmente eliberat de exploatare, s-au petrecut extraordinare salturi calitative, pe care literatura este obligată să le consemneze, dacă nu vrea să rămână în mod cu totul primejdios în urma vieții.

Iată, de altfel, de ce proza tinerilor mi se pare extrem de interesantă. Numele de tineri prozatori citați până acum, și altele care trebuie să li se adauge, aparțin unei generații care s-a format intelectualmente, în climat socialist, cu o sensibilitate pentru valorile noi ale lumii noastre socialiste de multe ori complet nealterată de viziunea lumii burgheze pe oare, prin vârstă,

nici nu au cunoscut-o, sau pe care iau receptat-o doar prin ecouri, în etapa destrămării ei. Se explică astfel pasiunea acestei generații pentru actualitatea socialistă în sensul ei cel mai imediat și mai înalt. În plus, mai toată această generație de tineri prozatori provine din reporteri de ziar, profesioniști în care nu numai și-au făcut ucenicia literară dar au înmagazinat și cunoștințe extrem de serioase cu privire la problematica atât de complexă a construirii socialismului. Un lucru este sigur. Literatura construirii socialismului nu poate fi realizată prin sporadice și fugare „documentări”. Ne aflăm în fața unui fenomen istoric pentru a cărui cuprindere literară trebuie participare nemijlocită sau studiu atent și îndelungat. În această direcție cred că tânără generație de prozatori a și început să-și impună contribuția, care în viitor va fi tot mai importantă.

Eugen Barbu: Regret că nu-i văd în mijlocul nostru pe câțiva scriitori tineri foarte interesanți, cum ar fi Velea, Fănuș Neagu și Ioan Grigorescu, fiindcă o discuție ca aceea pe care o facem azi, va cuprinde într-o măsură și operele lor. Primii doi, așa cum remarca și tov. Vitner, ar fi categorisiți într-un fel, ca aparținând unei așa-zise școli numită, nu știu de ce, a lui Marin Preda. S-ar putea spune, poate, de o manieră caracteristică operei lui Faulkner, care într-adevăr se poate socoti ca întemeietorul unei școli literare foarte interesante, și pe care în chip meritos Marin Preda a împământenit-o la noi. Eu mă alătur elogiilor aduse romanului „Moromeții”. Cred însă că apariția acestei cărți a născut problema: în ce măsură un model literar poate să influențeze și eventual să canalizeze oarecum un timp, dezvoltarea prozei, cum e în cazul de față. Vreau să spun că nu sunt deloc fericit să văd că în literatura noastră au început să apară mai mulți Moromeți cu alte paternități, ca niște fii naturali, cum ar fi nea Vițu al lui Mazilu. Cred că nu ar fi bine ca toată lumea să scrie ca Marin Preda. În ceea ce mă privește, am încercat și voi mai încerca, fără a renunța la stilul propriu să-mi schimb maniera de a scrie de la o carte la alta. Eu cer scriitorilor originalitate, cer ca fiecare să aibă un ton al său, după care să-l recunoști: ăsta e Preda, ăsta e Titus Popovici (în paranteză fie spus, Titus Popovici, deși scrie în „Setea” despre țărani, reușește să evite pericolul mortal al imitației).

Aș mai vrea să semnalez un lucru curios. E vorba de romanul lui Zaharia Stancu „Rădăcinile sunt amare”, de romanul lui Beniuc și de romanul meu. S-a întâmplat că imediat după tipărirea lor să apară un articol cu privire la critica apologetică. Acolo s-a spus pe bună dreptate că unii autori și unele opere sunt laudate cu exagerare. Lucrul era adevărat și intervenția a fost într-adevăr salutară. Reacția criticilor literari însă, a fost aceea a unei cabrări imediate și cronicile care au urmat despre cele trei cărți pomenite sunt o mărturie a acestei afirmațiuni. Sunt de părere că „Pe multe de cuțit” și „Rădăcinile sunt amare” (de mine nu vreau să vorbesc) meritau meu multă atenție și că s-a trecut peste ele cu prea multă ușurință. Trebuie precizat că din

pricina timorării criticii literare interesul pentru unele cărți neimportante a crescut și aceasta a dat naștere la confuzii, cronicarii literari ocupându-se cu predilecție de cărți mai puțin valoroase, mai puțin semnificative cu o atenție neîndreptățită, care a adus o imagine nereală a tabloului nostru literar.

Tov. Radu Popescu îmi șoptește că am mutat problemele prozei la problemele criticii literare. Eu îi răspund că problemele prozei se reduc, de fapt, la una singură: cum se scrie bine și cum se scrie prost. În legătură cu acest cum se scrie bine și cum se scrie prost, critica poate să ne ajute foarte mult, fără ca să dea niște rețete farmaceutice

Întorcându-mă la problemele prozei, trebuie să spun că așa cum a remarcat tov. Vitner, într-adevăr proza noastră numără o mulțime de nume foarte interesante. Găsesc că d-sa face foarte bine că se ocupă în special de tineri. Am citit articolul din „Tribuna” despre Dumitru Radu Popescu care era un studiu foarte atent. D-sa este un cititor foarte bun. Aceasta am remarcat-o cu prilejul studiului făcut despre mine.

Așa cum spuneam, tov. Vitner face foarte bine că se ocupă în special de tineri. Pentru că nu cunosc categoria de scriitori nu știu cum și „scriitori consacrați” - (în paranteză fie spus nu accept această formulă pentru mine, cu nu sunt un scriitor consacrat - un scriitor se consacră sau nu atunci când moare, adică atunci când a terminat să mai pună o virgulă pe hârtie).

Sunt convins că discuția aceasta ar fi mult mai interesantă dacă prozatorii și-ar da părerea despre stadiul la care a ajuns proza noastră. Părerea unui scriitor despre alt scriitor e totdeauna subiectivă. Nu sunt de părere să emit asemenea păreri pentru că, așa cum am mai spus, fiecare scriitor crede că numai metoda pe care o întrebuițează el este cea mai bună.

N. Tertulian: Nu ar fi totuși lipsit de interes să luăm cunoștință de anumite opinii ale tov. Barbu. Este o curiozitate firească să cunoști părerile unor scriitori despre confrății lor.

Ion Vitner: Nu atât despre confrăți cât despre problemele literare...

Eugen Barbu: Despre una din tendințele prozei noastre actuale am pomenit la început, atunci când am spus că ar fi bine să se recomande scriitorilor noștri să nu rămână în faza de imitație și să treacă la o treaptă superioară, adică la căutarea originalității. Eu îl citesc pe Mazilii și consider că este unul din cei mai interesați scriitori ai tinerei generații și trebuie să adaug că nu fac niciodată împărțiri: scriitori tineri, scriitori bătrâni, categorie grea, categorie ușoară.

Vreau să spun, spre deosebire de tov. Vitner și de alți tovarăși de la „Gazeta literară”, că nu mi-a plăcut „Bariera”. După mine, literatura adevărată nu e enunțiativă, adică autorul recomandă personajele ca la magazinul de antichități: uite, acesta este Nea Vițu care este un bun comunist! Proza adevărată arată prin ea însăși, fără ca autorul să intervină, că acest Nea Vițu este un comunist. În „Bariera” acest lucru nu se întâmplă. Acolo sunt o serie

de judecăți de valoare pe care colegul meu le-a aruncat într-o ordine oarecare. Aceasta este o chestiune care îl privește.

Eu cred că Mazilu avea destule resurse (și aceasta se vede din schițele apărute în „Viața românească”, care mi-au plăcut foarte mult... în special cea intitulată „Brânză cu ceapă”) ca să găsească o altă modalitate de a-l prezenta pe Vițu. A imita un model nu este un lucru neinteresant, nu este un lucru care trebuie interzis. Dacă pe Mazilu îl interesează ca eroul său să semene cu Moromete, dacă pe dânsul îl mulțumește treaba aceasta, nu are nimeni nimic împotriva. Eu aveam numai o singură pretenție: cel care imită un model are cel puțin datoria de a-l egala, dacă nu de al întrece. Ori despre „Bariera” - care mie mi se pare un rezumat al unei cărți care va fi scrisă vreodată - nu se poate spune acest lucru. Este o lucrare reușită pe alocuri, scena cu Măria Mareșal Antonescu, de pildă, de la început este izbutită, dar cartea nu are acel schelet literar care să justifice zgomotul care s-a făcut la „Gazeta literară” în jurul ei.

De aceea, spuneam, sunt surprins că aici nu sunt sau nu au fost invitați și nu au venit prozatori ca Fănuș Neagu, Velea și Ioan Grigorescu care au scris câteva lucruri foarte interesante. Mă gândesc că o nuvelă ca „La groapa de fumat” ar merita o discuție cel puțin tot atât de întinsă ca aceea în jurul „Barierei”. Mă gândesc că reportajul lui Grigorescu despre „Orașul paranoic” merita mai multă atenție. De asemenea, mă gândesc că există o schiță sau o nuvelă - eu nu pot niciodată să fac bine deosebirea între aceste două genuri - ca „Clar de lună” a lui Fănuș Neagu care merita mai multă cerneală. Mai era, de pildă, „Mașina” lui Dumitru Radu Popescu care mi s-a părut o schiță destul de interesantă și care merita atenția criticii literare...

Teodor Mazilu: Ce înțelegeți prin „nou în literatură”?

Eugen Barbu: Nu înțeleg o literatură scrisă pentru prima oară de cineva, ci scrisă pentru prima oară într-un anumit fel. Cred că cu aceasta am răspuns întrebării.

Silvian Iosifescu: O să pornesc de la ceea ce a spus tov. Vitner, și vreau să ating, în trecere încă două-trei puncte.

Este vorba de prezența artistică în proza noastră a vieții și problemelor contemporane la o serie de scriitori.

Felul cum tov. Vitner a formulat ce spunea este rectificabil, - este o primă formulare: Ar reieși un fel de separație între scriitorii consacrați, de care Iov. Vitner s-a ocupat într-un foarte interesant volum, dar care se opresc mai toți în preajma actualității imediate, și între scriitorii tineri care se ocupă de actualitate.

Este un adevăr, că în mai mare măsură scriitorii tineri s-au ocupat mai curajos de problemele actualității. E incontestabil un merit al lor; însă mi-ar fi foarte greu să categorisesc o serie de scriitori în categoria A și pe alții în categoria B. De pildă, Dumitru Radu Popescu acuma nu mai poate fi socotit debutant; Mazilu de asemenea. De aceea, cred că această distincție între consacrați, maturi, sau nematuri, este greu de făcut.

Iar în ceea ce privește pătrunderea mai masivă a tematicii contemporane în reportaj sau în proza de ficțiune, esențială este tendința progresivă, care însă din păcate nu angajează încă o serie de scriitori de seamă, de a transpune efectiv literar fapte contemporane. Important e că, din ce în ce mai mult se face literatură nu cu simple constatări. E o însușire pe care o descoperim din ce în ce mai frecvent la acești prozatori tineri fie că e vorba de reportaj, fie de nuvelă, schiță sau roman. Sunt actuali nu numai prin tematică, ci și prin problematica umană, pun accentul pe aspectele și relațiile specific noi, pe reconstrucția morală a omului, sunt interesați de dramatismul acestui proces. Acesta e - cred - principalul merit al schițelor lui Mazilu, sau pentru un trecut apropiat al mult discutatei „Bariere”. Sunt trăsături pe care le regăsim la Radu Cosașu, în cele două romane ale lui Țic, în mai multe din nuvelele lui Pop Simion, la Dumitru Radu Popescu sau Vasile Rebreanu. E vorba de un proces aflat la început și nu de o situație finită. Cred că ar fi bine să discutăm mai apoi aici și insuficiențele în înțelegerea sau transpunerea acestor conținuturi noi. Dar trebuie să accentuăm trăsătura aceasta în deosebi prețioasă a prozei tinere, faptul că la Vițu al lui Mazilu, la Oniga din „Anii tineri” de Țic, la atâtea alte personaje actualitatea viziunii scriitoricești devine mai profundă, că romanele respective nu sunt datate numai exterior, prin temă și subiect, ci prin perspectiva politică și etică.

Tov. Vitner a vorbit de experiența de reporteri a tuturor acestor scriitori. Mi se pare și mie hotărâtoare. Dar cred că le-am face un rău serviciu dacă i-am lăsa să minimalizeze efortul de adâncire și transpunere artistică a indispensabilei experiențe de viață - ceea ce reproșam acum câțiva ani când vorbeam despre descriptivism și despre menținerea la notație.

S-a vorbit despre Chiriță. E un exemplu semnificativ. Chiriță este un om cu experiență certă în problemele muncii industriale; pe de altă parte însă este izbitor că materialul artistic pare foarte sărac, tratat cu mijloace inadecvate, unele de tip melodramatic. Nu dăm aici verdicte în privința unui scriitor. Scrisul lui Chiriță poate să ne rezerve surprize pozitive. Cunoașterea mediului și problemelor tehnice se poate transforma în cunoașterea literară a transformărilor omului. Dar pentru moment în cele două romane și mai ales în primul, în „Întâlnirea” lucrul acesta te izbește. Această depășire a constatării răspunde și la discuția care s-a dus acum câteva luni în legătură cu proza obiectivă și proza analitică. În mare măsură, ca și în cazul falsei alternative modernism-tradiționalism avem de a face cu o problemă-fantomă, care revine mereu și care, când încerci să o cercetezi, dispăre. Se pot stabili tipuri, dar nu există opoziție între ele, purul analist sau purul observator fiind o imposibilitate. Dar admitând existența de accente preferențiale care creează tipuri deosebite, Marin Preda, Mazilu pe de o parte, Titus Popovici, Remus Luca, pe de alta, depășirea literaturii de constatare face ca observația și interpretarea observației să se îmbine tot mai strâns. E o problemă de măiestrie; îmbinarea nu pre-

supune comentariu și prolixitate, se rezolvă printr-o nuanță stilistică, printr-un accent. În schițele lui Mazilu și când nu i se întâmplă să devină (didactic - interpretarea se desprinde uneori din repetarea Situației. Aș cita recenta „Brânză cu ceapă”. Am pomenit de una din trăsăturile noi cele mai îmbucurătoare ale prozei. Să menționez și o revendicare, din mai multe pe care le putem avea față de proza din ultimii ani. De la caz la caz s-ar putea discuta atenuări ale conflictului, sau dimpotrivă, însuflețiri artificiale. Dar acum mă refer la necesitatea de a multiplica tipurile de literatură și unghiurile de prezentare. Se face reportaj, se scriu schițe, dar încercările de a multiplica modalitățile artificiale sunt încă prea puține. Nu cred că Ghilia a reușit în „Întoarcerea din apocalips”. Poate pentru că a folosit o modalitate străină de mijloacele lui de bun narator. Însă, mi se pare lăudabil că a încercat. Nu e vorba ele o simplă îmbogățire experimentală; înmulțirea unghiurilor de vedere, a modalităților, permite un sondaj mai în adâncime.

Câteva cuvinte despre „Bariera”. Nu vreau să reiau discuția. Spre deosebire de tov. Vitner, eu n-aș vedea ideea de școală în acest sens de descoperire de aspecte noi în stil, cu procedeele maestrului! Ar fi mai curând, epigonism. Ceea ce mi se pare prețios în „Bariera” nu este faptul că există o influență a lui Marin Preda pe care au remarcat-o toți, și cei care au lăudat și cei care au desființat cartea. Mi se pare interesant că personalitatea lui Mazilu și ceea ce are nou de spus se afirmă, împotriva acestor ecouri, în legătură cu aceasta, ceva despre definiția pe care tov. Barbu a dat-o noului pe care l-a redus la formă. E o definiție dată în pripă, care contrastează își cu scrisul tov. Barbu și sunt convins, și cu convingerile sale estetice.

Eugen Barbu: Eu am spus că „noul” înseamnă ceva spus într-un mod nou... Silvian Iosifescu: Tocmai, dar o asemenea descoperire, în primul rând implică faptul a spune ceva nou, idei-artistice noi, adevăruri noi despre viață. Ceea ce se traduce și în modalități artistice noi. Traducerea nu se face însă automat, procesul e adesea dificil.

Ov. S. Crohmălniceanu: Mi se pare că tov. Vitner a schițat un cadru interesant de discuție și că dacă vom încerca să adâncim problemele pe care le-a semnalat vom îndeplini și dorința exprimată de tov. Iosifescu să păstrăm un fir conducător în ceea ce spunem și să intrăm în dialog, m să ne risipim în expuneri paralele. Condiția e să introducem o anumită rigoare în noțiunile cu care operăm, să le examinăm mai îndeaproape. Tovarășul Vitner a pornit de la o constatare exactă și interesantă. El a arătat că literatura „construcției socialismului”, adică mai bine spus literatura etapei actuale a construcției socialismului, a problemelor specifice care stau în fața oamenilor muncii astăzi în țara noastră, este scrisă cu precădere de tineri, de scriitori dintre care unii sunt debutanți, alții și-au câștigat un renume incontestabil, dar toți sunt oameni tineri, intrați în arena literară mai ales în ultimii ani. Ei duc pe umerii lor greul sarcinii de a înfrunsa ce se întâmplă în momentul de față în realitatea din jur, în

uzine și în gospodării colective, în școli și laboratoare, peste tot unde pulsează viața nouă.

Observația e justă și oricâte exemple s-ar putea cita spre a o contrazice (eu însumi vreau să amintesc că Titus Popovici lucrează și el la un roman, care se petrece în etapa posterioară luptei pentru cucerirea puterii, că ultimele nuvele ale lui Remus Luca sunt consacrate aceluiași moment istoric și că autorul lor nu este un tânăr) oricâte exemple în plus s-ar mai aduce, faptul e incontestabil: literatura inspirată de realitățile cele mai noi ale vieții noastre se datorește în special tinerilor, de la N. Țic. Radu Cosașu, Dumitru Radu Popescu, sau T. Mazilu, până la N. Velea.

Aceasta nu înseamnă că ceilalți scriitori nu scriu o literatură interesantă și de actualitate.

Aici se impune o precizare. Fără să intru în contradicție cu ceea ce a spus tov. Vitner țin să adaug că multe din lucrările acelea pe care d-sa le numește „de dinaintea eliberării patriei” au un caracter de foarte mare actualitate. De ce? Pentru că aceste opere au idei artistice profunde, bogate, care depășesc simplul aspect nemijlocit, reflectat. Este de ajuns să mă refer chiar la o lucrare mai recentă, - să iau povestirea lui Marin Preda, consacrată luptei pentru crearea regimului de democrație populară. E vorba de nuvela „Îndrăzneala” (las, cum vedeți, la o parte „Moromeții” care se petrece într-o perioadă antirevoluționară), „Îndrăzneala” după părerea mea, prin conținutul ei ideologic, prin mesaj, prin perspectiva problemelor pe care le ridică cu privire la nașterea unei noi umanități, - și acesta e în fond obiectul literaturii, - e o lucrare cu nimic depășită sub raportul actualității, chiar dacă pe eroii lui Marin Preda nu-i vedem prezentați înfăptuind niște lucruri mai direct legate de momentul prezent al revoluției socialiste. Vreau să spun că problematica umană a lui Anton Modan ca și a lui Ilie Barbu este o problematică încă foarte actuală. Semnificația filozofică, valoarea ei generalizatoare se regăsește sub alte forme și în actele oamenilor care muncesc la desăvârșirea construcției socialiste. Mai mult, mesajul unor astfel de opere - și în categoria lor pot fi imediat incluse „Munca de jos” și nuvelele lui Eugen Barbu, „Statuile nu rîd niciodată”, romanul lui Fr. Munteanu, „Bărăgan”, romanul lui V. Em. Galan, - continuă să lumineze problemele noi de viață ale societății noastre. Același lucru se poate spune și despre unele probleme morale pe care le înfruntă eroii din „Străinul” sau din „Setea”. Același lucru se poate spune și despre „Bariera” care este o carte situată ca acțiune în preajma lui 23 August dar al cărei mesaj filozofic și uman e de o extremă actualitate în sfârșit același lucru se poate spune despre încă o sumedenie de cărți.

De ce insist asupra acestei precizări? Nu din dorința, din păcate răspândită, de a justifica prin tot felul de artificii teoretice o literatură care să ocolească realitatea imediată și să revendice totuși foarte gălăgios calitatea de a fi actuală „într-un sens mai larg”. Nu aceasta este intenția mea. Cred că

asemenea artificii nu fac decât să acopere o carență, o lipsă de contact real cu actualitatea. Dar insist asupra acestei precizări cu un scop foarte precis. E o chestiune vitală pentru proza noastră în etapa în care se găsește, să aibă o idee cit mai clară și mai profundă despre ceea ce înseamnă cu adevărat actualitatea literară. Este vorba cu alte cuvinte nu de a întinde această noțiune va un elastic, prin diverse argații, ci de a-i da sensul întreg cu care o umple epoca noastră de uriașe prefaceri revoluționare.

Și aici este cazul, ni se pare, ca referindu-ne la actualitatea unor lucrări de proză, să ne întrebăm mai degrabă cât sunt de aproape anumite cărți de preocupările și sensibilitatea oamenilor noi, constructori ai socialismului, promotori ai unei noi etici, prinși într-o luptă neîmpăcată cu orice formă de schilodire a esenței umane, cu rămășițele lăsate de lumea veche în conștiințe, cu instinctele de acaparare, cu individualismul zoologic, cu ignoranța, cu umilința, cu necinstea, cu ipocrizia sau îngăduința lașe față de ele, nu atât prin cadrul strict temporal al acțiunii, cât prin mesajul ideologic, prin ideea artistică. Acesta e după mine criteriul principal al actualității adevărate, durabile, cu rădăcini adânci în contemporaneitate. De ce cred că „Bariera” lui Th. Mazilu, de pildă, sau schițele publicate de dânsul recent în „Viața românească” („Brânză cu ceapă”, „O crimă perfectă”, „Capodopera”) au aceste calități? Pentru că aduc rezultatul unei reflecții serioase și făcute în spiritul ideilor înaintate ale proletariatului revoluționar asupra vieții, pentru că ceea ce se afirmă și se neagă în ele, participă la o dezbatere acută și extrem de actuală asupra umanității. „Barierei” i se pot aduce tot felul de critici. Dar ceea ce nu i se poate nega e că își pune cu seriozitate și pe un plan superior problema omului nou, a comunistului. De ce iarăși, ca să iau un exemplu imediat, mă nemulțumește „Oțelul” lui Chiriță? Între o „mistică” a oțelului și o concepție nouă, îndrăzneată, a oamenilor care se consideră stăpâni materiei, are loc o dezbatere într-adevăr actuală și interesantă. Dar, din păcate, autorul nu se oprește în romanul lui decât asupra aspectelor ei superficiale, exterioare.

În importanța sporită pe care o capătă sub raportul actualității mesajul, ideea artistică a multor lucrări publicate în ultimii ani, cred eu că se manifestă cel mai viu semn de creștere a prozei noastre. Actualitatea se leagă în aceste opere strâns de partinitate. Materialul nou de viață nu e numai depistat din realitate și înfățișat. El a format în prealabil o temă de reflecție. Autorul a gândit asupra lucrurilor pe care le-a văzut și caută să scoată din prezentarea lor un sens, o idee inedită despre omul epocii noastre, despre profilul lui moral. Faptul ilustrează o maturizare ideologică. Concepțiile despre lume ale avangardei clasei muncitoare au pătruns adânc în proza noastră nouă. Scriitorii și le-au asimilat mai profund. Observația lor e dirijată în acest spirit, fructificată de el. Aș putea cita ca exemple ilustrative pentru această afirmație pe lângă „Îndrăzneala” lui Marin Preda și „Bariera” lui Th. Mazilu, „Dimineată de mai” a lui Remus Luca, „Varvara” lui Radu Cosașu ; „Zilele săptămânii” de

Dumitru Radu Popescu, „Ora șase” de N. Țic, „Întâlnire târzie” de N. Velea și atâtea alte bucăți care nu-mi vin momentan în minte. Mi se pare apoi că într-o bună parte din lucrările mai noi publicate în ultima vreme, cu o tematică mai direct legată de aspectul cotidian al construcției socialismului există un lucru foarte pozitiv, care trebuie subliniat cu o linie apăsată. Autorii acestor scrieri sunt niște oameni care cunosc noile realități, care se situează de la început în miezul lor. Realitatea socialistă nu mai e pentru ei un sector limitat, cu care personajele iau contact doar printr-un șir de preocupări, ci ambianța vieții zilnice. Cadrul existenței e în aceste scrieri lumea socialistă, așa cum în vechiul roman era lumea burgheză. Din felul cum descriu o ședință, o întâlnire la cantină sau cooperativă, o discuție acasă cu nevasta sau în uzină cu tovarășii de lucru, multe romane, nuvele și schițe apărute în ultimii ani, se constată o familiarizare a prozei noastre cu realitatea socialistă. Aici nu mai e vorba de un simplu decor. Sunt surprinse relații omenești, viața concretă a unui mediu uman. În pronunțata familiarizare a autorilor cu realitatea socială văd alt element important de creștere al prozei noastre. El se datorește în primul rând tinerilor la care se referea tov. Vitner. Aceștia au făcut o îndelungată și rodnică școală a reportajului. Ea s-a dovedit extrem de utilă, pentru că le-a prilejuit o bună cunoaștere a vieții de pe șantiere, din uzine și gospodării colective. Simțul actualității, nervul marilor transformări prin care trece țara e prezentat astfel în cărțile lor. Dar tocmai în spiritul precizării făcute înainte e de adăugat aici și altceva. De multe ori, maniera aceasta reportericească de abordare a realității are și niște efecte negative. Vreau să spun că există o anumită tentație a scriitorului să nu asimileze faptele pe care le vede, să nu le extragă semnificațiile mai adânci și în funcție de ele să-și construiască romanul, nuvelele sau schița pe care o dă la tipar. Există deci și primejdia ca noile realități să nu fie însuflețite în prezentarea lor și de o idee artistică inedită, originală, actuală în sensul superior definit mai înainte.

În unele din aceste lucrări există ambianța actuală ceea ce este un lucru foarte pozitiv, dar ideea artistică a operei, mesajul ei este de multe ori repetiția unei idei artistice, a unui mesaj anterior. Am constatat aceasta în legătură cu niște cărți apărute foarte de curând și care au făcut obiectul cronicii literare chiar în „Viața românească”.

De pildă romanul lui Sălcudeanu, „Front fără tranșee” este o carte cum nu se poate mai actuală din punct de vedere tematic. Actuală e în paginile ei și ambianța descrisă nu fără simțul autenticității. Autorul își propune - spre meritul lui - de a răspunde unei sarcini foarte importante a literaturii noastre de azi: urmărirea transformărilor prin care trece satul pe drumul desăvârșirii construcției socialiste. Sălcudeanu își propune în spiritul rezoluțiilor Partidului să se ocupe nemijlocit de problema consolidării gospodăriilor colective. Tânărul prozator a văzut foarte multe lucruri de la țară, din satul de azi, din ceea ce se întâmplă în momentul de față cu el. Din roman se vede că avem de a

face cu un om care știe să schițeze caractere, să prindă o situație. Toate aceste lucruri sunt bune. Însă actuală e numai ambianța. Subiectul acestui roman, intriga, conflictul lui până la urmă se întoarce, printr-un artificiu, la etapa anterioară a gospodăriilor colective. Elementele noi de viață observate nu au trecut printr-o frământare creatoare, ca să dea un subiect, un conflict al lor propriu. Autorul le calchează peste subiecte și conflicte cunoscute din alte cărți mai vechi, consacrate zugrăvirii unei etape anterioare în care nu apar problemele efective ale luptei între vechi și nou, deși romanul se petrece în interiorul gospodăriei colective, la câțiva ani după înființarea ei. Autorul face ce face și aduce chestiunea înapoi.

Nu e cazul să intru în amănunte; cartea este cunoscută. Amintesc însă că de la un moment dat, lupta se duce pentru convingerea unor mijlocași ca să se înscrie și ei în gospodăria agricolă colectivă, problemă pe care o tratează de fapt și „Desfășurarea” lui Marin Preda. Dar acolo era vorba de constituirea primelor unități socialiste la țară. Aici suntem în cu totul altă etapă. Dar ideea artistică, mesajul romanului n-au actualitatea realităților noi, pe care prozatorul le-a observat și le-a adus într-un fel în paginile sale.

Acesta este un aspect care se întâlnește destul de frecvent în momentul de față. Avem o carte, cu o temă, cu o ambianță, cu o atmosferă foarte actuală și cu o idee artistică, cu un subiect cu un conflict incapabile să comunice reflecții inedite scoase din materialul nou de viață prezentat. O situație similară se întâlnește și în „Dunărea revărsată” a lui Radu Tudoran. Acesta e un roman care se petrece pe un șantier al construcției socialiste, după naționalizare, în paginile cărții intervin probleme de muncă, de etică, de raporturi noi între oameni, dar problemele acestea sunt abordate doar tangențial. Ceea ce ar putea, de fapt, să constituie subiectul și conflictul romanului, problematica lui în funcție de care să se defăinească eroii, nu stă propriu-zis în centrul acțiunii, nu formează substanța subiectului și conflictului. Romanul se întoarce la niște aspecte prezentate de alte cărți mai vechi. Intriga revine la diverse sabotaje, la lupta cu anumite elemente dușmănoase și nu la formele concrete și specifice ale conflictelor de azi dintr-o întreprindere socialistă.

Critica a folosit în legătură cu astfel de lucrări o formulă. Se vorbește astfel de „descriptivism”. Romanele, nuvelele și schițele acuzate de acest păcat nu sunt propriu-zis „descriptiviste”. Paginile lor nu oferă o simplă înșiruire de aspecte. Practic însă ele sunt niște opere care reconstituie, de multe ori cu destulă autenticitate, ambianța noilor realități, dar nu izbutesc încă să-și scoată din ele subiectul și conflictul, nu reușesc cu alte cuvinte să se ridice la o idee artistică la fel de actuală. Nu spun aceasta în general, ci despre o bună parte din scrierile la care se referă tov. Vitner.

Există, de pildă, o carte care stă la jumătatea acestor lucruri. Este cartea tov. Ție „Anii tineri”. Aici există niște idei interesante, după părerea mea, dar care rămân embrionare. Autorul nu face din ele axa conflictului, factorul care

să structureze tipologia personajelor. Materialul de viață rămâne încă prea amorf și parcă autorul nu are destulă putere să individualizeze subiectul, astfel încât tocmai ceea ce este nou și mai interesant în cartea lui să formeze substanța întâmplărilor narate. La el însă există o tentativă în acest sens, o intenție care la alții pur și simplu lipsește. Deci, după mine, și aspectul acesta este de luat în considerare.

N. Tertulian: Progresele înregistrate de tânăra noastră generație de prozatori în direcția cuprinderii unora dintre aspectele inedite și semnificative ale procesului construcției socialiste sunt sensibile - constituind un fenomen dintre cele mai remarcabile în dezvoltarea literaturii noastre actuale. Lucrările de proză ale lui Nicolae Ție, Teodor Mazilii, Nicolae Velea, Radu Cosașu, D. R. Popescu sau Vasile Rebreanu înscriu un capitol dintre cele mai interesante al dezvoltării noastre literare. S-a subliniat totodată de-a lungul intervențiilor de până acum, că în procesul maturizării estetice a acestor tendințe inedite din dezvoltarea prozei tinere se manifestă încă limite și minusuri, că în fața unei judecăți exigente calitățile reale sub raportul autenticității situațiilor și caracterelor ale unora dintre scrierile în proză de genul celor amintite mai sus apar însoțite de o anumită insuficiență a sondajului întreprins în fizionomia morală și intelectuală a eroilor. Aș dori să stăruie puțin asupra dezideratului implicit exprimat în cuvântul unuia dintre vorbitorii de până acum - tov. Crohmălniceanu, mi se pare - că tendința profund pozitivă a prozatorilor (tinerei generații către cuprinderea și reflectarea unor aspecte dintre cele mai actuale ale procesului desăvârșirii construcției socialismului să se însoțească de un studiu profund și consecvent al tuturor implicațiilor umane ale acestor procese sociale, de o adâncire substanțială a naturii și resorturilor conflictelor specifice perioadei istorice pe care o traversăm. Aș sublinia mai ales necesitatea evitării tendinței primejdioase de a substitui conflictelor reale, adeseori ascuțite, pe care le aduce la suprafață complexitatea procesului social, pseudo-conflicte „anemice”, cu un deznodământ ușor previzibil și cu o dinamică adeseori artificial întreținută. Observațiile cu caracter sociologic și estetic formulate de către unii dintre participanții la discuția pe tema „Conflictul și problemele actualității” care s-a desfășurat în paginile „Vieții românești” cu privire la deosebirile între natura contradicțiilor sociale pe care le-a reflectat faza anterioară a dezvoltării literaturii noastre noi și natura conflictelor care domină acum scena vieții noastre sociale sunt judicioase: ar fi însă o gravă eroare să se considere că ciocnirile între exponenții unor poziții ideologice, morale sau intelectuale opuse în procesul luptei între nou și vechi, între atitudinile socialiste și atitudinile burgheze, ar fi mai puțin dramatice sau mai puțin complexe decât conflictele care reflectau înfruntarea directă dintre exponenții claselor sociale antagoniste în faza luptei de clasă a proletariatului împotriva burgheziei pentru cucerirea și consolidarea puterii sale economice și politice. Convenționalismul în tratarea și rezolvarea conflictelor, „optimismul” superfi-

cial și facil - sunt tendințe cu totul străine spiritului veritabil al literaturii noastre.

Romanul lui Nicolae Țic „Anii tineri” aduce într-adevăr în câmpul prozei noastre reflectarea unor aspecte inedite și a unor probleme specifice din activitatea actuală a clasei muncitoare: scenele care oferă o imagine realistă, autentică, a efervescenței creatoare ce caracterizează activitatea unor exponenți evoluți ai obiectivelor socialismului pe „teritoriul” unei schele petrolifere - nu sunt puține în carte. Imaginea trepidă a muncii într-o asemenea întreprindere a socialismului, cu zecile de complicații cotidiene, cu evenimentele ei fericite dar și cu conflictele izvorâte din ciocnirile unor tendințe și mentalități divergente, cu figura profund simpatcă a secretarului de partid Strihan - apare transcrisă de romancier într-o „cronică” dinamică, cu un montaj alert al acțiunii. Lipsa unei satisfacții literare mai depline pe care o lasă totuși lectura acestui roman își află originea, după părerea mea, în caracterul neconcludent și în anemia conflictului principal care formează de fapt „trama” acțiunii în „Anii tineri” (cel între anume acțiuni și atitudini ale directorului Dima își linia justă personificată de Strihan), în imprecizia și ambiguitatea cu care sunt caracterizate tendințele negative din fizionomia personajului directorului. Absența unei motivări substanțiale și a unei explicații convingătoare oferite conduitei directorului sunt izbitoare în roman: creditul pe care (personajul lui Țic continuă cu obstinție să-l acorde unui individ de speța șefului transporturilor Gogoș chiar atunci când i se furnizează dovezi clare asupra acțiunilor nefaste ale acestui ins descompus, receptivitatea și credulitatea pe care le manifestă Dima față de diferitele informații delatoare, calomnioase, furnizate cu un aplomb și o șiretenie primară de Gogoș — apar cu totul paradoxale și nemotivate pe fondul deplinei loialități, exigențe își severități morale pe care autorul însuși le subliniază ca însușiri constitutive ale personajului său. La fel de puțin motivată apare și rezistența rece, pe care o opune Dima aspirațiilor de evoluție ale tânărului utemist Mircea Oniga — după cum arbitrară se înfățișează și tendința sa de a da prioritate versiunilor lui Gogoș cu privire la o pretinsă „provocare” a muncitorilor, - împotriva tuturor evidențelor pe care i le oferă cu claritate mărturia inginerului șef, ș.a.m.d. Scriitorul ne lasă într-o cvasi-totală îndoială și incertitudine asupra mobilurilor acestei conduite ou consecințe negative a personajului său. Să fie vorba de o severitate împinsă până la exces în raporturile ou oamenii și ducând la rezultate exact contrarii celor urmărite - după insinuarea repetată a prozatorului ? Cum se explică însă că această exigență aprigă și intratabilă - pe care ar specula-o Gogoș - nu se manifestă tocmai față de indivizi de speța acestuia din urmă, chiar atunci când dovezile mașinațiilor lui funeste se adună cu o evidență strigătoare? Să fie vorba de reflexul unei latitudini de neîncredere și scepticism față de membrii colectivului muncitoresc pe care-l conduce? Originea unei asemenea tendințe negative nu apare însă câtuși de puțin definită sau precizată în roman. Să fie

reflexul unei (mentalități „ascetice”, inconștient geloasă față de condițiile extrem de favorabile pe care le are la (dispoziție noua generație? Imprecizia și incertitudinea în care apar învăluite mobilurile tendințelor negative din atitudinea directorului schelei, sublinierea insistentă în roman a fondului pozitiv ce caracterizează de fapt natura acestui personaj - fac în cele din urmă ca toate ciocnirile între conduita lui Dima și orientarea justă a secretarului de partid Strihan, să se reducă la un pseudo-conflict: ceea ce trebuie să-i reproșăm prozatorului este că a escamotat analiza critică lucidă, ascuțită a originii conduitelor eronate ale eroului său Dima, că a alimentat cu totul factice „conflictul”, atribuind personajului său negativ central Gogoș un ascendent și niște *atuuri* pe care logica obiectivă a raporturilor reale dintre (personaje le infirma cu totul. Se întârzie astfel cu mijloace artificiale un deznodământ iminent și previzibil aproape de la începutul acțiunii. Problema aceasta a (distincției între conflictele veritabile și pseudo-conflicte mi se pare a avea o anumită însemnătate pentru elucidarea naturii lipsurilor unor scrieri în proză sau unor lucrări dramatice: pseudo-conflictul apare - printre altele - acolo unde acțiunea termenului negativ al contradicției este în mod artificial (diminuată, unde în raportul dintre cei doi termeni ai opoziției contradictorii deznodământul se întrevide automat, dialectica reală a luptei între nou și vechi, între termenul pozitiv și cel negativ, fiind sacrificată în favoarea unei desfășurări convenționale, cu complicații factice, (acestea din urmă tinzând zadarnic să suplinească absența conflictului autentic și a ciocnirii dramatice veritabile). Operele noastre literare trebuie să reflecte multilateral superioritatea definitivă a forțelor socialismului asupra formelor vechi de viață și gândire - fără a estompa nici o clipă complexitatea reală a dialecticii progresului, fără a atenua sau edulcora ascuțimea conflictelor, fără a se lăsa nici o clipă contaminate de maladia optimismului convențional și plat. Profund condamnată este și tendința de a substitui contradicțiile reale - surrogate de conflicte, îngroșând cu totul arbitrar ciocnirea dramatică cu elemente psihologice și cu linii de acțiune profund străine tendințelor obiective, reale ale vieții.

O narațiune în care implicațiile psihologice și etice ale acțiunilor personajelor nu sunt studiate în adâncime, în care conflictele latente nu sunt dezvoltate și valorificate cu maxima lor acuitate - capătă inevitabil o curgere cam liniară și uniformă. Romanul lui Petre Sălcudeanu „Front fără tranșee” ne-a oferit revelația unor ireale posibilități scriitoricești. Dar și aci ciocnirea între clanul mijlocașilor Hirenești și conducerea gospodăriei colective capătă o rezolvare prea facilă și convențională, analiza naturii social-psihologice a unei figuri atât de interesante cum este cea a președintelui gospodăriei Zolovie nu are puterea de penetrație și profunzimea necesare pentru a dezvolta toate virtualitățile personajului și a fixa un tip într-adevăr memorabil, valorificarea dramei unui personaj ca Traian Țiboc, cel exclus abuziv din gospodărie de Zolovie, nu capătă relieful și proporțiile pe care le-ar fi meritat ș.a.m.d.

Soluționarea consecvent realistă a problemei conflictului, elaborarea subiectelor la nivelul complexității reale a dialecticei vieții, anihilarea tendințelor către o literatură cu caracter de cronică descriptivă, fără un subiect pasionant și fără un conflict interesant - mi se pare una din problemele-cheie ale dezvoltării literaturii tinerei generații de prozatori pe o treaptă superioară.

Remus Luca: În ce privește problemele prozei, consider un progres serios, evident în lucrările apărute în ultimii ani, atât în volume cât și în paginile revistelor, orientarea prozatorilor spre studiul aprofundat al caracterelor, al structurii morale noi a oamenilor muncii, spre descoperirea acelor conflicte ce sunt specifice epocii noastre, exprimând-o.

În acest sens, aș fi vrut să se discute mai mult despre celălalt roman al lui Nicolae Țic, „Ora șase”, care după părerea mea, este mai izbutit decât „Anii tineri”, din mai multe puncte de vedere.

Acolo conflictul este declanșat de existența sau inexistența unor calități morale noi. Eu aș spune că problema acestui roman este problema încrederii în om. (Cunoașteți cartea, cred că nu mai trebuie să vorbesc despre subiect). Aceasta este într-adevăr o problemă nouă, un conflict nou. O astfel de intrigă nu putea să apară decât în condițiile de azi, pentru că numai în condițiile de azi comportarea într-un anumit fel poate fi importantă pentru bunul mers al unei mine, pentru existența eroului, a omului.

Aș mai aminti și nuvela lui Velea „Întâlnire târzie”. Și aici conflictul este nou și original și cât se poate de caracteristic zilelor noastre; o țărancă pentru care bănuiala că s-ar fi măritat pentru pământ, pentru avere, constituie o jignire atât de gravă încât o determină să-și părăsească soțul; e de asemenea un conflict care nu putea să apară decât în epoca noastră, în condițiile nașterii și consolidării unei noi etici în mediul țărănesc sub influența directă a revoluției socialiste; bine înțeles, nu e numai atât în nuvela aceasta, a cărei intrigă complexă, sugestivă vizează zone mai largi ale vieții țărănești; subliniez iarăși - ceea ce am mai scris într-un articol despre Velea,- și anume - analiza și condamnarea individualismului țărănesc, privit dintr-o optică nouă.

De altfel, preocuparea aceasta este mai generală, se vede și la alți prozatori și se vede în foarte multe din schițele apărute în ultima vreme. Eu am citit recent câteva din schițele acestea și tocmai aici cred că, pe linia acestei preocupări generale, apar și deficiențele. Și e firesc, pentru că atunci când evoluezi pe un teren necunoscut sau insuficient cunoscut, poți face și pași greșiți. Tov. Crohmălniceanu a amintit de o tendință; aceea de a situa conflictul vechi în condiții de viață noi sau conflicte depășite - valabile să zicem, pentru anii 1949-53 - în condițiile de azi, nu știu dacă-i tocmai o tendință. Uneori e vorba mai curând de lipsa de experiență artistică a autorilor. După mine, mai dăunătoare este o altă tendință, aceea de a escamota realitatea nouă, de a prezenta drept lucruri foarte actuale și foarte noi ceea ce de fapt nu este nou, ci atât de vechi, încât nu mai prezintă nici un interes. Cauza ultimă este -

cred - insuficienta cunoaștere a vieții și insuficienta pregătire ideologică și profesională a autorilor.

Nu se poate spune că această tendință ar caracteriza un scriitor anume sau un grup de scriitori. De pildă Țic și Cosașu, alături de lucrări care într-adevăr sunt actuale și orientate pe o problematică foarte interesantă, nouă, inedită, dau și lucrări în care nu există un mesaj și o semnificație nouă.

Astfel, Țic a publicat în ultima vreme o serie de schițe, dintre care am citit patru. Una din ele este foarte bine scrisă, ca redactare este foarte bună, anume „Geamantanul din hol”. Pe scurt, este vorba aici de o femeie proaspăt căsătorită care se întoarce din concediu. Nu vrea să-și despacheteze geamantanul și-și mărturisește intenția de a divorța, deoarece este supărată pe soțul ei care nu a avut încredere în ea. Sigur că astfel de lucruri se pot întâmpla și azi, soții supărăcioase mai sunt; dar în cazul dat, scriitorul nu a, dus mai departe subiectul, nu a făcut altceva decât să transcrie datele. Ne povestește un caz a cărui semnificație dacă a existat cumva în intenția lui, până la urmă se pierde cu totul. Rămâne o simplă întâmplare; întâmplarea singură însă nu este proză; unde-i scriitorul și ideea ce vrea el s-o comunice prin intermediul acestei întâmplări? De ce același autor, în schița „Anul nou” izbuțește să ne comunice o idee frumoasă și nouă? Sau în numeroase alte schițe din volumul său „Profitudini”.

După mine, aici se manifestă o tendință, - care duce în fundătură: un fel de neorealism, sau mai curând imitarea tehnicii și a modalității neorealiștilor italieni. S-ar putea să mă înșel, dar nu e rău să discutăm despre asta. Această tendință se vede la mai mulți tineri scriitori unii chiar foarte tineri. La Breban, la Cosașu, la Țic, este destul de evidentă: anume de a da cu mare zgârcenie numai datele cele mai elementare ale faptelor, de a relata doar pe deasupra ceea ce se întâmpla, lăsându-i pe cititori să scoată ei semnificațiile.

Nu vreau să fac procesul literaturii neorealiste, are merite destule, dar nu știu dacă la noi formula aceasta are vreun sens să fie practică pentru că, după mine, este o formulă mai săracă decât metoda noastră de creație realist-socialistă.

Vreau să adaug un lucru care nu este chiar esențial, dar nu-i lipsit de importanță. Într-o nuvelă, Barbu spunea că nu înțelege oamenii care nu simt mirosurile și nu văd culorile. Nu-mi amintesc precis cum spunea, se înțelegea însă că nu-i place literatura fără descrieri. După câte îmi amintesc, era vorba acolo și de literatură. S-ar părea că-i vorba doar de preferințe, unii scriitori iubesc descrierile, alții nu. După mine, ambianța și tot ce înțeleg eu prin aceasta - descriere, atmosferă - face parte integrantă din proză. Amintesc de cartea lui Țic, pentru că s-a vorbit mai mult de ea. Nu am citit a doua variantă a romanului, dar după cum s-a vorbit aici, se pare că nu au intervenit transformări structurale. El spune că este vorba de o schelă petroliferă și că oamenii sunt petroliști. Eu personal nu știu, poate un critic mai dibaci ar putea să sesizeze în ce constă specificul acestei regiuni petrolifere și al acestor oameni

care lucrează în petrol; cu o muncă de o săptămână, toți acești oameni și această intrigă și toată această lume pot fi transpuse de pildă în siderurgie sau în portul Constanța. Și în esența ei, cartea nu s-a schimbat. Nu există o atmosferă a locului. Oamenii totuși au o anumită legătură, există un anumit raport între oameni și locurile unde lucrează, o anumită fizionomie specifică. Această tendință de a reduce proza la acțiune goală, dialog și, ceea ce li se pare lor, analiză psihologică, vine de la încercarea de a imita neorealismul. De fapt, nu cred că ei au înțeles chiar bine neorealismul, care nu-i pur și simplu o formulă literară, ci mai ales o nouă tematică și chiar o concepție artistică; de altfel, și neorealiștii descriu atunci când simt nevoia să fixeze mai precis; dar renunțarea la descriere, la ambianță, la culoare are urmări în sărăcirea portretului și chiar și în sărăcirea personajelor; până la urmă, dă prozei un aspect destul de tern.

Eu am citit două nuvele de Cosașu în ultima vreme, „Județeană” și „Un costum din plusvaloarea mea”. E vorba, în ambele despre aceeași perioadă de timp și despre aceeași categorie de oameni. În „Județeană” ni se povestește despre un invalid care este operat în mod criminal de un doctor reacționar și până la urmă moare căutând „județeană”. Este vorba de un comunist care până la urmă moare. Eu m-am întrebat: ce este cu acest om? Ce este cu această nuvelă? Scriitorul descrie tot acest drum și analizează stările sufletești ale omului; de fapt nu-i chiar analiză ci mai mult o transcriere a gândurilor ce i se învălmășesc în cap; nimic însă nu mă lasă să întrevăd mesajul autorului, în cealaltă, același autor este mai generos cu cititorul și dă mai multe amănunte care să-l poată fixa pe erou, să dea un sens actelor lui, să poată fi prevăzut drumul eventual pe care o să se desfășoare și o să se dezvolte destinul eroului. Cu descrieri sau fără descrieri, este datoria autorului să indice clar mesajul său.

Și-apoi ce rost are să renunțăm la anumite unelte verificate ale meșteșugului nostru, numai de dragul de a face pe copiii teribili? Poate e și puțin snobism la mijloc.

Acum aș trece la o problemă care ține de critică. Eu cred că nu o să intrăm în problemele criticii dacă o să ne spunem anumite păreri asupra felului cum este judecata proza. Cred că totuși rămânem la problemele prozei.

După părerea mea, continuă, să se manifeste o tendință în critică, care este contrară spiritului științific, pe care n-am cum s-o numesc decât apologetică. Eu aș vrea să spun mai mult despre ea. Aceasta nu însemnează că tot ce a făcut critica în ultima vreme nu este bun sau nu este științific. Sunt lucruri excepționale apărute în ultima vreme, dar relativ la sesizarea fenomenului literar actual cred că critica nu este egală. Adică, are preferințe care nu sunt justificate, de fapt, de valoarea lucrărilor. Probabil că eu nu înțeleg destul de bine literatura, dar se întâmplă următorul lucru: (tov. Barbu a spus că sunt lucruri curioase, dar nu a intrat prea mult în analiza faptelor fiind vorba și de o carte a lui). Pe mine m-a izbit soarta unor cărți despre care nimeni nu a spus că

sunt slabe, dimpotrivă, le-au găsit destule calități, cărți care au rămas puțin în discuția criticii, au rămas puțin la periferie, — și au intrat în centru cărți care nu au tot atâtea calități ca celelalte. De pildă, cartea lui Eugen Barbu „Șoseaua Nordului” după părerea mea este o carte foarte bună, un roman bun, care are destule calități ca să merite să fie discutat, tocmai pentru ca scriitorul să fie ajutat. După părerea mea, calitățile cărții trec deasupra defectelor, ca importanță. Critica a exagerat, după părerea mea, defectele cărții. Tovarășul Vitner a ajuns chiar până la a vorbi despre o „viziune naturalistă” dacă am înțeles eu bine. Eu nu sunt de această părere. Între „Groapa” — despre care și eu susțin cum am mai susținut și cu alte prilejuri că este scrisă într-o viziune naturalistă — și „Șoseaua Nordului” este o diferență destul de mare în ce privește viziunea artistică. Că Barbu ar fi putut să descrie mai bine lumea de gânduri a eroilor comuniști și mecanismul intim al comportării lor, — de ce au un anumit destin și merg într-o anumită direcție, — aceasta este adevărat; el n-a făcut tot ceea ce ar fi putut să facă în acest sens. Totuși, cartea aceasta este printre primele care aduc la un nivel artistic superior niște figuri de luptători comuniști, caractere originale, memorabile. Se poate vorbi despre Mareș, Niculescu, Ina, ca despre oameni vii. Și aceasta nu-i puțin lucru.

În schimb, o carte ca „Bariera” - care are și ea unele merite și n-ar avea nici un rost să i le negăm - s-a bucurat de mult mai multă vâlvă decât ar fi meritat prin calitățile ei. S-a vorbit foarte mult despre „formulă” și s-a admis că este scrisă într-o formulă nouă - nu știu dacă e chiar așa, nu mă pricep la cazuistica aceasta estetică - însă știu un lucru și anume: dacă-i vorba de proză, eroul trebuie să se demonstreze el însuși. Adică nu autorul trebuie să fie acela care să spună: - Vedeți că acesta e un om foarte slab sau fiți atenți ce strălucit om este eroul meu!

Eroul trebuie să se demonstreze el însuși. În această privință defectul principal al romanului „Bariera” este că eroul principal, care este gândit interesant și al cărui caracter este descris cu pasiune de autor, este pus într-o situație ingrată hărăzindu-i-se o acțiune foarte săracă și palidă, care nu demonstrează caracterul preconizat de autor; iar lucrurile cele mai tari și dramatice, care sunt legate de Vițu, după părerea mea, nu sunt și cele mai specifice destinului comuniștilor în perioada respectivă. Este vorba de perioada premergătoare imediat insurecției armate. Vițu, într-adevăr, nu face altceva decât că moare! (E adevărat, scena e impresionantă, dar aceasta e mult prea puțin pentru un erou căruia i s-a oferit un destin atât de complex. Uneori definește și moartea un om, dar înainte de toate îl definește viața). Restul sunt niște atribute acordate de autor, dar nejustificate de erou. Și, mai face ceva: discută cu vecinii ! De fapt, eu nu știu dacă se discuta chiar așa de liber în vremea aceea. Se poate. Dar după părerea mea, personajul nu se demonstrează. Aș spune că autorul a descoperit un erou interesant și nou, pe care el l-a intuit, dar pe care n-a izbutit să-l realizeze conform intenției sale.

Critica, și în special tovarășul Damian, ce a făcut? După părerea mea el a „găsit” și lucruri pe care Mazilu nici nu le-a intenționat! Eu n-aș putea să rezum acuma tot ce a spus tov. Damian despre carte. Dar după părerea mea, vâlva care s-a făcut i-a dăunat și autorului. Personal am vorbit cu prieteni care au fost dezamăgiți de cartea lui Mazilu, în schimb, dacă n-ar fi citit un rând despre „Bariera”, cred că le-ar fi plăcut mai mult.

Ion Vitner: Fiindcă „nu se întâmplă nimic”. Aici sunt două categorii de cititori, sunt mai întâi cititorii care vor lucruri palpitate, emoții, și apoi sunt cititori care totuși, citesc și cartea lui Mazilii. Este problema unor idei artistice.

Remus Luca: Damian a scris foarte mult despre problema ideii artistice, despre ce valoare are o idee artistică, ce înseamnă ea în fond, din ce reiese, etc. Un lucru însă știu, la ideea artistică a autorului ajungi nu prin intermediul criticii, ci prin intermediul cărții, prin intermediul unor acțiuni, a unor caractere, a intrigii, a conflictelor.

După părerea mea, aceste manifestări apologetice se datoresc tocmai faptului că spiritul științific n-a cuprins cu totul și cu totul critica, sau în orice caz nu-i caracterizează pe toți criticii noștri.

Este adevărat că zarva cea mare nu o fac criticii de prestigiu, care mai experimentați, sunt mai prudenți, ci mai mult criticii tineri care probabil pe considerente colegiale scriu unele lucruri cu admirație necontrolată... Dar există totuși o necesitate ca linia artistică să se conformeze spiritului științific atunci când este vorba de critica prozei. De-aceia aș propune criticilor consacrați să intervină mai masiv în judecarea fenomenului literar actual,

Așa, ca o chestiune mai mărunță și care nu cred că este chiar așa pericol mare, dar poate să dăuneze, - este o anumită supralicitare a unor tineri care într-adevăr sunt talentați. Tinerii de talent, după părerea mea, trebuie primiți cu multă dragoste, încurajați, să se scrie despre ceea ce este valoros în scrisul lor... dar... cu măsură.

Mie îmi este foarte drag tovarășul Velea și am citit cu mare plăcere ceea ce a scris, dar nu cred că ceea ce a găsit de pildă Damian în scrisul lui Velea constituie într-adevăr un lucru pentru care Velea să se bată, să se străduie ca aceasta să devină neapărat axa principală a creației lui în proză. S-a făcut o întreagă teorie a „Bucuriei”. Și se pare citind diversele considerații despre „bucurie” și vocația „bucuriei” și descoperirea acestei vocații, că esența socialismului nu este munca eliberată de exploatare și nenumăratele consecințe ale acestei eliberări - printre care un loc are și bucuria de a trăi, fericirea ca o realitate socială - ci un fel de bucurie în sine, aproape metafizică. Velea nu a făcut o descoperire epocală în schițele lui. Scrie foarte bine, are mult talent, însă nu știu dacă a ajuns încă în fața marilor descoperiri în ceea ce privește proza. Supralicitarea calităților din scrisul lui Velea poate să-i dăuneze în primul rând lui.

Acestea ar fi părerile mele, deocamdată, pe marginea problemelor discutate. Un roman poate foarte bine să fie recomandat cititorilor fără să se exagereze anumite lucruri care nu știu dacă aparțin lui și numai lui,

M. Gafița: Acești ultimi trei-patru ani se remarcă, în domeniul prozei, prin mai multe cărți de valoare - romane, nuvele și schițe, reportaje și memorialistică. Primele trei volume din seria „Desculț”, „Setea”, al doilea volum din „Bărăgan”, „Îndrăzneala” de Marin Preda. „Pe muche de cuțit”. „Șoseaua Nordului”, „Căderea arhanghelilor” și „Solstițiul” de Fr. Szemler, „Tezaurul Kristofilor” de Kovács György, „Scrinul negru” de G. Călinescu, „Ion Sântu” de I. M. Sadoveanu, „Gablonz-magazin universal” de Ury Benador, „Dunărea revărsată” de Radu Tudoran, continuarea ciclului „Paravanul de aur” și numeroase alte apariții notabile, între care cele aparținând tinerei generații de scriitori cum sunt: „Cuscii” de Al. I. Ghilia, „Zilele săptămânii” de D. R. Popescu, „Bariera” de T. Mazilu, „Anii tineri” de Nicolae Țic, „Front fără tranșee” de P. Sălcudeanu, „În portul de pescari”, de I. Ruse, „Balul intelectualilor” de Ștefan Luca, „Întâlnirea” de Const. Chiriță, - iată, numai în cadrul romanului, o parte din lucrările care au prilejuit bogate și interesante discuții, privind dezvoltarea acestei specii literare capabilă să înfățișeze complexitatea vieții, a oamenilor, bogăția lor sufletească, procesele lor de conștiință, de-a lungul epocilor pe care le străbat.

Dacă am adăuga acestei înșiruii și nuvelistica apărută în același timp, numeroasele reportaje sau volume de schițe, în scrierea cărora s-au remarcat scriitorii atât vârstnici cât și tineri - Lucia Demetrius. Eusebiu Camilar, Geo Bogza, Tamás Gáspár, Nagy István, V. Em. Galan, Remus Luca, Aurel Mihale, Huszár Sándor. Sütő András, Ion Grigorescu, Simion Pop, Vasile Rebreanu. - mergând până la cel mai nou apărut în acest domeniu - Nicolae Velea, - vom întări concluzia referitoare la bogăția remarcabilă a realizărilor prozei în această scurtă perioadă. Principalul constă însă în câteva trăsături distincte, noi, care deosebesc și sporesc semnificația acestei recolte, orice s-ar spune, remarcabilă prin cantitatea ei, pentru perioada de timp în care ea se repartizează.

În primul rând, este necesar să accentuez că în acest răstimp s-a făcut simțită o orientare generală a scriitorilor asupra unei tematici profund contemporane.

Cu un singur cuvânt aş numi această trăsătură - contemporaneizarea prozei. Și până în 1958-59 au apărut lucrări remarcabile, în care pulsează din plin modul nou de a ghidi și ele a privi lumea. Ele n-au fost puține, iar prezența lor este importantă în configurația literaturii noastre. „Desculț”, „Moromeții” și „Desfășurarea”, „Străinul”, „Bărăgan” vol. I și „Zorii robilor”. „Negura”, „La cea mai înaltă tensiune”, nuvelele lui Sütő András, „Meridiane sovietice” și „Porțile marelui” de Geo Bogza, ciclul „Un om între oameni” fac parte dintre acestea și au contribuit substanțial la generalizarea acelei

trăsături dominante - contemporaneitatea - care în anii 1958—59 ajunge să definească profilul prozei noastre, atât în ce privește sectoarele de viață (din care sunt extrase temele, personajele și faptele, cât și în ceea ce privește tratarea lor artistică. Actualitatea și partinitatea definesc această caracteristică a prozei noastre, ca și întreaga literatură, asigurând noutatea ei de conținut și de orientare. Iar zugrăvirea comunistului, - eroul reprezentând prin excelență noul, tendințele cele mai înaintate ale dezvoltării sociale, expresie a umanității celei mai înalte a epocii noastre, a ocupat un asemenea loc în creația scriitorilor, încât figura lui a devenit figura centrală a literaturii noastre.

Judecând valorile vieții umane ca și pe cele ale existenței sociale din punctul de vedere al comunistului, raportându-le la morala și comportările lui, apreciindu-le din această perspectivă, literatura noastră nouă atinge expresia celui mai desăvârșit umanism, umanismul socialist. În special literatura acestor ultimi ani a tins către aprofundarea universului moral al comunistului, pătrunzând adânc în lumea lui de gândire, în afectivitatea lui specifică, atât de deosebită de tot ce a cunoscut anterior omenirea.

Mergând mai adânc cu caracterizările, momentul 1959 a constituit o certă realizare în zugrăvirea comunistului aflat în perioada ilegalității pe câtă vreme anul 1961 cunoaște o mai sporită accentuare a înfățișării activității lui în cadrul construcției pașnice socialiste.

Un factor care a contribuit la aceasta, a fost între alții și sărbătorirea, în 1959, al aniversării a cincisprezece ani de la Eliberarea țării noastre de sub jugul fascist, pe câtă vreme, elaborarea în 1960 a documentelor de partid în legătură cu desăvârșirea construcției socialismului și a trecerii la comunism a determinat apropierea sensibilă a scriitorilor de problematica vieții curente, de aspectele care marcau înaintarea construcției. Între 1959 și 1961, anul literar 1960, mai puțin bogat în lucrări ample, măsoară tocmai distanța necesară procesului de creație, de a valorifica practic experiențele dobândite în zugrăvirea comunistului ilegalist, pentru lucrările care-l urmăresc în cadrul construcției socialiste.

Analiza atentă a realizărilor înregistrate de proza anului 1959 în ceea ce privește zugrăvirea comunistului ilegalist a evidențiat dincolo de anumite scăderi de ordin artistic sau ideologic, importante succese, unele cu caracter mai general, altele cu caracter mai local, privind una sau alta din lucrările respective. Ne vom opri la cele care se includ în prima categorie, întrucât acestea determină caracteristicile unui moment literar prilejuind utile învățăminte și pentru perioada următoare. S-a înfăptuit mult în literatura închinată comunistului ilegalist, în ceea ce privește înfățișarea lui în raport cu masele, prezența lui în mijlocul colectivității umane. Psihologia acestui personaj a câștigat în profunzime, lucru cu atât mai important, cu cât mai înainte activitatea din ilegalitate era zugrăvită exclusiv în perspectiva laturii ei palpitate, spectaculoase. În locul unei lucide aprecieri a situațiilor, în loc să se

evidențiază clar scopul urmărit, ori situarea activă a personajului în cadrul social și istoric, comunistul apărea adesea într-o postură defensivă, opunându-se numai o îndârjită rezistență, mai ales fizică, în fața călăilor dezlănțuiți. Noile romane și nuvele apărute urmăresc în special reliefația morale neobișnuite a eroilor comuniști, datorită ideologiei lor comuniste, apartenenței la partidul proletariatului, în vederea cărora eroul este un învingător în ordinea socială și umană, independent de faptul că, în anumite momente, soarta unuia sau altuia dintre personaje se află în primejdie. Chiar în aceste cazuri, eroii (respectivi sunt niște biruitori, prin conștiința superiorității cauzei lor, dincolo de slăbiciunile lor omenești, dincolo de greșelile lor în activitatea concretă. Intelectualul cinstit, dar încă tributar uneori temperamentului său debordant. Atanasie Mustea („Pe muche de cuțit”), muncitorul Mareș, meditativ și interiorizat din cauza experiențelor copleșitoare prin care a trecut („Șoseaua Nordului”), alt muncitor. Vițu, chibzuit, echilibrat. Înclinat spre filozofări în care înțelepciunea vârstei face echilibru cu apartenența sa socială, ambele subordonate unui simț politic acut, rezultat al unei gândiri sociale înaintate („Bariera” de Tudor Mazilu); încă un muncitor, Dumitru, smuls din mediul său și introdus în strămoșia claustrată a unei cazărmi, dar căutând și acolo cu înfrigurare, găsim în cele din urmă căi practice de luptă pentru cauza partidului, desfășurând o activitate vie de educare a cugetelor cinstitute („Solstițiul” de Fr. Szemler) - iată numai câteva din profilurile care au îmbogățit psihologia, lumea sufletească a comunistului ilegalist, relevând umanitatea lui neobișnuită, tăria moralei lui, invincibilitatea ideilor care-l însuflețesc.

Vom înregistra, deci, o intensificare a capacității prozei literare de a zugrăvi psihologia comuniștilor, capacitate care se manifestă și în cazul comunistului privit în cadrul construcției (pașnice. Ciclul „Bărăgan” (vol. II și câteva nuvele din volumul „De la potop încoace” de V. Em. Galan) alte romane ca „Drum deschis” de Șerban Nedelcu, „Destin” de Aurel Mihale, „Cuscii” de Al. Ivan Chilia, „Front fără tranșee” de P. Sălcudeanu, „Zilele săptămânii” de D. R. Popescu, în sfârșit în numeroase nuvele semnate de Pop Simion, Remus Luca, Vasile Rebreanu, etc. - acestea toate desfășurându-și acțiunea în mediul agricol; apoi, „Dunărea revărsată”, „Anii tineri” de N. Țic, „Întâlnirea” de C. Chiriță își altele, aduc tot atâtea contribuții la elaborarea unei imagini vii a comunistului angajat în construirea socialismului.

În această privință trebuie să subliniez ca un fapt pozitiv, preocuparea scriitorilor de a surprinde atât reacțiile cu totul noi, ale comuniștilor, în fața faptelor și situațiilor pe care le creează înaintarea socialismului, cât și comportarea lor diferită, ca rezultat al moralei lor comuniste, în cazul unor raporturi general umane - dragostea, datoria, familia, durerea, fericirea, etc.

Progresele dobândite de proza ultimilor ani sunt remarcabile și trebuie relevate în primul rând, tocmai pentru că se referă la conținutul literaturii

noastre noi. Faptul că nu fiecare carte realizează acest lucru este explicabil. Sarcina criticii literare este de a analiza cu exigență dar și cu grijă cărțile, pentru a promova ceea ce e nou, pentru a explica scăderile. Și critica noastră nu o face îndeajuns, nu o face mai cu seamă din perspectiva acestor înnoiri care îmbogățesc mereu patrimoniul prozei noastre contemporane. Apar încă articole reci, distante, care analizează lucrările pe teme de actualitate cu o așa zisă imparțialitate, de parcă ar fi produsele altei planete (și chiar într-un asemenea caz ar putea să existe mai multă curiozitate, dacă nu dragoste și grijă).

Problema nu e de a nega sau ignora scăderile, acolo unde sunt, câte sunt și cum sunt. Acestea trebuie apreciate la justele lor proporții și criticate cu toată severitatea. Problema este de a constata de fiecare dată, acolo unde este cazul, măsura în care o carte - un roman, o nuvelă, o schiță - aduce o contribuție într-adevăr meritorie la creșterea experienței noastre literare în procesul zugrăvirii lumii noastre noi, a epocii noastre, e eroilor ei. Esențial e să încercăm a descoperi de ce se petrec nereușite sau chiar eșecuri literare, acolo tunde buna intenție nu a lipsit. Nu ne este indiferent dacă o încercare promițătoare se împotmolește pe parcurs; după cum nu ne poate fi indiferent faptul că sunt laudate prin cuvinte răsunătoare, lucrări a căror apariție putea avea loc și acum două sau trei decenii. Situatia prozei în unghiul cel mai propriu - al spiritului contemporan, al temelor celor mai actuale - nu poate să nu fie însoțită de o tot atât de activă, actuală și contemporană situație a criticii.

Fără a avea câtuși de puțin pretenția unui bilanț, aș face acum câteva considerații cu privire la unele probleme specifice ale construcției prozei epice.

Mai întâi, se impune tendința de urmărire, ca într-o frescă, a unor mari privescți sociale și umane: ciclul încă neterminat al lui Zaharia Stancu „Rădăcinile sunt amare”, face parte din această categorie. Se înscrie aici și „Descult” care urmărește să întrunească o viziune foarte amplă a întregii perioade până pe la sfârșitul primului război mondial. Aceste romane au în centru nu un personaj sau un grup de personaje, ci o preocupare a autorului - în unele cazuri unele principii de construcție - de a realiza panoramic o epocă, în momente sau probleme esențiale. Inițiativa nu poate fi depreciață, decât în cazul în care reușita literară este sub nivelul cerut de împrejurări.

Se conturează tot mai mult o altă intenție de frescă, aceea reprezentată mai ales prin ciclul „Un om între oameni” de Camil Petrescu. Este vorba de construcțiile ample care au în centru un erou principal, dar care extind foarte larg zugrăvirea diferitelor medii, așa cum (face V. Em. Galan în cele două volume apărute ale ciclului „Bărăgan”, așa cum fac: Eusebiu Camilar în noua variantă a „Negurii”, Laurențiu Fulga în „Eroica”, Lucia Demetrius în „Primăvara pe Târnave”, Szemler Ferenc în ciclul „Din August până-n August”, Radu Tudoran în „Dunărea revărsată”, Szabo Gyula în „Neamul Gondoșilor”, Oskar Walter Cizek în „Foc de vreascuri”, Ury Benador în

„Gablonz-magazin umiversel”, I. M. Sadoveanu în „Ion Sântu”, Haralamb Zincă în „Dintre sute de catarge” etc.

O anumită diluare a compoziției, care se remarcă în unele cazuri, ține nu atât de formula romanelor, cât de modul în care autorii reușesc să domine și să dozeze evenimentele epocii descrise, tinzând spre o generalizare atât de necesară în asemenea cazuri. Deci cu aceeași formulă literară se pot realiza romane condensate sau nuvele diluate. Construcția monumentală poate fi cu succes realizată și pe această cale, când este dublată de acea putere de generalizare de care pomeneam - și „Desculț”, „Moromeții”, „Setea”, „Un om între oameni”, o dovedesc. Aplicarea la un alt tip de construcție, aceea care constă în principal, în urmărirea vreunui erou de-a lungul unei perioade determinate, pe parcursul unui anumit proces sau în rezolvarea unei anumite probleme umane sau sociale, atrage tot mai mulți scriitori. Și trebuie arătat că, în multe cazuri, preferințele cititorilor merg în special în această direcție. Este cazul unor romane ca „Pe multe de cuțit”, „Șoseaua nordului”, „Bariera”, „Destin”, „Front fără tranșee”, „Anii tineri”, „Zilele săptămânii”, „Balul intelectualilor” de Ștefan Luca, „Cuscii”, etc. Este de asemenea cazul nuvelor din volumele „Nunta Ilonei” de Lucia Demetrius, „Afișe de bal” de Pop Simion, „Obsesia” de Ion Grigorescu, „Cămașa de mire” de Remus Luca, „Nopti înfrigate” de Aurel Mihale, etc.

Dacă nuvela și-a găsit numeroase rezolvări fericite în ce privește raportul dintre problematică și compoziție, schița este încă adesea în căutarea unor soluții proprii. Se remarcă aici tendința către fresca înghesuită în tiparele neîncăpătoare ale schiței, tendința către retrospective ample. În acest caz schița devine rezumatul unei nuvele sau al unui roman. Schița umoristică și satirică - încă prea puțin frecventă la scriitori, are oarecari avantaje asupra acelei care și propune desfășurări și finaluri pozitive; Nicuță Tănase, Teodor Mazilu, Sütő András. Huszar Sándor o cultivă cu îndemânare. Cealaltă, când ea nu se transformă în reportaj, trece cu ușurință către nuvelă. Aceasta se petrece, credem, în primul rând clin cauza unei confuzii în definirea speciei, atât din partea scriitorilor cât și a criticii; anume se cere schiței ceea ce trebuie cerut speciilor mai ample în abordarea vieții, li se pretinde autorilor de schițe, analiza psihologică, sugerarea prea intensă a proceselor interioare, a tablourilor sociale etc. Restabilirea schiței în capacitățile ei firești va duce la o mai operativă abordare a problemelor contemporane, de care avem atât a nevoie.

Teodor Mazilu: În discuția noastră s-a apelat de foarte multe ori la „spiritul științific”... Din păcate acest apel la rigorile aspre și limpezi ale științei se dovedește în cele din urmă expresia unui intens și vibrant subiectivism. Mulți au o părere atât de bună despre ei (sau atât de falsă) încât cred că rolul științei pe această lume e să le dea lor dreptate. De-aceia acest gen de scriitori nu pleacă de-acasă fără un adevăr științific viguros, târâie bietul adevăr științific prin toate locurile pe unde au nevoie de el. E foarte

posibil ca în scurtă vreme adevărul științific să le facă își alte servicii: ca de pildă spargerea lemnului și plata chirii. Dorința de a te contopi cu adevărul științific și de a te contopi atât de organic, încât să nu se mai știe unde se termină silueta scriitorului și unde începe adevărul științific nu e desigur rea ca idee. Din fericire această contopire nu e posibilă, doar fiindcă scriitorul dorește aceasta din toată inima.

Mișcarea înainte a artei nu se face în mod arbitrar, ea corespunde unei etape istorice, condițiilor sociale, milioanele de experiențe umane, întrebărilor și căutărilor pe care timpul le-a impus. Artistul - fie el chiar genial - nu inventează adevăruri ci numai înțelege procesele reale pe care le-a născut dezvoltarea societății. Adevărul subiectiv al scriitorului trebuie să fie tot una cu adevărul obiectiv al societății. Scriitorul trebuie să simtă dorința de a scrie tocmai ceea ce este absolută nevoie, acele cărți care plutesc în aer. Eșuează lamentabil acei scriitori care vin în fața marilor probleme ale epocii noastre cu câteva întâmplări minore, vechi de când lumea. Un scriitor nu se judecă numai după cum scrie ci și după ceea ce scrie. Prima și cea mai convingătoare dovadă a talentului n-a fost niciodată fraza corectă și dialogul firesc - acestea se pot și învăța cu puțină bătaie de cap - ci acuitatea problemelor dezbătute, adevărul și necesitatea acestor probleme. E scriitor adevărat cel care scrie numai cărți inevitabile. Noi nu scriem orice fel de literatură. Noi scriem o literatură revoluționară, o literatură realist socialistă.

Arta revoluționară nu se mulțumește să explice dialectica sentimentelor și să redea senzațiile fruste ale vieții, ea țintește mult mai departe, ea vrea să ajute la transformarea lumii, ea vrea să dea o soluție. Arta revoluționară are o mare și nobilă nerăbdare. Ea vrea să ajute oamenilor să trăiască mai bine, vrea să le ofere exemple de urmat. Caracterul accentuat moral al acestei literaturi nu restrânge zona artei cum se vaită posesorii câtorva amurguri în baltă, ci dimpotrivă, o extinde. Artistul revoluționar cunoaște și vraja amurgurilor și dialectica subtilă a sentimentelor; deosebirea dintre acesta și ceilalți artiști constă în faptul că el nu se mulțumește numai cu atâta. Ceea ce pentru unul înseamnă suprema desăvârșire, pentru celălalt înseamnă dezolant de puțin. Artistul revoluționar vrea ca arta lui să ajute la transformarea lumii, să fie eficace, să aibă consecințe. Maiakovski exprima foarte plastic acest lucru - citat din memorie -: Astăzi, la ora cutare, tâmplarul Maiakovski va ciopli capetele spectatorilor". Brecht făcea în mod declarat o artă didactică. Dar câte opere „spontane” se pot oare asemui cu subtilitatea și acuitatea pieselor marelui dramaturg? Brecht care avea un instinct sigur al dramelor vieții, simțea nevoia sublimă de a da frământărilor o direcție, un sens. Un mare artist se gândește întotdeauna la eficacitatea artei sale. În această privință Brecht n-avea nici un scrupul. Ce admirabilă lipsă de scrupule, ce nobilă înțelepciune, ce putere de a ataca cu toate armele!... (Brecht arunca în luptă tot ceea ce credea necesar, nu renunța la absolut nimic din ceea ce credea că-l poate ajuta să

învingă, de la modestele cuplete până la dizertațiile filozofice. Arta nu e o figură de stil. Ori ce om a primit cadou de la unchi-su când era mic o figură de stil. Arta e o luptă în care trebuie să învingă adevărul.

Desigur, drumul lui Brecht și al lui Maiakovski, nu e singurul drum, desigur acest drum nu e singura soluție artistică posibilă. Posibilitățile de a mișca oamenii, de a-i transforma, sunt infinite. Avem de partea noastră demonstrația vieții. Pentru orice opera revoluționară vom găsi în viață un aliat credincios. Mai mult decât atât. Arta revoluționară nu e decât expresia vieții în sensul ei superior. Urăsc de moarte pe cei care pun o barieră între arta revoluționară și viața autentică. Arta revoluționară s-a născut din luptă își sânge, au făurit-o cei mai buni dintre oameni, comuniștii, care, prin devotamentul și noblețea lor, au infirmat tezele false și bicisnice, sceptice și inumane, au demonstrat de ce este omul capabil.

Forța artei revoluționare stă în realismul ei. Ea urăște minciuna. Ea nu spune nimănui că a dispărut boala, moartea, despărțirile, bătrânețea, remușcărilor, tristețea trecerii timpului. Arta revoluționară, fără să ignore suferințele, dă un sens limpede existenței omenești, îl ajută pe om să treacă cu demnitate prin toate încercările, îl ajută să trăiască din 'plin, cinstit și intens, splendorile vieții și să învingă.

Am spus toate acestea fiindcă cred că analiza atentă a operei scriitorilor revoluționari e foarte necesară pentru stadiul actual de dezvoltare a prozei noastre.

Talentul deosebit ajută celor mai mulți dintre scriitorii noștri - sprijiniți neconștient de îndrumarea de partid - să imeargă într-o direcție fundamentală. În direcția cerută de dezvoltarea societății. Fără să fiu un admirator total al lui Marin Preda socot de datoria mea să vorbesc despre marele aport adus de autorul „Moromeților” la dezvoltarea prozei noastre. El n-a adus numai o acuitate a analizei și a senzațiilor, ci o mare noblețe a artei. Marin Preda a realizat magistral acel flux de putere care invadează conștiința oamenilor eliberați de exploatare. Nu trebuie să ne temem întotdeauna de cuvinte. „Desfășurarea” este, în mod sigur, o capodoperă. Admirăm la Titus Popovici nu precocitatea stăpânire a mijloacelor de expresie sau, în orice caz nu în primul rând asta, ci capacitatea - încă destul de rară - de a intui implicațiile politice și filozofice ale dramelor și aspirațiilor omenești. Și iubirea, inefabila iubire este politică în cele din urmă, și relațiile dintre oameni au la bază politica, și despărțirile și rupturile și îmbrățișările au la bază politica; Titus Popovici a înțeles această realitate fundamentală și-a prezentat-o acut și pătrunzător.

Nu există originalitate în afara unei zone proprii de cunoaștere, în afara unei descoperiri în domeniul cunoașterii. Întâi există cunoașterea și, de-abia după aceea expresia artistică. Nu există originalitate artistică în afara înțelegerii, căci nu putem să numim originalitate capacitatea de a amesteca într-un fel anume cuvintele. Originalitatea stilistică poate fi luată în considerație numai când devine expresia unei originalități a punctului de vedere.

Toți artiștii vor fi originali. E cel mai firesc lucru cu putință. Pentru aceasta există o singură soluție: Să înțelegem epoca noastră.

Șefan Luca: Critica literară rămâne totuși datoare față de proză. Analiza lucrărilor apărute, analiza profundă a conținutului lor, analiza lor artistică se face încă superficial și, ceea ce mi se pare a fi mai grav, uneori cu mare întârziere. Cu excepția unor povestiri sau schițe (satirele lui Mazilu de pildă) celelalte lucrări sunt supuse cercetării critice abia după ce au apărut între două coperti, sau deloc.

Proza noastră a înregistrat și înregistrează succese importante. E îmbucurător că avem o recoltă substanțială de nuvele și schițe, semn că genul scurt se dovedește a fi cu predilecție cultivat, mai ales de către tinerii scriitori. Există mult material și, în bună parte, prețios, și e de mirare că nu apar culegeri antologice mai des. Editurile ar putea lesne alcătui asemenea culegeri pe anume teme.

Ne-am bucura dacă am găsi în paginile revistelor noastre, studii documentare, analitice asupra prozei contemporane, asupra problemelor ei, asupra metodelor de creație. Și, bineînțeles, cerem o atitudine obiectivă a criticilor față de scriitori și opera lor. Cred că Eugen Barbu are un pic de dreptate când susține că există anume toleranțe, sau mai exact, preferințe, ale criticilor. Am dori de asemenea ca unele cronici să nu se înece în generalități.

Eu nu cred că adevărata școală a prozei este reportajul. Socotesc reportajul un serios prilej de documentare și în același timp o specie de sine stătătoare căreia i se conturează distinct trăsăturile și locul lui în ansamblul frontului nostru literar. Adevărata școală a prozei o consider schița. Schița, genul scurt, îi dau prilej scriitorului să-și pregătească armele. Tocmai prin dificultățile pe care le ridică realizarea ei. Schița pretinde maximă economie, linii sigure, sobrietate, excluzând divagațiile. Schița ajută cel mai mult la făurirea unui stil personal.

Avem o bogată tradiție a prozei. Nu ar fi rău ca tineri scriitori să parcurgem, din când în când paginile prozei românești. Avem încă multe de învățat de la Caragiale, Slavici, Sadoveanu și Rebreanu, Zaharia Stancu.

După părerea mea scriitorul nu trebuie să caute originalitate cu orice preț, chiar cu prețul neglijării unor legi artistice specifice prozei. Mai întâlnim povestiri bizare, fără mesaj evident, sau povestiri în care realizarea artistică se sacrifică de dragul temei.

Pe mine, personal, mă supără unele povestiri ale lui Cosașu, pe care-l urmăresc de altfel cu mult interes în paginile revistelor. Cosașu dovedește o remarcabilă capacitate analitică, un stil propriu (cum se subliniază în articolul despre reportaj din „Gazeta literară”). Mă supără însă uneori eforturile lui de-a fi original cu orice preț. E prea vizibilă tendința de-a zugrăvi numai personaje de-o anumită factură și nu e greu să-ți dai seama că îl amenință o anume manieră. Prea seamănă între ele aceste personaje, între ele și Cosașu. Lucrul

acesta e evident mai ales după lectura reportajelor sale. Aș spune că e vorba aici de o anumită trăsătură dominantă a personajelor lui. Aș spune că le intelectualizează. Asta aduce monotonie, ori cât ar fi de strălucită și scânteietoare analiza.

Se dovedește, în altă ordine de idei, folositoare discuția inițiată de „Viața Românească” asupra prozei contemporane. Contribuția prozei la efortul colectiv al oamenilor muncii în construirea socialismului este substanțială. Socotesc că de aici trebuia să pornească discuția. Intervențiile tovarășilor I. Vîtner, Tertulian au fost eficiente.

Succesele despre care s-a pomenit în discuția noastră sunt multiple. Rămâne o sarcină a criticii să urmărească procesul dezvoltării lor. Aș avea de subliniat că deficiențele artistice, neglijențele de stil (uneori voit neluate în seamă de autori) — se cade să fie sever consemnate. Neglijențele merg până la sfidarea elementelor reguli gramaticale.

Sigur că e necesară o cunoaștere a vieții și de către criticii literari. S-a afirmat aici că omul de azi e diferit de omul de dinainte de 23 august 1944. Că există o diferență e evident, oamenii au crescut, s-au dezvoltat, dar a afirma că e altul, e eronat. Cunoașterea nemijlocită a vieții ar ajuta la o mai lesnicioasă demascare a conflictelor literare convenționale, a anecdoticii confecționate. Și, în ceea ce privește unele discuții - după cum cred - despre preeminența analizei psihologice sau a epicii propriu zise, le consider sterile și nu aduc nimic. Se cer lucrări de înalt nivel artistic, zădărnici cu talent și entuziasm a vieții contemporane - sursă inepuizabilă de creație. Și acest lucru e fără îndoială cel mai important.

Haralamb Zincă: Mazilu pomenea aici de necesitatea unor discuții științifice. De acord! Cred însă că el ar fi fost ceva mai complet dacă pe lângă legile obiective ale artei ar mai fi amintit în cuvântul său și de necesitatea de a lega discutarea problemelor de literatură de viață de practica construirii socialismului în țara noastră.

Vom afla mai lesne, cred eu, trăsăturile și tendințele prozei noastre din ultimii ani dacă vom porni analiza noastră de la transformările revoluționare prin care a trecut și trece țara noastră. În acest sens, ar fi bine dacă am studia cu temeinicie documentele - Congresului al III-lea al P.M.R. Documentele acestea de o deosebită profunzime teoretică consfințesc o etapă importantă străbătută de poporul nostru, deschizând totodată perspectiva etapelor următoare. Se cuvine arătat că tocmai în această perioadă - mă refer la ultimii ani - a fost creată în țara noastră baza economică a socialismului; a fost lichidată odată pentru totdeauna exploatarea omului de către om, deschizându-se astfel o cale largă către desăvârșirea construcției socialismului. În vederea îndeplinirii sarcinilor amintite, oamenii muncii de la sate și orașe au depus și depun la chemarea partidului o muncă plină de abnegație.

Deci, la această perioadă străbătută de poporul nostru, se cere raportată și activitatea prozatorilor noștri. N-ar strica să ne întrebăm: cum și în ce măsură cărțile noastre au folosit își folosesc sarcinilor de luptă ale clasei muncitoare? Cum și în ce măsură cărțile noastre au contribuit și contribuie la făurirea conștiinței socialiste? Așa dar, pornind de la cerințele vieții, vom constata că, în ultimii ani au apărut nenumărate romane care, după părerea mea, și mai puțin a criticilor literari, au servit luptei noastre comune. Mă refer la cărțile „Destin” de A. Mihale, „Drum deschis” de Ș. Nedelcu, „Bărăgan”, volumul II, de V. Em. Galan, romanele lui C. Chiriță „Întâlnirea”, „Oțelul” și altele. Consider că critica literară a trecut ușor peste însemnătatea acestor cărți, n-a făcut efortul de a sublinia rolul lor, atât în bătălia de zi cu zi a partidului, cât și în dezvoltarea literaturii noastre. Mi-aș permite și o întrebare: „Cum își explică unii critici literari faptul că romanul lui Mihale s-a epuizat (foarte repede? Cum își explică faptul că romanul lui Nedelcu cunoaște o a doua ediție?” Răspunsul nu este prea complicat: cititorii caută și cer asemenea cărți pe teme actuale, chiar dacă ele nu sunt întru totul desăvârșite din punct de vedere artistic. Să fiu bine înțeles: Nu cer ridicarea în slăvi a acestor romane, dar nici desconsiderarea lor n-o pot aproba. De fapt nu cer decât o judecată principială, legată de cerințele vieții, cer ca critica literară să înțeleagă fenomenul literar atât în latura sa acumulativă, cât și în cea a saltului calitativ; să se ferească de aprecieri pripite care ar putea să semene neîncredere în sufletul scriitorului.

Mă refer acum la romanele lui C. Chiriță și la experiența sa. După părerea mea, romanele sale n-au fost discutate cu prea mult interes. Ar fi timpul ca unii critici să înțeleagă că nu este chiar atât de ușor să plaseze acțiunea unei cărți într-o uzină sau într-un mediu industrial. Ar trebui să se știe că noul se manifestă foarte subtil și variat și că nu-i chiar atât de lesne să-l surprinzi în toată complexitatea manifestărilor sale. Critica literară ar mai trebui să știe că tradiția romanului muncitoresc la noi este foarte săracă. De aceea cred că discutată cu seriozitate și dragoste, experiența lui Chiriță ar fi putut să folosească nu numai lui, ci și altor scriitori.

Au mai apărut în această perioadă și romanele „Rădăcinile sunt amare” de Z. Stancu, „Pe muchie de cuțit” de M. Beniuc, „Șoseaua Nordului” de E. Barbu, „Bariera” de T. Mazilu, „In portul de pescari” de Ion Ruse. Toate aceste romane au teme asemănătoare. Tratarea lor însă este făcută cu mijloace artistice diferite. Romanele acestea au contribuit la popularizarea trecutului de luptă a partidului nostru, la educarea patriotică a cititorului. În aprecierea romanelor de mai sus s-au produs exagerări. Unele romane au fost supralicite, iar altele trecute sub o tăcere de neînțeles. Aș cere criticii literare mai multă fermitate și principialitate, mai multă încredere în talentul scriitorilor noștri. Nu cer apologie, nici tămâiere: ci un aport substanțial la dezvoltarea și formarea fiecărui - scriitor în parte și a literaturii noastre în

general. Critica să dezvăluie cu curaj atât slăbiciunile care decurg dintr-o înțelegere schematică a vieții, cât și dintr-o înțelegere simplistă a unor probleme de măiestrie artistică. Criticul să ceară scriitorului o cunoaștere cât mai profundă a vieții, dar, în același timp, la rândul său, să demonstreze că este un bun cunoscător nu numai al teoriei literare, ci și al vieții.

Trec la o altă problemă. S-a vorbit aici despre așa numita „literatură morală”, iar unii dintre confrății mei s-au referit cu precădere la ultimul roman al lui T. Țic „Anii tineri”. Îmi vine greu să recunosc termenul de „literatură morală”. În general, literatura prin funcțiile sale de cunoaștere și emoționale este, într-un anumit sens, și morală. Fiind însă vorba de romanul lui Țic, am și eu de formulat câteva observații. Țic este un scriitor talentat, aflat într-o continuă căutare. Mie îmi este limpede că aceste căutări sunt generate de dorința autorului de a realiza un lucru temeinic, de a ajuta omului nostru să-și înțeleagă conduita, să și-o îndrepte atunci când este cazul, să se ridice la cerințele orânduirii socialiste. Căutările lui Țic au înregistrat succese, dar și insuccese. Mă întreb însă de ce critica literară n-a insistat mai mult asupra căutărilor lui Țic, de ce n-a căutat să le cunoască și să le pătrundă sensul, ca apoi, cu toată dragostea, să ajute autorul în munca sa grea de pionierat!

Aș vrea acum să ridic o problemă legată de romanul „Anii tineri”. Există cred eu, și o ierarhie a problemelor etice de care un scriitor trebuie să țină seama. Să recunoaștem că problema etică ridicată de N. Țic în schița „Geamantanul din vestibul” are o anumită pondere, iar aceea abordată în romanul „Anii tineri” o altă pondere, mult mai gravă și mai importantă. Consider că romanul „Anii tineri” atacă probleme majore de etică. Aceste probleme țin de înfiriparea noilor relații socialiste nu într-o familie, ci într-o colectivitate largă a oamenilor muncii. Aceste probleme Țic le rezolvă, în pante, cu succes. Cartea lui, trebuie să recunoaștem, contribuie din plin la formarea conștiinței socialiste. Totuși, după lectura cărții, m-am întrebat: pot fi oare abordate probleme majore de etică - cum sunt cele din „Anii tineri” - fără a dezvălui cu mijloace artistice relațiile de producție - factor esențial în generarea unei etici noi?

După câte îmi amintesc, criticul Eugen Luca n-a găsit decât cuvinte elogioase pentru felul cum N. Țic a știut să treacă peste problemele producției petrolifere. Nu consider că asta este o calitate a romanului, ci mai curând o slăbiciune. Să nu uităm că romanul lui Țic se desfășoară în anii 1955. Problemele perioadei aceleia erau altele decât cele prezente, ele țin de începuturile construirii bazei socialismului. Abia atunci începeau să se înfiripe în procesul producției noile relații socialiste, să apară o nouă atitudine față de muncă. În „Anii tineri”, îi văd pe eroi înfruntându-se, dar nu-mi sânt dezvăluite în mod convingător cauzele care nasc asemenea întrebări. Aș spune că, din această pricină, eroii își cartea lui Țic sunt lipsite de o anumită perspectivă istorică. Oniga, un erou al romanului, realizează o inovație. Aplicarea inovației

stârnește înfruntări serioase, dar din păcate ele nu te conving. Oniga suferă, dar suferința lui nu te emoționează tocmai pentru că autorul nu ne înfățișează munca acestuia la realizarea inovației. Iar atunci când, în sfârșit, ea este aprobată autorul nu ne mai dezvăluie consecințele practice ale aplicării ei în producție. În concluzie eu aș vrea să subliniez ideea că nu putem dezbate probleme majore de etică ale anului 1955 fără a dezvălui artisticește procesul muncii, noile relații socialiste ide producție care, în ultimă instanță, generează noi atitudini etice. Aș fi curios să aflu părerile unor critici literari în legătură cu chestiunea ridicată de mine. Așa dar socotesc cartea lui Țic drept una valoroasă: ea însă ar fi putut să fie și mai valoroasă dacă n-ar fi sărit peste procesul muncii.

Aș vrea acum să mai fac o observație cu privire la viața noastră literară. Aș mai aminti în acest sens că Gorki milita pentru o dezbatere colectivă și principială a tuturor problemelor de creație, subliniind că numai așa scriitorii vor putea să se ajute reciproc în înțelegerea problemelor de teorie și măiestrie artistică, în înțelegerea realității, a viitorului.

Cu părere de rău trebuie să amintesc că Secția de proză din cadrul Uniunii Scriitorilor s-a dovedit a fi inactivă. Păcat că nu mai ținem seamă de îndemnul gorkiene. Păcat că Biroul Uniunii n-a cerut secției de proză să pună în centrul activității sale probleme importante ale dezvoltării realismului socialist.

Radu Cosașu: Din cele discutate cu caldă și reală adversitate de Ștefan Luca (dar aceasta n-are e ce să mă supere pentru că aparține unei pulsații viguroase de viață și nimeni nu te crea obsedat de vreo strâmbătură din nas a vreunui confrate) rețin o afirmație interesantă: că între povestirile și reportajele mele nu există vreo diferență, ele fiind expresia aceluiași. Lăsând de-o parte un coeficient de dilatare care aparține cam oricărui ochi critic - afirmația e interesantă nu atât pentru o discuție a mea în jurul meu însumi, ci pentru clarificarea unui raport de interes mai general, cu deosebire în lumina actualelor probleme ale prozei noastre, raportul reportaj-literatură (hai să zicem așa, deși mai exact ar fi reportaj-operă de ficțiune, literatura, ca și critica literară, nemaifăcând nazuri în încorporarea acestui gen, socotit atâția ani în afara ei...).

Totdeauna m-am opus ideii că „reportajul este o școală pentru viitorul scriitor”, în sublinierea succeselor înregistrate de unii reporteri pe tărâmul genului scurt, am impresia că se mai amestecă această idee primitivă, că, adică unii reporteri tineri au absolvit școala, au luat diploma de maturitate și au ajuns și ei, dragă doamne, în rând cu lumea, cu oamenii mari, numiți nuvelisti și romancierii, putând în sfârșit, să elaboreze și ei o ficțiune, după atâta goană în real. Geo Bogza îmi spunea odată: „Știi de ce n-am scris niciodată un roman, dragă tovarășe Cosașu? Pentru că niciodată n-aș fi putut inventa mai mult decât că un bărbat iubește o femeie!” Cuvinte înțelese, cel puțin de mine, ca o

expresie savuroasă a mării mândrii reportericești. Am considerat întotdeauna reportajul un gen mândru, oricând în rând cu nuvela și romanul, - iar reporterul bun mi-a apărut, de asemenea totdeauna, ca un scriitor în adevăratul sens al cuvântului („Țară de piatră, de pământ și de foc” rămâne o glorie a literaturii noastre dintre cele două războaie mondiale, în același rând cu marile creații ale realismului nostru critic). Realismul socialist - cu cerința lui imperioasă de cunoaștere a vieții - a reabilitat și înălțat definitiv genul, consolidând la maximum mândria naturală a reporterului. Reportajul, pe baza metodei noastre de creație a încetat să mai fie o școală de alfabetizare într-ale literaturii. El putea apare astfel numai în concepțiile estetizante, care au avut întotdeauna oroare de prea plinul vieții, de reflectarea directă a vieții și au absolutizat dogmatic „invenția”, „artificialitatea” artei. E evident, azi, după atâtea discuții inițiate de presa de partid, că pentru a scrie un reportaj bun despre Bică sau o nuvelă bună care se desfășoară acolo, cu eroi oricât de inventați, scriitorului îi trebuie o aceeași profundă cunoaștere a vieții. Încât, dacă încetăm să privim reportajul ca un curs de inițiere în ale „fiecuniei” supreme numită artă, și îi dăm ceea ce arta socialistă îi dă - lucrurile trebuie privite din altă perspectivă. Și anume: după o perioadă înfloritoare, explicabilă înainte de toate printr-o apropiere stăruitoare de viața nouă (vezi apariția „Insectarului de buzunar” și a „Galeriei Palavragiilor” ale lui Mazilu, a schițelor lui Remus Luca - în care trebuie neapărat citată o bucată memorabilă ca „Prostul” -, a schițelor lui Sütö și Francisc Munteanu, a „Cișmelelor” lui Ștefan Luca, etc.) apăruse în acest gen scurt o relativă stagnare, care desigur, poate fi pusă și pe seama subaprecierii lui de către edituri și reviste. Dar nu-i numai aceasta: genul acesta e dintre toate celelalte specii ale prozei - cel mai însetat de faptul de viață și așa se explică de ce Gorki l-a plasat atât de aproape de reportaj. Nu-i vorba de vreo superioritate a schiței asupra reportajului. Sunt două genuri vecine, limitrofe, așa cum pe scoarța cerebrală avem centri nervoși alăturați și alții mai depărtați. Invenția în schiță - căci invenția rămâne fundamentală în judecarea artei de ficțiune - e cel mai vital interesată de faptul exact, real, divers, în care palpită semnificația majoră pe care aici, prozatorul o decantează, o descoperă altfel decât în roman. Stagnarea în cultivarea acestui gen - explicabilă și prin fascinația exercitată de succesul romanului - avea ca sursă principală cred eu, insuficienta cunoaștere a vieții, insuficiența apropierii de realitatea socialista. Replica trebuia să vină de la acei scriitori pasionați de drumurile țării și mai ales ale omului ei nou, și care au pătruns în genul scurt, firesc, fără complexe de inferioritate, ca pe un teritoriu prieten, de care îi legau multe căi de comunicație. Reporterii buni au adus în genul scurt simțul ascuțit al vieții detectate în formele ei efervescente, au adus autenticitate, culoare în expresie (mai puțin culoare de peisaj), gest firesc - toate noutăți incontestabile. Desigur, nu trebuie absolutizat aportul lor: Mazilu a scris reportaj cu mulți ani în urmă; în „Bariera” și în schițele lui se simte, după părerea mea, prea puțin

reporterul, chiar dacă M. Petroveanu li impută „caracterul prea publicistic” al creației. La Mazilu există o mare doză de convenție realistă, folosită însă pentru o potențare maximă a conflictelor morale. Nu cred că greșește. În schimb, după un debut pur „literar”, Velea face reportaj și apar în aceste reportaje ale lui, nucleele acelei arte care a entuziasmat pe mulți. De asemenea, Ștefan Luca, după intrarea în literatură prin schițe și nuvele, practică reportajul (vezi volumul nu îndeajuns de comentat „Călător de-a lungul patriei”), dar, spre diferență de imputarea sa la proza mea, în reportajele sale, cam terne, găsesc în mică măsură scriitorul. Aceste circuite în creație nu le remarc decât pentru a sublinia osmoza celor două genuri, legate printr-o forță intramoleculară deosebită - extrema lor receptivitate la viață. Dar „osmoza” nu e decât o latură a ideii. Cealaltă ține de actuala înflorire a genului scurt, mai precis de efervescența schiței. Se remarcă azi, că concentrată - prin însăși definiția ei - asupra unui fapt singular - schița nu s-a dezvoltat pe linia „acțiunii”, pe linia intrigilor spectaculoase, - într-un cuvânt nu a luat o direcție pur exterioară. Cu un minus de invenție în epică, se înregistrează un plus cert în analiza problemelor etice. În schițe foarte bune ca „Odihna” lui Velea, „Umbrela de soare” a lui D. R. Popescu, „Amintirile” lui Ție, „Datoria”, „Brânză cu ceapă” a lui Mazilu - firul epic exterior e subțire, subiectul, privit superficial e static - dar mișcarea morală urmărită de scriitor prin dialogul dens, prin monologul revalorizat, prin comentariu (unde mai sunt atâtea rezistențe de învins...) are dinamism, dimensiune, ramificație bogată cu implicații în adâncurile conștiinței omului nou. De fapt, e influența stilului (foarte incert cuvânt, în acest caz, e mult mai mult) lui Marin Preda - de acumulare a tensiunilor morale și de răsucire a lor pe permanența unui fond determinat (primele 80 de pagini, derutante la lectură, ale „Moromeților”, unde oameni încărcăți cu pulbere pe dinăuntru, mestecă măămăliga și discută; mersul pe câmp, cu pași mari, al lui Modan hotărât să-și răscumpere umilința. Lucrul cel mai important însă pentru schiță, la ora actuală, mi se pare centrarea ei pe lupta pentru sentimente comuniste, active, îndreptate împotriva moralei mic-burgheze, împotriva vechiului în conștiința oamenilor muncii, angajarea ei directă în această bătălie ideologică condusă de partid. În această direcție, cred că ea, la rândul ei poate influența reportajul care azi după părerea mea, stă prea rezervat în fața noilor probleme etice.

1962

419

IANUARIE

1 ianuarie

• Din nr. 1 al revistei „Luceafărul”, consemnăm un „profil literar” al lui *Tiberiu Utan*, realizat de Al. Philippide. □ „În amintirea lui Labiș”, Gheorghe Tomozei publică o evocare intitulată *La „douăzeci de ani și încă unul”...* Există câteva notații și despre poezia acestuia: „Alcătuită robust, cu rădăcini întretesute în lut, poezia sa avea greutate și rotunjime, impresiona prin generozitatea ideilor și prin noutatea tulburătoare a imaginilor. Acumulând rapid experiențe poetice diverse, preluând tot ce considera organic potrivit temperamentului său, respingând cu fermitate artificiosul, creația în eprubete facile, falsa cantabilitate, lipsa unui crez poetic sigur și exact, Labiș creștea, literalmente, într-o zi cât alții într-un an, cum se spune în povestea bunicii”. □ Marin Sorescu îl parodiază pe Nichita Stănescu, dar și pe unul dintre criticii acestuia, Matei Călinescu. Poemul se intitulează *Ferestre la cub*: „Unul, două.../ Unul, două, trei .../ Oh, P1, P2, P4, P7, P9/ Au îngenuncheat zamfirul celor patru lei// [...] Văzui atunci venind cinci sentimente,/ Unul gonea călare pe el însuși,/ Al doilea cărat într-o lectică/ Al treilea și al patrulea aveau chică”. Iată și comentariul atribuit lui Matei Călinescu: „Prima strofă cuprinde, în numai patru versuri, următoarele ansambluri arhitectonice (aluziile sunt, de altfel, așa cum spuneam, foarte transparente): cele două blocuri turn din București (versul «Unul, două...»), trei din marile palate ridicate anul trecut la Cluj (versul «Unul, două, trei...»), precum și blocurile P din Galați, care se situează mai presus decât grandoarea rece a celor patru lei din din faimoasa grădină Copou din Iași. [...] Strofa a treia (versul «Văzui atunci venind cinci sentimente» și următoarele) ni-l înfățișează pe autor în postura viguros sagace de promontoriu (figurat vorbind) care nu demisionează în fața îndoielilor și sfâșierilor sale – cum ar fi făcut un Lenau sau un Leopardi – ci le ia de coarne, făcându-le îndrăznețe reproșuri”.

4 ianuarie

• În numărul 1 din „Gazeta literară” continuă dezbaterea intitulată *Criticii despre critică*, cu răspunsurile lui Horia Bratu, D. Costea, Perpessicius, Lucian Raicu și Dinu Săraru. Raicu și-ar dori ca instanța critică „să creeze, în mai mare măsură decât a făcut-o până în prezent, climatul necesar înfloririi noii literaturi” și „să îndrepte atenția scriitorilor asupra fenomenelor importante, de mare semnificație, din realitatea socialistă”. Totodată, criticul remarcă

„descriptivismul neconcludent” din unele articole, care poate avea drept consecință și „egalizarea mecanică a talentelor”: „Nu toți scriitorii bine intenționați aduc o contribuție de egală valoare la dezvoltarea literaturii. Nu fiecare începător este o speranță, nu fiecare scriitor în vârstă a ajuns la deplina maturizare, nu fiecare operă în mai multe volume este o frescă sau o epopee, nu fiecare reporter se pregătește să devină romancier...” □ Consemnăm și cronicile lui Matei Călinescu (*Ion Rahoveanu, „Creanga de măslin”*) și Paul Georgescu (*Anghel Dumbrăveanu, „Fluviile visează oceanul”*).

● Într-o rubrică intitulată „Tineri prozatori”, din „Tribuna”, numărul 1, Ion Vitner publică în acest număr un articol despre *Fănuș Neagu*. Comentariul este în pură linie a intervențiilor criticului din anii 50: astfel, naratorul din prozele lui Neagu ar fi „un critic al trecutului”, urmărind „demascarea, trasarea unei granițe față de noua umanitate servind idealuri avansate, sănătoase, infuzate de o mare dorință de libertate, mai ales în ordine sentimentală”. Pe de altă parte, Ion Vitner regretă că tânărul scriitor nu s-a apropiat și „de realitățile cele mai actuale și arzătoare ale mediului rural”.

11 ianuarie

● „Gazeta literare”, numărul 2, continuă dezbaterea *Criticii despre critică*, la care răspund: Leon Baconsky, Vera Călin, Șerban Cioculescu, B. Elvin, Mihai Gafița, Silvian Iosifescu, Ion Lungu, Eugen Simion, Dumitru Solomon. În opinia lui Eugen Simion, „critica este și ea o artă, și încă o artă dificilă, fundată pe criterii științifice, operând cu mijloace științifice de investigație, dar lăsând suficient loc pentru personalitatea artistică a criticului”. Cât despre „spiritul apologetic”, acesta s-ar manifesta în „multiple feluri”: „Cel mai detestabil este acela aplicat cărților mediocre și sub-mediocre. Dacă ochii noștri sunt atent îndreptați spre cronicile și articolele despre opere în genere valoroase, pentru ca nu cumva etc..., sunt cu totul trecute cu vederea duimul de recenzii și note de lector unde, la un mod ceremonios, cu mici (și diplomatice) rezerve, se emit păreri incolore, generoase, care au în primul rând efectul de a îndepărta pe cititor de lucrarea respectivă”. Nu în ultimul rând, Eugen Simion se referă și la afirmarea unei noi generații în critica literară, menționându-i, printre alții, pe Matei Călinescu și G. Dimisianu. Misiunea lor principală ar fi impunerea tinerei generații de scriitori: „Ei s-au format o dată cu poezii, prozatorii și dramaturgii tineri, au scris despre cărțile lor și, într-o bună măsură, au reușit să atragă atenția asupra originalității acestui fenomen în literatura actuală”. □ Se reține și articolul lui Matei Călinescu *Eminescu, azi* (partea a II-a în nr. 3, 18 ianuarie.), care, în încercarea de a construi un alt profil al poetului, reușește performanța de a nu face nicio referire la poemul *Împărat și proletar*, referință sacrosanctă în epocă atunci când e vorba de comentarea „poetului național”. Mai mult, criticul aduce în discuție unele dintre marile poeme postume (ca *Memento mori*, *Mureșanu*, *Rugăciunea unui*

dac), dar și creații mai puțin cunoscute din lirica eminesciană de tinerețe; referirea la poezia de dragoste eminesciană va fi căpătând și ea, în epocă, posibile nuanțe subversive. În încercarea de a contura un „ethos eminescian”, se discută despre „nostalgia *totalității*”, „dorința de integralitate”, despre „meditație filosofică” și de „vastitățile ei metafizice”, de polemică „profetică” sau „vizionară”, de „pesimism cosmic” și chiar de „romantism luciferic” etc. – pe scurt, comentariul abundă în aprecieri de tip estetic, și nu ideologic. Concluziile sunt însă în consonanță cu receptarea epocii, mărginindu-se la a scoate în evidență „optimismul” poetului, dar și „limitele” sale, deși formularea rămâne oarecum relaxată: „Adept, la nivelul gândirii teoretice, al unor concepții idealiste (Kant, Schopenhauer), poetul nu s-a lăsat, de fapt, în opera sa, hipnotizat de precepții sistematice. Substratul afectiv, sănătos, puternic, adânc legat de aspirațiile poporului, se impune în lirica eminesciană, dându-i rezonanța și coloratura specifică, precum și de caracterul reprezentativ pentru împrejurările în care a apărut. Vibrația etică – factor de sensibilitate, dar reflectată și conceptual -, dragostea de natură, ne apar la Eminescu într-o dublă funcțiune: pe de o parte, în măsura în care tendința de a le realiza este barată social, ele constituie o sursă de pesimism; pe de altă parte însă, ca idealuri pozitive, ele declanșează resorturile încrederii, ale participării, limitând arta pesimismului și devenind – cum o constatăm în destule cazuri – principiul unei atitudini optimiste”.

12 ianuarie

- Din numărul 2 al revistei „Contemporanul”, semnalăm reportajul *Seceriș pe gheață* de Ștefan Bănulescu.
- O scurtă notă din „Scânteia” anunță deschiderea Conferinței pe țară a scriitorilor din R. P. Română: „Conferința va discuta sarcinile actuale ale literaturii noastre în lumina programului desăvârșirii construcției socialismului, elaborat de Congresul al III-lea al partidului.”

15 ianuarie

- În numărul 2 din „Luceafărul”, sunt făcute unele reproșuri tinerilor poeți de către Ion Dodu Bălan (*Tinerețe, partinitate, actualitate*). Umorul este probabil involuntar: „Din pricina unui contact sporadic cu realitatea și a unei insuficiente pregătiri ideologice, unii tineri zugrăvesc însă câteodată un viitor idilic, oglindesc superficial aspecte esențiale ale actualității. La nivelul pregătirii științifice și ideologice a contemporanilor noștri, un poet nu-și poate reprezenta viitorul ca în acel tablou al lui Piter Breughel [*sic!*], unde se înfățișa utopia sub forma unui acoperiș de turtă dulce sub care un purcel fript aleargă cu furculița în coaste, iar oamenii, tolăniți în preajma unui munte de găluște, așteaptă să le pice toate bunătățile în gură”. □ În aceeași manieră sunt și în reflecțiile lui Aurel Martin din articolul *Despre lirica erotică*: „Profund ostile

omului, orânduirile presocialiste răpeau, în genere, prin concepțiile lor, posibilitatea realizării idealului erotic prin căsătorii care să desăvârșească, într-o ipostază superioară, naturală, dragostea – desăvârșire care, sub imperiul deziderativ, se rotunjea aproape numai în basme, unde, după trecerea unor obstacole de domeniul excepționalului, Făt-frumos se însoțea cu aleasa inimii sale, deschizând etapa unei fericiri familiale ipotetice, până la «adânci bătrâneți». De aceea, lirica presocialistă, oglindind realitățile sociale la modul realist, se mărginește de obicei să cânte momentele premergătoare actului nupțial, iubita rămânând, așa cum spunea inspirat Arghezi, «logodnică de-a pururi, soție niciodată» etc. □ În același număr din *Luceafărul*, Eugen Barbu este prezent cu reportajul *Pe Mediterană*.

18 ianuarie

● La dezbaterea *Criticii despre critică*, din "Gazeta literară", nr. 3, participă: G. Dimisianu, Miron Dragu, Dumitru Micu, Mihail Petroveanu, Geo Șerban. G. Dimisianu pledează pentru un caracter mai „consecvent” al criticii literare; ca exemplu al atitudinii malițioase a unor confrăți la adresa altora este dat criticul Dumitru Isac, de la *Tribuna*. Mihail Petroveanu are o intervenție consistentă. Pe de o parte, criticul se referă la o serie de atitudini eronate ale criticii literare. Precum aceea a acceptării unor direcții estetice pe care le consideră a fi neconforme tendințelor actuale, cum ar fi recrudescența modernismului: „e de semnalat că în paginile revsitelor noastre, mai intens dar nu exclusiv în *Steaua*, continuă să apară versuri în care aspirațiile și noile conduite spirituale ale omului își găsesc un ecou prea difuz și o expresie prea monotonă pentru ca să îndreptățească pretenția de lirică cu adevărat modernă, realist-socialistă arborată de autorii respectivi”. Pe de altă parte, critica are totodată „datoria intransigenței și față de producția de serie, față de medio-criticatea și facilitatea cu semnătură consacrată sau epigonică, adăpostită îndărătul temelor aparent actuale, al pseudo-tradițiilor clasice și folclorice sau simulatoare ale patosului maiakovskian, a fluxului metaforic nerudian [...]”. Petroveanu se arată revoltat față de atitudinea malițioasă a unor confrăți (de la *Tribuna*, în principal) la adresa altora precum Ovid S. Crohmălniceanu sau Matei Călinescu, ultimul fiind considerat chiar „«un martir»” în acest sens. Criticul lansează și o interogație retorică: „Oare *Tribuna*, care împarte certificate de principialitate numai unora, care se arată atât de pretențioasă în raport cu poezia tinerilor de talent recunoscut (Cezar Baltag, Nichita Stănescu, Ilie Constantin etc.) și s-a năpustit asupra criticilor care i-au promovat, nu are niciun cuvânt autocritic în legătură cu apologia volumului lui Ion Rahoveanu sau al lui Dumitru Mircea?”. La rândul său, Dumitru Micu se referă la un alt tip de „persecuție”, pe care l-ar suporta Lucian Raicu. „N-ar fi mai nimerit să se analizeze activitatea mai recentă a lui Raicu, spre a se vedea cum a evoluat criticul, cum s-a depășit pe sine și, eventual, spre a-l stimula să fie mai activ și

a-l ajuta să realizeze noi progrese?”, se întreabă criticul, referindu-se la modificarea de atitudine a lui Lucian Raicu, ulterioară criticilor aduse de Scânteia și alte publicații, la jumătatea anului 1958. □ Unele observații din cronicile lui Paul Georgescu despre diferitele reeditări ale scrierilor lui Sadoveanu merită toată atenția. Cum ar fi aceste analogii surprinzătoare, din recenzia din acest număr al *Gazetei literare* (**Mihail Sadoveanu, „Venea o moară pe Siret”**): „Am putea să-l comparăm pe Sadoveanu – cu toate marile diferențe ce există! – cu Hemingway, care-și refuză comentariile, restrânge analiza psihologică la minimum, căutând să redea astfel comportările oamenilor, încât cititorul să înțeleagă singur mișcările psihologice – n-o vom face însă din teama de a nu scandaliza pe cei ce știu că Sadoveanu e urmașul cronicarilor moldoveni și al lui Creangă și nu poate deci semăna cu un scriitor pe care nu l-a citit decât, poate, la bătrânețe. Doresc doar să spun că, departe de a fi un scriitor «depășit» ca mijloace tehnice, Sadoveanu a descoperit singur procedee considerate moderne. Stilizarea stilistică îl apropie de teatrul recent, astfel încât Brecht îi e mult mai aproape decât s-ar crede”.

● Din numărul 3 al revistei „Tribuna”, consemnăm cronica lui Al. Căprariu la volumul lui Horia Zilieru, *Florile cornului tânăr* (**O treaptă**).

19 ianuarie

● Într-un fel de avanpremieră pentru viitoarea Conferință a scriitorilor (v. *infra*, 22-24 ianuarie), unde Gheorghiu-Dej va sublinia, printre altele, obligativitatea realizării *Tratatului de Istoria literaturii române*, G. Călinescu publică în nr. 3 din „Contemporanul” un articol intitulat **Volumul I** („Cronica optimistului”). Este vorba, desigur, de cel dintâi volum al viitoarei lucrări, care ar fi deja încheiat și în curând dat la tipar. Acesta ar trata despre creația populară și literatura veche, avându-l ca redactor pe Al. Rosetti. Criticul se scuză pentru eventuale minusuri ale materialului, care țin îndeosebi de natura materialului analizat, deoarece ar fi regretabilă tendința de „a critica pe Icar că n-a descoperit racheta”. În rolul lui Icar figurează boierii literați, „«voltairiști» fără a fi ei înșiși niște revoltați”, sau dramaturgul Faca, autorul *Franțuzitelor* - „piesa, grațioasă, se înscrie pe linia progresului, dar că poetul, de n-ar fi murit de boală, ar fi căzut pe baricade, de dragul târgoveților și țăranilor, am motivele mele de dubiu”, precizează cu umor criticul. □ Tot ca demers în vederea viitoarei conferințe, excesiv ideologic este articolul redacțional **Literatura – cauza întregului popor**: „Având rădăcinile înfipte adânc în noua realitate socialistă, continuând în mod creator și pe un plan superior tradițiile democratice și realiste ale înaintașilor, noua noastră literatură are un profund caracter popular și patriotic. Avem azi o bogată lirică, o poezie în stare să însuflească energia creatoare a maselor largi în îndeplinirea sarcinilor trasate de partid. S-a subliniat că, în cele mai bune creații ale poeziei noastre, sentimentele complexe ale oamenilor muncii își găsesc o oglindire adecvată,

că frontul nostru poetic s-a lărgit cu un nou contingent de poeți talentați. Aria tematică a prozei noastre s-a extins, prozatorii noștri au reliefat aspecte ale realității sociale și noua problematică umană” etc. □ În aceeași linie este și comentariul lui George Ivașcu din articolul **Profilul contemporan al prozei noastre**. Reproducem numai pasajul în care este contestat teatrul absurdului și noul roman francez: „În raport cu această, practic infinită, dialectică socială, adică umană, pe care numai orânduirea în care a fost abolită exploatarea omului de către om o poate oferi, cât de monotona, parcă de încremenire metafizică, apare o bună parte a literaturii din Occident, acea literatură a «înfundăturii», a «destinului fără ieșire», a «așteptării zadarnice», de tipul piesei *En attendant Godot* a lui Samuel Beckett sau de tipul «romanului alb» al unor Claude Simon, Nathalie Sarraute ș.a. Cu un asemenea conținut, lipsit de osatura unei concepții stenice despre viață – iar o asemenea concepție în epoca noastră nu poate fi alta decât cea a «clasei în atac», cea revoluționară – nici metoda de creație nu poate fi alta decât cea a decadentismului programatic sterp și absurd”.

22-24 ianuarie

● Are loc Conferința pe țară a scriitorilor. În avans, în unele publicații literare centrale, sunt prezentate mizele evenimentului: „Discuțiile se vor ocupa desigur de problemele literaturii legate de actualitate, subliniind din nou datoria scriitorilor de a crea opere cât mai valoroase inspirate din viața uzinelor și a gospodăriilor colective, într-o diversitate de stiluri, scrise la un înalt nivel de măiestrie artistică”. Totodată, un alt scop al întrunirii este și alegerea noilor organe de conducere ale Uniunii Scriitorilor (cf. „Gazeta literară”, nr. 3, 18 ianuarie, **Conferința pe țară a scriitorilor**, nesemnat). În alte notițe redacționale viitoarele sarcini ale literaturii realist-socialiste sunt trasate mai detaliat: „scriitorii noștri n-au valorificat încă pe deplin posibilitățile excepționale de care dispun”; „avem încă un număr restrâns de opere care au abordat viața clasei muncitoare”; „noua realitate socialistă a satelor noastre nu se oglindește îndeajuns în operele literare”, mai precis „noua problematică umană pe care pe care întărirea economico-organizatorică a gospodăriei colective o presupune”. Se descriu și pericolele care ar paște câmpul literar, sub forma unor „tendințe vătămătoare în poezia noastră, cum ar fi ermetismul, evazionismul, faptul că în ultima vreme nu se cultivă suficient poezia manifest, agitatorică” (cf. „Contemporanul”, nr. 3, 19 ianuarie, **Literatura – cauza întregului popor**, semnat „Contemporanul”). □ În cuvântarea sa din cadrul Conferinței, Gheorghe Gheorghiu-Dej trasează, încă o dată, un întreg set de sarcini ale literaturii, cele mai multe deja prezentate la Consfătuirea pe țară a tinerilor scriitori din decembrie 1960 și intuite cu sagacitate de notițele redacționale precedente: „Critica literară, publicațiile Uniunii Scriitorilor să combată ruptura de realitate, de clocotul vieții,

încercările sterile de cultivare a unei literaturi cu tematică minoră, destinată unui cerc îngust de preținși rafinați, influențele literaturii decadente și ermetismului, refugiarea în abstracțiuni nebuloase sau în trecutul îndepărtat, ce se manifestă uneori în poezie”. Principala sarcină a istoricilor literari ar fi aceea de a întocmi *Tratatul de Istoria literaturii române* (cuvântarea este publicată, printre altele, în „Gazeta literară”, nr. 4, 28 ianuarie; „Luceafărul”, nr. 3, 1 februarie, „Contemporanul”, nr. 4, 26 ianuarie – care rămân principalele noastre referințe bibliografice în prezentarea evenimentului. Referirile la diferitele numere vor fi marcate fie după unele intervenții pe care le socotim semnificative, fie după epuizarea prezentării conținutului respectivului număr al publicației) □ Imitându-l pe Gheorghiu-Dej, și Arghezi, în cuvântul său de deschidere, se referă ironic, printre altele, la creația tinerilor scriitori: „Ea [tânăra generație] nu face de rușine trecutul. Are aproape tot ce-i trebuiește - și inspirație, și har, și poezie. I se urează să suie cât mai sus. Dar uneori nici tinerețea nu e scutită de vătămare... Când e prea plină de sine, i se pare că a descoperit ea literatura... [...] Măcar în literatură, naivitatea juvenilă este necesar să se controleze pe sine, înainte ca să ajungă naivitate senilă; căci atunci nu mai ajută nicio terapie. Nițică bătrânețe stă și tinerilor bine.” Urmează, pe ordinea de zi a discuțiilor, referatul lui Mihai Beniuc (apărut, printre altele, în „Gazeta literară”, nr. 4, 28 ianuarie: ***Conferința pe țară a scriitorilor. Darea de seamă a Comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor prezentată de tovarășul Mihai Beniuc***). Racordarea ideologică și conjuncturală a Conferinței se marchează de la bun început, prin evocarea lucrărilor celui de-al III-lea Congres al P.M.R. Apoi, Beniuc se referă, pe larg, la „creația literară în ultimii ani”. În cadrul prozei, este semnalată „orientarea romanului și în genere a epicii de proporții întinse către *sinteze social-istorice*” (se ilustrează cu *Setea* și *Scrinul negru*, cu *Îndrăzneala*, *Șoseaua Nordului* sau *Nopți înfrigurate* – acesta din urmă aparținând lui Aurel Mihale). Pericolul „*descriptivismului*” s-ar întrevădea în volume ca *Anii tineri* de N. Țic, *Front fără tranșee* de Petre Sălcudeanu, *Șoseaua Nordului* de Eugen Barbu sau *Primăvara pe Târnave* de Lucia Demetrius. Nu lipsesc referințele la reportaj, un fel de gen vedetă al epocii. La poezie remarcile și recomandările sunt mult mai vigilente. Se subliniază „factura obscură, «ermetică», a versurilor unor poeți”, dar și „un epigonism al unor exerciții moderniste perimate” – sunt citate, contestatar, numele lui Nichita Stănescu, Cezar Baltag: „Ce au în comun cu o poezie menită să vorbească maselor largi în mod direct, sugestiv și convingător, imaginile forțate, bizare, frizând nu o dată absurdul, închipuind adevărate șarade? [...] Pretenția lor e de a părea originale. În realitate, se rezumă la un epigonism al unor exerciții moderniste perimate. Poetul lasă să se creadă că e copleșit de mulțimea gândurilor și nuanțelor sentimentului, din care cauză limbajul firesc nu-i mai ajunge și trebuie să recurgă la formule sibilnice. În fraza lui ești nevoit să cauți subiectul cu lumânarea, iar pentru predicat ai

nevoie de un reflector. De păcatul obscurității suferă câteodată strofele unor poeți tineri talentați ca Nichita Stănescu, Cezar Baltag [...]”. Nu sunt uitate „tendințele evazioniste” și un anumit „snobism intelectual”, evidente în poezia publicată de revista „Steaua” (cazul flagrant ar fi A. E. Baconsky): „[...] au adus o notă izolată, discordantă, tendințele evazioniste, care s-au manifestat în producția unor poeți de la revista *Steaua* și care mai stăruie în creația unui poet înzestrat ca A. E. Baconsky. Pozele poezilor înclinați să se considere ființe stranie, cu gânduri și sentimente ciudate, necomune restului muritorilor [...] sunt o rămășiță a concepțiilor defuncte cu privire la aristocratismul artei”. Cât despre critica literară, Beniuc face mai întâi un bilanț, în care reține volume precum: lucrări de sinteză ca *Prozatori contemporani* de Ion Vitner sau *Romanul românesc actual* de Dumitru Micu; lucrări teoretice ca *Realism, realism critic, realism socialist* de Mihai Novicov, monografii, de la *N. Filimon* de G. Călinescu și *Opera lui Garabet Ibrăileanu* de Al. Piru la *Eugen Lovinescu și contradicțiile estetismului* de N. Tertulian etc. Se remarcă (așa cum se întâmplase și la Consfătuirea din decembrie 1960) „scăzuta competitivitate” a criticii literare, sesizabilă, de astă dată, în „înclinația de a prelua în bloc moștenirea literară, de a trece cu vederea concepțiile greșite ale unor autori dintre cele două războaie și a-i «reconsidera» într-o lumină neștiințifică, de a încerca o încorporare a modernismului în realismul socialist, sub pretextul unui așa-zis «spirit modern», de a neglija specificul literaturii”. Ca exemplu de „stil apologetic”, se fac referințe la mai vechea receptare a romanului călinescian. Sunt discutate, apoi, și alte genuri, precum „dramaturgia” și „literatura pentru copii și tineret”. Beniuc reamintește: realismul socialist presupune „cunoașterea vieții”, chiar și „inovația”, dar nu „«originalitatea» stând sub semnul modelor, al snobismului și al disprețului flagrant pentru bunul simț”. Modelul principal rămâne tot acela al literaturii sovietice. Sunt vizați apoi și „transfugii”, unii, precum Cioran, supuși unui atac susținut în anii 1958-1959 (între altele, prin articolul lui G. Călinescu, *Un aliterat*, din „Contemporanul” din 3 octombrie 1958, și cel semnat de Șerban Cioculescu în „Gazeta literară” din 14 mai 1959, intitulat *Un nietzschean bogomil: E. M. Cioran*): „Vom demasca neconținutul caracterul filistin al evaziunii din lumea realului în universul proiecțiilor onirice, cultul egoismului nedemn, exaltarea relațiilor de junglă, apologia neosupermanului, vom stigmatiza teoria desperării și a agoniei, cu atâta fervoare susținută astăzi în Occident de unul dintre foștii ideologi ai fascismului românesc, Emil Cioran”. Se fac referințe și la Vintilă Horia, pe fața căruia poetul depistează „stigmatul fascist”, precum și la un alt „transfug, nu mai puțin abject”, Petru Dumitriu, renumit pentru „infamiile” sale. (Cuvântul de deschidere al lui Arghezi, ca și referatul lui Beniuc, au loc în sesiunea de dimineață, 22 ianuarie, prezidată de V. Em. Galan; cuvântarea lui Gheorghiu-Dej, prezentată de noi la începutul consemnării - deoarece cuprindea directivele perioadei- este ținută în 24 ianuarie, ultima zi a Confe-

rinței). □ Începând cu ședința din după-amiaza zilei de 22 ianuarie și continuând până pe 24 ianuarie, au loc diferitele intervenții ale scriitorilor. Iau cuvântul, printre alții: Titus Popovici, Ion Brad, Ion Pas, Vasile Nicorovici, Alexandru Balaci, Dumitru Corbea, Dumitru Ignea, Remus Luca, Kovacs György, Mihai Gafița, V. Mândra, Demostene Botez, Ioan Grigorescu, Tudor Vianu, Eusebiu Camilar, Florian Păunescu (secretarul comitetului de partid al uzinelor 23 august), Alecu Ivan Ghilia, Eugen Barbu, Alexandru Andrițoiu, George Macovescu, Aurel Baraga, Niculae Stoian, Alexandru Oprea, Mihnea Gheorghiu (v. *Gazeta literară*, nr. 5), Nagy István, Zaharia Stancu, Ion Marin Sadoveanu, D. Panaitescu-Perpessicius, Eugen Jebeleanu, Aurel Rău, Paul Georgescu, G. Călinescu, V. Em. Galan, Anton Breitenhofer, Horia Lovinescu, Dumitru Mircea, Létay Lajos, Elena Poparad-Mantho (secretar al CC al UTM), Lucia Demetrius, A. E. Baconsky, Oscar Walter Cisek, Ov. S. Crohmălniceanu, Alexandru Jebeleanu, Miha Dragomir, Maria Banuș, Vladimir Colin, Mihai Novicov, It-col Victor Militaru, Marcel Breslașu (v. *Gazeta literară*, nr. 6), Irimie Străuș, Pop Simion, Marosi Péter, Ștefan Iureș, Nicolae Țatomir, Vladimir Ciocov, Dumitru Micu, Al. Șahighian, Violeta Zamfirescu, Teodor Mazilu, Nicolae Velea, Camil Baltazar, Ioana Postelnicu, Aurel Mihale (v. „*Gazeta literară*”, nr. 7). Unele dintre discursuri vor fi reproduse și în „*Luceafărul*”, nr. 3, 1 februarie; nr. 4, 15 februarie. □ Discursul lui Titus Popovici rămâne stereotip: „Ne găsim adesea în fața unor lucrări ai căror autori își închipuie că un mic burghez înghesuit într-o salopetă devine *ipso facto* un dârz proletar. Niciun fel de decor «socialist», nici faptul că eroii își spun «tovarășe» [...] nu pot camufla vechile și camuflatele poncifuri burgheze [...]”. Eugen Barbu face, printre altele, elogiul prozei scurte: „Din nefericire la edituri și chiar în concepția unor critici literari stăruie prejudecata că numai epica de întindere merită o atenție deosebită. Credeți-mă, între o pagină genială și un lung roman obositor aș reciti la nesfârșit primul lucru! S-a observat de la o vreme o tendință de lățire a acțiunii, de dilatare a frazei care aduce o limbuție pe hârtie”. □ Interesează, mai ales, cuvântările celor vizați negativ de Mihai Beniuc în discursul său. Aurel Rău și A. E. Baconsky trebuie să își facă autocritica. Baconsky sfidează, indirect: „Darea de seamă și parte din cuvântări au scos în evidență nereușita poeziei mele din perioada ultimilor mai bine de 5 ani. E o constatare gravă, ce nu poate cristaliza concluzii spontane, ci necesită o îndelungată și temeinică reflecție, reflecție pe care mă văd obligat s-o întreprind”. Referindu-se apoi la îndepărtarea grupului Luca-Pauker (cu eliminarea treptată a lui Teohari Georgescu, Chișinevschi și Miron Constantinescu), poetul se referă, oblic, la unele dintre motivele marginalizării sale (Miron Constantinescu era unul dintre oficialii care îl sprijineau). Sarcina autocriticii îi revine astfel lui Aurel Rău: „În critica adusă poeziei, revista *Steaua* a fost vizată în repetate rânduri. Meditând asupra celor afirmate în raport și rememorându-mi activitatea noastră din ultimii ani, mă

declar întru totul de acord cu critica severă dar pe deplin justificată. Încă pe parcursul ultimului an, noi ne-am dat seama mai mult decât altădată de o bună parte din aspectele negative indicate și, în urma discuțiilor din redacție, am căutat să le remediem. Că n-am reușit întru totul, o arată faptul că prin materialele publicate chiar și în ultima vreme revista a continuat să-și păstreze o notă discordantă față de celelalte publicații, mai cu seamă prin tendințele evazioniste din domeniul poeziei. Au apărut versuri insuficient de clare, unele de o factură intimistă, de natură să nu intereseze marea masă a cititorilor, altele cu un mesaj palid, pândite de manierism. Unele poezii meditative care nu plecau de la sensurile majore ale vieții noastre se pierdeau în divagații sterile. Asemenea poezii am publicat și eu și ceilalți poeți care lucrează în redacție”. □ Paul Georgescu vorbește destul de evaziv despre obligațiile criticii literare, regretând, spre exemplu, că revista la care este redactor-șef, „Gazeta literară”, nu reușește să organizeze discuții „prin care să intervină direct și eficient în procesul de creație al literaturii” sau dacă o face, „nu le urmărește pe o perioadă mai lungă”. Criticul se referă, apoi, fără a nominaliza pe nimeni, la o serie „talente tinere dintre care multe sunt mai mult decât promițătoare” care ar fi colaborat în paginile revistei. După toate aparențele, chiar și în „Gazeta literară” (nr. 6), intervenția sa este censurată (în „Contemporanul” sau „Luceafărul” nu este reprodusă), fiind întreruptă relativ brusc și însoțită de următoarea precizare redacțională, în care se menționează că Paul Georgescu s-ar fi apărat „atacând în mod neprincipial pe cei care l-au criticat”. Astfel că „în cursul discuțiilor, o serie de vorbitori și-au exprimat dezaprobarea față de poziția lipsită de spirit autocritic a tovarășului Paul Georgescu”. Unul dintre cei care îl admonestează pe redactorul-șef al „Gazetei literare” este Ov. S. Crohmălniceanu: „Nu cred că tovarășul Paul Georgescu a dat un răspuns satisfăcător întrebării cu privire la cauza lipsei de combativitate a unor critici. După părerea mea, se manifestă în activitatea acestor critici - și aici nu mă exceptez – sub o formă acută și care trebuie să ne îngrijoreze, tocmai slabul contact cu viața, cu sarcinile ce revin criticii în legătura cu funcția ei obștească”. După care Crohmălniceanu deviază puțin ținta, referindu-se la poezia tânără: „Dacă înclinațiilor spre obscuritate în poezie nu li s-ar fi găsit mereu tot felul de scuze și ar fi fost combătute cu fermitate, o serie de poeți tineri talentați ar fi fost scutiți de băjbâieli sterile”. Criticul nu omite să facă o referire negativă și la Cioran, a cărui eseistică ar reflecta „concepția adevărată despre viața a nihilismului occidental actual”. □ După această punere la punct a lui Paul Georgescu de către Crohmălniceanu, spaima cu care Maria Banuș reiterează un mai vechi gest al său, celebru, acela de a-și face autocritica, devine oarecum comică: poeta regretă că darea de seamă nu a scos în evidență lipsurile creației sale”, deoarece în ultimul său volum *Torentul* „indulgența față de mine și pripeala” ar fi împins-o să includă și „versuri plate, lipsite de relief”. □ În aceeași linie, Dumitru Micu (a cărui intervenție este reprodusă

doar în nr. 4 al „Luceafărului”) militează pentru „o critică de atitudine”, contrară „spiritului apologetic”, dându-se ca exemplu negativ în acest sens, deoarece n-ar fi dovedit „destul curaj în relevarea punctelor vulnerabile” în cronică sa despre *Scrinul negru*. □ Teodor Mazilu vorbește în clișee: „Noi nu scriem orice fel de literatură, noi scriem o literatură revoluționară, o literatură care apără și proclamă ideile clasei muncitoare”. □ Intervenția lui Velea este destul de interesantă; scriitorul ilustrează importanța documentării prin relatarea unei istorioare despre niște țărani care refuzau să doarmă în casele noi pe care și le ridicaseră după „Eliberare”: „Aveau în case odăi cu studiouri, cu covoare pe jos, cu covoare pe pereți, cu peredele de mătase, dar ei nu intrau în ele decât ca să le scuture sau ca să le aerisească și de dormit dormeau în «casa veche» aflată în fundul curții”. □ În ultima zi a Conferinței se decide și componența comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor: Tudor Arghezi, Aurel Baranga, Eugen Barbu, Ion Bănuță, Mihai Beniuc, Geo Bogza, Demostene Botez, Ion Brad, Marcel Breslașu, Eusebiu Camilar, G. Călinescu, Crohmălniceanu, Mihail Davidoglu, Lucia Demetrius, Dan Deșliu, Eugen Frunză, V. Em. Galan, Paul Georgescu, Alecu Ivan Ghilia, Eugen Jebeleanu, Horia Lovinescu, Aurel Mihale, Dumitru Mircea, Francisc Munteanu, Mihai Novicov, Alexandru Oprea, Ion Pas, Perpessicius, Pop Simion, Titus Popovici, Marin Preda, Aurel Rău, Zaharia Stancu, Tiberiu Utan, Tudor Vianu etc. Biroul Uniunii Scriitorilor este compus din: Mihai Beniuc (președinte), Demostene Botez și V. Em. Galan (vice-președinți), Eugen Barbu, Ion Brad, Marcel Breslașu, Lucia Demetrius, Alecu Ivan Ghilia, Aurel Mihale, Ion Pas, Pop Simion, Titus Popovici, Szemlér Ferenc (membri), Ion Brad, Pop Simion, Szemlér Ferenc (secretari). (cf. „Gazeta literară”, nr. 4, 28 ianuarie, și „Luceafărul”, nr. 3, 1 februarie). Ales președinte de onoare al Uniunii Scriitorilor, Tudor Arghezi ține un discurs de mulțumire (cf., printre altele, „Gazeta literară”, nr. 5, 1 februarie). □ Ca de obicei după astfel de evenimente, în presa literară încep să se tragă concluziile. În nr. 5 din 1 martie al „Luceafărului” apare editorialul redacțional **Învățămintele deosebite pentru tinerii scriitori**, semnat „Luceafărul”. În linia discursului lui Dej, se atrage din nou atenția asupra pericolului pe care îl reprezintă poezia unor tineri, care „se refugiază în abstractizări nebuloase, în simboluri cețoase, sau în trecutul îndepărtat”. În plus, se precizează încă o dată: „Numai metoda realismului socialist este capabilă să avânte elanul creator către o bogată diversitate de stiluri, modalități și personalități artistice. Spiritul inovator, original, presupune tocmai respingerea oricăror forme de epigonism literar, a formelor închistate”. Astfel că obiectivele literare și publicistice rămân „cunoașterea aprofundată a vieții”, „o critică literară combativă”, „ucenicia neîntreruptă” etc. □ În nr. 6 din 9 februarie al „Contemporanului” concluziile constau în inventarierea criticilor formulate în cadrul Conferinței (**La înălțimea epocii. Pe marginea Conferinței pe țară a scriitorilor**, semnat „Contemporanul”): „[...] s-a arătat că,

datorită unei insuficiente cunoașteri a vieții, eroii unor romane și nuvele nu sunt la înălțimea muncitorilor înaintați, fruntași în producție, ajunși adesea la înalte cunoștințe tehnice, însetați de cultură, a țăranilor colectivști, brigadieri cu realizări admirabile, gospodari și organizatori pricepuți, a activiștilor de partid și de stat care îndeplinesc cu abnegație dificile sarcini obștești. Au fost criticate, de asemenea, tendința de a înlocui generalizarea artistică amplă printr-o aglomerare de fapte, eroi și episoade ne semnificative, tendința de lățire a acțiunii, de dilatare a frazei [...]. S-a criticat faptul că în lirica noastră se văd unele înclinări spre o poezie ermetică, spre o poezie care cultivă simbolurile cețoase, abstracțiunile fiind destinate să lase impresia profunzimii”.

25 ianuarie

● În două numere din „Tribuna”, nr. 4, respectiv nr. 5 din 1 februarie, Augustin Buzura publică nuvela *O întâmplare*. □ Semnalăm, din același număr 4 al publicației, și cronică de Ion Lungu, *Universul domestic și actualitatea*, la volumul *Diminețile simple* (Editura pentru literatură, 1961) al Veronicăi Porumbacu.

[IANUARIE]

● În chip așteptat în astfel de cazuri (contestarea directă a publicației la Conferința scriitorilor din 22-24 ianuarie), „Steaua” își reia autocritica în nr. 1, într-o amplă notă redacțională (*Un eveniment de seamă în viața noastră literară*, semnat „Steaua”): „Lucrările conferinței au stăruit, [...], în jurul unor probleme legate de activitatea revistei *Steaua*, darea de seamă prezentată la Conferință arătând că «*au adus o notă izolată, discordantă, tendințele evazioniste care s-au manifestat în producția unor poeți*» de la această revistă. Nereușind să se debaraseze de unele greșeli mai vechi revista *Steaua*, în ciuda unor succese incontestabile pe care a reușit să le obțină, în domeniul prozei mai ales, și-a umbrat activitatea prin publicarea unor poezii obscure, lipsite de mesaj clar, cu prețiozități formale în spatele cărora nu se găseau decât tribulațiile lirice ale eu-lui poetic desprins de viață și de problemele ei cele mai arzătoare”. În urma discuțiilor care au avut loc, între timp, și la Secția de Știință și Cultură a Comitetului Regional de Partid, s-ar fi ajuns la concluzia că deficiențele sesizabile în paginile publicației s-ar datora „unei insuficiente pregătiri ideologice, filosofice, estetice și politice a redactorilor”, de care s-ar face vinovat în principal redactorul-șef A. E. Baconsky. □ În acest prim număr din *Steaua*, Mircea Tomuș scrie despre *Trei culegeri de poezie în colecția „Luceafărul”*: Ion Rahoveanu, *Creanga de măsline*, Horia Zilieru, *Florile cornului tânăr*, Anghel Dumbrăveanu, *Fluviile visează oceanul*.

● În secțiunea rezervată textelor literare, din revista „Viața românească”, publică Francisc Munteanu (prima parte din romanul *Terra și Siena*, cu continuare în numărul următor), Geo Dumitrescu (*Căinele de lângă pod*, cu

dedicație lui Miron Radu Paraschivescu) și Ioanid Romanescu (*Partidului, Ereditate*). Tot aici apare și William Lederer cu *Un american despre americani*, fragmente reproduse după revista pariziană *Le Figaro Littéraire*. □ În secțiunea „Scriitori români de azi”, este prezentată *Răscoala* lui Liviu Rebreanu în viziunea lui Ion Janosi. □ La „Cronica literară”, Ov. S. Crohmălniceanu prezintă volumul de *Versuri* ale lui Tiberiu Utan și *Coloană în amiază* de Ion Horea. „Tiberiu Utan și Ion Horea fac parte amândoi dintr-o generație de poeți a cărei maturizare rapidă s-a produs aproape pe nesimțite, sub ochii noștri. Acum cinci, șase ani, ca și Al. Andrițoiu, Ion Brad sau Aurel Rău, ei nu erau decât niște nume în proces de afirmare literară.” „Au adus o contribuție de prim ordin la dezvoltarea liricii noastre noi”. Versurile lor „exprimă gândurile și sentimentele maselor muncitoare angajate în opera măreață de construire a socialismului”. Autorul cronicii literare observă „timbrul particular” al versurilor lui T. Utan, un poet „autentic, cu o foarte pronunțată individualitate.” „El celebrează cu foarte multă familiaritate și cu viu simț al naturii peisajul rural □ În secțiunea „Teorie și critică”, Ion Vitner semnează studiul *Tineri prozatori: Teodor Mazilu*, scriitor „satiric și ironist”. „Cititor pasionat al lui La Bruyère, T. Mazilu a intuit marile posibilități pe care le oferă reintroducerea *bătrânelor* [...] caractere.”; „Mazilu definește cu inteligență acidă întreaga familie de naturi parazite, oferind și specimene ale unor subclase sau grupe.” □ La rubrica „Variatăți filologice”, *Răsfoind „Jurnalul” lui Tudor Vianu*, Șerban Cioculescu observă „măiestria de limbă și de stil a memorialistului, în care fiecare cititor va descoperi singur pe poet și chiar pe romancierul în mugur (*en herbe*) cum spun francezii.”

FEBRUARIE

1 februarie

- Din numărul 5 al „Tribunei”, reținem cronică de Ion Rahoveanu, *Trei portrete lirice...*: este vorba de Ion Rahoveanu, Anghel Dumbrăveanu, Horia Zilieru.

7 februarie

- „Scânteia” publică un articol aniversar nesemnăat, dedicat lui Ch. Dickens – *150 de ani de la nașterea lui Dickens* - „aniversare” care a fost „sărbătorită de Consiliul Mondial al Păcii”. Articolul propune o scurtă sinteză biobibliografică, dublată de o interpretare ideologizantă a operei „marelui scriitor englez”.

8 februarie

- Ion Vitner continuă să analizeze profilurile „tinerilor scriitori”; astfel, în „Tribuna”, nr. 6 și 7 (15 februarie) publică articolul *Nicuță Tănase*. □ Publică în acest număr Leonida Neamțu, schița *Măinile omului*, și Grigore Beuran, reportajul *Al nostru, a noastră...*

10 februarie

- Sub semnătura lui Aurel Storin apare în „Scânteia Tineretului” un articol care recomandă publicului larg „schița dramatică într-un act”: *Baba Dochia și brigadierul* de Mihail Davidoglu, importantă „în primul rând, prin problematica ei actuală”: „Ea transpune pe plan dramatic preocuparea permanentă a colectivităților de a găsi metodele cele mai bune pentru creșterea păsărilor — ramură aducătoare de mari venituri gospodăriilor agricole colective. Într-un cadru scenic, simplu un interior țărănesc, se desfășoară ciocnirea vehementă dintre două mentalități opuse, una a muncii, a dorinței de a te depăși, a pasiunii de a realiza din ce în ce mai mult și mai bine; cealaltă, a comodității, a minime rezistențe și mulțumirii de sine. În această ciocnire, personajul care câștigă de la prima apariție simpatia și adevărată noastră este, evident, tușa Anica”.

12 -17 februarie

- Noul comitet de conducere al Uniunii Scriitorilor se întrunește la Casa „Mihail Sadoveanu”, unde, în linia hotărârilor recentei Conferințe, „a dezbătut și aprobat planul de activitate pe anul 1962 al Comitetului Biroului și a fixat datele alegerilor pentru birourile filialelor și secțiilor”. Din juriul permanent „în vederea studierii cererilor și recomandării de noi membri în Uniunea Scriitorilor” fac parte: Zaharia Stancu (președinte), Eusebiu Camilar, Ov. S. Crohmălniceanu, Aurel Mihale și Nagy István. Totodată, se stabilesc, pe data de 16 și 17 februarie, alegerile birourilor secțiilor de creație: vineri 16 februarie, ora 12 – secțiile de Critică și Literatură pentru copii și tineret; ora 18 - secțiile de poezie și dramaturgie; sâmbătă 17, ora 12 - secțiile de proză și traducători (cf. „Gazeta literară”, nr. 7, 15 februarie, *Ședința plenară a Comitetului de Conducere al Uniunii Scriitorilor din R.P.R și Convocare*, semnată „Biroul Uniunii Scriitorilor din R.P.R.”). În ședințele din 16 și 17 februarie, au fost aleși: la secția de poezie Maria Banuș, Ion Bănuță, Marcel Breslașu, Ion Horea, Ștefan Iureș, Nichita Stănescu, Cicerone Theodorescu; la proză Eusebiu Camilar, Remus Luca, Aurel Mihale, Șerban Nedelcu, Petre Sălcudeanu, Nicolae Țic, Haralamb Zincă; la dramaturgie Aurel Baranga, Mihail Davidoglu, Lucia Demetrius, Horia Lovinescu, Valeriu Râpeanu; la critică și istorie literară Savin Bratu, Matei Călinescu, Ov. S. Crohmălniceanu, Paul Georgescu, Al. Oprea, Tudor Vianu; la literatură pentru copii și tineret Ion Brad, Vladimir Colin, Ion Hobană, Gica Iuteș; la traducători Alexandru Balaci, Tamara Gane, Mihnea Gheorghiu, Radu Lupan, Szemlér Ferenc. (cf. „Gazeta literară”, nr. 8, 22 februarie, *Viața Uniunii Scriitorilor*, nesemnat).

13 februarie

- Silvian Iosifescu semnează în „Scânteia” cronica romanului lui Maxim Gorki, *Viața lui Klim Samghin*, „una din cărțile de seamă ale literaturii mondiale din prima jumătate de secol”, o strălucită ilustrare a metodei realismului

socialist și, deopotrivă, a „romanului-cronică”. „Prin intermediul lui Klim Samghin, arată cronicarul, Gorki face procesul intelectualului burghez”, întruchipând în personaj „tot ceea ce a detestat în psihologia intelectualului individualist, care e convins că el e „sarea pământului”, înșelându-se pe sine și pe alții cu fraze, în stare de orice compromis și, până la urmă, trădând.” Întregul articol se concentrează asupra figurii protagonistului, „făurit cu mijloacele unui mare analist. Samghin n-are nimic din înfățișarea simplificată a unui trădător de melodramă. Egocentrismul și comoditatea sunt cheia acestui personaj care, prin liniștea și rezerva lui, dă unora iluzia forței. Dar, privit de aproape, omul acesta tăcut, care nu se înflăcărează și care râde foarte rar, își trădează vidul. „Istoria unui suflet gol” este titlul la care s-a gândit Gorki.” □ Ziarul publică, la rubrica „De peste hotare. Cultură, știință, artă”, cronică celui de-al 7-lea volum al romanului-epopee *Un om vine pe lume* de André Wurmser, volum intitulat *Șase, nouă, doisprezece*, în care sunt descrise „memorablele evenimente din februarie 1934, când încercarea fasciștilor din gruparea „Crucile de fier” și altele de a pune mâna pe putere în Franța a eșuat în pofida complicității guvernului de atunci.” În opinia cronicarului anonim, „marea actualitate a cărții lui Wurmser constă în aceea că chiar în aceste zile, forțele democratice antifasciste din Franța dau o bătălie în multe privințe asemănătoare cu aceea din zilele lui februarie 1934.”

14 februarie

„Scânteia Tineretului” semnaleză, cu câte un scurt comentariu, trei poeți publicați recent în Colecția *Luceafărul*: Ion Rahoveanu - poet care „desprinde prototipul- omul- simbolul tuturor creațiilor și frumuseților socialismului”, Horia Zilieru- „cântăreț al satului nou socialist, surprins în plină transformare revoluționară” și Anghel Dumbrăveanu – cu un elogiu adus Uniunii Sovietice - țara lui Lenin și a constructorilor comunismului.

15 februarie

● În urma Conferinței, regula epocii este ca, în principalele reviste literare, să existe intervenții în care să fie comentate (favorabil) și să fie exemplificate (de regulă negativ) exigențele și referințele din cuvântarea lui Dej. Însă, după toate probabilitățile, există și unii critici care speculează această împrejurare, punând altfel accentele și omițându-i pe scriitorii vizați în principal. În această categorie s-ar încadra articolul lui Matei Călinescu, *Poezie majoră și poezie minoră*, publicat în nr. 7 al „Gazetei literare”, intervenție ambiguă, ale cărei semnificații și mize par plurivalente. Criticul contestă înclinația spre „obscuritate” din poezia tinerilor, pe care nu o ilustrează însă cu exemple din poezia lui Nichita Stănescu sau Cezar Baltag (vizați de Beniuc în referatul său), ci prin referiri la grupul de la *Steaua* (Baconsky și Rău), dar și la „fidei” de tipul Nina Cassian sau la suprarealiști oricum greu „recuperabili” integral, ca Gellu

Naum. Astfel, criticul observă câteva tendințe în creația lirică a epocii: pe de o parte, îngemănarea liniei ermetice cu cea idilică, refugierea într-un „trecut nebulos” sau în atemporalitate și, pe de alta, o „falsă ierarhizare poetică a realului, dintr-o perspectivă evazionistă”. În prima categorie s-ar încadra „o poezie cu pretenții de a fi «modernă» (cum era cea promovată îndeosebi de revista *Steaua*, câteodată și de alte publicații, printre care *Gazeta literară*)”, care „apare uneori ca tradiționalistă sau idilică” sau „o poezie ermetică (justificându-se prin prezumția condensării maxime a expresiei, vrând să realizeze o «algebră» lirică)” care „sfârșește nu o dată în vagi leșinuri simboliste, ridicol demodate” (e dat ca exemplu Baconsky). Cea de a doua direcție, a „falsei ierarhizări poetice a realului” ar fi reprezentată de Nina Cassian, cu poemul *Înfășurată-n muzică* din ciclul „Trei motive simfonice” (apărut recent în *Gazeta literară*), de Gellu Naum, cu poemul *Alergătorul* din volumul *Soarele calm*, unde personajul liric simte „chemările morții ademenindu-l în mlaștinile ei” (ceea ce face posibile „infiltrațiile moderniste”), dar și de „romantismul paseist, idilismul sau o predilecție pentru exotic” din creația lui Ion Horea (*Coloană în amiază*) sau a aceluiași Aurel Rău (care se lasă „hipnotizat uneori de mirajul unor epoci cețoase, străvechi” în volumul *Unde apele vorbesc cu pământul*).

● Din numărul 4 al revistei „Luceafărul”, consemnăm următoarele apariții: Ion Băieșu cu o proză intitulată *Scrisoare de despărțire*, Florin Mugur cu o alta, *Cine ești tu?*, iar Ștefan Augustin Doinaș cu poemul *Cântec de fochist*.

16 februarie

● Gustul estetic al lui G. Călinescu în privința evaluării poeziei tinerilor pare a se estompa – spre exemplu, într-o „cronică a optimistului” intitulată *Poezie* („Contemporanul”, nr. 7), criticul socotește creația tânărului Ion Murgeanu (profesor, com. Oasele, județul Galați) dominată de o inspirație „năvalnică”, „solemn exaltată”.

17 februarie

● Al. Căprariu realizează în „Scânteia tineretului” o cronică literară amplă la volumul de versuri *Coloana în amiază*, de Ion Horea, în a cărui carte „confrate de generație cu Tiberiu Utan, Ion Brad, Al. Andrițoiu, Aurel Rău etc.”, în a cărui carte „bucuria de a trăi, caracteristică de seamă a omului societății noastre ce desăvârșește socialismul, devine valoare estetică și se cere rostită cu toată tăria de poet. Pe acest sentiment al bucuriei de a trăi este clădită *Coloană în amiază*, care simbolic - semnifică patria ce se ridică biruitoare și mândră în lumina vieții noi, eliberate”; „Cercetate mai atent, aceste versuri devin edificatoare la Ion Horea, pentru concepția lui despre artă - relevând un poet care se simte atras de toate aspectele fundamentale ale societății noastre noi, înțelegând că acestea, prin noblețea lor, sunt permanentă sursă de frumos și, deci, și de poezie - și totodată, rândurile citate argumentează hotărât împotriva unei în-

telegeri idilizante a realităților socialismului, cuvântul *patimă* însemnând, evident, pasiunea înflăcărată a celor ce, plini de abnegație, au transformat țara într-un vast șantier al fericirii. [...] Gama poeziei lui Ion Horea este bogată în teme și culori, el fiind și un fin pastelist, un tandru cântăreț al iubirii. Arborele, floarea, fructul, câmpia și cerul și apele — toate se leagă de munca omului, de înnoirea pe care a cesta o seamănă peste tot. Iar omul se vedește a fi cel al lumii socialismului, — în egală măsură luptător înflăcărat de crezurile perfidului, ca și ziditor al căminului în care viața familială se desfășoară iluminată de etica socialismului. În lirica sa erotică Ion Horea înfățișează femeia ca pe o egală a bărbatului la dreptul de a fi fericită, de a munci și de a se împlini. Este evident că numai dintr-o concepție despre lume a noastră, a constructorilor socialismului, puteau izvorî versuri închinat femeii cum sunt: „Leșim la lucru ori ne-ntoarcem iară, / Mă uit la tine seară după seară, / Și te găsec în toate și te laud, / Te strig, te-ascult, te-ascund ca să te caut, / Noi amândoi, ai cărților și-ai pâinii, / Supușii casei noastre și stăpânii”. În cadrul generației din care face parte, generație a cărei activitate poetică s-a născut și se împlinește în întregime sub orizontul realismului-socialist, Ion Horea ocupă un loc bine distinct și dintre cele fruntașe. În acest sens Coloană în amiază este nu numai o izbândă personală a lui Ion Horea, ci și a liricii noastre noi.

22 februarie

- Din nr. 8 al „Gazetei literare”, semnalăm două „pagini redactate de Cezar Baltag, Nicolae Breban, Grigore Hagi și Nichita Stănescu” (p. 4-5), intitulate „Oameni din orașele oțelului”, în care apar o serie de reportaje scrise de aceștia (și nesemnate): *Hunedoara*, *Feri-Baci*, *Pasiunea pentru meserie*, *Un tânăr inginer*, *Șeful de brigadă*, *Reșița*, *Laminatoristul*, *În prima linie*, *Energie și luciditate*, *De două ori inovator*.

23 februarie

- În numărul 8 din „Contemporanul”, apare un articol, dare de seamă și totodată reportaj, **Promoția colectivistă**, aparținând lui Paul Anghel. Textul are ca moto un pasaj din cuvântarea lui Gheorghiu-Dej la finalul consfăturii pe țară a „țăranilor colectivști”. □ Dumitru Micu publică o cronică despre volumul lui Arghezi *Frunze (Dialectica argheziană)*: „În *Frunze* lupta se dă între freamătul energiilor sufletești împospătate și sentimentul împovărat al vârstei. Se înfruntă, în această carte, conștiința cu inerția materiei, vâpăile spiritului în neconținută ardere intensă, cu limitele, cu neputințele inerente individului. Sufletul poetului ar veni să îmbrățișeze totul, să adune în el necuprinsul, și suferă, neputându-și înfăptui năzuința (citat). Dusă neîntrerupt, clipă de clipă, dramatic, lupta cu vârsta se traduce liric în accente răscolitor emoționante, când străbătute de încredere și de entuziasmul izbânzii, când sângerate de o sfâșietoare durere”.

25 februarie

● Margareta Bărbuță semnează în „Scânteia” cronica spectacolului cu piesa *Fiițele* de Sidonia Drăgușanu. „Un merit al piesei, arată autoarea cronicii, este de a dezvălui raportul strâns, existent în societatea noastră, între viața personală și viața socială a individului.” Având o tematică „pe linie”, personaje bine conturate și dialoguri bine realizate, cu „replici de efect”, care „fac să vibreze alternativ coarda comică și cea lirică”, „piesa are în același timp slăbiciuni, care fac ca mesajul ei să-și piardă din vigoare”: „o oarecare neclaritate în finalul piesei”, „portret[ul] sărac și neconvingător” al personajului celui mai „înaintat” etc. În ceea ce privește spectacolul, „succesul de care [...] se bucură în rândurile publicului dovedește interesul acestuia pentru piesele actuale, care dezbate probleme de etică, de conștiință.”

[FEBRUARIE]

● În nr. 2 din revista „Secolul 20” sunt publicați doi scriitori destul de controversați, atipici pentru peisajul literar românesc al epocii. Este vorba, mai întâi, de Jack Kerouac, din al cărui roman, *Pe drum*, se publică un fragment în traducerea lui Eugen Barbu. Scurta prezentare a scriitorului nu poate fi decât una de delimitare: „Absența unui fundament de idei trainice, a unei perspective sociale serioase și conștiente constituie, între altele, lipsa cea mai gravă de care se resimte literatura *beatnic*-ilor și a lui Kerouac în special”. Cel de-al doilea scriitor, a cărui traducere este îngrijită de Marin Preda, este Henry Miller, căruia i se publică o proză intitulată *Peripeții pe coasta Angliei*. Iată și un fragment din prezentarea lui Henry Miller: „Scriitor abundent și haotic, fără structură proprie aparentă, Henry Miller este fundamental contradictoriu și reprezintă unul din fenomenele literaturii burgheze contemporane, caracteristice pentru dezorientarea ei, în ciuda «anti-burghezului» care se declară a fi, cu orice prilej, scriitorul”. „Individualism[ul] brutal” din opera sa nu îl împiedică să fie, însă, un „foarte înzestrat mânuitor al cuvântului”. □ Apare aici și reportajul lui Dumitru Radu Popescu *Despre Reșița*. □ Paul Alexandru Georgescu publică o recenzie despre antologia Arghezi apărută la Buenos Aires, în 1961, la Ed. Losada (*Tudor Arghezi în limba spaniolă*).

● În numărul 2 al revistei „Viața românească”, Marin Preda publică prima parte a romanului *Risipitorii*, care va apărea în același an la Editura pentru Literatură, iar Francisc Munteanu un fragment din romanul *Terra di Sienna*. □ Constantin Țoiu semnează în acest număr reportajul *Blocul „i”*, în care, pornind de la omagierea grevei ceferiștilor din februarie 1933 și a lui Vasile Roaită, preamărește realizările epocii socialiste, în contrast cu starea de lucruri dinaintea de 1944. Textul folosește destule clișee ale publicisticii anilor cincizeci. Scriitorul vorbește astfel de „revanșa spiritului civic socialist asupra indolenței „mioritice” în care burghezo-moșierimea vedea un fel de condiție filosofică a poporului nostru”, despre „hidoasa rămășiță a leprei capitaliste”,

despre „chemarea partidului și a guvernului” etc. □ Tot un reportaj semnează și Florența Albu, cu titlul *12 ani de colectivizare*. □ În diferite secvențe al revistei, publică versuri Maria Banuș (*Pe o icoană de sticlă, Zâmbetul, Neliniște matură*), Ion Crânguleanu (*Anotimpurile Griviței*), Ion Horea (*Gravură, Noapte de iarnă, Portret, Calea laptelui, Întoarcere*) și Ștefan Augustin Doinaș (*Balada șoferului de troleibuz*). □ Ov. S. Crohmălniceanu susține „Cronica literară” cu un text despre volumul de versuuri recent publicat de Ion Horea, *Coloană în amiază*. □ Radu Cosașu (*Mi se pare romantic*) și Dorel Dorian (*De n-ar fi iubirile*) beneficiază de câte o cronică dramatică semnată de Nicolae Tertulian, iar filmul *Porto-Franco* este comentat de D. I. Suchianu. □ La rubrica intitulată „Cărți noi”, N. Manolescu recenzează volumul *Rădăcinile zorilor*, culegere de versuri ale lui Marcos Ana (pseudonim al poetului spaniol Fernando Macarro Castillo), apărută în 1961 în traducerea lui Romulus Vulpescu. □ Mai reținem din acest număr comentariul lui Șerban Cioculescu *Varietăți filologice: în marginea „Mențiunilor” lui Perpessicius*, publicat la rubrica „Miscellanea”. Pe lângă laudele pe care le aduce volumului comentat (*Alte mențiuni de istoriografie literară și folclor*), apărut în 1961 la EPL, criticul face o bună analiză a stilului perpessician, relevându-i perioadele „de o extensiune excepțională”, cuvintele rare etc.

MARTIE

1 martie

- Un articol semnat de Marin Bucur despre *Fănuș Neagu* (la rubrica „Profiluri literare”) apare în nr. 5 al „Luceafărului”. Iată un pasaj: „Lectura prozei lui Fănuș Neagu îți dă senzația cursivității. Naturaletă și firescul sunt trăsăturile ei dominante. Prozatorul cunoaște precis oamenii. Îi prinde fără ezitări, cu o inteligență artistică activă. Fănuș Neagu știe să-și dozeze lirismul de care mulți dintre confrății săi tineri și mai vârstnici abuzează, să-l traducă prin gesturile și comportările personajelor, temperându-l uneori cu o notă de umor și haz sănătos”. □ Semnalăm totodată prezența lui Nicolae Breban, cu proza *Fascinația zeilor*, și a lui Adrian Păunescu (poemele *Saltul șantierului, Printre stele tinere, Măsura zborului, Sentiment cosmic*).

2 martie

- George Munteanu publică, în nr. 9 și 10 (9 martie) din „Contemporanul” un articol intitulat *Particularități ale realismului critic românesc* (apărut în cadrul rubricii „Puncte de vedere în legătură cu elaborarea Tratatului de Istoria literaturii române). Într-o tendință specifică epocii, de estompere a oricărui curent literar diferit, criticul depistează trei etape ale „realismului critic” românesc: prima etapă, de la instaurarea „monstruoasei coaliții” (care coincide cu apariția *Coicoilor vechi și noi*, 1863) și până la „desfășurarea în întregime a

obiectivelor de luptă ale *Contemporanului*, adică până prin 1885”; o a doua, între 1885 și anii Primului Război Mondial, „mai precis până la victoria, în Rusia, a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie” și, în fine, o a treia, între 1917 și 1944, cuprinzând și „primele elemente propriu-zise de realism socialist”. „Pieșe” ale realismului critic, pentru prima etapă, ar fi, în afară de *Ciocoi vechi și noi*, scrisorile lui Ghica, povestirile lui Creangă, piesele lui Caragiale, care ar face, de astă dată, „procesul feudalismului nostru parazit, ajuns în faza deplinei putrefacții” etc. A doua etapă pare mai generoasă pentru intențiile criticului, deoarece acum apare *Contemporanul*, care ar fi semănat și „primii fermenți” ai realismului socialist. Titu Maiorescu este prezentat drept „criticul și purtătorul de cuvânt oficial al burghezo-moșierimii”, iar polemica acestuia cu Gherea s-ar fi încheiat cu „zdrobirea ideologică” a celui dintâi. „Realism critic” se depistează în operele unor Vlahuță, Coșbuc, Slavici, care surprind „anormaliile sociale și politice, formele de alienare a personalității umane, pe care le determină capitalismul”. Creațiile afiliate curentului sunt de toate felurile și genurile: *Moara cu noroc*, *Mara*, *Viața la țară* și *Tănase Scatiu*, *Paraziții* și *Hagi-Tudose* de Delavrancea, *Întuneric și lumină*, *În lumea dreptății* de Brătescu-Voinești; *Poezii* de Goga; *Floare ofilită* și *Însemnările lui Neculai Manea*, *Plumb* etc. Minimalizați, dar nu uitați sunt A. Toma și Neculuță, cu o formulă artistică „incertă”, însă importanți în evoluția curentului deoarece „acuitatea opticii lor protestatere” ar constitui „un fenomen remarcabil”. În cea de-a treia perioadă, între 1917 și 1944, „realismul critic” ar deține „supremația absolută” în raport cu modernismul și tradiționalismul. Creații de gen ar fi *Pe strada Lăpușneanu*, *Pădurea spânzuraților*, și mai inspirat, scrierile lui Sahia. Comentariul *Pădurii spânzuraților* este următorul: scrierea „nu poate fi străină de concepțiile socialiste privitoare la războiul imperialist, indiferent prin ce canale receptate”, iar simpatiile ideologice ale locotenentului Gross reprezintă o dovadă în plus în acest sens. Criticul pare a scădea cu un ton simpatia socialistă a lui Rebreanu: astfel de detalii ar constitui „o breșă în *orizontul închis* al viziunii realist-critice, fie și în absența unei intenții ad-hoc a autorilor”. □ În continuarea acestei ample intervenții ar trebui considerat și articolul intitulat ***De la realismul critic la realismul socialist***, publicat de George Munteanu în nr. 13, din 30 martie, al „*Contemporanului*”. Este vorba tot de intervalul 1917-1944: sunt inventariate revistele comuniste *Bluze albastre*, *Veac nou*, *Reporter*, *Manifest*, *Umanitatea*, *Era nouă*; este prezentată geneza scrierilor lui Sahia *Uzina vie* și *Revoltă în port*, sunt comentate unele nuvele ale lui Ion Călugăru (ca *De la 5 până la 5*), reportajele lui Geo Bogza, poezia lui Beniuc.

● Matei Călinescu recenzează în „Scânteia” volumul de *Poezii*, recent apărut, al lui M. R. Paraschivescu, „un poet pentru care lirismul înseamnă, în primul rând dăruire, comuniune cu oamenii, în numele nobilelor idealuri ale comunismului. Încă de la începuturile carierei sale literare, poetul își asuma,

într-o perioadă sumbră, de fascizare a țării și de pregătire a războiului criminal antisovietic, misiunea de agitator, de cântăreț „pe viață și pe moarte” al solidarității celor mulți și asupriți.” Criticul prezintă, într-o scurtă sinteză tematică, opera lui M. R. Paraschivescu (apreciată în ansamblul ei pentru corectitudinea politică), oprindu-se asupra *Cânticelor țigănești*, „care conțin și ele certe accente de revoltă împotriva fascismului”: „Raportate la condițiile istorice în care au apărut, „Cânticele țigănești” sunt nu numai o operă de o incontestabilă valoare literară, dar reprezintă și un act de curaj civic, adoptarea unei atitudini ale cărei implicații, astăzi, ne apar cu o deosebită limpezime.” Respectând rețeta cronicii „pe linie”, tânărul critic trece de la laude la semnalarea „lipsurilor”: astfel, în „poezia de idei”, unde poetul exploatează cu precădere „filonul meditativ” și unde „expresia devine densă, concentrată, păstrându-și plasticitatea”, criticul regăsește „exprimări dificile, alambicate”, atipice pentru „poet[ul] mesajului direct, deschis, opus sterilelor subtilități de limbaj.” Apreciind în mod deosebit poezia *Semănătorul*, „un imn adresat omului biruitor prin „forța calmă, hotărâtă” a muncii și dăruirii de sine – idee centrală a întregii creații a poetului”, criticul concluzionează: „Poezia militantă a lui Miron Radu Paraschivescu s-a dezvoltat continuu, tinzând să exprime ideile revoluționare ale timpului nostru, largile perspective pe care le deschide omului socialismul victorios.”

8 martie

● În întâmpinarea viitoareii comemorări a 50 de ani de la moartea lui I. L. Caragiale, în nr. 10 al „Gazetei literare” Tudor Vianu are o intervenție intitulată *Caragiale în literatura lumii*. Articolul este destul de stereotip, criticul insistând asupra atitudinii „satirice” a criticului la adresa „burgheziei și moșierimii”, evidentă în comedii sau în *Momente*. Nu lipsesc referirile la broșura *1907. Din primăvară până-n toamnă*, piesă de rezistență în dosarul „moștenirii literare” a clasicului. Pe de altă parte, opera lui Caragiale ar fi „una dintre cele mai însemnate ale realismului european”. Însă Vianu face și o serie de precizări estetice: Caragiale ar fi un „povestitor de tipul Renașterii, din descendența lui Boccaccio” și un „mare artist al verbului”. □ Mihail Petroveanu prezintă *Un tânăr scriitor: Ion Băieșu*, făcând și unele obiecții: „Deprinzând o dată cu arta de a adânci investigația sufletească și pregnanța expresiei, Ion Băieșu își va diferenția eroii, încă fațete ale unui singur tip - și va evidenția, o dată cu ceea ce societatea noastră a dat tinerilor, și ceea ce ei îi datorează și îi și dau”. □ Din articolul lui G. Dimisianu, *Actualitatea socialistă și unele probleme ale schiței*, aflăm, printre altele, și subiectele pe care le abordează, deocamdată, unul dintre cei mai importanți viitori romancieri ai generației 60. Este vorba de proza lui Breban *Fascinația zeilor* (v. mai sus, 1 martie): „Fascinația zeilor semnifică tot ceea ce vechea mentalitate a sădit în sufletul oamenilor, tot ceea ce mai există acolo irațional, mortificat. În ziua în care a

devenit candidată de partid, Emilia, eroina schiței, dobândește puterea să sfârșame aceste reziduri din sufletul său. Bucuria eliberării produce acea declanșare extraordinară de energii care îl prind în vârtejul lor și pe ponderatul tovarăș Patriciu, martorul mării sărbători trăite de eroină”. □ Dintre reportajele pe tema colectivizării apărute în acest număr, le consemnăm numai pe cele ale lui Nicolae Velea (*Optzeci de convingeri*) și Ion Gheorghe, *Pe drumul belșugului*.

9 martie

● Din numărul 10 al revistei „Contemporanul”, se poate consemna grupajul intitulat „Ritmul colectivizării”, în care figurează următoarele reportaje dramatizate: Șerban Nedelcu, *Colectiviști „vechi”...*, Florența Albu, *Secvențe*, Paul Anghel, *Agitatorii lui Ion Creangă*.

11 martie

● Dan Deșliu realizează la rubrica „Note de lector” din „Scânteia tineretului” o cronică literară asupra plachetei de versuri *Noapțile albe ale orașului*, semnată de Mihai Negulescu. „Ca și colegii săi de generație, Mihai Negulescu dă glas optimismului, bucuriei de a trăi. Legat organic de colectivitate, poetul se consideră un exponent liric al celor care făuresc cu propriile mâini frumusețea; oamenii muncii socialiste, principal obiect și subiect al artei noastre. Conștiința funcției sociale a poeziei, sentimentul lucid că poezia trăiește prin și pentru cei mulți, contopită cu oceanul eforturilor unanime ale poporului, iată sursa de luminozitate a versurilor din *Noapțile albe ale orașului*. [...] Lirismul autentic al tânărului poet se simte în largul său și atmosfera plină de viață a constructorilor noii societăți: siderurgiști reșițeni, oamenii marilor șantiere din Capitală, colectiviști din Bărăgan, pescari din Deltă, tipografi de la Casa Scânteii. Faptul este, neîndoielnic, o fericită consecință a muncii de reporter; în genere, se poate observa că intimidarea cu aspectele fundamentale din viața societății, produce un efect de maturizare asupra concepției și creației artistice.

15 martie

● În nr. 11 al „Gazetei literare”, Silvian Iosifescu scrie despre „*Clasicismul lui Caragiale*”, iar Matei Călinescu despre *Aurel Rău: „Unde apele vorbesc cu pământul”* („Cronica literară”). □ Sorin Titel publică schița *Dimineața*. □ Eugen Simion pledează pentru un caracter cât mai aproape de ritmul „noii vieți” al criticii literare: „Iritarea pe care o manifestă unii scriitori, nemulțumiți de modul didactic sau exclusiv cărturăresc în care sunt discutate creațiile lor, este adesea justificată. Spun *adesea* pentru că nu trebuie să i se pretindă criticului a rivaliza cu reporterul și cu anchetatorul sociologic, dar că trebuie să cunoască sensul dezvoltării sociale, evoluția categoriilor, modificările caracte-

rologice, făcând sondaje și trăind nemijlocit, în măsura posibilităților sale, în lumea productivă, acolo unde apare noul și se călesc caracterele”.

- Tudor Arghezi publică un expresiv „medalion” **Creangă** în numărul 11 din „Tribuna”, din care redăm un fragment: „Că-l chema și Ion parcă ți se tulbură auzul și dispăre unicitatea. Floarea e floarea. Copacul e copacul și tovarășii animalii de viață ai omului nu suferă să aibă generic două denumiri. Calul e calul, boul e boul, câinele-i câinele. Povestitorul moldovean e un singur Creangă, Creangă”. □ Semnalăm, în același număr al revistei, și cronica lui Ion Oarcășu „**Fluviile visează oceanul**”, despre volumul de versuri al lui Anghel Dumbrăveanu.

- Semnalăm, în numărul 6 al „Luceafărului”, prezența lui Ștefan Bănuțescu, cu reportajul *Oaș – golful livezilor*, într-un grupaj intitulat „Pământ colectivizat”, în care mai figurează și: Vasile Nicorovici, *De la cai la motocicletă*, Ilie Purcaru (*Malul înflorit*) și Paul Anghel, *Ultima oră, pe apa Ozanei*. Frecvența textelor de acest gen pregătește momentul în care va fi declarată încheierea colectivizării pe tot „cuprinsul țării” în aprilie a.c.)

16 martie

- În numărul 11 din „Contemporanul”, Al. Piru prezintă **Limba și literatura română în școală. Manualul de clasa a IX-a**. Este vorba de un manual nou, apărut în 1960, în care s-au adăugat capitole despre formarea limbii române, despre Filimon, Odobescu sau Hasdeu și care alocă „un spațiu mai mare studiului lui Ion Eliade Rădulescu, Mihail Kogălniceanu, Ion Ghica, minimalizați în manualul vechi”. Criticul face numeroase obiecții punctuale, vizând date greșite sau încadrări sau ordonări defectuoase ale autorilor în cuprinsul manualului. „Defectul principal al capitolelor monografice despre autori este schematismul, sărăcia evocării”, socotește Piru, dând ca exemple capitolele despre Anton Pann, Grigore Alexandrescu, Nicolae Bălcescu. Însă principala eroare a manualului ar fi una de viziune asupra romantismului românesc, care trădează, de altfel, o țară ideologică a epocii: „Înțelegând greșit clasicismul și romantismul, autorul opune aceste curente realismului și vede în caracterele clasice și romantice ale diverselor opere «alunecări» de la realism. De fapt, clasicismul și romantismul nu exclud realismul, care e un principiu subînțeleș al oricărei creații adevărate.” Din această cauză, unul dintre capitole care ar avea de suferit este cel despre Alecsandri: „La Alecsandri poezia e prezentată prin puține piese reprezentative, iar în proză se descoperă prematur realism critic (în 1844!) din aceeași rezervă nejustificată pentru romantismul activ, progresist”. □ Nicolae Manolescu publică articolul **Trei poeți tineri**, în care îi prezintă pe Horia Zilieru, Anghel Dumbrăveanu și Ion Rahoveanu. Alte articole de început ale viitorului critic: **Ștefan Luca**, „**Zile de iulie**”, în nr. 14, din 6 aprilie, p. 3, **Proza colectivizării**, în nr. 15, din 13 aprilie, rubrica „Răsfoind revistele”. □ În același nr. 15 din „Contemporanul”, pe aceeași

pagină cu Nicolae Manolescu, Eugen Simion publică un articol intitulat *Două cărți despre viața satului*. Este vorba de volumele *Luna beată* de Costache Anton și *Din pridvor* de Aurel Leon.

22 martie

- Augustin Buzura publică în numărul 12 al „Tribunei” reportajul *Vârsta oamenilor*.

29 martie

- Ion Vitner publică articolul *Un prozator al satului nou: Petre Sălcudeanu*, în două numere din „Gazeta literară” (nr. 13 și nr. 14, din 5 aprilie). □ Din același nr. 13 al revistei consemnăm cronicile lui Paul Georgescu despre Ștefan Nedelcu, *Învățătorii (Suprafață și volum în proză)* și S. Damian, *Costache Anton, „Lună beată”*. □ Nicolae Breban și Grigore Hagi publică în colaborare reportajul *Valea Jiului în acest anotimp*.

31 martie

- George Munteanu semnează în „Scânteia” cronică volumului de *Versuri*, recent apărut la Editura Tineretului, al lui Tiberiu Utan: „Armonios și cuprinzător conceput din punct de vedere tematic, volumul cuprinde un ciclu de evocări lirice ale luptelor purtate de minerii de la Lupeni în 1929 („Cărbune roșu”), un „Tryptic rural” evocator al momentelor de luptă pentru o viață mai bună și al bucuriilor din actuala perioadă a triumfului colectivizării, două cicluri închinată vieții noastre cotidiene, cu rezervele ei infinite de poezie („Zborul de lumină” și „Pământul visează”), un triptic liric inspirat de primul zbor cosmic al omului, și trei cicluri de poeme consacrate în principal slăvirii prieteniei dintre popoarele țărilor socialiste.” Continuând sub aspectul conținutului tematic și de idei volumul *Chemări* din 1955, noul volum „adâncește mult [...] substratul filosofic” al sentimentelor evocate atunci („dragostea, patriotismul luminat al omului socialist, abnegația față de colectivitate, pritenia internaționalistă între popoare”) și, fapt remarcabil, își întemeiază construcția simbolică pe exploatarea „faptel[or] obișnuite, cotidiene”, de unde convingerea criticului că... „existența în socialism se defășoară, generalizat, sub regimul poeziei.” Criticul mai apreciază și „lirismul direct” reperabil în multe dintre poeziile volumului, bunăoară în „poezii[le] politice îndreptate împotriva fascismului.” În unele cazuri, însă, „nivelul artistic” al textelor este sub așteptările criticului, care descoperă aici și unele poezii „neinspirate, fără o viziune personală”: „Efortul spre profunzime, spre densitatea ideii și concentrația sentimentului, ca și străduința poetului de a realiza maximum de conciziune a expresiei, duc uneori la rezultate contrare celor urmărite, la obscuritate și uscăciune.”

[MARTIE]

- În nr. 3 din revista „Secolul 20” sunt publicate, printre altele, versuri de Anna Ahmatova, în traducerea Mariei Banuș.
- „Steaua” este din ce în ce mai prudentă în ceea ce privește creațiile pe care le adăpostește între paginile ei. Astfel, în nr. 3, Aurel Rău scrie o serie de poeme marcate ideologic (*Constructorii de coșuri, Măinile care modelează, Noaptea, când..., Din blocul turn*).
- Cronicile literare din „Scrisul bănățean”, din nr. 3, sunt semnate de Andrei A. Lillin, *Pătrunderea reportajului în poezia lirică* (despre volumul *Unde apele vorbesc cu pământul* de Aurel Rău), Leonard Gavrilu (*Ion Rahoveanu, „Creanga de măslin”* și *Horia Zilieru, „Florile cornului tânăr”*). Andrei A. Lillin se arată destul de nemulțumit de semnificația socială a volumului poetului de la „Steaua”: „În ansamblu, volumul *Unde apele vorbesc cu pământul* cuprinde un tablou inegal luminat al Deltei de azi și de ieri. Nu prea bogat în impresii, este și lipsit de consistența pe care un mai viguros sentiment de militare socială în proclamarea poetică a noului, o mai atentă relevare a aspectelor specifice ale Dobrogei de azi ar fi conferit-o imaginilor artistice din această încercare de monografie lirică a regiunii noastre de lângă mare”.
- Numărul din luna martie al revistei „Viața Românească”, publică documentele Conferinței pe țară a scriitorilor din R.P.R., desfășurată la București între 22-24 ianuarie 1962. Revista se deschide cu un *Cuvânt înainte*, în care Demostene Botez realizează o sinteză a lucrărilor Conferinței și a dezbaterilor care au avut loc cu acest prilej, la care „au participat peste 60 de scriitori care s-au ocupat de toate aspectele vieții și activității literare și au făcut-o în spirit principial și combativ”. Demostene Botez identifică „patru probleme a căror importanță n-a scăpat niciunui vorbitor: 1. *Documentarea, cunoașterea adâncă a vieții*. Lipsa acestei cunoașteri este geneza operelor superficiale, schematice, oscilând între idilism și negativism. [...] 2. *Problema măiestriei* – «a muncii de migală a scriitorului pătruns de modestie și exigență față de roadele trudei sale». Este o sarcină trasată de Partid prin cuvântul tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej [...]. 3. *Problema criticii*. Critica a fost sectorul literar cel mai aspru judecat, cel mai criticat. [...] A fost ușor să se demonstreze că criticii nu au luat atitudini hotărâte și principiale în tratarea problemelor creației literare, nici în aprecierea operelor apărute. [...] Subiectivismul, tonul apologetic, pozițiile neconstructive, negativiste, spiritul de grup au caracterizat activitatea celor mai mulți critici. Ce va trebui să facă de azi înainte criticii? O spune tot Partidul, în cuvântul său de salut: Să facă «o critică principială, pătrunsă de spirit de partid, receptivă față de tot ce este valoros și merită sprijinit și promovat, față de temele care abordează temele relațiilor noastre contemporane». 4. Conferința a supus unei critici ascuțite *«Încercările sterile de cultivare a unei literaturi cu tematică minoră*, destinată unui cerc îngust de preținși rafinați, încercările literaturii decadente și ermetismului, refugiul în

abstracțiuni nebuloase sau în trecutul îndepărtat», – așa cum a sintetizat în cuvântarea sa tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej aceste tendințe negative manifestate îndeosebi în poezia unor tineri poeți care cred că descoperă acum roata”. □ Numărul reproduce textele cuvântărilor și documentele dezbătute și aprobate de participanții la Conferință: *Cuvântul de deschidere al academi-cianului Tudor Arghezi, Darea de seamă a Comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor prezentată de tov. Mihai Beniuc, Raportul Comisiei de validare, Cuvântarea tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej, Statutul Uniunii Scriitorilor din R.P.R., Hotărârea Conferinței pe țară a scriitorilor, Scrisoarea către Comitetul Central al P.M.R și tovarășului Gheorghe Gheorghiu-Dej* și textul *Moțiunii* adoptate în finalul Conferinței. □ Mai semnează: D. I. Suchianu – cronica filmului *S-a furat o bombă*, în regia lui Gopo, iar la rubrica „Miscellanea” Șerban Cioculescu (*Varietăți filologice – Recitind cronica lui Radu Popescu*), F. Brunea-Fox (*Despre portretul-caricatură*), H. Zalis (*Vitrina literară la televiziune*), Z. Ornea (*Între istoria literaturii și istoria social-economică*). □ La rubrica de „Cărți noi” este din nou prezent Nicolae Manolescu, cu o recenzie la *Legendele Țării lui Vam*, de Vladimir Colin.

APRILIE

1 aprilie

- În nr. 7 al revistei „Luceafărul”, Petru Vintilă semnează *O după-amiază cu Tudor Arghezi* □ Temperatura epocii este dată și de unele grupaje din reviste. Astfel, numărul mai sus menționat din „Luceafărul” este dedicat încheierii procesului de colectivizare și conține o secțiune intitulată „Primăvară colectivistă”, în care publică reportaje Ion Lăncrănjan (*Pământurile*), Constantin Țoiu (*În martie, câmpurile...*), Ilie Purcaru (*Echinocciul apelor*), Ștefan Bănuțescu (*Colocviu pe munte*). □ Octavian Paler semnează un poem de dragoste intitulat *Dintr-o casă nouă*: „De la ferestrele vechi, îngălbenite de lună/ și de ploile ruginite, căzute din salcâmi bătrâni./ de la ferestrele vechi, năpădite de iarba neagră a nopții./ amintirile dragostei noastre/ s-au mutat în această casa nouă și ele./ s-au mutat pe strada aceasta albă de soare și var”.
- Tudor Arghezi semnează în „Scânteia” o tabletă despre *Munca laolaltă*, pe tema, devenită clișeu, a opoziției dintre lumea nouă și cea veche. De această dată, poetul se oprește asupra binefacerilor colectivizării, cărora li se opune exemplar mizeria lumii rurale din trecut, care-i împinsese pe țărani să se răscoale în 1907 (altă supratemă a tabletelor poetului): „Satele, unul după altul și provinciile, una după alta, au trecut de la cazna de unul singur și de la sărăcia înodată [sic] de la an la an, la munca laolaltă, întru belșug. Revoluția i-a dat țăranului pământ, iar puterea muncitorilor l-a ajutat să-și umple traista goală, să se deprindă cu lumina cărții și o viață omenească, să capete gustul de

a trăi și el mai bine.” Zugrăvirii sărbătorești a prezentului prosper îi urmează evocarea negrului trecut (de remarcat că figura dușmanului generic este, emblematic, asociată cu negrul – „haina neagră a domnilor mari” e comparată cu aceea a cioclilor, „ciocoi” au „ciocuri de corbi” etc.), după care poetul revine la lumea nouă, în care „niște autori anonimi, țărani, au zdruncinat” „comedia de circ” pusă în scenă de „clovnii cu barbeți și țcălie [...], purtând coșciugul Românie în spinare, pe sus, între doi vulturi de tinichea [...]. [...] În câțiva ani s-a schimbat țara, întinerită. Dealtădată, ducă-se pe pustiu, azi trăim fapte făcute și o propășire ceas cu ceas. Belșugul în fiecare an crește. Trecutul s-a isprăvit. A și început viitorul. 1962 leagă prăpastia cu piscul. Îndărăt, întuneric, suferință și bogăția rapace a unui cârd de privilegiați. În zilele pe care le trăim se naște avuția noastră cinstită.”

5 aprilie

- „Gazeta literară” invită diferiți scriitori să își prezinte proiectele. Astfel, în numărul 14, Ion Lăncrănjan vorbește despre viitorul său roman *Cordovanii (Romanul la care lucrez... De vorbă cu scriitorul Ion Lăncrănjan)*, din care este publicat și un fragment.

7 aprilie

- „Scânteia” semnalează într-o notă preluată de la Agerpress Premiera piesei „Macbeth” la Teatrul Național „I. L. Caragiale”.

9 aprilie

- M. Zamfir recenzează în „Scânteia” ultimele *Cărți pentru copii* apărute: *Zile de iulie* de Ștefan Luca, incluzând povestiri și schițe despcopilăria nefericită din trecut și cea lipsită de griji din „anii puterii populare”, și *Legendele țării lui Vam* de Vladimir Colin, o „glumă literară” pornind de la o mitologie inventată care împrumută însă figuri și scenarii din legendele grecești sau scandinave. De reținut figura centrală, a tânărului pescar Vam, aceea a unui „Prometeu, un răzvrătit contra zeilor și învingător al lor”, care o evocă pe aceea a omului nou, triumfător în conflictul cu răul.

12 aprilie

- Din numărul 15 al „Gazetei literare”, consemnăm necrologul *Camil Ressu*, aparținând lui Tudor Arghezi.
- Arghezi publică un alt necrolog despre Camil Ressu, *Plânsu-mi-l-au*, și în nr. 15 al revistei „Tribuna”.

15 aprilie 1962

- La rubrica „Note de lector”, din „Scânteia tineretului”, apare o recenzie semnată de C. Stănescu care vizează volumul *Poeme*, de Traian Coșovei:

„Poemele lui Traian Coșovei sunt rod al unei pătrunderi profunde a poetului *în miezul acestui ev aprins*. Simți în versurile sale pline de patos freamătul molipsitor al acestor ani încărcăți de frumusețea și mândria oamenilor care-și adună visurile laolaltă dându-le contur și trăinicie. Poetul ni se adresează în ritmuri ample, cu o voce puternică, ale cărei inflexiuni amintesc forța pe care geniul popular a pus-o în epopee. Îl obligă la această modalitate sensurile mari ale nenumăratelor construcții, surprinse în oricare colț al țării pe care poetul o înscrie unei viziuni panoramice. El ni se adresează cu intenția de a comunica nu o impresie turistică, ci sentimentul grandios de care ești cuprins când închipuirea te ajută să realizezi dintr-odată imaginea țării socialiste, cu toate șantierele ei.

18 aprilie

- Mihai Zamfir recenzează în „Scânteia” noul volum al lui Ion Pas, *Carte despre oameni, locuri, întâmplări*, care descrie „revelația cunoașterii unei lumi noi”, prilejuite de vizita autorului, cu cincisprezece ani în urmă și apoi în prezent, în Uniunea Sovietică.

19 aprilie

- Ion Șerdeanu conspectează în nr. 16 din „Tribuna” *Critica teatrală străină despre „O scrisoare pierdută”*. □ Din același număr, consemnăm și cronica lui Al. Căprariu *Schițe și povestiri*, la volumul de povestiri *Prietenul meu Adam* de Francisc Munteanu.

- Eugen Simion publică în „Scânteia” cronica volumului *Constandina* de Zaharia Stancu, reunind trei capitole din noua versiune a romanului « Desculț », cronici ale unei „existent[e] social[e] tragic[e]” care „înăsprește [...] de timpuriu chipurile oamnelor, le dirijează pasiunile”, în care „barierele sociale separă două lumi: lumea oamenilor și cea a stăpânilor, cum ar zice Argezi.” Criticul apreciază construcția reușită a personajelor din ambele categorii, zăbovind mai mult asupra Costandinei, aparent o făptură abrutizată și lipsită de demnitate, un „character” care „aduce ceva nou în proza lui zaharia Stancu”: „Costandina se înscrie pe linia psihologiilor voluntare din literatura lui Slavici. Trecând de la umilință la o rigiditate morală agresivă, ea își atinge până la urmă scopul.” Un alt merit al volumului stă în faptul că „prozatorul echilibrează [...] mijloacele epice, dozează cu pondere lirismul și descripția. [...] Scriitorul șlefuieste cu migală fraza, dând cuvântului valoare, dramatism, o vigoare remarcabilă.” Cartea se recomandă, în concluzie, ca o frescă a lumii țărănești „de la începutul secolului”, pe fundalul căreia prozatorul „reconstituie o umanitate înlănțuită”, al cărei tragism e dezvăluit de „dureros de amarele amintiri” ale copilului Darie.

- Mircea Martin recenzează, în „Scânteia tineretului”, romanul unui Marin Mihalache, intitulat *Zborul șoimului*. „Marin Mihalache acordă eroului său un

relief deosebit, fără însă să-l izoleze, el integrându-l în procesul larg revoluționar, văzut nu numai în plan contemporan ci și în perspectivă istorică. Prezența răscoalelor țărănești în retrospectivă cărții se bazează pe ideea valoroasă a preluării și ridicării pe o treaptă superioară a luptei de clasă, în același timp scriitorul subliniază mereu că întreaga evoluție a lui C. Godeanu, de la îndârjirea juvenilă, romantică, împotriva nedreptăților de tot felul, la atitudinea fermă a revoluționarului de profesie, ar fi fost imposibilă fără experiența neprețuită a vechilor ilegalisti, fără îndrumarea permanentă a partidului. Ucenicia sa la atelierul „Grivița” este astfel nu numai profesională, ci și politică. Ea continuă și se desăvârșește apoi în condițiile crunte ale închisorilor, transformate de comuniști în adevărate universități de partid. Spirit larg deschis spre chemările vieții, mistuit de o sete nepotolită de cunoaștere, C. Godeanu adună înfrigurat din relatările oamenilor, din paginile cărților, din succesiunea evenimentelor, învățăminte prețioase. Visează mereu primăvara eliberării, își mobilizează toate resursele, pentru ca noua orânduire să-l găsească pe deplin pregătit. Credința neclintită în împlinirea acestui ideal, ura nestinsă împotriva dușmanilor visului omenesc și ai vieții — fasciști — dau tăria să respingă cursele primejdioase întinse de anchetatori, să reziste torturilor groaznice și să-și desfidă călăii. Arderea continuă, dăruirea totală pentru triumful cauzei celor mulți îi conferă tânărului luptător comunist o integritate etică exemplară. [...] Te desparți de cartea aceasta copleșit de emoția pe care ți-o dă apropierea unui astfel de erou și stăpânit de sentimentul înalt al răspunderii cotidiene la care pilda lui obligă”.

20 aprilie

• În numărul 16 din „Contemporanul”, George Munteanu prezintă *Limba și literatura română în școală. Manualul de clasa a X-a*. Este vorba de un manual nou, din 1961, care ar avea adăugat un capitol despre „Școala critică a *Contemporanului*”. Obiecțiile criticului vizează mai ales inegalitatea de spațiu acordat diferiților autori: astfel, unor scriitori precum Duiliu Zamfirescu sau Macedonski li s-ar fi acordat mai puțin spațiu, în timp ce lui Vlahuță i s-ar fi dedicat 12 pagini. Apoi, repartizarea unor autori lasă de dorit; astfel Slavici este despărțit de Eminescu, Creangă, Caragiale și introdus în capitolul „Cultura și literatura română în sfârșitul secolului al XIX-lea”. Ca și Piru, și George Munteanu condamnă anularea unor curente în favoarea altora: „Cum se sting acordurile romantismului, când opera lui Eminescu stă sub semnul lui (nu al realismului critic, cum acreditează manualul, ce-i drept, cu fereală), când un Macedonski (până la o vreme), un Bodnărescu, Zamfirescu, Gane și alți contemporani ai autorului *Luceafărului* sunt romantici curați, când întregul «curent Eminescu» - pe care-l denunța la un moment dat Vlahuță - e romantic, când puternice elemente romantice pot fi identificate la Delavrancea și la poezii *Contemporanului* [...]? Soluția era să nu se treacă comod cu buretele

peste aceste prelungiri ale direcției romantice, ci să se stabilească riguros, în mod științific, de la caz la caz, despre ce fel de romantism este vorba, făcându-se la începutul manualului precizările corespunzătoare”. Apoi, în opinia criticului „realismul critic” sub care este plasat Creangă ar putea fi și un „realism fantastic”. Reproducem, după articol, și o frază din manual, despre Eminescu: „Opera lui Eminescu, în tot ce are ea mai bun, este opusă reacționării teorii a «artei pentru artă», care stă la baza îndrumării estetice și critice a «Junimii»”. □ Ioan Massoff scrie despre *Caragiale, director de teatru*.

21 aprilie

- „Scânteia” publică o schiță-reportaj de Pop Simion, *Mitru*, despre mediile minierești ale patriei, în care oamenii noi ca Tudor Dumitru, zis Mitru, se luptă titanic cu pământul, din măruntaiele căruia smulg minereul prețios. □ Florin Tornea prezintă în „Scânteia” *Două comedii de Molière*, puse în scenă la Teatrul Național „I. L. Caragiale”: „o comedie a egoismului și a prostiei îngâmfate, a falselor valori și a rutinei antiștiințifice („Bolnavul închipuit”) și o frasă jucată celor ce vor să subordoneze sentimentele curate ale iubirii intereselor bănești („Vicleniile lui Scapin”).”

22 aprilie

- Mihai Beniuc publică în „Scânteia” o poezie intitulată *Aici e Lenin*, un imn închinat marelui lider mesianic, pe care-l cântă întreaga lume nouă – de la poetul angajat la ... „trandafir[ul] scăldat în rouă”.

24 aprilie

- Pompiliu Marcea recenzează în „Scânteia” „ultima plachetă de versuri a poetului timișorean Al. Jebeleanu, de curând apărută la Editura pentru literatură”, *Frumuseți simple*, ilustrând „câteva din problemele importante ale actualității socialiste” - „transform[area] peisajului din țara noastră”, „înălțarea blocurilor și furnalelor” – „în versuri care demonstrează o vibrație autentică în fața marilor realizări obținute de poporul nostru sub conducerea partidului clasei muncitoare”. Apreciind tematica „înaintată” a volumului, criticul nu poate să nu sancționeze slaba calitate a „expresiei”, mai exact o serie de „versuri plate, prozaisme” etc.

25 aprilie

- Are loc o ședință a Comitetului de conducere al Uniunii Scriitorilor, în cadrul căreia se aprobă instituirea premiilor literare pe care ar urma să le acorde, începând cu această dată, respectiva instituție. Regulamentul cu privire la acordarea acestora este publicat în nr. 20 (din 17 mai) al „Gazetei literare”. Cuantumul premiilor ar fi de 12.000 lei, ele acordându-se, la începutul fiecărui an, pe baza propunerilor secțiilor aferente, pentru proză, poezie, dramaturgie,

critică și istorie literară, reportaj și publicistică, traduceri, literatura pentru copii și tineret. Distincțiile s-ar da „cu precădere autorilor cărora nu li s-au mai acordat alte premii”, un premiu putând fi decernat „poate fi decernat unui scriitor numai o singură dată”, sau, „în mod excepțional”, pentru a doua oară aceluiași autor, „pentru o lucrare aparținând altui gen de creație decât acela pentru care a fost premiat”. La art. 7 se mai precizează că aceste premii sunt „unice, indivizibile și fără categorii”. □ În cadrul aceleiași ședințe, se prezintă și un referat al biroului Uniunii Scriitorilor, care va fi publicat în nr. 19 (din 10 mai) al „Gazetei literare”, cu titlul **Actualitatea socialistă, cunoașterea vieții și unele aspecte ale dezvoltării literaturii noastre**. Intervenția rămâne generală, convențională (în plus, nu se dă niciun exemplu concret de creație literară a vreunui scriitor), așa cum o dovedesc și „problemele” dezbătute (reflexate în subtitluri): „A te «documenta»= a participa, a studia”, „Stăruința permanentă de a cunoaște”, „Unilateralizarea cunoașterii – unilateralizarea personalității”, „Reflectarea artistică: înțelepciune, pasiune, originalitate”, „Reflectarea artistică implică totdeauna atitudinea autorului”, „Originalitatea omului contemporan în istorie” etc.

- Călin Căliman publică în nr. 5509 din „Scânteia” cronică spectacolelor cu piesele lui Alecsandri *Iașii-n carnaval* și *Millo director*, puse în scenă la Teatrul Regional București, subliniind rolul educativ-formativ al dramaturgiei realiste din trecut, revalorizate din perspectiva ideologiei prezentului, pentru spectatori aparținând proletariatului rural: „Tânărul teatru bucureștean prezintă astfel spectatorilor din regiune și din capitală un spectacol ce valorifică în spirit contemporan lucrări progresiste ale literaturii noastre dramatice din trecut. Spectatorii – în marea lor majoritate țărani din regiunea București – iau contact cu vechile tradiții realiste ale teatrului românesc și au prilejul să asiste la o demonstrație convingătoare despre rolul progresist pe care l-a avut dramaturgia satirică a lui Alecsandri, încă din prima jumătate a secolului trecut, în înfierarea moravurilor retrograde ale epocii sale.”

26 aprilie

- Ov. S. Crohmălniceanu scrie în numărul 17 al „Gazetei literare” despre **Mihai Negulescu, „Noaptea albe ale orașului”**, Radu Cosașu semnează *Patru interviuri romantice pe o bază realistă*, iar Constantin Țoiu, *Plecări*.

- Din nr. 17 al revistei „Tribuna” consemnăm reportajul *Geometria plantelor* de Constantin Cubleşan și poemul *Zile de colectivizare* de Florența Albu.

- Nr. 5510 din „Scânteia” dedică trei scurte note **Pregătiri[lor] pentru comemorarea lui Caragiale**: una despre săptămâna dedicată pieselor marelui clasic la Teatrul Național, una despre apariția ediției „bibliofile” în 4 volume a operelor dramaturgului și una despre punerea în scenă a piesei lui Mircea Ștefănescu dedicate aceluiași Caragiale, o comedie care „demască atitudinea infamă a protipendadei burghezo-moșierești față de unul din cei mai mari

scriitori ai țării noastre.” □ I. D. Bălan recenzează în „Scânteia” volumul de versuri al muncitorului tipograf George Lesnea, *Treptele anilor*, cuprinzând atât „poezii din anii dinaintea eliberării patriei noastre”, care „aduc adeseori ecouri ale suferinței și luptei muncitorilor, ale protestului poporului nostru împotriva războiului anitsovietic”, cât și poezii mai recente, caracterizate printr-o mai mare „simplitate”, care „evocă [...] pagini din lupta eroică a partidului”.

27 aprilie

- Sărbătorirea experienței încheiate a colectivizării este marcată și de prezența lui G. Călinescu, cu articolul *Colectivizare* din nr. 17 al „Contemporanului”, la „Cronica optimistului”.

- Acad. Zaharia Stancu publică în „Scânteia” un articol intitulat *Primăvara de aur*, în care opune „primăvara de sânge și de groază a poporului nostru muncitor de la sate”, din 1907, celei contemporane, „de aur”, la ceasul încheierii procesului de colectivizare. După evocarea cutremurătoarelor atrocități și nedreptăți ale trecutului întunecat, autorul trece la reportaj, zugrăvind tablouri sărbătorești din satele colectivizate ale patriei (Valea Argeșului, Teleorman): „Colectivizarea s-a încheiat. Drumul spre viitor este larg deschis. Toate condițiile sunt create pentru ca, prin folosirea științei agrotehnice înaintate, prin muncă harnică și bine organizată, să se ajungă într-un timp scurt la ridicarea întregii noastre agriculturi la nivelul atins încă de pe acum de gospodăriile fruntașe și milionare. Stă în puterea minților și brațelor țărănimii noastre colectiviste ca această primăvară să fie urmată de ani tot mai bogați în roade, care să aducă tuturor belșug și voie bună.”

[APRILIE]

- Din numărul 4 al revistei „Steaua” se reține colaborarea lui Ștefan Bănulescu (*Omul cu primăvara, Economii, Circ, „Carnet de reporter”*). □ Aurel Gurghianu este prezent cu o altă serie de poeme pe linie ideologică: *Izolatorii electrici, Morile de ciment, Omul și muntele de piatră*. □ Ion Băieșu colaborează cu proza *Omul de lângă tine*.

- Numărul 4 al revistei „Viața Românească” se deschide cu câteva materiale aniversare grupate sub titlul generic *92 de ani de la nașterea lui V.I. Lenin*, dintre care cităm *Lenin*, de Acad. Mihail Ralea, și *Învățătura leninistă, călăuză în orientarea literară*, de Mihai Novicov. □ Creația literară este reprezentată de Eugen Barbu, cu povestirea *Clipa*, Otilia Cazimir (*Viziune cosmică*), Ion Gheorghe (*Cântec despre activistul de partid*), Florin Mugur (*Marșul de noapte și Caii*). □ Ov. S. Crohmălniceanu realizează cronică literară a romanului *Căprioara de smalt*, de Nicolae Teică, Mihail Petroveanu semnează articolul *Critica și poezia*, iar la rubrica „Miscellanea” Șerban Cioculescu continuă seria de „Varietăți filologice” cu textul *În jurul lui*

Caragiale. Din textul lui Mihail Petroveanu reținem pledoaria sa pentru metoda realismului socialist atât în poezie, dar și în critica aplicată poeziei, „cea mai gingașă specialitate”, cum spune autorul textului: „Criticul trebuie să se supună ochiului din afară, să se lase examinat de opinia publică și de propriii pacienți – scriitorii – dar și să se cerceteze singur, să-și verifice în permanență criteriile de apreciere cu principiile marxist-leniniste. Ce anume are de verificat? Starea sensibilității sale la ideile noi, gradul de acuitate al instrumentelor de selectare a acelor valori capabile să sporească elanul constructorilor socialiști, să netezească sau să lărgască orizonturile artei contemporane”. Susținându-și afirmațiile cu citate din documentele Conferinței pe țară a scriitorilor și aplicându-le unor demersuri critice concrete (Ov. S, Crohmălniceanu și Paul Georgescu, pe care nu ezită să-i critice în treacăt), criticul își exprimă recunoștința față de articolele din „Scânteia” care au avut meritul de a conduce la „îmbogățirea experienței criticilor în mânărea esteticii marxist-leniniste”, au „dezvăluit și combătut infiltrații impresioniste și obiectiviste în critica literară, menite să sprijine tendințele apologetice din poezie și rabatul ideologic” și au „combătut practicile nedemne ale spiritului apologetic”, contribuind la înțelegerea justă a relației dintre ideologic și estetic, dintre partinitate și obiectivitate, dintre inovația creatoare și pseudo-inovația modernistă” și „dând o lovitură decisivă tendințelor estetice burgheze”. Una dintre țintele criticii lui Mihail Petroveanu sunt poeziile publicate la revistele „Steaua” și „Gazeta literară”, care „se pierd în cețurile unei gândiri firave, inconsistente, ale unei inspirații apatice netraversate de suflul major al construcției socialiste, reduse la o simplă gesticulație așa-zis contemporană, când nu se pierd într-un trecut fabulos sarmatico-scitic”. În fapt, M. Petroveanu identifică în aceste tendințe pericolul „modernismului evazionist”.

MAI

1 mai

- „Luceafărul”, numărul 9, publică un amplu interviu cu Mihai Beniuc, într-o rubrică intitulată „Despre măiestria literară”. Reproducem afirmațiile privitoare la poezia tinerilor: „Succesele lor sunt remarcabile, în ciuda unor stângăcii rezultate din slaba cunoaștere a realității și din lipsă de experiență literară, izvoare ale schematismului. Despre aceste succese aduc mărturie sigură plachetele versurilor publicate în colecția *Luceafărul* și alte cărți de versuri scoase de editurile noastre, iar numele unor tineri ca Nichita Stănescu, Ilie Constantin, Cezar Baltag, Florența Albu, Ion Gheorghe, Darie Novăceanu, Leonida Neamțu, Horia Zilieru, Florin Mihai Petrescu, ca să reamintesc pe cei mai recent veniți printre noi, sunt și înscrise de-acum în controalele poeziei. Drumul lor nu poate fi decât al nostru al tuturor: angajarea deplină în matca problemelor contemporane, prin cunoașterea vieții, prin propovăduirea cu

mijloacele artei a dragostei de viață, a muncii și a oamenilor muncii, a păcii și a progresului uman împotriva oricăror forțe adverse și oricăror piedici”. □ Într-o rubrică intitulată „Tineri scriitori din cercurile literare”, figurează proza lui George Bălăiță, *Tatăl, băiatul și o zână de lut*.

2 mai

● Dan Deșliu publică în „Scânteia” un imn intitulat *Partidului – slavă!*, în care regăsim germeii poeziei encomiastice din deceniile epocii de aur, într-o revărsare de metafore redând imaginea cetății ideale și a ctitorului ei mesianic. Reținem prima strofă, care furnizează prologul pentru desfășurarea scenariului mitic al noii geneze: „Partidul – trup din trupul țării./ Partidul – suflet arzător./ Stegar al faptei și-al visării./ Deschide drum spre largul zării/ Poporului – stăpânitor!”

3 mai

● În numărul 18 al „Gazetei literare” apare cuvântul lui Arghezi la Marea Adunare Națională. Iată un fragment: „Plugarii ne-au dat moștenirea limbii, a simțirii și a frumuseților, împletite în singurătățile marilor suferințe. Noi, scriitorii, n-am fi născocit nimic fără ajutorul acestei moșteniri... Graiurile noastre sunt ale poporului, cartea noastră izvorăște din înțelepciunea și din puterile sufletului acestui popor. Cărturarii noștri și dacalii noștri sunt ciobanii Mioriței.” □ Invitat de *Gazeta literară* să dea un „fragment din romanul în curs de apariție *Risipitorii*”, Marin Preda publică un text intitulat *Despre țărani*, care, după toate aparențele, nu se va regăsi în varianta primă a scrierii: este vorba de un personaj, Lungu, care își părăsește satul natal pentru a deveni activist. □ Matei Călinescu publică un articol intitulat **Concret și abstract în poezie**. Dacă, în alte intervenții critice ale perioadei, „abstracția” era găsită aproape exclusiv în poezia tânără (în special în creația lui Nichita Stănescu), Matei Călinescu, polemic, îi găsește un echivalent neașteptat în „platitudinea” sau într-o „mecanică a convenției”: „«Nonconformismul» atâtor curente moderniste nu e decât o inversare a normelor conformiste burgheze, iar raportarea mereu implicată la aceste norme - și numai la ele – înseamnă, într-un fel, o admitere a lor. Tot așa, simplismul plat, banalitatea cea mai tocită, intră de fapt în «formula» complicației baroce. Mutatis mutandis, în poezia noastră constatăm, uneori, o reacție față de stereotipie și banalitate prin complicarea voită a expresiei, prin căutarea sterilă a unei originalități situate pe același teren alunecos al abstracției”. A doua tendință ar fi sesizabilă în producțiile lui Mișu Dragomir, Ion Crânguleanu, Veronica Porumbacu, Leonida Neamțu sau Ion Horea.

8 mai

● Dinu Săraru semnează, la rubrica „Revista revistelor” din „Scânteia”, o cronică dedicată „*Luceafărului*”, ale cărei ultime numere „marchează preocu-

parea colectivului redacțional de a-și concentra eforturile în direcția îndeplinirii sarcinilor specifice acestei publicații destinate tineretului, așa cum au fost ele formulate în cadrul Conferinței pe țară a scriitorilor. E vizibilă în aceste numere o îmbunătățire continuă a revistei.” Dintre meritele publicației, cronicarul amintește atenția acordată „oglindirii în poezie, proză, intervenții critice, a problematicii izvorâte din viața și activitatea tineretului nostru, cu mnețiunea că eforturile în această direcție se cer încă sporite.” De asemenea, cronicarul reține „inițiative[le] valoroase” care au dus, de pildă, la „solicitarea unor personalități ale vieții noastre literare (udor Arghezi, I. Agârbiceanu, Mihai Beniuc) de a-și împărtăși bogata experiență și prețioasele sfaturi cu privire la ucenicia și măiestria literară [...]”. Apreciind calitatea articolelor publicate în rubricile permanente, cronicarul atrage, totuși, atenția, asupra necesității „ca revista să manifeste o și mai mare exigență în ceea ce privește discutarea prin articole aprofundate a volumelor semnate de tineri scriitori, astfel încât aceste comentarii să slujească menirii „Luceafărului”, de a îndruma competent și cu prestigiu creația tinerilor.” Cea de-a doua jumătate a articolului este consacrată autorilor și operelor publicate în „Luceafărul”, unele de o incontestabilă valoare (sunt citate texte de Eugen Barbu, S. Andras, Fănuș Neagu, Ilie Purcaru etc.), altele prezentând diverse neajunsuri: sunt „texte slab realizate artistic, lipsite de fantezie, [...] care nu izbutesc să mențină interesul cititorului” (exemplul propus pentru această ultimă categorie este omul cu violoncelul, de H. Rohan.”

10 mai

- Din nr. 19 al revistei „Tribuna” se reține articolul lui Petru Comarnescu, *Caragiale – om de teatru*, în care sunt consemnate diferite valențe ale scriitorului: de dramaturg atent la montarea pieselor, de critic teatral, director de teatru etc. Este prezentată și relația acestuia cu actorii epocii sale (sfaturi date, implicarea în alegerea repertoriului etc.). □ Consemnăm și prezența Lidiei Bote cu un articol de istorie literară, intitulat *Hasdeu despre literatură*.
- Eliberarea lui Nichifor Crainic din închisoarea de la Aiud (unde se afla din 1947) este condiționată de publicarea unor materiale ditirambice sau unor intervenții de „înfierare” în publicațiile oficiale. Se alege, în acest sens, „Glasul patriei” (care apărea și la Berlin), unde scriitorul, care încearcă să se „reabiliteze” în ochii oficialităților, sperând în van și că opera sa mai veche ar putea fi reeditată, are în nr. 14 o intervenție intitulată astfel: „*Am redeschis ochii în lumina libertății*” – o scrisoare a d-lui Nichifor Crainic adresată gazetei „Glasul patriei”. Textul începe cu următoarea confesiune: „Fac parte dintr-o categorie de oameni care au greșit în forme variate față de poporul nostru.” Cea mai mare parte a articolului este o prezentare ditirambică a realităților diverse din țară: „Fața satelor se schimbă continuu în case noi și vesele. În centrele industriale oamenii muncii s-au ridicat din colibe în palate”;

„Analfabetul de ieri e cititorul de azi de cărți esențiale, care ajung până la ciobanul de pe coclaurii Carpaților”. Fostul lider al *Gândirii* are numai cuvinte de oprobriu la adresa celor care au ales calea exilului: „Ei sunt câinii care latră la luna plină. Cu cât luna se înalță mai strălucitoare în slava cerului, cu atât haitele ies la răsپantie și o latră mai furibund fiindcă fascinația ei îi irită că n-o pot ajunge cu colții s-o sfășie. Lăsați-i să latre mai departe!

12 mai

• C. Stănescu semnează în „Scânteia tineretului” articolul *Poezii fără semnificații*, o analiză detaliată a construcției poetice imaginate de Aurora Comu în versurile sale cuprinse în volumul *Distanțe*: „În numeroase versuri revin imagini, detalii și oameni din Valea Prahovei, ținut natal pe care poeta îl cântă prin alăturarea revelatoare între trecut și prezent. Nu avem de-a face însă cu un itinerar liric (sau o monografie) pentru că intenția poetei este de a sugera idei care cuprind, în generalitatea lor, semnificații comune tuturor regiunilor țării. Efortul vizibil de a generaliza sensurile unor imagini natale dovedește o necesară aspirație spre maturizare. Din păcate, această aspirație întâmpină serioase dificultăți, produse de o superficială cunoaștere a realității noastre socialiste. Lucrul a fost semnalat, pe bună dreptate, ca o deficiența gravă a volumului *Distanțe*. Cum se manifestă, concret, această atitudine contemplativă, izolatoare, față de realitate? Când poeta construiește un simbol, adresa confuză a acestuia convertește versul într-o imagine lipsită de orice înțeles, plutind undeva în marginea realității noastre (*La Prometeu*). Predilecția spre simbolistică ascunde — cu stângăcie evidentă — slaba receptivitate a poetei față de sensibilitatea omului zilelor noastre. Avem aici un aspect — și nu dintre cele mai puțin însemnate — al distanțării de actualitate, concretizat într-o sumedenie de exerciții prozodice — căci jocul simbolului este unul, cel mai frecvent, dintr-o suită de mijloace formale preferate de autoare. [...] Sunt în volum și semne ale unui talent cert. Pe lângă sensibilitate, uneori remarcabilă, în perceperea unor sentimente durabile, desprindem și o anume știință de a urma logica imaginii, transfigurată apoi în simbol, cum se întâmplă în „De iarnă” și în alte câteva poezii. Sunt calități — mai ales semnele acestora — care din cauza neintegrării poetei în actualitate n-au cum să fie valorificate în poezii durabile și devin mijloace pentru o creație minoră, adesea intimistă ».

14 mai

• D. M. recenzează în „Scânteia” volumul al III-lea al *Opereilor* lui I. L. Caragiale, o „ediție critică alcătuită de Al. Rosetti, Șerban Cioculescu și Liviu Călin”, care „ne înfățișează o imagine multilaterală și cuprinzătoare a operei marelui nostru scriitor clasic. Ea se integrează în opera de valorificare critică a moștenirii lui Caragiale, desfășurată pe planuri largi în anii regimului de democrație populară.” Urmează o scurtă sinteză asupra speciilor reunite în

volum (nuvele, schițe, comedii, publicistică), cu selectarea unor titluri ilustrative, recitite în grilă ideologică de cronicarul preocupat de consacrarea canonică a unui scriitor mereu „în actualitate”. Din toate, autorul articolului reține particularitățile tematice care i se par corecte politic: în nuvele ca *O făclie de Paște, Păcat, În vreme de război*, de pildă, clasicul „își fixează atenția asupra unor aspecte tragice din viața oamenilor simpli, evidențiind și contextul social în care se petrec aceste drame”, în memorialistică (*Din carnetul unui vechi sufleur, Peste 50 de ani, Garda civică, Baioneta inteligentă* etc.) – „stigmatizează stări de lucruri din societatea burghezo-moșierească”, în publicistică – biciuiește „regimul « curat constituțional » de sinistră memorie” etc.

15 mai

● În nr. 10 din „Luceafărul” apare schița lui Nicolae Velea *În treacăt*, care va stârni o amplă discuție, pro și contra, de-a lungul întregului an. Este vorba de o proză comportamentistă, care, prin conținut și tipologie, răstoarnă aproape complet schema epică și tematică a perioadei. Duminică, personajul principal, este un tânăr abulic; neputința sa de implicare în viață are consecințe tragice, ducând la două sinucideri, ale femeii iubite și a sa proprie. În plus, scriitorul creează, prin câteva simboluri percutante (se reține în special acelaia al „satului fără cimitire”) o atmosferă sumbră, accentuată și de tipul de relatare pe un ton neutru, lipsit de orice intenție moralizatoare. Faptul că totuși această proză este publicată, dar și discuțiile pe care le va antrena în epocă, este aproape simptomatic pentru atmosfera ambivalentă a câmpului literar dintre 1961-1964, în care tentativele de liberalizare sunt permanent secondate de vigilente sau doar prudente puneri la punct, dar și de încurajări din ce în ce mai ferme. La fel de mult interesează și modalitatea (nu prea des întâlnită) în care este publicată această proză. Astfel, în revistă, la aceeași pagină cu schița, apare și următoarea notiță redacțională: „Cititorii sunt rugați să trimită în scris la redacția noastră părerile și observațiile lor în legătură cu problemele pe care le ridică această schiță, precum și cu alte probleme din viața tineretului și cu modul cum trebuie ele ogândite în paginile literare”. Mai mult, Marin Bucur publică, în același număr al revistei, și tot pe aceeași pagină, o intervenție în care contestă în întregime proza, subliniindu-i tocmai caracterul refractar față de ideologia epocii: „Aici cred că Velea a căzut într-o literatură a tragediei grotești. [...] Eroul se scufundă în moarte ca fiind singura soluție care îi mai stă la îndemână. Or, aici autorul era în măsură să dezbată viu această situație, dându-i o rezolvare clară și semnificativă, în perspectiva ideologică a epocii socialiste. [...] Asemenea cazuri ar fi mai apropiate de bolnavii de plictiseală din romanele burgheze contemporane, decât de elanul sănătos și de clocotul revoluționar al generației noastre de tineri”. □ Pentru diferitele intervenții, pro sau contra, v. *infra*, 1 și 15 iulie, 1, 16 și 30 august, 14 septembrie, 11 și 25

octombrie, nr. din octombrie al revistei *Steaua*, 1 și 29 noiembrie). □ După ce și Fănuș Neagu va publica, tot în *Luceafărul*, proza *O sută de nopți* (v. infra, 15 iulie), contestarea (sau apărarea) celor doi va merge oarecum în paralel.

17 mai

● În două numere din „Gazeta literară”, nr. 20, respectiv 21 (din 24 mai), Dumitru Micu publică un studiu intitulat *Istoria în creația lui Arghezi*. □ În nr. 20 al publicației Baruțu T. Arghezi publică evocarea *Tata*. □ Din același nr. 20 al publicației, consemnăm, în scop documentar, și cronica lui Eugen Simion, *Șerban Nedelcu, „Învățătorii”*.

● Tot în întâmpinarea sărbătoririi lui Caragiale, Mircea Zăciu publică în nr. 20 al revistei „Tribuna” un articol documentat despre relația lui Caragiale cu Transilvania (*Caragiale și Transilvania*). Sunt trecute în revistă și comentate patru aspecte ale acestui fapt: legăturile amicale cu diferite personalități din Transilvania, itinerariile scriitorului în zonă, colaborarea cu articole literare și sociologice în revistele provinciei, diferite montări ale pieselor sale. □ Semnalăm și articolul lui Ion Oarcășu *Poemul colectivizării*, unde inventariază și comentează diferite poezii pe această temă apărute în ultima vreme în presă, de la cele ale Mariei Banuș sau Al. Andrițoiu până la cele ale lui Miron Scorobete, Victor Tulbure și Radu Boureanu. □ D. R. Popescu este prezent cu piesa de teatru *Popescu Dumitru*.

18 mai

● Marin Sorescu recenzează în „Scânteia” volumul de schițe al lui Costache Anton, *Lună beată*, având subiecte ce „aparțin satului contemporan”. Reținând preocuparea autorului pentru „lucrurile obișnuite, în aparență « mărunte », « banale », recenzentul apreciază cartea sub aspect tematic, pentru „pulsul viu, contemporan care o străbate. După lectura ei, imaginea satului de azi îți apare destul de limpede. Colectiviștii se bucură de roadele electrificării, ale pătrunderii culturii la sate, își construiesc case noi etc. Intervin schimbări și în mentalitatea lor, oamenii se dezbară de vechi obiceiuri și moravuri.” Cartea prezintă, firește, și unele „neajunsuri”: în construcția eroilor, „oameni cu o intensă viață interioară”, autorul „crează, în mod artificial, false probleme” sau nu se arată preocupat suficient de „munca asupra textului”, de „transfigurarea artistică a materialului de viață” etc. „Luat în ansamblu, volumul [...] se înscrie ca o reușită a autorului, atestând un talent care, printr-un efort sporit de adâncire a vieții și de perfecționare a măiestriei artistice, se va putea dezvolta pe linia exigențelor de astăzi ale literaturii noastre.”

20 mai

● În nr. 15 din „Glasul patriei” întâlnim iarăși semnătura lui Nichifor Crainic, care scrie, de astă dată, despre *Trădători și renegați* (articolul va fi republicat

în nr. 22, 1 iunie, al „Contemporanului”). Ar fi vorba tot de o scrisoare adresată redacției, în care autorul mulțumește pentru publicarea materialului din nr. 14 al revistei, scurecând și o promisiune: „îmi îngădui să vă solicit permisiunea de a vă procura în continuare material publicistic din care să rezulte felul cum vede un fost condamnat politic, care și-a ispășit greșelile săvârșite față de poporul român, stările de lucruri din România de azi”. Este vorba de o promisiune de denunț, pe care Crainic o va onora fără întârziere (luarea de poziție contra lui Emil Cioran, v. infra, 1 iunie). În acest nr., 15, scriitorul are cuvinte de revoltă la adresa legionarilor, adică la „trădătorii de meserie în frunte cu Sima, Papanace, Gârneață, Iasinschi, Trifa”, dintre care unii sunt „câteva rămășițe insignifiante ale partidului liberal”, alții „rebegiți ai partidului național-țărănist”. Crainic nu uită să-și facă și *mea culpa*: „Fie de la catedră, fie din arena publică și mai ales ca ziarist și scriitor, am contribuit din plin la otrăvirea sufletelor tinere îndemnându-le să vadă lumea și viața prin prisma acelor curente politice care nu urmăreau nimic altceva decât promovarea intereselor fascismului în țara noastră. Mai mult chiar, o dată cu instaurarea regimului fascist în țara noastră, am acceptat conștient demnități și răspunderi ministeriale, devenind astfel un complice al Antonescienilor și al clicii trădătoare care a târât apoi România într-un război criminal. Pentru toate aceste fapte poporul român m-a pedepsit. Pedepsa lui a fost o pedeapsă dreaptă. N-am fugit din fața judecății, n-am fost un laș. Mi-am ispășit păcatele pe pământul scump al țării mele”.

20 mai

- Are loc, la Iași, o „plenară lărgită a secției de critică literară” a filialei Uniunii Scriitorilor din regiune, în care se discută, alături de alți critici din țară (printre participanți se numără Dumitru Micu, Eugen Simion, Ion Oarcășu etc.) despre specificul genului, „stil apologetic” etc.; în fond, este vorba de o înscriere a publicației în siajul ideologiei epocii, suscitată, de altfel, și de recente conferințe sau congrese. □ Discuțiile, însoțite de un întreg preambul teoretic, sunt publicate în nr. 7 (iulie) al „Iașului literar”, cu titlul: ***Probleme actuale ale criticii literare. Consfătuirea organizată de Uniunea Scriitorilor din R. P. R., filiala Iași.*** Iată câteva dintre subiectele abordate: „S-a arătat că negativismul în critică, situarea pe anumite poziții neconstructive, subiectivismul sunt tot atâtea puncte de plecare neștiințifice, după cum se poate observa că încă nu se pune cu suficientă tărie, claritate și continuitate problema mesajului de idei și a măiestriei artistice, în strânsa lor relație specifică, în toate lucrările criticilor ieșeni. S-a discutat mult despre necesitatea abordării permanente, în orice articol de critică literară, a problemelor complexe și multiple ale măiestriei artistice, pe baza studiului aprofundat al esteticii marxiste și a cunoașterii aprofundate a experiențelor dobândite de literatura realist-socialistă”. Se discută apoi despre aparițiile (critice) din revista ieșeană.

Eugen Simion, spre exemplu, a remarcat (pozitiv) cronicile lui Al. Andriescu, V. Adăscăliței, Val. Panaitescu etc.

21 mai

● „Scânteia” consemnează într-o scurtă notă o serie de *Manifestări în întâmpinarea comemorării lui I. L. Caragiale*, evenimente cultural-artistice desfășurate îndeosebi în regiunea Ploiești, „unde s-a născut scriitorul”: conferințe despre „viața și opera” clasicului, seri literare la bibliotecile raionale și orașenești, repetiții cu *D’ale carnavalului* la Teatrul de stat din Ploiești, manifestări la muzee etc.

24 mai

● Paul Georgescu semnează în nr. 21 al „Gazetei literare”, articolul *Nuanțele și esențialul. Schițe și nuvele de D. R. Popescu*. Criticul se referă la proze ca *Soldatul necunoscut*, *Căruța cu mere*, *Ploaia albă* (apărute în revista *Steaua*), a căror tematică predilectă (evocarea „războiului imperialist”) ar fi evidentă și la alți scriitori tineri, precum Fănuș Neagu, Nicolae Labiș, Nichita Stănescu, Nicolae Velea. Cea mai reușită dintre cele trei proze ale lui Dumitru Radu Popescu ar fi *Ploaia albă*, în care „epicitatea crește, ca și densitatea psihologică”, iar scenele de evocare ale secetei sunt „remarcabile”, unele asemănătoare cu poemul în proză. Prozatorului i se face și o recomandare - nuvelei i-ar lipsi reflectarea unui „aspect caracteristic al epocii, revolta și dorința de a face dreptate”, astfel că „o revedere atentă, în acest sens, a versiunii pentru volum, ar face din *Ploaia albă* una dintre cele mai reușite nuvele ale literaturii noastre contemporane”. □ S. Damian semnează cronica la *Ioana Postelnicu, „Adolescenții”*.

● Tudor Arghezi este sărbătorit în nr. 21 al „Tribunei”. Al. Căprariu îl socotește pe marele poet *Un soldat literar – Arghezi*, iar Dumitru Micu publică un articol intitulat *Tudor Arghezi, azi. „Cânt omul și armele lui”*.

25 mai

● Eugen Simion, care colaborează relativ frecvent la „Contemporanul”, publică în nr. 21 recenzia *Francisc Munteanu, „Prietenul meu Adam”*. □ Consemnăm și articolul documentar al lui George Muntean, *Muzeul de istoria literaturii*.

28 mai

● O scurtă notă din „Scânteia” oferă informații asupra unor manifestări Cu prilejul comemorării lui I. L. Caragiale: pregătirea spectacolului cu piesa *D’ale carnavalului* la Teatrul de stat din Brăila, precum și a unui concurs „Cine știe câștigă”, cu tema „Viața și opera lui I. L. Caragiale”. □ Andrei Băleanu semnează în „Scânteia” cronica spectacolului cu piesa *Mielul turbat* de Aurel

Baranga, pusă în scenă la Teatrul Regional București, „într-o nouă versiune”, „atât prin textul revăzut [...], cât mai ales printr-o viziune regizorală inedită”: „Satirizând puternic birocratismul, comedia lui Aurel Baranga redă în același timp, printr-o izbutită metaforă, prăbușirea unui întreg sistem de relații sociale și de prejudecăți corespunzătoare acestora.” Ineditul regiei datorate lui Radu Cernescu ține de „stil[ul] buf, aproape clovnesc”, adoptat în caricaturizarea „birocrăților” și a „chiulangiilor”, îmbrăcați „în costume bălțate” și introduși în scenă „în sunetele unor arii (parodiate) de Verdi”: astfel, „regizorul i-a prezentat ca pe niște fanteze perfect ridicole prin vechile lor apucături și mentalități.” Autorul cronicii apreciază la superlativ și jocul „admirabil” al actorilor, dintre care se cuvin amintiți: Silviu Stănculescu, Ion Marinescu, Dorel Livianu etc. Cronicarul încheie prin a lăuda punerile în scenă ale tinerilor regizori care „nu merg pe căi comode”, dar nici nu se orientează „pe linia unor inovații formaliste”, apelând la „diverse modalități de expresie realiste, care dau bogăție și culoare peisajului vieții noastre teatrale.”

30 mai

• M. Petroveanu scrie în „Scânteia tineretului” o cronică literară despre volumul de versuri *Autobiografia*, de Darie Novăceanu: „Evocarea martirajului îndurat de luptători sub prigoana burgheză, prețuirea exemplului comunist și, în general, reliefaarea cuceririlor, realizărilor poporului în ale cărui prime rânduri se înalță tinerii cântați de Darie Novăceanu înregistrează accente emoționante. Când? Ori de câte ori scopul vizat în *temă* e trăit organic și mijloacele realizării poetice corespund posibilităților reale, firești ale autorului încă fraged sub raportul gândirii și al artei. Cel puțin până acum resursele lirismului major, suflul puternic în stare să răscolească în torentul lor pasiunile caracteristice făuritorilor orânduiri libere, să traseze dimensiunile vaste ale construcțiilor, lipsesc poetului. Încercările în această direcție se soldează cu rezultate prea minore spre a putea fi relevate, adesea chiar cu versuri improprii, comparații complicate, comentarii sărace în idei. [...] În schimb, izbutesc poeziile evoluând în jurul unei sau unor figuri cu contururi estompate de timp dar vii prin semnificație, dând unor scene de marcă și instantanee de viață coloritul afectiv al ambianței tovarășești, sugerând, în general, atmosfera însuflețită, optimistă, proprie izvorului inspirator prin descrieri adecvate, printr-o notație concisă prin sublinierea oarecum discretă a stării de spirit. Portretul simbolic al „omului cu vioara”, purtător al mesajului de speranță și îndemn la luptă împotriva asupritorilor pe care partidul îl răspânda pretutindeni în ilegalitate, respiră nu numai credința fermă a militantului în dreptatea și victoria cauzei dar și căldură, dragoste pentru oameni, pentru patria păstrătoare a amintirii sale însângerate: „Și a plecat mai departe/ cu Dunărea spre marea uscată/ omul care nu fusese dat la carte / ducându-și sufletul și cântul spre răsărit, pe brațele amândouă”.

31 mai

- În avanpremiera celebrării lui I. L. Caragiale, în nr. 22 al „Gazetei literare” Dumitru Micu publică articolul *Caragiale, maestru al „genului scurt”*, iar Al. Dima *Universalitatea operei lui Caragiale*. □ Redăm considerațiile lui Ion Mincu, „lăcătuș la uzina de pompe și mașini agricole”, despre una dintre poeziile convenționale ale lui Nichita Stănescu (în grupajul „Cititorii despre poezie”): „Sunt și alți scriitori care au realizat versuri frumoase. Nu același lucru se poate spune, spre exemplu, despre toate poeziile lui Nichita Stănescu, deși au idei interesante. *Cântec pentru Iuri Gagarin și Gherman Titov* este scris greoi. Ca să pătrundă în mase, poeziile trebuie să fie simplu și clar. [...] Eu aș vrea cu această ocazie să propun [...] ca poeții noștri să-și lărgască și mai mult tematica, să scrie mai mult despre faptele eroice ale oamenilor muncii din țara noastră”.
- În nr. 22 al „Tribunei”, într-un articol intitulat *Arta prozatorului și problemele eticii noi*, Ion Lungu analizează volumul lui Radu Cosașu, *Noaptea tovarășilor mei*. De regulă, observațiile criticului sunt pozitive: „Prozatorul are ceea ce se cheamă simț al noului, calitate hotărâtoare pentru un scriitor realist-socialist, e însuflețit de pasiune nobilă pentru problemele complexe ale transformării etice a oamenilor, caracteristice etapei istorice în care ne aflăm, și dispune și de o informație bogată asupra vieții noi. [...] Radu Cosașu știe apoi să desprindă și semnificația simbolică a faptelor zugrăvite”.

[MAI]

- Din nr. 5 al revistei „Steaua” consemnăm, cu titlu documentar, cronica lui D.D. Roșca despre *Sociologia succesului* de Mihail Ralea (*O teorie marxist-leninistă a succesului*, „Cronica științifică”).
- Prima secvență a revistei „Viața românească” grupează mai multe materiale dedicate încheierii oficiale a colectivizării agriculturii românești, declarată în Plenara CC al P.M.R. desfășurată între 23-25 aprilie. Un editorial nesemnat, cu titlul *Drapelul socialismului flutură biruitor deasupra orașelor și satelor*, deschide această secvență și este urmat de creațiile lui Demostene Botez (*Colectivizare*), Nina Cassian (*Amploare*), Veronica Porumbacu (*Colțul grâului*), Dragoș Vrânceanu (*Georgicele colectiviste*) și Titus Mocanu, cu prima parte a romanului *Stăpânii*. □ Cea de a doua secvență stă sub genericul „A 40-a aniversare a creării U.T.C. din România” și este susținută de Alexandru Andrițoiu (*Trei flori roșii*), Cezar Drăgoi (*Către steaua și Pasărea măiastră*) și Horia Gane (*Illegalist și Pentru Dragoste*). □ Nu fără legătură cu tema, Miron Radu Paraschivescu semnează articolul *Diminețile noastre*, care începe cu câteva reflecții sensibile despre senectute, iar Iorgu Iordan articolul *Constatări îmbucurătoare*. □ Dintre numele mai importante prezente în acest număr, semnalăm pe Tudor Arghezi (*Spuneai ceva*), Demostene Botez, cu *Amintiri despre Topârceanu*, Paul Georgescu, cu o cronică literară la romanul

Casa, de Vasile Rebreanu. □ Ov. S. Crohmălniceanu publică un amplu articol despre ***Căile de dezvoltare ale romanului contemporan***, pe care le vede decurgând din confruntarea, la nivel mondial, a forțelor socialismului cu cele ale capitalismului: „Astăzi, în lumea întreagă ideologia proletariatului revoluționar, a socialismului și a păcii câștigă mereu de partea ei alte zone din conștiința omenirii, obligând ideologia burgheziei reacționare, a imperialismului și a războiului să-și trăiască o agonie inevitabilă. E prin urmare firesc ca toate procesele de dezvoltare istorică, implicit cele ale literaturii contemporane să poarte amprenta acestei lupte înverșunate. De o parte o tendință care afirmă idealurile libertății, solidarității umane, progresului, încrederii în viitor și în împlinirea marilor aspirații omenești către fericire. De cealaltă parte, o tendință care caută cu disperare să mențină în viață inechitatea socială, exploatarea și tirania, propagând morala egoismului sălbatic, împins până la animalitate, ideea vanității cunoașterii și a zădărniciilor elanurilor transformatoare. Înspre astfel de poli opuși gravitează toate căutările vremii noastre, chiar atunci când ele n-au ajuns încă pe poziții nete și ezită între socialism și capitalism. Căile de dezvoltare ale romanului contemporan se desfac la rândul lor în aceste două direcții”. Tot restul articolului este o pledoarie explicită pentru realismul socialist, pe care criticul îl vede în continuare viabil. □ Eugen Luca semnează articolul ***Literatura transformărilor revoluționare a satului românesc***, un text sinteză a literaturii satului, dintre ale cărui subtitluri cităm: *Continuitate și depășire dialectică, O nouă stare de spirit, O literatură a valorilor etice, Tipologia, reflex a diferențierii sociale a satului, Apariția unor noi tipuri (activistul politic), Tipul colectivistului înaintat*. □ La „Cărți noi”, Lucian Raicu recenzează volumul de versuri *Unde apele vorbesc cu pământul*, de Aurel Rău.

IUNIE

1 iunie

● În nr. 16 din „Glasul patriei”, Nichifor Crainic publică un aspru articol de contestare, intitulat ***Trădători și renegați. Emil Cioran***, în care oferă, denaturat, anumite elemente biografice și privind opera eseistului. Cioran ar fi „un neînsemnat scrib”, „un parazit ca oricare altul”, care „înfofolește infamia apostaziei și a renegării” într-o „filosofie a disperării existențialiste”. Se schițează apoi un parcurs biografic cioranian, din care nu lipsesc referirile la bursa din Germania, la anii simpatiei legionare sau la „penibila bâlbâială filosofică *Schimbarea la față*”, în care nu reușește să articuleze absolut niciun gând limpede”. Este contestată atitudinea eseistului de a se delimita de propria națiune: „Un om care se leapădă de nația sa constituie într-adevăr un caz extrem de rar, un caz excepțional. Lumea se adună în jurul său ca în jurul unui monstru expus într-o menajerie de varietăți, în afară de ordinea naturală a

lucrurilor. Emil Cioran a învățat arta exhibiționismului de la marchizul de Sade sau de la Cassanova, care și-au descris singuri, fără rușine, crimele și aventurile, în setea de celebritate”. □ Articolul va fi republicat în *Contemporanul*, nr. 24, 15 iunie. □ După această intervenție, Crainic va colabora relativ des la *Glasul patriei* cu versuri, reportaje sau diferite dări de seamă.

● „Luceafărul” inițiasă, de ceva vreme, o serie de interviuri cu scriitori. În nr. 11 al revistei apare **Interviu cu Maria Banuș despre măiestria literară**, semnat „Reporter”. □ Reținem, din același număr, grupajul intitulat „De dragoste”, unde publică poeme, printre alții, Nichita Stănescu (*Vârsta de aur a dragostei*) sau Gabriela Melinescu (*Veghe*). □ Într-un articol intitulat **Maculatura erotică – expresie a decadenței**, semnat de Marin Bucur, este aproape infierat Ionel Teodoreanu: „Atras de literatura de duzină, romancierul făcea un compromis dureros în romanele *Fata din Zlataust*, *Golia*, *Turnul Milenei*, *Lorelei*. Fără nicio atitudine critică, erau înseilate conflicte determinate în exclusivitate de erotism. Dragostea dintre un bătrân, profesor sau scriitor, și adolescenta proaspătă, liceană de cele mai multe ori – incesturi, căsătorii de conveniență, divorțuri inerente, crime pasionale consumau viața personajelor. Tineretul era intoxicat cu asemenea exemple de conduită «morală»”. □ Aceleași centre de interes pare a le avea și I. D. Bălan, care analizează poezia de dragoste în general (**Dimensiunea dragostei**): „Cititorul de astăzi vrea să găsească, și mai mult, în lirica erotică o filosofie a vieții, sensuri noi, etice și sociale, un ferm spirit partinic, în stare să-l călăuzească și în acest domeniu. O adevărată poezie realist socialistă închinată dragostei se poate realiza numai răspunzând profund, cu maturitate ideologică și artistică, unor asemenea legitime cerințe”.

● Într-un articol din nr. 22 al revistei „Contemporanul”, **Simbolul în poezia tinerilor**, Nicolae Manolescu scrie o frază favorabilă poeziei tinerilor, destul de contestată în epocă: „Departă de a fi vanitate juvenilă, cultivarea poeziei filosofice de către poeți aflați la întâiul volum, ori nici atât, reflectă un proces mai larg de maturizare a liricii noastre, în care atitudinea descriptivă e tot mai des înlocuită cu meditația filosofică”. Mai prudent, criticul adaugă: „Dezvoltarea liricii de idei la tinerii poeți constituie o garanție că ei caută mijlocul de a pătrunde în miezul marilor transformări sociale ale epocii noastre”.

● Valeriu Rîpeanu publică în „Scânteia” un amplu articol dedicat comemorării lui I. L. Caragiale, **Marele artist-cetățean**, „contemporan în cel mai deplin înțeles al cuvântului”, în care se afirmă, de la bun început, „trăinicia și valoarea operei” clasicului, „una din cele mai de seamă și nepieritoare culmi ale culturii noastre naționale”. Miza recuperatoare a articolului e subliniată în repetate rânduri: „Timpul nu a ofilit mesajul viu al acestei opere, nu a tulburat limpezimile ei cristaline, nu i-a întunecat înțelesurile adânci. Dimpotrivă, pusă în adevărata ei lumină datorită muncii de valorificare a moștenirii literare, opera lui Caragiale a căpătat în anii noștri dimensiunile ei reale, impunătoare. Scrierile sale sunt astăzi restituite poporului, făuritorul și păstrătorul tuturor

valorilor spirituale.” Criticul atrage, în egală măsură, atenția asupra importanței receptării avizate, apte să reveleze cititorilor actuali semnificațiile operei „neînduplecatul[ui] adversar al orânduirii burghezo-moșierești”, arătând că, pe de o parte, „cunoștințele noastre despre Caragiale sunt mult mai vaste decât cele din trecut” și că, pe de altă parte, „aria de răspândire a operei” clasicului „este infinit mai largă decât în trecut.” Sutele de spectacole, edițiile critice, cele „de largă popularizare” contribuie la configurarea noului orizont de așteptare. Urmează, conform rețetei ideocritice consacrate, sublinierea contrastului cu receptarea din trecut, mai exact din timpul vieții clasicului, când „omul și scriitorul au avut de îndurat multe amărăciuni”, dată fiind „ostilitatea cu care reprezentanții instituțiilor culturale burghezo-moșierești au tratat opera sa”. De la zugrăvirea tabloului întunecat al epocii satirizate de Caragiale, criticul revine la prezentul valorificării acestei „prețioase” moșteniri care reprezintă o armă împotriva „ideologiei burgheze și a rămășițelor ei în conștiința oamenilor.” Miza educativă a operei este subliniată insistent: „De aceea, și astăzi, ori de câte ori mai apar manifestări izolate ale acestor apucături, opera lui Caragiale ajută la înlăturarea și ridiculizarea lor.” După o scurtă trecere prin publicistica militantă (pentru drepturile poporului) a marelui clasic, criticul se oprește asupra meritelor de scriitor realist - adversar al curentelor moderniste, dar și al literaturii „tradiționale” - ale acestuia: „Caragiale este astăzi printre noi și datorită pasiunii cu care a luptat pentru statornicirea și triumful realismului în literatura română. El a combătut cu intransigență și fermitate curentele moderniste, care duceau arta pe căile înfundate ale izolării de popor, a satirizat cu aceeași vehemență literatura așa-zisă „tradițională”, cu iz semănătorist. Pozițiile sale estetice sunt și rămân mereu actuale: a ironizat fără menajamente literatura de slabă calitate artistică, lipsită de frumusețe, a denunțat mediocritatea și platitudinea. Alături de Eminescu și Creangă, Caragiale are meritul de a fi dus literatura noastră pe culmile cele mai înalte ale măiestriei.” „Mare meșter al cuvântului”, „caracterizat printr-o înaltă conștiință scriitoricească”, „artistul legat prin fibrele cele mai intime ale sufletului său de patria și poporul în mijlocul căroră s-a născut” este, în viziunea criticului, „un scriitor de circulație mondială, care a pătruns în tezaurul de cultură al umanității”, grație traducerilor (în rusă, germană, engleză, arabă, chineză, spaniolă, franceză, arabă, indiană, mongolă etc.) și punerilor în scenă din întreaga lume (Miscova, Paris, Tokyo, Bruxelles, Buenos Aires, Atena, Budapesta, Roma, Milano, Lima, Bratislava etc.)

• Sivian Iosifescu publică în „Scânteia tineretului” articolul *Râsul lui Caragiale* în care menționează și „alte interpretări care au răpit comicului energia satirică sau i-au răsturnat înțeleșurile”, referindu-se, desigur, fără a-l numi, la Titu Maiorescu care, în *Comediile d-lui Caragiale* vorbea despre gratuitatea operei de artă. „Ele n-au putut modifica reacția spectatorilor și cititorilor. În ciuda numărului redus de reprezentații și al celui dureros de mic al cititorilor

de literaturi, publicul *Scrisorii pierdute*, lectorii *Momentelor* n-au râs de abstracții, n-au prețuit gratuitatea comică sau «critica prostiei responsabile». Caragiale răspunsese singur și foarte limpede la întrebare, în mai multe rânduri. Foarte clar e un text din *Moftul român* prima serie (1893). Într-un articol care indică poziția revistei se spune că *Moftul* nu râde de popor — de care râd atâția, ci de «popor, ba câteodată și bobbor», Așa cum a făcut distincția între România și românism — vorbe care se pronunță și se scriu cu un singur «r» — și „rrromânism» și «Rrrromânia», «cu trei «rrr». Textul distinge între patriotism și șovinism, între dragostea de popor și frazele cu sonoritate de tinichea a celor care invocau demagogic «poporul». [...] Râsul lui Caragiale l-a iritat pe politicianul burghez Sturdza pentru că a fixat necruțător imaginea lui Sturdza și a lumii lui. E tocmai ceea ce dă preț și trăinicie unei opere care ne aparține. Cultura socialistă o revendică, o răspândește și o păstrează vie”.

2 iunie

- „Scânteia” publică o scurtă notă despre **Răspândirea operei lui Caragiale în țară și în străinătate (Cifre și fapte)**: toate „cifrele” se raportează la cele două perioade separate de momentul crucial al eliberării, indicând, pe de o parte, slaba atenție acordată operei marelui clasic înainte de acest eveniment, și, comparativ, impactul covârșitor al acesteia în anii regimului de democrație populară, pe de altă parte.

4 iunie

- „Scânteia” preia de la Agerpress o notă privind **Deschiderea expoziției comemorative „I. L. Caragiale”**, în sala de marmură a Combinatului poligrafic „Casa Scânteii”. □ Andrei Băleanu semnează în „Scânteia” cronică *Un[ui] spectacol clasic al scenei românești*, montat la Teatrul Național „I. L. Caragiale” cu prilejul comemorării marelui clasic: e vorba de punerea a scenă a *Scrisorii pierdute*. Autorul cronicii se arată preocupat nu atât de valoarea spectacolului în sine, cât de „momentul pe care montarea de față l-a marcat în evoluția mișcării noastre teatrale și în revalorificarea dramaturgiei caragialeliene”, arătând că, indiferent de epoca și de spațiul în care au fost puse în scenă piesele dramaturgului, acestea au revelat „tipuri memorabile”, raportabile, firește, la „o lume ridicolă și în același timp tristă, înăbușitoare, urâtă – lumea azi apusă a exploatării și inculturii”, însă, deopotrivă, eterne, general-umane. În fine, cronicarul subliniază meritele spectacolului, care a beneficiat de jocul unei echipe de excepție: Gr. Vasiliu-Birlic, Ion Finteșteanu, Niki Atanasiu, Carmen Stănescu, Al. Giugaru etc. □ „Scânteia” publică cronică lui V. Bîrlădeanu din 4 iunie, transmisă prin corespondență telefonică, privind *Seara Caragiale la Moscova*, desfășurate „în marea sală de festivități a Casei centrale a literaților” din capitala sovietică, unde s-au adunat „reprezentanți de

seamă ai literaturii și artei, ca să aducă [...] un cald omagiu poporului român care a dat lumii un asemenea geniu.” Cronicarul reține, dincolo de atmosfera generală „caldă”, de reîntâlnire cu „un prieten vechi și drag al oamenilor sovietici”, intervențiile unor personalități ale dramaturgiei moscovite, precum și ale scenei politice (ministrul învățământului, președintele Consiliului de conducere al Asociației de prietenie sovieto-române etc.), încheind în același ton sărbătoreasc: „...De pe scena casei centrale a literaților din Moscova a zâmbit, în seara aceasta, mai viu ca oricând, chipul lui Ion Luca Caragiale, a zâmbit miilor și miilor de prieteni pe care arta lui i-a cucerit pe întinsele meleaguri ale țării constructorilor comunismului.”

6 iunie

- „Scânteia” preia de la Agerpress o notă privind *Manifestări[le] consacrate lui I. L. Caragiale* la Ploiești, unde, alături de personalități ale lumii culturale (membri ai Academiei R. P. R., ai Uniunii scriitorilor etc.), „oameni ai muncii [...] s-au adunat marți dimineața la Muzeul memorial „I. L. Caragiale” [...] pentru a aduce un omagiu marelui scriitor, cu prilejul împlinirii unei jumătăți de veac de la moartea sa.” Manifestările comemorative au continuat la „monumentul scriitorului din centrul orașului”, apoi la Teatrul de stat din localitate, unde a fost pus în scenă un act din piesa *D’ale carnavalului*.

7 iunie

- Numerele 23 și, parțial, 24, din 14 iunie ale „Gazetei literare” sunt închinată lui I. L. Caragiale. În nr. 23 publică articole (de regulă, clișeizate) și evocări: Mihai Beniuc, *Caragiale. La 50 de ani de la moartea sa*, Perpessicius, *Personalitatea lui Caragiale*, Lucian Raicu, *Caragiale și estetica realismului*, Cella Delavrancea, *Așa a fost el...* etc. □ Se reține evocarea lui Tudor Arghezi, *Caragiale*, care se referă, printre altele, la scrupulozitatea estetică a scriitorului: „Când vreun cercetător migălos, înzestrat cu aceeași răbdare ca el, va putea să compare, juxtapuse, manuscrisele și variantele succesiv redactate ale aceluiși obiect, până la simplificarea stilistică definitivă, în cazul că ar putea să existe asemenea materiale pe undeva, cititorul își va aduce aminte de un alt mucenic al strădaniei literare, Gustave Flaubert”. Poetul mai face o caracterizare: „Din otrava lui Socrate trebuia împărtășit și Caragiale”. □ Tita Chiper realizează interviul *De vorbă cu fiica lui Caragiale* - Ecaterina Kogadi face referire și la o serie de amănunte mai puțin cunoscute din biografia scriitorului, evocând, printre altele, atmosfera din casa părintească, seriozitatea lui Caragiale în privința lucrului, prietenii cu scriitorii (Gherea, Zarifopol, Vlahuță, Delavrancea). Sunt citate unele vorbe de duh ale scriitorului ca și unele dintre aprecierile la adresa unor scriitori celebri – spre exemplu, Caragiale ar fi avut o părere nu foarte strălucită despre poezia lui Verlaine. □ Într-un articol intitulat *O scrisoare inedită*, Mihai Dragomir se referă la unele

aspecte mai puțin cunoscute ale relației încordate dintre Caragiale și Macedonski, respectiv la o epistolă necunoscută a lui Caragiale și la necrologul pe care îl semnează Macedonski la dispariția clasicului. □ La paginile 2 și 3 sunt publicate intervențiile de la *Sesiunea festivă a Academiei R. P. Române și a Uniunii Scriitorilor consacrată comemorării lui I.L. Caragiale*. G. Călinescu are o amplă intervenție (publicată integral în „Studii și cercetări de istorie literară și folclor”, nr. 2, din acest an și, parțial, în „Contemporanul” din 8 iunie). Comentariul este în linia de recuperare a epocii: se vorbește despre „saturizarea lumii burghezo-moșierești”, se subliniază caracterul „realist” al creației lui Caragiale și „optimism[ul] robust” care s-ar fi ascuns totuși „sub crăpătură sarcastică pentru unii a feței sale” etc. Apar însă și caracterizări memorabile: „Caragiale este, în literatura română, unicul geometru. Nu văd altă posibilitate de a spune «curat murdar»”. □ Excesiv ideologizat este Paul Georgescu (cu o comunicare despre „Caragiale și timpul nostru”, care va fi publicată integral în nr. 24 al „Gazetei literare” cu titlul ușor schimbat *Caragiale și vremea noastră*). Spre exemplu, critica scriitorului la adresa liberalilor și a conservatorilor ar fi o dovadă că el contesta ideea împărțirii politice, văzând astfel „dinamica socială cu ochii noștri de azi”. Paul Georgescu mai face referire, printre altele, la corespondența scriitorului cu Ghera în privința trădării „generoșilor”. Tot în sesiunea de la Academie, unul dintre principalii interpreți ai comediilor sau scrierilor caragialiene, Radu Beligan face și el unele observații: „Jucând în piesele lui Caragiale am constatat uluit că replica este astfel compusă, accentele sunt astfel distribuite, încât te obligă la o anumită intonație”. □ Sunt publicate și intervențiile unor actori: Ion Finteșteanu (care l-a jucat pe Farfuridi), Al. Giugaru (pe Trahanache), Eugenia Popovici (pe Zița), Silvia Dumitrescu-Timică (pe Veta) etc. (*Cine au fost și ce au devenit personajele lui Caragiale?*). □ În nr. 24 al publicației (din 14 iunie), Tudor Arghezi publică o altă evocare a scriitorului (*Pribeagul Caragiale*, text datat 3 iunie 1962), în care consideră că „amărăciunea” scriitorului ar avea drept cauze și „o atitudine de rezervă și ambiguitate a prietenilor de generație și de profesiune”; în acest sens, ar trebui pusă „într-o paranteză de aur gruparea revistei *Viața românească*” (cu toate acestea, referirile la colaborarea cu Ibrăileanu, printre alții, rămân ambigue).

- Și nr. 23 al „Tribunei” este consacrat comemorării semicentenarului morții lui Caragiale. Din cuprinsul revistei se rețin evocarea lui Ion Agârbiceanu, *Caragiale la Blaj* și articolul lui Șerban Cioculescu, *Din articolele necunoscute ale lui Caragiale* (este republicat art. *Clavir și sticleți*, din *Moftul român*, nr. 9, 27 mai 1901, discutându-se, totodată, polemica scriitorului cu Macedonski).

- Dan Hăulică publică în nr. 5551 din „Scânteia” un amplu articol dedicat expoziției documentare comemorative I. L. Caragiale, intitulat *Triumful talentului*. Cronicarul începe prin a condamna în termeni vehemenți receptarea lui Caragiale în trecutul de tristă amintire, îndeosebi în anii vieții sale, când

scriitorul a fost tratat ca un „proscris”, și continuă cu prezentarea expoziției, marcând, în prezentul luminos, „un triumf real și strălucitor”, idee reluată în finalul cronicii: „E meritul prezentului nostru socialist de a fi pus în atenția lumii întregi opera lui Caragiale. Un popor care s-a eliberat de exploatare și a suferit în lumina culturii, precum poporul român, știe să-i răsplătească pe marii nedreptățiți ai trecutului.” □ Demostene Botez semnează în „Scânteia” un articol intitulat *Puternic răsună glasul popoarelor*, despre „lupta” dusă de statele socialiste „la Geneva, de câteva luni”, „pentru dezarmarea generală și totală, care să dea omenirii liniștea necesară celui mai uimitor progres. Este o luptă pentru triumful rațiunii, corepunzătoare preocupărilor constructive ale țărilor socialiste, politiciii lor de prietenie între țări și popoare.” Spre deosebire de acestea, „delegații occidentali [...] mai mult pun bețe-n roate la carul tratativelor.” Acestora din urmă, îndeosebi „maniacilor atomiști”, scriitorul le creionează portrete întunecate, arătând că „știința modernă pune la îndemâna omenirii cele mai extraordinare forțe pentru cele mai extraordinare realizări, nu pentru cele mai catastrofale distrugerii. Mentea omenească, iscodindu-le, nu s-a gândit să-și pregătească sinuciderea, ci o viață mai fericită. Unindu-și forțele, popoarele vor face să triumfe voința lor de pace.” □ „Scânteia” preia de la Agerpress o notă referitoare la **Premiera piesei „Procesul domnului Caragiale”** de Mircea Ștefănescu, un spectacol de zile mari, cu actori de prestigiu ca Radu Beligan, Ștefan Ciubotărașu, Gh. Dinică etc.

8 iunie

● Nr. 23 din „Contemporanul” este dedicat tot lui I. L. Caragiale. Reținem, din sumarul său, următoarele intervenții: Geo Bogza, ***Un geniu al satirei***; George Ivașcu, ***Omagiu lui Caragiale*** □ La pagina 4, într-un grupaj intitulat „Caragiale în timpul nostru”, sunt chestionați actorii care au interpretat personaje ale scriitorului: Elvira Godeanu (Zoe), Gr. Vasiliu-Birlic (13 personaje, printre care și Efimița, în travesti) etc. Aura Buzescu scrie articolul ***Dramaturgul și noi, actorii***.

9 iunie

● „Scânteia” consacră o pagină întreagă articolelor care celebrează memoria lui I. L. Caragiale, semnate de Titus Popovici (***Secretul tinereții fără moarte***), Pablo Neruda (***Întâlnire cu lumea „Scrisorii pierdute”***), D. Panaitescu-Perpessicius (***Caragiale și scrisul corect***), Radu Beligan (***Conștiință contemporană***). □ Articolul lui Titus Popovici începe cu o incursiune în trecutul întunecat satirizat de marele clasic, o lume care „s-a prăbușit”, fiind anihilată de revoluție și „aruncată în singurul loc de veci care i se cuvine, la lada de gunoi a istoriei”. Scriitorul opune acestei lumi, după schema deja consacrată în presa și literatura angajată a epocii, prezentul luminos, în care opera clasicului se bucură de „maxima” strălucire, de „prețuirea și dragostea

unui neam liber”. Întregul articol subliniază actualitatea acestei opere și a poziției estetice asumate de autorul ei, dintre ale cărui merite (în care stă „secretul tinereții fără moarte”) sunt enumerate „uluitoarea [...] probitate scriitoricească, truda nobilă neîntreruptă asupra cuvântului, respingerea oricărui compromis estetic, ura lui împotriva grabei și a improvizației, a „scrisului după ureche”, a „spontaneității” necontrolate, a muncii literare concepute ca un joc de hazard, [...] disprețul său - nu o dată exprimat – împotriva convenției literare, a șablonului care ascunde neputința sau lenea de a căuta cuvântul ce exprimă adevărul, cizelarea de bijutier a imaginii, respingerea cuvântului „frumos” pentru cel exact” etc. □ În articolul său, Pablo Neruda se declară „unul dintre acei spectatori” care trăiește teatrul, simțind că aparține „lumii ce se înfiripă pe scenă”, îndeosebi atunci când are prilejul să asiste la spectacole „magice”, cum a fost cel montat în urmă cu zece ani în Santiago de Chile, cu piesa *O scrisoare pierdută*. Salutând comemorarea dramaturgului, devenit membru al Academiei R. P. R. post mortem, poetul arată în ce măsură „Caragiale este un universal. Fiind atât de specific român, apropiindu-se cu dragoste și severitate de însuși fondul vieții de odinioară din România, de imperiul bogătaşilor săi și de simplitatea poporului său înșelat, a ajuns să reflecte viața altor popoare, alte vieți îndepărtate, alte intrigi: ambiții, moravuri de peste ocean.” □ Articolul lui Perpessicius pune accent pe măiestria de „meșteșugar al cuvintelor”, revelată de proza realistă și de întreaga operă a lui Caragiale, „scriitorul cu cea mai statornică atenție pentru scrisul îngrijit, pentru scrisul corect”: „Celebrele discursuri din „O scrisoare pierdută”, în frunte cu al lui Cațavencu, ilustrația cea mai elocventă a beției de cuvinte, în speță a neglijenței, incorectitudinii și chiar anarhiei mijloacelor de expresie; floriturile și spiralele declarației romanțioase a lui Rică Venturiano și prelegerile pedagogului de școală nouă, emfaticul Marius Chicoș Rostogan – sunt exemple, clasice, ale severității cu care autorul „Momentelor” înfățișa, dimpreună cu semnificațiile sociale și psihologice, problema exprimării necontrolate, semidocte, inculte.” □ În articolul său, Radu Beligan, „artist al poporului”, se oprește, pentru început, asupra „bătăliei literare” animată, în trecut, de opera subversivă a marelui clasic, considerat de „oficialitatea burgheză ca un dușman al națiunii, ca „ultimul fanariot”. [...] S-a spus pe toate vocile, cu un aparat critic rudimentar sau dimpotrivă rafinat că ținta satirei lui Caragiale nu este abjecția, corupția, prostia societății burghezo-moșierești ci omul „în general” și viața în „etrenul ei neschimbat”. „A trebuit să piară societatea împotriva căreia scriitorul luptase o viață întreagă, pentru ca opera sa să-și afle reala ei prețuire” - arată în continuare artistul, încheind cu binecunoscuta laudă adusă scriitorului recuperat în canonul epocii, ca „o forță activă amestecată în viața zilnică a preocupărilor noastre, participând din plin la acțiunile de luptă împotriva vechiului.” □ „Scânteia” publică o selecție a intervențiilor din cadrul *Lucrărilor[or] Adunării reprezentanților mișcării pentru pace*, dintre care se

cuvin menționate cele ale academicienilor G. Călinescu, T. Vianu, Ion Agârbiceanu și Tudor Arghezi (ultimii doi semnatari ai unor scrisori în care își exprimă opoziția față de înarmare și pledoaria pentru pace.)

11 iunie

- „Scânteia” publică o scurtă notă despre *Numere[le] festive ale revistelor închinat lui Caragiale*: „Gazeta literară”, „Contemporanul”, „Luceafărul”, „Tribuna”, „Teatru”, în paginile cărora semnează personalități ale lumii academice precum T. Arghezi, I. Agârbiceanu, I. Iordan, M. Beniuc, Perpessicius, V. Eftimiu, Geo Bogza, artiști celebri (Gr. Vasiliu-Birlic, Elvira Godeanu, Radu beligan etc.), compozitori (Sabin Drăgoi, Paul Constantinescu), scriitori ca Șt. Bănulescu și I. Purcaru.

12 iunie

- Andrei Băleanu publică în nr. 5557 din „Scânteia” cronica spectacolului cu piesa *Procesul domnului Caragiale* de Mircea Ștefănescu, pus în scenă la Teatrul de Comedie, apreciat pentru reprezentarea unor „aspecte semnificative din viața și opera” „strălucit[ului] înaintaș”, „spiritual comentate artistic”, precum și pentru interpretarea fără cusur a actorilor.

14 iunie

- În nr. 24 al „Gazetei literare” împart aceeași pagină doi prozatori ai epocii: Sorin Titel (cu schița *Durerea*) și Ion Istrate (*Teiul de lângă fântână*).
- Radu Stanca publică în „Tribuna”, nr. 24, o serie de versuri, sub genericul „Argonaut cosmic”: *Exerciții în aer liber, Alt cer, Argonaut cosmic, Luceafăr 1962, Testament*. □ Semnalăm și cronica lui Pompiliu Teodor despre studiul lui Al. Piru, *Literatura română veche* (Editura pentru Literatură, 1961) (**O carte despre literatura veche românească**).

15 iunie

- Numărul 12 al „Luceafărului” este dedicat lui I. L. Caragiale. Din cuprinsul său reținem următoarele intervenții: ***Despre măiestria literară, „interviu” cu Caragiale*** de Ilie Purcaru; reportajul *Caragiale. Haimanale – Ploiești – Mizil – București* de Ștefan Bănulescu, articolele lui Marin Bucur, ***Caragiale azi***; Cornel Regman, ***Tinerețea pamfletului caragialian***; Al. Hanță, ***Critica socială în corespondența lui Caragiale***; Stancu Ilin, ***I. L. Caragiale și mișcarea muncitorească***. □ În rubrica intitulată „Din articolele necunoscute ale lui Caragiale”, Șerban Cioculescu republică două intervenții ale scriitorului din ziarul *Constituționalul* (din 24, respectiv 27 august 1889, semnate „Zoil” și „Hans”) *Statu quo* și *Cronica. Incognito*. □ Cum receptarea canonică din epocă viza în primul rând demonstrarea antijunimismului clasicilor români (în cazul de față, a lui Caragiale), Z. Ornea publică o intervenție în acest sens, intitulată

chiar *Antijunismul lui Caragiale*. Se prezintă oscilația raporturilor cu Titu Maiorescu, se falsifică, se manevrează sau se răstălmăcesc unele date de istorie literară (spre exemplu, se arată că teatrul lui Caragiale – susținut, în epocă, tocmai de Maiorescu – ar „deservi substanțial estetica junimistă”), se insistă asupra unor scrieri (în cazul de față, pamfletul *1907. Din primăvară până-n toamnă*). Apoi se inventariază punctele în care scriitorului se desparte de doctrina socială și politică pe care o reprezenta nu atât Maiorescu, cât junismul sau conservatorismul: „El n-a proslăvit rolul boierimii de altădată, n-a militat pentru conservarea «îmbunătățită» a rânduiei existente, nu s-a ridicat pentru apărarea «drepturilor» boierimii în raport cu cerințele țărănimii și nu a fost antisocialist”.

- Începând cu nr. 24, în „Contemporanul” încep să se publice, din când în când, unele dintre discuțiile pe care scriitorii le au cu studenții, în cadrul unor seminarii de la facultate. Astfel pe data de 15 iunie apar intervențiile lui Eugen Barbu, Titus Popovici, Mihai Beniuc (*Scriitorii printre studenți*). Prozatorul Eugen Barbu se compară și de astă dată (prin delimitare) cu Marin Preda: „Eu găsesc, de exemplu, că Marin Preda face foarte bine că scrie romane de analiză; el este astfel făcut că poate să facă un roman de analiză; adică îl interesează mai puțin acțiunile decât gândurile eroilor săi. Eu mă opresc la psihologia eroului acolo unde ea este acțiune. Vreau ca, prin ceea ce face eroul, să-i sugerez cititorului psihologia aceluia erou”. Scriitorul își reafirmă admirația pentru Arghezi și Călinescu: „dacă n-aș fi cunoscut pe Tudor Arghezi și pe G. Călinescu, care sunt de fapt părinții scriitorilor noștri moderni, poate că nici eu n-aș fi ceea ce sunt”.

22 iunie

- În nr. 25 din „Contemporanul”, Eugen Simion scrie despre un volum de reportaje al lui Pop Simion (*Pop Simion, „Ore calde”*).

26 iunie

- Marin Sorescu recenzează în nr. 5571 din „Scânteia” antologia *Bucureștii în literatură* (coordonată de Radu Albala), în care „evenimentele mai importante din viața Capitalei sunt reconstituite cronologic, bineînțeles în măsura în care ele au fost reflectate în literatură: întâlnim pagini din cronicarii munteni, din Odobescu, Ienăchiță Văcărescu, Ion Eliade Rădulescu, Nicolae Filimon. Încetul cu încetul, sub ochii noștri se încheagă bogata istorie a orașului.” Ceea ce e și mai important, „oglundind etapele formării și dezvoltării Bucureștiului, cartea satirizează, biciuiește moravurile claselor exploatare, ale parveniților care aflau în Capitală terenul cel mai favorabil pentru ascensiunea lor politică și socială [...]” Pe de altă parte, „un loc deosebit îl ocupă paginile din literatura actuală, în care se reflectă noua istorie, plină de strălucire, a Bucureștiului”, în pagini semnate de T. Arghezi, M. Beniuc, Al. Mirodan, E. Barbu, G.

Călinescu, G. Bogza etc. Recenzentul are, totuși, și unele „obiecții”, „în ceea ce privește selectarea materialului”: „Era necesar să se dea o extindere mai mare literaturii Bucureștiului muncitoresc, a luptei comuniștilor de până la eliberare.” De asemenea, „genul dramatic este destul de slab reprezentat în această antologie.” Pe de altă parte, „studiul introductiv semnat de Radu Albală alunecă uneori în prețiozitate, folosind un stil pe alocuri greoi.” În ansamblu, însă, antologia e recomandată ca reușită, cititorii având ocazia să cunoască, prin ea, „trecutul și prezentul Capitalei noastre reflectat în literatură”.

28 iunie

● În nr. 26 al „Gazetei literare”, Eugen Simion publică prima parte a articolului *Imagine și convenție în poezie* (continuarea în nr. 28, din 12 iulie, și în nr. 35, 30 august). Sunt analizate o serie de volume, precum *Soarele calm* de Gellu Naum, *Cartea cu oglinzi* de Constantin Nisipeanu, *Distanțe* de Aurora Cornu, *Visele de dimineață* de Florin Mugur și *Oceanul* de Traian Coșovei. Merită observat că tânărul critic se referă pe larg la volumul suprarealistului Naum – cu o formulă poetică neconformă standardelor vremii, chiar dacă unele dintre afirmațiile sale sunt de delimitare: „Chiar un poet talentat ca Gellu Naum nu poate evita imaginea barocă, disonantă, facilă atunci când, pentru a crea o sugestie de autenticitate, lasă să pătrundă în poem detritusurile, amănuntele derutante. Într-un poem care dezbată tema gravă a existenței umane amenințate de fascism, imixtiunea detaliilor stranii, din ordinea pitorescului sumbru, sau mărturisirea unei profesii de credință anticlasicistă în artă creează confuzii, «coboară» până a anula tensiunea lirică”.

□ Teodor Mazilu își prezintă romanul la care lucrează, *Aceste zile și aceste nopți*, din care se oferă și un fragment. □ Consemnăm și prezența lui Nicolae Breban, cu schița *Cocoșul de zahăr*.

29 iunie

● În nr. 26 din „Contemporanul”, Nicolae Manolescu scrie despre *Două volume de povestiri: Noptile tovarășilor mei*, de Radu Cosașu și *Vântul de seară* de Nicolae Țic. Cei doi scriitori ar crea „tipuri literare specifice”, însă nu ar fi reuși „să depășească o anumită viziune reportericească”. Se insistă asupra cazului lui Cosașu: „Personajele sunt surprinse într-un proces de transformare morală, proces sinuos, complicat, care putea să-i sugereze autorului nenumărate conflicte etice. Eroarea lui Cosașu a fost de a nu dezvălui, dincolo de o psihologie rudimentară, mutațiile adânci din conștiința personajelor sale”.

□ Acest comentariu, probabil, îl nemulțumește pe Radu Cosașu; astfel, în nr. 39 din 27 septembrie al „Gazetei literare”, într-un articol intitulat „*Viziune reportericească*”... (un elogiu al genului reportericesc în general), acesta se referă, la un moment dat, și la Nicolae Manolescu: „E clar: pentru tov. Manolescu, viziunea reportericească e legată direct de o gândire incapabilă să

generalizeze mai profund. Cum naiba a mai reușit reportajul să contribuie decisiv la reliefarea profilului contemporan, cum a mai fixat manifestări morale, și încă fundamentale, rămâne de neînțeles”.

30 iunie

- „Scânteia” publică un scurt articol comemorativ nesemnăat, dedicat lui Jean-Jacques Rousseau, la 250 de ani de la nașterea scriitorului-filosof, „aparținând pleiadei de filosofi iluminiști ai veacului al XVIII-lea, care prin activitatea lor au contribuit la pregătirea revoluției din anul 1789.” „Scrierile lui J. J. Rousseau – se arată în articol – au izvorât din lupta împotriva jugului nobilimii, al clerului și al statului feudal”, ideile filosofului având „răsunet nu numai în Franța, ci și în alte țări”, contribuind „într-o măsură însemnată la pregătirea spiritelor în vederea transformărilor sociale din Europa”.

[IUNIE]

- Nr. 6 al revistei „Steaua” este dedicat lui I. L. Caragiale. Reținem în special intervențiile mai puțin marcate ideologic: Șt. Cazimir, *Varietăți caragialiene* (un interesant articol de istorie literară, în care se descoperă în literatura de dinainte de Caragiale recurența unora dintre sintagmele tipic caragialiene, cum ar fi, printre altele, formula de adresare „angel radios”), Șerban Cioculescu, *Întâii protagoniști ai teatrului caragialian*, Silvian Iosifescu, *Berlin, 1904* (rubrica „Studii”, fragment „din monografia în pregătire: „*Lumea lui caragiale*”), Mircea Zăciu, *Schiță pentru un portret*, Ioan Masoff, *Cum s-au desfășurat premierele lui Caragiale*.

- Numărul 2 al revistei „Studii și cercetări de istorie literară și folclor” este dedicat tot lui I. L. Caragiale. În afară de textul lui Călinescu, prezentat mai sus (v. 7 iunie), se rețin și alte intervenții. Spre exemplu, aceea a Corneliiei Ștefănescu, care publică un articol interesant de istorie literară, *Caragiale în vremea lui*, reproducând și diferite documente și extrase din cuvântări privind respingerea lui Caragiale de către Academie. □ Alți autori prezenți în numărul dedicat lui Caragiale: Marin Bucur, *Lumea nuvelor lui Caragiale*, Stancu Ilin, *I. L. Caragiale și mișcarea muncitorească*, Teodor Vârgolici, *Caragiale, maestru al genului scurt*, Mihai Novicov, *Caragiale și satiricii ruși*, Elena Piru, *Caragiale și muzica*.

- Ștefan Aug. Doinaș colaborează, în nr. 6 al „Scrisului bănațean” cu un poem hibrid intitulat *Agronomii*, în care să străduiește (fără a reuși) să depășească tema „colectivizării”; iată câteva versuri: „Nici sorii în spiorală, nici pomii lui Van Gogh/ ce, răsuciți, își poartă frunzișul ca făclia,/ nu scot, cum scoate omul dintr-un ținut pârlog,/ culorile pe care le-ascunde-n beznă glia.../ Porniți, acum, spre sate, pe drumuri care dorm,/ Voi ce-mbrăcați câmpia-n miresme și bucate!” □ Nicolae Ciobanu, în articolul său *Prezența metaforei și reflectarea actualității în poezie*, citează negativ unele dintre poemele publicate în presă

de către tânărul Adrian Păunescu: „Dar ce putem spune când același tânăr Adrian Păunescu vorbește, în celelalte bucăți ale ciclului de «răsufări sincere», de «trepte proiectate în sufletul meu», de «burghiul alb al bucuriei», de «bulgării albelor mele sentimente» și altele de același soi sau când ne servește atari lucruri comune, exprimate pe un ton de mare pretenție în latura profunzimii și ineditului: «De aceea eu nu mai sunt unul/ Sunt mulțime, nu mai sunt unul». Evident, nu putem spune decât că poetul se înșală când crede că adevărata trăinicie a scrierilor sale ar putea fi cheazășuită de experiențe subiectiviste, de cultivarea imaginilor poetice stridente etc. și nu de atenția neobosită pentru limpezimea expresiei”. □ Eugen Todoran semnează articolul **Complexitatea „sufletelor simple” în drama lui Caragiale**.

• Din nr. 6 al revistei „Iașul literar”, dedicat lui I. L. Caragiale, semnalăm articolul lui N. Barbu, *I. L. Caragiale și Iașul*. □ Tudor Arghezi publică aici tableta intitulată **Caragiale și fiul**. □ Marin Sorescu semnează o serie de *Parodii – La răscruce de idei de Victor Felea, Dimineață montană de Florin Mihai Petrescu, Taur în genunchi de Ilie Constantin*.

• La cincizeci de ani de la moartea lui Caragiale (9 iunie 1912), numărul 6 al revistei „Viața românească” reunește câteva semnături prestigioase: Tudor Arghezi (**Caragiale și snobismul** – evocarea unei întâmplări în care aciditatea lui Caragiale pune în dificultate snobismul cuiva), Mihail Ralea (**Câteva observații asupra operei lui Caragiale**: „El iubea râsul și căuta ridicolul, dar râsul e îndeobște o critică socială, o atitudine de pedeapsă și de sancțiune. Caragiale nu putea suferi burghezia în care trăia. Când simpatiza cu cineva, el n-o spunea. Se mulțumea să tacă. E totuși interesant că singurele categorii sociale pe care nu le-a persiflat sunt țărani și muncitorii”), Tudor Vianu (**Caragiale de ieri și de azi**: „Caragiale îndreaptă către noi oțelul privirilor lui, din umbra pălăriei mari, cu capul ridicat, ca și cum ar vrea să vadă mai departe. Este un om al târgului dinăuntru, așa cum l-au format civilizațiile acestei părți a lumii. Este sociabil, volubil, adeseori mușcător. Manevrea ironia și uneori invectiva. Este un bătrân al poporului nostru: nu ne despărțim, simțindu-l în preajmă, de vechea veselie a poporului.”), Perpessicius (**Note despre arta prozei la Caragiale**), Șerban Cioculescu (**Ironia în opera lui Caragiale**: „La Caragiale, ironia are poate ca punct de plecare idealul unui stil de urbanitate, într-o vreme când revistele umoristice, foarte la preț și în plină ofensivă, uzau de arma insultătoare a vehemenței agresive.”), Al. Piru (**Precursorii lui Caragiale**), Ov. S. Crohmălniceanu (**Caragiale și „dreapta” românească**: „Idea inaderenței lui Caragiale la spiritul românesc, dreapta a căutat să o acrediteze întreținând legenda că marele scriitor nu și-a iubit țara, că a părăsit-o pentru că niuimic nu-l reținea în ea ș.a.m.d. Dar aceasta era o interpretare ticăloasă dată exilului la care reacțiunea românească l-a condamnat.”) Amintim de asemenea pe Paul Cornea (**Râsul lui Caragiale**: „Deși a nutrit simpatie pentru mișcarea muncitorească și i-a păstrat lui Dobrogeanu

Gherea o prietenie statornică, plină de stimă și afecțiune, Caragiale nu s-a înregimentat în rândul socialiștilor”), Silvian Iosifescu (*Caragiale și „Junimea”* – în care criticul mai mult atacă junimismul și pe Titu Maiorescu decât vorbește despre Caragiale)), Mihail Petroveanu (*Caragiale și „destinul”*), Vicu Mândra (*Fiziologia „moftangiului” în opera lui Caragiale*), Mihai Gafița (*Versurile lui Caragiale*), Ion Marin Sadoveanu (*Citind și recitind pe Caragiale*), Nicolae Tertulian (*Concepțiile estetice ale lui Caragiale*).

IULIE

1 iulie

● În nr. 13 al „Luceafărului”, polemica deschisă de publicarea prozei *În trecut* a lui N. Velea (v. *supra*, 15 mai) se deschide cu apariția articolului de apărare al lui G. Dimisianu, intitulat *Semnificativ sau nu?* („Discuții”). Criticul se străduiește să arate că schița ar trata „o problematică de un interes autentic”, cu puternice implicații etic-educative, cu atât mai mult cu cât s-ar impune și o minimă distincție de ordin naratologic: „Punctul de vedere al eroului nu trebuie confundat, aici, cu acela al creatorului său. În numele colectivității, se pronunță un verdict de condamnare severă a lipsei de răspundere etică și socială, a superficialității și în aceasta constă, după mine, valoarea educativă a unei astfel de scrieri”. Cât despre obiecția lui Marin Bucur, Dimisianu o contestă ca fiind marginală discuției: „În legătură cu deznodământul schiței, Marin Bucur, primul înscris la această discuție, obiectivează scriitorului faptul că eroul său sfârșește tragic («interesant ar fi fost dacă în această gradație a prăbușirii prin jocul de-a viața găsește un reazim în forța socială»). Dar acesta ar fi fost subiectul unei alte schițe!” □ Din acest nr. 13 se reține și *Interviu cu Lucia Demetrius despre măiestria literară*, realizat de Petru Vintilă (p. 3). □ Consemnăm, de asemenea, reportajul lui Ion Băieșu, intitulat *Valurile Ienișelului*.

3 iulie

● Dumitru Solomon recenzează în nr. 5578 din „Scânteia” volumul de reportaje al lui Toma George Maiorescu, *Unde se întorc cosmonauții*, reunind texte „însuflețite de năzuința autorului de a pune în lumină acele elemente ale modului de viață comunist, care iau ființă și capătă o pondere din ce în ce mai mare în societatea sovietică”. □ Tot aici, Pompiliu Marcea recenzează volumele de reportaje ale lui Dumitru Popescu – *Impresii de călătorie* (despre transformările revoluționare din Egipt, Irak și Cuba) – și Boris Buzilă – *În întâmpinarea soarelui* – reunind impresiile călătorului în Republica Populară Mongolă, „receptiv la aspectele noi ale vieții, la progresele uimitoare ale foștilor nomazi”.
● Mihai Petroveanu analizează în „Scânteia tineretului” seria de reportaje-convorbiri care alcătuiesc volumul semnat de Pop Simion - *Orele calde*,

comentându-l foarte favorabil sub aspectul cunoașterii directe a vieții și al modelelor umane pe care le propune: „De unde vine titlul neobișnuit al cărții? Autorul îi lămurește dublul înțeles, tehnic și simbolic. În limbajul laminorilor expresia înseamnă *timpul efectiv în care cilindrii laminorului funcționează din plin*, adică unitatea de măsură supremă a muncii respective. Pentru Pop Simion, termenul are însă un sens figurat, mai prețios, generalizat la întreaga activitate a țării, constituind orele de vibrație omenească pe pere o realizăm muncind, gândind, construind în căutarea impulsurilor generatoare de fapte eroice, de inițiative îndrăznețe, de transformări de caractere, au fost străbătute mai multe domenii de muncă, au fost consultați exponenți ai progresului dobândit de conștiința socialistă. Se cuvine reporterului Pop Simion recunoașterea meritului de a nu se fi lăsat în voia terenului, de a fi urmărit sistematic, dincolo de varietatea chipurilor, un obiectiv îndrumător, plin de rezonanță socială și etică actuală”. [...] Respectând consecvent nu atât specificul reportajului, cum îl recomandă un cronicar (domeniu care de altfel se caracterizează tocmai prin folosirea procedeelor aproape ale tuturor celorlalte genuri) — cât și indicația vieții înseși, cerințele impuse de specificul caracter al modelelor, Pop Simion a încheiat cele mai bune portrete din carte. Contribuind la încetățenirea concepției socialiste, creatoare, despre omul și munca sa, despre căile de formare și plămădire a personalității de tip nou — *Ore calde* constituie un reportaj comunicativ, „cald” cum îl arată fiului, și expresiv pentru virtuțile povestitorului și nuvelistului pasionat de actualitate”.

5 iulie

- Din nr. 27 al „Gazetei literare”, consemnăm poemul lui Petre Stoica, *Vară dinamică*, și reportajul lui Traian Coșovei, *Din adâncul orașului*.
- Într-o cronică la proaspătul volum al lui Darie Novăceanu, *Autobiografie*, Ion Oarcășu semnalează unele metehne ale poeziei tinerilor („Tribuna”, nr. 27): „Numeroși scriitori tineri confundă poezia cu un fel de abstractism versificat, la baza căruia stau nu o dată idei filosofice neasimilate artistic, prezentate sub forma unor descoperiri proprii. Legi ale dialecticii naturii, de pildă, trec uneori din manualul de materialism științific direct în poezie, bineînțeles ajustate estetic, pentru a avea toate aparențele gândirii în imagini. În cazul lui Darie Novăceanu, amintitele adevăruri comune intervin cu totul nefiresc, neașteptat, chiar în poezii de peisaj, deci tocmai acolo unde te aștepti mai puțin să le întâlnești și unde, într-adevăr, n-au nicio rațiune de existență, fiind pur și simplu elemente de umplutură ce apar numai din motive de inerție a gândirii”. □ Tot în nr. 27 din *Tribuna*, Aurel Martin insistă asupra unei noi teme lirice: „Elogiul familiei și al dragostei conjugale a devenit, de altminteri, o coordonată specifică noii noastre erotici, impunându-se ca atare mai ales în lirica lui Mihai Beniuc, Maria Banuș, Cicerone Theodorescu, Eugen Jebeleanu, Ion Horea. [...] iubirea e promovată și celebrată, în ultimă analiză,

ca un principiu vital, creator, activ și firesc, redat valorilor lui structural omenești, curățit de întinarea moralei burgheze, complement al fericirii și forță interioară capabilă să dea elan suplimentar constructorilor socialismului” (*Despre lirica erotică. Elogiul dragostei conjugale*).

• G. Dimisianu publică în „Scânteia” un articol despre literatura SF, *O literatură a fanteziei generoase*. Constatând că formula „se bucură în rândul maselor de cititori de o întinsă răspândire”, autorul vede în acest fapt „o expresie a ecoului din ce în ce mai puternic pe care îl au, în conștiința omului de azi, problemele științifice și tehnice, marile cucerire ale științei puse în slujba păcii și progresului social, a dezvoltării civilizației umane.” Criticul reține îndeosebi „tema explorării Cosmosului, ilustrată în foarte multe din lucrările apărute în ultima vreme”, cum ar fi *Luntrea sublimă* de V. Kernbach, *O iubire din anul 41.042* de Sergiu Fărcășan, *Oameni și stele* de Ion Hobana, *Pe lungimea de undă a Cosmosului* de Miha Dragomir, care „vorbesc despre expediții științifice interplanetare, despre acțiuni îndrăznețe ale omului pornit să străbată, cu mijloace din ce în ce mai perfecționate”, aceste „spații infinite”. Fără să neglijeze alte teme (cu ar fi aceea a „realizării[or] din domeniul ciberneticii”), criticul, care își propune să urmărească „direcțiile de evoluție” și „problemele specifice” ale „literaturii noastre științifico-fantastice”, se oprește asupra titlurilor enumerate mai sus, observând că, „în general, elementele de fantezie științifică nu primesc o dezvoltare în sine, restrâns tehnicistă ci, dimpotrivă, sunt legate, în lucrările cele mai izbutite, de transmiterea unor idei cu semnificații mai largi.” Astfel criticul regăsește în *Luntrea...* lui V. Kernbach „o amplă confruntare între morala epocii sclavagiste și aceea a unei lumi evaluate, în care orice formă de inegalitate socială, de înjosire a omului, fusese de mult abolită”; în cartea lui S. Fărcășan descoperă o preocupare deosebită pentru problemele „dialecticii sentimentelor” și pentru „analiz[a] reacțiilor morale, [a] comportării sociale a unor oameni care nu mai păstrează nimic din tarele sufletești imprimare în era exploatarei”, iar în povestirea lui M. Dragomir – „ideea comuniunii sufletești a oamenilor, chiar atunci când sunt locuitori care nu s-au văzut niciodată, ai unor galaxii diferite.” În opinia criticului, literatura SF, căreia îi descoperă „un puternic caracter umanist”, „este chemată să răspundă unor aspirații înalte ale omului doritor să întrevadă căile pe care va evolua, să supună forțele naturii, să împingă tot mai înainte stadiul dezvoltării sale atât pe planul civilizației tehnice, cât și al vieții intelectuale și afective”. Neuitându-i nici pe clasicii genului (J. Verne) sau pe scriitorii sovietici care au abordat teme similare (A. Tolstoi, A. Beleaev sau I. Efremov) și care, explorând „posibilitățile nelimitate ale științei”, „aduc magnifice tablouri ale vieții omului în comunism”, criticul se străduiește să sublinieze atât calitățile ideologice și educative ale noii literaturi SF, cât și pe cele estetice. E vorba mai cu seamă despre operele scrise „de pe pozițiile unei societăți care construiește socialismul și comunismul, de pe pozițiile unor

oameni care și-au însușit învățătura marxist-leninistă despre lume și societate.” Există, însă, și cărți care îl nemulțumesc pe critic, „scrieri aride în care preocuparea de problemele umane este minimă, acordându-se în schimb un spațiu disproportionat relatării greoaie a unor aspecte ale dezvoltării tehnicii”, cărți aproape lipsite de acțiune sau scrise cu „stângăcie”. O astfel de „stângăcie în modul de a împlini partea de informare științifică propriu-zisă cu cea literară” găsește criticul în *Atentat în infraroșu* de Max Solomon și în *Constelația din apă* de Romulus Bărbulescu și George Anania, „nu lipsite de calități artistice, dar în care prea adesea zborul fanteziei este împiedicat să se desfășoare.” În încheiere, criticul își exprimă încrederea în apariția, la noi, unde literatura SF este „foarte tânără, aproape fără reprezentanți în perioada de dinainte de eliberare”, a unor „cărți capabile să răspundă visurilor avântate, idealurilor constructive” ale cititorilor.

6 iulie

• În nr. 27 din „Contemporanul”, D. Păcurariu prezintă *Manualul de clasa a XI-a* (la rubrica „Literatura română în școală”). Sunt remarcate în special capitolele despre Rebreanu, Arghezi, Călinescu, Geo Bogza, Nagy István; alți scriitori cu prezentări micro-monografice: Galaction, N. D. Cocea, A. Toma, Bacovia, Sadoveanu, Mihail Sorbul, Topîrceanu, Mihai Beniuc și Zaharia Stancu. Marea defavorizată este, în opinia autorului, Hortensia Papadat-Bengescu, cu „o sumară mențiune în capitolul general”. În plus, în cadrul grupării de la *Gândirea*, nu se citează niciun nume. Una dintre hibebele manualului ar ține de caracterul apologetic al unor capitole: „Din caracterizarea, de pildă, a lui Topîrceanu, A. Toma și T. Arghezi, unde se folosesc de obicei epitete superlative, privind meritele lor scriitoricești, nu reieșe clar nicio diferență de valoare. Ba, întrucât în manual se face o analiză mai nuanțată a operei lui Arghezi, consemnându-se și limitele poeziei scrise înainte de 1944, în timp ce, în cazul celorlalți doi poeți nu se formulează nici o apreciere privind limitele lor ideologice și artistice – unii elevi ar putea rămâne cu impresia că, dintre cei trei poeți, nu Arghezi este cel mai mare.”

7 iulie 1962

• S. Damian recenzează în „Scânteia tineretului” volumul de povestiri al lui Nicolae Țic - *Vântul de seară*, subliniind faptul că mobilul tematic al povestirilor alcătuite din episoade de o stringentă actualitate, este „lupta între nou și vechi pe planul conștiinței”.

12 iulie

• În nr. 28 al „Gazetei literare”, Paul Georgescu analizează *Profilul unui tânăr poet*. Este vorba de Grigore Hagiu și de volumul său de debut *Autoportret în august*. Observațiile criticului se mărginesc la afirmații convenționale

de tipul: „Ideile partidului au devenit tot mai mult o concepție prin care e privită viața, mișcările interioare ale conștiinței, cotidianul. Partidul este creierul uriașei mișcări în spirală prin care materia ia cunoștință de ea însăși, el este sensul lucid al acestei mișcări, conștiința lumii” etc. □ La rubrica „Romanul la care lucrez...”, răspunde, în acest număr, Eugen Barbu, care își prezintă scrierea intitulată deocamdată *Familia* („Acțiunea se concentrează în trei momente hotărâtoare din viața unei familii de muncitori tipografi: și are ca date anii 1948, 1952 și 1960”). Se dă și un fragment din roman, publicat în revistă cu titlul *Necazurile lui Filipache* (este vorba despre viitorul roman, apărut în 1964, *Facerea lumii*). □ Geo Dumitrescu publică amplul poem *Ciudata problemă a nopților*.

● În articolul *Rânduri pe o carte de Labiș*, din „Scânteia tineretului”, Gheorghe Tomozei comentează versurile „cu sunet de baladă” scrise Nicolae Labiș și cuprinse în volumul *Primele iubiri*: „Azi sunt îndrăgostit. E-un /curcubeu/ Deasupra lumii sufletului/ meu /Izvoarele s-au luminat și/ sună,/ Oglinzile ritmindu-și-le-n / dans,/ Și brazi mei vuiesc fără / furtună/ Într-un amețitor, sonor / balans, / În vii vibrează struguri/ străvezii —/ Cristalurile cântecelor/ grele.-/ Și stropi scăpărători de/ melodii / Ca roua nasc în ierburile /mele./ Eu curg întreg în acest/ cintec sfânt: / Eu nu mai sunt, e-un cântec tot ce sunt”. Încheierea articolului e încărcat lirică, dar adevărată: „Oamenii au preluat poezia lui și o păstrează alături de inimile lor ca pe o floare cu înflorire perpetuă, ca pe un izvor veșnic renăscând din sine, rostogolit impetuos spre fluvii, spre țărături, roditoare de minuni. De la confrății de generație, până la cei mai mari autori de literatură, contemporani, poetul s-a bucurat de o neasemuit de caldă prețuire”.

15 iulie

● Polemica stârnită de proza lui Velea (v. *supra*, 15 mai) continuă, în nr. 14 din „Luceafărul”, într-o manieră specifică epocii: prin publicarea unor puncte de vedere (toate, nu întâmplător, contestate) ale „cititorilor”, reproduse la p. 6-7, în cadrul rubricii „Opinii”: Petre Pânzaru, redactor la Editura politică, *Inovație și simbol*; Virgil Tătaru, student la Facultatea de Filologie, București, *Vrem eroi vîguroși*; Maria Cristescu (viitoarea prozatoare), studentă la Facultatea de Filologie, București, *Univers închis*. Redăm un fragment din articolul de contestare al celui dintâi: „Tratată realist, tema aceasta nu ar apare în forma unui «caz» (intenționat și ostentativ) bizar, cum apare până la urmă sub condeiul scriitorului, ci ca o experiență, ca un fapt de un interes mai larg, cu semnificații ideologice și etice folositoare tânărului cititor, cu concluzii care realmente dau de gândit. Procedeele la care recurge autorul, dar mai ales unghiul de vedere, poziția (tributară subiectivismului) de pe care a tratat el tema, exclud concluziile de ordin educativ, condamnă fabulația la un simplu «caz», situat în vecinătatea patologicului”. Este admonestat și G. Dimisianu (v.

supra, 1 iulie), care se pronunțase favorabil în privința schiței: „În judecata lui G. D. se resimte poziția individualismului răsturnat, care *condiționează* intervenția colectivului socialist de luarea unei inițiative din partea personajului rupt de oameni. [...] G. D. «uită» caracteristica *esențială* a «*climatului moral și social propriu socialismului*», anume *colectivismul*, grija tovarășească față de soarta fiecărui membru al său, năzuința de a *preveni* catastrofele sufletești”. □ În nr. 14 din „Luceafărul”, este publicată, totodată, o altă proză care va fi și aceasta destul de mult comentată (mai mult contra): povestirea *O sută de nopți* a lui Fănuș Neagu (p. 6-7). Trebuie spus că schița lui Neagu nu se abate cu totul de la schema realismului socialist (a se vedea finalizarea conflictului epic), ci în special prin deosebit de semnificative detalii de rang secund (efecte de pitoresc în surprinderea atmosferei, în descendența scrierilor lui Panait Istrati și Jean Bart, de unde un oarecare efect de atemporalitate, existența unui triumfi amoros în care este implicat și personajul „pozitiv”, procuror, fapt care îl împiedică să tranșeze repede cazul, farmecul inefabil și cotropitor al personajului feminin, „negativ”, numit chiar Maja etc.). Pentru discuțiile generate de această proză, v. *supra*, 15 mai, unde am inventariat punctele principale ale intervențiilor.

- George Munteanu recenzează în „Scânteia” „recentul volum de povestiri al lui Nicolae Țic”, *Vântul de seară*, „o contribuție la zugrăvirea vieții din uzine ori de pe șantiere și mai cu seamă a vieții tineretului muncitor”. „Impresia fundamentală pe care o lasă cartea” este, în opinia criticului, că, „familiarizându-se cu problemele acestui mediu, autorul trebuie să fi avut adeseori sentimentul de a fi martor la o nouă geneză, în planul vieții morale, de a asista la ivirea unei noi caracterologii, specifică anilor de construire a socialismului.” Apreciind atât fresca mediilor muncitorești cât și construcția măiestrită a caracterelor, criticul îi reproșează, totuși, autorului, că „nu întotdeauna [...] pornește de la fapte și de la conflicte suficient de grăitoare pentru problematica morală a omului contemporan.” Pe de altă parte, „atitudinea scriitorului, pasionat de mobilurile morale ale vieții sufletești, și atitudinea moralizatoare, care ajustează fenomenele psihice după scheme etice prestabilite, nu pot fi confundate. Modul în care Nicolae Țic se slujește deseori în scrisul său de prima atitudine pledează pentru mai multă consecvență în evitarea celei de-a doua.”

18 iulie

- Valeriu Rîpeanu semnează în „Scânteia” un articol intitulat *Cititorii și poezia*, al cărui punct de plecare a fost o consfătuire cu cititorii organizată de revistele „Luceafărul” și „Gazeta literară” în sala Casei Universitarilor din București, discuțiile fiind precedate de lecturile din operele cele mai recente ale unor scriitori ca M. Breslașu, Nichita Stănescu, V. Porumbacu, Alfred Margul-Sperber, Ion Brad, M. Beniuc. Articolul prezintă intervențiile unora dintre cititorii participanți la discuții – mineri, muncitori în fabrici și uzine,

profesori, studenți și elevi – care au apreciat temele poeziei noi, „care își trag seva din filonul de aur al vieții noastre socialiste, întruchipând în imagini artistice cât mai emoționante viața sufletească a omului nou.” Au fost citate, în acest sens poezii de M. Beniuc, Al. Andrițoiu, M. Banuș, Ion Brad, Ion Horea, Nichita Stănescu și alții. „Toți participanții la discuție – arată cronicarul – au vorbit cu căldură despre poeziile închinată muncii pline de abnegație a colectivităților, apreciind acele versuri în care entuziasmul și bucuria oamenilor ce și-au unit ogoarele trăiesc în toată plenitudinea lor.” Au fost evidențiate, în egală măsură, poezii care nu s-au ridicat la înălțimea „exigențelor cititorilor”, în care, de pildă, „descrierea proceselor tehnice, a mașinilor, a uneltelor copleșite și întunecă prezența omului (cum ar fi unele poezii de Nichita Stănescu despre oțelari) sau în care „se descrie în imagini greoaie înfățișarea lanurilor de grâu sau porumb, dar omul, colectivitul, cel care dă viață acestor frumuseți este prezent în câteva linii convenționale, schematice” (unele poezii de Petre Stoica și G. Tomozei). Unii cititori „au insistat asupra unei mai complexe înțelegeri a omului contemporan – arătând că versuri semnate de Cezar Baltag și alți poeți sunt deficitare din acest punct de vedere.” Cititorii și-au manifestat nemulțumirea, apoi, față de „poezia contorsionistă, conținând imagini neinteligibile, lipsite de logică, ca și [față de] exprimarea simplistă, banală, prozaică”. Exemple de astfel de creații, care vădesc „o lipsă de exigență, o superficială muncă asupra textului” le-au fost furnizate cititorilor de poeziile Florenței Albu, ale Constanței Buzea, ale lui Radu Cârneli etc. Multe dintre aceste neajunsuri ale poeziei contemporane se datorează, au arătat (tot) cititorii, cunoașterii „superficiale” a vieții actuale, „documentării” insuficiente. În finalul articolului, criticul semnaleză, ca pe „o manifestare grăitoare a interesului de care se bucură poezia”, „invitațiile” adresate scriitorilor participanți la discuții „de a veni în mijlocul colectivelor de muncă, de a le cunoaște mai îndeaproape viața, preocupările, cerințele artistice, spre a le reflecta cât mai veridic și profund în scrierile lor.”

19 iulie

● O anumită dezbateră din acest an este publicată în paginile numerelor 29 și 30 (26 iulie) din „Tribuna”: *Inovația în creația literară – „Masă rotundă” Tribuna-Gazeta literară*. În afară de colaboratori de la publicațiile amintite, participă și confrăți de la *Steaua* și *Utunk*. Sunt prezenți, printre alții, Dumitru Mircea, Ion Lungu, Ion Oarcășu, Ov. S. Crohmălniceanu, Al. Căprariu, Matei Călinescu, G. Dimisianu, Victor Felea, D. R. Popescu. La început, discuțiile sunt mai mult convenționale, nelipsind și unele intervenții involuntar comice. Spre exemplu, Ion Lungu, într-o comunicare intitulată „Proza actuală și lupta pentru nou”, comentează în cheie economică *Moromeții*, ajungând la următoarea concluzie: „Țăranul sărac Țugurlan este arestat, mijlocușul înțelept Ilie Moromete își pierde echilibrul economic și psihologic, satul întreg intră

într-o criză fără ieșire din perspectiva vechii societăți. Singura soluție care se impune este înlocuirea orânduirii existente cu alta nouă, superioară”. Ion Oarcășu („Inovația ca necesitate obiectivă”) remarcă „dezvoltarea marilor tradiții realiste, negate de modernism”, observând că unele specii s-au schimbat în realismul socialist, de exemplu pastelul. O altă față a „inovației” ar fi sesizabil și în „tendința spre *sinteze lirice*”, modalitate specifică pentru a surprinde fațetele diverse ale realității contemporane. O intervenție la fel de convențională are și Ov. S. Crohmălniceanu („Critica și lupta pentru nou în literatură”); totuși, criticul face și o remarcă interesantă: „Există în proza noastră de azi anumite tendințe de a folosi- de multe ori cu pricepere, cu talent și într-un mod adaptat cerințelor conținutului – anumite tehnici moderne ale narațiunii. Mulți dintre tineri au citit povestiri de Hemingway sau Faulkner și încearcă să asimileze creator experiența lor”. Al. Căprariu („Formalism sau neputința de a inova”) observă, la rândul său, „responsabilitatea” în fața realității socialiste ca principală miză a literaturii epocii, sesizabilă mai ales în creații ale lui Tiberiu Utan, Aurel Rău, Ion Brad, Alexandru Andrițoiu, care „continuă multivalent linia poetică pe care, în puncte nodale, se situează Eminescu, Arghezi, Beniuc”. Tonul festivist este întrerupt de intervenția lui Matei Călinescu („Poezia lirică și sentimentul noului”), care, după o *captatio benevolentiae*, în care se referă la Labiș și „lupta cu inerția”, la rolul poeziei sovietice etc, face următoarea observație: „după părerea mea, importanța pe care a acordat-o la un moment dat critica noastră poeziei de idei, poeziei de orientare filosofică, chiar cu anumite confuzii, a constituit o orientare pozitivă, care a dus la afirmarea în rândul tinerei generații a unor poeți care fac eforturi serioase în acest sens, cum ar fi Cezar Baltag, Nichita Stănescu, Hagiș și alții”. Criticul se vede admonestat, la un moment dat, de Crohmălniceanu: „Există, însă, o mare primejdie în momentul de față la unii dintre poeții foarte talentați, ca această meditație asupra problemelor interioare și ale transformării să alunece oarecum în abstracțiuni, lipsind poezia de conținutul ei socialist concret. Fără acest conținut concret-istoric, lirica nu își poate îndeplini însă misiunea ei socială. [...] Multe poezii se ocupă în momentul de față cu problema timpului. Meditația aceasta despre timp are fără îndoială rostul ei. Dar, pe undeva, ea rămâne cam abstractă, e lipsită de seva vieții, de sângele muncii socialiste și al problemelor pe care și le pune omul socialist în zilele noastre”. Matei Călinescu pare a se scuza: „eu nu făceam o pledoarie pentru o meditație asupra unor categorii abstracte, cum ar fi, de pildă, timpul sau mai știu eu ce. Nu făceam o pledoarie pentru o problematică etică abstractă, pentru o dezbatere în ordinea strictă a conceptelor, ci pentru o mărturie etică în care, firește, să intervină elementele concretului vieții socialiste, datele actualității”. Discuțiile se mută spre reportaj. G. Dimisianu dă ca exemplu excelentul *Caragiale – Haimanale – Ploiești- Mizil- București* de Bănulescu ca exemplu de reportaj reușit. D. R. Popescu sesizează anumite minusuri ale unor proze

din epocă, cauzate tocmai de tendința reportericească: „Întâlnim anume un soi de proză, pe care eu aş numi-o opacă, în care, dincolo de o serie de fapte îngrămădite – case noi, telefoane, televizoare, magnetofone, la colectivisti să zicem – nu vedem niciun om adevărat, nicio mişcare, nicio lumină şi, în ultimă instanţă, nu vedem nici măcar întuneric. O asemenea proză, deşi pleacă de la reportaj, mi se pare, iertaţi-mi expresia, foarte proastă”. Crohmălniceanu este de aceeaşi părere cu tânărul prozator: „N-am nimic cu reportajul. Aşa cum am spus şi mai înainte, socotesc că reportajul este un lucru foarte pozitiv în momentul de faţă. Dar se creează un gen care nu-i nici reportaj şi nici literatură, iar critica este chemată să-l aprecieze. [...] Se risipeşte o cantitate mare de talent, de documentare interesantă, de observaţii valoroase [...] tocmai pentru că tot acest material acumulat este dat aşa brut şi nu se munceşte îndeajuns pentru a-l ridica la o înaltă generalizare artistică”.

● Valeriu Rîpeanu recenzează în „Scânteia” volumul de reportaje al lui Pop Simion, *Ore calde*, despre mediile muncitoreşti socialiste. Unul dintre meritele volumului stă în aceea că autorul nu s-a limitat doar la „o simplă descriere a procesului de muncă”, ci a încercat „să surprindă câteva aspecte ale formării conştiinţei socialiste în viaţa de fiecare zi a omului, în activitatea lui obişnuită. Tendinţa spre reportajul „monografic” cu implicaţii etice, stilul „nervos” al naraţiunii, străbătută pe alocuri de „inflexiuni lirice”, construcţia „portretelor” de muncitori pasionaţi recomandă cartea ca pe una „bine scrisă”, în ciuda unor lipsuri, reperabile în unele reportaje, cum ar fi „comentariul grandilocvent şi retoric”, relatarea prea „tehnică” care duce la absenţa „vibraţiei umane”, a „autenticităţii”.

20 iulie

● În nr. 29 din „Contemporanul”, se reţin răspunsurile lui G. Călinescu la un *Chestionar* („Cronica optimistului”) despre „măiestria scriitorului”, care ar fi trimis de o revistă din străinătate. Iată unele dintre întrebări: „La ce vârstă aţi început să scrieţi şi de când vă consideraţi un scriitor profesionist?”; „Când vă începeţi ziua de lucru? Ce program aveţi? Cât timp vă petreceţi la masa de scris? Scrieţi de mână sau direct la maşină?”; „Ce element nou a introdus cel de-al XXII-lea Congres în atitudinea dvs. personală faţă de datoria scriitorului?”. La ultima întrebare, criticul răspunde scurt: „Recomandarea ca scrisul nostru, din ce în ce mai exigent, să fie al unor cetăţeni socialişti buni”. Se reţine răspunsul despre programul zilnic: „[...] ziua de lucru începe de la 7 dim. cu lectură. Citesc şi mai cu seamă recitesc greu. Programul meu este a citi, a cutreiera ţara şi a medita. Mi se pare imposibil, când vine vorba de redactare, să scrii mai mult decât trei, patru pagini pe zi. Pentru paginile redactate ai nevoie de un răgaz spre a le examina rece, a le verifica ritmul şi calitatea adevărului. [...] Nu folosesc niciodată maşina de scris. Un scriitor cu grija măiestriei şterge rânduri întregi, rupe paginile de care nu e mulţumit, operaţii dificile la maşina de scris, al cărei ţăcănit de altfel acoperă foşnirea

copacilor, pașii trecătorilor și alte fenomene ce pot da sugestii neașteptate în timpul elaborării”.

21 iulie

- Corneliu Leu publică în nr. 5596 din „Scânteia” povestirea *Drumul*, istoria unui om nou, inginer într-o gospodărie colectivă, care reface – întorcându-se în timp – drumul tinerelului proaspăt repartizat în satul Lunca în urmă cu zece ani, pretext pentru punerea față în față a două lumi: satul colectivizat de la începuturi și satul înfloritor și îmbelșugat din prezent, în care totul e *nou*. Drumul – deopotrivă real și simbolic - este, așa cum lasă să se înțeleagă naratorul care împrumută perspectiva protagonistului, imaginea emblematică a celui „străbătut de întreaga noastră agricultură”.

22 iulie

- Al. Gârneață recenzează în „Scânteia” volumul de pamflete al lui Ion Mihăileanu, intitulat *Cine intră în muzeu?*, una dintre „lucrări[le] izbutite” ale acestui gen „de prestigiu”, așa cum arată recenzentul împrumutând termenii lui M. R. Paraschivescu care crede că românul „a supt la țâța mamei și darul polemicii, dusă cu haz și artă”. Volumul vizează satira lumii capitaliste, „eroii” pamfletelor fiind „oameni politici contemporani”, „regi ai industriei”, „ideologi burghezi” etc.

25 iulie

- Dan Hăulică recenzează în nr. 5600 din „Scânteia” volumul de versuri al lui Ion Horea, *Coloană în amiază*, reunind versuri dedicate pământului întinerit, situat „sub semnul muncii noastre constructive și nobile”: „Pământul, la Horea, nu-i acela neschimbat al tradiționaliștilor, ci e pământul prefacerilor, al încrederii și al hărniciei. [...] Dar ideea transformărilor, prezentă mereu în volum, s-ar cere uneori trecută dincolo de această contemplare a sensurilor ample, s-ar cere mai des transpusă în concretul realităților nemijlocit sociale.” În concluzie, criticul îi recomandă poetului „să nu dezmintă impresia bună pe care o lasă această carte pregătită îndelung și temeinic. El are „un simț adânc” al ritmului, o rimă „bogată și plină” cum observa Al. Philippide; o capacitate de a simți concret, vital, lucrurile, cu bogăție și chiar exuberanță de imagini; un fel puternic de a cânta frumusețea nouă a pământului, a locurilor noastre.”

26 iulie

- În nr. 30 al „Gazetei literare”, Matei Călinescu publică recenzia *Vasile Rebreanu, „Casa” (roman)*, iar Nichita Stănescu poemul *Sunt un om viu*.

27 iulie

- A. E. Baconsky publică în nr. 30 din „Contemporanul” necrologul *William Faulkner*. Este ingenioasă modalitatea prin care autorul maschează sub un ton

de delimitare prezentarea aproape detaliată a „specificului” universului faulknerian: „E adevărat că în cărțile lui se vehiculează o generoasă faună de bestii, de imbecili, de estropiați, creând un fel de baroc al viciilor și pornirilor tenebroase, sau că poți întâlni scene de supremă oroare, o bătaie sălbatică, un învățător refulat încercând să violeze propria lui elevă, un cretin cultivând pasiuni erotice pentru o vacă, un dement în plină criză etc., etc., dar toate acestea nu alcătuiesc decât sumbrul alfabet, prin intermediul căruia Faulkner își transcrie tulburătoarea lui confesiune, și conținutul ei e acela ce-l definește ca scriitor și ca om”. Se face și o analogie poate mai puțin previzibilă: „Paginile lui William Faulkner sunt, cum ar fi spus Baudelaire, *flori ale răului*, flori de apariție nocturnă, distilând în petalele lor otrăvuri necunoscute și tari ca veninul reptilelor junglei”.

[IULIE]

● Ion Vinea publică în „Steaua” din luna iulie evocarea *Retrăiri cu o umbră*. Intervenția nu poate fi ocolită de cei interesați de biografia lui Camil Petrescu (este schițat un portret ale omului, sunt rememorate întâmplări de viață literară, detalii privind apariția scrierilor lui Camil etc.) □ Victor Ardeleanu se arată nemulțumit de tipologia din volumul *Noaptea tovarășilor mei* de Radu Cosașu (*Între intenție și realizare*): „Nu credem că greșim dacă afirmăm că opacitatea interioară a personajelor, factura lor neconvincătoare, artificioasă, este și un reflex al atitudinii oarecum trandafirii a prozatorului față de viață. Într-adevăr, întreg volumul degajă un aer festiv, o stare aproape împovărată de auto-mulțumire. Eroii sunt atât de preocupați de realizarea fericirii personale, își urmăresc cu atâta tenacitate scopul propus, încât cu greu ni-i putem închipui în contextul vieții contemporane și nu ne putem da seama de aportul lor distinct la freamătul constructiv al epocii noastre”.

● În nr. 7 al revistei „Secolul 20” este publicat Hemingway, cu un fragment din romanul *Vară primejdioasă*, în românește de Eugen Barbu și Igor Blok, și o serie de povestiri, *Educația revoluționară*, *Fluturele și tancul*, *Tabăra indiană*, *Ucigașii*, în traducerea lui Pop Simion, Fănuș Neagu și Petre Solomon.

● Între semnatarii numărului 7 al revistei „Viața românească” se află Eugen Simion, cu un articol despre *Poezia de inspirație rurală*, apărut la rubrica de „Istorie și teorie literară” în care analizează creația din această zonă tematică a lui Ion Brad, Ion Bănuță, Alexandru Andrițoiu, Ion Horea, Anghel Dumbrăveanu, Darie Novăceanu și, fapt demn de semnalat, citează din versurile lui Lucian Blaga. □ La „250 de ani de la nașterea lui Jean Jacques Rousseau”, Al. Duțu identifică *Ecouri rousseau-iste în cultura română*, la Ion Budai-Deleanu, Gheorghe Lazăr, Stanciu Căpățâneanu etc., urmărind și traducerile în românește, mai mult sau mai puțin izbutite, ale operei iluministului francez. □ Geo Șerban prezintă un *Odobescu inedit* – corespondență și câteva note de călătorie, reconstituind în detaliu plecarea scriitorului la Paris, „în pragul

vârstei de 16 ani”. □ Narațiunea *Terra di Siena*, publicată de Francisc Munteanu în primele două numere ale „Vieții românești” din acest an, este analizată de Dumitru Micu ca *Bildungsroman*, în cronică **Reușitele și nereușitele unei narațiuni**. Criticul consideră că acest tip de narațiune, care „ia, în proza noastră, o extensiune crescândă” este „situat la antipodul prozei psihologice decadente”. „Nereușitele” nuvelei sunt identificate la nivelul unui personaj, pictor, a cărui natură agitată, impulsivă, necontrolată nu este suficient motivată de prozator. Tot la nivelul personajelor sunt găsite și „reușitele”, în cazul altui artist „salvat de la ratare de către partidul muncitorilor”. □ De la rubrica de „Cărți noi”, semnalăm o recenzie semnată de H[oria].B[ratu]. la volumul lui Mihai Beniuc *Întoarcerea* și prezența lui Lucian Raicu cu o recenzie despre *Noaptea albe ale orașului*, de Mihai Negulescu.

AUGUST

1 august

● Polemica stârnită în special de proza lui Velea (dar și de cea a lui Fănuș Neagu) continuă într-un alt mod specific epocii – contestarea, de către autoritățile critice ale perioadei, a scrierii respective în prezența autorului, obligat să își facă procesul de auto-acuză. Astfel, tot „Luceafărul” (nu întâmplător tocmai revista care publicase schița) inițiază o dezbatere, ale cărei intervenții vor fi publicate în nr. 15 și 16 (din 15 august), cu titlul **Masa rotundă a „Luceafărului”. Proza scurtă a tinerilor și conflictul etic contemporan. (Vezi Anexa)**. La discuții participă, alături de Velea, Novicov, Matei Călinescu, Ovid. S. Crohmălniceanu, Mihai Gafița, Dan Hăulică, Tertulian, Savin Bratu, Ion Lungu, Radu Cosașu etc. Toți participanții, fără excepție, fac o serie de obiecții „cu privire la soluționarea conflictului, la caracterul personajului principal, în reliefaarea unor detalii”; însă nu toți se vor delimita integral de scrierea lui Velea. □ În nr. 15 din „Luceafărul”, la solicitarea unor „cititori”, Ov. S. Crohmălniceanu publică un articol virulent de contestare, de astă dată a lui Lovinescu (**Concepția estetică a lui Eugen Lovinescu și neoliberalismul burghez**). Din seria de clișee critice vehiculate, în epocă, în contestarea lui Lovinescu, Crohmălniceanu îl alege pe unul dintre cele mai halucinante, acela al teoriei conspirației: „Ideologia «Sburătorului» se făcea, astfel, în plan cultural, ecoul doctrinei neoliberalismului român. Alături de Șt. Zeletin, Lovinescu a teoretizat dezvoltarea României moderne în funcție strictă de Apus. Tendința sprijinirii în plan cultural a procesului prin care cercurile burgheze, legate de capitalul monopolist francez, englez și american căutau să înfeudeze, cât mai complet, politic și economic, țara marilor puteri imperialiste din Occident, prezentându-și opera ca o «modernizare» și «civilizare» a vieții sociale, ca o înfrângere a rezistențelor conservatoare «feudalo-rurale», se regăsește în ideologia «Sburătorului», chiar și în faza lui eclectică de început.

Importul de ideologie, ca acțiune destinată să susțină pătrunderea masivă a capitalului monopolist apusean în economia țării, capătă pe tărâm cultural expresia «sincronismului»”.

● Petru Dumitriu este un alt caz de „transfug” contestat în „Glasul patriei”. În nr. 22 este publicat celebrul denunț al Henriettei Yvonne Stahl, prin care aceasta și-a obținut eliberarea din închisoare, după evadarea scriitorului: *Un escroc melodramatic: Petru Dumitriu* (vezi Anexa). □ Peste câteva zile, în aceeași revistă, va fi publicat și (primul) denunț al lui Ion Vinea (v. *infra*, 10 august; al doilea, un comentariu în răspăr al romanului *Incognito*, în 1963) □ Revenind la articolul Henriettei Yvonne Stahl, nu interesează atât schița de portret a scriitorului sau referirea la eventualele delapidări ale acestuia, cât acuza de plagiat, care rămâne totuși destul de imprecisă: „Dacă m-aș fi apucat să scriu eu cărțile semnate de Dumitriu, ar fi fost poate mai ușor. Nu, n-am scris eu cărțile lui de la început până la sfârșit! Dar nu-i mai puțin adevărat că am scris lângă Petru Dumitriu, cu Petru Dumitriu și pentru Petru Dumitriu. Participarea mea la scrierea cărților apărute sub numele transfugului și renegatului Dumitriu a fost mai gravă, mai profundă și mai reală decât dacă aș fi scris personal paginile romanelor și nuvelelor. Da, am lucrat alături de el până la epuizarea mea fizică, până la a mă face incapabilă să mai scriu în același timp și pentru mine, amânând mereu cărțile pe care vroiam să le public”. În volumul său de convorbiri cu Mihaela Cristea, *Despre realitatea iluziei* (Editura Minerva, 1996), Henriette Yvonne Stahl se va delimita de acest text, evocând împrejurările speciale în care l-a scris.

● În „Scânteia tineretului”, Dumitru Micu recenzează volumul de versuri al lui Ion Brad – *Mă uit în ochii copiilor*, tălmăcind și completând critic sensurile poeziei bradiene: Ne aflăm, putem zice, completând ideea poetică, într-o țară în care oamenii, liberi, construiesc după legile frumosului. Simțământul de a trăi într-o țară a frumuseții, într-o lume eliberată de servitute, în cuprinsul căreia toate eforturile sunt puse în slujba înălțării omului, a perfecționării lui, ni se transmite din tot ce constituie reușită artistică în volumul *Mă uit în ochii copiilor*. Volumul acesta e, de fapt, o carte în care ni se arată socialismul intrat în viața noastră de toate zilele, pătrunzând în toți porii existenței sociale. Întrebat de «copilul cel mic» ce-i va aduce din oraș, tatăl, mai în serios, mai în glumă, răspunde: «Un oraș nou, dacă vrei, într-o roabă,/ O locomotivă «Diesel» într-un papuc!/ Și el râde, clătinat de bucurie,/ Cu capul de aur, ca toamna un nuc./ Fericirea e și în râsul copiilor/ Cum e nesfârșirea câmpiei,/ Belșugul pământului,/ Lumina munților mari,/ În joaca sonoră a ciocârliilor. Scena aceasta e surprinsă în casa unui comunist oarecare, «ostaș de rând al partidului», ce nu deține formal, nici o funcție de răspundere deosebită, ceea ce înseamnă că este răspunzător de ce e mai important este... responsabil cu fericirea». Unul din meritele cărții lui Ion Brad este, neîndoios, acela de a revela, în pagini din cele mai bune pe care le cuprinde, măreția eroismului de

masă, anonim, nespectaculos. E slăvit acest eroism, de exemplu, în versurile ce evocă «pământul natal» al Transilvaniei, colectivizat”. Entuziasmat, criticul apreciază în concluzia analizei sale că „volumul *Mă uit în ochii copiilor*, cea mai bună carte de poezie a anului până în acest moment îmbogățește registrul înfăptuirilor certe ale liricii noastre”.

2 august

- Ov. S. Crohmălniceanu semnează recenzia intitulată *Ion Brad, „Mă uit în ochii copiilor”, poezii*, în cadrul rubricii „Cronica literară”, din nr. 31 al „Gazetei literare”.

3 august

- Din nr. 31 al „Contemporanului”, reținem cronică lui Eugen Simion, *Doi tineri poeți*, în care criticul analizează volumele *Autobiografie* de Darie Novăceanu și *Autoportret în august* de Grigore Hagiu. Ultimul ar dovedi o „înclinare spre lirica de idei”; criticul urmărește mai ales transformarea acestora în palpitul vieții: „Poezia lui exprimă tensiune, o energie din care dărele de foc ale cuvintelor captează numai o mică parte. Dragostea este pentru Grigore Hagiu un *dulce cutremur, o proaspătă albire suavă*, o geografie fecundată de ploi străvezii, străbătută de *fosforescente păduri de mărgean*, cu ecouri de *împuşcături aiurite de stele (Clar de lună, Întâmpinare, De dragoste)*. Sub puterea magnetică a iubirii, trupul devine subțire, *șipat*. La Hagiu, liniștea este cumplită, iar privirea pură arde”.

4 august

- M. Pop semnează în „Scânteia”, la rubrica „Revista revistelor”, o cronică dedicată revistei „Secolul 20”, apreciată pentru sumarul generos, pentru calitatea fragmentelor beletristice și a articolelor de critică literară. Cronicarul selectează titluri din literatura sovietică semnate de L. Leonov, O. Berggolț, V. Kojevnikov, K. Paustovski, C. Aitmatov, E. Kazakievici; din „creația progresistă” occidentală (T. Williams, Dürrenmatt, M. Frisch, A. Salacrou, G. Figueiredo, B. Stavis; „studii și articole de sinteză”, cum sunt cele semnate de I. Ianoși (*Eroii comuniști ai Donului liniștit*), Tatiana Nicolescu (*Perspective în romanul sovietic*), Despina Mladoveanu (*Critica militantă și unele probleme ale dezvoltării prozei italiene cocontemporane*) etc. Revista prezintă, firește, și unele „serioase neajunsuri” (inclusiv în ceea ce privește ilustrațiile „confuze, neexpresive, promovate sub pretextul «modernismului»”): apar aici „lucrări beletristice care nu sunt dintre cele mai semnificative sub raport ideologic și artistic; sumarul reflectă adesea existența unor criterii arbitrare de selecție, ca și deficiențe de informare. Din literatura apuseană sunt alese uneori scrieri nereprezentative, care consumă spațiul ce ar fi trebuit să fie consacrat unor lucrări de o mai mare valoare artistică și cu un mesaj social viguros.”

(Exemplul dat e un fragment din *Vă place Brahms?* de F. Sagan, care beneficiază și de un comentariu critic.) Lipsesc din sumar, constată criticul, „succese de seamă ale literaturii realist-socialiste”, precum și texte aparținând „genului publicistic”; articolele de sinteză sunt relativ puține la număr iar când apar, sunt adesea dedicate unor scriitori considerați „nereprezentativi” pentru direcția asumată de literatura „progresistă” (este oferit, în acest sens, exemplul lui L. Durell, care e situat „departe de filonul realist al literaturii apusene”). În aceeași ordine de idei, criticul recomandă „publicarea unor texte, mai judicios alese, din literatura progresistă contemporană”, „luarea de poziție față de problemele actuale ale creației literare, față de curentele din literatura contemporană, față de diferitele teorii de estetică, precum și prezentarea critică a unor opere sau a unor autori”.

5 august

● În cadrul anchetei literare inițiate de „Scânteia Tineretului” „Despre speciile operative ale prozei”, Mihai Novicov semnează articolul „**Cazurile interesante și povestirile care le relatează**”, în care încearcă să lămurească unele aspecte cu privire la proză și speciile ei reprezentative. Școlărească la nivelul conceptelor, demonstrația lui Novicov este centrată, de fapt, pe aspectele ideologice ale chestiunii: „După cum arătam în articolul precedent, dacă schița e de obicei o reconstituire rapidă a unei întâmplări, în povestire predomină elementul narativ, ceea ce permite intercalarea unor digresiuni, retrospective etc. În ultimul timp, în periodicele literare au apărut destul de numeroase povestiri ale căror trăsături comune rezidă în aceea că mai în toate se relatează câte un *caz* mai puțin obișnuit. Orientarea aceasta ni se pare pe deplin justificată. Realitatea pe oare o trăim fiind o realitate revoluționară, deci într-o continuă transformare, e firesc ca scriitorii, participanți la revoluție, să tindă spre oglindirea unor aspecte și destine în măsură să reliefeze sensurile majore ale transformărilor. Dar, după cum se știe, cazurile ieșite din comun, sau *cazuri limită*, cum le-a numit într-un loc Ov. Crohmălniceanu, sunt întotdeauna mai grăitoare. Pe de altă parte, asemenea *cazuri* se cer povestite mai pe îndelete, întrucât un caz mai puțin obișnuit numai atunci apare veridic (și deci eficient din punct de vedere educativ) când comportarea ieșită din comun a personajului este temeinic motivată, ceea ce tocmai în povestire, datorită caracterului ei narativ, se poate face mai bine. Povestirile despre *cazurile* neobișnuite sunt, implicit, și temeinice analize psihologice”. Apreciind drept „excelentă” povestirea *Drumul spre lumină* de Nagy Istvan. („Gazeta literară” nr. 6/1962), Mihai Novicov se simte dator să intervină și în discuțiile purtate în jurul prozelor lui Nicolae Velea, cu un punct de vedere destul de ambiguu: „În presă s-a încins o interesantă discuție pe marginea povestirii lui Nicolae Velea *În treacăt* (*Luceafărul* nr. 10 din 15 mai 1962). Înainte de a ne spune și noi părerea, am vrea să răspundem unor critici care ni

s-au părut lipsite de obiect, pentru că nu țin seamă de specificul oglindirii artistice a vieții. Cineva i-a reproșat lui Velea că de ce nu scrie despre «eroi viguroși». Reproșul ar putea fi luat în considerație dacă s-ar referi la întreaga creație de până acum a lui Velea sau la totalitatea schițelor și povestirilor publicate de *Luceafărul* într-o perioadă dată. Dar povestirea *În trecut* e despre un om slab”.

9 august

- În nr. 32 al „Gazetei literare”, Eugen Simion scrie despre *Ion Marin Sadoveanu*, „*Taurul mării*” („Cronica literară”), iar Ion Băieșu publică schițele *Ursul* și *Floarea*. □ Reținem, în ciuda titlului și a stilului mult prea descriptiv, articolul lui Al. Bistrițeanu, *Caragiale și curentele literare decadente*, în care inventariază aproape toate polemicile și parodiile clasicului la adresa simbolismului macedonskian.

- În numerele 32, 33 (16 august), 36 (6 septembrie) și 37 (13 septembrie) din „Tribuna”, Mircea Zăciu publică un amplu „fragment dintr-un studiu sub tipar”, intitulat *Drumul creației lui Ion Agârbiceanu*. În nr. 38, din 20 septembrie, același Mircea Zăciu oferă o serie de date biografice ale scriitorului într-o evocare intitulată *Elogiul demnității*.

10 august

- Denunțurile și contestările la adresa lui Petru Dumitriu continuă în „Glasul patriei”. Astfel, în nr. 23 apare intervenția lui Ion Vinea, intitulată *Petru Dumitriu – „havguful” (vezi Anexa)*. Este vorba de o schiță de portret și de prezentarea unor detalii de ordin biografic. Interesează îndeosebi analogia de tip mitologic care stă la baza pamfletului: „În graiul dispăruților vikingi, cuvântul acesta [havguf, n.n.] înseamnă balaur de mare, o făptură năpraznică și enormă, care înghițea corăbiile cu echipaj cu tot, și n-a existat decât în îngrozita lor închipuire. Pentru cercurile literare bucureștene, «havguful» a fost pur și simplu porecla lui Petru Dumitriu, căpcăun prin dimensiunile sale fizice și dihanie mitologică prin uriașa lui lăcomie de bancnote, de onoruri și de stipendii”.

10 august

- G. Călinescu folosește cronică dialogică pentru a exprima și alte opinii decât cele standard în critica oficială; rămâne destul de timid în cazul lui Baudelaire: „- Simbolistica lui Baudelaire nu-mi place. Înțeleptul trebuie să se amestece în viața socială care e diurnă în ciuda bufnițelor ce se strâng una într-alta și, veșnic reacționare, bârfesc prezentul. – Îți dau toată dreptatea, dar ce vrei? Cu asta ne-am făcut o idee despre concepția de viață a unui poet «imposibil»” (*Laleaua parfumată*, în nr. 32 al „Contemporanului”).

12 august

● Nr. 5618 din „Scânteia” comemorează, într-un scurt articol nesemnat, *Un scriitor militant: Al. Sahia* (la 25 de ani de la moarte). Considerat „un precursor al literaturii noastre realist-socialiste și un contemporan prin exemplul pe care ni l-a dat viața și activitatea lui de scriitor și cetățean”, Al. Sahia e celebrat ca un „artist devotat idealurilor clasei muncitoare. [...] El a căutat să dea muncitorimii literatura de care aceasta avea nevoie. [...] A demască șovinismul, ura de clasă propagate de aparatul de stat burghezo-moșieresc pentru înșelarea celor mulți.” Appreciat pentru opera sa militantă și pentru viziunea „înaintată” asupra lumii noi (al cărei model este U.R.S.S., vizitată de poet și descrisă în cartea U.R.S.S., azi), Al. Sahia este comemorat „cu respectul datorat unui înaintaș talentat al literaturii noastre realist-socialiste.”

15 august

● Din nr. 16 al revistei „Luceafărul” se reține un *Interviu despre măiestria literară cu Titus Popovici* (autor Petru Vintilă). Confesiunile sunt convenționale: prozatorul își prezintă biografia spirituală, profund transformată de descoperirea marxism-leninismului, se referă, printre altele, la debutul său din 1950, cu un volum de schițe scris în colaborare cu Francisc Munteanu; consideră că tendința actuală a prozei ar fi „oglundirea lumii socialiste dinlăuntru ei”. În plus, se declară adeptul unei literaturi de proces-verbal, și nu al uneia metaforice. □ Consemnăm și prezența lui Marin Sorescu, cu o proză-reportaj intitulată *Sub pălăria de soare*. □ Ion Lăncrăjan publică o proză, cu titlul *Preludiu în asfințit*.

16 august

● În nr. 33 al „Gazetei literare”, Matei Călinescu publică prima parte a articolului *Conflictul etic în schiță și povestire* (continuarea în nr. 36, 6 septembrie). Pentru început, criticul pare interesat de consemnarea receptării în presă a prozei *Vântul de seară*, de Nicolae Țic. De fapt, intervenția este probabil un pretext pentru a se prezenta poziția „Gazetei literare” în legătură cu cele două proze mai mult sau mai puțin contestate în acest an: *O sută de nopți* de Fănuș Neagu și *În treacăt* de Nicolae Velea (fapt care se precizează în a doua parte a articolului) (v. *supra*, 15 iulie și 15 mai). În privința lui Neagu, se critică atmosfera cosmopolită din povestirea acestuia: „Prozatorul întârzie, poate că deliberat, expunerea datelor conflictului, preferând să sugereze, în prima parte a povestirii, atmosfera pitorească dintr-un port dunărean, mai degrabă pe linia unei convenții literare (Jean Bart, Panait Istrati), decât încercând să descopere o perspectivă inedită. [...] Acțiunea povestirii se petrece în zilele noastre, dar atmosfera – cum remarca și Mihai Novicov – e de *Europolis*; e aici un decalaj grav, care se răsfrânge și asupra conflictului, falsificându-l”. Este poate și o

strategie de a-l apăra pe Velea, principalul vizat în această discuție. Comentând proza *În treacăt*, criticul apreciază „reala înzestrare a lui Velea de a surprinde cu finețe și acuitate fenomene și nuanțe etice, de a le explica și comenta cu un fel de participare reținută”. Se remarcă, încă o dată, influența lui Preda asupra tânărului scriitor. □ Din nr. 33 al *Gazetei literare* se reține și colaborarea lui Sorin Titel cu schițele *Vara și Darul*. □ Nichita Stănescu și Ilie Constantin publică poemele de dragoste *Melodioasa zeiță*, respectiv *Doi*. □ Paul Georgescu face o evocare a lui Alexandru Sahia, în articolul *Invitație la patetism*.

16 august

- În nr. 33 din „Tribuna”, Radu Enescu realizează cronică literară la volumul de povestiri *Ochi adânci* al lui Grigore Beuran (*Un umorist*).

17 august

- „Contemporanul”, nr. 33, publică al intervenția lui Mihai Novicov în mult discutata chestiune a conflictului în proză (*Proza și problematica etică*). Ideologul se multumește să formuleze observații generale: „Reliefarea aspectelor concrete ale bătăliei pe plan moral devine neconcludentă atunci când autorul se mărginește a înfățișa doar câte un «caz» determinat de încercarea de împotrivire a vechiului și își limitează viziunea numai la acest caz. Când în paginile cărții ofensiva socialismului nu se vede, sau nici măcar nu se simte, combaterea unor manifestări negative pierde amprenta contemporaneității, pare impusă de undeva din afara vieții, din sfera unor dezbateri morale abstracte și, ca atare, este foarte puțin eficientă din punct de vedere educativ”.
- Dumitru Isac recenzează în „Scânteia” „recentul volum de „nuvele alese” – culegere din volumele anterioare ale scriitoarei Lucia Demetrius – intitulat *Limpezire*, care „atrage atenția prin bogăția și adâncimea conținutului său de viață, prin măiestria literară cu care e exprimat mesajul autoarei.” Recenzentul descoperă în volum o dominantă tematică și deopotrivă „o optică fundamentală”: „opозиția dintre nou și vechi”, dintre „lumea veche, îmbătrânită, egoistă, opacă – lumea care agonizează și dispăre – și frumusețea morală a oamenilor de azi, descătușați de bezna vechilor moravuri, generoși, energici, activi” (exemplară este nuvela *Ultima Tauber*, care ocupă cam un sfert din volum). Dincolo de meritele în plan tematic (reflectarea „problematic[ii] social-politic[e] a contemporaneității”), cartea se remarcă și la nivelul construcției personajelor, „animate de sentimente adânci, complexe”, autorea vădind o mare „forță analitică”: analiza e „antrenantă”, chiar dacă „« taie » de multe ori cursivitatea desfășurării evenimentelor, creând spații mari, aparent statice.”

19 august

- V. Bîrlădeanu îl interviuează, în nr. 5625 din „Scânteia”, pe poetul cubanez Nicolas Guillén (aflat la a patra vizită în România), care crede că *Glasul*

nostru se va face din ce în ce mai auzit în concertul culturii umane. Poetul vorbește despre revoluția cubaneză care „a adus substanțiale modificări în întreaga structură economică și socială a țării”, având „o profundă înrâurire și în domeniul culturii” și despre „relațiile culturale dintre țările noastre”, care au în comun nu doar originea latină a limbilor, ci și „țelurile”: „socialismul și pacea”. De asemenea, poetul salută semnarea unor acorduri și convenții care înlesnesc schimburile de experiență dintre scriitorii celor două țări, amintindu-i pe românii care au vizitat (sau urmează să viziteze) Cuba și care sunt deja cunoscuți aici: M. Beniuc, G. Bogze, E. Jebeleanu, Dan Deșliu, Titus Popovici, Alecu Ivan Ghilia, Francisc Munteanu, Pop Simion etc. În finalul interviului, poetul cubanez laudă lumea nouă românească, remarcând progresele economice, politice și culturale ale acestei „țări în plin avânt”.

20 august

● În nr. 24 din „Glasul patriei”, într-un articol intitulat *Fidelitatea scriitorilor*, Nichifor Crainic îi apără pe marii scriitori, acuzați de presa exilului de a fi colaborat cu regimul comunist. Este interesant cum sunt deformate două cazuri: „A fost cruțat prin fățarnică manevră Lucian Blaga, falsificându-i poziția politică, înfățișându-l drept «rezistent» pasiv, când în realitate poetul a lucrat ca salariat de stat și a participat la noua mișcare culturală cu traduceri de capodopere, cu eseuri și poezii originale. [...] pe V. Voiculescu l-au transformat în «poet martir» în vreme ce el glorifica în versuri aspirația către pacea mondială”.

21 august

● Savin Bratu recenzează în „Scânteia” „primul roman al tânărului prozator Vasile Rebreanu”, *Casa*, care reia fresca „satului ardelean în prefacere revoluționară”, prezentă deja în nuvelele autorului, ba chiar una dintre nuvele, *Pământ amar*, devenită „nucleul epic” al romanului. Criticul găsește „punctul de plecare” al romanului în „motivul lui Ion al marelui înaintaș”, remarcând însă că „tânărul prozator de azi și-a creat premisele confruntării a două realități sociale, în care aceeași dramă are semnificații de-a dreptul opuse.” Pornind de la această observație, recenzentul propune o paralelă între cele două personaje, Isaia Ioța și Ion al lui Rebreanu, arătând în ce măsură protagonistul *Casei* se transformă în raport cu modelul, revelând istoria unei schimbări la față, de la tânărul posedat de „visul chiaburesc” la descoperirea adevărului despre sine și despre lumea marcată de „prefacerile revoluționare”. Criticul apreciază romanul ca fiind unul al „maturizării [...] artistice” a prozatorului, „un bun observator realist”, „ispitit de lirism și de folosirea simbolului”, creator al unei „atmosfer[e] unitar[e], plină de culoare autentică în mișcarea ei.” Ceea ce îi reproșează, totuși, tânărului romancier, e absența unei „privir[i] în interior” a lumii noi și a personajelor care o populează. „Sudarea procedeele încă nu s-a

realizat complet. Deși unele episoade, luate în parte, evocă atmosfera satului în etapa de desăvârșire a colectivizării, conflictul întreg rămâne superficial, cu suspensii inexplicabile și cu intervenții forțate, prea puțin veridice.” Recomandarea finală privește necesitatea reflectării în operă nu doar a „momentul[ui] trecerii la colectivizare” ci și a „momentul[ui] actual, al satului colectivizat”.

23 august

- „Gazeta literară”, numărul 34, publică un reportaj cu titlul *Dialog la uzinele „23 August”*, realizat de Ieronim Șerbu și Nicolae Breban. □ La pagina 3, Mihai Beniuc își prezintă al doilea volum din romanul *Pe muchie de cuțit*, din care se reproduce un fragment.

24 august

- Proaspătul colaborator al revistei „Contemporanul”, Nicolae Manolescu produce un text encomiastic despre valabilitatea noii literaturi realist-socialiste (care abundă în presa literară în preajma „sărbătorilor naționale”). Reținem un paragraf: „[...] cum se poate perima o metodă care-și propune drept principiu fundamental zugrăvirea vieții în dezvoltarea ei impetuoasă și pe baza cunoașterii legilor ei? Cum se poate perima o metodă care a produs poeme filosofice de adâncimea *Cântării omului* sau romane excepționale ca *Moromeții* și *Desculț*? Realismul socialist nu e o metodă de creație arbitrară, ci una izvorâtă din necesitățile obiective ale artei. Ea nu are un caracter stagnant și inflexibil, cum insinuează unii, ci se definește, dimpotrivă, prin mare receptivitate la nou și prin evoluție”.

26 august

- Valeriu Rîpeanu recenzează în „Scânteia” cartea Ilenei Vrancea, *Tradiții ale criticii literare marxiste din România. Studiu și antologie*, cuprinzând „o bogată selecție de articole din presa condusă și îndrumată de Partidul Comunist din România”, care oferă „o imagine cuprinzătoare a luptei ideologice desfășurate pe terenul literaturii în răstimpul unui deceniu (1930-1940)”. Antologia, arată criticul, nu este importantă doar sub aspect istorico-literar, ci „prezintă interes pentru întreaga viață culturală din acea perioadă, deoarece articolele care au fost incluse aici dezbate probleme fundamentale ale atitudinii omului de cultură, ale poziției sale în societate, ale rostului lui în contemporaneitate, ale legăturilor sale cu poporul.” Aparținând unei etape în care „genialele teze marxist-leniniste privitoare la cultură – și îndeosebi cu privire la rolul social al creației literare și artistice – capătă o tot mai mare răspândire printre oamenii cei mai înaintați din țara noastră” și în care „învățătura partidului a determinat crearea unui curent de opinie și apariția unor opere literare și studii critice aflate pe pozițiile spiritului de partid”, articolele selecționate oferă repere pentru o istorie a criticii militante, combatante împotriva „artei pure” și a curentelor

„reacționare, tradiționaliste sau moderniste”. Semnatarii articolelor selectate sunt, cu preponderență, scriitori angajați, „înaintați”, care au înțeles și și-au asumat rolul de „luptători” pentru „înfăptuirea idealurilor clasei muncitoare”, ca Al. Sahia, M. R. Paraschivescu, I. Călugăru, Nagy Istvan, P. Constantinescu-Iași, care au judecat „fenomenele artistice, demascând [...] falimentul artei pure” (G. Bogza) și pledând pentru realism, în dauna „curentelor literare de dreapta” și a „literaturii așa-zisă de avangardă”, a „literaturii moderniste, suprarealiste”, bazată pe „o metodă iraționalistă, aberantă” (G. Bogza, K. Sandor, E. Jebeleanu). Criticul apreciază, dincolo de selecția din antologie, studiul introductiv care „conține o analiză amplă, clară și documentată a modului în care s-a desfășurat lupta ideologică în literatura dintre cele două războaie mondiale.” Ar exista însă și un „neajuns”: „Pentru o mai bună orientare a cititorului era folositor ca antologia să fie însoțită și de câteva note care să cuprindă explicații asupra unor nume și opere literare amintite în textul articolelor.”

30 august

● Lucian Raicu se solidarizează cu Velea în articolul din nr. 35 al „Gazetei literare”, *Sensul uman al conflictului*. Meritul schiței *În treacăt* ar fi acela „de a fi adus în discuție anumite forme aparent inofensive de degradare a conștiinței umane”, scriitorul „dezvăluind «negativul» acelei nepăsări «copilăroase» în care se complac”. Nuanțele pledoariei sunt tipice pentru strategiile de „reabilitare” ale epocii: „E adevărat că în atitudinea scriitorului se face simțită o oarecare răceală, o oarecare uscăciune, o distanță prea mare față de personajele înfățișate și în special față de personajul principal. L-am fi dorit mai «angajat» în dezbateră etică inițiată, mai «îngrijorat» de soarta eroului său și în același timp mai vibrant. Totuși, a împinge până la limita extremă astfel de obiecții înseamnă să-i cerem autorului alt tip de literatură decât acela în care se înscrie povestirea sa. Problema dezbătută nu poate fi «lichidată» în marginile unei schițe, o schiță oricum nu-i un tratat de etică și nu-i putem pretinde rezolvarea definitivă a problemelor pe care le atinge, cum e și firesc, «în treacăt»”. Cât despre acuza că Velea ar cultiva o literatură a absurdului (formulată de Dan Hăulică la masa rotundă a „Luceafărului”, v. *supra*, 1 august), Raicu are cu totul altă părere: „de fapt scriitorul discreditează absurdul, îl despoaie de orice aureolă interesantă, de orice vrajă – e aici un fel subtil de a polemiza cu literatura «absurdului»”.

● În nr. 35 din „Tribuna”, Ion Șerdeanu face unele comentarii *Pe marginea planului Editurii pentru literatură universală*, furnizând mai multe date despre activitatea acestei edituri: 1951 și 1960 s-au fi tradus 9.058 de titluri în 112.500.424 exemplare, din scriitori precum: Homer, Eschil, Sofocle, Euripide, Aristofan, Horațiu, Virgiliu, Ovidiu, Dante, Bocaccio, Cervantes, Shakespeare, Balzac, Flaubert, Hugo, Gogol, Tolstoi, Cehov, Dostoievski,

Byron, Shelley, Goethe, Thomas Mann, Moravia etc. Planul editurii pe 1962 ar prevedea continuarea ediției de *Opere Shakespeare, Balzac, Cehov, Goncharov, Turgheniev, Gorki* sau publicarea lui Verlaine (ultima, concretizată în 1967).

31 august

● Nicolae Manolescu publică în nr. 35 al „Contemporanului” recenzia **Eugen Barbu, „Prânzul de duminică”**. În opinia criticului, Barbu este „un mare scriitor al tragicului existențelor mărunte, împinse de mecanismul social la periferia oricărei civilizații”. Sunt remarcate prozele *Pe ploaie, Însmormântarea lui Dumitru Alexandru, Domnișoara Aurica, De-a viața și de-a moartea*, pe care Manolescu nu ezită să le considere „capodopere”. Pe de altă parte, chiar dacă Eugen Barbu „nu e niciodată neinteresant, chiar în bucăți «de șantier»”, criticul regretă că „povestirile având în centru un erou contemporan sau o problemă actuală nu mai ating valoarea celorlalte”, vădind „o anume cumițenie”. Se reține și finalul cronicii, în care se dă un pronostic atipic: „Niciun scriitor nu ne dă, ca Eugen Barbu, sentimentul că, realizându-se deplin într-o direcție, posedă încă resurse mari pentru alte zone de creație. Într-o manieră pe care nu i-o cunoșteam, *Pe ploaie* sau *Însmormântarea lui Dumitru Alexandru* sunt capodopere. În altă ordine artistică, *Prânzul de duminică, Patru pești* închid posibilități remarcabile. În ansamblu, ultimul volum al scriitorului e impresionant”. □ Nichita Stănescu publică poemul *Poveste sentimentală*. Primele versuri au devenit antologice: „Pe urmă ne vedeam din ce în ce mai des./ Eu stăteam la o margine-a orei/ tu – la cealaltă./ ca două toarte de amforă./ Numai cuvintele zburau între noi,/ înainte și înapoi”.

[AUGUST]

● Revista „Steaua” (nr. 8) publică nuvela lui Dumitru Radu Popescu *Mări sub pustiuri*. □ În acest număr inițiază o anchetă despre **Realizări[le] prozei scurte**, la care sunt invitați să răspundă critici literari și prozatori. Virgil Ardeleanu declară că preferă *Moroiul* de Dumitru Radu Popescu, Leon Baconsky menționează nuvelele *Ploaia albă* a lui Dumitru Radu Popescu, *Brânză cu ceapă* a lui Teodor Mazilu, dar și *Turturelele* de Ion Istrati, Al. Căprariu se oprește la schița *Ajutorul roșu* din volumul lui Francisc Munteanu, *Prietenul meu Adam*, iar N. Ciobanu comentează entuziast proza *O canistră cu apă* a lui Eugen Barbu. Alte preferințe; Radu Enescu (*Mânzul* de Vasile Rebreanu); Victor Felea (*Turturelele* mai sus citate); Ion Lungu (*Ploaia* de Nicolae Țic); Ion Oarcășu (*Moroiul*); Mircea Tomuș (*Un pumn de caise...* al lui Eugen Barbu); Ion Vlad (*Pădurea* de Vasile Rebreanu). Ov. S. Crohmălniceanu, deși socotește ancheta „puțin derutantă”, deoarece preferințele sunt subiective și diverse, menționează schița *Brânză cu ceapă* de Teodor Mazilu.

- Din „Scrisul bănăţean”, ediţia din august, consemnăm studiul lui G. I. Tohăneanu, *Note despre limba și stilul lui Caragiale*.
- În nr. 8 al „Iașului literar”, Z. Ornea comentează volumul lui Gellu Naum, *Soarele calm*, la rubrica „Recenzii”, insistând (era de altfel inevitabil în contextul epocii) asupra minusurilor acestuia: „Gellu Naum e un poet realmente înzestrat și e păcat să-și irosească talentul în sterpe «studii» formale, în compoziții ce imaginează o natură stilizată și atemporală. Abordarea tematicii majore e o datorie de prim ordin și – cum se știe – condiția fundamentală pentru fertilizarea talentului. Poemele izbutite din volum pledează convingător pentru dispozițiile pe această linie ale poetului care, pentru a-și defini descendența poetică, îi amintește pe Maiakovski și Eluard, pe Blok, Neruda și Garcia Lorca. Genealogia aceasta obligă”.
- Apărut în luna „eliberării de sub jugul fascist”, numărul 8 al revistei „Viața Românească” conține texte inspirate direct sau indirect de această aniversare. Primul text, de la rubrica ocazională „Anul XX”, este un editorial redacțional marchează cele două decenii trecute de la evenimentul respectiv: **23 August 1944 – 23 August 1964**. Sub același generic câțiva scriitori publică din creațiile lor: Eugen Barbu - *Șoseaua Nordului* (fragment de roman), Victor Eftimiu – *Meșterii fauri*, Radu Cosașu – *Două vieți din „Viețile paralele în toamna lui ‘44”* (fragmente de roman), Nina Cassian – *Memoria adolescenților* (evocări 1944), Al. Andrițoiu – *Drumuri*. □ Textele cuprinse în spațiul rubricii „Critică și actualitate” au caracter bilanțier, vizând creația ultimelor primelor două decenii de socialism. Colaborează la realizarea acestei rubrici: Ov. S Crohmălniceanu - *Proza noastră în ultimii douăzeci de ani* („Proza acestor douăzeci de ani se caracterizează printr-un acut sentiment al istoriei”) care sesizează elementele de continuitate în proza ante- și postbelică a lui Mihail Sadoveanu, Camil Petrescu, Ion Călugăru, Ion Marin Sadoveanu, G. Călinescu (care „a împins cel mai departe acest dialog cu opera sa anterioară”), Zaharia Stancu și Mhai Beniuc, oprindu-se apoi la prozatorii afirmați după război: Marin Preda, Eugen Barbu, Titus Popovici, D. R. Popescu, Th. Mazilu, Fănuș Neagu, Nicolae Velea, Ion Băieșu, Sorin Titel, Radu Cosașu etc. □ Paul Georgescu, semnatarul textului *O privire asupra poeziei românești contemporane*, își organizează materia în câteva capitole tematice (*O imagine multilaterală a trecutului*, *Proza satului românesc*, *Uzina și marele șantier în literatură: proza citadină*) și generaționiste (*Contribuția generațiilor vârstnice*), la care adaugă și câteva studii individuale: *Eugen Barbu*, *Geo Bogza*, *Eusebiu Camilar*, *V. Em Galan*, *Aurel Mihale*, *Francisc Munteanu*, *Titus Popovici*, *Marin Preda*, *Zaharia Stancu*, lăsând la urmă câțiva *Tineri prozatori*: Teodor Mazilu, Fănuș Neagu; Pop Simion, D. R. Popescu, Nicolae Velea, Nicolae Breban; la rândul lui, în studiul *Mesajul umanist al poeziei contemporane*, Mihail Petroveanu identifică temele liricii postbelice: *Stihia solitudinii*, *Procesul trecutului și al dușmanilor omului*, *Război și pace*,

Patriotismul – izvor de armonie a omului cu lumea, Descoperirea universului cotidian, Sensul fericirii („Expansiunea completă a ființei – scopul ultim al comunismului și domeniul celui mai adânc lirism”); Demostene Botez încheie această rubrică semnând articolul **Socialism înseamnă cultură**. □ Un studiu despre **Poezia lui Miron Radu Paraschivescu** semnează Matei Călinescu la rubrica „Scriitori români contemporani” („Deși ocult, topit în simboluri difuze, sensul social, protestatar al *Cânticelor țigănești* se comunică fără echivocuri. «Raiul beteag» al țigăniei e amenințat și mereu sfârtecat de jandarii care reprezintă o orânduire crudă și apăsătoare”), iar Constantin Ciopraga, la „Cronica ideilor” vorbește despre **Fundamentarea științifică a istoriei literaturii**.

[AUGUST-NOIEMBRIE]

- În numerele 8-11 din „Secolul 20” este publicat, în întregime, romanul *Conacul* de William Faulkner, în traducerea lui Fănuș Neagu și Aurora Leicand. Numărul din august cuprinde și un necrolog William Faulkner.

SEPTEMBRIE

1 septembrie

- Numărul 17 al revistei „Luceafărul” conține un grupaj intitulat „Retrospectivă”, în care sunt consemnate contribuțiile publicației în diferite sectoare ale vieții literare. Astfel, în domeniul prozei, Stancu Ilin inventariază următoarele nume: „Este îndeobște cunoscut că în literatura noastră au apărut o serie de nume noi, care s-au impus, rapid, publicului. În fruntea lor trebuie trecuți, în ceea ce privește proza: Fănuș Neagu, Nicolae Velea, Vasile Rebreanu, Ștefan Bănulescu. Fiecare din acești tineri au trecut prin paginile *Luceafărului*, unii dintre ei, cum e cazul cu Fănuș Neagu, datorând, aproape în întregime revistei, popularitatea operii lor. De remarcat că majoritatea schițelor, nuvelor sau reportajelor publicate în *Luceafărul* au intrat c principale piese în volumele tipărite de tineri: *Ningea în Bărăgan* de Fănuș Neagu, *Covor oltenesc* de Ilie Purcaru, *Ochelari de împrumut* a lui Nicolae Velea”. □ În ceea ce privește poezia, Al. Andrițoiu consemnează: „Maturizându-se ea însăși, revista *Luceafărul* a contribuit la maturizarea unei generații tinere de poeți, al căror timbru distinct se face astăzi auzit cu autoritate în frontul nostru literar: Ion Brad, Ion Horea, Teodor Balș, Tiberiu Utan și alții, cum și a generației de poeți imediat următoare la procesul de maturizare al cărora asistăm cu bucurie: Gheorghe Tomozei, Nicolae Stoian, Nichita Stănescu și alții”. □ Cât despre critica literară, Marin Sorescu dă seamă despre modul în care revista s-a achitat în fața datoriilor ideologice: „S-a luat atitudine împotriva unor manifestări negative în critica literară, dându-se dovadă de intransigență, fermitate, curaj. Subliniind prețiosul ajutor dat criticii literare de către partid,

într-un articol publicat în revistă se spunea: «Înșușindu-și principiile de bază ale criticii marxist-leniniste, situându-se ferm pe pozițiile ideologice ale clasei muncitoare, *Luceafărul* va contribui prin toate mijloacele la lupta împotriva revizionismului în literatură, va fi intransigent, nefăcând nicio concesie împăciuatorismului sau perfidei teorii diversioniste a așa-zisei `coexistențe pașnice` între două ideologii cu un conținut fundamental deosebit... Critica literară trebuie să militeze pentru o artă realist-socialistă cu un puternic caracter popular. Ea trebuie să fie democratică, să respingă cu hotărâre snobismul literar, să veștejească forma goală, lipsită de un conținut bogat...». Aceste cuvinte demonstrează o dată mai mult poziția sănătoasă pe care s-a situat întotdeauna critica literară a acestei reviste”.

● Maria Banuș publică în „Scânteia” o poezie intitulată *E necesar*, o pledoarie lirică pentru visul – realizabil din perspectiva ideologiei partinice – al salvării și eliberării „frumoas[ei] planet[e] albăstri[i]”: „Frumoasa mea planetă albăstrie,/ Îngăduie să te visez salvată,/ Și liberă, cum ai să fii odată, / Cu mări care unesc și fluvii salbe,/ Și cu cetăți grădini ca mări de nalbe, / Cu oameni buni și tari, în gingășie,/ Frumoasa mea planetă, albăstrie...”. Poezia e o chemare adresată întregii umanități spre realizarea acestui vis, „rațional” în măsura în care e legitimat de mersul istoriei. □ Gheorghe Vlad publică în „Scânteia” povestirea *A fi om*, despre abnegația în muncă a omului nou, ipostaziat aici într-un bătrân cioban dintr-un sat oltenesc colectivizat, care refuză să iasă la pensie, după ce păzise o viață oile „avuților”, tocmai acum când visul colectivizării a fost împlinit. Semnificativ, istoria exemplară a bătrânului Tilă este aceea a unui transmițător al valorilor partinice către generațiile tinere: este cazul fiului, Nicolae, care se întoarce la stână (acolo unde crede tatăl său că îi era locul), după ce fusese făcut „om” de partid.

4 septembrie

● Nr. 5641 din „Scânteia” publică un interviu acordat de Graham Greene lui Victor Bîrlădeanu. Acesta își prezintă interlocutorul ca pe „unul dintre cei mai de seamă reprezentanți ai prozei engleze contemporane”, străduindu-se să-i găsească autorului *Americanului liniștit* și al *Omului nostru din Havana* trăsături care să legitimeze „ancheta” și să probeze, totodată, „deschiderea” literaturii autohtone spre aceea progresistă din spațiul occidental: „Privirea lucidă, pătrunzătoare asupra realităților lumii occidentale, dezvăluirea unor aspecte ale dzumanizării omului în angrenajul unei societăți dominate de forțele banului, o undă caldă de umanitate, de simpatie pentru oamenii simpli, totul la un înalt nivel de măiestrie literară – iată trăsături care i-au atras pe cititori spre aceste cărți, apărute și difuzate la noi în tiraje de zeci de mii de exemplare.” Interviewatorul se simte, totuși, obligat să atragă atenția asupra „drumul[ui] [...] complex” al creației scriitorului englez: „Concepțiile sale de susținător al unui individualism cu nuanțe intelectualiste, de adept al

catolicismului, și-au pus pecetea asupra unei bune părți a operei sale. Era firesc, deci, ca aceste concepții să se facă simțite și în opiniile sale despre literatură ori despre unele probleme ale lumii de azi.” Întrebat despre „tendențele mai importante” care „se conturează în literatura engleză de azi”, scriitorul nu găsește niciuna, observând, totuși, „afluența de tineri scriitori talentați” (Allan Sillitoe, Arnold Wesker, Muriel Spark). Abia atunci când este chestionat în legătură cu „locul și rolul satirei în literatura engleză contemporană”, Graham Greene îi oferă criticului român răspunsuri „satisfăcătoare”: „Trecem printr-o epocă istorică destul de complicată și poate de aceea omenirea simte nevoia mai mult ca oricând să se destindă. Sunt, slavă domnului, și destule aspecte ale vieții contemporane care se cer ridiculizate.” Interviu se încheie cu aprecierile scriitorului referitoare la lumea nouă românească, care i-ar fi produs „o impresie foarte bună”.

5 septembrie

● B. Dumitrescu recenzează în „Scânteia” cărțile Olgăi Berggolț – *Stele în plină zi* – și a lui James Aldridge – *Aur și nisip*. Prima este o carte de confesiuni, încărcată de „poezie”, în care „ideea de bază” „este aceea a contopirii absolute a vieții și gândurilor scriitorului cu viața și năzuințele poporului”: „fiecare pagină [...] respiră o forță deosebită, care este a însuși poporului sovietic, o poezie profundă, care este poezia vieții constructorilor comunismului.” □ În volumul de nuvele al lui J. Aldridge, recenzentul descoperă fresca lumii capitaliste, în care omului simplu îi este rezervată o „soart[ă] tragică”, dar în care eroii, înfățișați prin intermediul unei „fine” analize psihologice, „refuză să se lase înfrânți”.

6 septembrie

● În nr. 36 al „Gazetei literare”, G. Dimisianu scrie despre **Eugen Barbu**, „**Prânzul de duminică**” („Cronica literară”). Pentru început, criticul prezintă succint volumul: „Cu *Înmormântarea lui Dumitru Alexandru*, *Morcovii*, *Domnișoara Aurica*, *Franzeluță*, coborâm din nou în lumea agitată a celebrei periferii Cuțarida, evocată în *Groapa*. *O canistră cu apă*, *De-a viața și de-a moartea* înfățișează drame ale războiului, temă pe care Eugen Barbu de asemenea a mai abordat-o. *Bufet-expres*, *Într-un loc de trecere*, *Călătorie cu autocarul*, *Oul* și altele câteva surprind scene și tipuri ale vieții contemporane”. Sunt apreciate îndeosebi nuvele precum *Înmormântarea lui Dumitru Alexandru* sau *Pe ploaie*, deoarece aici ar fi vorba de „un spectaculos care nu mai este, ca în *Groapa*, expresia unei exaltări romantice, ci un spectaculos al efectelor sumbre, împins uneori până la scene grotești”. Unele observații ale criticului surprind aspecte mai puțin comentate ale profilului scriitorului, pe care Dimisianu, spre exemplu, îl consideră „un poet în proză al orelor orașului,

al marilor artere metropolitane, evocate în imagini care trădează predispoziții spre lirism”.

8 septembrie

● Eugen Barbu publică, în nr. 5645 din „Scânteia”, *Oul* – un fragment din volumul *Prânzul de Duminică*, „apărut recent la Editura pentru Literatură”. Este istoria unui om nou, povestită de el însuși, ca interlocutor al naratorului: bătrânul muncitor Sofronie, om simplu și modest, ajuns deputat, vorbește despre binefacerile lumii noi, despre cum a primit casă de la partid (o „căsoaie” cu baie, apă caldă, electricitate, „bucătărie cu faianță” și câte altele) și despre cum a sărbătorit evenimentul mutării. („Oul” – simbolic - din titlu aparține unei găini pe care bătrânul o cumpărase vie de la piață pentru masa festivă și care se transformă, în cele din urmă, în supă, după ce bătrânul muncitor-deputat renunțase la ideea tăierii.)

11 septembrie

● Andrei Băleanu semnează, în nr. 5648 din „Scânteia”, cronică spectacolului cu piesa *Viața lui Galilei* de Bertolt Brecht, pus în scenă de actorii Teatrului din Budapesta, aflați în turneu la București. Cronicarul interpretează piesa în grilă ideologică, arătând în ce măsură ea „este închinată marii forțe transformatoare a ideilor înaintate”, situându-se, astfel, „în plină contemporaneitate”: „Zugrăvind existența zbuțuită a ilustrului savant, silit să-și apere învățătura de atacurile inchiziției și ale nobilimii, autorul generalizează, ne vorbește despre lupta adevărului și rațiunii împotriva tiraniei, împotriva reacțiunii. [...] Adevărata temă a piesei o constituie răspunderea savantului în fața maselor largi, în fața celor ce muncesc, care sunt cei mai interesați să afle cauzele reale ale tuturor fenomenelor.” „Geniul” autorului constă, în opinia cronicarului, în reliefarea legăturii „dintre descoperirile revoluționare ale lui Galilei în domeniul mișcării planetelor și spiritul de îndoială și răzvrătire pe care ele îl semănau în popor.” Valoarea piesei este pusă în evidență și de jocul actorilor, spectacolul fiind apreciat de cronicar la superlativ, cu excepția scenei „de carnaval”, „prea „aranjată”, lipsită de spontaneitate”.

12 septembrie

● Paul Georgescu publică, în nr. 5649 din „Scânteia”, un articol dedicat volumului *Primele iubiri* de Nicolae Labiș, „reprezentant de frunte al tinerilor poeți educați de partid, crescut odată cu revoluția biruitoare”, a cărui poezie „rămâne o expresie a tensiunii etice către idealul comunist al omului nou, a neîncetatei confruntări autocritice cu înaltul nostru ideal. Caracteristica poeziei sale constă în permanenta dorință de a se depăși, zdrobind vechiul, inerția în sine, în ceilalți, de a arde în flăcările entuziasmului tot balastul mentalităților burgheze, blestemată moștenire a unei blestemate societăți. Poezia sa ni s-a impus

prin pasiunea pentru marile idei contemporane, prin capacitatea de a exprima idei în imagini artistice, întărind astfel adevărul fundamental că nu poate exista o mare poezie, o mare artă, în afara celei ce exprimă marile idei ale vremii. Sensul dezvoltării creației sale era – tot mai accentuat –, acela al pasiunii ideilor comuniste, comunicate cu forță și entuziasm.” „Analiza” continuă în aceiași termeni superlativi – când e vorba de aprecierea volumului –, incisivi – când criticul se oprește asupra trecutului întunecat, cu o „mânie” care o depășește cu mult în intensitate pe aceea atribuită poetului. În fapt, sinteza asupra temelor abordate în volum (împărțit în două secvențe: „o autobiografie lirică” – „Primele iubiri” – și una „ideologică”, „o epopoe etică” – „Lupta cu inerția”), ilustrate cu citate din poeziile reprezentative, nu face altceva decât să dezvolte ideile din introducerea-șablon, aplicabilă oricărei creații „corecte” din perspectivă ideocritică. În finalul articolului, criticul reia, sintetizând, aceleași idei, încheind prin a afirma, o dată în plus, poziția „de frunte” a tânărului poet „în istoria poeziei românești”.

13 septembrie

- În nr. 37 al „Gazetei literare”, Ov. S. Crohmălniceanu comentează nuvela de război *Jocul cu moartea* de Zaharia Stancu, apreciindu-i îndeosebi maniera compozițională și stilul: „Măsura artei naratorului o dă în toate acestea distanța păstrată între atrocitatea faptelor, senzaționalul brut sau grotescul lor și tonul rece, blazat, al relatării, ritmul egal de metronom al propozițiilor”. Însă criticul este mai degrabă nemulțumit de lipsa de mesaj ideologic al acestei scrieri, una dintre reușitele prozei lui Stancu, pentru că, spune criticul, acesta „nu trece dincolo de o viziune realist-critică, istoricește limitată. Sentimentul unui umanism superior, care să depășească această condiție, n-are cum să se exprime, fiindcă perspectiva narațiunii nu se lărgeste, nu se sprijină pe o concepție revoluționară asupra vieții și decurge doar dintr-o optică idealizată a refractarilor ca în romanele lui Hamsun sau Jack London”.

- În cronică sa din nr. 37 al „Tribunei”, intitulată *Dinamica peisajului*, Ion Oarcășu încearcă să surprindă modurile de realizare a pastelurilor în poezia actuală, pornind de la volume ale lui Tiberiu Uta, Ion Brad și Ion Horea. Spre exemplu, cel dintâi ar fi „înclinat spre surprinderea amănuntului sufletesc revelator, spre dezvăluirea acelei zone de puritate și reverie continuă ce definește cât se poate de bine profilul etic al omului înaintat de astăzi”, iar „aspectele din natură” care reliefează aceste lucruri ar căpăta semnificații revelatoare. Ion Brad, în schimb, creează „o poezie a contrastelor violente, simbolurile și alegoriile sale fiind menite să exprime o feroare sufletească dusă la extrem”. În ceea ce îl privește însă pe Ion Horea, comentatorul ridică unele obiecții: „Intimitatea cu viața rurală se transformă aici în paseism închisat și într-o vană dorință (capriciu intelectual des întâlnit și la alți poeți) de contopire cu peisajul agrest, văzut în culori sublunare”. Totuși, și volumul

lui Horea ar fi, în ansamblul său, străbătut de „concepția marxist-leninistă asupra lumii”. □ În același nr. al *Tribunei*, semnalăm și prezența lui Ilie Constantin cu poemul *Dragoste în septembrie*.

14 septembrie

● La rubrica „Revista revistelor”, din nr. 37 al „Contemporanului”, Nicolae Manolescu intervine în „cazul” Velea, cu articolul *Dezbateri în jurul unor „proze scurte”*. În apărarea prozatorului, criticul nuanțează modul de aplicare a șablonului vremii în privința tipologiei: „«Vrem eroi viguroși, reprezentativi pentru tineretul nostru de azi», au cerut unii. Cerința, cum s-a observat, e îndreptățită cu privire la întreaga operă a unui scriitor, dar devine absurdă dacă o aplicăm fiecărei bucăți în parte, care poate înfățișa și eroi slabi, lipsiți de personalitate sau șovăielnici. Caracterul reprezentativ al personajului literar nu trebuie înțeles mecanic, căci nu orice tânăr muncitor, care are atitudini dușmănoase etc., e și reprezentativ pentru tineretul de azi”.

15 septembrie

● Rivalitatea dintre unele publicații și, nu în ultimul rând, un profil hipertrofiat al unora dintre autori, răzbat uneori în textele cuprinse în aceste publicații. Spre exemplu, Eugen Barbu, în nr. 18 din „Luceafărul”, semnează o „notă” sarcastică la adresa redactorilor și colaboratorilor de la „Gazeta literară”. Interesează mai mult atitudinea scriitorului în sine decât exemplele pe care se sprijină (unele cu totul ne semnificative): „Supără mai mult încercarea lui Matei Călinescu din „Gazeta literară” de a împăca și capra și varza în cronica sa la același volum [este vorba de volumul *Am rechemat iubirea* al lui Ion Bănuță]. Considerațiile alambicate, stăruința de a fi neutru cu orice preț fac o impresie penibilă. Exemple de scădere a exigenței critice pot fi găsite și în cronicile lui Mihail Petroveanu din ziarele noastre și în unele recenzii ale lui Paul Georgescu (acesta din urmă de nerecunoscut, parcă timorat și lipsit de idei, lucru cu totul surprinzător la un mânuitor de condei atât de inteligent). Considerațiile sale asupra romanului *Învățătorii* al lui Șerban Nedelcu, rămânând un model de ocolire a adevărului neplăcut, model egalat numai de vestitele cronici ale lui Radu Popescu la *Rădăcinile sunt amare* și de cronica lui Eugen Simion tot la romanul *Învățătorii*”. □ În nr. 39 din 27 septembrie al *Gazetei literare*, îi răspunde Titus Popovici (*Noi, Eugen Barbu, și scriitorii*), reamintindu-i unele obligații prietenești: „Formularea [prozatorul dăduse un citat din „notele” lui Barbu] e stupefiantă și dureroasă sub pana unui scriitor ca Eugen Barbu. Cu atât mai mult cu cât la apariția fragmentelor din *Groapa* în *Viața românească* nici el n-a fost scutit de procese de intenție în unele intervenții, în loc să i se arate obiectiv și științific erorile de concepție care stau la baza *Gropii*, carte care dovedea însă apariția unui indiscutabil și mare talent. Cu atât mai mult cu cât tovarășii săi scriitori au fost aceia care au luat poziție

împotriva unui asemenea mod de-a face critică, mod neprincipial”. □ Disputa nu se oprește aici, deși părea a porni de la mize minore. Ambii scriitori sunt admonestați în „Gazeta literară” (nr. 40, 4 octombrie, într-o notiță redacțională intitulată **Discuții, nu răfuiele personale**), exagerându-se dimensiunile polemicii: ar fi vorba de un „schimb de note violente”, „o răfuială personală cu insinuări jignitoare și procese de intenții” etc. Se trece apoi la obiecția principală, adresată de astă dată numai lui Barbu: „Eugen Barbu declară nici mai mult nici mai puțin decât că în jurul *Gazetei literare* s-ar contura o «familiuță». Să vedem despre ce «familiuță» este vorba. De la Conferința pe țară a scriitorilor, în paginile *Gazetei literare* au colaborat aproape toți scriitorii, din toate generațiile, din capitală și din provincie. După cum oricine poate ușor constata cercetând sumarul revistei, această «familiuță» este pur și simplu familia mare a scriitorilor contemporani, întregul nostru front literar din care face parte și Eugen Barbu”. □ Revenind la nr. 18 al „Luceafărului”, reținem și articolul **Falsa inovație a decadentilor**, semnat de Marin Bucur, care demonstrează că aspectul „revoluționar” al avangardei nu are nimic în comun cu acela al realismului socialist: „«revoluționarismul», în care și-au înfășurat cu viclenie demonstrațiile teoreticienii artei decadente, era prin toată substanța sa o acțiune străină de rosturile mari ale unei adevărate revoluții în artă. Cultivând asocialul, apoliticul, iraționalul, ilogical, starea de demență, teoreticienii «noi arte» militau împotriva artei realiste, progresiste [...] A fost vreo atitudine în literatura românească de «avangardă» în timpul grevelor muncitorești sau în timpul procesului și interzicerii Partidului Comunist Român?”. Aspru criticat este și Ion Barbu, inclus și el în categoria „decadenților” ca reprezentant al poeziei pure: „Toată poezia lui Ion Barbu, în care decadentii și-au văzut idolul, este o născocire greoaie a gândului și o mutilare a relațiilor logice gramaticale, care o face ininteligibilă. Poetul era un vibrant liric care însă și-a asumat fiorul într-un fals delir intelectualist”.

19 septembrie

- „Scânteia” preia de la Agerpress o notă privind **Sărbătorirea acad. Ion Agârbiceanu**, căruia i s-a înmănat, la Sfatul Popular regional Cluj, Ordinul „Steaua Republicii Populare Române”, clasa I, „pentru merite literare deosebite, cu prilejul împlinirii a 80 de ani.”

22 septembrie

- Ileana Vrancea recenzează în „Scânteia” volumul lui Paul Cornea, *Studii de literatură română modernă*, apărut recent la Editura pentru Literatură, o sinteză meritorie, „utilă nu numai pentru istoricii literari, ci și pentru un cerc foarte larg, interesat în cunoașterea literaturii și culturii naționale.” În demersul vizând o perioadă relativ întinsă („începând cu Ion Budai-Deleanu și Conachi, continuând cu o privire generală asupra epocii pașoptiste și sfârșind cu capitole

consacrate unor figuri reprezentative ale literaturii de la 1848 – I. Heliade Rădulescu, Nicolae Bălcescu, Alecu Russo, Vasile Alecsandri”), criticul a întreprins „o analiză substanțială, minuțioasă”, „multilaterală, bogată în dezbateri, cu largi implicații sociale, istorice.” Ceea ce e și mai important, în opinia recenzentei, e „efortul” autorului „pe linia unei interpretări științifice, marxiste”: „imaginile deformate lăsate și în multe capitole ale acestei epoci de vechea istoriografie literară, tiparele simpliste sau soluțiile comode sunt respinse din capul locului: coordonatele ideologice sunt enunțate încă de la început, laturile dificile sau punctele încă albe de pe harta acestei perioade, aspectele contradictorii sunt puse în plină lumină și studiul capătă [...] caracterul unei riguroase demonstrații, în care istoricul și criticul literar desfășoară argumente și reia polemici, aducând puncte de vedere noi acolo unde se părea că totul a fost spus.” □ „Scânteia” publică, în nr. 5659, un interviu (semnat L. R.) acordat de poetul spaniol Marcos Ana, sub titlul *Poezia mea s-a născut într-o carceră*. „Omul care a învins temnițele franchiste”, descoperind „în umbra celulei lumina poeziei”, „o poezie în care a răsfrânt suferințele, revolta, încrederea în tăria comunistă”, vorbește despre biografia sa revoluționară, de „militant al partidului”, și mai ales despre experiența din care s-a născut poezia sa „directă, în care se reflectau traiul și suferințele întemnițaților”. □ Pe aceeași pagină e plasată una dintre poeziile lui Marcos Ana, intitulată *Viață* (în traducerea lui Romulus Vulpescu), o meditație asupra timpului pierdut, asupra existenței irosite în „groapa” întunecată a temniței, din care răzbate dorința de a regăsi micile bucurii ale vieții: mirosul ierbii, cântecul râului, freamătul pomilor, vuietul mării, sărutul femeii etc. Semnificativ, poezia nu conține niciun fel de accent „militant”, nicio urmă de ideologie.

23 septembrie

● Dinu Săraru semnează în „Scânteia” cronica volumului lui Eugen Barbu, *Prânzul de duminică*, „reunind cea mai mare parte a nuvelor și povestirilor scrise [...] în ultima vreme, [...] lucrări remarcabile, atestând procesul de maturizare ideologică și artistică a scriitorului.” Cronicarul apreciază, de la bun început, „caracterul actual” al textelor care, „chiar dacă nu sunt inspirate din realitatea imediată, prin mesajul de idei conținut, prin poziția, atitudinea scriitorului, se înfățișează ca fiind profund contemporane.” E vorba de prozele fixate asupra contextului interbelic, „zugrăvind lumea cartierului bucureștean din jurul Atelierelor Grivița, sau momente hotărâtoare și semnificative din anii războiului criminal antisovietic. Povestirile de război relevă un aspect nou al scrisului lui Eugen Barbu. Protagonistii sunt țărani, muncitori, intelectuali, care în contact cu bestiala realitate a războiului antisovietic, în împrejurări decisive, se văd obligați să gândească într-un fel nou.” Sper ilustrare, cronicarul selectează *O canistră cu apă* (istoria unui tânăr cu nume rusesc, Anatol,

pasionat de filosofie, care devine erou al luptei antifasciste), *Franzeluță* („descriind emoționant scurta existență și sfârșitul eroic pe baricadele luptei antihitleriste, ale unui „copil al nimănui” – „un fel de Gavroche al insurecției noastre armate de la 23 August 1944), *De-a viața și de-a moartea*, *Un pumn de caise* (povestea unui deținut politic comunist) etc. Din nuvelele și povestirile inspirate „din viața cartierelor mărginașe ale Bucureștilor” cronicarul reține *Domnișoara Aurica* și *Înmormântarea lui Dumitru Alexandru*, în care, „depășind în mare măsură tentația pitorescului în sine, care afectase altădată descrierea Cuțaridei [...], privită atunci ca o insulă izolată de frământările sociale ale vremii, prozatorul izbutește să ne ofere astăzi [...] o imagine tulburătoare și veridică din punct de vedere social-istoric a unei lumi apăsate, chinuite, mutilate moral sub influența nefastă, distructivă, a relațiilor burgheze și a exploatării sângeroase.” Cronicarul se mai oprește și asupra povestirilor cu și despre țărani (*Prânzul de duminică*, *Pe ploaie*, *Oul*, *Bufet expres*), apreciind modul autentic în care autorul redă „psihologia omului simplu”, „lumea lui spirituală”, și, desigur, miza ideologică a textelor. Urmează binecunoscuta semnalare a „neajunsurilor” reperabile în unele povestiri: „o anume superficialitate în redarea sentimentelor” omului nou în *Oul*, „o simbolistică cețoasă” în *Păunii* sau *Patru pești*, „o anume înclinație spre un pitoresc în sine” în *Morcovii*, „al cărei substrat de idei – cu toate că include o demascare a demagogiei electorale burgheze – rămâne totuși minor, accentul căzând pe pitorescul dialogului, al tipurilor”, „lunga descripție fastuoasă a mahalalei bucureștene” – considerată „ușor gratuită” - din *Într-un loc de trecere*, „axată pe o idee gravă, dramatică, dar alunecând în melodramă” etc. Deși „inegal”, volumul recomandă un creator de atmosferă, al cărui scris se caracterizează printr-o „plasticitate deosebită”.

27 septembrie

- Într-un articol publicat în două numere ale „Gazetei literare” (nr. 39 și nr. 40, din 4 octombrie), intitulat *Biografie și individualitate poetică*, Eugen Simion se delimitează de anumite reflexe existente în creația unor poeți tineri, și anume convenționalismul și incapacitatea de înnoire lirică, toate drapate sub semnul „biograficului”: „Multe dintre impresiile poezilor se limitează la război, dar și acestea în puține cazuri ajung să se închege într-o imagine mai amplă. «Biografiile» încep, surprinzător, să semene între ele și, cu mici nuanțe, să se confunde. Nu este vorba de biografia comună a generației, ci de biografiile poetice proprii, de universul concret, care n-are suficientă substanță pentru a se delimita. Unele versuri îți dau impresia că autorul lor vine dintr-o lume abstractă, lipsită de personalitate; din note vagi, fixate în descripții care n-ajung să se impună, începe să se deslușească o copilărie apăsătoare într-un mediu dominat de tenebrele războiului, însă și aceste semne de individualizare nu sunt duse până la capăt, se dizolvă în generalități și convenții poetice dintre

cele mai supărătoare”. Această tendință ar fi vizibilă în volume ca *Auto-biografie* de Darie Novăceanu, *Autoportret în august* de Grigore Hagiu sau în *Anotimpurile Griviței* de Ion Crânguleanu. □ Din același număr, consemnăm și poemul ideologic *Șarja* de Ion Gheorghe.

● Din nr. 39 al „Tribunei”, reținem cronică de Ion Lungu despre volumul lui Eugen Barbu, *Prânzul de duminică (Luminile și umbrele universului epic)*. Unele afirmații se rețin. Astfel, în nuvela *Înmormântarea lui Dumitru Alexandru*, în care personajul ar fi „Un Gobseck de mahala”, evenimentul funerar ar fi „de un grotesc halucinant”; în *Domnișoara Aurica*, „ritmul narațiunii e lent, cu repetiții de genul celor folosite de Hemingway în *Bătrânul și marea* sau în *Vară primejdioasă*”. În *Pe ploaie*, unde anumite secvențe erotizante i se par criticului „de un burlesc discutabil”, s-ar simți „ceva din tehnica și atmosfera halucinantă, caracteristică lui Faulkner”.

● Silviu Iosifescu recenzează, în nr. 5664 din „Scânteia”, volumul de proză al lui Kovács György, *Mormântul ostașului*, reunind nuvele „despre oameni și stări din realitatea socialistă”, a căror trăsătură comună este „autenticitatea problemelor și mediului înfățișat”. Recenzentul apreciază, în plus, „capacitatea de a surprinde conflicte mai noi, specifice etapei actuale de dezvoltare” a satului socialist, pe care scriitorul îl mai zugrăvise în romanul *Cu ghiarele și cu dinții*, fixat asupra perioadei din preajma Eliberării. De aceeași apreciere se bucură tema „recunoștință[ei] poporului față de ostașii sovietici, perpetuarea amintirii sprijinului pe care ei l-au dat pentru eliberarea noastră de sub fascism”. Cronicarul nu poate să nu-i reproșeze, însă, autorului, „tendința de a înlocui uneori elocvența faptelor printr-o morală subliniată”. În ansamblu, volumul este considerat o reușită, „prin noutatea faptelor de viață, prin forța de pătrundere a observației și interesul pentru actualitatea socialistă.”

29 septembrie

● „Scânteia” publică o scurtă notă care anunță apariția viitoare (în octombrie), în colecția „Biblioteca pentru toți” a următoarelor cărți: *Faust* de Goethe, *Dialectica poeziei și niște fabule* de Marcel Breslașu, *Manon Lescaut* de Abatele Prévost.

[SEPTEMBRIE]

● Numărul 9 al revistei „Steaua” este dedicat lui Ion Agârbiceanu. Dintre intervenții, se rețin reportajul lui D. R. Popescu, *În lumea Arhanghelilor* și studiul lui Mircea Zăciu, *Agârbiceanu în conștiința contemporanilor*. Numărul conține și un util indice bibliografic al operei literare a scriitorului●.

● Iașul literar din septembrie publică un articol al lui Tiberiu Rebreanu, cu titlul *Un an crucial din viața scriitorului Liviu Rebreanu*, la rubrica „Mărturie”. Este vorba de intervalul 1909-1910, din care datează primele încercări de a scrie *Ion*. □ Al. O. Teodoreanu prezintă *Scrisorile lui M. Sadoveanu*

către Garabet Ibrăileanu, la rubrica „Texte și documente” (continuarea în nr. 10). Este vorba de o corespondență inedită dintre cei doi din anul 1907.

• La rubrica „Scriitori români contemporani” din numărul 9 al revistei „Viața românească”, S. Damian publică prima parte a unui amplu studiu despre **G. Călinescu prozator**, ocupându-se, în acest număr, de romanul *Enigma Otiliei*, pe care îl analizează sub aspectul tipologiei personajelor, în două capitole: *Suflete moarte și Educația sentimentală*: „E timpul să conferim lui G. Călinescu un loc printre cei mai de seamă prozatori ai literaturii române și să ne străduim să evidențiem particularitățile originalității sale literare.” □ „Cronica literară” este susținută de Radu Popescu cu o prezentare a romanului *Facerea lumii*, de Eugen Barbu, în care cronicarul descoperă, pe lângă aspectele sociale și ideologice, „numeroase pagini de descriție și atmosferă bucureșteană, de pitoresc și culoare” care „poartă cea mai adâncă și mai specifică *pecete Barbu* și exercită, la lectură și chiar la relectură, un farmec mereu irezistibil” □ „Pe marginea cărților” glosează Vladimir Streinu și Șerban Cioculescu, primul despre *Corespondența lui N. Bălcescu*, cel de al doilea despre *Giuseppe Tomasi di Lampedusa: „Ghepardul”*. □ Sorin Alexandrescu analizează *Sentimentul timpului în lirica noastră contemporană* sub titlul de rubrică „Critică și actualitate”. Observând că de cele mai multe ori critica literară se orientează exclusiv către temele poeziei momentului, semnatarul articolului afirmă că „Știm foarte puține despre mijloacele poetice utilizate, despre motivele poetice dominante, despre anumite fapte de expresie care consfințesc și ele, pe planul limbajului poetic, noua etapă în dezvoltarea poeziei române, pe care o constituie lirica socialismului”. Materialul aplicativ este oferit de lirica Ninei Cassian, Maria Banuș, Cezar Baltag, Aurel Rău, Mihai Beniuc, Nichita Stănescu și alții. □ La „Miscellanea”, Matei Călinescu face *Portretul unui tânăr poet: Adrian Păunescu*: „Străbătută de seve bogate și proaspete, cu explozii de verde primăvăratec, poezia lui Adrian Păunescu are acea mișcare plină de grație care o situează sub registrul spontaneității expresive: emoția se convertește direct în imagine, cu o dezonvolutură fermecătoare.” □ În caseta redacțională, numele lui Mihai Ralea, directorul revistei, decedat la 17 august, apare în chenar negru.

OCTOMBRIE

1 octombrie

• Ștefan Bănuțescu publică în nr. 19 din „Luceafărul” reportajul *Ostrovul strugurilor*, care include versuri ce vor fi ulterior publicate în *Cântece de câmpie*. □ În cea mai mare parte a cronicii sale despre volumul lui Grigore Hagiu, *Autoportret în august*, I. D. Bălan este nemulțumit de prefața elogioasă a lui Matei Călinescu: „Firește, căldura și înțelegerea cu care se cuvine să fie întâmpinat debutantul din laudabila colecție *Luceafărul* justifică oricând un

entuziasm sporit, pe care nu-l putem numi cu ușurință ton apologetic. Uneori, însă, legitima căldură critică se transformă într-o pledoarie pedantă, plină de prețiozități, care are un efect nedorit asupra cititorului. Am avut o asemenea impresie citind prefața unui tânăr critic de talent, Matei Călinescu, la volumul unui autentic poet tânăr, Grigore Hagiu. [...] Credem că un cronicar bine pregătit, precum Matei Călinescu, putea să-i fie de un ajutor mai real unui tânăr poet talentat. Grigore Hagiu nu e un fenomen liric și filosofic cum lasă să se înțeleagă Matei Călinescu”.

4 octombrie

● În nr. 40 al „Gazetei literare” se produce debutul celui care semnează Cristea Valeriu, cu un articol intitulat *Personaje și conflict în romanul de aventuri: Theodor Constantin: „Urmărirea abia începe”*.

● Ov. S. Crohmălniceanu publică în trei numere consecutive din „Tribuna” - nr. 40 (4 octombrie), 41 (11 octombrie), 42 (18 octombrie) și 43 (25 octombrie) - amplul studiu „*Viața românească după primul război*, la rubrica ocazională „Probleme de istorie literară”. □ Din nr. 40, reținem și proza lui Augustin Buzura, *Ultima seară*.

● Valeriu Rîpeanu semnează în „Scânteia” cronica noului volum de versuri al lui Ion Brad, *Mă uit în ochii copiilor*. Criticul se simte obligat să atragă atenția, de la bun început, asupra unei probleme pe care o descoperise și în volumele anterioare ale poetului, și anume prezența unor versuri în care imaginile poetice nu sunt „pe deplin emoționante”: astfel, „cititorul poate remarca permanenta luptă între versul simplu, cald, care transmite integral și direct sentimentele scriitorului și acele strofe reci, ce vădesc o anumită dificultate în comunicare emoției artistice.” Totuși, „actualul volum marchează o etapă superioară față de ultima sa culegere de versuri apărută în urmă cu patru ani.” Criticul reține aici, în primul rând, „dragostea pentru diferitele întruchipări ale frumosului din patria noastră”, dar și „naturaletă cu care poetul realizează această fuziune între sentimentul naturii și acela al „marilor orașe” [...]”: „În această călătorie printre oamenii de astăzi ai patriei, poetul vede prezentul în continuitatea lui istorică.” Poezia lui „își trage seva” din „această antiteză între trecut și prezent, între tot ceea ce a mutilat viața omului simplu și ceea ce o înfrumusețează astăzi”, pe care poetul încearcă să o redea prin „mijloacele artistice potrivite”, ținând „pasul cu timpul său, căutând să-i răspundă cerințelor cu o poezie în măsură să cuprindă în imagini corespunzătoare gama bogată de sentimente ale omului nou.” Un alt aspect pe care criticul îl pune în evidență este „împospătarea mijloacelor sale de expresie” prin îmbinarea „tradițiilor[or] folclorice cu ceea ce este nou în viața de astăzi a țării.” „Pa-siune[a] pentru temele actualității”, „sentimentul responsabilității scriitorului față de poporul său, al comuniunii depline cu oamenii cărora le sunt adresate versurile lui” precum și „strădania de a le exprima în imagini vii, emoționante”

recomandă volumul, în ciuda unor slăbiciuni cum ar fi alunecarea, uneori, „pe panta anecdoticii” sau a „grendilocvenț[ei] și retorismul[ui]”.

5 octombrie

- Ambiguă pare o „cronică a optimistului” intitulată *Subiecte de proză*, din „Contemporanul”, nr. 40. Mai mult decât ceea ce promite în titlu, Călinescu se arată interesat de existența a două tipologii spirituale, cea a pesimistului și cea a optimistului, contestându-l pe Pascal: „Vasăzică optimismul reprezintă o ideologie raționalistă și umanistă, împotriva teoriei deprimante și false a absurdității universului, considerat ca spațiu mut pentru om. Nu aceasta era concepția lui Pascal, al cărui spirit era bolnav și, vorba progresistului de care am vorbit, tulburat de doctrina pesimistă a lui Jansenius” etc. Totuși, cronica se încheie astfel: „Un alt personaj are obraji plini, pieptul pietros și plin, glasul sonor și plin, dinții buni, digestie bună. Toată ființa sa râde părând satisfăcută și lumea îl consideră un optimist. E numai un jovial care ocolește problema și cunoașterea adâncă. Oamenii prea «sănătoși» se năruiesc la întâia suferință gravă și, necunoscând melancolia, sunt învăluiți de norul negru al spaimei”.

6 octombrie

- În „Scânțea” apare, cu prilejul aniversării de 60 de ani a academicianului Zaharia Stancu, un fragment din romanul *Desculț*, însoțit de o scurtă notă biobibliografică, în care este prezentată „intensa activitate literară și obștească” a scriitorului care și-a însușit de timpuriu „ideologi[a] marxist-leninist[ă]” și „metod[a] realismului socialist”.

11 octombrie

- Profilul tipologic și narativ al noului roman francez, reprezentat de scriitori ca Alain Robbe-Grillet, Nathalie Sarraute, Marguerite Duras este contestat de Lucian Raicu, în nr. 41 al „Gazetei literare”, într-un articol intitulat *Literatura renunțării*. Redăm un fragment din intervenția criticului: „[...] viziunea romanului de acest tip, deși se întemeiază uneori pe dezvăluirea efectelor dezumanizării, nu poate fi considerată o viziune umanistă. Afirmând că sunt reprezentanții epocii contemporane în literatură, acești scriitori sunt de fapt lipsiți de simțul istoric al contemporaneității. Dezvăluirea efectelor alienării e asociată la marii scriitori realiști cu o atitudine protestatară, plină de revoltă - și această atitudine e tocmai ceea ce lipsește exponenților noului roman”. □ Savin Bratu inventariază o serie de *Clisee și mănuși în critica de poezie*: „cutare volum al cutărui poet «se înscrie în aria tematică a actualității”, «pe care poetul o abordează» cu «mare receptivitate față de tot ce apare nou»; poetul e «sensibil la semnificațiile multiple ale actualității»; poezia lui are «implicații politico-sociale multiple», «e bogată în sentimente și preocupări»;

găsim la el un «poem de largă investigație lirico-epică», multe «sinteze lirice», câte un «imn patetic» etc...; în toate apare «ideea sensibilității artistice», «transfigurând artistic» viața; avem «versuri directe, avântate», «frumoase notații coloristice», «asocieri și comparații surprinzătoare», «ardenta (sau fervoarea, frenezia) lirică», «lirismul dens», «patosul lucid», «adâncimea sentimentelor», «sinceritatea evocării» etc...”.

- Mircea Braga, într-o intervenție din nr. 41 al revistei „Tribuna”, contestă (fără a insista prea mult), „veridicitatea conflictului” din cele două proze destul de discutate în acest an, *În treacăt* de Nicolae Velea și *O sută de nopți* de Fănuș Neagu (***Conflictul etic și cerințele vieții***).

- Victor Bîrlădeanu publică în „Scânteia” un articol pe tema ***Literatura originală de aventuri și părerile cititorilor***, care începe cu punerea în opoziție a producțiilor genului din țările capitaliste cu cele tributare realismului socialist: „În vremea noastră fabricanții maculaturii de duzină care inundă piața lumii capitaliste au diformat genul până la completa lui degradare („comics”-urile de tristă faimă), prefăcându-l într-o proslăvire, mai mult sau mai puțin mascată, a gangsterismului și sadismului, într-o orgie deșănțată de crime și monstruoșități, care nu mai are nimic în comun cu adevărata literatură de aventuri.” Dimpotrivă, „de o deosebită valoare este contribuția pe care au adus-o la dezvoltarea genului unii creatori de seamă ai literaturii realist-socialiste, care i-au conferit nu numai un alt conținut, izvorât din concepțiile moral-politice superioare ale noii societăți, dar și o nouă strălucire artistică. Printre autorii unor romane de aventuri de o cunoscută valoare literară și educativă se numără figuri de talia unor Alexei Tolstoi, Marietta Șaghinian, Iuri Gherman etc.” Trecând la ilustrările din spațiul românesc, criticul începe prin a remarca absența unei tradiții a genului, ceea ce nu a împiedicat „în ultimii ani, încercări – unele interesante și promițătoare”, soldate cu apariția unor cărți inspirate, „în majoritatea lor”, „din realitățile orânduirii noastre socialiste”. Articolul prezintă, în continuare, opiniile și sugestiile cititorilor (tehnicieni, ingineri, muncitoare etc.), cu privire la literatura de acest gen, ilustrată prin titluri ca *Urmărirea abia începe* de Theodor Constantin și *Oameni fără identitate* de Chiril Tricolici. Temele dezbătute sunt miza educativă („educarea oamenilor muncii, mai ales a tineretului”, „mesajul etic”), construcția personajelor și a acțiunii, „problema raportului între inventivitate și verosimil, ca o problemă-cheie a genului”, aceea a „lărgirii ariei tematice [...] în vederea cuprinderii unor aspecte cât mai variate și mai interesante ale realității noastre”, „problemele stilului și ale limbii” – aspecte care antrenează cititorii în criticarea unor „lipsuri” sau, dimpotrivă, în aprecieri pozitive asupra cărților în discuție.

12 octombrie

- Din nr. 41 al „Contemporanului”, reținem colaborarea lui Ilie Constantin cu două poeme, *Zboruri de dragoste* și *Cumpăna iubirii*.

13 octombrie

● Un articol semnat de Ion Brad în „Scânteia tineretului” și intitulat *Sărbătorile zilnice ale poeziei* explică durabilitatea creației prin adevărul realizărilor socialismului: „Deși poeziile deosebite nu se pot scrie în fiecare zi, iar poeții mari nu apar în fiecare an, am putea spune astăzi că toate zilele anului sunt ale poeziei. Socialismul a pus pe prim plan și a realizat acele idei dosite, căutate, dezbătute cu înfrigurare de marii filozofi și poeți ai trecutului. Ele sunt ideile care dau într-adevăr omului aripi, răspund setei lui de adevăr și frumos, de măreție și durabilitate. Poezia cărților noastre ar rămâne o simplă floare de hârtie, dacă rădăcinile ei nu și-ar sorbi fluidul săditor de viață din solul ideilor devenite forțe materiale, aici la noi”

14 octombrie

● „Scânteia” publică în nr. 5681 un scurt articol nesemnat, despre *Săptămâna poeziei*, prilej cu care „poetii din toate generațiile – din Capitală ca și din diferite regiuni ale țării – se vor afla [...] în mijlocul cititorilor, muncitori, țărani colectivști, intelectuali, studenți, elevi. Șezători vor avea loc în uzine, pe marile șantiere, în gospodăriile agricole colective, în instituții, în orașele și satele în care s-au născut marii noștri poeți clasici, în locurile de care se leagă activitatea și opera acestora. [...] „Săptămâna poeziei” va contribui prin numeroasele manifestări care se vor desfășura în regiunile țării la strângerea legăturilor dintre literatura noastră și masele largi ale poporului.”

15 octombrie

● În nr. 20 din „Luceafărul”, Nichita Stănescu este prezent cu două poezii de dragoste, *Deși răsăritul soarelui...* și *Emoție de toamnă*. Cităm din cea de a doua două versuri devenite între timp antologice: „A venit toamna, acoperă-mi inima cu ceva/ cu umbra unui copac sau mai bine cu umbra ta.”

16 octombrie

● Aurel Baranga publică în „Scânteia” un pamflet intitulat *Doamna O'Regan față cu fericirea*, în care satirizează modul de gândire - și punerea lui în discurs – al unei reportere americane care, după ce vizitase România, își permisesese să scrie în „Journal American” un articol despre „chestiunea fericirii, raportată [...] la viața femeilor din București, a căror soartă îi stoarce reflecții amare.” Citând selectiv aceste „reflecții”, dramaturgul-pamfletar găsește prilejul să ironizeze crunt modul de viață occidental, îndeosebi pe cel american, precum și problemele sociale ale acestei lumi întunecate: „Ah, doamnă Betty, exclamă autorul în final, câtă dreptate ai... Mă gândesc în clipa asta la marile delicii pe care ți le dau catastrofele aeriene, la voluptățile cutremurelor de pământ, la marile epidemii pustiitoare, la imensa și subtila staisfăcție pe care ți-o dau taifunurile măturând într-o noapte orașe și sate – și

de ce s-o ascund – la nemaipomenita fericire a războaielor... Doamnă Betty, ai venit într-un moment într-un moment greu al existenței noastre... Eram calmi, liniștiți, fără să ne dăm seama de ce suntem triști. Doamnă Betty, ne-ai redat gustul vieții.”

18 octombrie

● În articolul intitulat *O generație poetică* („Gazeta literară”, nr. 42, „Cronica literară”), Eugen Simion analizează profilul unor scriitori precum Alexandru Andrișoiu, Ion Brad, Ion Horea, Aurel Rău și Tiberiu Utan. Din punct de vedere tematic, această generație s-ar caracteriza prin asumarea experienței războiului și transformarea ei în „euforia iubirii împlinite, [în] bucuria libertății”. Ca formulă lirică, ar cultiva „un romantism vegheat cu luciditate, limitând în acest chip efuziunea sentimentală, un romantism polemic, orientat adesea spre pamflet”. Cât despre profilurile poezilor acestei generații, Ion Horea ar fi „un horatian, un bucolic”, iar Aurel Rău nu ar fi un „parnasian al pastelului”, ci ar folosi „pastelul psihologic”, fiind un „poet esențial liric, care fixează în descriere un relief moral”. □ Faptul că viitoarea „generație 60” nu s-a conturat încă se întrevede și în subiectul multor articole din acest an. Spre exemplu, într-un articol din acest număr, *Tineri prozatori*, Mihail Petroveanu comentează creațiile unor scriitori ca Grigore Beuran sau Ilie Tănăsache. □ Din acest număr al publicației se reține și un foarte documentat articol al lui Șerban Cioculescu, *Date noi despre un poet vechi. Anton Pann la „Sf. Sava”* (este vorba de anii de studiu ai acestuia la respectiva școală).

● Cronica lui Ion Lungu, din numerele 42 (18 octombrie) și 43 (25 octombrie) ale „Tribunei”, este consacrată romanului Risipitorii, de Marin Preda, pe care îl consideră *Un eveniment literar*.

19 octombrie

● Radu Popescu publică în „Scânteia tineretului” o cronică despre piesa *Febre*, de Horia Lovinescu, deplângând mai slabă realizare a celei de a doua părți a ei, artificialitatea transformării unor personaje, lipsa susținerii ideologice a acestei transformări etc.: „Că un bărbat tânăr, care iubește cu patimă o femeie (și în întreaga atmosferă a iubirii celor doi rezultă că e vorba mai mult de patimă, decât de pasiune) se simte adânc rănit și tulburat de o infidelitate a acesteia, chiar comisă din spirit de ranchiună și iresponsabilitate, e foarte firesc. Că o femeie tânără, marcată de superficialitatea burgheză, care-și iubește cu pasiune soțul (și e foarte ciudat că ușuratică și izmenita burgheză Nelli dă, ea, mai curând impresia de pasiune decât de patimă) poate face o sinceră și disperată tentativă de redemptiune, urmărind să devină demnă de iubirea bărbatului prin asimilarea ideilor (iubirea față de oameni, munca dezinteresată în slujba colectivității, aspirația spre un înalt ideal moral și social) care i-au devenit scumpe acestuia, și care au provocat grava lor divergență inițială — este

posibil, deși cam singular. Că intervenția acestor noi date morale în relațiile dintre cei doi soți poate provoca o nouă serie de contradicții ale vieții sufletești intime, este inevitabil. Dar că rezolvarea acestui conflict dramatic, foarte verosimil, foarte autentic, foarte real, se produce cu totul în afară de datele rațiunii sociale, este foarte neverosimil, foarte artificial, foarte nerealist. De aici, soluția și atmosfera melodramatică a celei de a doua părți, impasul final, regretabil mai ales într-o operă începută sub atât de bune auspicii.” Acestea ar fi, în viziunea criticului, motivele pentru care „Concluzia, adevărul cu valoare de lecție și de exemplu, singurul țel al dramei realist-socialiste” nu se realizează în piesa analizată.

20 octombrie

- Horia Lovinescu publică în „Scânteia” un reportaj intitulat *Între prieteni*, despre atmosfera de caldă prietenie de care se bucurase cu prilejul primei sale vizite în Uniunea Sovietică. Dramaturgul evocă figuri ale unor colegi de breaslă din țara vecină și prietenă care devin exemplare pentru omul nou sovietic – artistul angajat și prietenul de nădejde. Revenit în U.R.S.S., dramaturgul are conștiința că, „azi, într-o nouă etapă, prietenia și colaborarea cu scriitori și oameni de teatru sovietici constituie o nouă sursă de învățăminte și de satisfacții. Sunt bucuroși să alătur această mărturie sentimentelor de dragoste cu care milioane de oameni ai muncii de la noi sărbătoresc în aceste zile tradiționala lună a prieteniei româno-sovietice.” □ „Scânteia” publică un fragment din romanul neterminat al lui M. Sadoveanu, *Lisaveta*, pe care autorul, citat în scurta notă care însoțește textul, îl descriesese ca fiind „un roman social [...] cuprinzând oameni și întâmplări de la sfârșitul veacului trecut, latifundiași, țărani, slujbași boierești, târgoveți.” □ În „Scânteia” apare o notă referitoare la evenimentele prilejuite de săptămâna poeziei, la care au participat poeți ca Maria Banuș, Gellu Naum, Ion Crânguleanu („oaspeți ai minerilor din Valea Jiului”), Marcel Breslașu, Violeta Zamfirescu, Cezar Drăgoi, Radu Cârneli (prezenți la Bacău, locul de naștere al lui Bacovia) ș.a.

21 octombrie

- Un articol conjunctural, în apropierea semnat aniversării Revoluției sovietice, scrie în „Scânteia tineretului”, Demostene Botez, cu titlul *Cartea sovietică*, prilej de preamărire a exemplului socialismului de la Răsărit: „În frumosul și bogatul bazar al cărții sovietice ne-am regăsit într-o casă care este a noastră, a tuturor: scriitori și iubitori de carte. Și ne-am regăsit cu recunoștința: cartea sovietică ne-a îmbogățit nemărginit și cu generozitate experiența vieții și orizontul gândirii. Ea ne-a cultivat și ne-a educat. Orice mare scriitor devine, și trebuie să devină prin autoritatea sa și tăria mesajului său, un scriitor al tuturor popoarelor, un îndrumător spiritual al lumii, o forță a progresului omenirii. Este ceea ce realizează marii scriitori sovietici, cartea sovietică pusă

în mâna poporului. Literatura este un mijloc de cunoaștere și armă de luptă. Universul material și spiritual pe care ni-l face cunoscut cartea sovietică este uriaș, iar lupta pe care o duce ea, este cauza oamenilor muncii din lumea întreagă. Datorită cărții sovietice nu ne este străină viața din nici un colț, cât de îndepărtat al Uniunii, și nici oamenii, și nici gândurile lor cutezătoare. Carte cu carte, pagină cu pagină au întregit în mintea noastră, zi cu zi o lume întreagă, lumea sovietică și viața ei, și am stabilit o anumită afinitate, o înțelegere tot mai adâncă, un spirit de tovarășie tot mai strânsă, un sentiment de prietenie sinceră în sufletul cititorilor noștri, față de poporul sovietic”.

25 octombrie

● Ov. S. Crohmălniceanu comentează în nr. 43 al „Gazetei literare” romanul recent apărut al lui Marin Preda: *Marin Preda, „Risipitorii” (roman)*. Criticul se referă, printre altele, la părăsirea universului țărănesc, dar și la ceea ce consideră a fi plusurile acestei scrieri: diversitatea mediilor înfățișate, surprinderea noii realități socialiste etc. □ Leonard Gavrilu relansează dezbaterea *Despre conflictul etic*, la rubrica „Discuții”, analizând diferite abateri de la o bună reflectare ideologică a realității existente în unele proze, ca *În treacăt* de Nicolae Velea sau *O sută de nopți* de Fănuș Neagu. Contrar altor critici, Gavrilu este mai reticent în privința prozei lui Velea: „Deși conflictul conceput de Velea are o largă semnificație etică, nu reprezintă un conflict etic propriu-zis, adică nu-l angajează pe erou într-un zbucium interior, dilematic, nu ni-l înfățișează conștient de poziția sa morală anacronică și deci în febra căutării unei soluții în efortul dramatică a depășirii de sine”. Iar în ceea ce-l privește pe Fănuș Neagu „schematizarea conflictului etic trebuie privită ca un delict, ca o abatere serioasă de la normele realizării artistice”. Aceasta deoarece „fascinat de exotismul unor descrieri, Fănuș Neagu strivește sub balastul pitorescului un conflict de un autentic interes moral”, astfel încât „orice agitație interioară a personajului este repede suspendată în favoarea deliciilor artistice”. □ În același număr, Nicolae Breban publică proza *Adolescență*, iar Gheorghe Tomozei poemele *Declamație*, *Trenul cu grâu*, *Stea la tribord!*.

26 octombrie

● „Contemporanul”, nr. 43, conține semnătura lui Nichita Stănescu, cu poemele *Dansul* și *Seara logodnicilor*.
● În „Scânteia” sunt publicate scurte evocări ale poezilor care au participat, în diferite regiuni ale țării, la „Săptămâna poeziei”: V. Eftimiu, E. Jebeleanu, D. Botez, I. Brad, G. Tomozei.

27 octombrie

● G. Dimisianu recenzează în „Scânteia” romanul lui Iuri Gherman, *Un singur an*, în care „elementul „aventură” rămâne, de fapt, pe un plan secundar, atenția

principală îndreptându-se către dezbaterăa unor fapte de conștiință, înfruntarea unor caractere, a unor destine umane. Evenimentele cuprinse în roman, multiplele situații de viață expuse pe parcurs converg, toate, către sublinierea unei idei fundamentale, și anume a aceleia că socialismul asigură o maximă punere în valoare a tot ce este prețios în om.” Cartea propune o istorie exemplară despre posibilitatea „recuperării”, a „reeducării”, „în spiritul principiilor înaintate”, a „infracțiilor de drept comun, categorie existentă încă, un timp, în statul socialist, ca una din formele negre moșteniri lăsate de vechea orânduire bazată pe exploatarea și înjosirea omului. Cei care compun acest mediu, se arată în roman, nu sunt totdeauna dușmani ireductibili, ci au uneori un fond bun, fiind schilodiți sufletește datorită unui complex de împrejurări nefericite prin care au fost constrânși să treacă și cărora le-au căzut victime.” Cartea este recomandată ca una „pasionantă, cuprinzând o mare bogăție a faptelor de viață, o carte dinamică și, prin excelență, educativă”.

28 octombrie

● „Scânteia” publică, pe aceeași pagină, două poezii despre marile realizări ale lumii socialiste: *Istorie și geografie* de Dan Deșliu și *Grădini mecanice* de Ion Brad. Prima este de factură anecdotică, versificare a unui dialog al poetului cu un sondor care îi descrie minunile cetății ideale, dezmințind negrele preziceri ale dușmanului capitalist: „Cam așa glăsuia gazda mea,/ un om oarecare dintr-o vale vitează,/ unde și-au făcut mendrele altcândva / cei ce azi decretează/ că morții or să-nvie,/ că soarele va răsări de la apus,/ că vom circula cu picioarele-n sus,/ că eroul muncii va redeveni argat,/ și Cuba lui Fidel, – colonie, [...]”. □ Cea de-a doua poezie cântă minunatele sere din gospodăriile colective, pe care poetul le compară, nici mai mult nici mai puțin, cu grădinile Semiramidei... Proiecția în mitologie a lumii noi și a eroului prometeic – „creator și stăpân” al universului-grădină - este prezentă pretutindeni.

[OCTOMBRIE]

● În nr. 10 al revistei „Steaua”, Virgil Ardeleanu publică două articole, unul intitulat *Conflictul în „proza scurtă”* (în care se pronunță în cazul Nicolae Velea), iar celălalt la „Cronica literară”, *Corolarul unei opere*, despre *Prânzul de duminică* al lui Eugen Barbu). Velea este apărât: „În ce constă de fapt optica aparte a lui N. Velea? Nu credem că greșim dacă afirmăm că ea rezidă în tratarea la modul tragic a unui fapt oarecum divers. [...] Ținem să spunem că tratând la modul tragic un fapt oarecum divers, Nicolae Velea n-a violentat viața. El a ținut să demonstreze o idee, și anume faptul că într-o existență irosită, prost concepută, intervin uneori situații ireparabile ce exclud metamorfozarea morală. Desigur schița n-ar fi fost lipsită de interes dacă s-ar fi încheiat cu transformarea eroului. Poate că Duminică ar fi găsit, în ultimă instanță, resursele necesare autodepășirii și s-ar fi integrat societății. Purtată în

aceste limite, discuția ni se pare însă superfluă”. Criticul semnaleză și unele mici minusuri ale prozei: ar fi vorba de „modul oarecum simplist în care a fost imaginată narațiunea”, de unde și o „anume impresie de ariditate” în consemnarea faptelor. În cronică despre Barbu, interesează îndeosebi unele precizări preliminare ale criticului, vizând receptarea controversată a romanului *Groapa*: „O carte interesantă, valoroasă în ansamblu, cum e *Groapa* bunăoară, a fost pusă poate cu prea multă ușurință sub semnul unui ideal romantic desuet, ignorându-se paginile de autentică poezie și faptul că, oferind imaginea unei lumi periferice, cu preocupări limitate, ea nu putea îmbrățișa toate problemele sociale și politice ale timpului. E adevărat, *Groapa* conține și unele note evident naturaliste, ce trebuie sancționate. Credem însă că s-a procedat neprincipial, atunci când discuția critică a fost substituită prin comentarea paralelă a unor fragmente din volumul dedicat Cuțaridei și *Romanul experimental* al lui Zola. [...] Dacă scrisul lui Barbu ar fi fost privit cu mai multă perspicacitate, nu numai că n-am fi asistat la unele diatribe jenante, dar, mai ales, s-ar fi relevat, cu evidență sporită, continuitatea și împlinirea sa certă”. □ În rubrica intitulată „Confluente” (p. 89-111), Mircea Ivănescu face o prezentare detaliată a prozei lui William Faulkner (*William Faulkner*), pe care o consideră o „comedie umană” a unui „moralist” interesat îndeosebi de „aspectele întunecate ale corupției și vacarmului, fără semnificații pozitive”, proprii societății americane. Poetul și eseistul face numeroase comentarii de tip naratologic, remarcând, printre altele, „dezvoltarea monstruoasă a frazei” și „minuția analitică amețitoare”.

● În afară de o „Mică antologie lirică sovietică” („culegere și traducere de Geo Dumitrescu”) și de un articol al Tatiane Nicolescu (*Însemnări despre proza sovietică contemporană*) în cuprinsul numărului 10 al revistei „Viața românească” nu mai este nici un text care să amintească de „Marea Revoluție Socialistă din Octombrie”. □ S. Damian continuă cu partea a doua a studiului *G. Călinescu prozator*, analizând aici romanul *Bietul Ioanide*. Capitolele alcătuitoare ale acestei părți sunt: *Comicul și simetria tipurilor*, *Fiziologia arivistului*, *Particularități ale structurii narrative* □ Mihai Petroveanu susține în acest număr „Cronica literară”, în care recenzează trei volume de versuri: *Poemele verii*, de Emil Giurgiuca, *Jocul de-a stelele*, de Aurel Rău și *Cartea marelor*, de Ștefan Augustin Doinaș. □ În cadrul rubricii „Critică și actualitate”, Paul Georgescu semnează *O privire asupra poeziei noastre contemporane*. □ Reținem și câteva titluri de publicații prezentate la rubrica „Revista revistelor de peste hotare”: „Express”, „Ésprit”, „Preuve”, „Diogène”, „La table ronde”, „Le Figaro litteraire”.

NOIEMBRIE

1 noiembrie

- Discuția despre conflict va continua și în nr. 44 al „Gazetei literare”, cu intervențiile (mai mult generale) ale lui Paul Georgescu (*Însemnări despre conflictul contemporan*, cu continuare în numerele 45, din 8 noiembrie, și 47, din 22 noiembrie), Eugen Luca (*Profunzime și spectaculozitate*) și G. Dimisianu (*Cum definim conflictul literar*). Din intervenția lui Paul Georgescu înțelegem că această „găselniță” a conflictului era și o consecință relativ îndepărtată a unor obiective tratate de Gheorghiu-Dej la Conferința pe țară a scriitorilor din acest an, dar și un imperativ al unei proze bine ancorate ideologic: „Natura conflictului rămâne socială, formele sale devin extrem de variate, nuanțate, adesea mascate. [...] Conflictul literar este un reflex al conflictelor vieții și doar ca atare poate fi puternic, autentic, convingător. Conflictul – categorie estetică – este un element predominant al creației, al operei de artă, întrucât de el depind alte elemente importante, cum ar fi compoziția, caracterele, acțiunea etc. ”. În cea de-a doua parte a articolului său, Paul Georgescu încearcă și o tipologie a prozei contemporane în funcție de caracterul „conflictului” pe care îl presupune: „Deci, am avea trei tipuri de schițe (și nuvele) clasificate după tipul de conflict și modul de viață al al eroilor: tipul personajului cu viață monotună, schița stereotipiei, a conflictului neaparent; schița conflictului violent, a înfruntării directe «spectaculoase», schița schimbărilor de conștiință, prin lente acumulări cantitative”. Primul tip s-ar regăsi în trecut, în prozele lui Caragiale, Sadoveanu, Brăescu etc, cel de-al doilea la Marin Preda (*Îndrăzneala*), D. R. Popescu (*Mări sub pustiuri*) sau în unele schițe ale lui Fănuș Neagu, al treilea în *Risipitorii* sau în creația lui Velea. În a treia parte a articolului, criticul analizează diferite tipuri de conflict existente în prozele ale lui Nicolae Țic, Vasile Rebreanu sau Teodor Mazilu. □ Revenind la nr. 44 al revistei, semnalăm un interviu cu Laurențiu Fulga despre noul său roman, *Steaua bunei speranțe*, din care este reprodus un fragment.
- În nr. 21 al revistei „Luceafărul” apare un *Interviu cu Marin Preda despre măiestria literară*, realizat de Ilie Purcaru. Acordând interviul cu condiția „să nu vorbim despre măiestria literară”, scriitorul oferă detalii despre geneza *Moromeților*, insistând cu precădere asupra celebrei sale obsesii, aceea a „temei autorului”: „Ceea ce m-a făcut însă să țin mulți ani neterminat acest roman a fost absența temei personale, intime a povestitorului. Care era tema povestitorului? Oare el nu juca, la rândul său, un rol în aceste fapte? Povestitorul n- agăsit răspunsul, dar a apărut ideea că s-ar putea ca acest răspuns nici să nu existe. Mi-am zis atunci că nu face nimic, există o temă a țăranilor și merge și fără tema mea, o să vedem mai târziu dacă există sau nu o temă a povestitorului și în cazul că există și o poate însoți pe cea a țăranilor, voi adăuga și voi șterge zece sau cincizeci de pagini și voi introduce astfel tema

mea”. Deocamdată, scriitorul nu se arată doritor de a continua romanul cu un al doilea volum: „ideea [...] de a urmări în noile condiții istorice destinul Moromeților nu-mi excită voința, și orice hotărâre este anulată de absența răspunsului cu privire la tema mea”. Reținem și unele observații ale reporteurului, fascinat de atitudinea, gesturile sau mimica prozatorului: „O cenzură atentă, excesivă poate, luptă mereu cu desfășurarea vie a gândului. Pentru toate acestea, poate, pauzele devin expresive, fruntea mereu încruntată mobilizează spațiul unei idei, degetele, mânuind o cheie imaginară, dislocă de pe perete hieroglife evidente numai pentru narator”. Dilemele lui Preda în privința existenței „temei povestitorului” vor fi ironizate de V. Em. Galan (v. 6 decembrie). □ În cadrul rubricii „Note” se poate citi următoare caracterizare a lui Nichita Stănescu, făcută de Eugen Barbu: „Nichita Stănescu se impune cu fiecare ciclu de poeme publicate ca unul dintre cei mai talentați poeți ai noștri. Lepădând unele *copilării* și *teribilisme*, găsim mereu cuvântul cel mai potrivit, acest poet original face să vibreze sufletele iubitorilor de poezie. O pană delicată. O sensibilitate remarcabilă, o informație de lectură evidentă, iată ce lasă să se ghicească un profil de nădejde”.

- Reținem, din nr. 44 al revistei *Tribuna*, cronica lui Radu Enescu despre volumul lui Aurel Gurgăhianu *Liniștea creației (Un poet al grației luminoase)* și a lui Constantin Cubleșan despre *Autoportret în august* de Grigore Hagiu (*Debut promițător*).

- La rubrica „Note de lector”, din „Scânteia tineretului”, Aurel Martin recenzează placheta de versuri a Lucian Dumitrescu, cu titlul *Scrisorile soldaților*, situându-l pe autor în descendența poezilor pașoptiști: „Versuri pentru armata populară, menite să cultive spiritul eroic și dragostea pentru patria socialistă compune aproape fiecare dintre poezii noștri, conștient de rolul educativ pe care îl are literatura, dezvoltând, în condițiile actualității, tradiția cântecului ostășesc ilustrat nu o dată de către înaintași, de la Cârlova și Alecsandri până la Coșbuc. Dar puțini mânăuitori ai condeiului s-au dedicat, măcar pentru un timp, celebrării noilor realități ale armatei noastre, cu consecvența cu care s-a dedicat Lucian Dumitrescu”.

2 noiembrie

- Tendința de recuperare a lui Lucian Blaga continuă. În nr. 44 din „Contemporanul” sunt publicate câteva poeme postume, *Vară de noiembrie*, *Romanul furtunii*, *Catren*, cu precizarea: „Din volumul în curs de tipărire la E.P.L.”

- M. Petroveanu scrie în „Scânteia tineretului” o amplă și detaliată cronică literară pentru volumul de versuri *Culorile toamnei*, „volum care e un cânt al limitelor înfrânte de om, dar și al limitelor ce le mai are de înfruntat, un cânt al mersului victorios înainte”. Tonul întregului comentariu este ditirambic: „Mihai Beniuc din *Culorile toamnei* este același Beniuc, identic cu sine, aflat

în primele rânduri ale coloanei, trăgând voios în piept aerul tare al încrederii în forțele omului, alergând cu pasul tânăr spre culmi, în coloana de șoc a comuniștilor. Tentațiile sunt îndepărtate printr-o mișcare specifică, prin elanul ei brusc, antrenând întreaga ființă, de la involta minții la încordarea brațului, într-o trântă corp la corp. Un curent de optimism robust, matur prin experiență, dar cu nota tinerească atât de beniuciană, a celui ce a rămas mereu *flăcăul de pe Crișuri*, răscolește vatra, preface pâlpâirile în vâlvătaie, încinge culorile toamnei.

3 noiembrie

- George Muntean semnează în „Scânteia” o cronică literară la romanul *Poveste de dragoste*, de Remus Luca, în care autorul încearcă „să evoce câteva momente din lupta partidului nostru, descriind o serie de acțiuni organizate de partid, în special în Ardeal. Avem, așadar, în față un nou roman, datorat unui prozator viguros, despre o importantă perioadă din lupta clasei noastre muncitoare, văzută de dinlăuntru ei, povestitorul fiind un participant înflăcărat la ea. [...] Prozatorul se dovedește un bun cunoscător al epocii în care-și plasează acțiunea romanului sau, reliefează atent atracția și deplasările către ideologia clasei muncitoare survenite în conștiința maselor, mai ales cu prilejul unor greve și demonstrații muncitorești; schițează o seamă de scene secundare, dialoguri și stări de spirit interesante”.

8 noiembrie

- George Muntean semnează în „Scânteia” *Note[le] de lectură* dedicate culegerii de versuri a lui Marcel Breslașu, *Niște fabule*. Meritul volumului constă, în primul rând, în „capacitatea [autorului] de a aduce în fabulele sale tipuri și împrejurări cu totul noi, canalizându-și eforturile în acest sens, pentru că știe că abia ele pot conveni pe de-a-ntregul tâlcurilor contemporane pe care vrea să le pună în lumină.” Dincolo de unele neajunsuri (cum ar fi prelungirea „moral[ei] fabulelor sale fără necesitate, de dragul unui spiritual joc de cuvinte”, generând „creații lingvistice hazardate”), volumul este, în ansamblu, reușit, prin modalitățile diverse în care „vizează [...] înfruntarea decisivă, social-politică și morală, dintre lumea pe ducă a capitalismului și lumea nouă, socialistă”.

- C. Stănescu realizează, în „Scânteia tineretului”, o recenzie a volumului lui Eugen Barbu, *Prânzul de duminică*, într-un comentariu în ce mai mare parte favorabil, mai mult descriptiv, cu accent pe ceea ce poate fi valorificat ideologic, dar și cu remarci concentrate asupra talentului prozatorului, susținute cu exemple bine alese: „În forța concretizării stă de fapt secretul artei sale și înclinăm a crede că din această pricină, romanele sale de până acum cuprind mai degrabă o suită de povestiri în care concretețea ideii domină construcția epică. Scriitorul „vede” ideile și le urmărește în profunzime prin notații

concrete ce trădează observație ascuțită, exercitată îndelung și cu migală. Din asemenea notații pătrunzătoare este construit portretul domnișoarei Aurica, patroana magazinului de îmbrăcat mirese *La șicul elegant*. Automatismul vieții acesteia — remarcabil urmărit în etapele manifestării lui - dă impresia unei existențe desfășurate în cerc, în care zilele săptămânii nu se deosebesc între ele, dominate de aceleași ritualuri. Viziunea stereotipă a eroinei viciază și cadrul mai larg al existenței: strada, cartierul. Bătrâna domnișoară cu fața livida înregistrează mișcările străzii în același chip automat care-i domină propria existență”.

9 noiembrie

● La un moment dat, după 1959, în scopul „reabilitării” sale, lui Lucian Blaga i se solicitase scrierea unui articol de contestare a lui Emil Cioran. Însă scriitorul și filosoful nu scrie un tipic articol de delimitare, în care eseistica lui Cioran să fie demontată cu mijloacele filosofiei marxiste, ci unul în care insistă asupra efectului de pastişă al lucrărilor celui vizat. Articolul, respins în epoca în care fusese scris, este publicat postum în nr. 45 din „Contemporanul” - Lucian Blaga, *Farsa originalității* - cu precizările „un articol inedit de Lucian Blaga” și „Din manuscrisele rămase, comunicate nouă de familia Blaga prin fiica scriitorului” (vezi Anexa). (Articolul va fi republicat în nr. 33, 20 noiembrie, din „Glasul patriei”). Iată un fragment: „[...] aflu că Emil Cioran a publicat recent în *Nouvelle Revue Française* încă unul din eseurile sale, acesta intitulat *Amicii mei, tiranii*. Sub egida filosofiei lui Nietzsche se face în eseu o preamărire a apetitului de putere, de forme dementiale, al tiranilor de tipul lui Hitler. Din elucubrațiile desfășurate în revista franceză se desprind două lucruri: întâi, cazul Cioran este iremediabil, și al doilea, pe linia originalității, Cioran își continuă și în 1959 încă tot numai rolul de bufon care îngână. Nietzsche, dacă ar citi în mormânt paginile lui Cioran, s-ar întoarce pe partea cealaltă, foarte obosit de atâta entuziasm mimetic ce-l însoțește dincolo de groapă. Poate că astăzi cincizeci și atâția de ani de la moartea sa, Nietzsche își șoptește ultimele cuvinte: «Luați-l de-aci. Nu e zmeu, e maimuță!»”. □ Cu siguranță, lui Emil Cioran îi scapă multe dintre mecanismele „reabilitării” din peisajul românesc. Într-o însemnare din 13 noiembrie 1962, eseistul ia textul în litera sa; observațiile, pe care le socotește „acre și de o răutate atât de penibilă”, i se pare că „au un aer de testament, de insultă de dincolo de mormânt”. De altfel, Cioran își justifică propria dezamăgire la citirea articolului prin raportarea subiectivă la Blaga: „Îl pusesem pe L. Blaga pe un piedestal (ca să vorbesc ca servitoarele), credeam că este mai presus de noi, că plutește, nepăsător sau meditativ, străin de certurile noastre, incapabil de reacții balcanice, de hachițe sau de accese de invidie. Depărtarea îl idealizase, memoria mea îi reținea doar trăsăturile pure, îi prețuam tăcerea, aparenta lipsă de temperament și vulgaritate. Vai, zeul s-a prăbușit! Poate că-i mai bine așa.

Iată-l la fel ca noi toți (dar a murit, sărmanul!), iată-l *uman și drept de dispreț*” (Cioran, *Caiete I. 1957-1962*, cuvânt înainte de Simone Boué, traducerea din franceză de Emanoil Marcu și Vlad Russo, Humanitas, 1997, p. 141-142).

10 noiembrie

- Un pamflet-denuț scrie în nr. 32 din „Glasul patriei”, Adriana Kiseleff: ***Coana Efimița mistifică...*** În rolul coanei Efimița este distribuită Monica Lovinescu: „întocmai personajelor lui I. L. Caragiale [...], Monica Lovinescu devine pur și simplu caraghioasă când pretinde că numai prin «intermediul» și la «mediațiile» «savantului» de la Chicago, Mircea Eliade, omenirea își va putea găsi sprijin în marile ei idealuri, stopându-i-se astfel alunecarea în abis. [...] «Umanismul» preconizat de opera lui Mircea Eliade [...] va răsări probabil din duhurile celor spânzurați de cinghelurile abatorului din București, în 1941, de către camarazii întru pistol, cruce și rangă ai «savantului» de la Chicago”.

- Maria Banuș publică în „Scânteia” un fragment din poemul intitulat *Diamantul Parângului*, o meditație a poetei insomniace care se gândește, „noaptea, la casa de oaspeți a combinatului” din „orașul miner dintre brațele Jiului”, la visele devenite realitate ale oamenilor noi. □ Miron Dragu publică în „Scânteia” un reportaj intitulat *Printre cărți*, evocând figura exemplară, prin abnegație, a unei bibliotecare din comuna Cristian de lângă Brașov, „unul din miile de activiști culturali care [...] desfășoară o muncă de mare însemnătate obștească”. (10 noiembrie)

14 noiembrie

- Matei Călinescu recenzează în „Scânteia” romanul lui Remus Luca, *Poveste de dragoste*, care, „în ciuda lipsurilor”, „rămâne valoroasă prin prezența vie, plină de forță” a protagonistului, un muncitor cu o conduită exemplară, adevărat model de urmat pentru orice om nou. Lipsurile la care se referă recenzentul vizează atât „construcția”, cât și „concepția” cărții: autorul își construiește incipitul pornind de la „ideea confruntării trecutului eroic [ilegalist, n. n.] cu prezentul, pentru a ilustra continuitatea spiritului revoluționar [...]”, însă, „din păcate, deși stabilește premisele unei astfel de dezbateri, [...] nu se preocupă să-i urmărească implicațiile. [...] Se dovedește, în cele din urmă, că autorul a folosit începutul cărții mai mult ca un procedeu capabil să justifice o anumită modalitate de relatare epică [...]”. „[...] Importanța confruntare trecut-prezent pe care scriitorul intenționa să o realizeze este de fapt părăsită.”

15 noiembrie

- În nr. 22 din „Luceafărul”, Ștefan Bănulescu și Ilie Purcaru realizează un ***Interviu despre măiestria literară cu G. Călinescu***. Se rețin unele referiri la Blaga – de altfel, așa cum s-a văzut și mai înainte (v. 6 mai 1962), G.

Călinescu se numără printre cei dintâi care propun o rediscutare a cazului poetului. Afirmările, incluzând delimitarea și selectarea, fac parte din strategia perioadei: „Gânditorul abstract Lucian Blaga a stat pe o poziție greșită și mai ales a inculcat atitudini riscate. Poetul este însă mare, nota lui fundamentală fiind un simț actual al materiei în vibrația ei cosmică”. Comentând unele dintre ultimele creații ale poetului, Călinescu se referă la o „extraordinară senzație de voluptate în prezența semințelor germinative”, care ar accentua „materialitatea” universului poetic. □ Nicolae Breban e prezent cu proza *Ibis*. □ Discuțiile despre conflict în proza scurtă continuă în presa epocii, însă își pierd caracterul prea intransigent, sesizabil în unele comentarii despre proza lui Velea *În treacăt*. O altă proză a acestui scriitor, *Întâlnire târzie*, este elogiată de Al. Oprea într-un articol intitulat ***Conflictul în proza contemporană și unele probleme ale criticii***. Criticul se străduiește să demonstreze că și unele aspecte „negative”, adică dramatice, ale unui text pot fi lămuritoare pentru „noua” literatură: „Nuvela lui N. Velea *Întâlnire târzie* este una dintre cele mai bune creații din proza tinerilor, nu pentru că respectă nu știu ce criteriu formal, ci pentru că izbuțește să dea viață unui conflict profund veridic care asigură o amplă generalizare ideologică-poetică. Pus între liniile de forță ale acestui conflict, caracterul lui Vilă dezvăluie faptul că bucuria și echilibrul său moral – definitorii și pentru alți eroi ai lui Velea – au și o fațetă negativă, reprezentând tendința către o ocrotire egoistă a liniștii «eului» său în fața eventualelor turburări venite din afară, din ciocnirea cu viața. De aci deznodământul dramatic: nu îndrăznește din timp să-și limpezească deschis, bărbătește, relațiile cu Vica, tot amână cu lașitate până când întâmplările iau un curs care nu mai poate fi schimbat”.

16 noiembrie

● În două numere din „Contemporanul”, nr. 46, respectiv nr. 48 (30 noiembrie), G. Călinescu are o interesantă și de ingenioasă intervenție, intitulată ***Idealismul***, a cărei miză pare a fi recuperarea, pe căi oblice, a poemului eminescian, *Glossă*. În prima parte, se descrie curentul filosofic idealist, cu ilustrări din Schopenhauer, dar și Kant: „Idealiștii sunt finaliști, având despre univers o concepție teologică. Pe ei îi interesează nu cauzele finale, scopul către care merge lumea. Iar acest scop, în spaima absurdă de neant, nu-l concep decât în termeni spiritualiști. Finalitatea consolantă ar fi spiritul, conștiința sublimată de calitatea de funcție a materiei organice, imaterialul, necontingentul, supraistoricul, invariabilul, absolutul”. Apoi, în a doua parte a articolului, criticul aplică teoria despre „idealism” pe cazul Eminescu, încercând fie să bruscheze poncifele, fie de a forța opera eminesciană într-o anumită direcție, care să o facă pasabilă în epocă. Călinescu încearcă să propună o altă lectură pentru un poem care era o referință obligatorie în acea perioadă: „A reține din *Impărat și proletar* numai cuvântarea comunardă a

proletarului ca fiind «singura progresistă» este o eroare. Toată compunerea fiind specific romantică face critica prezentului și conține cele două momente tipice sentimentale: «idealismul» și melancolia. Proletarul îndeamnă la revoluția egalitară [citat]. Neputând opune nimic adevărului istoric, incapabil a se împotrivi, [cezarul, n.n.] se refugiază într-o disperare motivată de filosofia schopenhaueriană. «Obiectivitatea» poetului, într-o compunere de altfel convențională și stridentă, nu-i decât un mod de a semna patetic o contradicție.” La fel, și *Glossă* ar fi „un exemplu de felul cum filosofia idealistă devine la poetul romantic atitudine combatantă”. Astfel, Eminescu folosește exemplul lui Schopenhauer cu măștile fixe din *Commedia dell'Arte*, prin care filosoful și-ar ilustra „teoria prototipurilor” și „etica indiferenței”, însă ultima strofă a poemului contrazice semnificația imobilității din sistemul schopenhauerian: „Dar îndată teoria indivizilor metafizici e aplicată polemic la prezent cu o «răceală» așa de vehementă, încât înțelegem îndată că Eminescu face aluzie la contemporanii săi și la suferințele sale și că ataraxia a rămas o simplă modalitate invectivă [citat ultima strofă]”. □ Nicolae Manolescu semnează în acest număr cronică *Marcel Breslașu, „Alte niște fabule”*.

● Mira Iosif publică în nr. 5714 din „Scânteia” cronică spectacolului cu piesa *Cartea lui Apolodor* de Gellu Naum, pusă în scenă la teatrul Țândărică, spectacol care „s-a impus [...] pe plan internațional cucerind cea mai importantă distincție a Festivalului teatrelor de păpăși de la Varșovia. Istoria exemplară a micului pinguin Apolodor, care, „în căutarea fraților săi, de la Polul Nord la Polul Sud, [...] dă piept cu realitățile capitaliste, înregistrând tot soiul de experiențe triste și trăgând concluziile cuvenite”, care a beneficiat de o regie și o scenografie de excepție, este recomandată călduros profesorilor, învățătorilor și, desigur, elevilor, pentru că îmbină „valorile instructiv-educative cu cele artistice.”

16 noiembrie

● Silvian Iosifescu dedică, în „Scânteia tineretului”, o cronică romanului lui Marin Preda, *Risipitorii*, recent apărut pe care îl apreciază sub aspect tematic și pentru caracterul profund analitic și reflexiv: „Interesul evident față de chestiunile etice e o dovadă de maturitate pentru literatura noastră de azi — și mai cu seamă pentru proză. Procesul de desăvârșire a clădirii socialismului sa răsfrânge pe planurile felurite ale vieții de conștiință. Știm că făurirea conștiinței și relațiilor noi între oameni nu se realizează automat, ca un rezultat al transformărilor în existența socială, că e necesară o complexă acțiune educativă în care literatura își are rosturi însemnate. Problemele etice se impun atenției scriitorilor. La Marin Preda a fost mereu izbitoare îmbinarea inseparabilă a analiticului cu eticul, ca două fațete al unui fenomen unic, căruia romancierul a știut să-i sugereze cu discreție și pătrundere determinantele sociale. Comportarea bizară, *sucită* a lui Ilie Moromete nu e rezultatul unei

predilecții psihologizante a romancierului, ci felul de a reacționa al unui anumit caracter — în îndoitul înțeles, psihologic și moral, al cuvântului — pus în împrejurări istorice grele. Moromete se opune mentalității capitaliste cu aceeași îndârjire cu care încearcă să-și salveze unitatea familiei și mica proprietate. În *Risipitorii* problematica etică se pune în condițiile noi, cu datele zilelor noastre. Ca și în scrierile anterioare ale lui Marin Preda analiza și problemele morale nu sunt abstractizate, cadrul concret nu tinde să se șteargă. Riscul abstracției a fost remarcat într-unele din schițele de acest gen ale tinerilor, schițe care par câteodată că pornesc de la problemă și nu de la plenitudinea vieții. De aceea exemplul lui Marin Preda e fertil și din acest punct de vedere. Scrisul lui are interioritate și reflexivitate izbitoare, dar nu devine abstract, faptele nu se petrec în vag social și problemele psihologice sau morale nu devin cazuistică. Personajele sunt înfățișate integral, dar romancierul luminează mai tare relațiile și problemele morale. E un anumit unghi, o modalitate de cercetare artistică și nu împuținare sau subiectivizare”.

20 noiembrie

● În „Glasul patriei” apar și colaborări ale unor foști deținuți politici. Spre exemplu, în nr. 33, este publicat V. Voiculescu, cu poemul *Dimineață dunăreană* (poetul fusese eliberat din închisoare pe data de 2 mai, în acest an; va deceda în 1963). □ Este republicat și articolul lui Lucian Blaga de contestare a lui Cioran, *Farsa originalității* (articolul apăruse, postum, în nr. 45, 9 noiembrie, din „Contemporanul”).

● Ion Oarcășu recenzează în „Scânteia” volumul lui Petru Vintilă, *Pe scena vieții*, o selecție de schițe și nuvele din culegerile anterioare, inspirate fie din „actualitatea imediată” și redând „unele schematic, altele mai adâncit, diverse procese morale legate de transformările socialiste”, fie din trecutul întunecat (răscoala de la 1907, primul război mondial, „manifestațiile muncitorești din 1918” etc.). Ceea ce apreciază recenzentul în volum este modul în care autorul „evocă plastic împrejurările de viață, mediul social, recurge la informații istorice, își urmărește eroii în acțiune dezvăluindu-le uneori atent psihologia”, „știe să creeze personaje interesante, viabile, atâta vreme cât ideea artistică [...] este urmărită îndeaproape, fără divagații și lungimi de prisos.” Volumul prezintă, firește, și unele „neajunsuri”, ca, de pildă, „lărgirea nejustificată a subiectului”, „o risipă evidentă de elemente epice fără ca ele să se grupeze în jurul unei idei artistice majore”, accentul pus, în unele nuvele, „pe înfățișarea exterioară a personajelor, pe zugrăvirea amplă a unor fapte mai puțin semnificative, în dauna analizei sufletești, subțiată și incoloră”, „banalitatea ideii”, „lipsa de inventivitate” etc. În încheiere, recenzentul își exprimă speranța că autorul va remedia aceste neajunsuri pe viitor, reușind „să sondeze mai adânc realitatea contemporană, spre a-i dezvălui mai puternic semnificațiile.”

22 noiembrie

● În nr. 47 al „Gazetei literare”, Eugen Simion contestă, pornind de la articolele unor Savin Bratu, Eugen Luca, Pompiliu Marcea, anumite metehne ale abordării critice (*Delimitări în critica poeziei*). În opinia lui Eugen Simion, ar fi vorba, în primul rând, de șablonizarea comentariului: „Firește, toți *cântă, atacă* sau *exprimă*, însă fiecare la un mod propriu, potrivit individualității sale artistice, stilului literar al viziunii sale filosofice. Simpla consemnare tematică împinge, fatal, pe comentator la formule șablon. Criticul adevărat pătrunde în universul poeziei, recompune mecanismul imaginii, împrumută ceva din stilul autorului studiat pentru a-l face mai bine înțeles și pentru a sugera, atât cât este cu putință, cu mijloacele criticii, atmosfera creației.” Ca exemplu negativ, este dat acela al „rezumării poeziei” în „încercarea de a reconstitui, chiar acolo unde nu este cazul, o «anecdotă»”. □ Mircea Tomuș semnează articolul *Disocieri*, care apare în cadrul dezbaterii despre conflict. Analizând, printre altele, nuvela *Mări sub pustiuri* a lui D. R. Popescu, criticul încearcă să sugereze caracterul oșios al întregii dezbateri despre „conflict”, deoarece ar exista proze complexe care refuză astfel de șabloane: „În ciuda acestei diversități de motive dramatice, povestirea (lui D.R. Popescu, n.n.) ne apare, la lectură, unitară. Acest fapt se datorește, credem noi, existenței unei atmosfere specifice, a unei tensiuni dramatice unice: aceasta însumează potențialul multiplelor conflicte pe care, de altfel, prozatorul nu le prezintă diferențiat. Cititorului i-ar fi greu să deosebească la prima vedere, precis, care este conflictul sau care sunt conflictele [...] din această povestire. [...] Ar fi greșit astfel să se formuleze concluzia că acestei povestiri îi lipsește un conflict puternic. El este însă foarte complex alcătuit, pe de o parte, iar pe de alta, utilizat printr-un procedeu specific – acela al subtextului, al atmosferei dramatice”. □ În același număr, Ov. S. Crohmălniceanu publică recenziile la *Paul Cornea, „Studii de literatură română modernă”*.

23 noiembrie

● Din nr. 47 al „Contemporanului”, consemnăm observațiile lui G. Călinescu despre personajul Electra (cronica omonimă): „Cazul ei, psihologicește, e al lui Hamlet. [...] Electra e monumentală în ură. După toate indiciile e fată bătrână, de-o austeritate fanatic monahală, de tip spaniol, anii îndelungi de la uciderea lui Agamemnon nu i-au atenuat spiritul de vendetta [...]. Tot ce spune Electra este efectul unei fixații în ură și în sentimentul răzbunării”.

24 noiembrie

● „Scânteia” publică un fragment din partea a doua a romanului *Risipitorii* de Marin Preda, prezentat în scurta notă care însoțește textul (o scenă din viața uzinei) ca având o acțiune plasată „în anii construcției socialismului”.

25 noiembrie

• Eugen Mandric recenzează în nr. 5723 din „Scânteia” romanul scriitorului francez Robert Merle, *Moartea e meseria mea*, „istoria concentrată într-un singur personaj a promoției de asasini cu trese de generali” (protagonistul e ofițer nazist). Recenzentul apreciază, dincolo de opțiunea pentru strategia „autenticistă” (termenul ne aparține) a „caietului de însemnări personale”, faptul că „romanul realizează o investigație psihologică pătrunzătoare, reconstituind fizionomia, pe cât de unilaterală, pe atât de monstruoasă a unui reprezentant tipic al spiritului militarist prusac, în expresia sa fascistă.” Concluzia recenzentului invită, o dată în plus, la o lectură din perspectiva ideologiei prezentului: „Înțelegi o dată mai mult, citind cartea lui Robert Merle, cât de periculos e revanșismul fraților de crime ai lui Lang [protagonistul romanului, n. n.] scăpați cu viață și atât de agreați în saloanele sociale de la Bonn.”

26 noiembrie

• „Scânteia” publică o scurtă notă privind noile apariții din colecția „Biblioteca pentru toți”: *Doamna Bovary* de Flaubert, *Țara de piatră* de G. Bogza, *Bunicuța* de Bozena Nemcova, *Jurnal de călătorie în China* de N. Milescu-Spătaru. □ „Scânteia” publică un articol informativ, datorat corespondentului de la Paris al Agerpress, privind cuvântarea acad. Mihail Ralea, șeful delegației române la cea de-a XII-a sesiune a U.N.E.S.C.O. – *Învățământul, știința și cultura să slujească intereselor păcii*. Între altele, academicianul a evocat „campania desfășurată pe plan mondial împotriva analfabetismului”, subliniind „interesul deosebit pe care guvernul țării mele îl acordă învățământului și pregătirii tineretului” și a „făcut apoi un bilanț al activității României în cadrul organizației U.N.E.S.C.O.”, cu accent pe „încheierea de acorduri culturale și științifice bilaterale”, care se adaugă „schimburi[lor] în domeniile învățământului, științei și culturii, precum și sportului” realizate cu 70 de state. **(26 noiembrie)**

28 noiembrie

• Al. Gârneață recenzează în nr. 5726 al „Scânteii” volumul postum al lui Mark Twain, *Vorbesc din mormânt* (cărui a i s-au adăugat, într-o ediție recentă, „cinci capitole din « Autobiografie »”, în care se regăsesc „părerile lui Twain despre religie”). Recenzentul reține „opiniile [...] de o deosebită actualitate” exprimate de scriitor cu privire la „oamenii politici ai vremii sale”, la editori – „oameni de afaceri în cel mai pur stil american, gata să înșele pe scriitor, să-l frustreze de drepturile sale”, la „moravurile politice ale Americii contemporane”, la „afaceri[le] murdare” încheiate pe aceeași scenă politică etc. În încheiere, recenzentul invită la o relectură în grilă ideologică a însemnărilor scriitorului care, „pentru clarviziunea sa, [...] nu este iertat nici astăzi de cei pe

care i-a atacat. El a fost un vehement critic social, prieten al maselor, dușman al potentatilor”, un „luptător împotriva capitalismului”.

29 noiembrie

● Punctele de vedere mai laxe și mai subtile în privința naturii sau a manifestării „conflictului” în operele literare sunt, indirect, amendate în intervenția lui Mihai Novicov, *Conflictul trebuie să fie puternic*, publicat în nr. 48 al *Gazetei literare*. Menirea scriitorului ar fi, în primul rând, aceea de „a sonda cât mai temeinic realitatea uzinelor socialiste pentru că fabrica, datorită specificului ei și din punct de vedere al organizării muncii, este sectorul în care noile relații socialiste generează cel mai spontan, puternic și masiv și noile atitudini socialiste”. □ În același număr se inițiază o dezbatere despre reportaj, la care participă, printre alții, Ovid S. Crohmălniceanu, S. Damian, Paul Georgescu, Matei Călinescu, Marin Preda, Eugen Simion (*Există o influență a reportajului asupra prozei actuale?*). De la bun început, Marin Preda expune unele opinii „foarte personale”, toate în contrast cu obiceiul epocii de a sublinia importanța acestui gen pentru priza specială asupra realității, pe care ar presupune-o. Dimpotrivă, Preda se caracterizează drept un „om căruia nu-i place reportajul, care nu pricepe și nu vede sensul reportajului dacă el nu relevă cititorului un fapt nou, «senzațional», neașteptat, revelator”. Însă poate admite existența genului ca atare, dacă este cultivat de un Hemingway, spre exemplu. Totodată, Marin Preda nu este de acord nici cu subiectul anchetei inițiate de publicație, socotind că, în ceea ce-i privește pe tineri, „nu e vorba de o viziune reportericească în lucrările lor, ci de o dificultate în care se află autorii respectivi puși în fața unor fenomene de viață. Încă insuficient de bine înarmați, găsesc o modalitate de a înregistra sub această formă lucrurile [...]”. Ultimele observații sunt reluate de Eugen Simion („Multe dintre povestirile contemporane eșuează din cauza opticii reportericești care n-a fost depășită”), deși, în general, criticul nu este atât de intransigent față de genul ca atare: „Reportajul se poate dezvolta pe coordonate proprii și atinge valori pe care istoria literaturii le înregistrează. Raporturile reportajului cu celelalte genuri sunt, tot așa, firești. Epoca modernă cunoaște un amplu proces de interferență a genurilor literare. Aceste depășiri de granițe nu duc, cu necesitate, la creații eterogene”. În concluziile pe care le trage, tot pe urmele lui Marin Preda, Crohmălniceanu încearcă să limiteze aprecierile la adresa acestui gen, supraestimat, de regulă, în epocă: „Să avem cu toate acestea mereu în vedere că ambiția de a «interfera» cu orice preț poate duce la efecte catastrofale. Adeseori sub pretextul receptivității «nefixiste» față de diverse «interferențe» (liric cu epic, publicistic cu dramatic etc.) se coboară exigența, acceptându-se scrieri practic proaste, gata să se prevaleze de calitatea că aparțin unor spețe nedefinite și deci nu pot fi judecate cu criteriile obișnuite”.

29 noiembrie

● În nr. 48 al „Tribunei”, Aurel Gurghianu este prezent cu poemele (fără conotații ideologice) *Vârste*, *Comuniune*, *Pastel din vară*, *Stoluri*, *Sinteza pădurilor*.

[NOIEMBRIE]

● În „Steaua”, nr. 11, Dumitru Radu Popescu publică proza *Moartea nu vine din cer*, iar Ov. S. Crohmălniceanu, studiul despre *Al. Philippide*.

● Din nr. 11 al „Scrisului bănățean” se reține în special studiul *Mateiu I. Caragiale, antipodul literar al lui I. L. Caragiale* semnat de Andrei A. Lillin. „Marea eroare” a lui Mateiu Caragiale ar consta în „voita sa distanțare față de oamenii stratului social din care se trage”; la fel de grav ar fi și faptul că autorul ar manifesta „o adevărată predilecție pentru anomaliile cele mai profunde de natură nervoasă ori sexuală”. Pe scurt, acest decadent ar avea o atitudine necritică față de propriile personaje și neconformă cu etica morală și cetățenească: „El de-a dreptul se identifică cu concepția eroilor săi și, în felul acesta, profunda ei falsitate istorică nu ne poate lăsa indiferenți [...] lui Mateiu Caragiale îi lipsește o dimensiune fundamentală: umanitarismul și, de aici, neputința de a confrunta valorile, de a extrage esențialul. Eroii săi sunt lipsiți de calități cetățenești și morale, și a le deplânge pieirea înseamnă nu numai a ignora sensul istoriei și tradiția literară, ci și a desconsidera aspirațiile maselor”. □ G. I. Tohăneanu publică în acest număr studiul *Onomatopeele în proza lui M. Sadoveanu*.

● În prima secvență a numărului din noiembrie, revista „Viața românească” publică trei texte fără vreo relevanță semnate de Kovacs Gyorgy (*Smârc*), Lucia Demetrius (*Salonul*) și Emil Giurgiuca (*Baladă*). □ Rubrica „Tineri poeți” este susținută de versurile conformiste ale lui Ioanid Romanescu (*Ascultați-mi cântecul*, *Împlinire*, *În era zborurilor cosmice*, *Pereche simplă*, *Din viață*, *Agronomul*), Ioan Alexandru (*Satul meu*, *Ceață*, *La aniversarea Partidului*), Constanța Buzea (*Într-o galerie la Petrița*, *Creație*) și alții. □ În cadrul rubricii „Cronica socială”, acad. Mihail Ralea abordează *Problema generațiilor și problema tineretului de azi*, iar sub titlul generic „Scriitori și curente”, Mihail Petroveanu analizează *Un capitol de poezie: Alexandru Philippide* („Scormonitorul de idei [...] a rătăcit la început pe aleile simbolismului”, „curent ruinat”, pentru a ajunge, după astfel de rătăcirii, să îmbrățișeze „cauza întregului popor, asimilând sensurile realismului saocialist, ale culturii revoluționare”). În ciuda clișeele inevitabile, interpretarea lui Mihail Petroveanu este corectă și oarecum în contradicție cu clișeele ideologice folosite. □ „Cronica literară” este dedicată de Matei Călinescu lui *Nicolae Labiș: „Primele iubiri”* („Până la Nicolae Labiș, în poezia română nu s-a înregistrat – ca sinteză de artă majoră – **mărturia adolescenței**, patetică și suavă, tandră și vulcanică, de o gravitate plină de cuceritoare grație. [...] atribui

acestui concept alte semnificații, proprii timpului nostru, concepției noastre comuniste despre lume”). Este de remarcat, și în acest caz, relevanța analizei și comparația bine argumentată a lui Labiș cu Rimbaud. □ „Cronica dramatică”, susținută de Nicolae Tertulian, analizează piesa *Febre*, a lui Horia Lovinescu, iar cea de film elogiază *Festivalul filmului sovietic*, sub semnătura lui D. I. Suchianu. □ La rubrica de „Teorie și critică”, Mihai Beniuc vorbește despre *Lupta noului cu vechiul* a cărei necunoaștere „îl poate duce pe scriitor la dulcegărie literară, la zugrăvire cenușie, la superficialitate”. □ Vorbind despre *Caracterul social al conflictului etc*, Eugenia Tudor vedește în textul său interesul crescând al criticii literare pentru proza scurtă, îndeosebi pentru scriitorii șaizeciști care se afirmă acum: Fănuș Neagu, Nicolae Velea, D. R. Popescu, Nicolae Țic etc. Fără a le nega talentul, autoarea nu uită să-i mustre pe scriitorii amintiți pentru abaterile de la convențiile epocii și pentru alunecările în formalism.

DECEMBRIE

1 decembrie

● Reabilitarea lui Blaga începe să prindă contur în publicațiile literare. În nr. 23 din „Lucefărul”, Ștefan Bănuțescu și Ilie Purcaru publică *În loc de interviu cu Lucian Blaga despre Artă și izvoarele artei* (folosind fragmente de articole sau interviuri). La pagina 6 apar câteva „fragmente” din piesa inedită *Anton Pann*.

● Adriana Kiseleff îi inventează lui Virgil Ierunca (simpatizant al stângii) un neverosimil trecut cvasi-legionar într-un pamflet din nr. 34 al revistei „Glasul patriei”, intitulat *Ierunca – găină de munte*.

● „Scânteia” publică – sub titlul *Timpul* - un fragment din romanul *Cordovanii* de Ion Lăncrănjan, „în curs de apariție la Editura pentru Literatură”, și care „reflectă”, conform notei însoțitoare, „schimbările structurale survenite în viața satului în anii noștri”. Nota mai precizează, selectiv, „etapele” acțiunii – „înfăptuirea reformei agrare, începuturile muncii colectivizării, lupta dusă împotriva unor elemente carieriste și oportuniste, consolidarea și dezvoltarea succeselor obținute în transformarea socialistă a agriculturii” – arătând că „tema romanului o constituie de fapt înnoirea adusă de revoluția socialistă în felul de a gândi al țaranului, desprimăvărarea pe fundalul căreia au loc o seamă de înfruntări și de limpeziri [...]”.

6 decembrie

● Ca o prelungire a discuției despre „conflict”, V. Em. Galan are o intervenție drastică (și oarecum comică) în nr. 49 al „Gazetei literare”: *Generalități - poate utile*. Dar nu mai sunt contestate prozele lui Velea sau Neagu, ci, în chip neașteptat, atitudinile a doi scriitori de primă mărime, Eugen Barbu și Marin

Preda (v. *supra*, 1 noiembrie), față de natura confruntării epice sau de „*weltanschauung*”-ul pe care orice creator ar trebui să îl aibă. Astfel, Eugen Barbu, spre exemplu, ar scrie „*necontemporan despre contemporaneitate*”: „o bună parte din schițele și nuvelele cărții sunt anacronice, sunt în urma contemporaneității: [...] de exemplu, majoritatea povestirilor din ciclul intitulat «La persoana întâia», deși au acțiunea plasată în zilele noastre și se referă la contradicții existente în societatea noastră (autocar ONT 1958, sat pe malul mării reconstruit ca stațiune modernă de vară etc.) sunt mai puțin contemporane decât *Canistra* sau *Ploaia* (cu acțiunea în 1944-46) pentru că rămân la, și invită cititorul spre platforma ideologică-afectivă de pe care, cu argumente artistice proprii vremii lor, deși poate cu mai puțin meșteșug literar, scriitorii ca G. M. Zamfirescu, Brătescu-Voinești și alții pledau pentru idealurile ineficiente, confuze, tipice intelectualității filantropic-generoase din primele decade ale secolului nostru”. Cât despre Marin Preda, și acesta ar dovedi unele carențe în privința „atitudinii ideologico-afective”, deoarece ezitățile sale în privința existenței unei „teme a autorului”, recent expuse în presă cu ocazia apariției *Risipitorilor*, ar trăda lipsa unui „*Weltanschauung*” propriu. Lui Galan problema nu i se pare atât de complicată; în plus, ironizează „dilemele” expuse în câteva rânduri de Marin Preda în interviurile sale: „«Da», *tema autorului* e absolut necesară celui care vrea să intre în competiția (întrecerea socialistă) pentru marile opere ale acestui mare timp. A răspunde «Nu!» înseamnă a te resemna cu gândul că poți scrie mai comod, fără a te «chinui» *căutând* spiritului contemporan expresia artistică; deci, pur și simplu, lăsându-te tu căutat, și nădăjduind că poate vei fi găsit”. Scriitorul se arată nemulțumit și de *Risipitorii*: „în orizontul cărții – oameni, fapte, gânduri, conflicte – totul e triat, arătat și scrutat cu priviri prea scurte, prea puțin îndrăznețe pentru vremea noastră; și obiectiv, cartea e fără o «supra-temă» a autorului, efectiv *a lui*, și nouă – o «descoperire» în care contemporaneitatea să-și descopere cu încântare expresia artistică acum întâia dată realizată, pe tărâmul reflectat de respectiva carte”. □ În favoarea lui Barbu va interveni Crohmălniceanu, iar Preda îi va da el însuși replica lui Galan. □ Astfel, Ovid S. Crohmălniceanu semnează, în nr. 50 (13 decembrie) al „Gazetei literare”, **O pledoarie** pentru proza lui Eugen Barbu, contestată de V. Em. Galan în intervenția sa. Probabil că Ov. S. Crohmălniceanu a socotit mai nocivă acuza adresată lui Barbu, deoarece propunea revenirea la un anumit tip de proză șablonardă pe care criticul îl dorea depășit: „Nu ascund cumva asemenea distincții prea tranșante între efectul «estetic» produs de nuvelele lui Eugen Barbu și insatisfacția stârnită de orizontul lor filosofic (după unii) insuficient de contemporan, o reprezentare cam naivă a modului cum literatura își exercită funcția cognitivă și educativă?”. În plus, în cazul de față este vorba de un volum care cuprinde „pe puțin patru nuvele antologice, *Domnișoara Aurica*, *O canistră cu apă*, *Un pumn de caise*, *Înmormântarea lui Dumitru Alexandru*”. Strategia aleasă

pentru a apăra volumul este în consonanță cu epoca; criticul nu va miza atât pe talentul lui Barbu, ci se va strădui să demonstreze că proza acestuia nu se abate de la ideologia realismului socialist. Iată, spre exemplu, cum este comentată una dintre cele mai reușite nuvele din volum, *Domnișoara Aurica*, în care detaliul cu greva de la Grivița era cu totul marginal: „Numai din perspectiva noastră de astăzi și numai cu înțelegerea marxistă a istoriei, zădărnicia anumitor existențe poate apare în toată tristețea ei jalnică. De asemeni abia dintr-un asemenea unghi nou ironia istoriei dobândește întreaga sa ascutime critică, proiectând agitația domnișoarei Aurica pe fundalul sângeros al zilei când se pregătește represiunea grevei de la Grivița. Iată că la o glosare mai atentă nuvela îngăduie desprinderea multor reflecții grave asupra existenței omenești, a destinului individual și a rostogolirii istoriei, a singurătății și marginirii. Că ele nu sunt împinse ostentativ în primul plan, că se cer descifrate dintr-o imagine pregnantă a vieții cotidiene surprinsă în actele personajelor, în coloritul autentic al mediului înfățișat și în atmosfera specifică a vremii, aceasta e altceva”. □ Intervenția de solidarizare a lui Crohmălniceanu va fi ironizată chiar de Eugen Barbu, într-o notă intitulată *Ovid Crohmălniceanu – soldat*, apărută în „Luceafărul”, nr. 24, 15 decembrie: „cunoscutul critic dramatizează situația în care se afla înainte de a scrie «pledoaria» sa, apărând în postura de infanterist, silit să se strecoare printr-un baraj de artilerie, până la obiectivele propuse. [...] Oricum, îi dorim lui Ovid Crohmălniceanu să scape cu bine din intemperiiile și primejdiile la care este atât de des expus”. □ Cât despre Marin Preda, acesta îi va da replica într-un articol savuros, intitulat *Despre generalități și utilitatea lor* („Contemporanul”, nr. 50, 14 decembrie), utilizând cu insistență termenul *Weltanschauung* pentru a accentua ironia cu care se raportează la observațiile formulate de autorul romanului *Bărăgan*: „V. Em. Galan spune de pildă că un scriitor trebuie să aibă un *Weltanschauung* (concepție despre lume) și că, dacă nu-l are, cartea sa nu intră în competiție printre cele mari. Dar, întrebăm noi, ce se întâmplă dacă scriitorul are un *Weltanschauung* și cineva, de pildă, înarmat doar cu o schemă, nu-l sesizează, ce e de făcut atunci? Pentru că acest *Weltanschauung* există, dar el nu seamănă deloc cu un *Weltanschauung* șablon. Și ce e de făcut, apoi, dacă un alt scriitor are un *Weltanschauung* atât de sesizabil, încât toată lumea cascade de plictiseală numai când aude de el?” □ Într-un nr. viitor al *Contemporanului*, nr. 51 din 21 decembrie, Zaharia Stancu se delimitează de Marin Preda: „nu pot fi decât surprins când văd că Marin Preda tratează cu atâta ușurință problema acestui *Weltanschauung*, încât să se lase ispitit de glume nu întotdeauna izbutite. [...] Tot bagatelizând importanța problemei *Weltanschauung*-ului, Marin Preda cade tocmai în propria lui plasă, ajungând să susțină, pur și simplu, că la baza procesului de creație stă legea hazardului. [...] Dar mie mi se pare că sarcina de căpetenie a unui scriitor constă tocmai în procesul de selecție a temelor. [...] Astfel înțelese lucrurile, mai poate fi aici vorba de hazard, de noroc – cum

spune Marin Preda – sau însuși acest «noroc» este determinat de concepția ta de viață?” (*Pe marginea unei dezbateri*).

7 decembrie

● Marin Preda publică în nr. 49 din „Contemporanul” articolul *Scriitorul și opera lui*. Este vorba despre răspunsurile scriitorului, formulate în cadrul unui seminar despre „procesul de creație și măiestria literară”, desfășurat la Catedra de Istoria literaturii române; mai participaseră la respectiva manifestare și G. Călinescu și Eugen Barbu. Ca în foarte multe dintre interviurile care au precedat sau urmat apariției *Risipitorilor*, Preda se referă la dilema pe care a presupus-o scrierea acestui roman: „Mi s-a pus problema următoare: ce fel de roman să scriu, un roman *trăit*, în genul *Moromeților*, sau un roman de imaginație, care își propune să atace anumite teme în modul în care o face un scriitor profesionist? Trebuie să vă spun că am fost pur și simplu supus parcă unei torturi înainte de a mă decide și apoi după ce m-am decis și am început să scriu acest roman. [...] De mult timp observasem că niciuna din cărțile pe care îmi propuneam să le scriu nu-mi izbutea. Chiar și *Moromeții* a ieșit, așa cum am mai spus, parcă împotriva voinței mele. Am ajuns atunci la concluzia că nu voi ajunge niciodată un scriitor profesionist – în sensul în care înțelegea Balzac această noțiune - și că dacă se va mai întâmpla ca în cursul existenței mele să mai înmagazinez fapte și impresii la fel de unice cum au fost cele din copilărie [...] atunci e posibil să mai scriu încă o carte. [...] A forța destinul nu este totdeauna bine. Poți ajunge scriitor profesionist, poți scrie nenumărate alte cărți, dar poți rata șansa de a scrie doar o singură carte, însă ce fel de carte!!!”

□ În același număr, Nicolae Manolescu publică o cronică despre *Marin Preda, „Risipitorii”*. Romanul ar fi „o carte a întrebărilor fundamentale privind prietenia, dragostea, generozitatea, simțul răspunderii”, iar „paginile în care scriitorul coboară uimitor de profund în destrămarea morală și sufletească a Constanței, spre a urca apoi pe potecile înguste și șovăielnice ale regenerării ei, sunt de mare subtilitate analitică”. De altfel, în opinia criticului, tocmai excesul analizei psihologice, din unele pagini, ar fi minusul scrierii: „Nu s-ar putea spune exact în ce punct pierde scriitorul măsura exactă a procesului, dar aerul devine neverosimil, în ordine psihologică și ți se pare curios să vezi că nu numai Sârbu, care e un spirit lucid și un pasionat al problemelor de conștiință (și ca psihiatru), dar și alții, inși normali, cu inteligență mijlocie sau coborâtă, se cunosc perfect, își studiază reacțiile, citesc adânc în priviri”.

13 decembrie

● „Gazeta literare”, nr. 50, publică o povestire a lui Marin Preda cu titlul *Situațiile președintelui*.

● Valeriu Rîpeanu publică în „Scânteia” un articol intitulat *Critica și poezia*, al cărui punct de plecare îl constituie interesul cititorilor pentru acest gen, revelat

cu prilejul întâlnirilor cu scriitorii, din timpul recenteii „Săptămâni a poeziei”: „zeci de mii de oameni simt astăzi poezia ca pe una din necesitățile esențiale ale vieții de fiecare zi.” În continuare, pornind de la noile „exigențe” („mult sporite”) formulate de cititori în legătură cu genul în cauză (cum ar fi „necesitatea unei cuprinderi mai largi, mai nuanțate [...] a bogatului univers sufletesc al omului de astăzi”) și de la articolele și studiile critice care i-au fost dedicate (semnate de Al. Philippide, M. Petroveanu, P. Marcea, S. Bratu ș. a.), autorul prezintă sintetic câteva direcții pe care ar trebui să se angajeze critica nouă vizând discursul liric contemporan: „Răspunderea criticului de poezie are înțelesuri largi. Ea impune în primul rând principialitate, o poziție partinică, militantă, obiectivă, abordarea creației poetice cu căldură și dragoste. Și totodată ea presupune eliminarea descripției vagi, a simplei constatări sau a preocupărilor pur formale, impune analiza atentă a conținutului, a factorilor ideologico-artistici care au generat realizările sau nereușitele poetice, cercetarea acestora în contextul general al creației poetului și în lumina cerințelor care stau astăzi în fața artei realist-socialiste.” Criticul selectează, ilustrativ, cronica lui I. Dodu Bălan la culegerea *Distanțe* de Aurora Cornu, studiul lui P. Georgescu, *Poezia în publicațiile literare*, articolul lui Ion Oarcășu referitor la volumul *Autobiografie* al lui Darie Novăceanu și, în fine, ciclul de articole *Biografie și individualitate poetică*, semnate de E. Simion. În acestea din urmă „sunt observate câteva din tendințele existente în creația tinerilor poeți, și anume limitarea la sfera de imagini legate de copilărie și adolescență, lipsa unei experiențe bogate de viață, ceea ce duce la apariția clișeelelor.” Totuși, constată cu regret autorul articolului, „critica poeziei manifestă încă rămăneți în urmă atât față de nivelul general al liricii noastre actuale, cât și față de exigențele cititorilor. Și aceasta pentru că discuția se restrânge adeseori la simpla descriere a volumului recenzat, pe care cronicarul nu-l privește dintr-un unghi de vedere mai cuprinzător, ci se mulțumește să înfățișeze temele și preocupările poetului, să redea citate abundente, să rezume poezia. [...] Ceea ce ni se pare a constitui defectul capital al unor asemenea cronici și recenzii este lipsa de profunzime, insuficienta atenție față de problemele de conținut și măiestrie artistică, faptul că ele nu analizează creația în lumina cerințelor de astăzi ale poeziei realist-socialiste, ci în mod abstract, uneori chiar atemporal.” „În momentul de față, arată criticul, cred că nivelul poeziei noastre ne cere să luptăm împotriva criticii constatative, contabilicești, a criticii care, în loc să orienteze creația, narează conștiincios conținutul volumelor recenzate.” Urmează, firește, exemplele „negative”, cum sunt, de pildă, recenziile lui G. Munteanu la volumul *Arcul aurorii* de Vlaicu Bîrna și a lui M. Petroveanu la *Visele de dimineață* de F. Mugur (acuzate de „lipsă de claritate și temeinicie a judecăților de valoare”, din care „decurge și absența spiritului combativ”), cronica lui M. Tomuș la volumul *Unde apele întâlnesc pământul* de Aurel Rău (în care cronicarul „escamotează deficiențele reale, învăluindu-le în expresii

incerte”), a lui Paul Georgescu la volumul *Autoportret în August* de Grigore Hagi (insuficient de combativă, în opinia lui V. Rîpeanu) etc. Un alt contraexemplu, criticat pentru „tentația falsei generalizări, a falsului nivel teoretic, ascunsă uneori sub mantia unor titluri bombastice, pretențioase”, îl constituie articolele lui E. Simion despre *Imagine și convenție în poezie și Viziune și imagine în poezie*: „Aici criticul nu realizează o sinteză, ci înșiruie de fapt câteva simple recenzii în care volumele respective sunt comentate rezumativ, fără să se aducă idei în dezbatere. După ce va fi înșirat și alte exemple de articole și studii nemulțumitoare sub aspectul plierii pe imperativele ideocritice, autorul încheie prin a recomanda criticilor „să-și ridice neconținut nivelul teoretic, să treacă la generalizarea experienței bogate acumulate de poezia noastră în anii din urmă” în „articole, cronici și studii de sinteză care să dezbată aprofundat, multilateral, cu exigență și dragoste problemele actuale ale liricii noastre” și în „discuții creatoare despre poezia realist socialistă”.

15 decembrie

- Într-un articol intitulat *Dramatismul vieții și inerția abstracțiunilor* („Din problemele poeziei tinerilor”), publicat în nr. 24 din „Luceafărul”, Cornel Regman încearcă să demonstreze că noua grupare de poeți (aceiași Nichita Stănescu, Cezar Baltag & comp.) ar fi trădat lirica lui Labiș: „Dacă e să spunem totuși lucrurilor pe nume, prea puține sunt încă manifestările cu adevărat vrednice să se înscrie în linia mesajului atât de patetic al lui Nicolae Labiș. Acem chiar impresia că ceea ce constituia hrana de fiecare zi a gândirii îndrăznețului poet a devenit între timp un duminic simbolice, bun de mestecat la zile mari, și că săptămâna de lucru a tinerilor poeți se irosește adesea în căutări și jocuri prea puțin substanțiale. N-am vrea să folosim termeni ca individualism sau alexandrinism artistic, cert este că lirismul – cucerire de preț a ultimilor ani, în lupta anevoioasă cu tot felul de convenții și conformisme – parcă se rușinează de la o vreme de principala lui calitate: de a fi direct, de a interveni nemijlocit în viață (ceea ce implică desigur și răspunderi cetățenești sporite), iar ideea poetică (noțiune considerată cumva prea răspicată, prea netă?) se drapează în văluri de subînțeles și-i cam place să-și zică: intenție retorică”.

- G. Dimisianu semnează în „Scânteia” „notele de lectură” pentru volumul de schițe al lui Vasile Rebreanu, *Dimineață de toamnă*, „dintre care cele mai multe abordează aspecte ale actualității socialiste, inspirându-se din viața țăranilor colectivști sau a tineretului patriei noastre”, celelalte având acțiunea plasată în perioada celui de-al doilea război mondial. Recenzentul se oprește asupra primei categorii, apreciind tematica „pe linie”, modul în care autorul „ridică faptul brut la anumite semnificații generalizatoare și chiar simbolice”, stilul concis, „limpede și atrăgător”, „dozarea bine gândită a efectelor, corectitudinea construcției epice”, „lirism[ul] autentic, care nu alunecă în sentimen-

talism” etc. Ceea ce îi reproșează recenzentul autorului este arta epică „prea egală, prea netedă”: „O mai mare îndrăzneală artistică în reflectarea temelor contemporane ar fi creat talentului recunoscut al lui Vasile Rebreanu posibilități sporite de a se valorifica.” □ „Scânteia” publică, pe aceeași pagină, două poezii cu miză ideologică, fixate pe imaginea lumii noi, în două ipostaze – universul industrial și cel rural colectivizat: *Zgura* lui Ion Brad și *Sfatul colectivștilor* de Anghel Dumbrăveanu. (15 decembrie)

16 decembrie

● Valeriu Rîpeanu recenzează în nr. 5744 din „Scânteia” *Studii de istorie a teoriei literare românești* de Al. Dima, volum ale cărui merite stau în „minuțiozitatea științifică cu care sunt restituite ideile despre artă ale fiecărui creator”, în „ponderea și obiectivitatea cu care se delimitează locul acestor scriitori în evoluția criticii literare românești. Și, fapt demn de subliniat, deși aceste studii au fiecare un caracter monografic, deși ele au fost concepute ca unități de sine stătătoare, reușesc totuși să dea câteva repere despre procesul constituirii criticii noastre, care a promovat o literatură realistă, originală, inspirată din viața poporului.” Deși recunoaște că volumul are câteva capitole „izbutite” (cele „privitoare la păreri despre literatură și artă ale câtorva din scriitorii și criticii noștri de seamă din secolul trecut (Alec Russo, Hașdeu, Caragiale, Gherea)” și cele de sinteză privind periodizarea istoriei literare românești), recenzentul se arată mai degrabă nemulțumit de „inconsecvența” profesorului Dima față de metoda asumată - de „sistematizare” a teoriei literare autohtone – îndeosebi „în studiile despre școala critică a „Contemporanului” și în legătură cu păreri despre literatură și artă ale lui I. L. Caragiale.” În aceeași ordine de idei, recenzentul îi reproșează autorului studiilor că nu a acordat „atenția cuvenită un[ui] eveniment hotărâtor, care a determinat formarea concepției despre artă a scriitorilor din perioada amintită, și anume polemica Gherea-Maioreșcu. Este un moment esențial în evoluția culturii noastre. Acest adevăr îl subliniază și Al. Dima în studiul privind periodizarea istoriei literaturii române, însă nu-l aplică în mod consecvent în cercetările sale asupra scriitorilor și criticilor din secolul trecut. Pozițiile estetice ale scriitorilor timpului nu pot fi definite decât în funcție de răsunătoarea polemică [...]”. „Profesorul Dima ne-a avertizat, de la bun început, că în această carte nu va da decât o schiță a istoriei teoriei noastre literare sau, mai precis, va înfățișa acele „succesive biruințe ale unui spirit realist, care străbate consecvent principalele aspecte ale literaturii noastre naționale”. Dar biruința nu poate rezulta decât din luptă, iar defășurarea ei nu ne apare din filele cărții. Nu sunt prezentate păreri despre literatură ale unor scriitori ca Eminescu, Delavrancea, Vlahuță, inclusiv ale celor care – ca Macedonski – au avut din punct de vedere estetic un drum sinuos, foarte contradictoriu.” Deși inegal ca valoare, din perspectiva recenzentului, volumul este recomandat în măsura în

care „relevă linia materialistă și realistă în gândirea estetică a câtorva din cei mai buni scriitori români din secolul trecut. Prin capitolele sale izbutite, rămâne o contribuție la evidențierea tradițiilor progresiste care constituie un reazim pentru critica noastră științifică de astăzi.”

18 decembrie

● Ion Brad publică în „Scânteia” un articol despre *Cercurile literare – o școală a talentelor*, prilejuit, după declarația autorului, „de recenta consfătuire a cercurilor literare din regiunile Banat, Hunedoara și Oltenia.” Cronicarul propune un bilanț al activităților desfășurate în cele două zile ale consfătuirii, subliniind importanța rolului de animatori ai dezbaterilor (pe tema creației literare și a criticii care trebuie să-i traseze direcțiile – totdeauna în conformitate cu ideologia partinică) și de îndrumători ai tinerelor talente, jucat de o serie de scriitori ca M. Breslașu, E. Camilar, T. Utan, F. Zoltan, I. Horea, Al. Jebeleanu, Al. Ivan Ghilia, Petru Vintilă, P. Everac ș.a. – care au condus „seminarii de creație [...] pe genuri.” De asemenea, „un rol important în această muncă plină de frumusețe cu tinerii creatori îi revine presei noastre literare și îndeosebi „Luceafărului”, ale cărui raze n-au pătruns decât la puține cercuri literare din țară.”

20 decembrie

● „Scânteia” semnalează noile apariții la rubrica intitulată „Cărți noi”: *Nicoară Potcoavă* de M. Sadoveanu, *Mantaua* de Gogol, *Povestiri din Roma* și *Noi povestiri din Roma* de A. Moravia, *Naivul* de Voltaire, *Doamna Bovary* de Flaubert (în „Biblioteca pentru toți”); volumul *Magnet* (versuri) de M. Banuș, volumul *Noaptea cu dragoste* de I. Băieșu (schite și nuvele), *Croitul pentru săraci* (schite) de Eugen Teodoru (la Editura pentru Literatură); cărți pentru copii: *Onică* (povestiri) de C. Gruia, *Toamna pe sub nuci* (versuri) de V. Tulbure, *Întoarcerea zânei minunilor pe pământ* (piese pentru teatrele de păpuși și scenete) de V. Silvestru, *Băiatul cu ricșă* de Alecu Popovici. □ La rubrica „Viața culturală”, ziarul publică un articol semnat de academicianul Victor Eftimiu, intitulat *Literatura și masele largi*, cuprinzând o serie de „reflecții” despre „amploarea pe care, în regimul puterii populare, a luat-o mișcarea culturală a țării, adeziunea maselor la tot ce este artă poetică, teatrală, plastică, muzicală, cinematografică, coregrafică” – toate acestea fiind posibile grație „foruril[or] conducătoare ale republicii”. Acestea din urmă, arată scriitorul-academician, „și-au luat și au îndeplinit cu succes nobila sarcină de a încuraja, de a întări, de a dezvolta cultura, știința, artele, de a pregăti acel teren favorabil expansiunii gândului și talentului. Incomparabil este azi numărul celor care s-au consacrat unor țeluri spirituale datorită faptului că această activitate se bucură se bucură, spre deosebire de trecut, de întreaga asistență a statului.” Autorul își continuă reflecțiile (prilejuite de recenta „săptămână a

poeziei”) în aceiași termeni laudativi la adresa marilor realizări partinice și a ideologiei pe care „forurile” în cauză și-au fundamentat demersul de trezire a conștiinței cultural-artistice a maselor, organizându-și propriul demers în jurul opozițiilor prezent - trecut, socialism – capitalism, nou – vechi etc., subliniind distanța uriașă dintre condiția scriitorului de azi, îndrumat și protejat de partid și cea a scriitorilor și artiștilor din trecut care „mureau de foame și de tuberculoză”, „sărmani boemi care scuipau sânge și se refugiau prin cafenele, fără să consume nimic – n-aveau cu ce – tolerați să se încălzească la soba de tuci a localului.” (Exemplele sunt Iuliu Savu și Ștefan Petică.) Urmează evocarea hiperbolică a tirajelor scoase sub noua orânduire, puse în opoziție cu cele din trecutul burghezo-moșieresc și cu cele din Occidentul capitalist, precum și a diverselor activități artistice la care participă masele în prezent. În încheiere, academicianul reia tema relației dintre scriitor și mase în lumea nouă, arătând că „scriitorul care vine în contact cu masele se simte înviorat, fericit că opera lui e răspândită în cercuri atât de largi. El va căuta ca în viitor să corespundă și mai mult dorințelor cititorului, ale spectatorului, dându-le o artă pe înțelesul lor, într-o cât mai măiastră formă artistică.”

21 decembrie

- Într-o „cronică a optimistului”, G. Călinescu abordează, fără schematism, mult discutata chestiune a conflictului în proză (sau, de astă dată, și în teatru) în articolul **Conflictul sau contradicția**: „[...] contradicția ar fi simplistă dacă personajele ar fi întruparea exclusivă a unor idei și ar fi incapabile să-și imagineze parțial și pe ale adversarilor. Spectatorul și cititorul trebuie puși în situația de a trăi – artisticește vorbind – ambele concepții de viață și a se imuniza de cea rea, ca printr-un vaccin. E posibil ca personajul să aibă șovăiri, lupte interioare și să facă parțiale greșeli, simbolizând în el istoria umanității, în continuă căutare a adevărului. [...] Cu cât scriitorul de azi e mai solicitat să trateze contradicțiile (adică conflictele) neantagonice în sânul societății noastre, el va avea grija ca fiecare erou-teză să-și reprezinte oricât de larvar și antiteza celuilalt erou, contradicția devenind în modul acesta interioară”.

22 decembrie

- Geo Bogza publică în nr. 5750 din „Scânteia” un reportaj intitulat *Pe Bistrița și pe Trotuș*, ale cărui nuclee tematice sunt anunțate de la bun început, într-un soi de sumar (format din titluri rezumative amintind de acelea din romanele istorice sadoveniene), care precedă textul propriu-zis: în mare, e vorba despre aceeași punere în relație a unei istorii „monumentale” mitizate - a Moldovei lui Alexandru cel Bun și Ștefan cel Mare – cu un prezent încă și mai strălucitor, în egală măsură mitizat, conform scenariului legitimator partinic. Reproducem, selectiv, ideile-forță ale reportajului, condensate în titlurile rezumative: „De la început se vede că săraca țară a Moldovei a devenit o mare producătoare de

electricitate și că în zilele noastre Ceahlăul își poate privi chipul în oglindă.” Sau: „Steaua electrică de la marmântul lui Alexandru cel Bun. Dacă Ceahlăul ar putea să vorbească... Partidul clasei muncitoare, ctitorul noii Moldove. Frumuseți de zi și frumuseți de noapte.”

27 decembrie

- S. Damian recenzează (sub forma unui rezumat destul de amănunțit) romanul *Risipitorii* al lui Marin Preda, în nr. 52 al „Gazetei literare” („*Risipitorii*”. *Mobiluri, caractere, itinerarii*).

- Din nr. 52 al revistei „Tribuna”, reținem interviul realizat de G. Ciubuș, *Bilanț și perspectivă. De vorbă cu tov. Ion Bănuță, directorul Editurii pentru Literatură*. Bănuță se referă la succesele editoriale ale anului 1962 (în special *Risipitorii*, *Jocul cu moartea*, *Prânzul de duminică*) și la proiectele pentru viitor: inițierea unei ediții de *Scrieri* ale lui Arghezi (este programată apariția unui volum în fiecare lună), editarea lui Blaga (cu poezii inedite) sau a lui Labiș (*Primele iubiri*). Totodată, se va iniția o colecție „Scriitori români” (chestiunea „moștenirii literare”), unde vor fi publicați, printre alții, cronicarii munteni, Bacovia sau Mihail Sebastian. Dintre viitoarele debuturi ale anului 1963, sunt menționate cele ale lui Ion Lăncrăjan (*Cordovanii*) și ale Constanței Buzea (*De pe pământ*). □ Ion Alexandru publică aici un amplu poem, cu titlul *Confesiuni la aniversarea Republicii*.

- Zaharia Stancu publică în „Scânteia” un grupaj de „însemnări” intitulate *Cincisprezece ani*, privitoare la distanța dintre trecutul monarhic (sunt cincisprezece ani de la abolirea monarhiei) și prezentul prosper și luminos. Însemnările sunt dedicate îndeosebi cititorilor tineri, care s-ar putea „să nu cunoască unele aspecte prea aspre, prea brutale, din viața de altădată a țărănimii noastre oglindite în literatură” și cărora scriitorul-academician le citează, demonstrativ, secvențe dintr-un articol publicat în „Dreptatea” din 29 martie 1931, despre țărani care „își vând pe nimic pământul, vetrele și tot ce se poate vinde. Își vând și copiii. [...] Sub altă înfățișare acest regim este veche robie, robia milioanei de țărani care muncesc pentru a mări bogăția și luxul câtorva mii de trântori « aleși ».” Urmează evocarea lumii întunecate, în termenii satirei și ai pamfletului, cu accentuarea trăsăturilor dușmanului generic în ipostaza monarhului (numele nici nu mai contează) care a girat o astfel de orânduire crudă și nedreaptă și a „eroilor” de pe vechea scenă politică – „asasinii” răsculaților de la 1907 și ai greviștilor de la Grivița. Autorul subliniază, după un astfel de prolog, importanța răsturnării politice, sociale și economice care a culminat cu prăbușirea regimului monarhic, repetând ritualic cele două cuvinte din titlu: „Răsturnând și sfărâmând monarhia acum cincisprezece ani, izgonind de la putere clasele exploatare, poporul nostru și-a făcut dreptatea de mult așteptată. Întemeind Republica Populară Română, poporul nostru și-a împlinit un vis vechi. Victoria obținută acum cincisprezece

ani a încununat lupta de veacuri dusă de poporul român pentru libertate, independență, bunăstare și fericire. Lumea veche, cu năravurile ei, cu nedreptățile ei, cu urâteniile ei a fost îngropată adânc și pentru totdeauna de către poporul nostru acum cincisprezece ani. [...] Acum cincisprezece ani poporul nostru a abolit monarhia și, sub conducerea partidului marxist-leninist al clasei noastre muncitoare, a apucat pe drumul cel nou, al construirii socialismului. Moștenirea preluată de la vechiul regim burghezo-moșieresc era grea. Ca un gigant care-și irosise uriașele-i forțe într-un somn de veacuri, poporul s-a trezit și cu un avânt fără pereche s-a apucat să-și făurească patria lui nouă și viața lui nouă.” Ultima secvență a articolului este dedicată prezentului care, *după doar cincisprezece ani*, se arată atât de luminos, încât lumea veche pare să nu fi existat – cel puțin pentru tinerii cititori cărora nu le vine să creadă că faptele relatate în cărțile maestrului sunt cât se poate de adevărate.

30 decembrie

● Numărul din „Scânteia”, apărut în această zi, este dedicat sărbătoririi a 15 ani de la proclamarea Republicii. Mai mulți scriitori colaborează la realizarea lui cu texte omagiale, în bună parte anti-monarhice. Tudor Teodorescu-Braniște semnează un articol intitulat *Scritorii împotriva monarhiei*, cronică unei culegeri, recent apărute, cuprinzând pagini din „bogat[a] și strălucit[a] literatură antimonarhică” pe care „ne-au lăsat”-o „scritorii și publiciștii de seamă ai acelei epoci”, „fără niciun sprijin din partea nimănui, ba înfruntând cu bravură procesele de lez-majestate [...]”. Sunt citați, dintre autorii ale căror texte se regăsesc în culegere („*Mare farsor. Mari gogomani*” – *literatură antimonarhică*, Antologie și prefață de Al. Hanță, Editura pentru Literatură, 1962), A. D. Xenopol, Cezar Bolliac, N. Bălcescu, Al. Macedonski, Al. Beldiman, Const. Mille, Anton Bacalbașa, G. Panu, I. L. Caragiale (a cărui satiră dă titlul antologiei), Al. Vlahuță, N. D. Cocea, Al. Marghiloman, T. Arghezi. Citatele sunt inserate – ilustrativ și demonstrativ - într-o scurtă istorie (neagră) a monarhiei, de la Carol I la Mihai I, care se sfârșește, firește, cu momentul măreț al abolirii, care vine să încununeze o istorie revoluționară începută la 1848: „Nobilele idealuri de la 1848, trădate de așa-zisele „partide istorice” sub patronajul a patru regi, au fost împlinite și desăvârșite de popor abia în anii noștri, sub cârmuirea partidului clasei muncitoare. Eliberată de păturile parazitare și asupritoare și de o monarhie care fusese tot timpul instrumentul și aliatul lor, țara a pornit cu însuflețire pe drumul larg al socialismului. Marile realizări din acești cincisprezece ani de regim republican nu sunt decât începutul unei ere noi și luminoase, în care ne așteaptă [...] multe alte înfăptuiri.” □ Tudor Arghezi semnează o tabletă aniversară intitulată *Republică și monarhie*, o satiră a instituției monarhice și partidelor politice „istorice”, cu ilustrări din viața de salon sau de cabinet a celor care făcuseră averi uriașe pe spinarea poporului asuprit. □ Titus Popovici publică un articol

intitulat *Ni se pare firesc*, dedicat aniversării celor cincisprezece ani de la abolirea monarhiei, care începe cu proslăvirea prezentului socialist și a lumii noi, situate sub semnul unui „alt” timp, acela cucerit și stăpânit de omul nou prometeic: „Timpul socialist este un timp care creează, un timp al nostru, în care ne simțim stăpânii trecutului, prezentului și viitorului.” După zugrăvirea în culori sărbătorești a epocii de aur, scriitorul trece la evocarea trecutului negru, în care „aleșii națiunii”, girați de Majestatea Sa, „unsul domnului” (ghilimelele aparțin autorului), stăpâneau o lume „unde nu se întâmpla nimic”. Expresia sadoveniană este utilizată pentru a descrie tristele orașe ale trecutului în care își duseseră existența „amară” generațiile „care au trecut ca niște fantome de fum [...]”. În finalul articolului, autorul inventariază atitudini și comportamente care i se par – lui și oamenilor noi – „nefirești” sau, dimpotrivă, „firești”. Desigur, „nefirescul” se leagă de trista amintire a orânduirii nedrepte din trecut. Prin contrast: „Ni se pare firesc – și cât e de bine că e așa! – că timpul e al nostru, că țara se înnoiește într-un ritm rapid, că oamenii cunosc demnitatea de a fi om, că toate acestea sunt scrise simplu și înalt, pe înțelesul tuturor, în întreaga activitate a partidului nostru, din primul moment când a chemat pe oamenii muncii la marea luptă de făurire a unei vieți noi.” □ Acad. Tudor Vianu semnează un amplu articol despre *Cultura românească peste hotare*, în care prezintă, pornind de la raportul trecut-prezent, situația actuală a prezențelor românești în spațiul cultural internațional, arătând în ce măsură „creșterea prestigiului culturii românești este una din fețele afirmării mai generale a țării în planul politic, social și economic în ultimul deceniu și jumătate.” Academicianul ilustrează această nouă poziție (și imagine) a culturii românești peste hotare evocând realizări ale scriitorilor (traduși și publicați într-un număr semnificativ în diverse țări ale lumii), ale academicienilor (este semnalată, între altele, înființarea unui „centru de românistică” la Biblioteca Academiei Române, unde se află în pregătire și „Bibliografia literaturii române”), ale savanților din diverse domenii, participanți la conferințe și colocvii internaționale, în fine, ale instituțiilor care au inițiat acorduri de colaborare, convenții, schimburi de experiență etc. De remarcat că articolul nu are nimic din tonul encomiastic al articolelor „pe linie” publicate în presa vremii: acolo unde apar, referirile la rolul clasei conducătoare în edificarea noii culturi socialiste par mai curând adăugiri de circumstanță. Selectăm un citat ilustrativ: „În ordinea literară și artistică, renumele mondial al lui Enescu, George Georgescu, Jora, Eminescu, Caragiale, Sadoveanu, Arghezi, Brâncuși, a școlii de pictură românești din succesiunea lui Grigorescu, a folclorului literar, muzical și coreografic românesc alcătuiesc fapte notorii. Operele scriitorilor, ale artiștilor noștri clasici și contemporani au fost aduse la cunoștința străinătății grație împrejurărilor favorabile create în anii regimului de democrație populară.”

31 decembrie

● Demostene Botez publică în nr. 5759 din „Scânteia” un „bilanț” al anului care a trecut, sub titlul – simbolic și reprezentativ pentru imageria partinică a lumii noi - **Priveștiștea plină de soare**. Articolul începe, după o rețetă binecunoscută, cu evocarea trecutului lipsit de „soare”, în care „poporul, înlănțuit, nu era lăsat să-și scrie istoria”, continuă cu punerea în antiteză a celor două epoci / lumi (cea veche și cea nouă) și sfârșește în spiritul „încreder[ii] depline în viitor, în izbânzile noastre, în puterile noastre” – „sentimentul care domină, care ne umple sufletul, când privim înainte, la priveștiștea largă, plină de soare, a anului care începe.”

[DECEMBRIE]

● „Steaua” din decembrie cuprinde două articole de bilanț critic, semnate de Mircea Tomuș (**Anul liric 1962**) și Virgil Ardeleanu (**Însemnări despre proză**). Dintre aparițiile lirice, Tomuș se referă pentru început la debuturile din colecția „Luceafărul” - *Autoportret în august* a lui Grigore Hagiu (asupra căruia se insistă), dar și *Autobiografie* de Darie Novăceanu, *Noaptea albe ale orașului* de Mihail Negulescu, *Manuscris* de Marin Scorobete etc. – în care descoperă un „roman liric al generației autorilor”, care funcționează după o „schemă autobiografică”, formulă aflată sub influența lui Nichita Stănescu. Criticul se referă, apoi, și la alte apariții, aparținând altor generații literare: Ion Brad, *Mă uit în ochii copiilor*, Aurel Gurghianu, *Liniștea creației* și Victor Felea, *Voci puternice*, pe de o parte, Mihai Beniuc, *Culorile toamnei* (din ultimul volum este citată în întregime poezia *Pe stânci înalte*, o autocaracterizare), pe de alta. În privința prozei, Virgil Ardeleanu consemnează următoarele apariții: Zaharia Stancu, *Jocul cu moartea*; Ion Marin Sadoveanu, *Taurul mării*; Eugen Barbu, *Prânzul de duminică* (sunt reținute îndeosebi nuvelele *Domnișoara Aurica*, *Înmormântarea lui Dumitru Alexandru* și *Pe ploaie*); romanul *Risipitorii* de Marin Preda („cea mai reprezentativă carte despre construcția socialismului”), dar și o serie de volume de schițe precum *Noaptea tovarășilor mei* de Radu Cosașu, *Prietenul meu Adam* de Francisc Munteanu, *Lună beată de seară* de Nicolae Țic etc.

● În „Scrișul bănățean”, G. I. Tohăneanu semnează studiul **Lexicul poeziilor lui Nicolae Labiș** (partea a II-a va apărea în nr. 1/1963 al aceleiași publicații).

● Numărul dublu, 3-4, al revistei „Studii și cercetări de istorie literară și folclor” are ca temă principală „Stările sociale ale restaurației franceze în opera lui Balzac”. Publică: Marcel Duță, **Puterea și slăbiciunea noii clase: burghezia**, Eugenia Oprescu, **Tipologia socială: burghezia**, Marin Bucur, **Țărănimea**, Teodor Vârgolici, **Agonia unei clase: aristocrația**.

● Sub genericul 15 ani de la proclamarea Republicii Populare Române, numărul 12 al revistei „Viața Românească” grupează mai multe texte – însumând aproape șaptezeci de pagini – dedicate evenimentului. Semnăturile

sunt dintre cele mai notorii: Demostene Botez (*Cântecul de bucurie al poporului*), Traian Coșovei (*Pe arșiță*), Mihai Beniuc (*E zare de pe steag, Eu am trecut, Caleidoscop*), Victor Eftimiu (*Odă Republicii, Antene, Și veșnic omul firea o subjugă*), Alfred Margul Sperber (*Cât de frumoasă a fost primăvara acelei ierni*), Szemler Ferenc (*Republicii*), Ștefan Augustin Doinaș (*O zi, Scara Palatului*), Nicolae Velea și Ilie Tănăsache (coautori ai reportajului *Cele două fluvii*). □ Din sumarul revistei mai sunt de reținut versurile lui Alexandru Philippide (*Negură în munți*), ***Câteva considerații pe marginea evoluției conceptului de „Republică” în literatura și cultura română*** (Al. Hanță), textul lui Eugen Luca ***Progresele și maturizarea poeziei noastre*** (elogiu adus îndeosebi lui Mihai Beniuc și Ninei Cassian) și cel al lui Horia Bratu despre ***Metodă și stil în romanul sovietic*** (ambele la rubrica „Teorie și critică”). □ Un articol semnat de Mihai Carp, ***Să revizuiem ortografia***, critică regulile ortografice stabilite de Institutul de lingvistică în anul 1953 și propune o nouă reformă ortografică în sensul simplificării acestor norme și adecvării lor cu spiritul limbii literare. Partea a doua a acestui articol va apărea în numărul 1 din 1963 al revistei.

1962
ANEXE

*** *Proza scurtă a tinerilor și conflictul etic contemporan*, „Luceafărul”, nr. 15, din 1 august, și 16, din 15 august 1962 (Masa Rotundă a „Luceafărului”)

[I]

În multe dintre schițele și povestirile publicate în ultimul timp, mai ales ale prozatorilor tineri, se remarcă o atenție sporită acordată problemelor actuale de ordin etic, o adâncire a conflictelor legate de lupta împotriva mentalității și comportărilor burgheze, de formarea conștiinței noi socialiste. Această preocupare reflectă străduința scriitorilor de a contribui prin creația lor la formarea conștiinței înaintate a omului contemporan, constructor al socialismului.

*Unii tineri prozatori de talent au abordat aspecte inedite ale conștiinței omului de azi și s-au străduit să găsească în lucrările lor o rezolvare originală problemelor de viață ridicată. Totodată, însă, aceste lucrări au scos la iveală și anumite deficiențe, atât în ceea ce privește realismul unor caractere sau fapte, cât și în ceea ce privește măiestria artistică. Astfel, schița *În treacăt de Nicolae Velea*, publicată în revista noastră, a trezit interesul cititorilor și al criticii literare prin problemele atacate, prin conflictul nou pe care l-a evidențiat, suscitând și obiecții cu privire la soluționarea conflictului, la caracterul personajului principal, la reliefaarea unor detalii etc. În urma opiniilor exprimate de cititori și de critici în paginile *Luceafărului*, pentru a da un caracter mai larg dezbaterii, pentru a pune în lumină problemele mai generale ale prozei scurte aparținând tinerilor, redacția a organizat, împreună cu biroul Secției de critică a Uniunii Scriitorilor, o discuție la „masa rotundă” cu participarea unor critici și prozatori. Publicăm mai jos relatarea acestei discuții.*

Mihai Novicov: *În legătură cu discuția pornită de la schița lui Nicolae Velea *În treacăt*, vreau să mă înscriu împotriva unor păreri care s-au publicat în revista *Luceafărul*. Se arată într-o scrisoare că avem nevoie de „eroi viguroși” despre care Velea trebuie să scrie. Eu sunt de părere că asemenea reproșuri și recomandări s-ar putea face numai atunci când s-ar pune în discuție creația unui scriitor în ansamblu sau creația sa pe o perioadă mai îndelungată. Dar cu asemenea criterii nu poți trata o singură operă. Velea putea să scrie, într-o schiță, despre oameni viguroși. Dar în aceeași schiță el ar putea*

să prezinte și oameni slabi. Nu în toate schițele poți să scrii numai despre oameni viguroși; e firesc să scrii și despre altfel de oameni.

Eu socotesc că asemenea criterii ar trebui să fie excluse din discuție atunci când este vorba de o singură operă literară.

În al doilea rând, vreau să mai spun că, după părerea mea, schița tovarășului Velea are un mesaj foarte clar și util. În schiță se face, la un moment dat, mare haz de un om care mereu câștigă la table, iar o bătrână, din cauză că habar nu are de jocul de table, crede că el pierde. Cam așa se conturează și destinul personajului din schița lui Velea, Duminică, un om căruia îi merge treaba foarte ușor în viață, care, ca să spunem așa, câștigă ușor. Și tocmai acest câștig, pentru că el nu a fost pus în fața unei situații în care să aibă nevoie să cheltuiască energie pentru a câștiga ceva, este, de fapt, o pierdere. A pierdut totul. Este aici ideea de a combate o anumită mentalitate manifestată la unii tineri.

Din moment ce viața în condițiile societății noastre este asigurată, spun aceștia, din moment ce viața este ușoară, de ce să ne punem probleme grave? Adică intenția autorului a fost aceea de a combate superficialitatea în viață. Eu cred că ideea este bună și eroul principal, din punct de vedere caracterologic, este bine realizat.

În ce constă, după părerea mea, partea slabă a schiței, care de altfel a și făcut să se nască toate aceste discuții?

În aceea că datele cuprinse în schița tov. Velea fac să fie considerată problema mai degrabă la nivelul contemporaneității. Pentru că biografia personajului este de fapt un produs al timpurilor noi. Și autorul subliniază faptul prin câteva referiri, adesea destul de subtile. Însă, dincolo de aceasta, care este raportul dintre întregul complex al relațiilor noi și asemenea devieri de care se vorbește în schița tov. Velea? Acest raport n-a dezvăluit, după părerea mea, adevărul cu privire la erou. În schiță nu se găsește un răspuns asupra felului în care se dezlănțuie tragedia acelor tineri. Tragedia e provocată de o glumă. La capătul ei noi aflăm totuși că partenerii aveau o atitudine mult mai gravă față de viață. Dar până atunci, această atitudine nu s-a manifestat în niciun fel.

Eroul acestei schițe nu are familie, nu are niciun fel de relații cu organizația. Autorul a vrut să creeze tipul omului care, din cauză că este rupt de colectivitate, se găsește complet neapărat într-un moment tragic al vieții lui. Dar de ce este rupt de colectivitate? Dar colectivul unității unde lucrează ce-a făcut pentru el? L-a trecut în munca aceasta nouă de a conduce o mașină care să ducă lapte, cu scopul ca de acum încolo să meargă mai încet? Aceasta este tot ce a făcut colectivul ca să-l ajute?

În schița tov. Velea, după părerea mea, partea aceasta e mai slabă și din punct de vedere artistic. Pare artificioasă și nu este suficient ancorată în contemporaneitate. Materialul de „viață” a fost trădat puțin. Vreau să adaug că,

lărgind sfera exemplilor, din acest punct de vedere, îmi pare cu mult mai susceptibilă de critici serioase schița lui Fănuș Neagu, publicată recent în *Luceafărul*. Mărturisesc că, citind primele trei coloane din această schiță, mi-am pus întrebarea când se petrece acțiunea. Nu mi-am dat seama de acest lucru până ce, în cadrul lucrării, nu a fost numit un om cu titulatura „tovarăș”. Până atunci, am crezut că suntem în atmosfera din *Europolis*.

Eu cred că preocuparea tinerilor scriitori pentru problemele de ordin etic trebuie salutată, în lumina tezelor celui de-al III-lea Congres al Partidului Muncitoresc Român, care au precizat că sarcina socială a scriitorilor este aceea de a duce lupta pentru cultivarea și dezvoltarea conștiinței socialiste. Aceasta înseamnă și combaterea a tot ceea ce es află sub influența unor concepții și deprinderi din trecut. Cerem, cu alte cuvinte, să fie înfățișată înfruntarea dintre morala socialistă și morala burgheză, care oferă scriitorilor un izvor nesecat de conflicte dramatice. Un asemenea conflict, cu o profundă semnificație educativă, ar fi trebuit să stea la baza schiței tov. Velea.

Tendința de a pune probleme etice este lăudabilă, însă am senzația unei insuficiente aplicații sau insuficiente cunoașteri pentru tratarea acestor probleme în adâncime, pentru ca tinerii prozatori să găsească datele cele mai contemporane ale conflictului moral. Există o alunecare în abstract, în atemporal. Când am terminat schița lui Fănuș Neagu am avut o senzație ciudată: eroii se adunau din nou la un pahar de vermut, sugerându-se ideea că totul așa este, așa a fost și așa va fi, că nimic nu depinde de datele concrete social-istorice.

Acești tineri scriitori trebuie să înțeleagă că lucrările lor numai atunci vor căpăta seva necesară și vor fi realizate la nivelul artistic cel mai înalt, când, prin toate elementele constitutive, vor demonstra că problemele cuprinse sunt acut contemporane.

Matei Călinescu: Una din obiecțiile care s-au adus acestei schițe vizează problema tipicului, a caracterului reprezentativ al eroului. S-a pornit, după părerea mea, de la o premisă greșită, și anume că, dacă într-o schiță cum este aceea a lui Velea apare un erou tânăr, care nu este nici un element dușmănos, care nu este nici un descendent al unei familii de exploatare și a.m.d, care este un tânăr pe care îl putem întâlni uneori în viață, acest tânăr trebuie să fie reprezentativ pentru întregul tineret.

Ideea că un erou literar trebuie să fie cu tot dinadinsul reprezentativ într-un stil direct, aș zice mecanic, mi se pare greșită, și din pricina aceasta, o serie de obiecții care s-au adus schiței lui Velea au mutat discuția pe un plan abstract, ineficient. Căci intențiile autorului au fost, astfel, ignorate.

O a doua poziție greșită în discuția cu privire la această schiță mi s-a părut aceea care ignora „specificul genului”, al schiței. Nu poți să ceri unui autor care scrie o schiță să prezinte niște relații foarte complexe, foarte detaliate. Remarc, în treacăt, că în unele schițe care se publică tocmai aceasta

ar fi deficiența: scriitorul caută să explice cam totul. Specificul schiței fiind concizia, aceste explicații sunt foarte sumare și foarte abstracte, de unde un anumit caracter nesubstanțial, schematic, al unor schițe. În cazul pe care-l discutăm, autorul și-a delimitat câmpul de investigație și a considerat că nu este necesar să-și prezinte eroul în diferite etape ale biografiei lui. A ales un moment care ilustra exact ideea de la care a pornit: anume, că a trăi provizoriu, a trăi fără responsabilitate în condițiile actuale este o posibilă sursă a unui deznodământ tragic: adică, dacă glumești cu viața, pentru aceasta ești pedepsit de viață.

Conflictul ar fi între mentalitatea eroului și înseși sensurile mari ale contemporaneității, ale epocii noastre socialiste care elimină o asemenea comportare, dar nu o elimină într-un mod foarte direct. De ce? Pentru că atitudinile de care se face vinovat Duminică se manifestă în niște zone neesențiale în raport cu procesul de construcție socialistă propriu-zis. Un asemenea personaj nu este un dușman, nu este un element care să poată fi combătut în mod violent, deschis. E adevărat, în fața unei comportări superficiale ca a lui Duminică, colectivul poate interveni într-o măsură destul de mare, prin niște sancțiuni, prin niște sfaturi etc., însă, până la urmă, eroul, spre a se putea integra armonios vieții socialiste, trebuie să lupte cu el însuși ca să se schimbe. În momentul în care, în confruntările sale interioare, nu are suficient simț al responsabilității, el nu este în mod obligatoriu supus unui deznodământ tragic, dar acest deznodământ tragic poate surveni, ar fi un caz limită, pe care prozatorul și-a propus să-l ilustreze, tocmai pentru a-și demonstra mai sugestiv ideea.

Ceea ce este deficitar în schiță, cum remarcă și tov. Novicov, este, pe alocuri, o înclinare spre abstract. Adică, deși problema dezbătută este contemporană, deși interesul pe care îl suscită ea este real, există o anumită tendință a autorului de a atribui generalitate etică împrejurărilor care constituie existența eroului său. Până la urmă, finalul tragic al schiței, care nu este neverosimil, a deranjat pe cititor. Finalul nu este neverosimil, nu este imposibil, dar a deranjat pe cititor, tocmai din cauza unei tendințe abstractizante, cam didactice. Defectul schiței constă într-un anumit didacticism, mai subtil, bine înțeles, totuși didacticism. Deși acesta nu e prezent în formele lui foarte ușor de detectat, el duce, până la urmă, la absența, în special spre final, a unei pulsații mai vii, a dinamismului epic.

Deci, aș reproșa lui Velea o anumită îndepărtare de la realism, un fel de conceptualism, care, pe plan literar, se vedește în preferința pentru „comentariul” faptelor epice, acestea din urmă având menirea mai mult de a sprijini „comentariul” și nu de a fi, prin ele însele, prin implicațiile lor, revelatorii.

Ov. S. Crohmăniceanu: Cred că o condiție principală ca să putem duce această discuție este să vedem cât mai exact specificul concret al problemei puse. Și nu este vorba să discutăm numai pe baza schiței lui Velea,

cât, mai ales, pe ideea criticii formulate în legătură cu această schiță, precum și pe linia apariției unor tendințe, manifeste sau latente, în proza noastră.

Tov. Novicov cu bună dreptate a combătut un anumit mod de a critica. Și în această direcție și eu aș combate formularea dintr-o scrisoare, publicată în legătură cu schița tov. Velea, în care se spune că nu se întâmplă la noi așa ceva – nu este adevărat. Noi însă cunoaștem fel de fel de întâmplări care sunt totuși adevărate, corespunzând unor situații asemănătoare care se întâlnesc în viață.

Confruntarea cu viața, după cum înțeleg eu, este un fenomen științific, marxist, care ține seama de toate procesele societății noastre. De aceea mi se pare important să vedem cât mai exact despre ce este vorba în schița lui Velea, în ce constă specificul ei.

Dacă noi am spune numai atât: Velea și-a propus să arate că un tânăr superficial, lipsit de simțul răspunderii, până la urmă sfârșește prost, aceasta ar fi, după părerea mea, un fel de banalitate fără valoare ideologică și educativă.

Eu cred că Nicolae Velea a intuit un lucru mai adânc. El a intuit, mai întâi, că există o serie de manifestări în rândul tineretului care par, cum spunea și tov. Matei Călinescu, foarte nocive. Și uneori aceste manifestări din rândul tineretului nostru nu sunt detectabile în natura lor reală. Sunt tineri care fac glume absurde echivalente cu povestea aceea cu vânatul iepurilor la lumina farurilor mașinii. Sau sunt tineri care vorbesc într-un limbaj „bășcălios”. În ultimă instanță, dacă comportarea lor se reduce la atât, chiar dacă colectivul ar vrea să intervină, nu ar avea de ce să intervină. Pentru că, practic, mai mult decât să scoți pe un șofer de la locul lui de muncă și să-l pui să transporte lapte pentru că a fost reclamat că se ține de năzdrăvănii, nu știu ce ar fi putut să facă mai mult colectivul. Pentru că faptele acestea, cum se prezintă ele din punct de vedere social, din punct de vedere civic, nu au un accent foarte grav. Și noi care lucrăm în universitate cu tineretul ne ciocnim de asemenea lucruri. Adică există o comportare la unii tineri, din care simți că ei ascund ceva prost, dar până ce nu izbucnește într-un mod mai grav, până ce nu se *manifestă*, noi nu putem interveni direct. Putem să intervenim numai dând sfaturi și arătând omului cum trebuie să pară o anumită situație.

Se poate doar trage un semnal de alarmă pentru niște fapte care ascund un substrat de gândire și atitudine umană înapoiată și care, în esența lui, conține ceva grav.

Mi se pare că, în acest sens, există idei noi și interesante în lucrarea lui Velea. Personajul său își spune atunci când greșește: lasă, eu mai am mult de trăit; sunt tânăr, îmi pot permite orice, mă voi îndrepta. Din păcate - și aici este gravitatea – el dă o interpretare falsă și primejdioasă condițiilor specifice de dezvoltare care se creează în țara noastră tineretului. Eroul acesta, pe care regimul nostru îl ajută, deschizându-i toate perspectivele, se găsește în fața primejdiei ca tocmai realitățile acestea specifice să le interpreteze greșit. Problema, astfel pusă, este actuală, contemporană.

Aș mai spune ceva cu privire la finalul schiței. Valoarea educativă a schiței constă în avertismentul: dacă nu veți privi la timp și cu multă adâncime toate actele vieții, viața vă va pedepsi foarte grav, astfel încât nu se va mai putea întinde celui care va greși nicio mână de ajutor.

Mărturisesc că nu mi s-a părut finalul schiței neverosimil. Ideea de la care a pornit autorul este, după mine, că omul acesta, Duminică, s-a obișnuit să trăiască într-un fel de vis permanent. Faptul acesta se traduce oarecum în final, fiindcă, în fața contactului cu realitatea, eroul caută mai departe un refugiu; el vrea să creadă că ceea ce s-a petrecut nu este o realitate, este tot o întâmplare, ca și celelalte, care nu are niciun efect.

Se poate discuta cât de bine este realizat din punct de vedere literar acest final, dar intenția nu este de respins și nici de neînțeles.

Mă raliez celor spuse de tov. Novicov. Schița are niște cusururi care poate nu sunt atât de grave în ceea ce *nu este spus*, cât în ceea ce *este spus*. Schița făcută realităților sociale în care trăiește eroul este foarte sumară, dar, cât este, în loc să contribuie la limpezirea fondului social, la punerea cât mai ascuțit, cât mai clar a problemelor, îl tulbură și lasă loc unor interpretări cu totul nedorite de autor și străine de mesajul schiței.

De pildă, amănuntele despre acel sat de troglodiți, în care copiii leagă sârme pe șosea pentru ca motocicliștii să-și reteze capul, nu au nicio legătură cu problema schiței, dar sugerează ce fel de oameni sunt aici, în ce lume se mișcă personajele. Dimpotrivă, ar fi trebuit arătat că este o realitate comună, pozitivă, în contrast cu personajul principal al schiței.

Alt detaliu. Oamenii maturi, de la care Duminică ar fi avut ceva de învățat, nu au timp să stea cu el de vorbă pentru că seara ei se duc la cursul seral, dar autorul se simte obligat să adauge că ei fac acest lucru cu un fel de mâhnire, întrucât mai mult ar fi dorit să zăbovească la cârciumă. Poate că într-un cadru amplu ar fi mers nota aceasta de culoare, dar aici es întărește aspectul ciudat al acestor realități, unde un element pozitiv, ca faptul că li s-a dat oamenilor mature posibilitatea să învețe, este umbrit de un amănunt care putea lipsi foarte bine. Chiar scena cu jocul tablelor – bine făcută, un episod necesar – nu cred că trebuia împinsă la extrem, arătându-se că personajele joacă table până le dă sângele pe nas. Aceasta pune un fel de exaltare în comportarea tinerilor țărani, care, după mine, este și puțin neverosimilă. Poate că s-o fi întâmplat, dar în cazul dat este un detaliu inutil, de exagerare.

Mai dau un alt exemplu. Adina este o fată cam bărbătoasă și care are un fel de puritate interioară. I se ghicește un suflet feciorelnic. Ea visează că îi sugrumă pe bărbații care îi apar în vis, pentru că în orice manifestare ea vede erotismul, dar pe Duminică, când îi apare în vis, nu-l sugrumă. Toate aceste amănunte se adună laolaltă și dau ceva sumbru și ciudat. Ele creează, prin ceea ce se spune despre atmosfera generală – nespunându-se alte lucruri decât cele semnalate – un fel de abureală și nu ajută la înțelegerea mesajului schiței.

Referitor la ceea ce spunea tov. Novicov în legătură cu mediul. Era bine să existe în schiță o mai corectă înfățișare a realităților din jur, deși în obiectul ei propriu-zis nu intra o descripție amplă ca într-un roman. Trebuia să se dea însă imaginea altui mediu.

Se ridică și o altă problemă, legată de unele obiecții care s-au adus schiței.

Noi știm foarte bine că faptul de a aparține clasei muncitoare sau țărănimii muncitoare nu naște în mod spontan ideologia socialistă. Când vorbim despre problemele morale, mai ales despre probleme foarte delicate, totul trebuie privit mai adânc, mai nuanțat. Nu este obligatoriu ca Duminică, chiar fiind un tânăr care a crescut într-o casă de țărani nevoiași să aibă (sub aspectul moral) de la început o conștiință înaintată. Se poate întâmpla ca niște oameni care în producție și în viața politică sunt foarte înaintați, în anumite probleme morale să fie rămași foarte mult în urmă. Așadar, atitudinea personajului lui Velea nu trebuie suspectată din acest punct de vedere.

Ridicând problema de la cazul acesta la unele aspect care depășesc schița tov. Velea, vreau să mai spun câteva cuvinte.

Eu cred că, de pildă, o problemă importantă, cum este lupta în conștiința oamenilor între elementele vechi și cele noi, între rămășițele mentalității burgheze și ideologia socialist, ea să fie mai bine înțeleasă, să aibă un ecou mai larg în public și să nu întâmpine unele reacții de tipul celor care au fost semnalate în legătură cu schița lui Velea, ar trebui să fie discutată pe un plan filosofic mai înalt și mai concret în critica literară și în dezbaterile purtate în presă.

Să iau un exemplu. Ideologia burgheză, mai ales în problemele de morală (bineînțeles, și în alte probleme!) nu se prezintă deschis, nu-și dezvăluie atitudinea de clasă, ci caută să se prezinte ca o ideologie universală, care interesează umanitatea în general. Niciodată, în ideologia ei, burghezia nu va recunoaște că felul cum privește ea dragostea, relațiile dintre tată și fiu etc., trădează un interes de clasă burghez, ci va spune: „noi exprimăm felul de a te comporta cel mai nobil, al umanității în general”. Cunoscând acest lucru din punct de vedere Marxist, ne dăm foarte bine seama că dușmanul cel mai nociv din punct de vedere educative cu care avem să ne batem nu este acela care apare în mod fățiș, cu manifestările foarte pronunțate, pregnant ale comportărilor burgheze ca atare.

În conflictele pe care le reflectăm în literatură să căutăm să combatem și să luptăm împotriva unor astfel de manifestări, pentru că ele sunt mai greu de biruit și cu ele are de luptat educația de partid în diferite domenii ale vieții obștești. Literatura poate să aducă o contribuție tocmai depistând astfel de aspect și făcând vizibil ceea ce oamenii în general nu observă. Dar aici intervine ceva important. Ca să poți să mergi în asemenea probleme până la

capăt, trebuie să stai pe poziția moralei celei mai înaintate, să dai răspunsurile care izvorăsc din ideologia comunistă.

În schița lui Velea este numai un termen al problemei. Nu-i fac reproșuri, dar pun această problemă pentru că am mai citit o serie de schițe ale lui și ar fi bine ca într-un volum să fie două-trei schițe de tipul acesteia, dar să fie și cinci-șase de celălalt tip, în care să apară foarte pregnant și răspunsul dat de ideologia înaintată, comunistă.

În activitatea tinerilor scriitori care atacă astfel de probleme trebuie să stea în permanență, ca o chestiune fundamentală, această preocupare.

Mihai Gafița: Sunt unele amănunte în schița lui Velea cărora el nu le acordă destulă atenție. Îți lasă impresia că autorul a procedat ca Duminică, eroul său, care se lua cu mașina după iepuri. Despre ce este vorba? Prin aglomerarea unor amănunte „pitorești”, ne semnificative, se ajunge la un rezultat contrar celui scontat de scriitor. Mi se pare că mediul în care se mișcă eroul nu-ți oferă destule elemente ca să poți trage concluziile necesare asupra realității care ar trebui să aibă influență asupra lui. Uneori se exagerează, se apasă asupra unor amănunte bizare, absurde, sub cuvânt că acestea dau culoare, autenticitate. Nu dau culoare, nu dau autenticitate, pentru că, prin ansamblul lor, ajung să spună altceva decât ce vrea autorul, de pildă despre mediul acțiunii.

Mă raliez părerii tov. Novicov în legătură cu schița lui Fănuș Neagu, pentru că astfel de schițe încep să apară mai multe în ultimul timp și faptul trebuie să dea de gândit.

Nu trebuie să se creeze „cazuri Duminică” în literatură. Cred că, din acest punct de vedere, *Luceafărul* a făcut bine că a inițiat dezbaterile pornind de la schița lui Velea, mai ales pentru că schița se încadrează într-un fenomen mai larg care are loc, în ultima vreme, în literatura noastră. Fenomenul nu este primejdios, dar trebuie să-l analizăm, incluzându-se aici o serie de realizări de substanță, mergându-se la o fină analiză, la atacarea problemelor etice noi ș.a.m.d.

Cred că trebuie să ne punem cu multă seriozitate problema ce se întâmplă, încotro mergem, ce răspuns dăm tuturor acestor chestiuni, pentru că, lăsate așa, riscă să se dezvolte și tendințe pe care, apoi, este foarte greu să le combații.

Nu afirm că suntem în fața unui simptom alarmant, însă există astfel de tendințe – spre o literatură de „cazuri”, spre bizarerie, ciudățenie ș.a.m.d., și pe care trebuie să le supunem curajos dezbaterii.

Eugenia Tudor: Țin să subliniez un fapt îmbucurător: tendința unor scriitori tineri de a ataca probleme de etică luate din viață, de a lupta împotriva vechiului care se manifestă încă destul de puternic și, cum a spus aci tov. Crohmălniceanu, destul de nociv în conștiința unor tineri. Salut această inițiativă, dar țin să atrag atenția scriitorilor care-și asumă această sarcină că

lucrurile devin mult mai complicate când este vorba să le dai o întrupare artistică adecvată.

S-a caracterizat foarte bine aici de către tovarășii Crohmălniceanu și Novicov în special fenomenul social pe care ține să ni-l înfățișeze schița *În treacăt*. Pot spune chiar că unii critici, apărători ai schiței, au glosat cu mult talent și cu multă fantezie pe marginea destinului lui Duminică, al Adinei, iubita acestuia, și a colectivului, care, între noi fie vorba, „e sublim dar lipsește cu desăvârșire” în schiță.

S-au făcut aici obiecții asupra mediului în care sunt plasați eroii. Care este acest mediu? O comună care fusese numită „comună fără cimitire”, pentru că locuitorii ei mureau în închisori. După un asemenea promițător debut, te-ai aștepta ca oamenii din Lupoia să se comporte ca atare. Dar nu. Velea vine cu alte amănunte care răsucesc cu 180 de grade situația. Aflăm că locuitorii taie sârma de telegraf ca să-și prindă cu ea gardurile, iar copiii practică un joc macabru: întind sârme de-a curmezișul șoselei ca să taie capul motocicliștilor. Și iar o smucitură: aflăm că această comună e frunțașă, că oamenii trăiesc bine și că milițianul n-are de lucru, pentru că „oamenii se îndulciseră” și, „mâhniți”, se duceau „la seral”. Smuciturile voite ale autorului seamănă puțin cu drumul lui Duminică pe camion, prin apă, după ce se petrece accidentul. Bizareria acestei schițe este confecționată din multe asemenea amănunte. Și tov. Crohmălniceanu observa că aceste amănunte sunt cam multe. Într-adevăr, și povestea cu cei care joacă table până-i bușește sângele pe nas „în același timp”, și vânătoarea de iepuri la lumina farurilor, toate acestea adunate configurează un mediu ciudat și amorf, pe care se vrea proiectat un fapt tragic cu semnificații profunde. Mi se pare, totuși, că pentru a avea rezonanțe în conștiința cititorului, drama, personajele, trebuiau plantate într-o realitate verosimilă. Or, dacă Velea a procedat invers, istoria lui Duminică nu zguduie, ci mai mult ne contrariază. Ba, poate cititorului să i se pară normal ca într-o lume sucită, cum e aceea descrisă de autor, Duminică să fie și el un sucit și să se joace cu viața, cu dragostea. Autorul ține să dovedească de la început că nimic din ceea ce povestește nu e obișnuit. Este, cred, lipsa esențială a schiței. Drama lui Duminică ar fi avut o rezonanță mult mai puternică dacă autorul ar fi localizat-o, firesc, într-o lume verosimilă, a stului românesc contemporan, nu într-un mediu de troglodiți.

Am citit în *Gazeta literară* o schiță de Nicolae Breban, *Cocoșul de zahăr*, în care e descrisă amănunțit o cârciumă unde cântă niște muzicanți orbi și unde niște muncitori poartă o discuție mai mult sau mai puțin amuzantă despre niște rude hrăpărețe, despre un copil infirm, care rămâne înlemnit de bucurie când primește în dar un „cocoș de zahăr”. Cred că finalul didacticist n-are nicio legătură cu schița, care se adună greu, iar declarațiile moralizatoare sună a gol, a tinichea.

Că se încearcă abordarea unor probleme de etică „îndrăznețe” mi s-a părut și când am citit schița lui Fănuș Neagu apărută în *Luceafărul, O sută de nopți*. (În trecut fie zis, nu știu de ce nopțile sunt „la modă” acum). Numai că și aici autorul, al cărui talent pitoresc și puternic îl apreciez, s-a oprit cam la mijlocul drumului. Conflictul se anunța foarte interesant: Radu Sterian, îndrăgostit de inginera Maja, constată că ea cocoloșește cu bună știință pe inginerul Dranov, vinovat de moartea muncitorului Fogoroș. Maja semnează procesul verbal prin care Dranov e achitat de orice vină. De ce? Pentru că „era cel mai sărac din grupă”, spune Maja. Este un argument aruncat în trecut. Fapta lui Dranov este condamnată. Într-adevăr, și procurorul o condamnă, dar, ciudat, o absolvă fără multă bătaie de cap pe Maja. De ce? Pentru că o iubea. Autorul a preferat să lase conflictul în suspensie.

Și fiindcă trebuie să vorbim din nou de ambianță, de mediu, la Fănuș Neagu totul e pitoresc, dar izbește atmosfera lascivă și anacronică. Se poate să fie și așa în realitate. Dar unde este atitudinea critică a autorului? În încheiere aș vrea să spun că această „îndrăzneală” în abordarea unor probleme delicate rămâne fără strălucire, gratuită, dacă ea nu merge mai adânc la esența faptelor.

Dan Hăulică: Cum s-a mai spus aici, discutarea schiței lui Velea a provocat un interesant schimb de păreri. Mă întreb, însă, dacă în cazul unui talent cert, cum este Velea, noi putem aborda doar problemele mari de orientare a lucrării. Cred că într-un astfel de caz discuția trebuie să abordeze mai strâns și probleme de meșteșug. E bine, vorbind despre ceea ce a făcut Velea în această schiță, să arătăm hotărât și care sunt laturile utile nu numai pentru noi, pentru discuția pe care o avem, nu numai ca orientare generală, dar și ca realizare în înțelesul mai restrâns de tehnică scriitoricească.

Fără îndoială, ideea pe care e construită schița este o idee interesantă și e lăudabil că scriitorul o pune la temelia unei lucrări, depistând fenomene nocive care nu sunt la îndemâna oricui.

Aș vrea să subliniez un lucru, cu atât mai mult cu cât schița a apărut într-o revistă pentru tineret, cum este *Luceafărul*. S-ar putea părea la prima vedere că această frivolitate, această ușurătate a tânărului descris în schița lui Velea să fie doar un semn de tinerețe inconștientă, de juvenilitate, o atitudine a unui tânăr care nu se întreabă îndeștă cu privire la viață. Dar comportarea acestui tânăr nu are inocența tinereții, nu are flacăra pasiunii.

De pildă, la un moment dat, cum povestește autorul, eroii își trimit scrisori foarte triste răsând. Această „suceală” paradoxală, acest marivaudage penibil și dezolant, trece dincolo de năzdrăvăniile copilăroase pe care și le permite uneori tinerețea. Fugind de viața gravă, acești tineri nu-și manifestă ingenuitatea; atitudinea lor nu e scutită de ipocrizii. În această existență pe care ei o voiesc pusă sub semnul provizoriului se citește o rețineră lașă în fața vieții.

La un moment dat, la sfârșit, când se înregistrează deznodământul, eroul zice: „Era ceva prea ușor, ca să fie adevărat”. Deci adevărul este complicat,

Însă suprastructura aceasta de sentimente fictive, în care se complac eroii, această viață trăită cu reținere, pe jumătate, este mai complicată (și urăște într-adevăr sufletul) decât ar fi o confruntare mai dură cu viața.

O impresie pe care aș vrea s-o exprim în confruntarea noastră este aceasta: Duminică n-o cunoaște pe Adina, noi nu izbutim să-l cunoaștem pe Duminică, avem sentimentul că realitatea lor psihologică ne scapă. E un lucru care nu ține doar de realizarea strict literară, de tehnica psihologică a prozatorului, ci afectează însuși felul lui de a înțelege viața. Este aici vorba, până la urmă, de o impresie de *incomunicabil* pe care o lasă eroii, dar și întreaga realitate a schiței. Această realitate se refuză, oarecum, gestului nostru de a o îmbrățișa prin cunoaștere. Și asta nu datorită violenței, brutalității care ne-ar copleși, dimpotrivă, universul de aici pare oarecum fragil și incolor. Semnez aceasta pentru că văd aici, pentru Velea, pericolul unei alunecări spre o literatură a absurdului.

Asta vine, cred, din felul cum este condusă analiza. Tovarășul Crohmălniceanu spunea că schița are deficiențe mai ales în ceea ce *spune*, nu în ceea ce *nu spune* autorul. Mie mi se pare că anume insuficiențe există și în ceea ce *spune* autorul despre eroi, în pasajele de analiză. Explicația analitică nu e perfect solidară cu faptele: sunt două serii care alunecă una pe lângă alta, fără să se întâlnească mulțumitor. De aceea faptele, nesuținute destul analitic, lasă uneori un gust de voit, de bizar. Analiza și faptele nu-s concrescute din același trunchi, nu se hrănesc dintr-o sevă unică, aceea a contemplării vieții.

Aici aș vrea să ridic de altminteri o problemă mai generală, care se pune în legătură cu tendința unor prozatori de a face o literatură de tipul analizei *moralistilor*. Cu toții salutăm tendința unor tineri scriitori de a pune aceste probleme etice. Însă aplicăm prea ușor o anume categorie de literatură, aceea a *moralistilor*, la realitatea noastră contemporană, care cere, cred, o tratare specifică, mai bogată. Este o problemă dacă literatura de tip analitic, atentă la problemele etice, poate face abstracție de categoria *mediului*, această mare cucerire a veacului al XIX-lea. Cred că nu trebuie să rămânem în abstracția moralismului din veacul al XVII-lea, ci problemele etice văzute cu ochi de moralist, judecate generalizator, să se poată sprijini pe concretul unui mediu. Cititorii care găsesc cusururi acestei schițe și toți cei care au vorbit aici au fost de această părere, că mediul ar trebui indicat mai viu. Bineînțeles, nu vom cere, în acest sens, unei schițe ceea ce vom cere unui roman. Dar, oricum, Velea putea face mai mult în această direcție.

Picasso spunea că frumosul nu se caută – se găsește. E o butadă, frumosul trebuie căutat desigur, dar nu trebuie să se vadă cum îl căutăm. O absorbție mai organică și mai desăvârșită a analizei în complexul psihologiei eroilor și realităților mediului ar fi dat o impresie de definitiv acestei schițe, care mi se pare că vedește un pic de căutare și de răceală. Și e nevoie de asta, pentru că schița pornește de la o idee interesantă, care trebuie salutată, pentru că mărturisește o curiozitate de scriitor fină, capabilă de intuiții pătrunzătoare.

[II]

N. Tertulian: Punctul de vedere al celor care au condamnat schița lui Velea, sub pretextul unei preținse „netipicități” a fizionomiei eroului – este simplist și dogmatic. Intervențiile din paginile “Luceafărului” care au stigmatizat sau au respins pur și simplu schița sub pretextul că stările de spirit “bolnăvicioase” ale eroului sunt “netipice” și în contradicție cu structura morală a tineretului nostru – trădează un mod de a judeca literatura care trebuie să ne rețină atenția.

O bucată literară nu poate fi considerată ca un soi de simplă ilustrare mecanică și simplistă a raporturilor sociale celor mai generale din realitatea noastră: literatura trebuie să reflecte polimorfismul și varietatea destinelor umane din realitate, inclusiv “cazurile” cu aparențe de singularitate – cu condiția ca în reflectarea lor să se respecte riguros ideea determinismului social-istoric al psihologiei individuale, să se proiecteze aceste destine pe fondul raporturilor sociale dominante în orânduirea noastră actuală. În al doilea rând, tovarășii care adoptă o concepție de genul celei combătute mai sus – căroră li s-ar putea adăuga, în lumina intervenției sale de aici, tov. Gafița – pot să nu țină seama și de funcția critic pe care trebuie să o îndeplinească literatura noastră.

Prozei noastre îi revine, deopotrivă, misiunea de a reflecta fenomenele morale cele mai pozitive din câmpul vieții noi socialiste – dar și misiunea de a surprinde în geneza, criza și evoluția lor, o serie de fenomene etice negative, de a le detecta și descrie pentru a cultiva un spirit de vigilență lucidă la adresa lor.

În spiritul celor spuse mai sus, cazul tânărului Duminică din schița lui Nicolae Velea mi se pare a fi un fenomen negativ revelatoriu din viața unor tineri ai epocii noastre – destinul acestui erou având o semnificație cât se poate de tipică și punând în lumină o intenție etică profund pozitivă a scriitorului Velea. „Cazul” unui tânăr care, beneficiind din plin de cuceririle orânduiri noastre socialiste, ajunge la un moment dat să încerce a-și căuta satisfacții și plăceri în atitudini și conduite morale situate în afara normelor de viață socialistă, să se arunce în brațele facilității, ale frivolității sau „bizareriei”. Într-un pseudo „anti-conformism” – criza rapidă pe care o precipită în viața sa cedarea în fața unor asemenea impulsuri negative și consecințele tragice finale pe care le poate aduce cu sine sfidarea regulilor de viață statornicite în mediul său social – mi s-a părut cât se poate de autentic și interesant. S-ar părea că sancționarea prin însăși logica vieții a acestor impulsuri negative – moartea Adinei și finalul tragic – s-ar produce pe calea unui soi de „justiție imanentă”. Ar fi însă o eroare să se confere o interpretare de tip fatalist deznodământului schiței. Aici a intervenit și obiecția adusă schiței de a nu fi înfățișat prezența și rolul colectivului socialist asupra tânărului erou. Greșeala eroului nu era însă atât de transparentă încât logica faptelor să fi îngăduit o intervenție directă sau

o presiune morală a colectivului. Subtilitatea schiței constă în faptul de a fi demonstrat că derogarea de la normele umane de viață statornicite prin relațiile socialiste poate produce o asemenea perturbare și o asemenea mutilare a raporturilor firești dintre oameni – încât nu sunt excluse consecințele dezastruoase și tragice pentru destinele indivizilor.

Obiecțiile pe care le-aș face schiței sunt de ordin pur literar. Comentariile, reflexiile cu aer moralist și generalizator – ale autorului – sunt uneori vagi, formulate cam chinuit și imprecis sub nivelul sensului obiectiv implicat în narațiunea ca atare. Intenția de a crea sugestii de ambiguitate și ostentația introducerii unor reacții neobișnuite, ieșite din logica comună – ar trebui părăsitate. În ansamblu, publicarea schiței reprezintă un fapt pozitiv – iar utilitatea discuției, ca un prilej de confruntare a unor moduri diferite de a judeca literatura, mi se pare evidentă.

Savin Bratu: În ceea ce mă privește personal, schița tov. Velea ca atare mă interesează mai puțin decât problematica pe care o prilejuiește. Schița eu o salut așa cum salut toate actele tinerei generații scriitoricești care încearcă să pună problema acut, cu privire la etica tineretului nostru și să lărgescă virtutea modalităților și atitudinilor socialiste. Din acest punct de vedere consider că nu această schiță a lui Velea, ci, în general, ceea ce scriu tov. Velea, Cosașu sau în general poeții și prozatorii noștri tineri reprezintă fenomenele care interesează cel mai mult, ca niște fenomene dătătoare de nou, dătătoare de izvoare menite să aducă inovații în literatura noastră.

Sunt de acord și cu cei care au spus că schița tov. Velea iese din orice discuție în contradictoriu, tocmai pentru că schița este esențialmente educativă. Sunt de acord și cu cei care au spus că schița tov. Velea are un caracter didactic. De altfel, orice literatură simbolizantă are acest caracter, chiar dacă veridicitatea strictă a faptelor nu este respectată.

Pe de altă parte, cred că schița tov. Velea are niște deficiențe care interesează din punctul de vedere al analizei schiței propriu-zise.

Din punct de vedere artistic, schița are niște deficiențe care privesc stadiul actual al dezvoltării literaturii noastre, și care pe mine personal mă interesează mai mult.

Din punctul de vedere al valorii artistice propriu-zise, aș spune că tov. Velea în schița sa nu respectă propria sa viziune artistică și că el amestecă viziunea artistică cu părți de analiză psihologică propriu-zisă.

În același sens cred că tov. Velea a amestecat procedeul lui cu influențe efective ale unei literaturi moderne în apus.

Nu vreau să mă asociez notei din „Tribuna”, nu vreau să mă asociez direct unor păreri pe care le repudiez în mod special. Îmi pare bine că tov. Lungu s-a desolidarizat de această notă. Nu se bazează pe realitatea fenomenului psihologic de care vorbea nota din „Tribuna”, care, de asemenea, nu intră în discuție.

Însă influența există în ceea ce sesiza tov. Dan Hăulică. Într-adevăr, Duminică este descris ca un om singur. Adina este și ea un om singur. Între ei nu este o comunicare reală. Toate aceste lucruri care se pot trata în mod realist pentru anumite medii din țara noastră și pentru anumite medii din Occident, nu par potrivite în cadrul acestei schițe a tov. Velea.

După părerea mea, conflictul autentic, problematica autentică în această schiță, nu consta în faptul că este veridică în sine, ci în faptul că autorul nu găsește o expresie mai elegantă.

În ceea ce privește mediul la care se referă, cred că tov. Velea a transpus oarecum dintr-un anumit mod singurele posibilități de evenimente, de fapte și stări intelectuale, psihologice. Cred că asemenea procese de conștiință, care sunt accentuate aci, sunt mult mai tipice pentru mediul studentesc decât pentru mediul acesta muncitoresc sau pentru mediul țărănesc la care se referă tov. Velea, deși și în acest mediu se pune, de asemenea, problema răsăfățului și a educării tineretului.

Radu Cosașu: Cred că nu e eficient – nu numai pentru Velea, dar pentru mulți alți prozatori, dacă nu tineri, cel puțin în perioada de maturizare – să ne încrâncenăm a plasa în *treacăt* într-un clasament al schițelor autorului. E drept, au fost schițe ale lui care mi-au plăcut mai mult, dar a stării în direcția aceasta e fără folos. Nu se poate crea în liniște, dacă prietenii din jur îți judecă fiecare rând în comparație cu cel precedent și imediat emit deziluzii sau entuziasme. O critică tovarășească, dornică de a construi, nu poate să nu țină seama de faptul că orice perioadă de creație conține acumulări care nu trebuie întrerupte prin sentințe prea crude.

M-a emoționat în ultima schiță a lui Velea seriozitatea problemei, a sentimentului pus în discuție. La un talent de tipul lui Velea, o asemenea calitate nu rămâne într-un stadiu de „concept”. Velea nu aparține scriitorilor – mulți, foarte buni – care clădesc personaje pentru a dezbate o „problemă”.

Velea are un simț acut al plasticizării sentimentului – vezi doar în *Întâlnire târzie* cu ce exactitate se transmit abstracții sufletești, greu de surprins și de așternut – convingător – pe hârtie. Sunt sigur că și aici el nu a plecat de la „o idee” spre Duminică eroul, ci eroul, acțiunea s-au desfășurat o dată cu semnificațiile, hrănindu-se reciproc. Seriozitatea de care vorbeam, nu aparține, deci, problemei, ea impregnează oamenii, situațiile, menține tensiunea lucrării, chiar atunci când eroul aleargă după iepuri pe câmp, la lumina farurilor, sau, să zicem, joacă table. Dacă în planul vieții acestea par fapte oarecari, „șotii”, în planul artistic, sub ochiul lui Velea, ele duc la un grad de interes real, obligă, prin acumulare, la o tratare gravă a superficialității eroului. Mai exact, prin arta lui, Velea a izbutit să prindă lumina serioasă a neseriozității (a cărei nocivitate socială a fost demonstrată cu atâta stăruință de tovarășii Novicov și Crohmălniceanu). Trebuie admis că această față a „problemei” nu a fost relevantă până acum, această lumină nu a apărut pe chipurile adolescenților din

lucrările noastre, unde, de cele mai multe ori, acestor „neserioși” li se conferă aureola „simpatică” a unui limbaj „oț”, mulțumită cruia oamenii „serioși” îi cam iartă.

Unde cred că autorul e mai puțin convingător, este în final „zguduirea” e precipitată, voită, artificială și îndrăznesc s-o spun, în pofida morții, facilă. Metafora camionului cu lapte cu care se scufundă Duminică e memorabilă, dar nu poate ascunde un gol de cunoaștere, așa cum piese de oțel strălucitoare au în interior goluri provenite din turnare. E prea mult spectacol în această moarte, prea încăpățânată mizare pe judecata că „orice poveste ca să fie frumoasă, trebuie să se termine prin moarte”. Sunt convins că adevărata zguduire la care viața îl supune pe Duminică nu necesita „moartea”, premisele nu o justificau stringent, gravitatea nu ar fi fost alterată, căci există șocuri mult mai revelatoare în durerea lor decât „literărele” pierderi ale minților. Aș fi preferat ca forța analitică a lui Velea să se exercite într-o asemenea direcție mai dificilă. Recunosc că aici vorbește și blestemata mea „viziune reportericească”. Din câte am observat, acest „apetit” pentru sinucidere, această natură de „zguduiți” nu sunt deloc deloc dezvoltate la tinerii noștri muncitori, chiar dacă se poate invoca acel „se întâmplă”. Dar de la „a se întâmpla” până la reprezentativ e o cale. Nu orice ne închipuim în redacții, nu orice ni se pare aici verosimil, bazați pe lecturi prestigioase, are o bază reală în lumea Hunedoarei sau Oneștilor. Nu se poate să nu ținem seama de acest adevăr, nu trebuie să ne lăsăm fascinați de atotsalvatorul „se întâmplă” – e una din obligațiile de onoare ale bunului scriitor, ale instinctului său artistic. Repet, poate din nou gândesc prea „reportericește”, dar nu văd ce e rușinos în asta, de ce m-aș înscrie între cei care „descoperă” azi „influențele negative ale reportajului asupra prozei”.

Cornel Simionescu: Schița a stârnit discuții și au fost cititori care au negat-o complet. Se naște o întrebare firească: cum s-a putut ajunge aici? Probabil că în schiță există ceva care l-a derutat, nu l-a convins. Eu aș găsi aici una din lipsurile schiței. Nu în finalul atât de discutat, cât mai ales în justificarea lui prin determinările sociale și de caracter ale eroului. Se resimte în schiță o lipsă de curaj. Nu aș vrea să fiu prost înțeles. Dar, dovedind curaj în abordarea unei teme noi, Velea parcă s-a sfiit s-o localizeze consecvent în condițiile social-istorice ale zilelor noastre și a fost tentat să facă din Duminică un „caz”. Ca urmare, scriitorul a pigmentat mediul și pe erou cu ciudățenii. Ezitarea scriitorului s-a răzbunat, căci unii cititori, derutați de aceste ciudățenii, nu au mai văzut semnificația adevărată a schiței. Nu știu dacă așa s-a întâmplat sau nu, dar cred că îndeobște, atunci când abordăm o temă nouă și îndrăznește din actualitate, trebuie să dovedim un curaj autentic, să pătrundem mai adânc condițiile care au generat conflictul, să ancorăm mai ferm în realitate și să smulgem de acolo și nu din speculații, tot ce poate promova, cât mai convingător, mesajul pe care-l urmărim.

Cu toată slăbiciunea cu care m-am referit, schița lui Velea își păstrează o mare forță educativă. Aș porni de la un amănunt: acela al jocului de table, recunoscut în discuții ca un simbol care prefigurează deznodământul schiței. Vreau să adaug că jocul de table așa cum este acolo, cu jocul invers și cu „lăsare de sânge”, are o semnificație mai profundă, avertizând că și în viață dacă „joci invers”, dacă mergi împotriva cursului ei, poți ajunge într-o situație fără ieșire. Dacă am afirma că în societatea noastră nu există drum închis, așa cum se afirmă în scrisoarea unui cititor, am face un deserviciu societății, tinerilor, căci ar însemna că indiferent pe ce căi apucă un individ sau altul, el va ajunge inevitabil la liman. Aici intervine însă rolul colectivului și marea valoare a schițelor lui Velea stă în aceea că trage un semnal de alarmă și invită colectivele de muncă la altfel de influență, la altfel de participare în formarea individului, decât măsurile administrative și critica adhoc. Ea ne atrage atenția că, în condițiile actuale îndeosebi, munca de educare trebuie dusă permanent și cu metode care să ne apropie mai mult de sufletul omului.

Ion Lungu: Împărtășesc întru totul ceea ce au spus aici tov. Novicov și Crohmălniceanu.

Mie mi-a plăcut schița lui Velea. Dar nu pot spune că această schiță constituie nivelul maxim la care s-a ridicat proza lui Velea. Mi se pare unilateralizată puțin această schiță. Am să citez aci o definiție sociologică a lui Marx cu privire la om. Omul, spune Marx, este totalitatea relațiilor sociale. De acest lucru nu pot face abstracție nici scriitorii.

Personajul principal al schiței lui Velea se simte prea bine, pentru că socialismul i-a asigurat toate condițiile, pentru că are ce să mănânce, ce să îmbrace etc.

De unde provine dorința de senzație a lui Duminică? În niciun caz numai din faptul că „îi este bine”. Zadarnic ar fi vrut să facă senzații eroul într-un alt regim, când nu avea cu ce să se îmbrace, ce să mănânce. Atunci când omul are aceste preocupări nu prea are poftă de senzații tari și neobișnuite. Deci, undeva, eroul a surprins un lucru admirabil. Numai că unilateralizând, tov. Velea n-a adus dezbateră în termenii ei până la capăt.

Ar fi vulgar să spunem că deși colectivul a venit și l-a educat pe Duminică, el n-a putut fi salvat.

Tov. Crohmălniceanu sublinia aici că, de obicei, acei tineri teribili care se îmbracă extravagant și vorbesc în argotisme întâmpină o reacție. Evident, nu întotdeauna lor li se poate da o ripostă hotărâtă, pentru că în foarte multe cazuri atitudinea lor îmbracă formele cele mai inofensive. În cazul eroului nostru, această reacție din afară trebuia însă să apară. Velea a pus problema, trebuia s-o rezolve. Ori, în schiță, tocmai fundalul social apare într-un mod cam ciudat. În aceasta constă, după părerea mea, viciul fundamental al schiței.

N. Velea: Ce trebuie să spun? Cum am scris povestea aceasta? Am pornit de la ceea ce s-a spus aici: de la funcția de eficacitate a literaturii, de

intervenire și prevenire a unor fenomene; o sciță cu un mesaj actual pe tema contemporaneității și realismului.

Ceea ce au spus tov. Novicov, Crohmălniceanu și Matei Călinescu, exact aceasta am vrut să exprim în schiță. Este vorba de o serie umană, de o generație protejată, care are înlesnirile socialismului. Superficialitatea poate însă să ucidă, și la propriu.

Ce obiecțiuni mi s-au adus? Problema cu colectivul. Această chestiune cred că s-a limpezit. Omul nu aveai de unde să-l prinzi, nu avea transparentă.

Acum cu ceea ce mi s-a spus, cu premisele că nu am avut curaj și am dat-o pe ciudățeni. Am mers într-adevăr pe unele amănunte bizare, sunt unele lucruri care par căutate. Am vrut să singularizez puțin cazul. De aici au pornit ciudățeniile acestea. Și aici am greșit.

Ce să mai spun? Să spun că este vorba de un plictis? Omul trăiește într-un spațiu protejat și acest lucru este periculos. Oamenii comunică între ei. Nu sunt singuri, cum s-a spus. Cel mult sunt paraleli.

Transferarea în alt mediu al conflictului nu cred că este cazul să se discute.

Cam aceasta este în general.

Cu privire la articolul tov. Bucur, trebuie să subliniez că nu numai că îngustează schița, dar deformează titlul schiței. S-au văzut două opinii de la început. Din modul cum s-au desfășurat discuțiile aici s-au limpezit multe lucruri. De la această masă rotundă plec cu idei clarificate.

Ion Lăncrănjan: În proza scrisă de tineri, îndeosebi, se face simțită o tendință pozitivă, de abordare a unor probleme etice și a unor conflicte noi. Tendința aceasta trebuie stimulată, privită cu simpatie și cu mai mult spirit de răspundere. În același timp însă cred că este bine și este absolut necesar să fie privită cu mai multă exigență lucrările care abordează asemenea conflicte, nu de alta dar se mai întâmplă să ni se prezinte ca noi și inedit ceea ce demult e cunoscut și știut. În felul acesta, în locul unei proze schematice și melodramatice – de proastă calitate în fond – se naște o altă proză, așa zis obiectivă, reținută și ternă – și tot de calitate proastă – în cadrul căreia banalitatea se vrea fapt cotidian, nou și inedit. A face de pildă divagații, la infinit, pe tema bucuriei și a regăsirii bucuriei, nu-i tot una cu a reliefa noul chiar dacă găsești noi unghiuri de vedere. Problema e de a merge întotdeauna la esențial, indiferent de modalitate. Nu se poate, e drept, să ataci în fiecare schiță o problemă de mare stringență. Totuși spre această trebuie tins, chiar în cazul lucrărilor scurte, fiindcă astfel vom pluti în apele incerte ale banalității.

Velea a pornit în lucrarea s-a de la o idee interesantă și nouă. A trata-o însă *în treacăt*. El a rezolvat din câteva trăsături de condei problema mediului. Dar eroul său, Duminică, trăiește într-un sat nou, într-o realitate nouă, peste care nu se poate trece. Nu vreau să spun prin asta că era absolut necesar ca gospodăria colectivă sau organizația de tineret să ia atitudine față de

Duminică, să-l discute or să-l sancționeze, mai ales că el nu săvârșise nicio faptă mai gravă. Vreau să spun însă că în cadrul realității noastre noi mai există, în afara discutării și a intervenției directe și organizate, o confruntare permanentă, spusă sau nespusă, mărturisită sau nu. Relațiile noi, aduse și statornicite de socialism, au o sferă de manifestare și de influență mult mai largă decât s-ar părea. Oamenii s-au obișnuit să trăiască altfel, sunt mai atenți unul față de celălalt. Și mai exigenți, mai intransigenți, dacă se poate spune așa. O anumită comportare și o anumită atitudine nu se poate să nu primească o anumită replică, mai ales dacă avem de-a face cu un sat deosebit de evoluat, cum e satul din schița lui Velea. Aici, însă, în lucrarea lui Velea, se terece peste toate amănuntele acestea, întrucât autorul a vrut cu orice preț ca eroul său să-și trăiască până la capăt drama. După părerea mea, el e aflat în regres față de nuvela *Întâlnire târzie*, în care avea observații subtile, de analiză. Aici nu mai există subtilitatea și pătrunderea de acolo, pentru că lipsește concretețea socială, faptele obișnuite de viață nu mai trăiesc și nu susțin un conflict și o idee, care erau, într-adevăr, interesante și noi.

S-a vorbit aici și de Fănuș Neagu. Nuvela lui din *Luceafărul* m-a surprins și pe mine. Și nu atât pentru felul cum este creionat mediul – în trecut fie spus, locurile de aici, de la Dunăre, au avut și vor avea și de acum încolo un spor de pitoresc, un anumit specific – cât pentru falsitatea și lipsa de consistență a conflictului. Nu apreciez lucrarea nici după două și nici după trei coloane de revistă și nici nu sunt șocat de faptul că eroii lui Fănuș se strâng din nou laolaltă, în final, și beau vermut. Sunt șocat, însă, de ceea ce se întâmplă în această lucrare, sau, mai bine zis, pentru ceea ce nu se întâmplă. Eroina lui Fănuș – Maja, nu Maya, cum a reținut nu știu ce cititor grăbit – e descrisă cu grijă și în amănunț. Autorul merge până acolo încât ai impresia că e subjugat de frumusețea și de lascivitatea eroinei, apreciindu-le ca pe niște calități alese, luate în sine. El s-a lipsit, atât în creionarea acestei eroine cât și a partenerilor ei, de o poziție critică, de atitudinea sa față de faptele pe care le povestește. Citind lucrarea ai impresia că el a oscilat și și-a schimbat mereu unghiul de vedere. Poate că de aceea nu se întâmplă nimic în lucrare – nu se consumă, adică, nicio dramă și nici nu se ridică nicio problemă -, poate că de aceea eroii se întâlnesc și se despart mereu, fără ca prin asta conflictul să capete mai multă pregnanță. Nici accidentarea unui muncitor, fapt pentru care este vinovată și Maja, nu schimbă lucrurile cu nimic. Și atunci te întrebi, pe bună dreptate, ce a vrut să spună autorul? A vrut să ridice o problemă? Dar care e problema aceea?

Cealaltă lucrare, publicată de Fănuș Neagu în *Gazeta literară*, este mai limpede, fără a fi însă mult peste nivelul celei publicate în *Luceafărul*. Aici este vorba de un om care se întoarce de la închisoare și care își dă seama, datorită unei întâmplări, de coșmarul prin care a trecut. Dar ce s-ar fi întâmplat dacă omul acesta nu s-ar fi întâlnit de prima dată, chiar cu fostul său adversar pe care l-a rănit? Nu și-ar mai fi dat seama niciodată de ceea ce s-a petrecut cu el?

În continuare, aş vrea să mă refer puţin la volumul lui Radu Cosaşu. L-am citit nu demult şi am găsit în el lucrări noi şi interesante. Alături de aceste lucrări, însă, mai există şi altele care n-au nici un lucru comun cu etica noastră nouă, care mimează numai, fără a reliefa, lupta dintre vechi şi nou. Aş lua, spre exemplificare, două lucrări: *Sâmbătă seara* şi *Mărturisirea în noapte*. Prima „trăieşte” şi convinge datorită conflictului, care-i într-adevăr nou şi inedit. Cea de-a doua plictiseşte şi nu reuşeşte să convingă datorită faptului că se sprijină pe un conflict fals, făcut, adus din condei. Frământările eroinei din *Sâmbătă seara* sunt veridice şi emoţionează, în vreme ce oscilaţiile şi zbuciumările inginerului din *Mărturisire în noapte* nu atrag atenţia prin nimic altceva decât prin caracterul lor insignifiant. Radu Cosaşu s-a întors aici la un anumit tip de erou, care se întâlneşte încă destul de des în lucrările sale. E vorba de micul burghez, care se frământă şi se zbuciumă şi care tot mic burghez rămâne, chiar dacă se îmbracă în salopetă, chiar dacă declamă din tot sufletul că el şi socialismul sunt una.

În încheiere aş vrea să propun ca şi criticii literară să de-a dovadă de iniţiativă, în abordarea noilor probleme ale realităţii. Nu văd de ce n-ar veni şi eicu observaţii proprii, cu generalizări proprii, nu văd de ce n-ar atrage atenţia scriitorilor, pe baza unor cercetări de ordin social, încotro să-şi îndrepte atenţia. După Congresul al III-lea al P.M.R. s-a discutat un timp despre mutarea luptei de clasă pe planul conştiinţei. Ar fi bine să fie reluată şi continuată această discuţie, pornindu-se de la aspectele cele mai noi, din cadrul realităţii noastre.

Al. Oprea: Cea mai mare parte a participanţilor la această masă rotundă a manifestat un interes pozitiv, stimulator, faţă de preocupările care există în ultima vreme în proza tinerilor, de zugrăvire a proceselor sau întâmplărilor, cu un caracter preponderent etic. Aceste preocupări marchează o orientare mai generală a prozei noastre în năzuinţa de a pătrunde cât mai adânc în sferele cele mai întinse le conştiinţei omului contemporan. Ţelul urmărit priveşte adâncirea funcţiei educative a literaturii, mai ales în actuala perioadă când, aşa cum s-a arătat la cel de-al III-lea Congres al P.M.R., domeniul ideologiei şi moralei constituie principala sferă de manifestare a luptei de clasă. Drept urmare firească, scriitorilor li se dezvăluie teme şi procese umane inedite, orizonturi artistice noi. Eforturile de a scoate la iveală şi valorifica aceste zăcămintele preţioase pe care le oferă viaţa actuală nu pot să ducă decât la îmbogăţirea literaturii noastre, la înflorirea ei cu imagini vii, originale. De aceea mi se par juste criticile care s-au adus în cadrul dezbaterii noastre a celor tovarăşi care, faţă de aceste preocupări ale tinerilor, manifestă o spaimă dogmatică şi înainte de a le analiza cu discernământ, în ceea ce au pozitiv şi negativ, trag clopotele de alarmă avertizând: «trebuie să ne punem cu multă seriozitate problema ce se întâmplă, încotro mergem». (Vezi luarea la cuvânt a lui Mihai Gafiţa, publicată în nr. anterior al *Luceafărului*). De asemenea, nu

mi-au plăcut nici etichetările exagerate privind schița lui Velea din unele intervenții care au apărut în *Luceafărul*. Astfel, chiar în primul articol semnat de Marin Bucur, se compară unele gesturi ciudate ale personajului cu literatura lui Urmuz. În acest mod, se ajunge ca tinerii scriitori să fie demobilizați și nu încurajați pentru învingerea greutăților creatoare firești pe care le întâlnește oricine, atunci când defrișează drumuri noi.

Este indiscutabil că în proza tinerilor din ultima vreme au apărut o seamă de creații care atacă, mai direct și mai nuanțat, procesele sufletești ale oamenilor de azi. Aici trebuie să menționăm, în primul rând, schița lui Velea în trecut. Pentru a nu fi acuzat de spirit de confrerie redacțională, amintesc și schița lui Titel Constantinescu, *Durerea*, apărută în *Gazeta literară* și care stârnește interesul prin adâncimea disecției psihologice”.

În continuare, după ce a adus o seamă de argumente în sprijinul afirmațiilor făcute, Al. Oprea a polemizat cu acei critici care, opunându-se spiritelor alarmiste, s-au situat pe poziția unui alt extremism, asumându-și rolul unor avocați din oficiu ai schiței lui Velea. „Fenomenul literar pe care îl analizăm se află încă la începuturile sale, așa că e de la sine înțeles că alături de laturi prețioase care trebuie subliniate și promovate, există și reziduuri negative, exagerări etc., care se cuvin detectate, tot cu grijă, aceasta intrând, după cum se știe, în cadrul funcției critice de îndrumare, pe care trebuie s-o exercite critica literară. Semnalez că deși preocupările în discuție ale tinerilor abia s-au înfiripat, se manifestă deja atracția către poncif, către moda unor schițe, mi-aș îngădui să spun cu ... poante etice. Tovarășa Eugenia Tudor critica cu justețe aici schița lui Breban *Cocoșul de zahăr*, din *Gazeta literară*. Spațiul principal al acestei schițe este populat cu detalii de un pitoresc căutat: orchestra restaurantului formată din orbi, un copil paralytic etc., iar la urmă lipit finalul etic: eroul are sfâșietoare muștrări de conștiință că tocmai în zoua în care a primit foia de repartiție într-o locuință nouă s-a lăsat angajat într-un duel de insulte cu cumnată-sa. Din același punct de vedere aș critica și povestirea lui Fănuș Neagu *O sută de nopți*. Sunt în dezacord cu unele din obiecțiile aduse povestirii de tov. M. Novicov, ca bunăoară aceea că finalul «ar sugera ideea că torul așa este, așa a fost și așa va fi, că nimic nu depinde de datele concrete social-istorice». Afirmația mi se pare forțată, înafara datelor concrete ale povestirii. Tocmai în final se formulează aproape ostentiv ideea autorului: cei doi tineri care se aventurează în visări feerice vor petrece o sută de nopți pe care apoi le vor plânge, întrucât dragostea lor se bazează pe o minciună, ascund nesinceritate din partea eroinei. Reproșul pe care l-aș face e acela că ideea menționată, și care e interesantă, s-ar putea spune că plutește la suprafață, nu este cu adevărat încorporată în substanța schiței. Și aici se dovedește preocuparea față de un pitoresc a cărui semnificație limitată n-o poate ascunde virtuozitatea de povestitor a lui Fănuș Neagu. Lipsește o atitudine mai ascuțită a autorului, mai combativă, care să dea rezonanță adâncă

temei abordate. E curios, dar după cum ne dovedesc și alte bucăți primite în redacția noastră, unii tineri încearcă să folosească tocmai schițele cu o problematică etică – deci în care deprinderile trecutului sunt supuse unei confruntări implacabile cu morala socialistă – drept mijloace lesnicioase pentru ocolirea luptei ascuțite dintre vechi și nou în conștiința oamenilor!

O altă tendință negativă din scrisul tinerilor, care s-a discutat în cadrul dezbaterilor de față, este aceea a «abstractizării». Această caracteristică a iscat de fapt divergența de păreri din jurul schiței lui Velea. Întrucât nu doresc să repet argumentele folosite de alți tovarăși, am să privesc această schiță dintr-un alt unghi care privește mai amplu, evolutiv, creștia tânărului prozator. În treacăt răspunde de fapt unei probleme ridicate de Velea în altă schiță, publicată demult, *Noapte*. Acolo, unul dintre eroi, Tele, apare înzestrat cu un spirit inventiv – vezi cum se transformă în «coloană luminoasă» - dar totodată și cu anumită superficialitate și neseriozitate. Lui Tele îi place să înșire tot felul de minciuni pe care pe jumătate le crede cu iresponsabilitatea candidă cu care se antrenează în jocurile sale un copil. Autorul îi lua apărarea pe motiv că, în condițiile societății noastre, dispărând alienarea umană, tinerii pot să-și prelungească în voie vârsta copilăriei. Mai apoi – presupunem că după o adâncire a cunoștințelor sale despre realitate, precum și după meditații mai adânci asupra caracterelor eroilor săi – N. Velea a înțeles limitele viziunii sale din *Noapte*, și-a dat seama că totuși, prelungită prea mult, această iresponsabilitate candidă a tinerilor ar putea să genereze, tocmai pentru că societatea noastră cere responsabilitate deplină pentru actele sale fiecărui om, întâmplări de o semnificație gravă, și de aici, credem, deznodământul trist al lui Duminică, din schița *În treacăt*. Este o evoluție dialectică a concepției asupra caracterelor, care ilustrează seriozitatea cu care își privește munca de creație tânărul prozator. Dar totodată au fost duse mai departe și unele deficiențe din *Noapte*. Astfel, în această schiță erau prezentați doi tineri, Spirică și o fată, care capătă «conștiința de sine». Ideea, importantă, era tratată astfel: fata are un moment de iluminare, după care vede în viață ceea ce alții nu văd și spune celorlalți (citez din memorie) «- Aoleu, cum stau eu cu voi de vorbă și voi spuneți că ..., iar eu vă răspund așa». Candoarea comică a eroinei, cu acele note inimitabile specifice scrisului lui Velea, nu izbutește să înlăture impresia clară de schematism, care nu e voit, poetic, ci rezultă în mod obiectiv. Cum de au ajuns acești tineri la o astfel de conștiință de sine? Care a fost interacțiunea dintre caracterele lor și practica socială? Nu știm. Pare să se agreeze ideea că această evoluție s-a petrecut automat, de la sine, concepție ale cărei lacune nu e nevoie să le dovedim. Această estompere a interacțiunii dintre factorii sociali și cei etici a dus în schița *În treacăt* la acea abstractizare, care face ca eroul să fie situat într-un mediu artificial, netipic, după cum au arătat cu atâta judiciozitate și finețe tovarășii Dan Hăulică, Ov.S. Crohmălniceanu, M. Novicov, Matei Călinescu, Eugenia Tudor etc.

Strângând la un loc observațiile mele, se atrage atenția tinerilor prozatori că tratarea fenomenelor cu caracter etic, departe de a fi o treabă facilă, așa cum înclină să creadă unii, este una grea și de mare răspundere. Aș fi ispitit să spun doar că această operație se încadrează în fazele mai evoluate ale creației unui prozator, după ce acesta a studiat temeinic condițiile social-istorice, după ce cunoaște în amănunțime secretele conștiinței umane. Schițele care să întreprindă tulburătoare dezbateri de ordin etic implică, în chip necesar, o experiență vastă de viață, antrenarea din plin a forțelor creatoare și întreaga răspundere cetățenească a autorului.

N. R. Încheind dezbaterile organizate la această masă rotundă, revista „Luceafărul” nu intenționează să termine cu totul discuțiile pe marginea prozei scurte a tinerilor și a conflictului etic contemporan. O asemenea problemă nu are o importanță limitată, de campanie, ci se încadrează în preocupările mereu actuale ale scriitorilor noștri. Oricine va dori să ducă mai departe concluziile care s-au desprins până acum din desfășurarea discuțiilor – incluzând evident și lucrări recent apărute – va avea la dispoziție paginile revistei.

Henriette Yvonne Stahl, *Un escroc melodramatic: Petru Dumitriu*, „Glasul patriei”, nr. 22, 1 august 1962

Galeria trădătorilor de neam din occident s-a îmbogățit cu o nouă achiziție: fugarul Petru Dumitriu.

Dacă printre conaționali din „exil” apariția lui a fost întâmpinată cu îndreptățită suspiciune, ca un impostor ce este, s-au găsit câteva pene de gâscă, străine, care să facă din el o victimă a regimului din România, acordând un credit ipocrit minciunilor lui că a plecat pentru ca „literatura română să supraviețuiască”.

Sunt una din persoanele care l-au cunoscut foarte bine pe Petru Dumitriu, din 1945 și până în 1960, timp în care zece ani de zile am conviețuit laolaltă ca soț și soție. Încerc un simțământ de adâncă amărăciune. M-am străduit zece ani încheiați să înlătur pornirile sale rele, să schimb formația sa morală și intelectuală, dobândite într-un întunecat colegiu hitlerist, să deștept în ființa sa o conștiință umană și o conștiință artistică, în fine, să transform concepția sa despre patrie, despre om, despre înaltele îndatoriri ale artistului-cetățean. Prietenii mei, în cea mai mare parte artiști și scriitori, au bănuit-o de la început. Ei și-au dat seama de efortul mei îndelungat în acei ani lungi și grei de muncă și abnegație, în care niciodată n-am pomenit de aportul meu în creația literară a lui Petru Dumitriu. Îmi făcusem iluzia că am izbutit. Credeam că am dăruit patriei mele un scriitor și un om onest, dezrobot de apăsarea

trecutului, pătruns de răspunderile literatului luptător. M-am înșelat amar. Colegii mei de literatură de pretutindeni vor înțelege starea mea sufletească, nevoia de a mă destăinui ca orice om de condei în fața publicului, de a-mi elibera conștiința de acele taine care au apărut prestigiul și cinstea lui Petru Dumitriu.

N-o fac cu inima ușoară. Am însă datoria față de țara mea și de compatrioții mei răspândiți în străinătate de a da înlături un vâl sumbru, spunând tot adevărul despre acest jalnic papagal transfug din care periferia de scandal a presei străine vrea să facă o pasăre măiastră. Dumitriu n-a fugit din cauza „persecuțiilor” pe care le născoceste cu nerușinare, ci din cauza escrocheriilor multiple pe care le-a săvârșit în țară și ca om și ca așa-zis „scriitor”.

În 1945 când l-am cunoscut, avea abia 20 de ani. Se întorsese din Germania hitleristă, unde părăsise niște studii neisprăvite. Era avid să facă bani și carieră publicistică. Dovedind o prefăcătorie infamă și multă necinste, el a știut să profite de primii ani de după 23 August 1944 – tulburi și de tranziție – și din atmosfera hitleristă a trecut cameleonice în noua atmosferă, socialistă, prefăcându-se cu abilitate în aderent al regimului din țară.

Era un individ orgolios peste măsură, avea salturi de umoare de la planuri mărețe la depresii neurastenice, manifesta tendințe spre beție, dorea să se ridice peste alții. Unele dintre aceste manifestări le consideram drept o dezlănțuire a temperamentului demențial, atavic, al familiei mamei lui, fiica unui nobil maghiar scăpătat. Pe altele le apreciam drept un apanaj al tinereții și credeam că o să-l stimuleze în cariera sa. De aceea, îi treceam cu vederea multe lucruri și încercam să-l ajut să devină om. Când lui însă i s-a părut că a parvenit, și-a dat arama pe față, fără să lase să se creadă că orgoliul lui dement, aviditatea proverbială, tupeul și obrăznicia fără seamăn, exhibiționismul și permanenta lui stare de ebrietate ascundeau lașitatea, ipocrizia și incorectitudinea.

Că a fost incorect ca om este un adevăr ilustrat de multe, foarte multe fapte. Petru Dumitriu ducea o viață de lux și extravagantă revoltătoare, care necesita bani, foarte mulți bani. Iar pentru a face rost de aceștia, Petru Dumitriu, înșelând buna credință a oamenilor, recurgea la cele mai murdare procedee, consemnate doar în cazierile escrocilor. Din multiplele fapte dezonorante ale lui Petru Dumitriu, voi cita numai două care arată adevărata față de hoț a celui ce se pretinde astăzi drept „persecutat politic”. Astfel, pe când era încă director de editură a încheiat un contract cu forurile cinematografice pentru suma de 60.000 de lei, mințind că va furniza șapte scenarii după capitolele din volumele *Cronica de familie*. A încasat banii fără să dea măcar un singur scenariu. Strâns cu ușa, a restituit o mică parte din ceea ce încasase. Tot în acea vreme, abuzând de funcția ce o avea în editură și-a făcut 11 contracte pentru diferite lucrări pe care se angaja să le predea, dar inventând tot felul de pretexte, nu și-a respectat angajamentele contractuale. În

schimb, a încasat drept acțiuni enorma sumă de 330.000 de lei, cu care figurează și astăzi ca datornic!

Prin mijloace asemănătoare a stors bani și de la alte instituții, ba chiar și de la particulari. Încolțit de datornici și speciat de urmările penale ale matrapzâcurilor lui, a venit la mine și mi-a mărturisit: „Nu știu ce să mă mai fac. Mi-am luat o serie de angajamente pe care n.am să le pot respecta. Am stors bani de peste tot și sunt urmărit de creditori. Nu știu cum am să ies din încurcătură”.

Dar Petru Dumitriu mințea spunând că nu știe pe unde va scoate cămașa. Ca să scape de urmările penale ale escrocheriilor sale, el a socotit potrivit să fugă și să îngroașe rândurile transfugilor, confirmând încă o dată proverbul potrivit căruia cine se aseamănă se adună.

Acesta este adevăratul chip de om al lui Petru Dumitriu, escrocul care se dă acum drept martir, dezertorul care se dă drept erou, trădătorul care se dă drept protestatar în numele libertății de a înșela, de a fura și de a simula pe rând convingeri de care nu este capabil, dată fiind natura lui de secătură congenitală.

Dar chipul aventurierului și parvenitului Petru Dumitriu poate fi zugrăvit în toată hidoșenia sa numai dacă este privit și sub aspectul de scriitor. Iar sub acest raport îmi este cunoscut și mai bine.

În aprilie 1945, după întoarcerea lui din Germania, Petru Dumitriu a adus cu sine o piesă de teatru pe care o scrisese prin berăriile din München. I-am citit-i și mi s-a părut prea dură, insuficient de umană și neoriginală. Că piesa n-avea calități artistice reiese și din faptul că a oferit-o pe la toate teatrele din București, dar din pricina slăbiciunilor ei a fost respinsă. În același an, 1945, a reușit, totuși, să publice un minuscul volum de proză decadentă intitulat *Euridice*, care căuta să imite o literatură perimată în occident, dar care la noi – în acei ani – putea să apară – pentru snobii și oamenii de gust dubios și bolnăvicios – o încercare oarecum promițătoare. În tot cazul, cartea era o mainuțăreală, un furt disimulat.

Dumitriu însă ținea să parvină, să iasă la suprafață cu orice preț, să-și facă un nume. Nu o dată s-a exprimat cu invidie că regretă faptul de a nu fi el autorul anticelor piramide egiptene! Socotind aceste manifestări drept un tribut al tinereții, am acceptat să contribui la ascensiunea lui Petru Dumitriu în lumea literelor, dorind să-l ajut de a deveni un scriitor. N-am vrut să fac din Dumitriu o „cacealma” oarecare, ci un adevărat scriitor. Și am început cu un lucru care îmi părea, pe bună dreptate, fundamental: schimbarea mentalității lui, a viziunii lui sociale, pe care le găseam false, sterile; încercam să-i formez o mentalitate nouă, fapt la care am muncit cu sârguință, cu vehemență, cu pasiune și – recunosc acum – cu naivitate. M-am angrenat într-o muncă titanică, o muncă de ani de zile, lângă un om care, probabil de la început, și-a

făcut planul de a se hrăni din forțele mele, fără să aibă milă pentru mine ca om și ca scriitor.

N-am să insist asupra oamenilor de litere pe care i-a cunoscut în casa mea, prin mine și prietenii mei, în primii ani de după 23 August 1944, cunoștințe pe care le-a speculat în planurile sale ariviste. În acei ani, astfel de relații puteau să însemne un atu pentru cei dornici de a ieși la suprafață. Socot însă mai necesar și mai important (pentru descărcarea conștiinței mele și pentru lămurirea acelor prieteni și cunoscuți care m-au întrebat în atâtea rânduri dacă nu cumva îl ajut pe Petru Dumitriu să-și scrie cărțile și cărora eu nu le-am dat până acum niciun răspuns afirmativ) să vorbesc mai pe larg și deschis în ce constă totuși, contribuția mea la apariția așa-zisului „scriitor” Dumitriu.

Dacă m-aș fi apucat să scriu eu cărțile semnate de Dumitriu, ar fi fost poate mai ușor. Nu, n-am scris eu cărțile lui de la început și până la sfârșit! Dar nu-i mai puțin adevărat că am scris lângă Petru Dumitriu, cu Petru Dumitriu și pentru Petru Dumitriu. Participarea mea la scrierea cărților apărute sub numele transfugului și renegatului Dumitriu a fost mai gravă, mai profundă și mai reală decât dacă aș fi scris personal paginile romanelor și nuvelor. Da, am lucrat alături de el până la epuizarea mea fizică, până la a mă face incapabilă să mai scriu în același timp și pentru mine, amânând mereu cărțile pe care vroiam să le public.

Intenționând să fac din neurastenicul activ care era Petru Dumitriu un scriitor, am încercat să schimb direcția orientărilor lui interioare, astfel ca întreaga lui ființă să pornească toată pe fâgașul dorit de mine. Credeam că voi avea această putere. Am crezut atunci și multă vreme mai târziu că, într-adevăr, am reușit să-i dau o optică nouă, o viziune a timpului, a țării în care trăiam. Despre aceste lucruri îi vorbeam mult, iar el asculta. Părea a crede în ceea ce-i spuneam. Mi-am dat seama însă abia astăzi că el credea doar în faptul că ceea ce-i explicam va constitui pentru el un real mijloc de parvenire, o trambulină pentru a se lansa cât mai sus.

Datorită discuțiilor avute cu el despre temele care trebuiesc abordate, Dumitriu și-a îndreptat preocupările către lumea celor până mai ieri oropsiți. Dar aceasta, repet, n-a făcut-o din dragoste față de această lume, ci pentru că a înțeles că descrierea ei l-ar ajuta în realizarea planurilor sale de afirmare, de parvenire.

Pentru a prinde „tonul” necesar și pentru a putea scrie, lui Dumitriu i-au trebuit vreo trei ani de zile de exerciții (1945-1948). Era nerăbdător să iasă din anonim și în acea perioadă a făcut câteva încercări iterare ridicole, penibile, care de altfel n-au văzut niciodată lumina tiparului. Îmi amintesc de o așa-zisă „dramă” pe care a scris-o și în care tot conflictul consta în faptul că eroul principal, un patron, își persecuta dactilografa. Când am citit-o, în loc să plâng,

am răs spre marea furie a lui Dumitriu. A încercat apoi nuște nuvele ticluite tot atât de anapoda. Din tot ce a scris singur nu ieșea nimic bun, nimic de valoare.

Exasperarea lui Dumitriu în fața acestor eșecuri se manifesta prin furii înspăimântătoare. Atunci m-am decis să-l ajut, nutrind speranța că succesul îl va schimba și îi va da curajul de a se bizui pe propriile sale forțe, care, cu timpul, se vor dezvolta și desăvârși.

Începutul l-am făcut cu nuvela *Dușmănie*, apărută în 1948. Lucrarea tratează un subiect din viața țărănimii. Dar Petru Dumitriu, trăit la München, n-avea cum să cunoască viața țăranilor. Iar în cele zece zile cât a stat pe teren pentru „documentare” în vederea scrierii acestei nuvele nu putea să pătrundă sufletul plugarilor români. Atunci i-am vorbit eu despre felul cum ar trebui scrisă, i-am dat exemple de eroi țărani din cartea mea *Voica*, a mai „ciupit” ceva din *Ion* al lui Rebreanu, din *Desculț* al lui Zaharia Stancu și, în sfârșit, a creat „atmosfera”. În plus, eu am mai tăiat și adăugat, am amplificat și adâncit, am mai corectat ceea ce scrisese el. În această formă, *Dușmănie* a văzut lumina tiparului.

Dar nu numai în *Dușmănie* eroii țărani mi-au dat de lucru mult de tot. Descrierea acestor oameni îmi aparține și în alte lucrări semnate de Dumitriu cum ar fi *Poziția astrelor la 19 iulie*, *Salata*, *Vânt de martie*, *Bijuterii de familie* și alte nuvele cuprinse în *Cronica de familie*.

Cu Petru Dumitriu munceam ca și cu un copil îndărătnic care nu vroia să priceapă că o spoială de suprafață așa cum realiza el, nu înseamnă totuși o lucrare artistică. Atunci când nu-mi asculta sfatul, rupeam pur și simplu de mai multe ori paginile scrise de el și care erau slabe. Datorită acestei încăpățănări a mele și acestei munci, unele pagini din *Dușmănie* și mai multe din *Bijuterii de familie* au căpătat izul acela de umanitate, de dramă pe care l-au sesizat bine unii cititori.

Desigur, ar fi fost mai simplu să scriu singură totul. Impostorul ținea totuși la „onoarea” lui de scriitor și dorea să transcrie singur paginile dictate. Am formulat fraze, replici, viziuni asupra unor situații, reacții ale unor eroi pe care Dumitriu le-a redat aidoma. Am discutat cu Dumitriu zile și nopți nenumărate pentru a crea atmosfera necesară fiecărei bucăți literare. Dumitriu a fost obligat de încăpățănarea mea, de răbdarea mea să adâncească ce vroia să scrie, să analizeze, să participe oarecum sufletește în viața eroilor lui.

Aportul meu a fost și mai mare la redactarea altor nuvele semnate de Petru Dumitriu cum sunt: *Davida*, *Datoria* și *Fuga*. În crearea *Davidei* s-a pornit de la un fapt istoric cunoscut: asasinarea unui ministru burghez din România veche. Subiectul l-a interesat pe Dumitriu. Pentru a-l ajuta am căutat oameni care cunoșteau mai multe detalii despre acest fapt și i-am rugat să-i povestească lui Dumitriu. Fratele meu Henry Stahl i-a procurat cărți și i-a indicat paginile ce trebuia citite, documentându-l din punct de vedere istoric și social. Un alt cunoscut de-al nostru i-a prezentat lui Dumitriu situația politică

din vremea când s-a petrecut asasinarea ministrului respectiv. Apoi, eu și Dumitriu am avut discuții lungi în legătură cu felul în care trebuie scrisă nuvela, am imaginat diverse explicații posibile și plauzibile, iar intriga, așa cum este în nuvelă, s-a născut în urma sugestiilor pe care i le-am făcut. Ba, mai mult, într-o seară, la un concert, văzând o fată al cărei chip mi-a plăcut, i-am arătat-o lui Dumitriu, recomandându-i să împrumute trăsăturile ei eroinei din nuvelă. A fost de acord, a acceptat, după cum și-a însușit și sugestia mea cu privire la crearea geloziei dintre mamă și fiică, a introducerii guvernantei franceze în carte, a chipului tânărului asasin. Pentru a crea cadrul atmosferei din nuvelă, locurile descrise, l-am purtat pe Dumitriu pe străzi până am găsit și o „casă a Davidei”. Așa s-a născut și această nuvelă pe care Dumitriu a semnat-o singur.

În ce privește nuvela *Datoria*, a cărei acțiune se petrece în timpul primului război mondial, între anii 1915-1917, și aceasta a fost scrisă cu contribuția mea directă. Întâmplarea din nuvelă o știam de la tatăl meu, care de altfel și figurează în povestire cu numele adevărat de Stahl. Eu i-am povestit-o lui Dumitriu, iar la crearea atmosferei din acea perioadă a mai contribuit și publicistul Ion Vinea. Precizez că cel ce în carte este prezentat ca fiind executat pe nedrept pentru crima de trădare de patrie a fost un unchi al regizorului Liviu Ciulei. Tatăl meu, în calitate de ofițer, trebuia să comande plutonul de execuție, dar s-a eschivat de la această treabă murdară. În paginile care se referă la ultimele ceasuri ale comandantului, înainte de execuție, se simte net felul meu de gândire, de exprimare. Asemănător s-au petrecut lucrurile și cu nuvela *Fuga*, care i-a fost dată de mine aproape în întregime, detaliu cu detaliu. Așa stau în general lucrurile cu majoritatea capitolelor din cele trei volume ale *Cronicii de familie*. Pentru o mai clară înțelegere, așa zice o dovadă a aportului meu la cărțile iscălite de Petru Dumitriu, propun oricui să citească această literatură și să analizeze apoi (oricine o poate face ușor și cu prisosință) în ce mare, uimitoare măsură, se aseamănă cu cărțile mele *Între zi și noapte*, *Voica* și altele.

Dar nu numai eu am fost aceea a cărei muncă a fost furată de către Petru Dumitriu. Într-o situație asemănătoare s-a aflat și Ion Vinea. În *Cronica de familie* semnată de Petru Dumitriu există zeci și zeci de pagini care trădează scrisul și personalitatea lui Vinea. Unele din faptele cuprinse în carte i-au fost povestite lui Dumitriu de către Vinea în amănunt, altele au fost sustrate de către Dumitriu din manuscrisele lui Vinea aflate la editura unde impostorul transfug ajunsese director, manuscrise de romane ca: *Lunatecii*, *Venin de mai*, *Totul e permis*. Pentru a întări cele afirmate socot util să redau reacția lui Vinea după ce a citit *Cronica de familie*: „Dumitriu mi-a compromis toate subiectele. Acum trebuie să inventez alte anecdote pentru scrierile mele!”

Dumitriu, ca un hoț ordinar ce era, fura de la toți cu cinism și obrăznicie. Sub semnătura lui Dumitriu și a Soniei Filip au apărut dramatizări ca *La*

ora șase și Romanticii. Crearea acestor piese este rezultatul muncii Soniei Filip și a mele, iar contribuția lui Dumitriu constă mai mult în semnătură și în încasarea celei mai grase părți din onorariu.

În general, transfugul care astăzi pozează în mare scriitor, avea un talent redus, fără imaginație, ticluia cu ușurință numai atunci când avea materiale de la alții, fiind în sine lipsit de forță epică și incapabil de invenție literară. După ce s-a despărțit de mine și s-a izolat de prietenii care au contribuit la scoaterea lui la suprafață, Dumitriu a încercat să lucreze de unul singur, dar așa cum s-a dovedit cu prisos, el n-a mai putut da nimic de valoare. Episodul cu *Biografiile contemporane* este concludent.

Cunosc bine de la prietenii mei redactori la editura la care Dumitriu a predat manuscrisul cărții *Biografii contemporane*, obiecțiile asupra acesteia. Ea a fost respinsă pentru că era de un nivel artistic falimentar, în contradicție flagrantă cu *Cronica de familie* (la care l-am ajutat eu, Vinea și alții) și cu *Pasărea furtunii* (în redactarea căreia s-a inspirat serios din Joseph Conrad). Această carte dovedea pe lângă necunoașterea epocii, orientarea autorului către mijloace artistice desuete. În unele cazuri – și aceasta devenise la Dumitriu o regulă de existență ca scriitor – era vorba, pur și simplu, de pasișarea grosolană a unor opere cu teme similare de Hemingway sau Andre Malraux (ușor de identificat în *Moartea unui om fără acte de identitate*) ori Ramon Sender.

- „Avem de-a face cu un faliment literar – îmi spunea o colegă – referindu-se la manuscrisul *Biografilor*, fapt care a justificat să se vorbească despre epuizarea lui Petru Dumitriu odată cu scrierea *Cronicii de familie*. Tonul, stilul, erau cu totul altele, aparțineau unui alt scriitor. Manuscrisul dezvăluia dibuirile unui începător, lipsa de logică artistică, neputința de a pătrunde fenomenul social-istoric. Îi lipseau acum protezele care-l susținuseră în lumina succesului. După lectura manuscrisului în redacția editurii, s-a confirmat presupunerea că la redactarea *Cronicii de familie* sau dacă nu la redactarea, la furnizarea și organizarea materialului, contribuția ta a jucat un rol esențial”.

Nu i-am răspuns nimic atunci acestei prietene. Răspund însă acum tuturor. Petru Dumitriu a fost și a rămas un impostor, un escroc și ca om și ca scriitor. Iar locul acestor indivizi este la pușcărie. Abil cum era, Dumitriu a sesizat un astfel de deznodământ. Tocmai de aceea a fugit în mod laș și a găsit adăpost în occident, acolo unde hoții, escrocii și trădătorii de țară sunt transformați în „rezistenți politici”.

Ion Vinea, *Petru Dumitriu – „havguful”*, „Glasul patriei”, nr. 23, 10 august 1962

În graiul dispăruților wikingi, cuvântul acesta înseamnă balaur de mare, o faptură năpraznică și enormă, care înghițea corăbiile cu echipaj cu tot, și n-a existat decât în îngrozita lor închipuire. Pentru cercurile literare bucureștene, „havguful” a fost pur și simplu porecla lui Petru Dumitriu, căpcaun prin dimensiunile sale fizice și dihanie mitologică prin uriașa lui lăcomie de bancnote, de onoruri și stipendii, precum și pentru însușirea, cu totul excepțională, de a îngurgita și degurgita proviant și spirtoase, în cantități industriale, numai pentru a da de lucru matăhălosului său intestin.

Mi-am amintit de această poreclă la citirea portretului pe care fosta sa soție, scriitoarea Henriette Stahl i l-a făcut din cuvinte. Îmi dau seama după o asemenea lectură, că orice adaos de lumină sau de umbră ar fi de prisos. Dar s-ar putea, totuși, să aibă valoarea unui plus de mărturie. Și s-ar mai putea ca acum, când a devenit limpede pentru lumea cititoare de la noi și din apus că Petru Dumitriu nu este decât un șnapan trist și vulgar escroc, răsfrânt dintr-un fond de netăgăduită mârșăvie sufletească, să nu fie cu totul inutilă reliefaarea a altor două trăsături neglijate ale firei sale: prostie și lașitate. Într-adevăr, prea puțini sunt cei care știu că în ciuda isprăvilor sale gangstericești și a ifoselor lui intelectualizante, abuzivul și prețiosul Petru Dumitriu a fost și va rămâne un prostălău. E o calitate care când dobândită e prin naștere, se păstrează de veci. (Iar cei ce s-ar opune acestui calificativ pe motivul simplist că un pungaș nu poate fi decât deștept, confundă viclenia imbecilului cu istețimea proprie unui om cuminte și întreg). Și cu toată pletora lui de viscere și osânză, acest aparent atlet era (și este) de o lașitate fizică și morală în raport direct cu proporțiile lui de cariatidă (Într-o noapte întunecoasă din iarna anului 1944 sau 1945, a fost dezbrăcat — spre o pildă — la un colț de stradă, de palton, gheroc și nădragi, de către un apaș pipernic și ingenios, care l-a ținut cele câteva clipe necesare, sub teroarea unei cogeamitea chei țintită sub nasul victimei, în chip de țevă de revolver. Nimerind pigmeul — după alte asemenea experiențe — la un comisariat, i s-au găsit, printre trofeie, și straietele cu actele aceluia ce nu era încă decât un obscur aspirant la gloria literară. Ancheta fulger întreprinsă de către subcomisarul de serviciu, a opus o cruntă dezmințire anecdotei acreditate de junele gigant despre eroica sa rezistență în lupta cu agresorii, „înarmați și mânjiți cu chinoros, patru la număr”).

Ca pe un obscur aspirant l-am cunoscut și eu, cam pe vremea când compunea „Euridice”. Mi-a apărut mai întâi în aglomerația pestriță și cosmopolită a unei cafele de lux. O mască galbejită și pupină de fătălău sperios și cam flămând, înfiptă în proțapul unui trup extrem de lung și înveșmântat în haine ponosite și lucii. Când se așeza fuma pipă. Dar se îneca regulat și o lăsa să se stingă ținând-o mai departe între dinți și proptind-o cu o mână rezimată în cot, pe când cu cealaltă își cotrobăia înfrigurat buzunarul. Se vedea bine că e

în căutarea unui “cap”, a unui tip, a unei fizionomii proprii și credea că și-a găsit-o prin imitarea lui Sherlock Holmes fără nas. Desigur, ar fi destul de greu să deslușesc de pe atunci în expresia de *nolli me tangere* a fecioriei lui țepene și defensive, chipul autentic al virtualului marțafoi. Pentru asta ar fi trebuit să-l suspectez din capul locului. Cum aș fi putut-o face când am văzut în el întruparea restrîștii cărturarului și scriitorului român de altădată, talentat, cinstit și sânguitor, irosindu-se să-și facă loc într-o societate feroce, împărțită în stăpâni și slugi, cum mai arăta România în primii ani după 23 August 1944? Mărturisesc că prima lui rugămintă m-a uimit. M-a întrebat dacă nu i-aș putea face rost să intre agent de schimb la Camera de Comerț, la Bursă. L-am întrebat pentru ce vrea să intre tocmai acolo? Mi-a răspuns că e un loc „unanim râvnit”, fiindcă nu e de lucru decât două-trei ceasuri pe zi: „fără niciun fel de efort sau de pricepere, câștigi la sigur și neschimbat, indiferent dacă mușteriu e în profit sau în pierdere”. Mi-a explicat în amănunt și cu pasiune mecanismul acestei meserii considerată de către el drept „minunată”. Dar nu-i puteam fi de folos. Mi-a cerut atunci să-l introduc în presa cotidiană. Pe scurt: i-am dat o scrisoare către Soreanu, directorul „Adevărului” și alta către Grigorescu, directorul „Tribunei”. Știam că la amândouă aceste ziare era nevoie de un redactor și traducător care să facă recenzia presei străine. Epoca era prielnică acestei rubrici. Peste o săptămână l-am văzut din nou. „N-am făcut nimic”, — mi-a declarat el, „Prea multă pierdere de vreme și prea puțin câștig. Dar nu cumva îl cunoști pe Mircea Damian de la „Fapta”?” Am tresărit. „Fapta” era tipul gazetei revolver, iar bietul Damian, prototipul gazetarului de șantaj: „punga sau viața”. În câteva luni de brigandaj gazetăresc, Damian trecuse de la „camera mobilată” din mahala, la un apartament luxos cu hol și șase încăperi în centru, cu mobilier de stil, covoare orientale, tapițerii, draperii de brocart, veselă de porțelan și argintărie pentru două duzini de oaspeți. Pinacoteca personală i se întregea pe zi ce trece. Șantajă pe negustorii mari și mici, pe industriași, pe politicieni și până și pe actrițe. De mare ajutor în profesie îi era și capul său hâd și macabru, rânjetul de hârcă, trupul său cilindric și scheletic. Oamenii se înfiorau la apariția lui spectrală. Plăteau numai să nu-l mai vadă la ochi. Actrițele închideau ochii și plăteau și ele, dar în natură.

Cum e turcul și pistolul

I-am vorbit lui Dumitriu despre această faimă a lui Mircea Damian, dar el a insistat și i-am dat scrisoarea cerută. A intrat la „Fapta”. N-a trecut o lună și a apărut înnoit din cap până-n picioare, voios și satisfăcut. Colaborarea cu Mircea Damian mergea de minune. Desigur că nu mai era vorba de „revista presei străine”. Iar directorul „Faptei” nu putea fi decât foarte încântat de un june colaborator, încă în plină creștere, și care de pe atunci depășise în altitudine 195 de centimetri. Un asemenea mesager directorial alcătuiește un

argument convingător și decisiv când pătrunde, în numele ziarului, înalt ca un foișor, prin cabinetele patronilor de întreprinderi. Dar cariera de ziarist a lui Petru Dumitriu a luat sfârșit pe neașteptate mai înainte de a se fi compromis în cine știe ce demers în interes de serviciu. Mircea Damian a fost prins în flagrant delict de șantaj și arestat. „Fapta” și-a suspendat apariția și directorul ei a murit de inimă rea și de pneumonie. Atunci, Petru Dumitriu, nemângâiatul său ucenic, s-a întors iarăși cu o hotărâtă resemnare la literatură.

A început o viață nouă pe care cititorul o cunoaște. Dar imaginea celor văzute și trăite la Mircea Damian, luxul acela incult și de strânsură, îl urmărea ca amintirea paradisului pierdut. Și-au pus unii umărul să-l cocoteze, pe când alții se străduiau în umbră să facă ceva din el. Greul l-a dus Henriette Stahl care își luase și răspunderea lui morală, începând de la a.b.c. și făcându-l să deosebească între frumos și urât, între bine și rău: să nu minți, să nu furi, să te ții de cuvânt, ce ție nu-ți place altuia nu face, să nu jighești, să nu trădezi, să nu te prefaci.

Strâns între comandamentele decalogului, Dumitriu se zbătea ca un cal năvălaș între stănoage. Curând încep escapadele. Merga prin casele oamenilor cumpărând suveniruri „de familie” și obiecte de artă, dar neplătind decât la mari intervale și numai silit prin rugăminți sau amenințări disperate. Se împrumuta cu bani și îi restituia la calende. Încheia contracte pentru diferite opere și traduceri, cu toate editurile, încasa avansuri și angaja „negri” să efectueze ei lucrările, plătindu-i însă cu țârăita, ducându-i cu vorba, ca până la urmă să-i „chiulească” integral. Toate acestea par lucruri mărunte și simple cand sunt înșirate. În faptă însă ele au însemnat multe lacrimi, multe chinuri și deznădejdi dar nu pentru Dumitriu. Îndrăzneala, cinismul și brutalitatea acestuia, îndelung comprimate, au izbucnit ca o lavă de hazna la venirea marilor călduri, când despărțindu-se de tovarășa sa de viață (după o scenă monstruoasă), - s-a împerecheat cu Irina Medrea. Nu împărtășesc părerea că această vampă mediocră, veninoasă și denaturată a fost geniul rău al soțului ei. Două naturi nesătule și vulgare s-au întâlnit, s-au atras și s-au purces pe desfătări, pe jafuri, chefuri și dezmăț. Îngăduiți-mi încă o istorioară adevărată și poate amuzantă într-un anume fel:

Timp de o primăvară și o vară întreagă, lăsând la o parte orice alte treburi, am tradus pentru Dumitriu un volum de nuvele de Balzac: Colonelul Chabert, Preotul din Tours etc. Pe veresie, firește. Trebuia să facă față unui contract. I-am predat manuscrisul. Cartea a apărut. Am așteptat. Niciun semn. Am telefonat, dar „havguful” nu se afla nicăieri! În cele din urmă am reușit să dau totuși de el: - „De ce mă indispui de pomană? – m-a întrebat. Tu nu știi că n-am bani? Mai așteaptă!”

Dificultatea de a fi onest

Peste un răstimp, a venit să mă vadă. Credeam că mi-a adus și ceva bani. Venise însă într-o simplă vizită de consolare.

De la această vizită trecuseră săptămâni și luni, - iar eu pierdusem orice nădejde că voi mai primi ceva din banii pe care mi-i datora Petru Dumitriu. Iată însă că într-o dimineață sună telefonul și ridicând receptorul recunosc glasului lui Dumitriu. - „Veste bună – mi-a zis el, - am făcut rost de o sumă mare de 30 de mii de lei. E un premiu. Mă duc să-i încasez. Să nu ieși din casă, trec la întoarcere pe la tine”...

L-am așteptat cu nerăbdare. Orele treceau. Și au tot trecut. Amiază. Amurg. Seară. Pe la zece, telefonul. Petru! Am recunoscut vocea lui trăgănată și răgușită, vocea lui de beție: - „Te rog să mă ierți că n-am putut veni. Dar mi-am cheltuit banii toți; s-a dus dracului tot premiul. Mi-au așinut calea niște „jidani” care-mi cunosc slăbiciunile. M-au momit cu niște diamanticele, niște smaralde și un briliant, - o frumusețe. Când le-a văzut Irina, i se scurgeau ochii. Zi și tu, puteai să-i rezisti?”

Tehnica tragerii pe sfoară, pe care o poseda ca nimeni altul, nu-l cruța, totuși, pe Dumitriu de perseverența creditorilor înșelați și ai furnizorilor păcăliți. De pe balconul locuinței lor, care domina impasul unde locuiau, cei doi complici pândeau în fiecare dimineață clipa propice când se vor putea strecura dintr-un salt până la mașină. Șoferul Tache pornea instantaneu. Când socotea că pericolul a trecut, când creditorii răzleți sau în masă erau depășiți, el stopa și trecea Irinei volanul.

Dar cei mai tenaci creditori s-au dovedit cetățenii evrei cărora Dumitriu le adusese bani de la Paris prin intermediul dezinteresat al lui Nae Rizescu, pe care acest echilibrist și frânge-gât izbutise să-l seducă. Nu știu prin ce împrejurare, rudele celor de la Paris, evreii-bucureșteni aflaseră de mine și de legăturile mele și cu Petru Dumitriu și cu Nae Rizescu. Zi și noapte îmi zbârnâia telefonul și glasuri necunoscute mă implorau să intervin. Între alții niște domni, pe nume Schmidt și Albert, pe care nu i-am văzut niciodată, îmi adresau un fel de somațiuni respectuoase. Rizescu îmi scria exasperat de la Paris că dacă Petru nu-și respectă cuvântul, va fi nevoit să restituie sumele el, ca garant. Și mă ruga, firește, să-l ajut. Dar Petru mi-a răspuns ritos, că el fiind un simplu particular, și nicidecum o bancă sau altă instituție de credit, nu are nicio obligație să predea sumele încredințate, înlăuntrul unui răstimp determinat: „plătesc când pot!” Hărțuit și sătul de acest destin de tampon pe care nu-l meritam, am dat victimelor numărul de telefon și adresa lui Dumitriu, îndemnându-le să se descurce de-a dreptul și cum vor ști.

Cu spume la gură

Dar m-am pomenit peste câteva zile chemat de urgență la Editură. Neglijându-mi interesele, nu mai fusesem pe acolo de mult. Petru și Irina mă declaraseră indezirabil. L-am găsit într-o stare vecină cu furia. Dar parcă și o panică îl agita. Părea ca un vânat încolțit. Mi-a cerut, pe un ton răgușit și aspru, să mă duc imediat sus în redacție și să-i las acolo o petiție prin care îl rog să-

mi rezilieze contractual privitor la poeziile mele, motivându-mi cererea pe părerea mea că poeziile fiind de factură și esență decadentă, le socot nevrednice de a vedea lumina tiparului. Dacă nu faci așa cum îți zic eu, mi-a spus Dumitriu, atunci n-am decât să-ți rezilies eu însumi contractul și să încetez de a te mai vedea.

Am respins, firește, propunerea lui Petru Dumitriu. Nu i-am spus totuși că tonul său mi-aduce aminte de Mircea Damian. Dar i-am arătat că îi cunosc mobilul secret. Vroia să se amăgească pe sine. Se prefăcea că uită că datora trista situație în care ajunsese contractelor pe care le iscălise soacrei sale și celor 33.000 de lei pe care le încasase pentru ea, comportării lui scandaloase. S-a înfuriat de-a binelea și a izbucnit într-o sporovăială incoerentă, amestecând în ea plângeri și amenințări, rostind la voia întâmplării diverse nume, cuprins de un delir persecutoriu din care nu mai înțelegeam decât că e zgâlțâit de o sfântă frică. Frica de el însuși. Frica de creditorii și furnizorii neachitați. Frica de angajamentele literare nerealizate, de contractele ce vor rămâne fără îndeplinire. Frica de a fi demascat în propria lui neputință, de a se vedea singur, redus la propriile lui mijloace, și incapabil de a mai realize ceva. Frica de a nu-i citi în priviri planul de fugă și de trădare ce poate mocnea într-însul de pe atunci și în care această namilă înnebunită își închipuia că va găsi o scăpare, dimpreună cu soața lui de fără de legi.

Astfel s-a desfășurat ultima mea convorbire cu P. Dumitriu.

Am plecat cu impresia ciudată că părăsisem un om sfârșit. Să fi fost o presimțire? Mărturisesc că-mi era milă de el. Căci nu credeam că îi va fi dat, pentru că e scris în firea lui, să coboare dimpreună cu soția sa, ultimele trepte ale abjecțiunii. Că fugind din țară în chip de escroci și delapidatori și părăsind aici un copil în anumite scopuri, se vor prezenta în străinătate ca niște postulanți ai trădării: ei, care nici măcar nu mai au ce trăda. Nu-mi dau seama de ce, cu gândul fiind la ei, mă urmărește imaginea acelor cetacee uriașe, care fugărite de un destin nedeslușit veneau să moară, una după alta, pe o plajă din nordul Franței. În Petru Dumitriu și în Irina Medrea, văd astăzi doi monștri morali care, în zăpăceala sfârșitului lor, s-au eșuat singuri pe plaja exilului infamant.

Lucian Blaga, *Farsa originalității*, „Contemporanul”, nr. 45, 9 noiembrie 1962

Cine forțează originalitatea, uzurpă prerogativele muzelor. Cam despre acest lucru mă simt ispitit să vorbesc în legătură cu o carte a lui Emil Cioran. Cartea, ca o frunză căzută dintr-un straniu copac, îmi ajunge în mână cu o oareșicare întâziere. E intitulată „La tentation d'exister” („Tentația de a

exista”) și a ieșit dintr-o tiparniță pariziană în anul 1956. Îndelungă vreme despre Emil Cioran nu mai aflasem aproape nimic. Temperamental, îl știam pe Cioran ca pe un depresiv grandilocvent care se complace într-un univers de haos.

El trăiește de vreo douăzeci de ani și mai bine în metropola apuseană, unde autorii de „originalități” pot să învețe multe, vrute și nevrute, să observe atâtea, să facă conjecturi la bursa literară, să prindă momentul fericit în jocul hazardului și la pânda norocului. Emil Cioran trebuie să știe o seamă de lucruri mai ales Tehnica Succesului Literar, subiect despre care ar putea să scrie o judicioasă și drăcească carte, întâia în spirit realist, căci celelalte ale sale sunt alcătuite în spirit suprarealist.

Petrecând atâta timp la Paris, Emil Cioran nu a trecut cu vederea că această metropolă, de unde se lansează modele vestimentare ale Occidentului, oferă condiții deosebit de prielnice și pentru altfel de „lansări”. Se știe că atâția pictori, bunăoară dornici de glorie, porniți din Spania sau din țări danubiene, și artiști de toate soiurile, care și-au smuls rădăcinile din solul patriei, au izbutit într-adevăr să se lanseze de pe malurile Senei, luând exemplul prodigios al semințelor de păpădie. Căci Parisul are vânt bun.

Cioran și-a hrănit adolescența cu idei de origine germană sau iberică. În orașul unde trăiește, el a putut să remarce nu o dată, cum cutare sau cutare publicist, dotat cu suficient talent scriitoricesc, poate să facă o carieră spectaculoasă cu idei luate de-a gata de la gânditori de peste Rin. Într-adevăr, ceea ce s-a gândit în Germania prin preajma întâiului război mondial poate prea lesne să devină „modă” în Franța prin preajma celui de-al doilea război mondial. Condiția e doar să se găsească vreun mijlocitor de limbă franceză destul de abil pentru această operație de popularizare. S-a întâmplat ca un vulgarizator de talent, pe care-l puteți ghici, să recolteze chiar în întregime faima bună-rea, ce, apreciind lucrurile echitabil, trebuia să revină unui gânditor german, pe care-l poți arăta cu degetul.

Emil Cioran gândește mai puțin cu materia cenușie, pe cât cu capetele reumatice ale nervilor. El exaltă mai presus de orice „originalitatea”, încântându-se de isprăvile sale ca un cântăreț care se ascultă cântând. Din nefericire omul nu-și aplică mania deștelenind el însuși pământul gândirii până la o adâncime unde ar putea fi vorba despre o substanțială, efectivă originalitate. „Originalitatea” lui Cioran este, în punctele ei esențiale, mimată. Cât privește ideile, la care se oprește în eseistica și prin aforismele sale și criteriile de care face uz, se poate vorbi la Cioran despre un fenomen de amnezie a ghilimelelor. Ideile de teme ale lui Cioran și criteriile sunt, desigur „originale”, unele superlativ originale, dar ele, nu sunt ale lui Cioran. Autorii atâtor originalități sunt, ca să amintesc numai pe unii dintre ei: Nietzsche, Klages, Spengler, Keyserling. Cioran evită cu obstinație să-i amintească la locul cuvenit, cu toate că bieții oameni ar trebui totuși pomeniți, cel puțin din

condescendență, căci s-au supus la destule cazne alcătuindu-și și formulându-și gândirea. Originalitatea lui Cioran, aceea care nu i se poate contesta, indiferent de valabilitate, este un joc „secund”, de aplicare a ideilor în cadrul unor teme sau pretexte alese la întâmplare sau după cerințe de moment și circumstanțe. Originalitatea lui Cioran, aceea la care el probabil aspiră, dar pentru care nu-l țin puterile, este mereu interzisă în pragul „rădăcinilor”. Cioran este el însuși numai când se mișcă la fața apelor. Originalitatea adâncă fiindu-i inaccesibilă, el o împrumută de la alții, insul are fobia cuvintelor răsuflate, de aceea el se ferește să spună vreodată: *magister dixit*. Căci Cioran se arată încă puternic fixat asupra vârstei de adolescent. Și în psihologia de invidiat și plină de toane a acestei vârste. Printr-o asemenea fixare se explică goana exasperantă după originalități. După originalități, față de care el n-are libertatea degajată a omului de autentică spontaneitate, ci atitudinea socotită, foarte socotită, a colecționarului urmărind scopuri lucrative. Amnezia ghilimelelor de care suferă Cioran, s-ar lămuri în același chip. Căci adolescentul citește mult și asimilează după puteri, dar nu vrea în ruptul capului să recunoască vreo „autoritate”. Adolescentul se pierde în iluzia originalității, dar se demască totdeauna ca un epigon al acesteia. Despre atari adolescenți fără de seamă a văzut în „Faust” un cuvânt:

*Oricât de absurd dă-n clocot mustul,
La urmă tot s-alege-un vin.*

Așa credeam cândva și despre Cioran. În prima junețe, când făcea un exhibiționism al disperării, pe toate culmile, părea necunosătorilor un „original”. S-a descoperit repede că originalul mima pe Kierkegaard. Dar, după cât ne este dat să înțelegem, Cioran nu iese din tiparul său nici în anotimp avansat-tomnatic.

Farsa originalității, pe care o joacă Cioran, când pe un râu, când pe altul, când pe Dâmbovița, când pe Sena, nu exclude, firește, talentul publicistic. Căci mania, când nu reușește în adâncime, încearcă să se realizeze cu orice preț la suprafață. În frază, în expresie, în câte-un cuvânt, în câte-un paradox. Și apoi mai vârtos, prin „atitudini”, prin atitudini destinate să sperie sau cel puțin să uluiască. Cumințenia Pământului, fondul de bun simț ce se transmite din generație în generație, și care așezat cum este, rezistă cu un surâs tumbelor și grimaselor din preajma sa. Ni se va spune: în cele din urmă e treaba lui Cioran, dacă el vrea să supere cu câte un bobârnac Cumințenia Pământului. De acord.

Da, din păcate, mai este o chestiune. „Silogisme” de ale „amărăciunii”, de altă natură, grave din cale afară, dezlănțuie în noi cartea „Tentația de a exista”. „Originalitatea” de atitudine a lui Cioran și-a găsit aici un câmp neașteptat și forme de manifestare intempestivă, dintre cele mai jalnice. Cioran ține să-și rostească opiniile ce le are despre neamul părinților săi. Ca la

„judecata de apoi”. Cine forțază originalitatea, alunecă prea lesne în nefiresc, în neorganic. Între spiritul lui Emil Cioran și rânduieșile Firii trebuie să se fi declarat pe undeva o mare ruptură. Aceasta reiese limpede din cartea în paginile căreia Cioran defaimă poporul din care descinde. Da, așa este. Rătăcitul nu se dă înapoi nici de la isprava aceasta a defăimării obârșiiilor, astăzi când fiii tuturor popoarelor caută, dimpotrivă, să și le înalțe pe cât de puțin.

Iată aprecieri cu care suntem gratificați, cu largă dărnicie, noi românii, noi cei de astăzi, noi cei de ieri, noi cei de sute de ani, noi cei de două mii de ani, de pe vremea Daciei Felix. Ne este foarte greu să transcriem toate rușinoasele rostiri, cadențate spre încântarea urechilor străinătății.

„Mărturisesc”, scrie Cioran, „că am socotit odinioară ca o rușine faptul de-a aparține unei națiuni care este oarecare, unei obști de învinși, asupra originii căreia nu-mi era permisă nicio iluzie. Credeam, și poate nu mă înșelam, că noi ne tragem din drojdia barbarilor, din pleava marilor năvăliri, din acele hoarde care, neputând să-și urmeze drumul spre Apus, s-au aciuat de-a lungul Carpaților și Dunării, căutându-și așternut ca să dormiteze; masă de dezertori la marginea imperiului, golătime spoită cu o nimica toată de latinătate. Așa trecut, așa prezent. Și așa viitor. Ce încercare pentru tânăra mea aroganță”. Emil Cioran este fără îndoială printre aroganți întâiul care încearcă o carieră literară calomniindu-și atât de infam neamul părinților.

Într-altă parte eseistul de pe Sena spune: „Să te știi dintr-un neam care n-a fost niciodată, e o amărăciune în care intră oareșicare dulceață, ba chiar oareșicare voluptate”. Vasăzică neamul nostru nu este decât un bloc de neant, tras și împins de-un destin exterior lui și mai presus de el! Cioran este în stare să dea realitatea în totalitatea ei pentru un paradox, cum Richard III își oferea țara pentru un cal. În mare derută interioară trebuie să se găsească fiul haosului.

Așa vede un trainic adolescent, scuturat de disperările și de tentațiile unui existențialism de cafea, istoria, cântecul, lacrima milenară, vetrele, cetățile, gândurile, aleanurile, muncile și creațiile unui popor din care s-ar fi putut crede că și el este un strop chinuit de nostalgie.

Oare pe când Cioran se va hotărî să-și părăsească vârsta adoptivă, adolescența, spre a o lua în sfârșit, dacă nu spre maturitatea cumpănitoare, cel puțin spre vârstele premergătoare acesteia, cu care a rămas dator vieții? E timpul suprem.

Cam astfel voiam să-mi închei rândurile de față, nu prea multe. Dar aflu că Cioran a publicat recent în Nouvelle Revue Française încă unul din eseurile sale, acesta intitulat „Amicii mei, tiranii”. Sub egida filosofiei lui Nietzsche, se face în eseu o preamărire a apetitului de putere, de forme dementiale, al tiranilor de tipul lui Hitler. Din elucubrațiile desfășurate în revista franceză se desprind două lucruri: întâi, cazul Cioran este iremediabil; și al doilea, pe linia

originalității. Cioran își continuă și în 1959 încă tot numai rolul de bufon care îngână. Nietzsche, dacă ar fi citit în mormânt paginile lui Cioran, s-ar întoarce pe partea cealaltă, foarte obosit de atâta entuziasm mimetic ce-l însoțește dincolo de groapă. Poate că astăzi cincizeci și atâția de ani de la moartea sa, Nietzsche își șoptește ultimele cuvinte: „Luați-l de-aci. Nu e zmeu, e maimuță!”
